Keserű Katalin
Irodalmi
MK SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1982 NOV 11
PEST MEGYEI HÍRLAP
1021

Pest Megyei Hírlap

Expedíciók a zenei múltba

A hetvenes években nálunk is népszerűvé vált a régi zene művelése. Vállalkozó szellemű *fiatal muzsikusok jelentkeztek* kutatásaik eredményeként újabb és újabb felfedezésekkel, s igyekezetük odáig vezetett, hogy figyelemre méltó tudományos összegezésekkel lepték meg a zenei világot. Pátriánkban ezek közé tartozik az Európa-szerte ismert *Benkő Dániel* lant- és gitárművész, valamint *Homolya István* zenetörténész tette: visszaállították a zenei égboltra *Bakfark Bálint* csillagát. Nem mintha eleddig nem tudtunk volna róla, de a muzsikában is vannak divatok, s a húszas, harmincas éveket követően századunkban immár másodszor ragyogott fel ennek a tüneményes embernek a művészete.

Bakfarkkal különben mindig szerencsénk volt. Életében éppúgy — uralkodók, egyházi méltóságok kedvelték és méltányolták játékát, sőt a lengyeleknél olyan szólás is meghonosodott, hogy *Ne nyúlj Bakfark után a lanthoz* —, mint születése után négy és félszáz évvel. Kellettek ugyanis azok a megszállottak, akik a tizenhatodik század kiemelkedő képzettségű és műveltségű muzsikusát ismét köztudatunkba, művelődéstörténetünk egészébe állítják.

A Hungaroton több éves munka eredményeként — Benkő Dániel tolmácsolásában — megjelentette az ötlemezes Bakfark-összkiadást. A Zeneműkiadó a leírt anyag közreadására vállalkozik. S hogy még teljesebbé váljék a róla alkotott kép, Homolya István *megírta Bakfark könyvét*, amely beszámol a kutatásokról, s egyben népszerűsít is. A feladat nehéz volt, hiszen sokan regényes életrajzot várnának. Homolya mentes minden túlzástól, talán egy kicsit száraz. Ez abból adódik, hogy tudós alapossággal járja körül témáját, mindent tételszerűen akar bizonyítani. Nagy érdeme viszont, hogy kijelöli Bakfark helyét a tizenhatodik század Európájában, s értékeink megbecsülésére ösztönöz. Könyve nem könnyű olvasmány. Aki azonban vállalkozik kézbevételére, az olyan *kortörténetet* kap, ami Bakfark zenéjének a megkedvelését is elősegíti.

Benkő Dániel többször beszélt róla, Homolya Istvánnak is gyakori témája a régi zene mai megszólaltatása. Saját idejének megfelelően kell előadni a műveket, avagy forradalmasítani kell a szemléletet, s a tolmácsolás milyenségét kössük a mi időnkhöz? Iskolák, vélemények csapnak össze, s lett légyen bármilyen indulatokat keltő is a vita, az eredmény minden esetben a jó előadás.

A Zeneműkiadó másik kötetében, amely *Régi zene* címmel jelent meg, erre keres választ *Péteri Judit*. Tanulmányokat, cikkeket, interjúkat gyűjtött egybe neves művészektől, napjaink régi muzsikájának szakértőitől. A régi zenével szimpatizáló csak úgy juthat egyről a kettőre, ha sok-sok előadást — élőben vagy lemezen — meghallgat. Mert bármilyen izgalmas is a vita, az előadók koncepciója, azért mégis az a legfontosabb, hogyan szólal meg a muzsika, s közel az ezredfordulóhoz miként tudjuk élvezni eleink egyre jobban szárba szökkenő zenéjét.

A művészet világa

A művészet világa sorozat a berlini *Henschelverlag*, a varsói *Arkady* és a budapesti *Corvina Kiadó* közös vállalkozása. Köteteinek száma megközelíti a húszat, s mindegyik igényesen megírt tanulmányokat tartalmaz. *Keserü Katalin* Rippl-Rónai József munkásságát tárgyaló dolgozata a pályaképen túl kortörténetet is felvillant. A szerző elemzi a festő különböző korszakait, s *az idegen olvasó számára külföldi példákat idéz az érthetőség, a rokoníthatóság, de leginkább a besorolás megkönnyítéséért.* Kérdés persze, hogy a nagyszerűen megszerkesztett példatár láttán összeáll-e, tegyük föl, a varsói vagy berlini könyvbarátban a Rippl-Rónai-életmű jelentősége? Nemcsak másodkézből vett közlésként értékelik-e majd azt, ami nemzeti festészetünk magától értetődő sajátja?

Jacob Burckhardt, a múlt század neves művészettörténésze vetette papírra: *„a művészetek történetében gyakran megesik, hogy egyetlen művész testesíti meg egy új irányzatnak azokat a jellegzetes vonásait, amelyek a régit a legkérlelhetetlenebbül tagadják. De csakis az új, csakis az addiginak ellentmondó, ritkán jelenik meg egy stílusfordulat alkalmával olyan egyoldalúan, ahogyan a XV. század formakincse Donatello munkásságában".*

Hannelore Sachs könyve ezt a csodát szemlézi. Erről a könyvről nem írni kell, hanem nézegetni, de minél többet, minél gyakrabban, hogy elmúljanak csalódásaink a művészettel kapcsolatban, s ismét helyrebillenjen lelki nyugalmunk. A firenzei Dávid, az Evangelisták, a Pazzi-Madonna, a Próféta irattekercscsel, a Heródes lakomája, a Judit és Holofernész, a velencei Keresztelő Szent János, a padovai Madonna megalkotója nemcsak szöveget érdemel, hanem értő szemeket s egyetemes plasztikai gondolatokat befogadó elméket.

A kötet írója ezt segíti elő, amikor *Donatellót* nemcsak egymagában, hanem társai — Filippo Brunelleschi, Ghiberti, Masaccio, Masolino, Gattamelata, Pisano, Uccello — között mutatja. Mindez azért mértékadó számunkra, mert — a munkásságát értékelő szakemberek szerint — századában ő volt az, aki *„az igazságot és valósághűséget mindennél előbbrevalónak tartotta".*

A művészet világa sorozat köteteinek elsőrendű a nyomdai kiállítása. Reprodukcióit általában színhelyesek, nem arányt tévesztők. Valamennyi darabja a képzőművészet barátainak és értőinek a számát növeli.

Cellulózból cukor és hús

Lenyűgöző, ahogy gyermekeink magukba szívják környezetük hatásait. Azonosulnak a természet megnyilvánulásaival, de mindenekelőtt szabadok akarnak lenni, kötetlenül élni. Ám ahhoz, hogy egymás mellett is élni tudjanak, vagyis alkalmazkodjanak egymáshoz, nemcsak a legegyszerűbb dolgokat kell elsajátítaniuk, hanem *a folyamatokkal is tisztában kell lenni.*

Siegfried Poller könyve, amely a Móra Ferenc Könyvkiadónál jelent meg, s *Miből készül, hogyan készül?* a címe, a vegyipar tudnivalóira hívja fel a tíz éven felüliek figyelmét.

A zsebkönyvformátumú kiadvány olyan ismereteket is tartalmaz, amiket alkalmasint nemcsak a gyerekek, szüleik sem tudnak. Nem az olyan szellemes megállapításokra vonatkozik ez, hogy víz nélkül a világ üres hordó lenne, de arra már igen, hogy ha a bolygónkon található összes vízmennyiség egyenletesen oszlanék el, akkor földünket 2600 méter magas vízköpeny borítaná.

Megtudhatjuk a lapokból, hogy az üveg is lehet olyan erős, mint a fém. Olvashatunk a világ legöregebb vegyészéről, a százhárom évet élt francia *Chevreul*ről, aki fiatalként a szappangyártás kémiáját fejtette meg. S ismereteink tágulnak akkor is, ha azt mondják el: *hogyan lesz a cellulózból cukor és hús, a kőolajból emberi táplálék vagy műanyag.* Lehet, hogy századokkal ezelőtt mindezek varázslásnak tűntek volna. Napjainkban azonban éppúgy hozzátartoznak életünkhöz, mint a levegővétel. Ezért aztán nem árt, ha gyermekeink minél hamarabb tudomást szereznek környezetünk átalakulásáról, változásairól.

A múzsa kacér súgásai

Sosem azt a könyvet írjuk, amelyiket akarnánk — mondta a neves francia író, *Goncourt*, akiről később irodalmi díjat is elneveztek. *Somlyó György* rá hivatkozik, amikor mégis kötetbe gyűjtötte eddig meg nem írt vágyait, *Megíratlan könyvek* címmel.

Valójában arról van szó, hogy minden elképzelés kivált egy másikat, s mire az egyik végére érnénk, addig már sok ötlet a gondolatok süllyesztőjébe került. Somlyó ez ellen szeretne fellázadni, mert mindazt, ami életében megtörtént vele, azt szeretné papírra vetni. Írásaiból, mini esszéiből érződik, hogy alkalmasint nagyobb terjedelmet érdemelnének. *Ebben a könyvben a gyorsíró Somlyó rögzítette gépbe impresszióit.* S ez nem hitelrontás, nem az értékek kisebbítése. Munkáját vázlatkönyvként is kezelhetjük, olyan spirálos füzetként, amellyel reggel üresen kimennek a festők, s estére azt telerajzolva térnek haza.

A kérdés most azonban úgy hangzik, hogy milyen vázlatozó Somlyó György? Tanulmánykötetéből tudjuk: *pontos fogalmazó.* Úgy tűnik, neki nincs szüksége külön ceruzahegyezőre, sem tolltörlőre. A tintája is jó minőségű, nemkülönben a papírja. A Megíratlan könyveket a hiányérzetek naplójaként is felfoghatjuk, mert akár Stephan Hermlinről, Pier Paolo Pasoliniről, Chaplinről, Szimonovról szól, a teljes embert felvázolja, ám tudjuk, írásművészetének szöveteiből érezzük: újból vissza kell térnie kedvenceihez (miként Picassóval is tette), hogy kiírja magából mindazt, amit még róluk a köz számára fontosnak tart.

Az olvasónak az az érzése, hogy Somlyó türelmetlen önmagával. Képtelen elfogadni megalkuvásait, az írásra szánt órák megrövidítését. Hogy ez mennyire így van, arról *Füst Milán* tanulmánya győz meg leginkább. Alighanem Somlyó Györgyre vár az a feladat, hogy a nagy, Füst Milánt értelmező prózát megalkossa. Mert ő nemcsak tudja, hogy ki az a F. M., és mit jelent számunkra, hanem vérében hordozza látásmódjának génjeit is, ami a különböző hatásokkal bombázott korunkban különösen nagy érdem.

Somlyó is sejti azt, amit Illyés Gyula éppen hogy csak érzékeltet: *nem a terjedelem szabja meg egy írás minőségét.* Lehet az harmincoldalasan is semmitmondó, s négy és féllel is világot ébresztő. Ez az élmény kísért *Ferenczy Béni* rajzait szemlélve — a Szépirodalmi Könyvkiadó jóvoltából —, s Illyés Gyulát olvasva.

A Magyar Helikon évekkel korábban közreadta Ferenczy Béni *Virágoskönyvét*, s a *Fák könyvét.* Azok a betegségből lábadozó művész akvarelljeit tartalmazzák — hozzájuk válogatott versekkel. Ebben az albumban az erejében lévő F. B. mutatkozik meg. Ötvenkét ismeretlen, vagyis kötetekben eddig még nem reprodukált rajzot láthatunk. Rögtönzéseket, a *„Múzsa röpke, afféle kacér súgásait"* — Illyés szerint. A lélek tükreiként szemlélhetjük ezeket a vonalakat. Mindegyikük külön-külön dolgozatot érdemelne, nemkülönben azok, amelyek feleségéről és róla szólnak. Viharokkal kuszált jelenünkben, amikor a család, a szeretet leginkább vitatémákat jelöl, s kevésbé összetartozást, rendkívül fontos ezeknek a rajzoknak az értelmezése. Annak az emberi válasznak a kihámozása, amely nemcsak F. B. nagyságát határozza meg, hanem a tovább élők gazdagodását is jelenti általa.

Pest Megyei Hírlap

yok nyomán

gyhatású növények nagyüzemi
pestarcsai Szilasmente Tsz. Eb-
r az egész országban népszerű
9 országba exportálják.
Halmágyi Péter felvétele

tó munka

bizottságának ülésén

*kül roppant nehéz az integrá-
lás, a megyének több szem-
pontból is szüksége van új
gyógyintézetre.*

ÉRDEKES volt, amit dr. Sinkovits Mátyás, a János Kórház-rendelőintézet főigazgatója hangsúlyozott a bizottság ülésén: amikor a legapróbb műszerek hiánya is gondot okoz a gyógyításban, akkor megengedhetetlen, hogy *országos intézmények nagy értékű felszerelései kívül rekedhetnek az integráció körén.* A János Kórház félmillió ember ellátásáról gondoskodik, köztük a budai járás egy részéről. Jogos tehát a főorvos aggálya: nem jutunk előbbre, ha bizonyos klinikákkal, más orvosegyetemi intézményekkel továbbra is kizárólag *személyes kapcsolatok* révén lehetséges az együttműködés.

KIMONDTA azt is, ami jelenleg a legfontosabb az integráció kérdésében: az eddig elért eredmények mérhetők ugyan, de *a lakosság széles rétegei nem érzékelik a javulást.* Az orvosi munkával nagyjából elégedettek a betegek. Amíg azonban ennyi kifogás merülhet fel a kórházak *állagával, felszereltségével,* a kórtermek *tisztaságával, zsúfoltságával,* az étkeztetés minőségével kapcsolatban, addig e téren is sok még a tennivaló, nem csupán a szakmai integráció megoldásában, ami szintén éppen elég kívánnivalót hagy maga után.

B. I.

Változások a lakosság érdekében

A Pest megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának ülése

A Pest megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága tegnapi ülésén — az elkövetkezendő tanácsülés előkészítéseként — megvitatta az egészségügyi integráció tapasztalatairól és a további feladatokról készült előterjesztést. A testület e jelentést jóváhagyta és határozatot hozott annak a tanácsülés elé terjesztéséről.

A helyi kezdeményezések nyomán korszerűbb, egyszerűbb az ügyintézés

Ugyancsak a tegnapi ülésen tárgyalták meg azt a jelentést, mely *a tanácsi munka korszerűsítésére vonatkozó feladatterv végrehajtását értékelte és javaslatot tett a középtávú feladatterv jóváhagyására.*

Amint a jelentés megállapította, az államigazgatási, a tanácsi munka korszerűsítése, egyszerűsítése — a mindenkori társadalmi igényekhez igazodva — *állandó* feladat. Hogy Pest megyében e témát súlyának megfelelően értékelik, arra az is utal, hogy csaknem egy éve *az MSZMP Pest megyei Bizottsága is napirendre tűzte* a kérdést. A megyei tanács 1974-ben, majd 1977-ben, a végrehajtó bizottság pedig 1978-ban és 1980-ban értékelte a tanácsi munka korszerűsítésének eredményeit, az ezzel kapcsolatos feladatterv végrehajtását.

A legutóbbi, e témával foglalkozó testületi ülés aláhúzta, hogy az elmúlt években a korszerűsítés *a tanácsi munka részévé vált,* s előtérbe kerültek a jogszabály-módosítást nem igénylő, elsősorban a munkamódszerek továbbfejlesztését szolgáló javaslatok. Ezzel együtt felhívta a figyelmet a korszerűsítési feladatterv esedékes tennivalóinak következetes megvalósítására.

Színvonalemelkedés

Az azóta eltelt időszak tapasztalatait összegezve, a jelentés megállapította, hogy számottevően korszerűsödött *a tanácsi szervezet.* Ebben az időszakban lett város *Érd* és *Dunakeszi,* melyek jelentős szerepet töltenek be saját és környezetük lakosságának ellátásában. A megye 53 nagyközsége *kisvárosi nagyságrendű* népességgel rendelkezik. Megkülönböztetett helyet foglalnak el a fejlesztésben is a járási székhelyközségek. Mindemellett *Szigetszentmiklós* és *Budaörs* is lényegében alkalmasak a kisvárosi funkciók ellátására. Érzékelhetően előreléptek, bár az anyagi lehetőségek korlátozottsága miatt még ma is sok gonddal küszködnek az olyan nagy lélekszámú települések, mint *Budakeszi, Dabas, Dunaharaszti, Gyál, Monor* és *Pomáz.*

Döntően befejeződött a *közös tanácsok* kialakítása, polgárjogot nyert az 50 társközséggel való *megkülönböztetett* foglalkozás. A jelenlegi nyolc város mellett 35 önálló és 18 közös nagyközségi, 53 önálló és 15 közös községi tanács működik. A járási hivatalok száma 11-ről 9-re csökkent, belső szervezetük egyszerűsödött.

A testületi munka fejlődésére kedvezően hatott, hogy a legutóbbi választások során több helyen csökkentették a választókerületek számát. A tanácstagok testületi és területi munkája egyaránt jelentős *színvonalemelkedést* mutat. Ehhez hozzájárul az is, hogy a tisztségviselők és az apparátus nagyobb figyelmet szentel felkészítésüknek, bevonja őket a jelentősebb feladatok megoldásába. A megélénkülő testületi tevékenység eredménye, hogy elemzőbbek az előterjesztések, konkrétak, problémaérzékenyek *a megoldás útjának* kijelölésében a határozatok. Továbbra is javításra szorul azonban ez utóbbiak végrehajtásának szervezése és ellenőrzése.

Megsokszorozott erő

A működési feltételekben hozott jelentős változás a szervezeti és működési szabályzatok felülvizsgálata, alakítása. Külön említést érdemel a szervezeti feltételek javítása, *a gyorsabb ügyintézést* szolgáló *ceglédi* és *monori* kísérlet. Az előbbi az ügyvitel-korszerűsítés *városi,* az utóbbi a kisvárosihoz közelítő *nagyközségi modellje* lehet. Mindemellett sokat fejlődtek az ügyfélszolgálati irodák, egyértelműen *a lakosság érdekeinek* figyelembevételével.

A helyi tanácsok, élve önállóságukkal, mindinkább arra törekednek, hogy a társadalmi, politikai és gazdasági erők összefogásával fejlesszék településüket, *megsokszorozzák* anyagi lehetőségüket. Eredményesebb a munkájuk azáltal, hogy megvalósult például *az idős korúak gondozásának egységes szervezete,* több helyen *az oktatási intézmények integrációja,* létrejöttek *a gazdasági-műszaki ellátó, szolgáltató szervezetek.* Növelte a lehetőségeket a közművelődési intézmények közös fenntartása. Hasznos volt a vízellátás és csatornázás regionális rendszereinek kiépülése, a köztisztasági feladatok körzetesítése. Ez utóbbiak színvonala azonban még nem kielégítő, éppúgy, amint *az azonos intézmények közös irányításának* megteremtése is sok helyen még a folyamat elején tart.

A *hatósági tevékenység, az ügyintézés* egyszerűsítését jól szolgálták az elmúlt években a *decentralizálási törekvések.* A kedvező hatás ellenére azonban még mindig sok esetben *jogos* a panasz: az igazgatás nehézkes, bürokratikus elemekkel átszőtt. Az okok között ügyintézői felületességeket éppúgy találhatunk, mint jogszabályi rendezetlenséget. Mindenesetre *az elmúlt években megvalósult kezdeményezések* — leíróirodák, központi iktatás, az ügyfélszolgálati irodák továbbfejlesztése, az ügyfélfogadás rendjének szabályozása, a nyomtatványok átalakítása — pozitív változásokat hoztak. Rangot adott a korszerűsítési tevékenységnek, hogy a városi tanácsoknál és a járási hivataloknál a munka összehangolására a legjobb szakemberekből *munkacsoportokat* hoztak létre. A megyei tanács ügyrendi és jogi bizottságának albizottságaként tevékenykedő *hatósági és igazgatás-korszerűsítési kollégium — Arany István* nyugalmazott vb-titkár vezetésével — magas színvonalúan irányítja, koordinálja és kezdeményezi e munkálatokat. Az elmúlt évek során *több mint ezer javaslatot gyűjtöttek össze,* melyek jó részéből azóta jogszabály született. A végrehajtó bizottság tegnapi ülésén is *köszönetét és elismerését* fejezte ki a kollégium munkájáért.

Középtávú feladatok

A középtávú feladatterv részletesen felsorolja mindazokat a tennivalókat, melyek a testületi munka, a hatósági tevékenység és az ügyintézés, a tanácsi szervezet korszerűsítését, valamint a színvonalasabb munkához a személyi és tárgyi feltételek megteremtését szolgálják.

Mészáros János

Tájékoztató a vendéglátásról

Érdeklődés a Bóbita iránt

A vendéglátás — a korábbi megtorpanás után — az idén ismét dinamikusan fejlődött. Jelentősen növelte forgalmát, — mondotta tegnapi sajtótájékoztatóján *Gellai Imre,* a Belkereskedelmi Minisztérium főosztályvezetője. Jó eredményeket értek el a vendéglátó vállalatok, a *gyermek-diák, munkahelyi étkeztetésben is.*

Általában kedvezőek a tapasztalatok az új üzemelési formában működő vendéglátóhelyekről. E vendéglátóhelyek — amelyekből eddig csaknem 4 ezer működik az országban — *színesítették a kínálatot.*

A főosztályvezető *a gondokról szólva* elmondta: bár bővült a hálózat a vendéglátás *kínálata még mindig nem mindenütt alkalmazkodik a fogyasztók igényeihez.*

A vendéglátás a jövőben is igyekszik szolgáltatásait bővíteni. Várakozás előzi meg például a *Bóbita lánchálózat* működését. Első egysége jövőre nyílik meg a Debrecen melletti kempingben. A főként *baromfi ételeket kínáló* hálózatban egységes szolgáltatást nyújtanak, s — ami fontos — viszonylag olcsó áron étkezhetnek majd a vendégek.

Elkerüli a lakott területeket

Hosszabb az M1-es

Tegnap megnyitották a forgalom előtt az épülő M1-es autópálya *Bicske—Tatabánya közötti 22 kilométeres szakaszát.* A hegyet-völgyet átszelő autópálya-szakasz *keresztezi a Gerecse hegység három vonulatát,* mindvégig új nyomvonalon halad és *elkerül minden lakott helyet.* Ez lényegesen megkönnyíti a haladást, így 15 perccel lerövidül *Győr—Budapest,* illetve *Tatabánya—Budapest* között az autók menetideje.

A csaknem 2 milliárd forintos beruházást igénylő hatalmas építkezést jól jellemzi, hogy *négy és fél millió köbméter földet mozgattak meg,* s ennek egyharmada sziklabontásból eredt. Az út stabilizálásához, alapjának és felületének kialakításához *csaknem 600 ezer köbméter anyagot használtak fel.* A legmodernebb nagy teljesítményű gépekkel dolgoztak és a terep jellege miatt a szokottnál jóval több műtárgyat építettek: 20 felüljáró, 3 aluljáró és 3 gyalogos aluljáró készült.

n

k a rangra

valóra váltásába. Hát Pest megye és a Pest megyeiek ilyenek.

Nem alvóváros

● *Ha összehasonlítja a mai Érdet a négy évvel ezelőttivel, milyen különbséget lát?*

— Pestet is nagyon szeretem, s vallom, hogy a főváros tehermentesítésében a kibővített agglomeráció szerepe döntő. Tehát az olyané, ahol az orvosi ellátás, a bevásárlás, az okatás, a szórakozás körülményeit, lehetőségeit megteremik. Szóval mindazt, ami elenthetetlen. Az a régi felfogás, hely a milliós városok szomzédságában az úgynevezett alóvárosokat álmodta meg, ma ár nem állja meg a helyét. Az élet bizonyította, s bizonyítja, hogy a kibővített agglomeációnak van létjogosultsága, z ilyenek, mint Érd is. Az alóvárosnak, mely a szolgáltaással adós marad, nincs! Azt szem érthető, hogy óriásit ltozott Érd, mely hajdan vamiféle alvóvárosnak indult, a pedig az ellátást minden területen biztosítani akarja, kiépítését tervezi. Ha nem is teljes még a kör, de az orvosi ellátás, az óvodai, a bölcsődei hálózat épül, gyarapodik.

● *Sokféle benyomás, élmény érte elég rövid idő alatt. A látogatás végén mit ajánlana a város vezetőinek figyelmébe?*

Kikérni véleményüket

— Az összehangolt fejlesztéseket! Tehát például ne csak a vízvezetékhálózatot építsék ki, hanem a csatornákat is. Egyidőben készüljön el a vízvezetékek lefektetése a csatornákéval. Egyikkel sem szabad a másik rovására előreszaladni! Mert *az ilyen felemás megoldás csak aláhúzza, kiemeli a másik hiányát.* Legalább ilyen fontos, ha nem fontosabb, hogy a lakossággal egyeztessék a fejlesztéseket, az elképzeléseket. Szanálásoknál, városépítésnél különösen. Hiszen nem lehet mindegy, megmarad-e Érd kertváros jellege. Az sem árt, ha az egészséges lokálpatriotizmust sikerül mindig ébrentartani. S ne feledjék: én úgy látom, a város jó kezekben van. Érd fejlődése, tehát az itteniek erőfeszítése bizonyítja, *nem érdemtelenül kapta meg* annak idején a városi rangot. Bármerre nézek, minden ezt igazolja!

Varga Edit

6 RÉBUSZOK

Ha mindegyik ábrát helyesen tölti ki, a számozott négyzetek betűiből összeolvashatja a megfejtést. Ezt kérjük beküldeni a szerkesztőség címére. Beküldési határidő: 1994. április 5. A helyes megfejtést beküldők között 200 forintos könyvutalványokat sorsolunk ki.

REJTVÉNYSZIGET

Az ábrában két rejtvény található. A külső teljesen körülveszi a benne rejlő rejtvényszigetet, melynek alakja szimmetrikus. Az ábrában fekete négyzet nincs! A meghatározásokat soronként adjuk. Segítségképpen néhány zárt betűt előre beírtunk.

Vízszintes: 1. Az összefonódott ipari és banktőke birtokosai. 2. Nem kell több! – Az arabok kincse. – Olimpiai bajnok birkózónk (András). – Doktori minősítésben: megfelelt. 3. Ismert szakszervezeti politikus (Sándor). – Ételízesítő. – Juttat. – Ipari növény. – Paripa. – Lekvár. – Lehullott száraz levelek szőnyege. 4. Lóverseny része! – Mázol. – Igekötő. – Barázdabillegető. – A csodák csodája. – Takar. – Az ENSZ Munkaügyi Szervezete. 5. Kígyó igéje. – Lám. – Vitás kérdésben döntésre felkért személy. – Gtisztességtelenül játszik. – Római 51. – Kacat. 6. Spanyol és olasz autók jelzése. – Körülvesz. – Település Róma közelében. – Alvásból ébreszt. – Szintén ne. 7. Pest megyei helység. 8. Motívum. – Ennivalót ad. – ...-zúzni. – Csillag, angolul. – Költői sóhaj. 9. Nyaraló. – Kutya. – Tévedés. – Hint. – Dátumrag. – Éjszaka része! 10. – Mosószer. – Gyulladás. – Sír. – Régi török tiszti rang. – Tova. – Romániai folyó. – Ízletes húsú tengeri hal. 11. Ablaküveg rögzítésére használt anyag. – Fegyverrel tüzel. – Kutrica. – A Talpalatnyi föld Jóskája. – Indonéziai autók jelzése. – Kiejtett betű. – Olasz város. 12. Görög betű. – Lét. – Lángolni. – Fővárosa Bagdad. 13. Matematikai szakterület.

Függőleges: 1. Edmund Husserl német filozófus szubjektív idealista elmélete. 2. Szlovák város lakója. – Nagy, zárt tehergépkocsi. 3. Afrikai. – Kiemelkedő színművész volt (Lajos). – Zeneművek leírására használt jelrendszer. 4. Fekvőhely. – Áruk kereskedelmi úton való külföldre szállítása. – Kiváló orosz sakkozó volt. 5. Élelmiszerüzlet. 6. A kobalt vegyjele. – Stannum. – Német betű. – Tág. – Vendéglői lap. 7. Formál. – Osztrák tartomány lakója. 8. Törlőgumi. – Kelet, németül. – Sakknagymester (IStván). 9. Sporteszköz. – Igekötő. – Kelmét készít. – Az ezüst vegyjele. – Tupoljev gépe. 10. Dallamos hangú énekes madarak. 11. Kettős betű. – Tiltószó. – Folyó Ausztriában. – Növelő. – Fölhevülve pirul. 12. Nem szabad megtenni. – Autósiskola. – Sziklás hegységekben élő állat. 13. Következmény. – Közepes finomságú fonalból készült pamutszövet. 14. Kicsinyítő képző. – Olasz névelő. – Csekély kiterjedésű. – Tétlen tok! – Római 999. 15. Kiválasztás. 16. Ellenértéke. – Hirtelen, röviden valahova tekint. – Az információ egysége. 17. Polgári személy. – Ami a disznóvágást követi. – Ringo ...; az egykori Beatles együttes tagja. 18. Becsípett. – ... Pipo; firenzei származású zsoldosvezér volt Zsigmond király szolgálatában. 19. A repülőgépek mozgásával foglalkozó tudományág.

Varga István

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1					N										R	12			
2																			
3																			
4																			
5			17																
6																			
7	N				8		T			21			M						C
8																			
9																			
10																			
11																			
12																			
13					I								5		E				

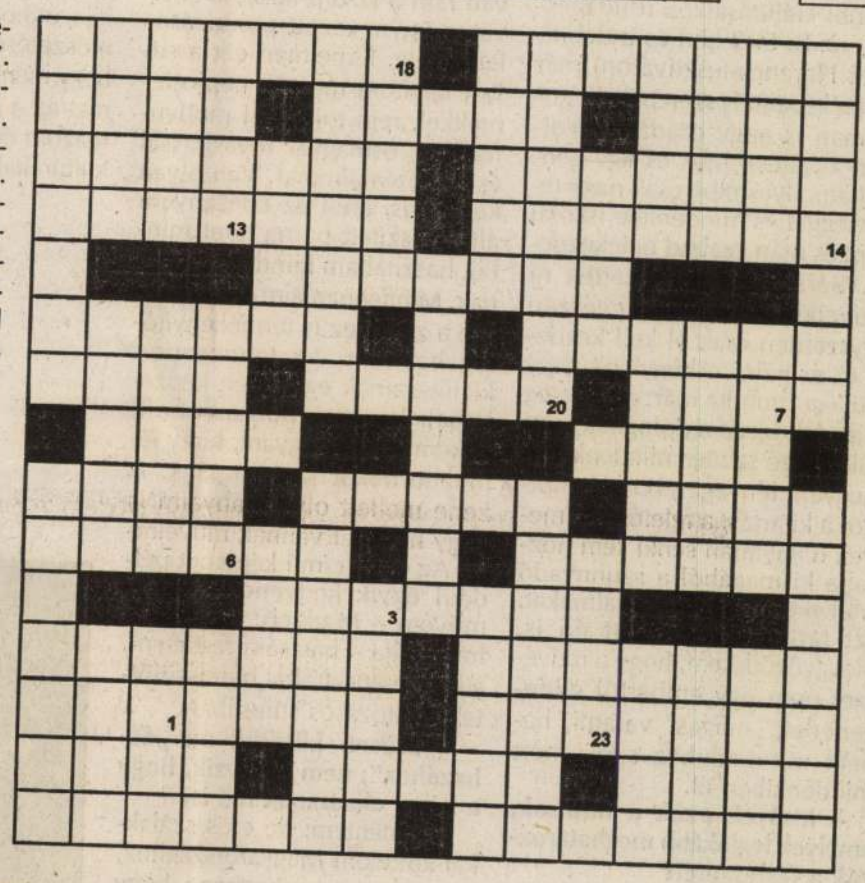

REJTVÉNYFEJTŐK FIGYELMÉBE!

A Napló 1994. 10. heti rejtvényének helyes megfejtése: Föltámadott a tenger. 200 forintos könyvutalványt nyertek: Balázs Tamás (Debrecen, Egyetem sgt. 54/A, III/12.), Reszler Györgyi (Debrecen, Darabos u. 16., I/3.), Sőreghy János (Debrecen, Füredi u. 32., I/3.), Réffi Józsefné (Debrecen, István u. 85.), Csikos István (Debrecen, Petőfi tér 10., VII/64.), Szűcs Sándor (Bagamér, Báthory tér 6.), Kozma Gabriella (Hajdúdorog, Mátyás krt. 20.), Kövesházi Zsoltné (Hajdúsámson, Kiss u. 12.), Vass Tiborné (Komádi, Szegfű u. 1/A), id. Posta Sándorné (Nádudvar, Szikoldal 26.).

Az oldal gazdája: Kiripolszky Tamás

MINDENT A HELYÉRE!

Négybetűsek: ALÓL, APÁS, APÁT, ARAB, A TÍZ, ÁHÍT, ÁRUS, BELÉ, EGÉR, ETEL, ÉGET, GERD, ILUS, ISIM, KIBE, KÓBÓ, LAZA, LÁTÓ, LOGA, NEXÖ, Ó-LÁB, PETI, REMO, ROPI, SELE, VÉGE.

Ötbetűsek: ARASZ, DÁTUM, EXEGI, GÖREB, KEBEL, KEREK, MAGÁN, METIL, NYARA, OPERA, REGÉL, RÖPÍT, TELEK, TIZED.

Hatbetűsek: ALIBEY, DINAMO, OREGON, SOMODI.

Hétbetűsek: ABASÁRI, ADÁSIDŐ, AKARATI, BARABÁS, EREBOSZ, ESIK ESŐ, GURÍTÁS, IKAROSZ, KIRAKAT, KÖTELES, LEHARAP, LIMITER, NYUGATI, OKARÍNA, OPÁLÉGŐ, PATAGÓN, POLINOM, SÓTÖRÉS, TÁGULAT, TILALOM, TISZTÍT, TITANIT, VAKOLAT.

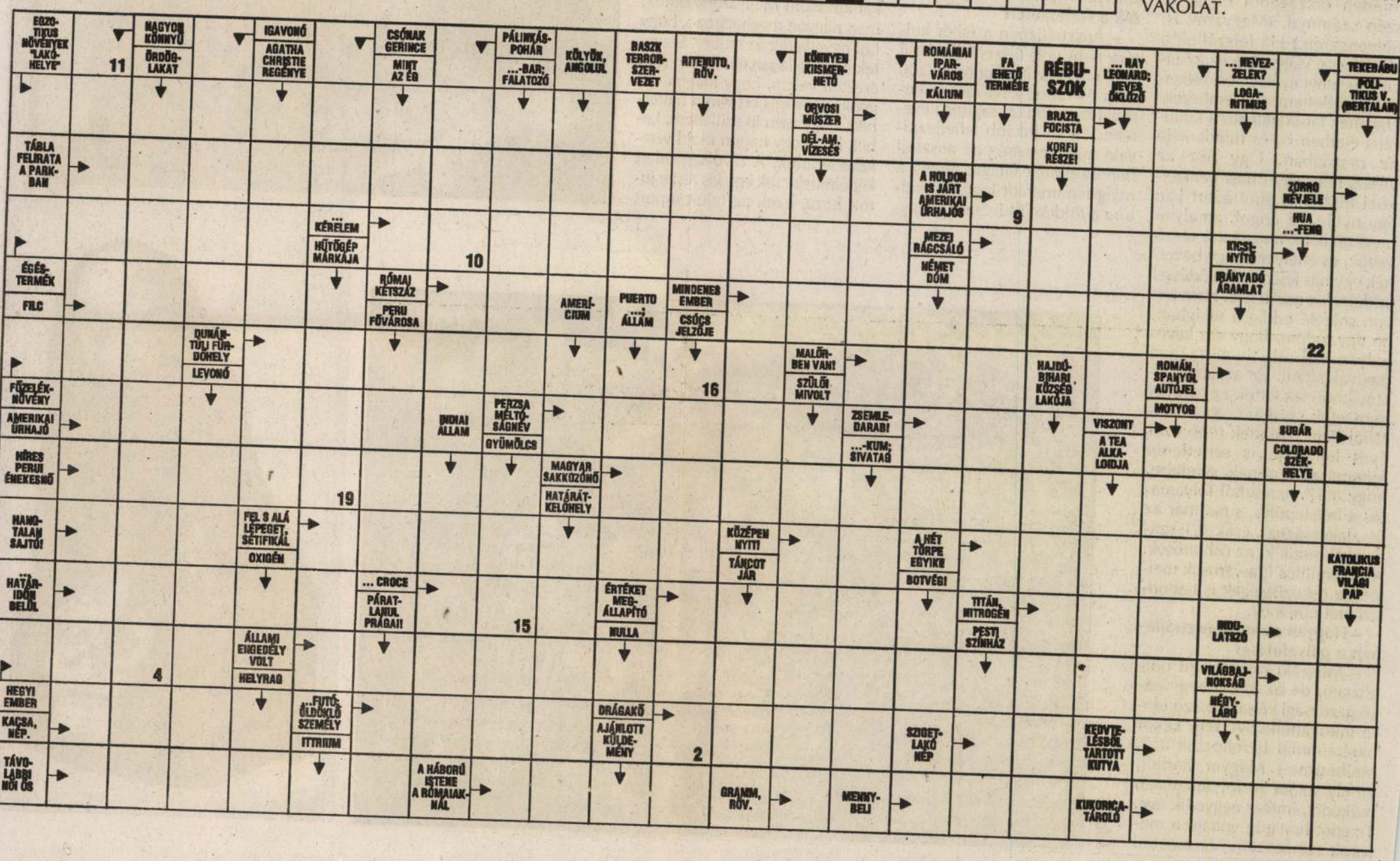

Hajdú-Bihari Napló 1994. III. 2

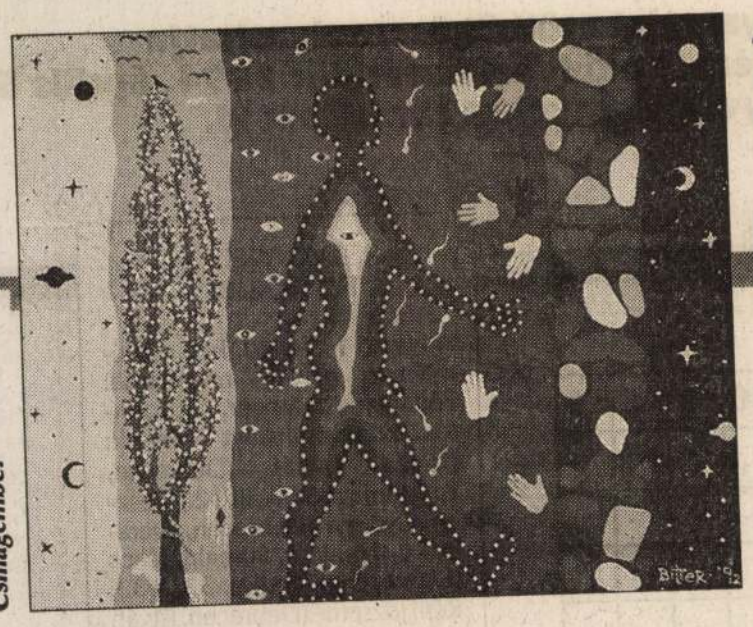

Csillagember

Az ausztráliai bennszülöttek több ezer éves kultúrája sértetlenül fennmaradt, a többmilliós iparvárosok mellett az ősközösségek is háborítatlanul élhetnek.

TALÁLKOZÁSOK

Sivatagi festészet – rovásírással

Charles Bitter, azaz Keserű Károly Ausztráliában, Melbourne városában él. Debreceni születésű lévén azért megmaradt magyarnak, ami festészetét éppen úgy meghatározza, mint az ausztráliai benszülöttek ősi művészete és a maga körül tapasztalt sokszínű kultúra. Képeiből néhány alkalommal a hazai közönség is láthatott válogatást.

– Hogyan alakult ki a vonzódása a festészet iránt?

– Kezdettől fogva élt bennem az alkotás vágya, gyerekkoromban építészmérnök szerettem volna lenni. Később, tizenéves korom második felére az érdeklődésem a lélektan, a művészetek és a filozófia irányába tolódott. Ezek máig is meghatározóak életemben. A zene iránti rajongásom volt a legerősebb, de mert sikertelenül próbálkoztam a muzsikálással, megmaradtam az élvezőjének. Az írásba is belekóstoltam, de ez sem bizonyult tartós kapcsolatnak. 24 évesen kivándoroltam Ausztráliába, itt kötöttem ki a festészet mellett.

– Meséljen nekünk erről a számunkra távoli országról, az ott élők mentalitásáról!

– Hét éve érkeztem Melbourne-be, és ami talán először legjobban megfogott, az a különböző nemzetiségű emberek harmonikus együttélése. A világ minden országából élnek itt szép számmal. (Magyarok is, hetvenezren.) Ha felszállok a villamosra, vagy megyek az utcán, tucatnyi nyelven beszélgetnek mellettem az emberek. Ugyanez tapasztalható a kulturális életben is, és mindenfelé az országban. Úgy fest az egész, mint egy óriási nemzetközi fesztivál, ahol azért van egy nyelv, az angol, amelyen megértethetik magukat a résztvevők, és ahelyett, hogy bevernék egymás fejét, érdeklődéssel fordulnak a másik felé. Nem jártam sokfelé eddig a világban, de úgy tudom, hogy ezt kevés helyen sikerült ilyen szépen megvalósítani. Ez az, amit eltanulandónak tartok az európai nemzetek számára. Az ausztráliai bennszülöttek több ezer éves kultúrája is sértetlenül fennmaradt, annak ellenére, hogy a 17. századtól folyamatos a betelepülés, s ma már az összlakosságnak csak 1,1 százalékát teszik ki az őshonosok. A többmilliós iparvárosok mellett az ősközösségek is háborítatlanul élhetnek.

– Hogyan alakult Ausztráliában a pályafutása?

– Műszaki rajzolóként dolgoztam, de az ide is begyűrűző gazdasági válság hosszú időre munkanélkülivé tett. Ekkor barátaimmal létrehoztuk a 2. Melbourne-i Magyar Rádiót, amely azóta is folyamatosan működik, immár negyedik éve. Tizenöt hónapig voltam a műsorok szerkesztője, társadalmi munkában. Festeni néhány évvel ezelőtt kezdtem, otthon maradt barátaim, az Iglu képzőművészeti csoport hatására. Legutóbbi kiállításaikon (Budapesten, az R. S. 9-ben és a debreceni Narancs-fesztiválon) már az én képeim is szerepeltek. Korábban is nagy csodálója voltam a festészetnek és úgy gondoltam, ilyesmibe csak nagy tehetséggel és mindenféle iskolai képzés után szabad belekezdeni. Barátaim döbbentettek rá műveikkel, hogy ezt egészen egyszerűen csak el kell kezdeni és csinálni. Ahogy sok nagy művész mondta már: a tehetség csak egy része a dolognak, ami különböző szinten mindenkiben megvan, lényegesebb az ambíció, a kitartás, a felelősség, melyek hiányában senki sem hozhatja ki magából a szunnyadó értékeket, a rejtett tartalmakat. Ezt tartom szem előtt én is. Meggyőződésem, hogy a művészet nem egy embertől elidegenedett „magas" valami, hanem mindenkihez szól, mert mindenkiben él.

– Melyek azok a hatások, amelyek leginkább meghatározzák a festészetét?

– Ausztráliában a fehér kultúra nem volt újszerű hatással rám, mivel ez itt mindössze 200 éves és többé-kevésbé az európai és amerikai sajátos keveréke. Annál inkább felfedezniváló különlegesség az ausztrál bennszülöttek világa, amely a máig fennmaradt legősibb kultúra a földön. Művészetük egyszerűsége, szépsége, bölcsessége elbűvöli és meghökkenti az embert az ősi szellem varázslatos erejével. Nagy hatással van rám a közép-ausztráliai sivatag úgynevezett pontozásos festészete. Képeimen ezt a stílust társítom magyar népi elemekkel, régi tojásírási motívumokkal, ősmagyar rovásírással és saját témáimmal. Van olyan képem is, ahol az édesanyám által készített párna népi mintáit használtam kiindulási alapnak. Mindennapjaim szerves része a zene, ez is termékenyítőleg hat rám. Az Iglu-csoport kiállításainak egy része képzeletbeli lemezek borítóiból áll; nekem is régi vágyam, hogy lemezborítókat készíthessek. A zene mellett olvasmányaim is nagy hatással vannak műveimre. Az éden című képemet például egyik kedvenc irodalmi művem – Madách: Az ember tragédiája – hatására festettem, a közép-ausztráliai bennszülöttek pontozásos stílusában.

– Erősen kötődik az „őshazához"; nem hiányzik, hogy a képei eljussanak ide is?

– Elmentem, de erős szálakkal kötődöm Magyarországhoz, mert nagyon meghatározó, hogy hol nevelkedik az ember. Szeretek Ausztráliában élni, senki sem érezteti velem, hogy idegen vagyok, de mégis ott van a háttérben, hogy nem itt születtem. Lehet, hogy egy napon majd visszatelepülök. A távolság miatt képeimnek csak egy kis része jutott haza, ezek az Iglu-csoport kiállításain láthatóak, legközelebb márciusban a szegedi Ippala-házban. Ezenkívül jobbára csak akkor jut el képem Magyarországra, ha ott akad vásárlója, otthoni barátaim révén. Természetesen nagyon érdekel, hogy mennyire fogadja be képeimet az a közeg, amelyből származom és hogyan reagál a más kultúrával való találkozásra.

Héty Péter

Felvételek Szász Zsolt bábtervező művész debreceni kiállításáról

(Fotók: Seres Géza)

Éden

Keserű Kálmánné építész

Mártíremlékművet avattak Tatabányán, melyet Marosits István szobrászművész és Keserű Kálmánné építész alkottak.

Tolna m. Népújság, 1975. szept. 9.

Keserű Kálmánné

Tatabányán a „Bányász martirok emlékmű" vénel architektura és rendezése tervet Keserű Kálmánné építész ~~terve~~ ~~[illegible]~~ készítette

-----:Köztéri munkák.

Művészet, 1976. január - 42.oldal.

Kesserű Kálmán, építész

Tatabányán szept. 8.-án avatták fel Varga Imre, Kossuth-díjas szobrászművész és Kesserű Kálmán építész alkotását: „Orpheus" c. szobormüvet. [emlitve és repr.]

László Tibor: Orpheus Tatabányán.
Dolgozók Lapja, 1980. szept. 14.

Keserü Kálmánné (építész)

1975. sept. 7-én Tatabánya-Ugvános főterén, a Felszabadulás téren avatták fel emlékművét, melyet ~~Mar~~ Marosits Istvánnal együtt készített.

Néprava, 1975. sept. 9. 103. evf. 211s. 1p.

KESSZELYÁK RITA

(++)

FESTÉSZET

Táncra hívott képzőművészek

Hollósi Éva táncképe

Havonta más-más fiatal képző- vagy iparművész munkáit ismerheti meg a közönség a VIII. kerületi, József körút 62. szám alatti Fióka Art Galériában. Már hagyománynak számít a 2000 nyarán megnyílt kiállítóhelyen, hogy a szezon végén közös tárlatot rendeznek a galéria köréhez tartozó művészeknek. A zárókiállítás alkotásait előre megadott tematika kapcsolja össze. Az előző években illat és kert témakörben várták a műveket a galériavezetők, az idén a tánc köré csoportosulnak az alkotások.

A képzőművész-fiókák támogatói, *Pavlics Tamás* és *Haász Mónika* azt tapasztalták, mind az illatok, mind pedig a kertek világa végeláthatatlan asszociációs láncolatot indított el a fejekben. Így még bátrabbak lehettek az idén, amikor „táncra hívták" a fiatal művészeket. Úgy gondolták, ha Nyizsinszkij szerint a „tánc maga az élet" és „az isteni tökéletesség árnyéka", akkor szezonzáró tárlatuk témájának is megfelel majd. Szándékuk az volt, hogy a művek ne pusztán illusztrációk legyenek, hanem a 25 ifjú képzőművész kiindulópontnak tekintse a tánctémát.

A táncoló figurákat ábrázoló festmények mellett többnyire az alakokat már csak sejtető, inkább a mozgás dinamikáját kifejező alkotások szerepelnek az összeállításban. Van, aki a végletekig egyszerűsítette a mozdulatokat, és nonfiguratív képén mindössze hullámokkal, ívekkel és törésekkel emlékeztet a táncra. Akad olyan művész, akit a táncos teste ihletett (ilyen például *Kesselyák Rita* torzója és *Porkoláb Károly* telt idomú balettosa), és olyan is, akit inkább a táncoló lelki állapota, gondolatai inspiráltak.

Kovács Tamás László szobra: Möbius-szalagra emlékeztető, lyukacsos papírív piros végű, fehér pálcikákra szúrva – elmondva nem sejtet túl sokat. Benne van mégis a sok irányba meghajló, máshol meg feszülő emberi test. *Kondor Attila* egy falak közül kirepülő galamb alakjával fejezte ki táncképzeteit, és – akárcsak *Lányi Adrienn* – börtönből (ki)szabadító erőként festi meg a mozgás örömét.

A mozdulat művészetéről gondolkodó ifjú alkotók – Csordás Zoltán, Dobesch Máté, Dobos Éva, Hollósi Éva, Incze Mózes, Kesselyák Rita, Kiss Attila Etele, Kondor Attila, Kovács Lehel, Kovács Tamás László, Kő Boldizsár, Lányi Adrienn, Lévai Ádám, Makhult Gabriella, Nádas Alexandra, Németh Melitta, Páthi Diána, Porkoláb Károly, Szalay Miklós, Szarka Fedor Guido, Szarvas Ildikó, Szentgyörgyi Erika, Takáts Márton, Titkó Ildikó – szezonzáró munkái július 19-ig láthatók a József körúton.

D. V. G.

A terminális paralízis

– avagy a mérce mércéje

Miután állami milliárdok úsztak el alvállalkozások és alapítványok búvópatakjaiban – jó volt hallani üvegzsebtörvényről, szigorúbb mércéről. A korrupció elleni fellépés azonban csak annyiban tekinthető erénynek, amennyiben nemcsak tisztább, de hatékonyabb kormányzáshoz is vezet.

Félő azonban, hogy a gyanú felhomályló árnyát is hirtelenében „fejvesztéssel" sújtó mérce olyan – a politikai ellenfelek kezébe adott – fegyver elé állítja az ártatlanság vélelmének alkotmányos pajzsától megfosztott kormánytagokat, amellyel az ellenzék megbéníthatja a kormány működését. Lehetetlenné teheti a választók akaratának végrehajtását. Mert a korrupció egymagában messze nem a legnagyobb rossz. Sőt, jól tudjuk a múltból: az intézményes korrupció a kormányzás hatásos eszköze is lehet – különösen azok kezében, akik híján vannak annak a bölcsességnek, de még az azt sugalló ősz aurának is, amelyre beosztottjaik föltekinthetnek.

A múlttal csak azért foglalkozom, mert meg akarom értetni, hogy a korrupció mesterei sem szükségszerűen és javíthatatlanul elvetemült emberek. És azt is, hogy milyen nehéz helyzetbe kerülhetnek, akik felkészületlenül jutnak kormányra. Akik nem tapasztalhatták saját bőrükön, hogy milyen veszélyes vizekre sodorhat a „cél szentesíti az eszközt" már megannyi nyomorúságot hozott elve. Legyen az eszköz politikai demagógia, karhatalmi diktatúra, vagy akár művészi fokon gyakorolt ideológiai vagy monetáris korrupció.

A jobb érzésű emberek épp ezért ítélik el a korrupció minden formáját, akár alantas egyéni, akár fennköltnek hitt pártpolitikai célt szolgál. Ezért érthető, és igen tiszteletreméltó a mai kormány fellépése ellene. De félő, hogy a korrupció bűvészetét alaposan kitanult, most erkölcscsősznek fölcsapó demagógoknak engedő kormány felőrlődik a legtriviálisabb vádakra is reagáló önvizsgálatban, a túlreagálása által bátorított egyre gátlástalanabb támadásokban, míg végül képtelenné válhat tisztsége betöltésére.

Mert a korrupció elleni fellépésben is át lehet esni a ló túlsó oldalára. Még sem már rég felelősségre kellett volna vonniuk pártjuk vezetőit a választási kudarcért (vagyis, közvetetten, az arrogáns kormányzásuk alatti korrupcióért).

Akik ismerik saját korrupciós ügyeik igazi méreteit, feltételezik, hogy annak legalább egy százaléka napvilágra kerül – és akkor nincs az az ügyész, aki mindegyik vádat elsüllyesztheti. Tehát számítaniuk kell rá, hogy a múlt kormányciklusban fogant és elnézett korrupciós ügyek (forintértékben) legalább egy ezreléke bíróság elé kerül. Félő tehát, hogy az ellenzék gátlástalan támadássorozata csak előjátéka a „sarokba szorított vad" reakcióinak, amelyekre az ítélethozatalok idején számíthatunk.

És ki fékezheti ezt meg? Csakis a választott kormány. És miután az hagyta a helyzetet idáig fajulni, már csak három lehetőséget látok:

1. Amíg az előző ciklus korrupciós ügyei nem tisztázódnak, a vádemelésig jutott ügyek le nem zárulnak, az akkori kormányzó erőket képviselő szószólók harsogta politikai vádaknak ne tulajdonítson jelentőséget a kormány. Ellenkezőleg, a miniszterelnök egyoldalú moratóriumban vessen véget annak, hogy kormánya tagjai bármilyen formában is reagáljanak mindezekre. Minden vádat nyomban az erre kijelölt ügyvédek kezébe kell adni – a kormánynak pedig saját mércéjére, belső ellenőrzésére kell hagyatkoznia. Mindaddig, amíg nem

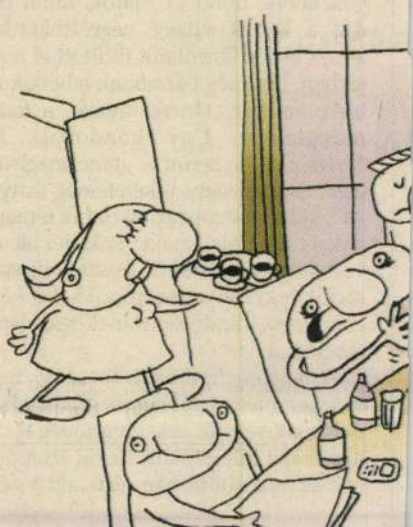

Új Művészet
1990.2.

„Lektori vélemény" Hajdú István Szemérmetlen magyarázatpróbák című írásáról

KESERŰ KATALIN

A dolgozat valóban szemérmetlen, mivel nem több, mint egy (hiányos) vázlat, (felületes) áttekintés az utóbbi évtizedek magyar művészetéről. Új információt nem tartalmaz, ilyenformán eredeti közleménynek nem tekinthetem. Publikálása nem gazdagítja a művészeti irodalmat.

A fentiek miatt jelen állapotában nem tekinthetem vitairatnak. Ha ugyanis „magyarázatpróbának" készült, akkor a bevezetőben kiemelt „félreértés" magyarázatának kéne lennie. Ez az elvont főnév a szövegben egyaránt jellemzi a művészetpolitikát s a művészetet, az utóbbi „félreértéseit" az előbbiéből vezetve le, s a korszak végét, napjainkat a félreértésektől megszabadult művészet autonómmá válása koraként láttatja. Ez az idea az alábbi szerzői félreértések következtében hamisnak bizonyul:

1. A terméketlen „félreértésen" alapuló zsdanovi teóriát nem lehet (ugyanazon az oldalon) hivatalos magyar gondolatnak nevezni, amint félreértésnek sem. Némi különbség van ugyanis például tudatosan és öntudatlanul téves, valamint magyar és valóban importált teória között. Zsdanovról és magyarországi követőiről pedig nem állítható, hogy nem tudatosan szüntették meg a (magyar) művészet szabadságát a diktatúra gördülékenysége érdekében.

2. Az iménti „félreértés" és terméketlenség tehát kizárólag a művészetteória jellemzője, ha tetszik: „tragédiája", de semmiképp nem a művészeté és művészeké. Zsdanov és Lukács műveit valószínűleg nem bújták sem a művésznövendékek, sem a művészek olyan intenzitással, mint a múzeumokat, mivel nem a művészetről szóltak.

3. Ilyenformán a tragédia (vagy komédia) csak a teória szülőié, pontosabban az annak alávetetteké lenne, azaz mindazon tevékenységi formáké és személyeké, akik a teória megalapozta légvárrendszerben akartak vagy kényszerültek élni. A tragédiát éltető tragikus vétség (a tiszta szándékú tett) azonban esetükben hiányzik, s mivel a „félreértés" nem is félreértés, tragédia – komédia nem lehetséges. Külön eset lenne a kiszolgáltatottaké, amennyiben az érintett területen (a művészetben) nem létezett volna személyes függetlenség.

Kétségtelenül szót érdemelne a képzési lehetőségek megváltozásától-megváltoztatásától kezdve a nyilvánosságé, a megélhetésé stb. De csak látszólag. A hatalom által nyújtott kiváltságokat ellensúlyozta a „második" nyilvánosságé: nem is szűk baráti köröké (lásd a művek témáit, szellemét, ismertségét, lelőhelyét): a magyar értelmiségé. E kor (az 50–60-as évek) az ajándékozások kora, amiből ugyan enni nem lehet, de ami „pénzes" munkát is hoz: bábkészítést, illusztrálást stb. Hogy a hatalom dühödt-e vagy csekély színészi képességeit tudja-e egy „iskolamesteri ábrázat" produkálására összpontosítani, kit érdekel?

4. A művészet „félreértése" elzártságából, illetve információinak közvetettségéből is fakadna. Azonban félreértésnek nevezni egy korszak művészetét egyetlen példa nélkül azt sugallja, hogy csupán az ismert nyugati művészettől való eltérései miatt neveztetik esetleg sajátos változat helyett félreértésnek. Nem beszélve arról, hogy micsoda különbségek vannak például az amerikai, francia vagy angol pop art között, de például *Rauschenberg* vagy *Oldenburg* munkái között is, az olvasóban az a gyanú merült fel, hogy a szerző szerint valódi művészet akkor született volna Magyarországon, ha utánzatok készültek volna. Különös inspirációk és egyéni adottságok találkozásai helyett újabb, csak már nyugati iskolamesteri demonstrációs ábrák sematikus utóképei.

Ezt a gyanút erősíti két tétel. Az egyik a magyar Barbizonnak tévesen nevezett vásárhelyi iskola összevetése a francia nouveau réalisme-mel, természetesen az előbbi kárára. Azon túlmenően, hogy a vásárhelyi új realizmusnak valóban semmi köze nem volt a francia új realizmushoz, amely tehát francia, érdekesnek találom, hogy a francia nouveau réalisme-nek sem volt semmi köze a vásárhelyi új realizmushoz. Miért is lett volna?

A másik a 60-as évek végén egységesen fellépő nemzedék nemzedék voltának megkérdőjelezése pusztán azért, mert alkotóként más utat választottak tagjai, azaz műveik különböznek.

A művészetpolitika pontosan értett mindent, ahogyan a művészek sem értették őt félre, s ahogyan művészetünk – ha egészen mással foglalkozott is, de – pontos volt. Azzal az alapvető művészeti írói „félreértéssel" kellene szakítanunk, mely szerint hatalom és művészet (tehát nem a hivatalos pszeudoművészet) között bármilyen összefüggés is lenne. Külön történet ugyanis a művészeté, s megint külön az ideológiáé. Valamely társadalomtudomány elemezheti ugyan összefüggéseiket, de műelemzés eddig még nem szolgáltatott alapot a legújabb kori művészet hatalomtól való függéséhez.

Kiállítási ajánlat

Budapest Galéria Kiállítóháza
(III., Lajos u. 158.)
NAGY BÁLINT építész, XI. 6.–XII. 9.

Budapest Kiállítóterem
(V., Szabadsajtó út 5.)
SWIERKIEWICZ RÓBERT
grafikusművész, XI. 2.–XII. 2.

Csók István Képtár,
Székesfehérvár (Bartók B. tér 1.)
EF ZÁMBÓ ISTVÁN, X. 20.–XI. 18.
ABA NOVÁK VILMOS pannói,
XI. 24.–XII. 31.

Dorottya utcai Kiállítóterem
(V., Dorottya u. 8.)
A pécsi székesegyház,
CSONKA KÁROLY fotói, XI. 8.–XII. 1.

Ernst Múzeum
(VI., Nagymező u. 9.)
TUULA WALATSAARI HELIN finn festő,
XI. 9.–XII. 2.

VADÁSZ GYÖRGY fotóművész emlékkiállítása, XI. 6.–XII. 2.

Iparművészeti Múzeum
(IX., Üllői út 33–37.)
KLASSZICIZMUS, XI. 2-án nyílik
Kozma Lajos-ösztöndíjasok,
XI. 6.–XII. 16.

István király Múzeum,
Székesfehérvár (Gagarin tér 3.)
ALTORJAI SÁNDOR Emlékkiállítás,
X. 27.–XII. 31.

Józsefvárosi Kiállítóterem
(VIII., József krt. 70.)
ÓRÁK, XI. 1.–XII. 31.

Műcsarnok *(XIV., Hősök tere)*
KÉP 1990, a Magyar Képzőművészek
és Iparművészek Szövetségének
kiállítása, XI. 16.–XII. 9.
Az idő emlékezete, mexikói fotókiállítás, XI. 9.–XII. 9.

Nógrádi Történeti Múzeum,
Salgótarján (Nógrádi Sándor tér 8.)
IV. Országos Rajzbiennálé,
IX. 29.–XI. 26.

Pécsi Galéria *(Széchenyi tér)*
PETAR DOBROVIČ (1890–1942)
zágrábi festőművész, X. 12.–XI. 11.
Képzőművészek Krakkóból
XI. 6.–XII. 30.

Pécsi Kisgaléria
(Szent István tér 4.)
FIRENZEI GRAFFITTI, X. 19.–XI. 18.
T. FERK ANNA textiltervező,
XI. 23.–XII. 30.

Vigadó Galéria *(V. Vigadó tér 2.)*
KLIE ZOLTÁN, XI. 15.–XII. 19.
KŐNIG RÓBERT, XI. 16.–XII. 9.

Szentendrei Képtár *(Fő tér 2–4.)*
Pest megyei iparművészek,
X. 23.–I. 15.

Bécsi múzeumok programja novemberben, 1990

Museum moderner Kunst
Palais Liechtenstein
1090 Wien, Fürstengasse 1.
nyitva naponta 10–18 óráig
kedden zárva
Herkules Terem:
október 15.–december 30.
DAEDALUS – DAEDALUS

Grafika-termek:
november 8.–1991. jan. 6-ig
NICOLA VUCO Fényképek

Museum moderner Kunst XX. sz-i múzeum
1030 Wien, Schweizergarten
nyitva naponta 10–18 óráig,
szerdán zárva
szept. 21.–nov. 18
DANIEL SPOERRI retrospektív kiállítása

Nov. 30.–1991. jan. 27.
Táncfényképek

Österreichisches Museum für Angewandte Kunst
Iparművészeti Múzeum
1010 Wien, Stubenring 5.
nyitva naponta 11–18 óráig,
kedden zárva
okt. 2.–1991. jan. 8.:
WALTER PICHLER: plasztikák, installációk.

okt. 26.–1991. jan. 8.:
MARGARETE SCHÜTTE–LIHOTZKY építészeti tervei a 20-as 30-as évekből („Frankfurti konyha", 1926 beépített konyha tervei, pl.)

okt. 26.–1991. jan. 8.:
„MEGVETETT REKONSTRUKCIÓK", a múzeum teljes Thonet és Kohn & Prag–Rudniker bútorgyűjteménye 1835/40 – 1950-ig

Wiener Sezession
1010 Wien, Friedrichstrasse 12.
nyitva k–p: 10–18 óráig,
szo–v: 10–16 óráig
Központi csarnok.
okt. 19.–dec. 2.
UMWEG MODERNE (A modern mint kitérő) a 80-as évek new yorki művészete

Galéria okt. 19.–dec. 2.
RÖMERQUELLE művészeti díj:
Művek papíron

Grafikai kabinet
RÖMERQUELLE fotó-díj
Állandó kiállítás: GUSTAV KLIMT, Beethoven-fríz

Galerie Faber Fotógaléria
1010 Wien, Köllnerhofgasse 68
nyitva k–p: 13–18 óráig,
szo: 10–13 óráig
okt. 19.–dec. 1.: HEIMRAD BÄCKER: „Epitáfium" installáció

Galerie Gras
1010 Wien, Grünangergasse 6.
nyitva k–p: 14–18 óráig,
szo: 10–13 óráig
nov. 20–dec. 22.: WERNER FEIERSINGER: plasztikák
HERMANN NITSCH: 9 új viaszkép

Galerie Hilger
1010 Wien, Dorotheergasse 5/1
nyitva k–p: 12–18 óráig,
szo: 10–13 óráig
nov. 6.–dec. 4.: LEO ZOGMAYER: plasztikák, új művek

Galerie nächst St. Stephan
1010 Wien, Grünangergasse 1/2,
nyitva h–p: 10–18 óráig,
szo: 11–14 óráig
november–december: IMI KNOEBEL

Galerie H. S. Steinek
1010 Wien, Himmelpfortgasse 22
nyitva k–p: 13–18 óráig,
szo: 10–12 óráig
okt. 16.–nov. 16.: BERND ZIMMER
nov. 20.–dec. 21.: ULRICH WAIBEL

Galerie Hubert Winter
1010 Wien, Sonnenfelsgasse 8 és Bäckerstrasse 7
nyitva: h–p: 11–13 és 14–18 óráig,
szo: 11–13 óráig
Bäckerstrasse: nov. 26.–dec. 22.: DIKE BLAIR
Sonnenfelsgasse: nov. 26.–dec. 22.: HIGH SEASON III multiplák és nyomatok

KESERÜ Katalin müvtört.

Munkácsy Mihály dij. 1990. márc. 15.

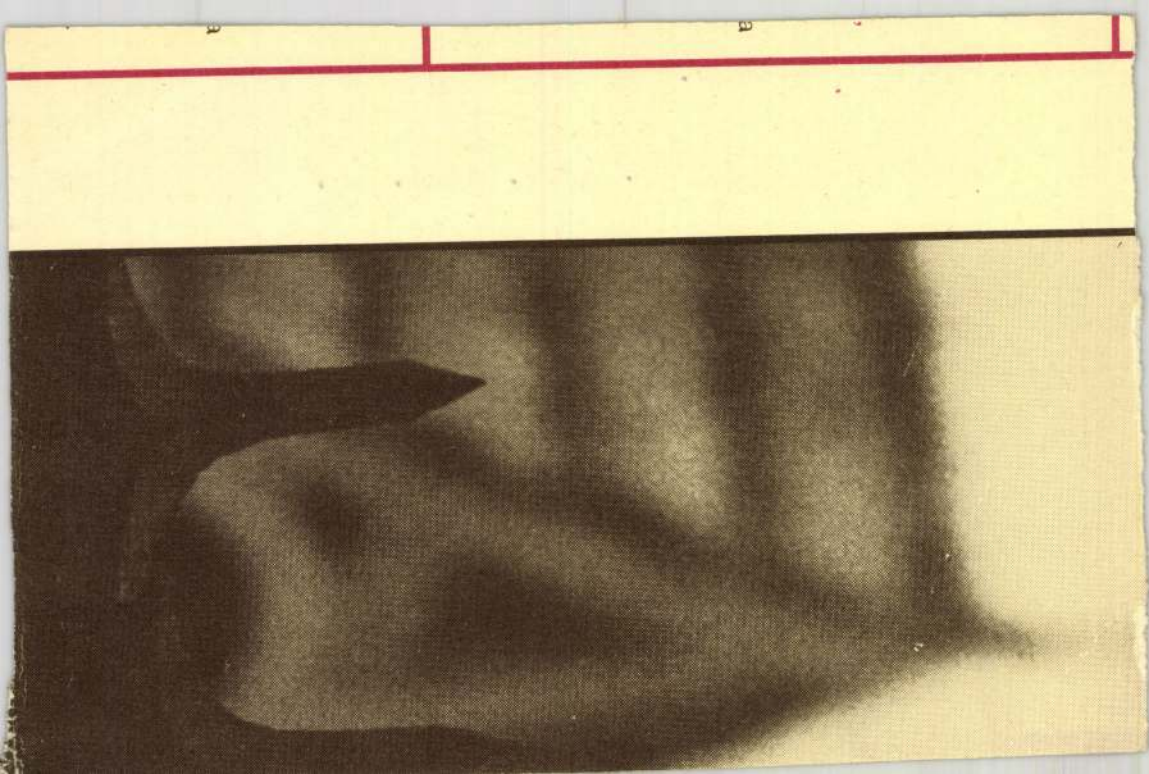

A Hiteles gondolat megmarad

Átmeneti búcsú

Elbúcsúzni annyi, mint egy kicsit meghalni – tartja a mondás. Nem lehet célunk évszázados bölcsességekkel perbe szállni, most mégis úgy érezzük, módosítanunk kell a fenti mondatot. Elbúcsúzni annyit is jelenthet néha, mint lezárva egy szakaszt – újjászületni, megújhodni. Talán kötelességünk is ez a kis kiigazítás, mert mindazok, akik ott voltak tegnapelőtt a Hitel-esten a Kossuth Klubban, érezhették, az est címe találó és helytálló: a jó valóban megmarad. S nemcsak azért, mert – ahogy *Bíró Zoltán* az est elején bejelentette – ősztől havonta megjelenő folyóiratként újraindul. Hanem azért is, mert lehetetlen volt nem látni, tapasztalni azt a dacos tenniakarást, rengeteg megírásra, pontos megfogalmazásra váró gondolatot, ami még a szerkesztőgárda társolyában maradt. S lehetetlen volt nem érzékelni a zsúfolásig megtelt teremben, hogy ennek a szerkesztőgárdának, az általuk képviselt mértéktartó, ám határozott szellemiségnek – hitele van. S talán még több hitele lesz ősszel, mert ebben a félig búcsúban mindenkinek rá kellett döbbennie: az értékek veszélybe kerülhetnek, ha nem állunk ki mellettük, ha megőrzésükben nem veszünk részt mindannyian. Talán ezért is volt akkora sikere a felolvasott műveknek, rögtönzött előadásoknak.

Döbrentei Kornél profetikus hevületű versében mutatta fel Istenhez és a magyarsághoz fűződő kettős kötődését (Rebellis türelem). *Kiss Gy. Csaba* a lap függetlenségre törekvését méltatta, s kiemelte: a laptól mindig idegen volt a mamelukszellem. *Alexa Károly*, az Új Látóhatár rovatvezetője a Borbándi Gyuláéktól örökölt hagyományokat elemezte. Csengey Dénes emlékét idézte

Szövetségi megújulás

Gerzson Pál az új elnök

Mint köztudomású, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége *dr. Németh Lajos* halála, tavaly ősz óta elnök nélkül maradt. A szövetség hosszas előkészületek után – melyek hosszasságát a hírek szerint a pénzszűkén kívül a szakosztályokkal való egyeztetési folyamat és igen sok elnökjelölt viszalépése okozta – tegnap tarotta meg a művészeti tanácskozással egybekötött elnökválasztó közgyűlést a Vigadó nagytermében.

Dr. Keserű Katalin a vezetőségi tanács nevében szólt a mintegy félezer jelenlévő szövetségi taghoz. A hazai művészeti élet tradíciói köteleznek, derült ki történelmi visszatekintéséből, s a légkör is a szövetség fennmaradására irányuló törekvéseknek kedvez. Ehhez azonban a jövő szövetségének olyan koordináló, valódi központtá kell válnia, amely egyben hiteles információs bázissá is tud válni a művésztársadalom számára – mondotta. *Vargáné Grohmann Erika* főtitkár beszámolója a szervezőmunka, az egyeztetés nehézségeire világított rá. Összesen húsz jelöltet terjesztettek fel a szakosztályok az elnöki tisztre, de végül is csak öten vállalták az indulást a választáson.

Fekete György helyettes államtitkár A kulturális stratégia lehetőségei és realitása címmel tartott előadást. Keserű Katalinnal egyetértett – a művésztársadalmon belül valóban van egyfajta identitástudat-hiány. *Fitz Péter* – a művészeti szakírók szakosztályelnöke – levelét, amelyben a kulturális tárca a művészeti életbe való részrehajló, diktatórikus beavatkozással vádoltatott, kemény inszinuációnak, alaptalan becsületbe gázoló vádaskodásnak értékelte. Hangsúlyozta, hogy a kormány a művészet szabadságát egyszer sem sértette meg, s csupán azért lehet egyesek számára ez a látszat, mert az államnak kötelessége szavatolni a művészi szabadságot. A minisztérium kivonul a kultúra, művészet irányításából, de költségvetési, finanszírozási kötelezettségeit az európai normákkal összhangban mindig vállalja. Statisztikai adatokkal bizonyította a tárca pozitív törekvéseit, s kiemelte, a társadalmi szervezetek részére alapítványokon keresztül folyamatosan adnak vagyont, de pénzadományt nem várhatnak tőlük.

Schrammel Imre az aczéli kor okozta káros beidegződéseket, szakmánkénti megosztottságot elemezte, és kiemelte, az információs kor küszöbén a jövőbe tekintve integrálódnunk kell a modern értékrendhez. *Bakos Ildikó* nagy tetszést aratott előadásában tagadta a művészet válságát, hisz mint mondotta, hogyan lehetne válságban az, ami teremtő erővel hat. Ugyanakkor utalt arra is, ne vezettessék be a szentélybe a menedzser típusú művész ideája, mert ez emlékeztet az elmúlt rendszer „közösségi ember" látszateszményére. *Dr. Hegedűs József*, *Lelkes Péter* és *Schinagl Ferenc* előadásai az ipari formatervezés és a tervezőművészek gondjairól szóltak, a képző- és iparművészet gazdaságban való felhasználásának fontosságáról, hisz a tárgyi, esztétikai, vizuális értékrend is kárt szenvedett az utóbbi évtizedekben. *Simsay Ildikó* előadása után – mely a művészek és művészettörténészek közti feszültséget taglalta, s megszüntetését sürgette – hozzászólások következtek. Egyetlen felszólaló hangoztatta csak igen szenvedélyesen a kormányzat kultúraellenességét, de mivel érvekkel nem, csak sommás kijelentésekkel támasztotta alá véleményét, mondataira még Fekete György sem akart reagálni.

Az elnökjelöltek röviden ismertették elképzeléseiket, majd a szekcióülések után hozták nyilvánosságra a szavazás végeredményét. Eszerint az elnök *Gerzson Pál* lett 155 szavazattal, második *Vayer Tamás* 93-mal – őt a jelölőbizottság alelnöki posztra javasolja –, míg a harmadik és negyedik *Kádár János Miklós* és *Karátsony Gábor* lett – 82, illetve 74 vokssal. (*Csáji Attila* még a szavazást megelőzően visszalépett.) Gerzson Pál megválasztásához elegendő volt az egyszerű szavazattöbbség a közgyűlés alapszabály-módosító határozata értelmében.

M. D.

Kis tigris nagy ugrása

Jólértesültekszerintlegalábbegygyel gyarapodott a kis tigrisek száma az elmúlt évek során. Igaz, nem „ázsiai" a fenevad, s nem is

módon sikerült megrövidíteniük a kéziratok átfutásának idejét, másrészt azt, hogy, hála a Domokos Mátyás vezette szépirodalmi

zás a nemzeti hagyományba és Kenedi János A halál és a leányka című tanulmány- illetve esszékötete. A Szemle című kö-

A színház – kapcsolatteremtés

Peter Brook „nyílt órája"

Talán ehhez fogható a törzsi varázslat. Megbabonázottan ültünk *Peter Brook*, a legendás hírű angol rendező demonstrációján. A Katona József Színház nézőterén és meghosszabbított színpadán fél karéjban ülte körül kicsiny csapatát a közönség. Magával hozta nemzetközi társulatának néhány fantasztikus színészét, hogy segítségükkel megidézze előttünk a híres párizsi *Nemzetközi Színházi Kísérleti Központ* majd negyedszázados múltját, célkitűzéseit, munkamódszerét. Nem színházi előadást láttunk tehát, hanem Brook teóriáját és gyakorlatát ismerhettük meg lenyűgözően egyszerű és szuggesztív magyarázatában, improvizációs jelenetek kíséretében. Nem vizuális és nem pusztán esztétikai, hanem mindenekelőtt *közösségi élményben* részesültünk. Négy és félórás előadásában rávezetett arra, miként teremt kommunikációs kapcsolatot színész és színész, társulat és közönség között. Megértette, hogy nem *eljátszani* kell a darabban leírtakat, hanem megkeresni, fölfedni és érzékeltetni azokat a szövegmélyben rejlő „kommunikációs csatornákat, amelyekről megfeledkeztünk" a színház többszázados alakulása során. *Shakespeare* még tudta, ismerte ezeket a kommunikációs mélyáramokat. Belülről látta és láttatta a színházat, darabjainak cselekményében, dialógusaiban ezer utalás akad a szereplők közti bonyolult viszony érzékeltetésére. A rendezőnek s a színésznek kell kibányásznia metaforákban dús szövegének mélyéről.

Hogy miként közelít Peter Brook egy klasszikus szöveghez, izgalmas illusztrációt kaptunk egy Shakespeare-jelenet rögtönzött beállításából. Legutóbbi, hí-

rejöjjön. Csak őszintének kell lenni. Mert, ha elvisz a szöveg deklamálása, megsemmisül a jelenet hitele. Két ember legtermészetesebb, már-már rituális ösztönök diktálta belső kapcsolatát kell megteremteni ahhoz, hogy a jelenet életre keljen. A túlhangsúlyozott jelmez, fölös díszlet csak rontaná az ily módon született varázslatot. A zene viszont földúsít, mint *Mahmoud Tabrizi-Zadeh*, a társulat iráni zeneszerzőjének – „zenekeltőjének" rövid demonstrációjából megérezhettük.

S ha különféle nemzetek fiaiból állt is össze a csapat, s ha színházi nyelvük kifejező eszközeinek dúsítása és a színház ősi lényegének fölkutatása kedvéért afrikai körutat tettek is, – Peter Brook mindenekelőtt a sallangtalan szó fontosságát hangoztatja. A szó, a szöveg lecsupaszítását a rátapadt „színháziasságtól", (noch dazu, rossz rutintól), és lényegének, netán többértelműségének tiszta fölfedését. Nincs tehát igaza a „szövegellenességről" károgóknak. Jómagam tavaly láttam a brooki *A vihart* (lapunkban írtam is róla): a letisztult életbölcsesség, az érett Shakespeare, az egyszerűség és lelki mélység megdicsőülése volt.

Ma, amikor hamis szempontokra való hivatkozással lassacskán mindent elborít a hamisan csillogó álkultúra, a kommersz és rutinelőadások színházi „környezetszennyezése", a Broadwaytól Budapestig, lesütött szemmel hallgathatták volna igen sokan Peter Brook vallomását az igaz színházról; annak az embernek a hittételét, aki pályája csúcsán lépett ki a Royal Shakespeare Company világsikereket halmozó társulatából, hogy a

KESERÜ Katalin

Kockásfüzet

Vasadi Péter

Végül úgy döntöttem

– persze csak a helyhatósági választások után, ha végre megfelelő szakemberek kerülnek felelős posztokra, szóval csak azután, tudod, mert most nem is értem egészen, mi van; annyi bizonyos, hogy hegyomlásszerűen kinyilvánította ez a nép, mely pártokban bízik erősen, melyekben kevésbé és melyekben egyáltalán nem, az előbbiek *ezt* a kormányt választották, ez a kormány dolgozik, s nem rosszul, a média (vagyis a médiumok, mivel ez a szó neutrum) nagy részének mégsem tetszik ez a kormány, se a munkája; lehetséges, hogy akkor a népnek az életben maradásáról alkotott fölfogása, döntése, kívánsága sem tetszik neki? hát bizony, ez lehetséges, ám ezen lehet segíteni, tessék tisztességesen bevallani, ami nem megy, nem kell erőltetni; különben sem értem,

hogy a fűszeres a Pántlika utca sarkán Fehér *úr*, a környék egyetlen cipésze Fenelák *úr*, a miniszterelnök meg csak a legritkábban neveztetik úrnak, érzem én azt, tudod, hogy azok a fogcsikorgatást rejtő keskeny zsurnalista ajkak nem képesek előzékenyen, kedvvel, de még a kötelező udvariasság jó modorában sem kimondani s értésre adni, hogy a választott magyar miniszterelnök *éppen ez az úr*, nagyon nincs a dolog ínyükre, pedig én – lehet, hogy naivan – úgy érzem, végre vége a politikai dilettantizmusnak, s eljött az ideje az államférfiúi tulajdonságoknak, a tudásnak, ezt a szót szívesen megismételném, *a tudásnak*, és a kifejezett rátermettségnek; ezeknek pedig az, hogy valaki piarista diákként végezte az iskoláját, éppen nem akadálya, szerény ebbéli ismereteim szerint, s tudod, az újabban lábra kapott, illetve kapatott közéleti közhelyeket se igen értem, hogy úgymond, X „szereti-e vagy nem szereti a sajtót?",

a fene tudja, miért kellene szeretni a sajtót, ez szükséges valami, akár egy kábel vagy egy telefondrót, de az egyáltalán nem biztos, hogy éppen ezt a sajtót kell szeretni, hogy ez az egyetlen sajtó, amely létezhet, amely ma van, sőt, biztos, hogy lehet ennél sokkal jobb is, amely például nem él a ravasz, sőt félretájékoztató fogásokkal, hanem jól tud magyarul, tárgyilagos, az örökös szájtépés és szájamba rágás helyett nyugodt biztonsággal ismerteti a tényeket, sőt, lenyűgöző egyenességgel tálalja, szerkeszti és rendezi el a papíron, nem sumákolja el, amit nem szeret, nem törekszik mindenáron arra, hogy a kedvemet szegje, s az eredeti szellemet nélkülöző kommentárosdi helyett megírja, hogy Y és Z ezt és ezt tette, ezt és ezt mondta; és tudod, jobb perceimben elképzelek nagylelkűbb ellenzéket is, amely az országnyúzás kb. 15 000 napjával szemben a kormány által kért 100 nap türelmi időt világrekord farizeizmussal 50 nap után még nem fogja bolygatni, hanem fölugrik, a kardjára csap és fölkiált: Mit száz napot? Kettőszázat, megadjuk!,

persze, én is szeretném, ha jobb kedve lenne a t. Háznak, igaza van EP-nek, ámde nevetni és *ki*nevetni, az két dolog, és nékem nagyon nem tetszik a beolvasás jellegű interpelláció, a személyre mért csapás, sőt döfés, s nyomában a cinkos összekacsintás, hogy na, most jól megkapta, és a társak (a kedves képviselőtárs*aim*...) már figyelik is összehúzott szemükkel, hogy a megcélzott hölgy vagy úr (az igen silány magyarsággal elhadart) mondatok után él-e még, vagy már összerogyott; tudod, néha kifejezetten azt érzem, mintha az alkotó szellem viaskodnék az izgága okvetetlenkedéssel a t. Házban; én nem értek a politikához, nékem csak sejtelmeim vannak arról – bár ezek igen határozottak –, hogy mit is akar a nép: *igazságot*, egy szóval, mert hisz benne, azt mondhatnám, oly igazságot magyar körülmények között, amely a világ más részein is igazságnak volna nevezhető, és ehhez az igazsághoz *szellemet* akar, ha ezt nem is így fejezi ki, hanem úgy, hogy szép életet, és ez a szellem részben magából az igazságból következnék, részben magából a népből, *mert benne van*, ezt nem kell sem behoznia valahonnan, sem kitalálni neki, mert nehéz a feje, egy rossebet nehéz!, és éppen ez a szellem az, amely a tömérdek hazugságot, linkséget, ízléstelenséget, az agresszív tehetségtelenek gyártotta szellemi kacatot mosná ki belőle, hántaná le róla, tehát azt, amit beléje ojtottak, amivel, mint valami nyákkal, belepték;

ami pedig azt illeti, hogy én mivel s kivel értek egyet, ez elég bonyolult dolog, mert hisz még ehhez járul az a kérdés is, hogy *mikor?*, de ennél talán sokkal fontosabb, hogy a jószimatú orrom érzékeny a szabadságra, ebből pedig mély tisztelet következik mindazok iránt, akik valóban szolgálni, s nem uralkodni akarnak; ezt azonban egy megszólalásból meg lehet orrontani, s nincs az a liberális mimikri, amely álcázni tudná a lappangó szándékot,

– s hogy befejezzem az elején megkezdett mondatomat, végül úgy döntöttem, maradok a legkisebb érdeklődést kiváltó költészet mellett, amely gyöngéd hallgatásba burkolózik az érvek csatájában, hogy a legközelebbi versre összpontosítsa erőit, mintha ez mindennél fontosabb, ő pedig mindnyájunknál erősebb lenne. □

A „hatalom" és a „nép-nemzet"

Ahol demokrácia van, a legfontosabb beosztásba kerülőknek nem elsősorban hatalmuk, hanem a többieknél nehezebben teljesíthető feladataik vannak. Tisztségviselők, a nemzetet alkotó nép soraiból kerülvén ki, annak sorsa jobbrafordításán munkálkodnak – gondolom én. Meglehetősen sokat vártunk arra, hogy nálunk is így legyen.

Tömegkommunikációnk azonban hemzseg a „hatalom" szótól, amibe „ezek az emberek most bekerültek", akik „nép-nemzetiek" vagy legalábbis mintha valami speciális állatfajéra emlékeztető programjuk nem a Magyar Köztársaságot alkotó nemzeté (a népé) lenne, hanem egy megfoghatatlan mumus nép-nemzeté.

Úgy vélem, ha tőlük megkívánjuk a pontosságot, róluk szólván végre le lehetne szokni a szavakkal való felelőtlen játék több évtizedes gyakorlatáról. Ami ma egyet jelent azzal, hogy az új és régi rendszer azonosságának hamis tudatát sugallják például a „hatalom" szóval, természetesen a mait ill. tisztviselőit bélyegezve meg vele, hiszen a múltat s funkcionáriusait sosem bántották. Vagy tán oly sokan ragaszkodnak a hatalomtól való függéshez, hogy így, emlegetve kívánják vissza?

Hogy milyen zavaros tudatállapotot idézhetnek így elő, példázza kultúránk kiemelkedő személyiségének nyilatkozata, miszerint még az üldöztetést is megbocsátja, sőt, szóvá sem teszi annak a rendszernek, melynek „udvarias, szinte bocsánatkérő kommunistái" másfelől segítették pályáján. Viszont ellentmondást indít egy esélyegyenlőséget biztosítani kívánó új struktúrával szemben, aminek személyi feltételei természetesen nem lehetnek azonosak a hatalmi struktúráéval. Remélhetőleg nem gondolja, hogy az a pokoli játék, skizofrén (cinikus vagy machiavellista) életvitelként, járható út egy országnyi nép számára. Hogy alkalmas a természetes identitás- valamint életépítésre a kivételes személyiségnek szóló bánásmód. Ennyire nem félhet egy „szuverén" személyiség a demokráciától! Ami tehát a mai kormányzat célja, ám aminek interpretálásához legkevesebb a nyelv tisztességes használatára lenne szükség. □ ***Keserű Katalin***

Élő halottak éjszakája

Ez egy film címe. Hála európaizálódásunknak, megnézhettem a *Superon* (és hála vagyoni gyarapodásomnak: video révén). Életem első zombi-filmje volt, tetszett. El is határoztam, hogy zombizok egyet, de elvetettem az écát: még végül magukra vennék a célzást az érintettek, mint a Csurka marhalevelét, és akkor jaj de baj: végül is semmilyen Hitel nem tart örökké, s aztán hová leszek? Úgyhogy altatgattam a zombimat, de hirtelen szerencsémre Népszabadság-olvasó lettem, és így augusztus 11-én, szombaton találkozhattam egy valódival. Igaz, csak amúgy „felibe-harmadába", a „szellemével" (erőt veszek magamon és nem gusztizok el a paradoxonnal), de ez is elég volt, hogy felismerjem. A zombimat Hajdú Jánosnak hívják. Örömmel nyugtázom, hogy föltámadt ő a magyar újságírótársadalom javára és még nagyobb dicsőségére. Eleganciája, bája a régi, a fegyverzete subickos, és bár a mozgása – ahogy egy elsőrendű zombihoz illik is – lelassult kicsit, azért még eléggé veszélyes lehet ránk, kormányszimpatizánsokra. (Főleg csapatban, ahogyan a zombik harcmodora diktálja.)

De inkább idézek: „Vigyázat, Miniszterelnök Úr! Ön – exlapulóként – éppúgy valahonnan jön, mint én exkommunistaként. A nadrágszárunkra útközben mindkettőnknek fröccsent mocsok." Pont. Kedves Hajdú–Zombi János! Ebben a filmben, amit – így mondom – bátorkodok e zombiságról szóló futamra fölhasználni, van egy jelenet. Elmesélem, jó? Egy fiatal pár kimegy a temetőbe. Imádkoznak valamely ős sírjánál (a klerikális Angliában így szokás, kérem tehát, hogy stílusos válaszában *ezt* a momentumot kegyeskedjék *nem* fölhasználni ellenem). Jön egy zombi. Rátámad a nőre. A férj rátámad a zombira. A zombi megfojtja a pápaszemes pasast. A nő eközben elszalad. A zombi (máskülönben kellemes kinézetű úriember, még a dresszével sincs baj: öltöny, nyakkendő, fehér ing, hozzá őszes halánték), utána lódul. Namármost, ami a lényeg: úton mentek. Sőt, ugyanazon az úton! A zombi és a nő. És a kamera nagyon jól mutatta, ellenőrizheti, hogy mind a kettőnek csak úgy fröcskölt a sár a ruhájára.

Ennyi a történetéről, Hajdú Úr. A „Vigyázat!", nos az *közben* van. Meg a végén. És nem az elején. Itt tévedni tetszett.

Van utóirat is. A néger srácot ugyanis, aki az utolsó pillanatig védte (ésszel és erővel, ahogy ez már romantikusoknál szokás) a nőt (kisegítem: kudarccal), azok a polgárok lövik homlokon, akik végül legyűrik a zombikat; zombinak nézik őt is. De ezt a tanulságot már majd a kormánynak mesélem el. □ ***Mányoki Endre***

Lefityma

Mármost: varrjunk mindent a bolsik nyakába? Nosza, megérdemlik! Csakhát. Sőt: ámde! És a középszer!!!? Van, ki e nevet nem ismeri! Nos, igen. A középszotty. Ki nem voltvanlesz bolsi! Nem voltvanlesz ÁVÓ-s! Munkásőr! MSZMP-tag! Apparátcsik! Politbürótag KGB-s! Ki semmilyen, semolyan. Éppenhogy: semmilyen. Csak: van. Ámde 'ki mindazonáltal s főként mai leple alatt mindenkor hő honfi, progresszlovag, preformata, csimborasszó, istenpata volt. Ki óvott: elédállt (az orvosnál, a boltban, a pénztárnál, a metróban, a satöbbiben. -nál, -nél). Ki (le)ápolt, (be)takart s ha kellett, elkapart, s ki tudván tudta mindenkoron, TÚLÉLNI, bármiként, s fölragyog majd a hon. Ő az, aki nem szavalt, de élte az eszmét: nyelvével él a ... Ő, ó, ő most a legfontosabb. Ő most a nemzeti tégla. Építőelem. *Kocka*. Élei lesimítva, szépen legyalulva. Így szervül, ízesül, tagja szervbesül. Szervi(lí)rozza magát. Túlterjeng határokon. A Jurópehauzban is ő. Majd ő! Mert ő mindig. És mindent. Fontossága teljében. Ön(ös) tudatában. Áldoz. Feláldoz. Ezt-azt. Esetleg kicsi hazát. A kocka el van vetve – (ld. még: kockavetemény, kockakompót stb) – Horthy-éra, Kádár-éra, itten van a Bonasz-éra. Rohad a – na mi? – a mában!

És ez nem egy balhé, ez nem egy punk, ez itten egy *undorgrund*. Na, nem egy Maróthy-kert tökélyű, csak egy ilyen *lefityma*. Lefittyenő magatartás, előbőrét vesztő poézis, hamubasült pogácsatett makk ász

KESERŰ KATALIN művészettörténész

KESERŰ Katalin művészet.

FERENCZY NOÉMI-DÍJAT KAPOTT:

BAKÓ ILONA ruhatervező iparművész; **BALÁZS IRÉN** iparművész; **DETRE VILLŐ** belsőépítész **HAUSER BEÁTA** gobelin textiltervező művész; **DR. KESERŰ KATALIN** művészettörténész; **ORBÁN KATALIN** kerámikusművész; **PÁZMÁNDI ANTAL** kerámikusművész; **PLACHTOVICS VILMOS** belsőépítész; **SIGMOND GÉZA** iparművész; **SIMON KÁROLY** ipari formatervező, a Magyar Iparművészeti Főiskola egyetemi docense.

1992. máj. 13-án

KESERÜ KATALIN művészettörténész

Uj Ember, 1992. március 22.8.p.

A Liturgiák eredete és művészete — Szakrális Művészeti Szabadegyetem következő előadása március 26-án, délután 5 órakor lesz a Budavári Palota E-épületében „A modern művészet és a Biblia" címmel. Előadó: Keserű Katalin művészettörténész, egyetemi adjunktus.

FRITZ
EIN UNBEKANNT
PFING
VON MARTIN

Rogier van der Weyden
– Albrecht Dürer und
neuzeitlichen Naturstudi
Fritz Koreny von der
Sammlung Albertina ist
für Kunstgeschichte der
Das Bild, Thema seines
ihm erst vor nicht allzu
worden.

Nagy Pongrác (Franciaország)

Adósságtörlesztés és külföldi hitelképesség

Nagy Pongrác a pécsi egyetem állam- és jogtudományi karán szerzett először doktori címet. Az elmúlt negyedszázad során az Université de Paris jogi fakultásán, majd a híres London School of Economics-on kapott újabb tudományos fokozatokat. Három könyet és tucatnyi szakcikket írt nemzetgazdasági és világgazdasági kérdésekről angol és francia nyelven.

A világ számos régiójában tevékenykedett szakértőként: előbb Párizsban az OECD szervezetében, később Kanadában a Royal Bank of Canadánál, a legutóbbi évek során pedig előbb a Nemzetközi Valutaalap tanácsadójaként Zaire-ban, majd ENSZ-szakértőként Libériában.

Itt közölt írásában a magyar adósságkérdésről fogalmaz meg eredeti és izgalmas gondolatokat.

Magyarország külföldi keményvaluta-adóssága több mint 20 milliárd dollár. Ez a bruttó hazai termék 78%-a, az egy főre jutó adósság pedig közel 2000 dollár. E két viszonyszám alapján Magyarország a világ egyik legeladósodottabb országa. Az eladósodás mértéke jóval nagyobb, mint Lengyelországban, Brazíliában vagy Mexikóban. Az ország inkább a Nicaraguák, Zaire-ok és Guyanák kategóriájába tartozik, melyeket a nemzetközi pénzügyi körök „kosarasokként" (basket case) titulálnak. (Így nevezik a szanitécek azokat a sebesülteket, akik mind a négy végtagjukat elvesztették, s akiket épp ezért kosarakban szállítanak.)

A lényeges különbség azonban az, hogy míg a fent említett országok, s velük együtt több mint 60, többségében Magyarországnál kevésbé eladósodott ország, már 6-8 évvel ezelőtt részben, vagy egészben beszüntette az adósságszolgáltatást (tőketörlesztés és kamatfizetés), vagy jelentős könnyítést tudott e téren tárgyalások útján elérni, Magyarország a mai napig hiánytalanul teljesítette adósságszolgáltatási kötelezettségét, sőt azt a jövőben is teljesíteni kívánja.

Az adósságszolgáltatási kötelezettség hiánytalan teljesítése közeli és távlati gazdaságpolitikánk sarkalatos tétele. Ezt a tételt kívánja ez az írás különböző szempontokból vizsgálni:

Gazdaságosság és logika

Az adósságszolgáltatás teljesítése melletti fő érv az, hogy csak így tudjuk megőrizni külföldi hitelképességünket. Tegyük fel, hogy így van, ám ez csak magánbankoktól vagy magánbankok közvetítésével felvett hitelekre áll, hisz tudvalevőleg a kormányközi hitelek fő motívuma rendszerint politikai természetű, s a hitelszolgáltatás rendszeres teljesítése legfeljebb csak másodlagos. Felmerül tehát a kérdés, *miért* van szükségünk hitelképességünk megőrzésére a nemzetközi tőkepiacon.

A kérdés megválaszolásánál két körülményt kell figyelembe venni. Az egyik az, hogy az ország eladósodása olyan nagy méretű, hogy egyszerűen nem engedhetjük meg magunknak, hogy ún. „kemény" piaci feltételekkel fölvett hitelekkel növeljük a jelenlegi adósságállományt. (Ezekre jellemző a 6-8 éves törlesztés, 1-2 évi türelmi idő s a londoni bankközi hitelek kamatjához (LIBOR)[1] kötött változó kamatláb, pl. LIBOR + 1%). Felelős kormányzat ma már csak ún. kedvezményezett hitelekkel növelheti az adósságállományt. (Például: 30 éves törlesztési és 10 éves türelmi idő, 3%-os kamat.) Ilyet pedig csak kormányok és egyes nemzetközi szervezetek (IDA)[2] adnak, tehát azok a hitelezők, akik számára az adósságszolgáltatás rendszeres teljesítése legfeljebb csak másodrendű szempont.

A második körülmény az adósságszolgáltatás jelenlegi finanszírozási módja. Az elkövetkező 3 év (1990–1992) során az adósságszolgáltatás összege kb. 11,2 milliárd dollárra fog rúgni.[3] Ebből 7 milliárd lesz a tőketörlesztés és hozzávetőleg 4,2 milliárd a kamat. A 7 milliárdot teljes egészében újonnan felvett kölcsönökből fogjuk törleszteni. Ez még nem lenne túl nagy baj, csupán azt jelenti, hogy az adósság egyetlen dollárral sem fog három év alatt csökkenni. A baj az, hogy a kb. 4,2 milliárd dolláros kamatfizetési kötelezettségből[4] csupán 2,5 milliárd dollárt tudunk saját erőnkből kifizetni (a kemény valutában elszámolt árucsere- és turistaforgalom többletéből), a fennmaradó 1,7 milliárdot szintén kölcsönből fogjuk fizetni. Tehát: az adósság önmagát növeli, 1992 végére 1,7 milliárd dollárral lesz több, mint ma, anélkül, hogy ebből csak egyetlen dollár is befolyt volna a magyar nemzetgazdaságba. Tegyük még hozzá, hogy az adósságállag valószínűleg gyorsabban fog növekedni, mint a nemzeti termelés, s így az ország eladósodása, vagy talán helyesebben: *túl*adósodása, tovább rosszabbodik.

Itt kell megjegyezni – azok számára, akik nem csak a hitelképesség, de a *fizetőképesség* „megőrzéséről" beszélnek –, hogy az ország alapjában véve már régóta fizetésképtelen, hisz nem csak a tőketörlesztést, de még a kamatokat sem tudja önerejéből hiánytalanul fizetni. Az adósságszolgáltatás teljesítésére évi átlagban szükséges 3,17 milliárdra – 3 év alatt 9,5 milliárdra – rúgó hitelek zömét a nemzetközi tőkepiacon kell majd felvenni.

A válasz a feltett kérdésre most már világos, s egyben fényt vet jelenlegi adósságmenedzselési politikánkra: *A külföldi adósságszolgáltatást teljesíteni kell, hogy megőrizzük hitelképességünket. Hitelképességünk megőrzése pedig azért szükséges, hogy kölcsönöket tudjunk felvenni az adósságszolgáltatás teljesítésére.*

Ha elvetnénk ezt az önmagába visszatérő érvelést és máról holnapra beszüntetnénk az adósságszolgáltatást, semmit sem vesztenénk, csak nyernénk: három év alatt megtakaríthatnánk, ill. gazdaságfejlesztésre fordíthatnánk 2,5 milliárd dollárt. Ezt a szélsőséges megoldást e sorok írója egyáltalán nem javasolja, csupán ezzel is jelezni kívánja, hogy adósságpolitikánk sem nem logikus sem nem gazdaságos.

Költség–haszon összevetése

Tegyük fel továbbra is, hogy ha az ország lépéseket tenne az adósságszolgáltatási terhek csökkentésére, ettől „megrendülne a hitelképessége".

Ez azonban korántsem azt jelenti, hogy ezentúl Magyarország nem kapna több hitelt a nemzetközi tőkepiacon, csupán azt, hogy ezentúl 1, maximum 1,25 százalékkal *drágábban* kellene a hiteleket felvenni, pl. LIBOR + 0,75 százalék helyett LIBOR + 2 százalékra. Kérdés az, mekkora adósságszolgáltatási tehercsökkentést lehetne elérni, s ez mibe kerülne (tekintve, hogy a fennmaradó adósságszolgáltatást drágább, hitelekkel kellene finanszírozni).

[1] London Inter-bank Offer Rate

[2] International Development Association, a Világbank leányvállalata.

[3] Az összes további adatot az Országos Tervhivatal: „Tájékoztató az Országgyűlés részére, a Minisztertanács 1990–92. évi gazdaságpolitikai programjá"-ból (Bp., 1989. október) vettük át, vagy azok alapján számítottuk ki.

[4] Az arányok érzékeltetésére érdemes megemlíteni, hogy az elmúlt 4 hónapban a Nyugat által felajánlott pénzügyi támogatás – melyet ugyancsak az elkövetkező 3 év alatt fognak folyósítani – nem éri el a 2 milliárd dollárt, tehát előrpül kamatfizetési kötelezettségünk mellett.

Keserű Katalin

Válasz Madame Kaltnak

és mindazoknak a „nyugati" újságíróknak, akik, miközben tudják, hogy Magyarország a költők és festők hazája, idejöve tanácstalanul állnak szállodájuk halljában, mert ha csak nem jegyzett műgyűjtő a portás (amire ismerünk példát) vagy az avantgárdnál is avantgárdabb a tolmács (ami példátlan), bizony nem fog nyomára sem bukkanni a nagy nemzetközi „művészeti olimpiákra" meghívott, már klasszikus kortársaink munkáinak, sem a nemzetközi biennálékon nagy sikert aratott, az avantgárd kánon- és társadalomellenes lázadását átvállaló fiatalabbak (negyvenesek) alkotásainak. Mivelhogy nincsenek igazi galériáink: az egyes művészek vagy csoportok munkáinak állandó nyilvánosságát, dokumentálását (és forgalmazását) vállaló kiállító-üzlethelyiségek. Amink van, az múzeum jellegű bemutatóterem (de éppen a múzeum azon előnye nélkül, hogy állandó áttekintést adna a választott művészeti területről és betekintést annak adataiba) vagy üzlet olyan műtárgykínálattal, mely legfeljebb a „kézzel készült" címke révén lehet érdekes, ha ugyan ez, éppen Magyarországon, érdekesnek mondható. Adott pillanatban tehát semmilyen kép nem nyerhető a kortárs magyar művészetről Magyarországon.

Ajánlom, Hölgyem, ne is jöjjön Budapestre! Keresse osztrák vagy nyugat-német galériákban a magyar művészek munkáit! Ugyanis mi nem tesszük kirakatba (berakatba se nagyon) a művészetünket, ezt mások, élelmesebbek teszik meg helyettünk. Ez az öröm, hiszen „európai" kontextusban is megállja a helyét (bár ez sose volt kétséges), és ad némi önbizalmat, létbiztonságot azoknak az alkotóknak, akiknek munkái a kontraszelekció révén nem emelik hazai középületeink, köztereink, kultúránk fényét, miközben akikre Ön, asszonyom, egyáltalán nem kíváncsi, betöltik a látómezőt (esetenként *saját* műveikből *állami* múzeummal is rendelkeznek).

Az a kultúrpolitika, mely kortárs művészetünk „követeit" az állambiztonsági szolgálattal figyeltette, a radikális változtatások elmaradása folytán ma is büntetlenül rombolja kultúránkat és kultúránk képét. A kulturális kormányzat pedig a civilizált országok szokásaival mit sem törődve, kivonul a kultúra támogatásából. Talán az utolsó pillanat a mostani ahhoz, hogy mielőtt a magyar művésztársadalom jogos tulajdonát képező, habár 1983-ban alattomban államosított galériákat (Képcsarnok Vállalat, a Művészeti Alap leányvállalata) kinevezett vezetőik a saját hasznukra eladnák, visszaszármaztassák azokat a Művészeti Alap tagságának, hogy vállalkozó vagy vállalkozót alkalmazó társulások az élő művészet igénye szerint a maguk képére formálhassák. (Természetesen nem pénzért, hiszen egy galéria megvételére ma csak azok képesek, akiket a korábbi kultúrpolitika vagyonhoz segített.) Pályázat útján elnyerhető bérletek híján a Művészeti Alap vezetőségének magának kellene megszerveznie (kellett volna már régen!) az új galériákat az arra érdemes, alkalmas menedzserek felkutatásával, mindannyiunk érdekében. Ha ugyanis az üzletet nem az évtizedek óta halmozódó igények megvalósítása, hanem csupán az azoktól mint nyűgtől való megszabadulás érdekében vagy egyszerűen a piac jelszavával kötik, ha tehát a művészeket vagy képviselőiket a mai átalakulásban kihagyják az üzlet létrehozásából, ellenőrzéséből, az újabb kontraszelekció egyszerűen felszámolja a reményt is, művészetünk tartalékát. Ha van még a kulturális kormányzatban minimális érzékenység a kultúra iránt, talán mégis megtörténhet, hogy Ön, asszonyom, amikor legközelebb Magyarországra jön, már nem rejtegetett szégyenfoltként, hanem nyilvánvaló értékként találkozik kortárs művészetünkkel.

Bp. 1990. január 22. □

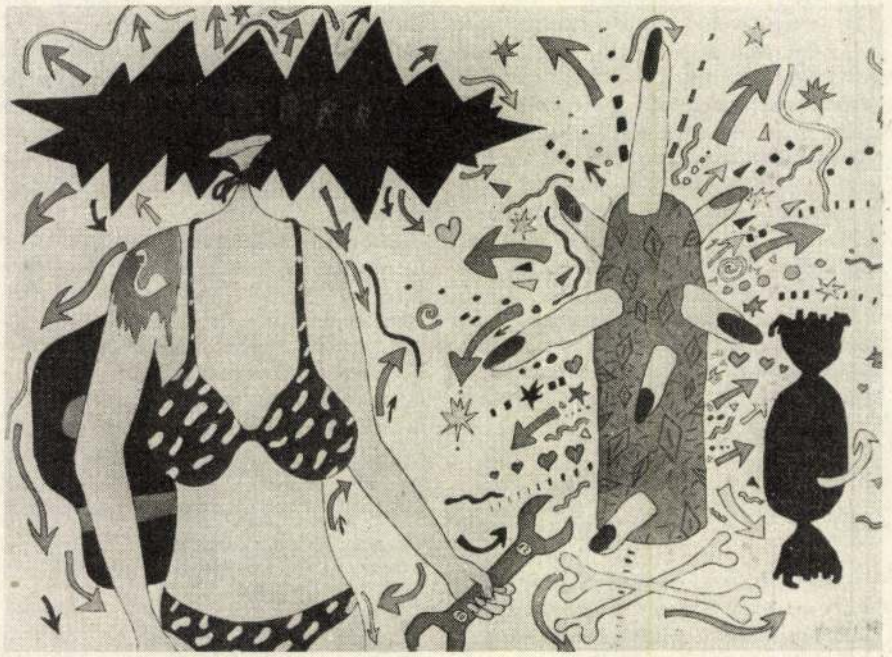

ef Zámbó István: Kis kacsa tóval válladon. Fotó: Deim Péter

KESERŰ KATALIN művészettörténész

Forrás 1989. 2.

itt most már minden összeomlik. Mert annyira megfoppant a forradalmi, vagy szocializmus, hogy mondjam, gerince . . ."

Végül a harmadik, a hortobágyi állami gazdaság jelenlegi igazgatója, aki 1949-ben ugyanott főkönyvelő volt, lényegében ma is afféle üzemi problémát, a munkaerő-problémák megoldási kísérletét látja az egész kérdésben. „Tehát — mondja —, ha úgy tetszik, vállalom annak a korszaknak a botlásait is, mert mondom, én hittem abban, hogy azok jogosan kerültek ide, és szükségszerű volt az idehozataluk". Nincs egyetlen sajnálkozó szava sem.

El kell viszont gondolkodnunk azon, amit arról mondott, hogy nem azonosítja magát az „utólagos okosokkal", akik, állítólag, már akkor is tisztán láttak stb. — ő ma is öntudatosan vállalja akkori hitét.

Csakugyan, melyik a jobb, — vagy még inkább melyik a rosszabb? A hibás, rossz embertelen politika nyitott szemű — azaz cinikus — kiszolgálása, vagy hittel — azaz vakhittel — való szolgálata? Ha az első morális tekintetben megvetendőbb is, úgy vélem, a másodikat sem menti a hit „tisztasága".

Nem tudtuk, mi folyik körülöttünk, mi történik az országban? Áttekintésünk persze nem lehetett róla, de azt mindenki észrevehette, hogy szűkebb vagy tágabb környezetében emberek egyszercsak eltűnnek, hogy emberekkel olyan dolgok történnek, amit egy-két évvel korábban még embertelenségnek neveztünk. Az egyszerű emberek ezt észre is vették, sőt, többé-kevésbé pontosan *tudták*. Tudták persze az osztályhelyzetük vagy egyéb ok miatt veszélyeztettek is. Csak mi, az akkori „elkötelezettek" nem tudtuk, s minél nagyobb morális szenvedéllyel törekedtünk a világ „megforgatására" és megváltására, annál kevésbé sikerült. Mert ideológiai érvekkel elhárítottuk magunktól a valóságot, akárcsak azok a náci érzelmű németek, akik annak idején szintén „nem tudták", mi történik Himmler koncentrációs táboraiban.

Annak a bizonyos hitnek a tisztaságát vagy inkább őszinteségét pedig — utólag — éppen az fémjelzi, hogy az igazság feltárulása, azaz az 1953-as kormányprogram, vagy legkésőbb a XX. kongresszus után mennyire volt képes valaki szakítani saját vakságával, s tevőlegesen közreműködni az egész nép ellen elkövetett bűnök és a hazugságok leleplezésében.

Nekem legalábbis erről szólt ez a nagyszerű film.

Litván György

„Megállj!"-t mondani

Filmszociográfia? Történetkutatás inkább a szociológusok módszerével: a „látogató" kérdez.

Nem tudom, mennyi időt és rábeszélést igényelt, míg megszólaltak az emberek. Máshonnan tudom, milyen nehezen beszélnek képeken megörökített családtagjaiknak még múlt századi sorsáról, történelmi szerepéről is azok, akikre vissza-visszaüt, ha őseik formálták a számon tartott eseményeket. Tudom, mennyien élnek úgy közöttünk, ha még egyáltalán élnek, hogy saját életük meghatározó szakaszairól — melyek történelmünk — sem beszéltek senkinek. Nem, mert „csak" áldozatok voltak, mert egyszer megtiltották nekik, vagy mert életükkel talán túljutottak, túlnőttek megpróbáltatásaikon. És nem is kérdezték őket.

Ki kérdezhet? Kívülállónak válaszolnak-e? Kívülállók-e az alkotók: Gulyás Gyula és János? Szociológiai riportoktól eltérően rendkívül egyszerűek és ritkák kérdéseik. Csak a vallomás folytatását segítik. Több ez érdeklődésnél, együttérzésnél, bár nem azonosulás, hiszen személyük háttérben marad, ezzel a nézőt: minket csempészve be kérdezőnek, akik

hortobágyi munkatáborokról, ahová — istállókba, juhakolba, az állami gazdaság rabszolgáiként — zömmel a Dunántúlról, a jugoszláv határszélről hurcolták családostul, ezrével az embereket: kisiparosokat és értelmiségieket, fiatalokat és öregeket, kuláknak minősítetteket és szegényparasztokat, magukat a hitleri időkben is magyarnak vallott németeket, Auschwitzot is megjárt zsidókat, jugoszláviai rokonokkal „rendelkező" aktív kommunista párttagokat — vegyesen.

Szabályos deportálás volt ez, marhavagonokba zsúfolt emberekkel, akik között sokszor a vagonok és a listák összeállítói is ott szorongtak. A filmen megszólaltatott zsidó házaspár pedig párhuzamot vonhatott az előző „nagy utazással", amelynek végén Mengele doktor várta őket, hogy szüleiket és két gyermeküket egyenesen a gázkamrába küldje. Még egy évtized sem telt el azóta.

A Gulyás-fivérek filmje megrendítő emléket állít a magyar kisember megaláztatásának, csaknem olyan katartikus hatással van a nézőre, mint a megszólaltatott áldozatokra, akiknek szemmel láthatóan óriási élmény, hogy végre kibeszélhetik magukból mindazt, amit nemcsak átszenvedniük kellett, de egészen mostanáig még elhallgatniuk is.

Külön nagy élményt szereztek a film készítői ezeknek az embereknek azzal, hogy az interjúk elkészülte után összehívták őket. Jó harminc év után most először találkozhattak egymással, s együtt nézhették végig a róluk szóló, félig kész filmet is. Benne az egykori őreikkel, uraikkal és parancsolóikkal készített interjúkat is. S ezen a ponton mutatkozott meg legjobban emberségük és emberi fölényük. Mert felháborodtak ugyan a hazugságokon, de aztán inkább szívből kinevették a képmutatást, és elhessentették a bosszúnak még a gondolatát is.

Nekünk azonban, miközben jól tudjuk, hogy ez a film róluk és értük, a nem csupán ártatlanul, de merőben értelmetlenül és oktalanul meggyötört kisemberekért készült, érdemes kissé elidőznünk a másik oldalnál, a bemutatott *tettesek* figuráinál is.

Azt hiszem, ez az első eset, hogy ilyen tárgyú dokumentumfilmben nemcsak az áldozatokat, hanem őket is bemutatják. Legalább néhányukat, akiket sikerült elérni, és a felvevőgép elé ültetni. Ahhoz ennyi is elég, hogy meggyőzze a mai fiatal nézőt: Rákosi Mátyás nem egyedül „csinálta" az ötvenes éveket. Voltak készséges segítőtársai nemcsak „fent", hanem „lent" is, nem is kevesen. A film készítőinek tudását, művészetét és szerencséjét egyszerre dicséri, hogy az itt szerepeltetett három figurával talán éppen a három legjellegzetesebb típust sikerül bemutatniuk: a közönyös parancs-végrehajtóét, a paranoiás szörnyetegét és a cinikus, minden kurzust kiszolgáló káderét.

De bármennyire különböznek is egymástól, abban mégis hasonlítanak egymásra — és tapasztalat szerint az akkori embertelenségek legtöbb más végehajtójára is —, hogy igazában nem bántak meg semmit. Nem hajlandók szembenézni múltbeli önmagukkal és tetteikkel, csupán kibúvókat vagy mentségeket keresnek. Gulyásék filmje ezt is megmutatja.

A deportálandók begyűjtésében résztvevő egykori ávéhás sorkatona — ma juhász a Hortobágyon, megnyerő arcú, ízes magyar beszédű, középkorú férfi — szemléletesen előadja, miként hatoltak be a házakba, állították falhoz, hurcolták el, s alázták meg az embereket, s arra büszke: „probléma nem volt belőle. Még 56-ban sem, az ellenforradalomkor sem, engem nem keresett meg senki sem azért, hogy én ávós voltam. Azok az emberek tudomásul vették, hogy nekem ezt csinálni kell, hogy nekem ez a feladat egyelőre. Ők meg valamit elhamarkodtak vagy nem jól gondolták meg, ezért kerültek arra a sorsra, arról meg én nem tehettem. . . . ők amit csináltak, ők feleltek érte, engem meg azért tartottak, hogy én megcsináljam azt, ami a kötelességem".

A második, aki az egykori deportáltak egybehangzó állítása szerint a hortobágyi tábor egyik hatalmaskodó, szadista réme volt, utóbb vallási mániába esett. A kamera bemutatja a lakása falait borító szentképeket, ő maga csak látomásairól, lebegéseiről beszél. Amikor a riporter megkérdi, megvert-e embereket annak idején, előbb kereken letagadja, majd egy-két „fenyítést" elismer, de ezekért a „provokatív" áldozatokat okolja, továbbá a hruscsovi politika akkori „liberalizmusát": „szinte azt gondolták már az emberek, hogy

így nem lehetünk mások, mint résztvevők. Hogy saját történelmünkről van szó, így válik — többek közt — tapasztalássá.

Gulyáséknak az 1950—53-as évek hortobágyi deportálásairól szóló filmje megrendítő, mert az áldozatokat hallhatjuk. Történelemírásunkkal szemben minden filmjüknek ez az erénye. Mégis történelmet írnak e filmekkel: az áldozatok személyes vallomásaiból, élményeiből kibontakozik egy történelmi eseménysor struktúrája, egy kor képe, tágabban, mint ránnénk: a kort élő emberek mindennapi félelmének, katonákkal ellepett hálószobáknak, kiszolgáltatottságnak, teljes jogfosztottságnak, a szomszédtól, baráttól is elszakító gyalakvás kora, amikor az egyszerű miért?-et feltenni sem jutott eszébe senkinek. Ha eddig em beszéltek róla, talán azért nem, mert annyira emberhez méltatlan volt. Ma úgy érezhetik emberibbnek látszó korunkban, hogy szenvedéseik már nem csak őket terhelik. Másfelől megelevenedik az értelmetlen árulások, hazug, önként tett vallomások, hamis tanúságtételek kora, az ismerősök javainak gátlástalan kisajátítására, egyáltalán: az ismerősök gátlástalan kiszolgáltatására, a napjainkig érő, ostobaságot leplező cinizmusra, félrevezetettségre, parancsra vagy anélkül működő kegyetlenségre épülő kor, amit emberinek sem nevezhető érdekek mozgattak, amikor megállj!-t mondani nem jutott eszébe senkinek. Ezek a vétkek sem csak a végrehajtókat terhelik.

Dokumentumfilmről (is) lévén szó, e végletes világról a lódenkabátok-tornacipők megszokott kellékeinél jobban vallanak a komponálatlan, mégsem véletlen mai helyszínek. S vajon csak az egykoriról? A Hortobágyra, a szabadság költői honába, méneses-tanyásgémeskutas festői világába vezet az indító képsor, s látjuk a végtelen, mára tényleges pusztaságot, élettelenül. Mégis ez a puszta a belső szabadság megteremtője az emberi méltóságát hite segítségével megőrző deportált számára. Kivetül a képre ez az eltüntetett, szívfacsaró emlékekre s elvakult tájra épülő szabadság, éppúgy, mint a meghasonlás börtöne az egykori táborparancsnok olajnyomatos szentképekkel zsúfolt mai falusi szobájának nyomasztó, terhes levegőjére. Lehet-e nevetni azon, hogy ma is íróasztala bástyája mögül ontja hamis szólamait a gazdaság egykori főkönyvelője, s lehet-e megmosolyogni a mindenüket elvesztett deportáltak végtelenül egyszerű lakásbelsőinek sorát? Melyek néha, egy-egy történelmi visszapillantáskor a családi múlt tárgyi emlékeivel gazdagabbak, míg máskor a csupasz falak előtt csak egy elhasznált, rossz fotográfia őrzi a többszörösen kisemmizett, kipusztított család emlékét. Napjainknak ez a képe a töretlen lepusztulásé.

Kifordult a világ — mondhatnánk, ha nem látnánk, hogy akkor fordult ki, s nem hallanánk, hogy még előbb, amikor a történelmi események (Horthy-korszak, nyilas-éra, világháború, zsidóüldözés, s ami rá következett) helyrehozhatatlanul megtörték az emberek lelki, érzelmi egyensúlyát. Félreértés ne essék, nem a „kisemberről" van szó, hanem az emberről, emberi mivoltáról. Éppen ezért a történetíráshoz, de jövőnk formálásához is kevés ma már a történelemalakítás szerepét magának vindikáló elit történetének ismerete. Lehet-e fordított értékrendű világra újat építeni? Vagy a történelem (s az elitje) csak az áldozatok folytonos újratermelésével képes fennmaradni? Amint a hortobágyiak további sorsa jelzi? Vagy a nagyvilág az egyetlen alternatíva a pozitív létezéshez? Reménykedhetünk-e abban, ahogy a film és egyes szereplői sugallják, hogy a megtört, önmagunkban még mindig szunnyadó emberség elegendő az élethez? Amikor, másrészt, nyilvánvalóan nincs példa arra, hogy embertelen eszközöket használva világosodik meg valaki előtt az emberré válás útja. Vagy tán azoknak volt igazuk, akik évtizedeken át nem beszéltek, mert így hagyhatták kisarjadni a természetes élet igényét utódaikban? Akik most, megnézve a filmet, döbbenten tapasztalják aktualitását az „együttműködésre" hajlamos ismerősök napi feljelentgetései közepette, a kiismerhetetlen jogszabályok özönében jogfosztottan, a véleménynyilvánítástól elzárva, az önkontroll béklyójában, személyi irataiktól bármikor megfoszthatón, potenciális áldozatként, s még véletlenül sem potenciális elitként. A film nem szól az elitről. A cinikusok, ostobák és meghasonlottak is áldozatok, csak másképpen. Lehet, hogy már nincs is elit?

Az egyik fél tudja, a másik nem veszi észre. A megértés az előbbiek képessége, de az

utóbbiak a „játékosok". Elképzelhető, hogy erre az egyetlen erényre, ami történelmünk ellenére fennmaradt, épülhet még kultúra, társadalom Magyarországon? Egyáltalán: újra tud-e születni az újabb s újabb generációkkal? Foglalkozik itt valaki az életünkkel? Olvasható, hallható valahol, hogy mi is a feltétele az emberi életnek?

Keserű Katalin

Békévé oldja az emlékezés?

Baráti kézfogások, férfiölelések, zászlócsere, emelkedett hangú beszédek, kissé suta ceremónia — és könnyek. Egy kis olasz városka főterén egymásra találnak idős, nyolcvan feletti emberek, akik hatvan évvel korábban olykor a régies lovagiasság, olykor a modern kor szokásai szerint folyó gyilkolásból életben maradtak. A könnyek az emlékezés, a fájdalom, de az öröm könnyei is: lám, van megbékélés.

A Gulyás testvérek Én is jártam Isonzónál c. filmjében az 1987. évi filmszemlén láthattuk e képsorokat. Az 1988-ban fődíjjal kitüntetett új filmükben ismét emlékeznek. Harminc-negyven évre visszamenően ötven éven felettiek beszélnek életük egy meghatározó szakaszáról. Fojtottabbak az érzelmek, görcsösek a mondatok, a fogalmazás már-már távolságtartó, néha ironikus és önironikus, máskor meg magyarázkodó, alkalmanként kínosan őszintétlen. A megkönnyebbülést hozó feloldozás azonban nem érzékelhető.

Az eltelt idő volna rövid? Legalább hatvan év kell a volt ellenfelek kibéküléséhez? Vagy másról van szó? A szituáció másságáról? Hogy azok, akik Isonzónál álltak egymással szemben gyilkolva és gyilkoltatva, de egyenjogúan még elállatiasodottságukban is, megbékülhetnek, de azok, akik üldözőként és üldözöttként, rabtartóként és rabként, szenvedést okozóként és szenvedőként találkoztak egykor, lélekben soha?

A Törvénysértés nélkül c. film egy „hortobágyi emléktúrára" visz el bennünket, ahogy ezt a tetthelyre visszatérő *áldozat* jegyzi meg. S az emlékezésekből feltárul az első, az igazi „túra" — sokak kálváriája. Lassan, tempósan az összes stáció. A még elhessegetett gyanú riadalma, majd a megsemmisítő bizonyosság. A marhavagonok előkészítése, aztán az éjszakai dörömbölés, villogó zseblámpák, fegyverek, s a többi jól ismert módszer: megalázás, megfélemlítés, vagonokba való zsúfolás és útnak indítás az ismeretlenbe. Igen, valahogy úgy, ahogy azokkal a „régiekkel" történt, alig öt éve csak. A miértre nincs magyarázat, a hogyan azonban precízen kidolgozott. „Ha több férfi volt egy családban, kettőnél több, akkor hárman mentünk. Ha két férfi volt csak, akkor ketten mentünk be. Gyött velünk egy civil nyomozó tiszt, ő hozta a papírt magával, és ő olvasta fel a papírt . . . Miközülünk, ha hárman voltunk, egy kint maradt az udvaron, kettő bement a lakásba. Ott a lakásban fenntartotta a rendet kettő, a harmadik kint az udvaron pedig arra figyelt fel, hogy az udvaron se ki, se be senki nem mozdulhat . . " És így tovább. Az akció sikeres volt. Nem volt ellenállás, nem volt zaj, botrány, minden rendben ment — egy oly korszakban, melyben egyébként csak kevés dolog ment olajozottan. S a jól megszervezett első stációk után sem volt semmi „különösebb probléma". „Hát azok az emberek már mikor ide lettek hozva, azok már annyira, hogy mondjam, meg lettek alázva, annyira le lettek szerelve, hogy itt már nem mertek egyszerűen, a karhatalommal szembeszállni nem mertek. Ugye, mink mint ávósok, hiába voltam én csak egy egyszerű kis sorkatona, de amikor azt mondtuk neki, hogy hát most már tessék, oszt pakoljon, oszt üljön fel, oszt már megyünk is! Az ember úgy le lett alázva ezzel a modorral, hogy az már a rendőrrel sem mert utána

KESERÜ Katalin műwtat.

HIRDETÉS

BIZSU

UNO

nagykereskedés

- Bizsuk
- napszemüvegek
- kiegészítők
- illatszerek

viszonteladóknak a legolcsóbban.

Budapest,
Peterdy u. 31. 1071
Tel./fax: 121-2854

Nyitva: hétköznap 8-tól 16 óráig.

A televízióban láthatta, a rádióban hallhatta,

8 nap alatt 10 évet fiatalodhat

ránctalanítás, acne-hegek és májfoltok kezelése sebészeti beavatkozás nélkül.

Az arcbőr teljes megújítása kémiai módszerrel, speciális orvosi kezeléssel, nyolcnapi teljes ellátással.

Férfiaknak: hajátültetés
A legújabb kanadai módszerrel – kizárólag nálunk.

Exoderm Medical Center
Orvosi Központ Kft

Előzetes bejelentkezés után szívesen várjuk ingyenes konzultációra.

Telefon: 201-6985
Új címünk: 1027 Budapest, Kapás u. 51-53. I. lh. II. e. 9.

Szenzációs ajánlat

kis- és nagycsaládosok kikapcsolódásához

Budapest közelében, összkomfortos faházakban, vízparton, kellemesen töltheti napjait, családjával.

Napfény - víz - horgászat - csónak - holdfény - izzó parázs.

Telefon: (24)-77-190, 77-184

Kérje tájékoztatónkat!

Gyöngyszem Motel

Taksony-sziget
Taksony, Pf.: 9. 2335

DEKORSCRIPT STUDIO
Budapest IX.,
Hőgyes Endre u. 11. fszt. 1/A.
(A metró Ferenc krt.-i megállójától 2 percre.)
Telefon: 137-1921

Betű- és grafika-kivágás

gyorsan, olcsón,

300 féle betűtípusból

Nyomdai előkészítés, szórólapok, névjegykártyák.

Arculattervezés, kiadványok szerkesztése, tördelése.

A FOG-ÁSZ Kft. fogorvosi rendelője

szeretettel várja, hiszen Önnek is szüksége lehet ránk!

Egyedülálló lehetőségek:

telefonos időpont-egyeztetéssel a várakozás elkerülhető,

az első vizsgálat ingyenes,

áraink Önnek is elérhetők,

részletfizetési lehetőség,

szerződéssel vállaljuk üzemi fogorvosi szolgálat ellátását (vállalatok, vállalkozások a teljes kezelési díjat költségként elszámolhatják).

Címünk: Budapest, Fehérhajó u. 8-10.
IV. em. 4. 1052
Telefon: 138-3233

Rendelési idő: hétfőtől péntekig 9-től 18 óráig.

Tőlünk visszakapja a mosolyát!

Töltött akkumulátorok,

egyévi garanciával.
Kereskedőknek is.

55 Ah	3100 Ft
44 Ah	2900 Ft
6 V 84	2300 Ft
66 Ah	3900 Ft
88 Ah	4700 Ft

Kenyó János
Budapest VII.,
Jósika u. 5.

Nyitva: hétfőtől péntekig, 7-től 16 óráig.

EUROPA D-A-M-mal horgászik

Sikeresen együtt a természettel

D-A-M

MINTABOLT:
Budapest V., Bajcsy-Zsilinszky út 78. 1055. Metroprint
Tel.: 132-6583

Francia X21 etetőanyag
Rapala
Olasz úszók
Olasz hálók
Egyéb sportcikkek

A Budapest V., Párisi u. 9. sz. alatti üzlet bemutatja:

MÁS...A STYLE

AVANTGARDE KOLLEKCIÓJÁT

Méretre igazítás, megrendelés...
Más a stílus...
Más és más és más...

Csak itt kapható!

AUTÓJAVÍTÁS

motordiagnosztika és motorjavítás
időszakos műszaki ellenőrzés
műszaki vizsgára való felkészítés

Cím: VÉSZTŐ, Békési út 14.
Ugyanitt használt autóalkatrészek is kaphatók
Garanciális javítás – mérsékelt áron, rövid határidőre!

BIZTONSÁGA ÉRDEKÉBEN IDE ÉRDEMES BETÉRNIE!

ÓRAJAVÍTÁS

Mechanikus, fali-, zseb-, kar-, ébresztő-, kvarcórák javítása

6 havi garanciával

Gyorsszerviz - elemcsere megvárható.
Antik órák javítása, restaurálása, vétele és eladása.

Bödőcsné Oláh Mária
órásmester
Budapest XII., Ugocsa u. 3.
Nyitva: 9-től 18 óráig.
Szombaton zárva.

ÓRAJAVÍTÁS

Kefe, ecset

Megveheti egy helyen

Közületeknek és viszonteladóknak termelői áron.

1001 KEFE

1001 Kefe BT.
Budapest, Dob u. 3. 1074
Telefon: 122-7344

ZENEKEDVELŐK!
Az ország legszebb zeneműboltja:

a VIOLIN zenestúdió és könyvesbolt

Budapest IX., Ferenc körút 19-21. Tel./fax: 134-4551

AJÁNLATUNK

Több ezer CD és kazetta
Kedvező árak
CD-kölcsönzés
CD-rendelés
Violin klub
(minden tizedik CD ingyen)

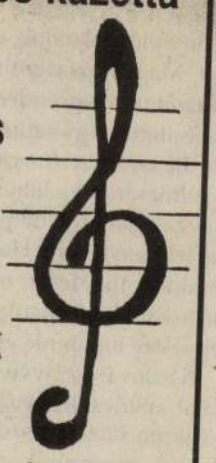

Nagykereskedés
Egyéb szolgáltatások
Igényes könyvválaszték

Nyugati Magyar Irodalmi Lexikon és Bibliográfia

Telefoninterjú Borbándi Gyulával

Borbándi Gyula: Nyugati Magyar Irodalmi Lexikon és Bibliográfia című kötete a könyvhéten jelenik meg. A történész, író, szerkesztő négy évtizeden keresztül szerkesztette az emigráció egyik leghíresebb lapját, az Új Látóhatárt. Ez idő alatt – mint kiderült – nemcsak szerkesztői, de gyűjtőmunkát is végzett. Ennek eredményét vehetjük most kezünkbe, amely hiányt pótló, mű, s minden bizonnyal irodalomtörténeti szenzáció. A Münchenben élő írót telefonon kérdeztük, mi késztette ennek a kötetnek a megírására?

– Legalább tíz éve foglalkoztam a gondolattal. Az anyag körülbelül négy évtized alatt gyűlt össze. Szerkesztőként nagyon sok Nyugaton élő íróval, újságíróval, tudóssal kerültem kapcsolatba. Amikor kéziratot kértem tőlük, legtöbbször életrajzot is kaptam. Ezek az életrajzok lassan-lassan gyűltek, már akkor is, amikor nem is gondoltam arra, hogy ebből egyszer lesz valami. Körülbelül négy évvel ezelőtt kezdtem a kéziratot írni. Persze akkor kiderült, hogy az anyagok jó alapot kínálnak, de nem teljesek. Ekkor kezdtem ellenőrizni és kiegészíteni azokat.

– Milyen szempontok szerint végezte a gyűjtőmunkát?

– Amikor a lexikont elterveztem, nemcsak alkotókra gondoltam, hanem miután ez szakkönyv *– a nyugati magyar irodalom szakkönyve –* az intézményekre is kiterjesztettem a figyelmemet. Összegyűjtöttem azoknak a kulturális, irodalmi, és tudományos intézményeknek az adatait is, amelyeket fölvenni szándékoztam. Természetesen elsősorban a kiadók, a folyóiratok, a lapok jöttek számításba. Majd irodalmi társaságok, szervezetek, értelmiségi klubok, irodalmi díjak és sorolhatnám mi minden szerepel a kötetben.

– Hogyan válogatta a szerzőket?

– Azt a hagyományt követtem, amit a *Benedek Marcell*-féle – hatvanas évek elején megjelent – Magyar Irodalmi Lexikon követett. Írók alatt nemcsak a szépírókat értettem – költőket, regényírókat, elbeszélőket, eszszéistákat – hanem tudósokat is, ha olyasmit alkottak, aminek a jelentősége túlmutatott a szűk szakmai körön. Szerepelnek történészek, társadalomtudósok, néprajzosok, irodalomtörténészek. A másik megemlítendő szempont: mely időre terjedjen ki az érdeklődés? Én úgy képzeltem el, hogy a hajdani emigráció, tehát a jelenleg nyugaton dolgozó magyar szellemi emberek működése többnyire a második világháború utáni időszakra terjed ki. Elsősorban az 1945 és napjaink között szerepet játszó személyekre figyeltem.

Nem hiszem, hogy jelentős alkotó vagy tudós kimaradt volna a kötetből. *Ez egy egyszemélyes munka. Nem dolgoztam munkatársakkal, apparátussal.* Csupán az az „apparátus" állt rendelkezésemre, amit évtizedek során összegyűjtöttem. A szubjektív döntésnek a kockázatát, veszélyeit vagy gyengeségeit mindenkinek vállalnia kell. A könyvtáramban többé-kevésbé megvan a nyugati magyar irodalom. Ez egy támpont volt. Ki az, aki a publikációi révén arra érdemesült, hogy bekerüljön a lexikonba? A másik, az elmúlt negyven év alatt majd minden fontosabb nyugati magyar folyóiratot járattam vagy kaptam. Ennek következtében ismertem a publikációkat. Ezeknek az ismereteknek az alapján döntöttem, ki az, akit beveszek a kötetbe. Természetesen határesetek is léteznek. Körülbelül kétszer annyi cédulám volt, mint amennyit fölhasználtam.

– A nyugati magyarság irodalomtörténetében jelent-e meg ehhez hasonló mű?

– Ilyen terjedelmű nem. De az előzmények közül kettőt meg kell említenem. 1966-ban *Kölnben* megjelent egy úgynevezett *magyar emigráns lexikon, Irodalmi lexikon* címmel. Ez a kis könyvecske adataiban és ítélkezéseiben elég egyoldalú volt, de mégis ez volt az első, amely a nyugati magyar írókról készült. A másik jelentős munka: *Budapesten*, a *Petőfi Irodalmi Múzeumban* készül egy négykötetes magyar emigráns irodalmi lexikon.

– Az ön műve azonban nemcsak lexikon, hanem bibliográfia is.

– A 832 lapnak körülbelül a fele lexikonrész, a másik fele bibliográfia. A bibliográfiában nem szelektáltam. Minden olyan műről közöltem bibliográfiai adatokat, ami a kezembe került vagy amelyet könyvtárakban felleltem. Itt körülbelül kétezer emberről és nyolcezer munkának az adatairól beszélhetek. Nemcsak a magyar nyelvű, hanem az idegen nyelven megjelent munkákról is. A bibliográfia szakmai és műfaji elrendezésű.

– Kutatása kiterjedt-e az Európán kívül élő magyarság szellemi életére?

– A *„nyugati"* szó többé-kevésbé polgárjogot nyert olyan értelemben, hogy, aki nem Magyarországon és a Kárpát-medencében él, azt nyugatinak hívjuk. Például voltak magyar tudósok, akik Távol-Keletre kerültek: Japánba vagy Kínába. Ők is szerepelnek a lexikonban, bár földrajzilag tekintve nem nyugatiak. A kötet címében az emigráns szót nem akartam használni, mert egyrészt a volt emigránsok sem azok már, másrészt a Nyugaton élő magyaroknak egy jelentékeny hányada nem is volt az. A hontalan vagy száműzött szó minősített volna. A határon túli szót pedig azért nem vehettem igénybe, mert határon túli például az erdélyi vagy a vajdasági író is.

– Végezetül milyennek ítéli meg Münchenből a magyarországi változást?

– Ha röviden kell erre válaszolnom, azt mondanám: derűlátóbb vagyok a jövőt illetően, mint nagyon sokan Magyarországon. Sok mindent, amin otthon az írók, újságírók felháborodnak, itt az emberek vállvonogatva fogadják, mert megszokott jelenség. Magyarországon ment legsimábban a változás, amit itt nagyon jóindulatúan és elismerően regisztráltak. De ott mintha ez nem lenne népszerű. *Az a munka, amit a kormány az elmúlt két évben végzett – kívülről nézve, a nyugati emberek szemével is – sokkal jelentősebb, mint ahogy azt Magyarországon megítélik.*

Frigyesy Ágnes

Pro Culturát a légkalapácsnak

Kitelepített szövőnő címmel már jeleztük, mire vetemedett a kisváros, egészen pontosan Tata képviselőtestülete. Határozatot hoztak, aminek értelmében a főútról el kell távolítani a száztizenhét éves szőnyeggyár dolgozóinak emléket állító, szövőnőt ábrázoló szobrot. Nos, a kivitelező felvonult, próbálták daruval felemelni, azonban a hölgy megmakacsolta magát és nem mozdult. Három kísérlet után elvetették az utókor számára is kedvező megoldást, azaz a sértetlen eltávolítást, nekiláttak légkalapáccsal – s két hét alatt sikerült a jól összevasalt betonalapzatot szétverni. Lehet, hogy a szövőnő nem volt odavaló, bár a két hét alatt az akcióval egyetértő ember alig akadt, annál több felháborodott, főként idős, nyugdíjas, szegény ember, aki a rombolásra fordított forintokból szívesebben vett volna egy kis segélyt... Szóval, értetlenül kérdezgették, kit zavart itt ez a szobor? Kiderült. Az a képviselő szorgalmazta, akinek az édesapja annak idején nem nyerte el a pályázatot a mű megalkotására. A gyár viszont befogadta volna... annál is inkább, mivel a költségeket társadalmi műszakokkal teremtették elő a dolgozók, de csak a talapzatától megfosztott főalakot kapta vissza. Elítéltük anno az erdélyi dózeres falurombolást. A szövőnő Tatán nem munkásmozgalmi hőst ábrázolt, nem a szocializmus dicsőségét hirdette. A több mint százéves gyárra emlékeztetett, az alapítás centenáriumára készült. Szerény javaslatom: kapjon Pro Cultura kitüntetést a légkalapács, s Pro Anticultura elismerést a dicső testület, amely a nemes cselekedetet elrendelé.

– érv –

Hang – vétel

A példakép

Egy színházi képeslap 1940 karácsonyán felkért néhány kedvelt színészt, mondanák el pályafutásuk rövid történetét. A legfrappánsabb válasz *Jávor Páltól* érkezett, aki egy verset küldött a szerkesztőségnek. „Aradról jöttem kis kosárral / Keserűséggel telt pohárral! / Pályaudvaron háltam este / Kíntól, nyomortól összeesve – / Kóboroltam a pesti járdán / A gazdag várost néztem árván: / Sok volt a kín, kevés az álom / Ezt az utat még egyre járom – / Ma több siker és jobb falat vár, / De ifjúságom elszaladt már..."

Meglepően szomorkás hangú költemény ez a körülrajongott sikerembertől még akkor is, ha hozzászámítjuk a zaklatott kor kötelező rezignációját, a nem sok jóval kecsegtető jövőt, meg a múltidézés bágyadt melankóliáját. Ez a pár sor a művészlélek érintetlen mélységeibe világít a vallomás villanásnyi fényével, az őszinteség sugarával. Az idegen alakokban rejtőzködő, a mások bőrébe bújt szerepjátszó egy pillanatra megmutatkozik, hogy – ha már a kíváncsi közönség teljesen megismerni úgysem tudja, mert azt zárkózott lénye nem engedi – legalább félig-ismerést, vagy ami annál is rosszabb, a félreismerést elkerülje.

Azért idéztem Jávor Pál tömörségében is sokatmondó, rímes önéletírását, mert a rádió ötrészes emlékműsora, *Az álomlovag* című összeállítás őt idézi, az ezerarcút: a mulatóst, a töprengőt, a szerelmest, a csalódottat, a csábítót, a rászedettet, az állástalan mérnököt és a dúsgazdag földesurat, a mentés-dolmányos vitézt és a frakkos-cilinderes arisztokratát, filmek hőseit, klasszikus és korabeli színdarabok férfialakjainak páratlan tehetségű életre keltőjét. A cím, úgy érzem, erősen megtévesztő, mert Jávor fiatal éveiben sem volt az álmok lovagja csupán, jólfésült, fess fiú a csinos kis bajuszával, legföljebb a megpróbáltatások idején a történelem viharában viselkedésével, bátorságával, jellemerejével lehet lovagok álmának nevezni, nem kevés anakronizmussal. Ne feledjük: indulatában képes volt összetörni a színészhatalmasság *Kiss Ferenc* öltözőbeli szobrát, nyíltan hirdetett nézetei következményeként pedig 1944 őszén a németek letartóztatták és a hírhedt sopronkőhidai fegyházba hurcolták, ahol az életveszéllyel is szembe kellett néznie naponta. *Egy színész elmondja* című, kordokumentumnak is igen becses könyvében olvashatjuk keserves kálváriáját, valamint azt a naplót, amelyet a fegyházban vezetett. A Magyarországért szenvedő álomlovag 1945. január 15-én többek között ezt írta: „Ma egy kissé felengedett rossz hangulatom. Az idő szomorú volt eddig, de most elkezdett pihézni a hó, és ez egy kis enyhülést hozott. Persze, délelőtt nagyriadó volt, de ezen hamar átestünk... Az akasztások mindig borzalmasan megráznak bennünket. Sokat hallunk a szerencsétlenek kínlódásáról a dilettáns hóhérok keze alatt..."

Jávor színészete a maga természetességével és gondosságával ma is követendő példa lehet, szakmailag olyannyira maradandót alkotott. Sikerekben és kudarcokban fordulatos élete pedig szinte példázat egy rossz csillagzatú generáció sorsáról. Ez a rádióműsor talán szétoszlatja majd a hamis legendákat anélkül, hogy megfosztaná századunk egyik jelentős magyar színészét jogos nimbuszától.

Juhász István

Könyvesboltsors...

Szlovákiában is a gazdasági nehézségek egyik megnyilvánulása, hogy egymás után zárnak be a könyvesboltok. Nincs ez másképp Kassán sem.

Miután kiderült, Pozsonyban az egyetlen magyar könyvesboltot fel kívánják számolni, a kassaiak nyugtalanul mentek el könyvesboltjuk előtt, amelynek ajtaján már egy hónapja virít a felirat: Leltár miatt zárva.

Már korábban is a könyvek egy kis része szlovák volt, arra hivatkoztak, hogy kicsi a forgalom, a bolt nem tudja magát fönntartani a magyar könyvek árusításából. Szinte sugallni akarták, Kassán nincs érdeklődés a magyar könyv iránt. De az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy a tavalyi év folyamán az eperjesi igazgatóság csak karácsony előtt hozatott új könyveket Magyarországról, az alkalmazottak megrendeléseit nem teljesítették. Így azután nem csoda, ha csökken a forgalom, és kényelmesen meg lehet teremteni a jogalapot arra, hogy az üzletet be lehessen zárni. Hogy az ilyen praktika tudatosan okoz gazdasági kárt a vállalatnak? E fölött egyelőre mindenki elsiklik.

A Szlovák Könyvterjesztő Vállalat eperjesi igazgatósága készségesen közölte: szó sincs róla, hogy megszűnik a magyar könyvesbolt, „csak" fele-fele arányban árusítanak magyar és szlovák könyveket.

Elszórakoztat a gondolat, ki fog ennek a trükknek felülni?

Balassa Zoltán

Elnököt is választanak

A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége 1992. június 3-án a Vigadó nagytermében művészeti tanácskozást és elnökválasztó közgyűlést tart.

Az elnökjelölés és elnökválasztás 1991 őszén megindított folyamatának célja a Németh Lajos halálával megüresedett elnöki tisztség és funkció betöltése. A szövetség szervezeti egységei, társaságai amellett foglaltak állást, hogy a szövetségben megindult struktúraváltozás lebonyolításához, a hivatal információs központtá fejlesztéséhez a vezetőségi tanács mellett elnöki képviseletre továbbra is szükség van. Mindezzel az MKISZ 120 múltra tekintő hagyományait és a világszerte működő szövetségekkel kialakított kapcsolatrendszerét kívánja őrizni és továbbfejleszteni.

*

A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége egésznapos művészeti tanácskozást és közgyűlést tart a Vigadó nagytermében június 3-án, szerdán. Eddig a puszta hír. A tanácskozás, illetve közgyűlés pontos, percre lebontott programját olvasgatva azonban első pillantásra szemet szúr, hogy az elnökválasztásra mindössze tizenöt percet szántak a rendezők. Igaz, az MKISZ Vezetőségi Tanácsának fenti kommünikéjéből sem tudhattuk meg, miért ily kevés idő alatt akarják lebonyolítani ezt az igen fontos eseményt.

Dr. Keserű Katalin művészettörténészt, az elnökség tagját kérdeztük arról, hogyan készítették elő a mostani elnökválasztó közgyűlést?

– Tavaly októbertől, dr. Németh Lajos elnök halála óta készítjük elő a mostani választást. Minden szakosztályi elnöknek megküldtünk egy felkérést, hogy a szakmák terjesszenek fel elnökjelölteket. Ezután a jelölőbizottság sorban beszélt a jelöltekkel. Sajnos, elég sokan nem vállalták a jelölést, amit meg kell érteni, hisz alkotó művészekről van szó, akiknek nem hivatali, hanem művészeti ambíciói vannak.

– S mi lesz a technikája magának az elnökválasztási procedúrának, hogyan zajlik majd a szavazás?

– Reggel, a művészeti tanácskozás kezdetén tartunk egy ismerkedést, melyben elmondjuk a szövetségi tagoknak, hogy kik voltak a jelöltek, s kik maradtak meg a listán.

– De hát nem kellene megismerkedni az elképzeléseikkel is, mielőtt szavaznak rájuk?

– A szövetségen belül mindenki ismeri egymást, tudják, kitől mit várhatnak. Ugyanakkor a párhuzamosan folyó tanácskozáson fognak felszínre kerülni mindazok a problémák és lehetőségek, amiknek az ismeretében kell majd az elnöknek kialakítania konkrét munkaprogramját. A szavazólapok kiosztásától több óra eltelik a tényleges szavazásig. Addig mindenki bőségesen gondolkodhat azon, kire adja a voksát. Mint ahogy tulajdonképpen már ősztől gondolkodott rajta a tagság a szakosztályokban, s megvitatta a jelöléseket.

Megyeri Dávid

A jó megmarad

A *HITEL szerkesztősége* szeretettel várja az érdeklődőket *A jó megmarad* című irodalmi estjére, 1992. június 2-án, kedden 18 órára a Kossuth Klubba (Bp. VIII., Múzeum u. 8.)

Az esten *Csoóri Sándor, Dippold Pál, Döbrentei Kornél, Kiss Gy. Csaba, Mányoki Endre* és *Nagy Gáspár* olvas föl írásaiból.

A szerkesztőség nem tudja sem megerősíteni, sem cáfolni azt az információt, hogy ezt az irodalmi estet az utolsó számok megjelenése alkalmából rendezi a szerkesztőség.

In memoriam Szépréti Lilla

Az erdélyi írók középnemzedékében – nemzedékünkben – még nem vágott rendet a halál. Nem is volna itt az ideje. Megcsonkította amúgy is a nagy kivándorlási hullám. Most mégis megemelte kaszáját és leterítette a marosvásárhelyi írónőt, Szépréti Lillát.

A nagy múltú erdélyi várak csöndes szavú, szívós föltérképezője nincs többé. Botor halál, autóbaleset végzett vele, amikor szülővárosa felé sietett, hogy a szétszóródott brassóiak világtalálkozóján részt vegyen.

Nem érhetett már el a Cenk tövében nyújtózó városba, melynek lakóit – kivált gyermekkori emlékei nyomán – annyi elbeszélésben, könyvében megidézte. Regényeibe záródik immár a konok szorgalommal kutatott ősök, elődök, fölmenő és oldalági rokonok sorsa, akik a Trianon után szétszakadt ország más-más tájain kóstolgatták a kisebbségi lét keserveit, Felvidéktől az erdélyi szász falvakig.

Nem tudom, sikerült-e tető alá hoznia terjedelmes családregényét, amely a magyar középosztály hányattatását, szétszóratását, megkapaszkodási kísérleteit vázolta föl e zivataros század évtizedeiben.

Részleteit már megismerhettük erdélyi folyóiratok, meg lapunk hasábjain. Könyveibe zárulnak szemléletes leírásai, élettől lüktető dialógusai, amit két évtized riportútjain lesett el a kisebbségi sorban küszködő városok, falvak kisembereitől, amikor a maga, s mások okulására megszólaltatta őket.

Sütő András lapja, az Erdélyi Figyelő, annak előtte az Új Élet örökfürge riportereként.

A múlt szombaton föl kellett volna lépnie a budapesti Erdélyi Figyelő-esten. Emlékét bánatos székely népdalok idézték.

Metz Katalin

KESERÜ Katalin művészettörténeti

91 2.7
6. 53,54
9. 67

Új Művészet

BÓBITA

Háry János Akadémia

Hotten torta

A Háry János Akadémiára verses dolgozat érkezett. Árkosi Zsuzsa, harmadik osztályos tanuló (Budapest) írta, és el kell ismernünk, hogy mi, a füllentés tudományának régi művelői is ritkán tapasztalhattuk, hogy egy ilyen leány ilyen nagyot tudjon mondani.

DRIPI

Tegnap örökbefogadtam egy
hottentottát.
Többen voltak, és mind az aluljárót
lakták.
De már összevesztünk, mert nem
eszi a rántottát.
Pedig neki rántották, tányérjába
berakták.

Megértjük Zsuzsa érzéseit. Nem semmi ilyen fiatalon egy örökbefogadott hottentottával vesződni. *Dripityára* törik a legedzettebb akadémikus szíve is. Elhatároztuk, segítségére sietünk Zsuzsának. Egyik nagyot mondó akadémikus társunkról tudjuk, hogy neki is van otthon a családban egy – jó étvágyú, boldog! – hottentottájuk. Táviratoztunk, s megkérdeztük:

Közöld, ti honnan tudtátok,
Mit enne a hottentottátok?!

Táviratfordultával megérkezett a válasz: „Kimegyek helyszínelni". Akadémiánk nagytiszteletű, nagyot mondó tagja elment a Mártírok útjára, és megvizsgálta Zsuzsa éhségsztrájkoló hottentottáját. Nekünk is megtáviratozta az eredményt:

Megnéztem a hottentottát.
Felírtam a: hotten tortát!

A hotten torta receptjét nem árulhatjuk el, szakmai titoknak számít. Továbbra is várjuk nagyotmondásaitokat, vidám, hihetetlen írásaitokat. Mint látható: mindent elhiszünk. (Cím: Új Magyarország, 1085 Budapest, Blaha Lujza tér 3. A borítékra írjátok rá: BÓBITA)

Szávai Géza

Györkönyben született

Emlékezés Tolnai Lajosra

Györköny, ez a Tolna megyei kis község az én szülőfalumtól, Nagydorogtól alig félórányi járásra van. Kövesúton, enyhe országúti emelkedőn, ha keletre haladunk a Páskom szőlői mellett, a Z alakú úton máris ott vagyunk.

Édesapám a rövidebbik utat is ismerte. Azt választotta. Mert csősz volt az időben azon a tájon. Bakhátakon bandukoltunk Györkönybe. Azokon hamarabb értünk. Szedtem is a lábam szorgalmasan.

– Meglátogatjuk András bátyádat is, ha már ott járunk! – mondta apám. – Ő aztán majd elvezet bennünket a községházához. Mert, ahogy mondtad nekem a múltkor, állítólag jegyző volt annak a Tolnainak az apja. Hagymássynak hívták, ha jól emlékszem.

– Jegyző volt, községi jegyző! Tényleg Hagymássynak hívták, amikor született, 1837. január 31-én. Csak később vette föl a Tolnai nevet, mivel Györköny Tolna megyében van. Ezen a néven vált ismert íróvá. Így is halt meg 1902. március 19-én, hatvanöt éves korában – világosítottam föl édesapámat.

Édesapám mosolygott a bajusza alatt. Láttam az arcán, büszke volt az én gyerekkori kutató tudományomra.

Györkönyben svábok laktak akkoriban. Szorgalmasak voltak állattenyésztésben, szőlő- és gyümölcstermesztésben egyaránt.

András bátyámnál meguzsonnáztunk. Aztán az ő vezetésével elindultunk a parókiára. Hogy ott az anyakönyvekből bővebb adatokat szerezhessek a kiváló realista regényíróról.

Szemüveges, hajlott hátú, idősebb, nyakig gombolt fekete mellényes férfi fogadott bennünket. Elénk rakta a korabeli anyakönyveket. Én lázas izgalommal kerestem a megsárgult lapokon, az egykori bejegyzések között a Hagymássy nevet! Meg is találtam. Az adatokat noteszomba jegyeztem. Otthon az iskolában másnap föl is olvastam az osztálynak.

Ezeket a jegyzeteket a felolvasás után elkérte Árki tanító úr azzal, hogy elteszi a megőrzendő iskolai iratok közé. Sok évre rá, egyetemista koromban dolgozatot írtam, Gergely Gergely tanárom felkérésére, Tolnai Lajosról, Részletesen elemeztem, főleg a Sötét világ című életrajzi regényét. Ez legkedvesebb olvasmányaim közé tartozott. Meg is beszéltük Gergely tanár úrral, hogy egyszer együtt utazunk le Györkönybe. Le akarta fotózni az anyakönyvből Tolnai Lajos adatait. Sajnos ebben korai halála megakadályozta.

Én viszont, ha hazautazom, mindig átmegyek Györkönybe. Hogy ifjúkori emlékeimben megfürdessem a lelkemet. És kisdiákkori élményeimet újra átélhessem.

Kopré József

Loós Andrea metszete

ÍRÓALBUM

Lászlóffy Aladár

Lászlóffy Aladár 1937-ben született Tordán. Az erdélyi magyar irodalom legjelesebb alkotója. Több gyerekkötet szerzője. A Bóbita olvasóinak a következő sorokkal ajánlja a költő verseit:

Amióta ceruzát fog a kezem és rajzban, versifikálva, valahogy megpróbálkoztam a környező világ látványainak, élményeinek megörökítésével – él bennem egy csak jóval később tudatosodó vágy: mindenre, lehetőleg minél többre emlékezni az életemből. Valaha, egy láthatatlan, ponton, öntudatlanul elindult valami gyűjtőszenvedély, mely abból az ártatlan el-

képzelésből táplálkozott, hogy valaha, felnőttkorunknak egy meghatározhatatlan szabad idejében majd újraélhető minden, ami szép és kellemes volt a gyermekkorban. Attól kezdve kisebb-nagyobb költözködések, otthonváltoztatások alkalmával is úgy hagytam el a színhelyeket, mintha valaha is még felépíthetném őket valahol; bárhol. Innen már csak egy lépés volt a kívánságig, hogy ne csak tulajdon emlékeim, hanem az ország, a szülőföld, a nemzet s az egész emberiség létének, útjának hangulati emlékei vegyenek körül. Ilyesmi, persze nyilvánvaló, csak az emlékezetben, tehát a legnagyobb, ám „összecsukható" és hordozható térben lehetséges: ezért megtettem mindent, ami az írás erejétől kitelik egy efféle kis lelki múzeumnak a létrehozására. Ennek részei a gyermekeknek szánt írásaim, könyveim is, van amelyik saját kezű illusztrációkkal. Egy biztos: a legkomorabb életen is segít a játék és a humor megőrzött vágya és képessége.

Barátság

Barátom volt Péter,
barátom lett Áron,
egyik mindenképpen,
másik mindenáron.

Szeretem is őket,
s ők szeretnek engem,
összetartunk nagyon
ilyen szeretetben.

Persze van, amikor,
ha én másképp látom,
összezördül velem
az egyik barátom.

Milyen hosszú lehet
az a harag, Péter?
Barátságot mérni,
nincsen olyan méter!

És a duzzogókat
átöleli Áron,
s Péter is belátja,
s én is csak belátom...

Házunk előtt

Házunk előtt kocsik járnak,
ezerszámra emberek,
házunk felett őszi, téli,
nyári égből csepereg.

Házunk minden ablakából
megszokott és drága kép
tárul annak szeme elé,
aki éppen odalép.

Ez az otthon, ez az utca,
ez a táj a városom,
melynek gyöngéd szeretetét
az éveken áthozom,

melynek békéje, nyugalma
jelenti már a hazát,
s ahogy növök, egyre többször
gondolom és élem át.

Így a hűség meg a munka
meg a meleg szeretet
neveli és erősíti,
edzi meg a lelkemet.

A léggömbök országa

Volt egyszer egy fiú, aki nagyon szeretett léggömbbel játszani. Egy reggel arra ébred, hogy csupa léggömb az egész világ! Az utca kövei léggömbök voltak, a járókelők léggömbön ülve közlekedtek. Az ablak előtt éppen egy fiú suhant el nagy, piros gömbszekéren. A fiú akkor ámult el igazán, amikor észrevette, hogy ő maga egy nagy kerek gömbben áll. A bútorok is szokatlanul kerek formájúak voltak. Belehuppant egy puha fotelbe, és elgondolta, hogy a léggömbök országába tévedt... Itt minden modern volt. Az itt élő embereknek mindenük megvolt, de nem ismerték a tüzet, nem érezték annak barátságos melegét. A fiú épp egy léggömbszékben ült, amikor egy fura öregasszony szállást kért éjszakára. A fiú adott is jó szívvel, mire az anyóka így szólt:

– Idehallgass fiam! Látom, mindenetek van. Hát még ha tüzetek is lenne! Mivel jószívű voltál hozzám, megmondom, hogy szerezheted meg. Akarod tudni?

– Igen, akarom – felelte a fiú.

– Hát akkor figyelj! – kezdte az öreganyó. – Van délen egy folyó, rajta egy csónak. Kelj át a vízen! Találsz három falat. Nesze, adok egy varázspálcát, azzal üsd meg sorra a falakat, és azok eltűnnek! Egy kunyhóban megtalálod a tűz gyertyáját! De vigyázz, ne tartsd fel a magasba soha!

– Akkor máris indulok! – kiáltott fel a fiú lelkesen. Úgy is tett. Átkelt a folyón, eltüntette a falakat, és megtalálta a gyertyát.

Amint visszaért, s bement a házba, örömében felemelte a gyertyát. A gyertyaláng magasra nyúlt, és... ekkor szétpukkant a léggömbvilág...

Hirtelen felébredt álmából a fiú. Az ablakon friss fenyőillat és napfény áradt be.

– Azért jobb itthon, mint ott! – ásította boldogan.

Szőcs Levente
Gyergyócsomafalva

Lét-ige

Én vagyok a szem, ki lát,
Én vagyok a kéz, ki bánt,
Én vagyok a száj, ki szól,
Én lépek ki álmodból.
Én voltam az ár, ki vitt,
Én voltam az igaz hit,
Én leszek a sorskerék,
Én leszek az, ki megért,
Én leszek a hagyomány,
S egyszer én leszek a magány.

Mészáros Flóra

Kedves Gyerekek!

Maszlag Mónika metszete

Néhány hónappal ezelőtt pályázatot hirdettünk, s a pályamunkák beküldésének határideje ma lejárt. Sok száz borítékot kaptunk, igyekeztünk folyamatosan válaszolni a levelekre (akik még nem kaptak visszajelzést tőlünk, azok se csüggedjenek: levél megy!). Eredményhirdetés, mint azt a kezdet kezdetén bejelentettük: május 10-i számunkban. Most, hogy a pályamunkák beküldésének határideje lejárt, szeretnénk leszögezni: ez nem azt jelenti, hogy ezután is – rendszeresen – nem küldhetitek el írásaitokat, rajzaitokat a Bóbita számára. Hiszen mi azt szeretnénk, ha a ti oldalatokat elsősorban ti írnátok. Tehát továbbra is várjuk jelentkezéseteket. Ez lehet egyéni, lehet csoportos. Hadd számoljunk be arról az örömről, amely akkor ért, amikor a *hajdúböszörményi* 3. Számú Általános Iskola tanulóinak közös borítékját felbontottuk. *Móré Imréné* tanárnő tanítványainak gyönyörű metszetei – így együtt nagyobb hatással voltak ránk, mint ha egyenként kapjuk őket, külön-külön borítékolva. Arról nem is beszélve, mennyire szép dolog ennyi tehetséges gyerek közös jelentkezése. Persze, a hajdúböszörményiek mellett más városokból, falvakból is kaptunk hasonló küldeményeket. Azokra is rendre visszatérünk. Ezúttal azonban hadd díszítse a Bóbitát a hajdúböszörményi gyerekek metszetsorozata.

Icsi, a széncinege

Igazán nem rád vártunk. Aztán most mégis te vagy nekünk az egyik legkedvesebb. Icsi, kilencedik évedet szökdeled és szárnyalgatod át, és nagyon látszik, hogy te is öregszel. Addig akarok írni rólad, amíg itt vagy, finom-zöld, sárga, fekete madár, fényes fejű szén-arany, okos szemű tökéletesség. Beleestél 1983-ban egy gázkonvektorba. Onnét már csak az emberek közé vezethetett utad. Szépen felépültél, nálunk maradtál. Hol vannak már mind, akiket láttál itt: Szpéró, Samu, Pipi Néni... Most te vagy az Egyes Számú Madár. A féktelen villogóból, csínytevőből is mi lett, ki lett? Örülünk, ha vállalkozol egy-egy nagyobb repülésre. Te is az ágy szürke kockás cserge takaróját kedvelted meg – öregek kalandos helye. Jól rásózol az ujjunkra, ha zavarunk ott, de a kis morzsányi sajtdarabkákat elvárosd. Ki hitte, hogy a széncinege ekkora krumplievő? Te, legszebb krumpliszobrok készítője, lisztkukacok réme, hangyatojásszétszóró, almatapétázó – maradj még soká velünk. Öregedjünk együtt! Hallgathatod reggelente a zenét, délutánonként elegendő, ha épp csak kijössz a kalitkából, nem erőltetünk semmit. Hidd el, kevéssel is beérjük már, meg vagyunk tanítva. Csak a te csillogó-domborodó fényes-fekete fejedet szeretnénk látni, csak egyszer-egyszer azt, ahogy elrúgod magad az ujjunkról... és a másikunk ujjára röppensz. Csak enynyit – és ezt kérjük a Madarak Mindenhatóságától. Ez így még nagyon jó lenne. Én most megyek át – hozzád. Itt..

Tandori Dezső

Az én falum Alsórákos

Az én falum Alsórákos,
Itt a kutyák füle mákos.
Fülük s farkuk mindig mákos,
Mert a falum Alsórákos.

Az én falum Alsórákos
Itt élnek a vidám srácok.
A vidám srácok nem nagyok,
Közöttük én is ott vagyok.

Az én falum Alsórákos
Szép is, nagy is, mint egy város.
Felnőtt s gyermek mindig sáros,
Mert a falum Alsórákos.

Molnos András Csaba

A Vágány utcában

A Vágány utcába
kiszöknek a majmok,
ott mászkálnak
este hat után.
Keresgélnek
egy kis banánt, sajtot,
tudakozódnak
másodállás után.
A Vágány utcában,
ahol betonfalon
repkény tanítja
a helybenfutást.
Ez a városi sport,
bárkit rabul ejthet
a Vágány utcában
úgy este hat után.

Mezey Katalin

Szó-váltás

A mennyeiekre ne számítsunk!

Már évekkel ezelőtt valaki megsúgta, hogy „ott fent" is más szelek fújdogálnak. Alaposan leteremtették az égi sajtófőnököt: távolról sincs rendben a mennyeiek reklámja, az emberek előtt nemhogy rózsaszínben tűnnének föl a mennyországi kilátások, sokkal inkább kezdik sötétnek látni őket. Mind többen pusmognak róla, hogy ott sem minden fenékig tejföl, s ha valakinek sikerül is megfognia az isten lábát, már az sem a régi. Gondoltam, egy interjú erejéig fölajánlom a szolgálataimat, hátha látnak benne némi fantáziát. Láttak.

De nem sok köszönet származott belőle; pedig csak szerény mennyei reformokról esett benne szó. Az Úr megnyilatkozásait mindenki *Kádár Jánosnak* tulajdonítja! – szörnyülködött a főszerkesztő, mintha legalábbis az egykori első titkárhoz nem az istentelenség, hanem az istenesség lett volna inkább társítható. Az interjú tehát az istennek sem jelenhetett meg, szégyelltem is miatta magamat. Most azonban már ilyen veszély nincs, hiszen nincs az a földi hatalmasság, akiről alkalomadtán ne szedné le a sajtó a keresztvizet. Sőt, lassan már az égiek sem kivételek: ha így megy tovább, előbb-utóbb visszasírják a régi, szép békepapos időket, amikor még Kádárt nézték Atyaistennek.

– Holnap reggel hétkor az Úr színe elé járulhat – csicseregte a telefonba a mennyei szóvivő angyali titkárnője. – Legyen pontos, és ne maradjon soká. Az Úr minden perce ki van számítva, fél nyolckor napindító értekezlete van, nyolckor kezdődik az arkangyalrendszer-váltás vitája. És ugye, nem kell külön figyelmeztetnem rá, sötét öltöny, nyakkendő kötelező, semmi világi cicoma, netán csillag, pláne vörös.

– Fújd ki magad, fiam – térített másnap magamhoz az Úr hangja. Hirtelen azt sem tudtam, hol vagyok: körülöttem csupa fényesség, a fülem zúgott, a homlokom gyöngyözött.

– Sajnos, bedöglött a mennykondicionáló – hallottam a hangot –, s nincs egy vasunk sem a javítására.

– *Hát már a mennyei költségvetésből sem futja?* – hüledeztem.

– Hol élsz te, gyermekem?

– *Budapesten.*

– Azt látom. De alighanem fél lábbal mégsem ebben a világban.

– *Uram, épp emiatt jöttem Hozzád. Segíts rajtam!*

– Mit segíthetek én?

– *Tengersokat. Szeretnék a másik lábammal is átlépni ebbe a világba. De sehogy sem megy.*

– Nem te vagy az egyetlen. Nézz körül, az egész hazád mintha fél lábbal nem evilági volna. Ráadásul mindenki másban sántikál.

– *Hát ez az, ezen a sántikáláson kellene változtatnunk.*

– S mi az akadálya?

– *Egy icipici mankó kéne. Átmenetileg. Csak kölcsön.*

– Kölcsön? Fiam, te összetévesztesz a Világbankkal.

– *Bocsáss meg, Atyám, de annak már annyi mankóval tartozunk! Most már egy isteni kellene, amelyik csodát művel.*

– Ótestamentumi alak vagy te, ha ilyesmiben bízol. Én már régóta nem vagyok mindenható.

– *Pedig úgy hittem...*

– Ezt ne írd meg, csak neked mondom – fogta hirtelen suttogóra a szavát. – Minálunk is döcög a rendszerváltás. Szent Péter a megmondhatója, mennyi körülöttem a kétes alak, aki csupán angyalmozgalmi érdemeinek elismeréseként került a mennyországba, holott a pokolban volna a helye. A szegény ördögök zömét pedig rehabilitálni kellen, hiszen ők meg valóságos angyalok. De rettenetesen sokba kerül a szarvaikat szárnyakra cserélni, feketéről fehérre festésükről nem is szólva.

Az Úr gondterhelt képére pillantva agyamba villant, amit álmomban sem hitten volna: kísértetiesen úgy beszél, mint a pénzügyminiszter. (Bárha az sincs kizárva: a pénzügyminiszterből szól az Úr hangja...)

– *Miben bízhatunk, Atyám?*

– Haladnunk kell a korral, de módjával. Nemcsak az angyalok szeretnének angyalian élni, hanem a többiek is. Közben mindenki a demokráciáról papol, s az egyszemélyi vezetés megszűntéről, szerencsére csak a hátam mögött, a mennykő csapjon belé!

– *Uram, ne ragadtasd ennyire el magad.*

– Azt hiszed, félnek tőlem? Mennydöröghetek én ezeknek! Még a gömbvillámaimat is kezdik izekre szedni! Nemsokára bedobom én is a törülközőt, aztán megnézhetik magukat, itt maradnak tavaszvíz idején Atyaistentelenül!

Most teljesen paff vagyok. Mindeddig azt hittem, rajtunk csak a Jóisten segíthet. És most kiderült, hogy már ő sem? Rágondolni is rémes: tök magunkra vagyunk utalva? Mert akkor itt a vég. Mármint az interjúvég...

Veszprémi Miklós

„Vesznem azért kell tán, mert magyar vagyok..."

Méltatlan támadás négy magyar zeneszerző ellen

Az Új Magyarország 1992. március 21-én közreadott nyílt levele megdöbbentette a magyar közvéleményt. A *Balassa Sándort, Bozay Attilát, Durkó Zsoltot* és *Szokolay Sándort* ért igaztalan támadás joggal keltett felháborodást.

Olvastam a cikket, és láttam A HÉT másnapi adását a televízióban. Ebből az adásból két olyan epizód maradt meg bennem, amelyek valahol összefüggnek. Szokolay Sándor az önérzetükben megbántott, magyarságukban megsértett zeneszerzők nevében nyilatkozott a nemzet előtt. Hangja keserű volt, de nem kesergett. Méltósággal beszélt és ezért volt szívszorító látvány. Elegáns mozdulattal söpörte le magáról (magukról) az indulatok hordalékát. Jólesett, ahogy meghatott tekintettel fordult a vidék felé, amely a megtámadottakat mindig is a szívébe zárja.

A másik kép a Parlamentet vetítette elénk. Ama megszentelet helyet, ahol a szabad Magyarország képviselői a törvényeket hozzák. Adva van egy fiatal képviselő, aki semmit sem érez meg a terem tiszteletet parancsoló légköréből, sőt arra sem gondol, hogy az ország színe előtt áll. Arra viszont feljogosítva érzi magát, hogy lejárasson egy magyar minisztert.

...Mondom, a dolgok valahol összefüggnek.

A négy magyar zeneszerző nevét nemcsak a Ki kicsodá-ból ismerem. Zenei portréjukat hangverseny-élményeim formálták. Kettő közülük: Bozay Attila és Szokolay Sándor különösen közel állnak hozzám, tarhosi diákok voltak. Tarhoson kapták vissza zenei gyermekkorukat. Tarhoson hallották először *Bartók Béla* és *Kodály Zoltán* muzsikáját. Ezt a zenei élményt nem veheti el tőlük senki!

Ha ma Kodály cikket írna a négy magyar zeneszerzőről, bizonyára a mennybolt „elsőrendű csillagai" között említené őket. De azért a csillagmilliárdokat sem söpörné le az égi mezőről, hiszen azokból lett a Tejút.

A magyarság olyan történelmi lehetőséget kapott, amilyenre „vérzivataros" küzdelmei során nem volt példa. Vajon vállalják-e a felelősséget, akik ezt az örökséget odaadják egy tál lencséért?

A „négyek" levele (*Orbán György, Vajda János, Selmeczi György, Csemiczky Miklós*) engem sokkal inkább emlékeztet valamely rosszul sikerült brosúrára, mint a magyar zenéért aggódó „kollégák" tisztázó szándékkal megírt véleménykifejtésére. Levelük olyan, mint a bumeráng. Nem azoknak árt, akik ellen irányul, hanem azoknak, akiktől származik. Jegyezzük meg jól, a gyűlölködés mindig ilyen! Ez a természetrajza.

Régi igazság, hogy a legnehezebb emberi feladatok egyike: elismerni a másik ember jellembeli és észbeli kiválóságát. A másik nagy baj, hogy a félelem légkörében az emberek notórius hazudozóvá válnak. Dúlt arccal loholnak a haszon vagy a falat kenyér után, s közben elveszítik belső tartásukat, szétesnek a gondolataik, elfolyik az életük.

Ennek a belső tartásnak a teljes hiánya jellemzi a „négyek" levelét. Minél többször olvasom, annál kevésbé értem: mi is a cél. Csak nem gondolják komolyan, hogy egy ilyenfajta támadás egész életműveket veszélyeztetni képes? Ki jogosította fel a levélírókat arra, hogy a „legtöbb magyar zeneszerző" nevében jelentsenek ki tiltakozást.

Ha már itt tartunk, megkérdezném: Miért kellett *Csoóri Sándort* és *Szabó Dezsőt* citálni? Hát nem zavaros a kép? Ami pedig a „nemzeti jelző erőteljes kihangsúlyozását" jelenti, ebben a *Magyar* Tudományos Akadémia, a *Magyar* Állami Operaház meg a *Magyar* Nemzeti Bank is „ludas". Miért ne lehetne: *magyar* zeneszerző?

Durkó Zsolt 1982-ben, a Kodály-centenárium alkalmával oratóriumot írt *Széchenyi* emlékére. A műben mottóként hangzik fel: „A közüdv a legfőbb törvény legyen."

A négy levélíró közül ketten erdélyiek. Orbán György Marosvásárhelyről jött, Selmeczi György Kolozsvárról. A 70-es évek óta élnek Magyarországon. Azon tépelődtem itt magamban, hogy vajon a kemény diktatúra rájuk kent mázát nem tudják még mindig feladni, vagy a szülőföldet felejtették így el?

És akkor elővettem egy kottát. Szokolay Sándor írta:

Ima rontás ellen. Alcíme is van: *Fohász Erdély faluiért.* Olvasni kezdtem az alábbi sorokat:

„Békétlenséget nem szító, nehéz
sorsát viselő kicsiny
néped csapásait elégeld meg
immár".

Láttam magam előtt a szétrombolt erdélyi falvakat. De azt is tudtam, hogy a rombolásnak megálljt parancsolt az Isten. És akkor egyszerre megnyugodtam. Mintha szivárvány jelent volna meg az égen. Van megoldás.

...Gyűlöletünkből tisztíts meg, szeretetben gazdagíts meg, nehéz sorsunkban egymásért is segíts Uram, minket!

Dr. Gyarmath Olga
a Békés-tarhosi Baráti Kör alelnöke

Prizma

Világok felfedezése

A szellemi érdeklődéssel megáldott halandó, akit foglalkoztatnak a végső igazságok, élvezettel és egyetértéssel olvashatja *Keserű Ilona* fejtegetését a *Művészet és vallás* összefüggéseiről az Új Művészet 1992/2. számában. Jelenkori interferenciáiba jócskán beleszólt a vallási témák múlt rendszeri tiltása, a Biblia, a hit erőszakos kiiktatása a kultúrából. Való igaz, hogy „a gondolkodás minden területen sekélyesedik, ha hátterében a kultúra hiányos." Annál is inkább méltánylandó, hogy ismert alkotók *(Farkas Árpád, Rákosy Anikó, Szabados Árpád)*, vagy a fiatal *Borgó, Püspöky, Zámbó* részt vállaltak egy debreceni kiállításon, melyet a Magyar Reformátusok II. Világtalálkozója alkalmából rendeztek.

Ennek ürügyén meditál a szerzőnő a vallásos tematika történeti fejlődéséről, szétválásáról a profán művészetről, illetve a kettő újabb kori interferenciáiról idézi *Dillenbergert* is, aki szerint vallásos művészet csak nagy művészek által jöhet létre, világnézetre való különbség nélkül. Következtetéseit zseniális alkotók (*Matisse, Léger, Chagall* stb.) műveinek, s az úgynevezett „kegyes művészek" egyházi előírások nyomán született, banális képeinek összevetése alapján vonta le. A vallásos műalkotásnak ugyanis nem illusztrációnak, hanem a végső igazságról való tanúságtételnek kell lennie.

Kissé megkésve lát napvilágot a tavaly elhunyt erdélyi művész, *Baász Imre* rendezte sepsiszentgyörgyi *Medium 2* nemzetközi képzőművészeti kiállítás méltatása. *Szűcs György* szemléletes, tömör és találó leírást nyújt a tárlaton szereplő alkotásokról, művészekről, s megállapítja: a Medium 2 bármelyik európai városban megállná a helyét.

Már-már rokontalan, saját útját járó művészekkel ismertet meg a lap idei harmadik számának Műhely rovata. Az újvidéki *Tolnai Ottó* a művész szemével láttatja honfitása, *Benes József* életművét a „rút jegyében" fogant, halhatatlanul kifejező képektől az apokaliptikus tájfestményekig (Benes rothadt márványa). *P. Szabó Ernő* pedig *F. Farkas Tamás* „dinamikus struktúrákból", meg „(nem is olyan) lehetetlen formákból" építkező munkáiról értekezik. Arról a meglehetősen rendhagyó pályaképről, melynek alapvonása a „művészet és a tudomány közötti határterület minél teljesebb felfedezésének szándéka". A fiatal grafikus és installációs művész, *Julius Gyula* „emblematikus törekvéseikhez kapcsolható" munkásságát elemzi és kommentálja *Lóska Lajos. (Az egypólusú mágnestől a Lajka kutya kenotáfiumáig). A Lajka űrhajós kutya pantheonja* című bádoglemez-megmunkálása a Magyar Nemzeti Galéria Kortárs Képzőművészeti Gyűjteményébe került.

A magyar nonfiguratív festészet méltatlanul kevéssé ismer t reprezentánsával beszélget *Sinkovits Péter. Molnár László* vallomásából fény derül, hogyan jutott el jelenlegi szemléletéig, hogyan ötvöződött az absztrakttal a magyar expresszív hagyomány hatása. Hite szerint, az aktuális művészet csak akkor lehet hiteles, ha ez utóbbihoz kapcsolódik. „Ezt a hagyománytiszteletet hiányolom a magyar művészetből" – szögezi le végezetül Molnár. (*A festészet: kiáltás az éjszakában*).

Tavaly nyáron két újabb Ludwig-gyűjteménnyel bővült Európa. Az egyik Aachenben, a híres műgyűjtő szülővárosában, a másik Budapesten nyílt meg. Idehaza – a korábbi állandó kiállítás anyaga a kortárs magyar művészettel egészült ki a Ludwig-múzeumban. A kettő elvi, esztétikai párhuzamáról teszi közzé fejtegetéseit *Szabadi Judit*. Míg az aacheni tárlat koncepciójának alapja a keleti és nyugati művészet dialógusa, a budapesti pusztán a vizuális minőségre épít, de a művek egymásmellettiségükben jól harmonizálnak, azonos szemléletéből, netán azonos élménykörből sarjadnak. „A műtárgyak özönében... kiformálódik a ma emberének arca." (*Párhuzamosságok?... Párhuzamosságok...*)

M. K.

Slawomir Mrożek:

Fodrásznál

Elmentem nyiratkozni. Sietős dolgom volt, de mivel rövid volt a sor, vártam. Egy vendég már bent ült a székben, a többi három meg a padon.

Az épp soron levőnek hatalmas szakálla volt, szélte nagyobb mint a hossza, akár egy jókora, orális bokor.

– Megigazítsuk? – kérdezte a fodrász.

– Nem. Fazont változtatunk.

– Lapát alakúra vagy csúcsosra?

– Maga mit tanácsol?

– Én inkább szegletesre nyírnám, mert amúgy túl nagy lenne a veszteség. Kár egy ilyen szép szakállért.

– A lapát ki van zárva – szólt közbe az egyik a padról, az, akinek legalább akkora szőrzete volt, mint a fotelban terpeszkedőnek, csak lapát alakú. – Ha én csúcsosra vágatom, te meg lapát alakúra, akkor könnyen összecserélnek minket. Inkább nyírasd csúcsosra, Károlyom.

A fotelban ülő szőrmók felsóhajtott. – Hát legyen: igazítsa csúcsosra – mondta a mesternek.

– Mi van, mindkettőtöknek elment az esze? – szólalt meg a harmadik, egy kecskeszakállú egyén. – Frigyesnek igaza van, ami a lapát alakot illeti, de a csúcsossal se mentek sokra, mert engem épp ilyen kecskeszakállal ismernek, s azt hiszem, egyikőtök sem akarja, hogy összetévesszék velem. Én az enyémet levágatom egészen. Ha csak bajuszom lesz, nem ismer fel senki.

– De akkor pont olyan leszel, mint a Józsi – jegyezte meg Károly. – Leberetválja a bajuszát, s majd téged kapnak el, Vologya, őhelyette. Igaz, Józsikám?

A negyedik pasas, akinek csak bajusza volt, nem válaszolt. Titokzatosan mosolygott és pöffentett egyet a pipáján.

– Kollégák – állapította meg Frigyes –, mindebből az következik, hogy mindannyian teljesen meg kell borotválkoznunk.

Egy és egynegyed órába telt, míg Károly szőrzete eltűnt. Frigyessel már hamarabb végzett a borbély, alig háromnegyed óra alatt, mert zsengébb szőrzete volt. Fél órát vett igénybe Vologya, Józsi bajuszának eltüntetése meg mindössze tíz percig tartott.

Fizetésre került a sor. Kiderült, hogy az uraknál közös a kassza s hosszadalmasan osztozkodtak. Ezalatt kint az utcán tüntetők jelentek meg. „Le a kommunizmussal" – kiáltották.

– Mindjárt adom a visszajárót – mondta a fodrász. – Csak épp nincs apróm. Kiugrom a sarokra, felváltani, egy pillanat, uraim.

– Á, nem kell, mi már megyünk is. Van itt hátsó kijárat?

A mester kivezette vendégeit az udvari traktuson át.

– Valahonnét mintha ismerném őket – gondolkodott el, amint visszajött.

– Én is – tettem hozzá. – Csak az Istennek se jut eszembe. Talán képekről, újságból...

Van, ahogy van, egy már biztos: elkések miattuk a meccsről.

(Szalai Attila fordítása)

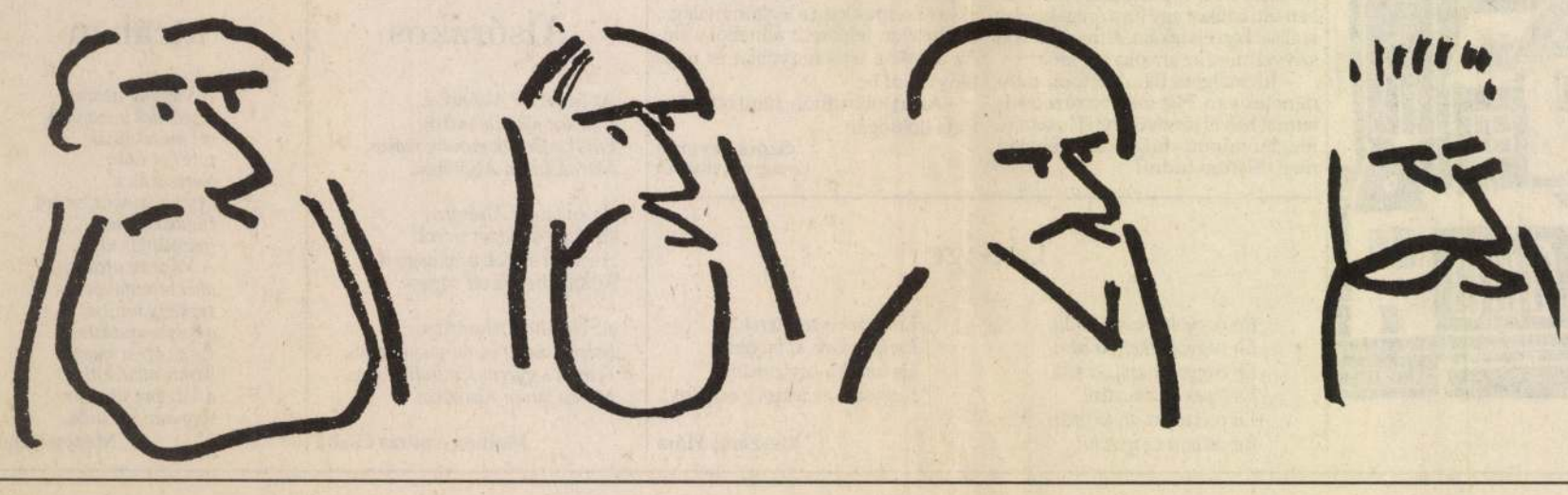

„Megmaradtam magyar színésznőnek”

Hazai beszélgetés Szörényi Évával

Szörényi Éva – láthatta mindenki, aki október 23-án figyelte a parlamenti lépcső eseményeit – itthon van, szívesen adott interjút lapunknak.

– *Hogy van?*

– Nagyon jól, köszönöm. Általában félek így ősszel hazajönni a kaliforniai nyárból, mert tavaly is megbetegedtem.

– *Rövid időre érkezett?*

– Mondom, féltem az időjárástól, emiatt igyekeztem, hogy minél előbb visszamehessek. Tulajdonképpen Az emigráció a hazáért című kiállítás megnyitójára jöttem csupán, de meghívtak, vegyek részt a forradalom emlékünnepségén. Nagyon boldog vagyok, hogy ez a kiállítás ilyen rövid idő alatt létrejöhetett. Mindössze egyetlen évünk volt rá.

– *Benne volt a szervezésben?*

– Hogyne. Az ötlet *dr. Harsányi Lajostól* származik; ő a Los Angeles-i szabadságharcos szövetség elnöke. Amikor tavaly itthon jártam, érdeklődtem a lehetőségekről. Megkaptuk a helyet a Várban. Nyomban nekiálltunk a munkának. Először önkénteseket toboroztunk, hiszen tudjuk jól, az önkéntesek tették és teszik naggyá Amerikát is. Akik önzetlenül vállalják a föladatokat. Leveleket írtunk a világ minden tájára, ahol csak magyarok vannak, újságokat, faxokat, telefonokat használtunk föl. Kértük, küldjék a magyar szabadságharc és utóélete dokumentumait. Közben Budapest is sürgetett. Akadtak hitetlenek, akik nem bíztak a sikerben. Mi azonban fölülemelkedtünk a kételyeken. A nyugati féltekéről mindent mi gyűjtöttünk be Los Angelesben, Európából azonban egyenes Budapestre küldettük az anyagokat. Nálunk tápláltuk be viszont a számítógépbe, mit sikerült összeszednünk. Éjszakánként csomagoltuk az anyagot. Los Angelesből körülbelül négyszáz kilónyi csomagot adtunk föl. Ez az esztendő ezzel telt el. A begyűjtött anyagnak csak egy töredékét tudtuk kiállítani. Sajnálom, hogy egyes szervezetek, egyesületek kimaradtak, de ők nem válaszoltak fölhívásunkra. Így is hűséges képet kaphat azonban az érdeklődő az emigráció tevékenységéről kultúrában, ifjúsági munkában, cserkészetben, egyházi kérdésekben stb.

– *Mi lesz a sorsa ennek az anyagnak a kiállítás után?*

– Elképzelésünk az volt, hogy ennek az anyagnak itthon találjunk helyet. Néhány személy visszakéri, amit adott, s természetesen vissza is kapja. A többi azonban marad, hadd lássák a következő nemzedékek. Mi ott az emigrációban lassan kikopunk az életből, akkor már nem juttathatjuk haza. Tudjuk, a kommunista rendszer meghamisította az emigrációt. Mi azt a magyar történelem részének tekintjük. Biztosítani akarjuk a kutatáshoz szükséges anyagokat, szeretnénk, ha az iskolák is használnák munkájukban. A Lakitelek Alapítvány létrehoz Lakiteleken egy állandó múzeumot az anyag számára. Ott majd rendelkezésre áll bármikor. Ezt az országot félrevezették. Sosem volt szükségesebb, hogy egymásra találjunk, mint éppen most. Szeretnénk együtt dolgozni az országgal.

– *Volt alkalma belepillantani az itthoni színházi életbe?*

– Tavaly mindössze egy darabot láthattam – *Tolnay Klárival* és *Mensáros Lászlóval*. A két nagyszerű kolléga remekelt. Az idén *Rökk Marikát* csodálhattam meg az Operettben, de jártam a Nemzeti Színházban is.

Nagy Béla felvétele

– *Nem került szóba, hogy egy-egy szerepre hazajöhetne?*

– Egyelőre nem tudok ilyet vállalni. Ott a családom, a három fiam, az unokáim, ők kötnek le. Talán tavasszal hazajönnék, tévéfilm készülne velem a *Márai*-egyfölvonásosokból. Ha időmből futná, akár egy előadókörút is szóba jöhetne. Kolozsvárra, Pécsre, Komáromba is hívtak. Valaha jártam a világot, hétszer voltam Nyugat-Európában. Ma már kevesebb föllépésre tudok jó szívvel vállalkozni.

– *Október 23-án, a Parlament lépcsőjén az egész ország láthatta, hallgathatta önt. Márai versét mondta.*

– Én egy demokráciából jövök, ahol valami miatt folyton tüntetnek, nekem tehát egyáltalán nem szokatlan az ilyen demonstráció. A nemzeti ünnep azonban nem erre való. Akkor a hősökre szoktunk emlékezni, azokra kell emlékeznünk, akik az életüket adták a hazáért. Engem az ott történtek nagyon megrendítettek. Fölöttébb megtisztelve éreztem magamat, hogy fölkértek, működjem közre ezen az ünnepi alkalmon. Mióta Amerikában vagyok, mindig én rendeztem Los Angelesben az 1956-os megemlékezéseket. Az én számomra ez tiszteletet parancsoló ünnep. Remélem, Amerikában ilyesmire, mint ami itt történt, nem kerülhet sor. Nem volt éppen könnyű a zajban, a füttyben fölmennem a Parlament lépcsőin.

– *De ön elmondta a verset, s föltehetőleg az egész hallgatóságnak élményt nyújtott vele.*

– Elhatároztam, minden körülmények között elmondom, hogy erre fölkértek. Úgy gondolom, a felétől már követtek a zajongók is. Nézze, én nagyon sok önálló estet csináltam szerte a világban. A hivatástudatom tett boldoggá. Meg az, hogy nekem ott volt a család; megmaradhattam magyar színésznőnek.

– *Köszönöm, és jó utat kívánok.*

Fábián László

Csákányi László
1921–1992

Valami nagy show-ra készül *„...a nem ismert tartomány, (Melyből nem tért meg utazó”*, hogy egymás után szólítja az égi színpadra a legjobb komédiásokat? Pár napja *Rátonyi Róbert*, s most: *Csákányi László* jelenésére került sor.

Csákányival könnyű dolga volt az Égi Ügyelőnek. Sosem késett, pontos volt, tisztelte a szakmát – de az ő esetében akár nagybetűvel is írhatnánk: a SZAKMÁT, melynek (s ez nem lekicsinylés, hanem tény és elismerés) mindenese volt. Kevés pályatársának adatott meg oly sokféle lehetőség és olyan sokoldalúság, mint neki. Éveken át volt jeles, nagy prózai színházak társulatának fontos tagja (pályakezdőként, 1942–1945 között, mindjárt a *Nemzetié*, s később, pályája és a színház egy meghatározó szakaszában, 1963–1971 között a *Vígszínházé*). Sikerekben gazdag évadokat töltött az *Operettben*, a *József Attila Színházban*, a *Petőfi* és a *Jókai Színházban*. Közel húsz esztendőn át pedig – gyakorlatilag az utolsó percig – a *Vidám Színpadon* játszott. Ami persze roppant pontatlan megfogalmazás, mert a Révay utcai színház csak *egyik* munkahelye volt a sok közül. A rádió vagy a televízió stúdióiban, a filmstúdiókban vagy a szinkronban éppúgy otthon volt, mint vidéki művelődési házak színpadain vagy – az utóbbi években – a *Katona József Színház* s a *Madách Kamara* színpadán. E két helyen sajátos és örvendetes felfedezés tanúi lehettünk: a *Lulu* Schigoljaként vagy *A vád tanúja* Sir Wilfried-jeként megláthattuk egy komédiásnak elkönyvelt, s kicsit elnézően is kezelt színész drámai erejű jellemábrázoló képességeit. Csákányi ezt mindig is tudta, de hát a régi prózai alakításaira, Beppóra, az öreg Karamazovra, Böffen Tóbiásra már nem nagyon emlékezett a feledékeny közönség s az olykor még feledékenyebb szakma. Nekik ismerősebb volt, mint Frédi vagy Foxi Maxi rajzfilm-figuráinak hangja, a tévékabarék mulatságos figurája vagy néhány kedvesen érzelmes dal előadója. És hát *ez is* Csákányi László volt, akitől tellett mindez, mert bőkezűen mérte számára a tálentumot annak idején talán éppen az az Égi Ügyelő, aki most késlekedést nem tűrően szólította jelenésre.

(takács)

Égtájak és történelem

1956. november 5-én, egy nappal a szovjetek Budapest ellen intézett hajnali orvtámadása után *P. A. Kairinen*, az Egyesült Államok Különleges Hadviselési Csoportjának finn származású ezredese és tucatnyi bajtársa egy délnémetországi amerikai támaszponton kijelentették: önkéntesekként berepülnek a magyar főváros égboltjára, ejtőernyőkkel leereszkednek közénk, és felveszik a harcot a Vörös Hadsereg könyörtelen lánctalpasai ellen. Az évtizedek távolából is csodálatra méltó, és haláltmegvető bátorságról tanúskodó gesztus nem talált meghallgatásra. Sem az ezredes és bajtársainak feletteseinél, sem a felettesek döntéseit is meghatározó amerikai politikai vezetés körében. A sors szeszélyéből Északról Nyugatra vetődött finn testvérünk tervét közönyös fölénnyel áthúzták a nagyhatalmi érdekek.

Ugyanezen a napon az ezredes honfitársa, *Kai Laitinen*, akit később irodalomtörténészként ismert meg Finnország, a legnagyobb finn napilap, a *Helsingin Sanomat* hasábjain rólunk írt verset közölt, melynek sorait a tehetetlenség kínjának pörölykalapácsa kovácsolta egybe. Kilátástalannak látta a jövőt, de a szerkesztő tán finom ösztönnel mégis felfedezte, hogy szavainak, gondolatainak mögöttes jelentése a remény parányi fényszikráit is tartalmazza, mert a vers fölött látható írás címe: *„Egy szép napon szabad lesz még Magyarország”*.

A szerzőről érdemes elmondanunk, hogy a finn kulturális és tudományos életben vállalt számos megbízatása mellett 1980-tól 1990-ig a Helsinki Egyetem Finn Irodalom Tanszékének tanszékvezető professzora volt. Ő írta továbbá az 1970-ben napvilágot látott legújabb finn irodalomtörténetet is, amelyet később éppen a *Gondolat Könyvkiadó* kérésére az egész finn irodalmat bemutató, nagyszabású művé bővített ki. A magyarul *Jávorszky Béla* fordításában 1981-ben megjelent könyv az Eötvös Loránd Tudományegyetem finn szakos hallgatói számára ma pótolhatatlan ismeret-forrás.

Kai Laitinen
Az embertől keletre

Találkozzunk éjhideg sziklák földjén
találkozzunk a Sínai sivatagban
a tűző homokon riadt csillagok alatt
Szueztől keletre

Nincs frigyláda és vezérlő lángoszlop sincs
csak páncélsisak és páncélozott kollektív biztonság
s a törvény kőtáblája széthúzva
Szueztől keletre

Találkozzunk a reményvesztés üres síkságain
találkozzunk a romvárakonszürke földjén
találkozzunk a szomorúfüzek földjén
s őszi pusztán a dermesztő szélben
Győrtől keletre

Találkozzunk a megdermedt szívek földjén
vasabroncsokban keresztek küszöbén
az embertől keletre

Találkozzunk találkozzunk
mást sem tehetünk ott

Helsinki, 1956.

Gombár Endre

Műcsarnok – műhelygondolat

Talán azzal kellene kezdenem – kezdte tegnapi sajtótájékoztatóját a Műcsarnok november 1-jén hivatalba lépett új igazgatója, *Keserű Katalin* művészettörténész – *mikor születtem, mit láttam s min gondolkodtam az elmúlt időben*. Szakmai önéletrajzának felolvasása helyett azonban inkább terveiről szólt. Az elképzeléseket az egyik oldalon az határozza meg, hogy a Műcsarnok az elmúlt évtizedben szakmai önállóságot teremtett a maga számára, az intézményben igen színvonalas munka folyt, a másik oldalon az *határolja be*, hogy magának a Műcsarnoknak az épületét rekonstruálják, s így kiállítási helyszínként az Ernst Múzeum, a Dorottya utcai galéria, s a sajtótájékoztatónak is helyet adó városligeti Palme-ház szolgál. Ilyen körülmények között is lehetséges azonban természetesen az eddigi értékek megőrzése, s gazdagítása egy sajátos művészetközpontú szemlélet alapján. A kortárs magyar művészet progresszív vonulatának bemutatására éppen úgy szükség van, mint értékeink külföldi népszerűsítésére. Fokozott figyelmet érdemel a hatvanas évek magyar művészete – példaként *Lakner László, Frey Krisztián, Tót Gábor* nevét említette az igazgatónő –, hiszen ebben az időszakban kereshetjük a kortárs magyar művészet gyökereit. Az alkotó jellegű művészettörténeti gondolkodásnak kell jellemeznie a Műcsarnok munkáját, hangsúlyozta, hiszen valójában nincs hazánkban olyan műhely, amely a kortárs magyar művészettel foglalkozik. A műhelygondolat érvényesítése segíthet abban, hogy az intézmény hozzájáruljon a művészet önmegismeréséhez, s a magyar művészetet tágabb, közép-kelet európai, egyetemes összefüggésekbe helyezve szemlélhessük. **P. Sz. E.**

Elhunyt a Stan és Pan-filmek atyja

Beverly Hills-beli otthonában százéves korában elhalálozott Hal Roach, a legendás filmproducer, a nemzedékeket megnevettető Stan és Pan-filmek „atyja”. Halálát tüdőgyulladás okozta. „Centenáriuma” alkalmából a napokban ünnepelték tisztelői, s a filmes szakma. Akkor még úgy tűnt föl, Hal megéri akár a legendás százhúsz évet is. A betegség másképp döntött...

Ágrólszakadt madár

Ezzel a címmel tartja a Várszínház refektóriumában a csángók sorsáról összeállított balladás estjét a Budapesten vendégszereplő marosvásárhelyi színház tagja, Kilyén Ilka, november 8-án, vasárnap este 1/2 8-kor.

Az előadóestet a Márai Enikő szerkesztésében futó Vers a Várszínházban sorozat keretében mutatják be.

Múzeumi törvény

Országos tanácskozáson vitatta meg a készülő új múzeumi törvény koncepcióját a Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete. Az új jogszabály megalkotását nemcsak az indokolja, hogy a jelenleg hatályos törvény még 1963-ban született, hanem elsősorban az, hogy az utóbbi időben alapvetően megváltoztak a tulajdonviszonyok. A készülő törvénynek tartalmaznia kell a tárca felelősségét a műkincsek megőrzésében.

Fabula újdonságok

Erzsébet királynéról az utóbbi években jó néhány mű jelent meg. A Fabula Kiadó *Erzsébet, Magyarország királynéja* című könyve mégis újdonságnak számít. Olyan képesalbumot vehetünk ugyanis a kezünkbe, amely nemcsak kiállításával, de egyedülálló tartalmával is felkelti az érdeklődésünket. Kevés eligazító szöveggel, többnyire csak képaláírással eleveníti fel életútját, lánykorától egészen tragikus haláláig. A róla készült festmények és fotók mellett az album bemutatja a királyné környezetét, az őt körülvevő személyeket és kedvenc használati tárgyait. *Surányi László*, a kiadó igazgatója tegnapi sajtótájékoztatójukon így ajánlotta a könyvet az olvasók figyelmébe: Erzsébet önmagában is rendkívül izgalmas személyisége nemzeti kultusz, nemzeti érzelmek tárgya lett. A magyarság máig őrzi emlékét és hitét. Azt a hitet, amit egykoron a realitás bizonyosságaként lehetett megélni.

A Fabula Kiadó felkészült a téli könyvvásárra, a reprezentatív album mellett még könyvek tucatját ajánlja az olvasni, ajándékozni vágyóknak. Ezek között találunk szépirodalmat, például *Steinbeck: Édentől keletre, Hemingway: A Kilimandzsáró hava, Remarque: Szeresd felebarátodat*, és könnyed, bestseller jellegű olvasmányokat, mint *Gris: A cég, Yerby: Testvérem, Júdás* című köteteket.

(p. g.)

Gazdasági felemelkedésünk a Nyugat felelőssége is

Újabb kitérőkre nincs idő

Leszek Balcerowicz a lengyel útról

Negyven év után térségünk első nem kommunista miniszterelnöke, Tadeusz Mazowiecki lett 1989 augusztusában, Lengyelországban. Helyettese, s egyben pénzügyminisztere, az akkor 42 éves Leszek Balcerowicz, gazdasági rendszerkutató, a Varsói Közgazdaságtudományi Főiskola (SGPIS) adjunktusa a következő, a Jan Krzysztof Bielecki vezette kormányban is a helyén maradt. A lengyel rendszerváltozás első 800 napjának pénzügyi intézkedéseit, a gazdasági sokkterápiát Balcerowicz nevéhez társult fogalomként ismerjük régiónkban. Mazowiecki, amikor meghívta kabinetjébe, azt mondta: a lengyel Ludwig Erhardot keresi személyében; egy, a háború utáni Németországban bevezetetthez hasonló, radikális gazdaságpolitika képviselőjét. A lengyel gazdaság recessziója azóta megállt, a sokkterápia „atyja" pedig ismét a makrogazdaság tudományos kérdéseinek szenteli idejét. Leszek Balcerowicz professzor a közelmúltban a Magyar Külügyi Társaság és a Lengyel Kulturális és Tájékoztató Központ vendégeként hazánkban tartózkodott. A neves közgazdásszal, számos európai és tengerentúli egyetem tanárával Szalai Attila beszélgetett.

– Három év egymást követő, a Szolidaritás mozgalmában gyökerező négy kormányából kettőben, a múlt esztendő decemberéig, ön volt a pénzügyminiszter. Azóta ketten is követték a tárca élén. Milyen örökséget hagyott utódaira?

– Egy alapvetően más helyzetet, mint amilyenbe én csöppentem 1989 augusztusában. Az akkori hiperinflációval a pénzromlás mai tempója össze sem hasonlítható: évi kétezer százalékról negyven-egynéhány százalékra sikerült visszaszorítani. Három éve az országot szinte minden területen a hiánygazdaság jellemezte, mára azonban a kereskedelem kínálata legalábbis azon a szinten van, mint Magyarországon. Sőt, az az érzésem, néhány árufélesség tekintetében meg is haladja. S a termékek viszonylag jelentős része már lengyel...

Leszek Balcerowicz, a varsói BGW kiadónál idén megjelent, az általa vezérelt gazdasági „sokkterápia" két évéről szóló könyve borítóján

– Ne haragudjon, hogy megszakítom, de vásárlóként járva nemrég a lengyel üzleteket, alig találkoztam hazai termékkel, ami nem éppen az ipar fellendülésének a jele.

– Nézze, a kirakatok valóban félrevezetik a látogatót. Első pillantásra úgy tűnik föl, hogy az import továbbra is úr a lengyel piacon. Ha azonban a termelésszerkezetet vizsgáljuk, látható, hogy immár jelentős a lengyel élelmiszeripar s ezen belül a húsfeldolgozás részesedése. Az idei első féléves felmérések szerint eléri az ötven százalékot. Erős fellendülés észlelhető a könnyűiparban is: mind minőség, mind árszínvonal tekintetében felveszi a versenyt az importált termékekkel. Azt hiszem, az emberek mentalitását a legnehezebb megváltoztatni. Sokan még mindig abban a múlt rendszerben meggyökeresedett tudatban élnek, hogy a hazai gyártmány silányabb. A rendszerváltozás hozta szabad lélegzetvétel első időszakában persze az importált áru lett az „etalon", s ez érthető reakció volt. A külkereskedelem liberalizálásának következtében elárasztották az országot a külföldi árucikkek, ám az első lendület után mind többen észrevették, hogy nem mind arany, ami fénylik. Azaz, hogy ezeknek az áruknak egy része gyakran komoly minőségi kívánnivalókat hagy maga után. A jó minőségű pedig arra ösztönözte a hazai gyártókat és vállalkozókat, hogy hasonló szintre emeljék termékeik jellemzőit. Az ipari termelés április óta emelkedő tendenciát mutat: a féléves összehasonlító adatok szerint csaknem tíz százalékkal magasabb, mint egy évvel korábban. A gazdaság stabilitásának a jele az is, hogy a termelékenységi mutatók is hasonló mértékben növekedtek. A gazdaság felpezsdülésében nagy szerepe volt annak, hogy sikerült megteremtenünk a zloty belső konvertibilitását. Lengyelország volt az első, amely még a piacgazdaság és a teljes parlamenti demokrácia bevezetése előtt megkockáztatta ezt. Bejött. Sikerült vele letörni a feketepiacot, egy árfolyamra hozni a valutákat legalább az országon belül. A szabad valutakivitel kellő lendületet adott a külkereskedelemnek is. Napjainkban a kereskedelmi mérleg már közel egymilliárd dolláros többlettel rendelkezik; a hazai vállalatok exportja a tavalyi év hasonló időszakához képest mintegy tizenhárom százalékkal nőtt, míg az import nyolc százalékkal csökkent.

Érzéstelenítés nélkül

– Nyilvánvaló, hogy alapvető gazdasági struktúraváltás történt az elmúlt három évben. Felvázolná ennek főbb vonalait?

– Nos, a gazdaság jelentős részét sikerült privatizálnunk. A harmadik negyed-évben a magángazdaság kis- és középvállalatainak száma eléri a félszázezret, s az alkalmazottak közel hatvan százalékának ad munkát. *A GDP több mint negyven százalékát a magánszektor termeli meg.* A kereskedelem mintegy *nyolcvan százaléka* magánkézben van. Ugyanígy a mezőgazdasági termelés, a közúti szállítás és az építőipari termelés is. Gyökeresen megváltozott a lengyel bankrendszer, *számos magánbank jelent meg a piacon.* Folyamatban van egy, a magyarországihoz hasonló adózási rendszer elő-készítése, és rövidesen bevezetik nálunk is a hozzáadott érték adóját. Átalakultak a területi önkormányzatok. Ez nagyon fontos, ugyanis a demokrácia és a gazdálkodás elemi iskoláinak számítanak, ahol vagy más kárán tanul a bölcs, vagy saját kárán az okos, mert immár *nem lehet hetente zsebpénzt kunyerálni az államháztartás pénztárablakánál.* Fel kell fedezniük a közvetlen környezetükben, a lakóhelyükön rejlő lehetőségeket, keresniük kell az önálló gazdasági kapcsolatokat egymással és a külfölddel is. Az alapvető változások sorába tartozik az árstruktúra átalakítása. Közgazdasági szempontból abszurd áraink voltak, művileg alacsonyan tartott árak, amelyek az elmúlt rendszer agóniáját voltak hivatottak meghosszabbítani. *Igen fájdalmas operáció volt ez, méghozzá érzéstelenítés nélkül.* Elkerülni azonban nem lehetett, senki sem fizette meg a révészt, nem kaptunk új Marshall-segélyt. Egyszóval: a kellemetlen és hálátlan munka javát elvégeztem, ahogy mondani szokás, „elvittem a balhét". Az utánam jövőknek már könnyebb dolguk lesz.

– Gondolja? Hiszen még szinte el sem kezdődött a nagyvállalatok privatizációja, az államháztartás hiánya viszont idén elérheti a GDP nyolc-tíz százalékát, ami közel hatmilliárd dollárt jelent. Miközben a Nemzetközi Valutaalap követelései szerint a deficit idén legfeljebb hét és fél százalékos lehet, jövőre pedig még ennél is alacsonyabb kellene hogy legyen.

– Némi póthitel az IMF-től természetesen jól jönne, mert az az igazság, hogy a recesszió erősebbnek bizonyult, mint gondoltuk, s egyelőre – a gazdasági növekedés ellenére – még annak isszuk a levét. A költségvetési hiány csökkentésének egyik kulcsa az állami támogatást igénylő nagyvállalatok gyors privatizációja. Az ezt érintő törvénycsomag már a minisztériumok előtt van és hamarosan tárgyalja a parlament. Sajnos, túl sok párt képviseli magát benne, s ez nagyon megnehezíti a törvényhozási munkát. A kormány épp a közelmúltban nyújtott be egy költségvetési revíziós javaslatot, de mivel ebben a szociális kiadások csökkentéséről is szó volt, a parlament megtorpedózta. Pedig nincs értelme a bérek vagy a szociális juttatások – például a munkanélküli-segély – emeléséért harcolni a gazdaság állapotának vagy az adott vállalat helyzetének figyelembevétele nélkül. Sajnos, *a szakszervezetek többsége semmi mással nem foglalkozik, mint állandó bérkövetelésekkel.* A nagyüzemekbe pumpált pénzt át kell irányítani a vállságövezetek vállalkozásaiba, azok élénkítésébe, hogy az ott keletkező munkahelyek szívják fel a nagyvállalatok dolgozóit. A pénzforrás másik lelőhelye tehát a szociális kiadások környékén fedezhető fel – a kör bezárult: innen a dolog már politikai kérdéssé válik. Még sincs más út. Hiába szerezne mindenféle népszerű ígéretekkel akár kormányképes többséget a baloldal, több pénze nem lenne, s a hatalmat legfeljebb az elégedetlen társadalom terrorizálására használhatná fel, amibe egykettőre ismét belebukna. Lassításra, *újabb kitérőkre pedig nincs időnk.* Remélem, ennek óriási felelősségét mind többen megértik. Félreértés ne essék, nem valamiféle pártprogram mondatja ezt velem, hanem a gazdasági szakember lelkiismerete.

Kérdőjelek és kérdések

– A Külügyi Társaságban tartott elő-adásának címe az volt: „Demokrácia és piacgazdaság – alkalmazhatók-e Kelet-Közép-Európában?" Honnét a kérdőjel? Talán pesszimista lenne?

– A címet a rendezők találták ki, vendégcsalogatónak. Valójában nincs kérdőjel, csak kérdések vannak, amelyekre meg kell találnunk a választ. Szinte már közhely, de a lényeg az, hogy mi itt és most olyasvalamit csinálunk amire eddig nem volt példa a történelemben. Hihetetlen léptékű változtatásokba fogtunk bele: egyszerre cseréljük a politikai és a gazdasági rendszert. Ráadásul *a menetrendünk is fordított:* előbb szabad választások, pártosodás, átmenet a demokratikus, parlamentáris rendszerbe, még mielőtt a gazdaság kapitalistává változott volna. *A történelemben előbb alakult ki a kapitalista piacgazdaság, s csak aztán a parlamentáris demokrácia.* Nyilvánvaló, hogy a privatizáció jóval hosszabb folyamat, mint a politikai rendszerváltás. Most az a feladatunk, hogy megőrizzük a demokráciát és a jogállamot olyan feszültségek közepette, amilyeneket a gazdasági átmenet kelt. Olyan jellegű problémákkal kell megküzdenünk, amilyenekkel a Nyugatnak sohasem kellett. Talán ezért is elég nehéz velük megértetni, hogy *közös felelősségvállalásra van szükség;* a Nyugaton jól bevált gyógyszerek a mi speciális körülményeink között gyakran mit sem érnek, teljesen új megoldásokat kell kidolgoznunk. Méghozzá országonként más és más utat: a lengyel terápia valószínűleg nem vált volna be például Magyarországon vagy Csehszlovákiában. A demokráciát megteremtettük, de maga a demokrácia nem elég a gazdasági haladás biztosítására. Magántulajdon, nyitott gazdaság, működő tőke, konzervatív és fegyelmezett költségvetési politika, jól működő államigazgatás – ezek kellenek hozzá. Úgy gondolom, ha következetesen tovább haladunk ezen az ismeretlen úton, s Európa biztosítja hozzá a hátországot, akkor – miként a telepesek tették, meghódítva az ismeretlen prérit – előbb-utóbb eljutunk a kontinens túlsó partjára és fellélegezhetünk.

Újra felfedezni egymást

– A többes számon mely országokat kell értenünk elsősorban?

– Lengyelországot, Magyarországot, Csehországot. Szlovákia nem tudom, hogyan lesz képes megoldani a problémáit, amelyeket önmagának teremt az utóbbi időben. A visegrádi csoport két legstabilabb országa kétségtelenül Magyarország és Lengyelország. Nagyon jó lenne, ha sikerülne liberalizálni az országaink közti kereskedelmet, bár a tervezett szabad kereskedelmi övezet csak akkor válik igazán hatékonnyá, ha a vámtarifákat is maximálisan csökkentjük vagy eltöröljük egészen. Hosszú ideje készülünk a szabad kereskedelmi övezet megteremtésére, de talán túl nagyot akarunk markolni, amikor egész csoportokban gondolkodunk. Magyar–lengyel viszonylatban gyorsabban megoldható a dolog, nincs értelme várakozni mások döntéseire; ha elhatározzák magukat, bármikor csatlakozhatnak. *A magyar–lengyel állami szintű kapcsolatok igen jók, sajnos azonban a vállalatok, cégek nem sokat tudnak egymásról, a partner piaci lehetőségeiről.* A lengyel vállalkozók és magánbankok korábbi tapogatózásai sem jártak kézzelfogható eredménnyel. Egyfelől érthető, hogy a volt KGST-országok gyanakszanak egymásra, másfelől érthetetlen, hogy a piacgazdaságot csak Nyugaton veszszük észre, miközben annak hazai megteremtéséről dicsekszünk egymásnak lépten-nyomon. Legfőbb ideje újra felfedeznünk egymást.

– Mi okozta a legnagyobb személyes örömöt önnek az elmúlt időszakban?

– Mazowiecki annak idején a maga Ludwig Erhardját kereste bennem. Nem tudom, megtalálta-e, s azt sem tudom, miként ítél majd meg a történelem. Én mindenesetre nagyon örültem, amikor idén nekem ítélték Németországban a Ludwig Erhard-díjat, azzal az indoklással, hogy Balcerowicz „példátlan eredményeket ért el a gazdaság stabilizációja és átalakítása terén".

A világhírű lengyel közgazdászt magyarországi útjára elkísérte a felesége, Ewa Balcerowicz, aki, mint megtudtuk, szakmai tanácsokkal segíti férje munkáját.

– Közgazdász-kutatóként miért éppen a magyar gazdaságot választotta munkaterületének?

– A véletlen hozta úgy, hogy a magyarok felé fordultam. Amikor elkezdtem a szakmai munkát, Magyarország épp a példakép szerepét játszotta nálunk; a szocializmus szűk kereteit feszegetve gazdasági reformok bevezetésével kísérletezett, amihez a lengyel közgazdász, a méltatlanul háttérbe szorított *Oskar Lange* által kidolgozott alapokat használta fel. Langének szakmai körökben sok híve, tanítványa volt, s a Közgazdaságtudományi Intézetben, ahol dolgoztam és dolgozom ma is, érthetően nagy volt az érdeklődés elképzeléseinek gyakorlati megvalósulása iránt. Úgy láttam, van értelme foglalkozni vele. Elkezdtem magyarul tanulni, két évig szorgalmasan folytattam is, eljutottam odáig, hogy a szakszövegeket elég jól megértem.

Rendszeresen elemző jelentéseket írtam arról, mi és hogyan működik Magyarországon, milyen változások vannak. Aztán a férjem áthúzta a számításaimat: a miniszterelnök-helyettes és pénzügyminiszter úr szinte csak aludni járt haza, úgy hogy a családnak, három gyermekünk nevelésének kellett szentelnem minden szabadidőmet. Korábban sokszor megfordultunk Magyarországon, barátaink is vannak itt, akik hozzánk hasonlóan az utóbbi évbekben beletemetkeztek a rendszerváltoztatás munkájába, s így kissé elhanyagoltuk egymást. Az eredmény: a hetvenes-nyolcvanas években többet tudtunk egymásról, mint ma. Ismeretségeinket megőriztük, s most, a kutatómunkához visszatérve, nagyon jól jönnek az újjáéledő szakmai és baráti kapcsolatok.

KESERÜ Katalin művészettörténész

Új múzeumigazgatók

Művelődési intézmények vezetőinek kinevezéséről döntött *Andrásfalvy* Bertalan művelődési és közoktatási miniszter – tájékoztatta az *MTI*-t a minisztérium sajtóirodája csütörtökön.

A megbízatások *november 1*-jétől érvényesek. A *Képző- és Iparművészeti Lektorátus* vezetőjévé *Keszthelyi* Ferencnét, a *Műcsarnok* igazgatójává *dr. Keserű* Katalint nevezték ki. A *Helikon Kastélymúzeum* igazgatója *dr. Czoma* László, az *Iparművészeti Múzeum* főigazgatója dr. *Lovag* Zsuzsa, a *Magyar Természettudományi Múzeum* főigazgatója *dr. Matskásy* István, a *Néprajzi Múzeum* főigazgatója *dr. Hofer* Tamás, a *Szabadtéri Néprajzi Múzeum* főigazgatója *dr. Füzes* Endre lesz. A *Játékszín* igazgatójának a miniszter *Balázsovits* Lajost nevezte ki. A *Színháztörténeti Múzeum és Intézet* főigazgatói állására nem volt jelentkező, a *Petőfi Irodalmi Múzeum* esetében pedig eredménytelen volt a pályázat. E két intézménynél új pályázatot írnak ki.

Magyar Nemzet, 1992.oktüber 16.

MTA Művészettörténeti Intézet
Budapest, I. Uri utca 49.

COLLEGIUM

ARTIUM

rténeti Kutató Intézete

RÖVIDEN

HÁROMEZER AUTÓBUSZRA kötött szerződést 1993-ra az orosz Avtoexport és az Ikarus Rt. képviselője a napokban készpénzért. Még ebben az évben 150 Ikarus autóbuszt és kétmillió dollár értékű autóbusz-alkatrészt vásárol Magyarországtól a Tatár Köztársaság is.

EGYMILLIÁRD 150 MILLIÓ DOLLÁRT fektettek be közvetlenül külföldiek Magyarországon az első háromnegyed évben. Szeptemberben az országba 90 millió dollár érkezett.

AZ AT&T, a világ egyik legnagyobb távközlési vállalata műszaki újdonságot, az úgynevezett struktúrált kábelezési rendszert ismertette tegnap Budapesten. A Systimax segítségével különböző jelek – hang, adat, képi információ – együttes átvitelére nyílik lehetőség. Az adatátvitel sebessége pedig elérheti a másodpercenkénti 100 megabitet is.

AZ ALFA KERESKEDELMI RT. 75 százalékát az ÁVÜ 18 millió dollárért eladta az amerikai Bancroft Group által vezetett konzorciumnak. Az 1,8 milliárd forintos alaptőkével létrehozott cégben továbbra is 9,5 százalékos tulajdoni hányadot őriznek meg az önkormányzatok, 5,8 százalék a társaság dolgozóinak részesedése és 9,7 százalékot őrzött meg az ÁVÜ.

MAGYAR–SZLOVÁK privatizációs tárgyalásokat folytattak szerdán a privatizációs miniszterek. Megállapodtak abban, hogy a jövőben is informálják egymást a privatizáció menetéről és kicserélik tapasztalataikat. Lubomir Dolgos tárgyalást folytatott Teleki Pállal is az energiaiparral kapcsolatos privatizációs elképzelésekről.

BÁNYAÖSSZEVONÁSOK VÁRHATÓK Észak-Dunántúlon a kormány új energetikai koncepciója alapján. Ez a felszámolási eljárások során gazdasági társasággá alakuló cégeket érinti.

ÚJ, KÖRNYEZETKÍMÉLŐ BENZIN forgalmazását kezdi meg a MOL Rt. A cég 288 töltőállomásánál fokozatosan vezetik be az új 91-es oktánszámú ólmozatlan benzint.

CSERNOBILBAN JÖVŐRE LEÁLLÍTJÁK az atomerőművet az ukrán parlament döntése értelmében. A létesítménynek az évszázad végéig kellene működnie.

ÚJ OROSZ–KUBAI GAZDASÁGI meg-

KESERŰ Katalin
M. Nemzet
1992. nov. 5.

Új igazgató a Műcsarnok élén

Pályázat útján nyerte el a *Műcsarnok* igazgatói állását dr. *Keserü* Katalin művészettörténész, aki kinevezése alkalmából szerdán először találkozott a sajtó képviselőivel a *Műcsarnok Palme*-házban.

Dr. Keserü Katalin Pécsett született 1946-ban. Latin–magyar szakos középiskolai tanár és művészettörténész diplomát szerzett, 1972 óta az *ELTE Művészettörténeti Tanszékén* dolgozott, ahol főként a XIX. és XX. század művészetével foglalkozott. Több mint százhetven tanulmány, publikáció szerzője, nemzetközi konferenciák résztvevője, mostanáig feladatot vállalt a *Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének* vezetőségében.

Az új igazgató elmondta, hogy a *Műcsarnok* alapfeladatának tekinti a kortárs művészet haladó értékeinek bemutatását, a magyar művészet külföldi megismertetésének szervezését, színvonalas művészeti kiadványok megjelentetését, történeti szempontú, illetve életmű-kiállítások megrendezését. Azt, hogy ki állíthat ki, ezután pályázatok útján kívánják eldönteni.

Keserü Katalin *a nyitottságot, a minőséget és a művészettörténeti gondolkodást kívánja előtérbe helyezni*, szeretné, ha a *Műcsarnok* mélyebben jelen lenne a mindennapi hazai művészeti életben, és ha *a kortárs magyar, illetve a középkelet-európai képzőművészetről való folyamatos vizsgálódás, az útkeresés műhelyévé válna*. Évente otthont ad majd a *Műcsarnok* olyan kiállításnak, ahol magyar pályakezdő, fiatal tehetségek szembesülhetnek a szomszédos országok hasonló felfogású művészeinek alkotásaival. Szó esett arról is, hogy hangsúlyt fektet a közönségszervezésre, a városligeti szép környezet kihasználására, mindarra, amivel vonzóbbá teheti a *Műcsarnokot* a látogatók számára. Ha sikerül megnyernie az igazgatónőnek az önkormányzat támogatását, akkor az épület körül szoborparkot lehetne létrehozni.

(devich)

Keserü Katalin mintat

M E G H Í V Ó

A Műcsarnok igazgatója

Dr. Keserü Katalin

meghívja Önt
1992. december 2-án 10 órára,
a Műcsarnok Palme-házba
(XIV., Olof Palme sétány 1. – a Városligetben)

a Műcsarnok terveinek ismertetésére,
szakmai megbeszélésre.

KESERÜ Katalin

Mátyás király „románosítása”

Nemzeti megdöbbenést keltett Mátyás király kolozsvári szobrának újracímkézése. Egy ország, egy nemzet most ébred arra, amit nagyon régen észre kellett volna vennie.

Fadrusz János szoboralkotása, a Szent Mihály-templom déli homlokzata előtt, felavatása óta, 1902-től a város jelképe. A lovon ülő királyt hadvezérei, vitézei fogják közre. *Magyar Balázs, Kinizsi Pál, Zápolya István, Báthori István.* Hadi kapitány, temesi bán, országnádor, erdélyi vajda. A középkori magyar múlt, ahogy egységben látta ezt a századelő társadalma. A győztes hadi lobogókat magasra tartó, a király előtt hűségüket felemelt fejjel, de levett süveggel kifejező országnagyok között, a talapzaton, kilencven esztendő alatt ötödször változik meg a felirat. Vala kezdetben *Mátyás király,* ahogy Korvin Mátyást a történelemkönyvekből ismerjük, lett a főhatalom változását követve *Matei Corvin,* miként a románok írják, mondják a nagy magyar királyt, 1940 őszétől megint *Mátyás király.* Közben, a harmincas években is feliratot cseréltek, Nicolae Iorga egyik történelmi munkájából vettek egy cinikus mondatot az akkori román városvezetők: Mátyás minden csatájában győzött, kivéve, mikor saját vérei, fajtája ellen viselt hadat. Utalás Mátyás király 1467. novemberi–decemberi hadjáratára *Stefan cel Mare* moldvai vajda ellen, amely valóban a magyar király vereségével végződött Baia, vagyis Moldvabánya városánál. Ez a 13. században alapított helység központi szerepet játszott a vajdaság életében, egyben kapu volt az ortodox Moldvából a nyugati kereszténység felé. Ma is láthatók ott az 1410-ben épült római katolikus templom romjai.

Iorga történelmi revansa

Nicolae Iorga, a román nacionalista történetírás egyik legnagyobb alakja egyféle „történelmi revansot” akart venni a magyarságon, a magyar államiságon, a humanizmus nagy magyar királyának udvarán, amikor megjegyzését tette a „fajtája” ellen hadakozó Mátyásról. Nyomban ide kívánkozik, hogy Iorga azért nemcsak az utólagos „románosítás” nagy híve és érvelője volt, európai iskolázottsága józanul felmérte Mátyás korabeli szerepét Közép-Európában, s talán éppen ezért szerette volna ezt a maga nemzetének tulajdonítani. Egyébként az erdélyi kérdés megoldására is „zseniális” teóriát talált, kinyilvánítva a székelyek román eredetét. Ezek után nyilván csak arra lett volna szükség, hogy a nagy román nép kebléről leszakított székelyeket visszatérítsék szülőanyjukhoz. S noha ezt a képtelen tételét később fél szájjal visszavonta, az elültetett „eszme” máig él, fellelhető a román publicisztikában, történetírásban és legárulkodóbb módon a moldvai csángó-magyarok román eredetének immár hivatalossá vált román verziójában.

Felemás feledékenység

Ismétlem: Iorga annak ellenére sem volt „mucsai” történész, tisztelettel hajtott fejet Mátyás király uralkodói nagysága, a magyar udvar csillogása, műveltsége, a magyar humanizmus nagy alkotásai és a király győzelmes hadjáratai előtt. Csak ugyebár az a moldvabányai epizód... Aminek szintén csak a *fele* került be a román történelmi tudatba. A *teljes* történet ugyanis az, hogy 1467-ben erdélyi nemesurak, *Farnasi Veres Benedek* vezetésével felkeltek törvényes királyuk ellen. Hozzájuk csatlakozott a vajda is, *Szentgyörgyi János,* akinek amazok „nagylelkűen” független erdélyi hercegi uralmat ígértek. A király Erdélyben termett, szétverte az összeesküvést, maga a vajda térdre borulva könyörgött kegyelemért. „Mátyás még az évben hadat viselt István moldvai vajda ellen is, aki az összeesküvés egyik felbújtója volt. Bár egy szerencsétlen ütközetben maga is megsebesült és seregeit hazarendelte, a vajda (ezúttal Stefan cel Maréról van szó) mégsem tartotta tanácsosnak ujjat húzni vele, hanem hűbéres esküvel kötelezte magát hódolatra. Ennek megpecsételéséül kapta hűbérbirtokba Csicsó és Küküllővár uradalmait.” (*Erdély története,* Budapest, 1986. I. kötet, 360. oldal)

Mai ésszel gondolkodva megkísérthetne a kétely: ki is lett hát a győztes 1467-ben? A csatát vesztett Mátyás, vagy a végül is meghódoló, hűbéri esküt tevő Stefan cel Mare? Ne képzeljük, hogy Iorga nem ismerte az *egész* történetet. 1906-ban beutazta Erdélyt, a Partiumot és a Bánságot, és még abban az évben közreadta úti élményeit *Az erdélyi és a magyarországi román nemzet* címmel. (Vagyis Iorga természetesnek találta, hogy az erdélyi és keletmagyarországi románok a

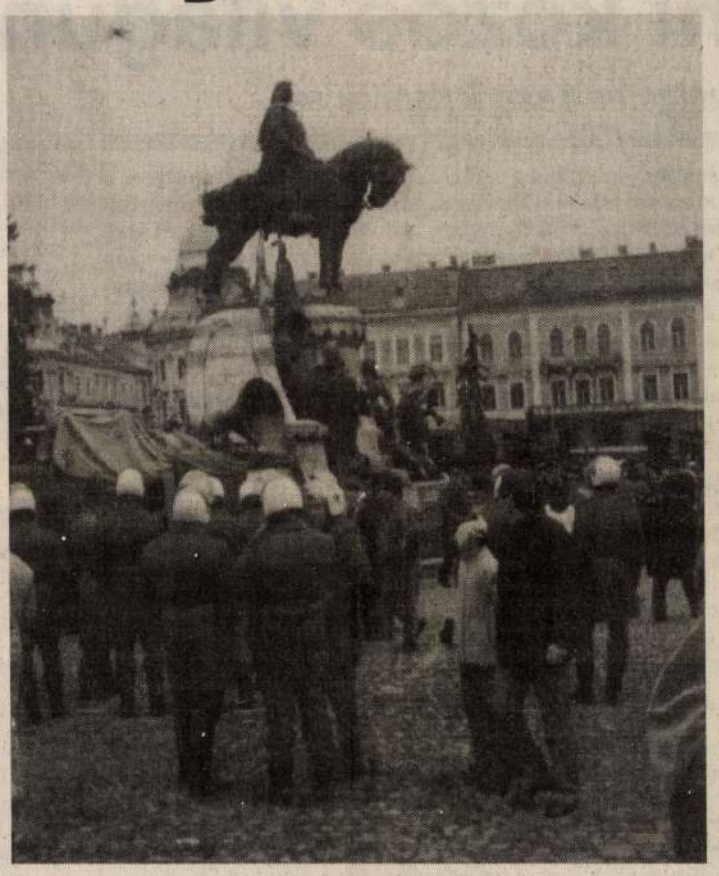

Mátyás királyt – kinek szobrát most rendőrök őrzik Kolozsvárott – Funar és csapata román nemzeti hősként szeretné látni.
MTI-Külföldi Képszerkesztőség

román nemzet részét képezik, míg utódai megtagadják az erdélyi magyarságtól a magyar nemzethez tartozás „jogát”.) Iorga felkereste Csicsó várának romjait is, Dés közelében. Fellakon a román parasztok előtt Stefan cel Mare emlékét idézte meg. „A falu lakói különben semmit sem tudnak őseik uráról és atyjáról – így Iorga, utalva a csicsói váruradalom történetére. – A kocsis, írástudó városi ember, hallván, hogy emlegetem, tisztelettel kérdezte meg, hogy Stefan, ez a nagy és szent vajda nem azonos-e véletlenül magával Szent István királlyal, a magyarok szent királyával.”

Nem a történész munkált Iorgában Mátyás király ilyetén megítélése közben, hanem a politikus, aki éppen a harmincas évek elején volt Románia miniszterelnöke. (A román nacionalizmus belső ellentmondása, hogy a történészt végül is a Hitler-bérenc vasgárdisták ölték meg 1940-ben.) A harmincas években került tehát eme felirat Mátyás kolozsvári szobrára. A király erdetének elvitatása régebbi keletű a román közvéleményben. Lexikonok *Hunyadi Jánost* egyértelműen „erdélyi román nemesi ivadéknak” tekintik. (*Mic Dictionar Enciclopedic,* Bukarest, 1986-os kiadás, 823. oldal.) A már idézett *Erdély története,* a hadvezér és magyar kormányzó apját, *Vajkot* „valószínűleg Havasalföldről bevándorolt bojárcsalád tagjának” nevezi, egyáltalán nem zárkózva el a román eredet elméletétől, megjegyezve azonban a tudományos hűség kedvéért, hogy fiát, Jánost „a kortársak *Zsigmond* császár-király természetes gyermekének tartották”. (I. kötet, 357. oldal.) És a román eredet verziója a szerb hagyományokról, *Szibinyányi Jankról* is megfeledkezik, arról a legendáról, amelyet a magyar történet nagy költője, *Arany János* verselt meg, minden kellemetlen felhang nélkül. Eltekintek most *Szilágyi Erzsébettől,* Mátyás édesanyjától, mert magyarságának hangsúlyozásával magam is a köldöknéző nacionalista birtoklás csapdájába esnék. Hunyadi János és fia, Mátyás eredetének firtatása egyszerűen történelmietlen, hiszen melyik európai uralkodóház tudná kimutatni „tiszta” nemzeti családfáját? (A mostani angol trónörökös félig kedélyes anekdotaként emlegeti, hogy ő tizenhatod részben magyar, ami egyébként igaz is.) Ne menjünk túl messzire, kinek jutna eszébe *I. Mihály király* hívei közül – és érezhetően sokan vannak a román nacionalisták között is –, hogy az ős, ama *Carl Hohenzollern-Sigmaringer,* a dinasztia alapítója olyan porosz volt, mint ‘akár. pártfogója, *Bismarck* herceg!

Kevés köze volt hát a történelemhez, annál több a nemzeti elfogultsághoz, akár uszításhoz, mindenképpen a román szupremácia kihangsúlyozásához a harmincas években a kolozsvári Mátyás-szoborra került Iorga-mondatnak. Ezt helyezte most fel Funar polgármester uralma, a város józan polgárainak tiltakozása, a magyarok könnyes tehetetlensége közepette. Maradt az eddigi, egyébként korhű, Mátyáshoz, udvarához illő latin név is, a *Mathias Rex,* mert ezt a műemlékvédelem nem engedte leverni. Egy demokratikus megállapodást, román-magyar íratlan szerződést bontott fel a román nacionalista türelmetlenség. 1945-ben a háború vége *Mátyás király* felirattal találta Fadrusz János remekművét. A román–szovjet fegyverszünet alapján bevonuló román közigazgatás ezt nem tűrte el. A *Matei Corvin* a magyar demokraták önérzetét bántotta. Akkoriban még magyar alpolgármestere volt Kolozsvárnak (Demeter János), magyar alispánja Kolozs megyének (Csögör Lajos). Egyezkedés indult, és a kommunista párt salamoni döntést hozott. Jellegzetes példa volt erre a Külső-Farkas utca kettőbe osztása *Petőfi Sándor* és *Avram Iancu* között. A magyar költő emléke ehhez az utcához kötődött, mivel 1847-ben itt szállt meg, a hajdani Biazini-fogadóban, feleségestől, és erről emléktábla látható a ház falán. Avram Iancu jogát igazolni sem kellett.

Eltűnő utcanevek

Immáron nincs Petőfi utca Kolozsvárott. Jelképesnek érezhetjük, hogy az egész Külső-Farkas utcát Avram Iancu „kapta meg”. Együtt tűnt el a költő utcája *II. Rákóczi Ferenc* kuruc fejedelemével. Még előbb „magyartalanították” – *Ceausescu* idején – a *Budai Nagy Antal* utcát. Legújabb jelentések szerint halálra ítéltetett *Bartók Béla, Ady Endre* és *Brassay Sámuel* utcája is. Egy város, Erdély legnagyobb városa, amelyben a hatalmas betelepítések, kiűzések, elhelyezések ellenére ma is százhúszezer magyar él – *Tibori Szabó Zoltán,* a *Szabadság* című napilap főszerkesztőjének becslése szerint, *Népszabadság,* 1992. december 1. – nem marad egyetlen magyar utcanév. Valahogy természetes volt, a román nacionalizmus türelmetlenségéből következő, hogy Mátyás királyt is „ideje” végképp köztéri nyilvánosság előtt besorolni a román nemzet történelmi hősei közé.

Egy valami zavarhatta a józan magyar gondolkodást már az 1945-ös „egyezkedés”, a Külső-Farkas utca kettőbe választása, Mátyás király „latin nevének” engedélyezése idején. Amíg a kommunista párt helyi vezetői – bizonyára bukaresti jóváhagyással, egy erősen centralizált pártban ez nem is lehetett volna másként – beleegyeztek magyar utcanevek egy részének megtartásába, sőt újabb magyar elnevezések kerültek fel a táblákra, szabadságharcos magyar hősök tiszteletére, addig a román párt román nyelvű lapjai kezdettől fogva románnak nyilvánították például *Dózsa Györgyöt* és minden „valamirevaló” erdélyi magyar történelmi személyiséget. Vagyis a szándék maradt, csak a taktika engedett „türelmi időt” a magyar múltnak, művelődésnek Erdélyben. Ezt a szándékot nem ismerték fel a magyar vezetők – sem Erdélyben, sem az anyaországban – és a népek testvériségének egyébként valóban létszükségszerű, de egyelőre „romantikus” ábrándját követve, múló láznak tekintették ezt az utólagos, heves románosítást. Még akkor sem ocsúdott a magyar közvélemény, amikor megbizonyosodhatott, ez nem múló „betegség”, román nemzedékek nőnek fel úgy, hogy leteszik a főesküt Dózsa György román voltára, Erdély mindenkori román jellegére, a magyarok véletlenszerű jelenlétére, „beszivárgására”, vagy éppenséggel a csángók – és miért ne? –, a székelyek román eredetére.

Tegyük túl magunkat azon, hogy Mátyás király és mások eredetének kutatása valamiféle „visszavetített” fajelmélet, fajvédelem, még ha demokratikus nemzeti „elégtételnek” tartják is Funar táborában, sőt ezért még inkább látnunk kellene a veszedelmét. Hallottam hajdanán olyan magyar vélekedést, hogy tartsák csak románnak Mátyás királyt, ha így megmenekíthetjük az emlékét, a szobrát a magunk körében. Funar szoborcímkézése a polgármester szempontjából alighanem a legostobább lépés volt mindeddigi „intézkedései” közül. Villámfényként hasított bele a magyar köztudatba, innen és túl, a józan önfelismerés és helyzetértékelés jegyében. Ködöket oszlatott mindenképpen.

Beke György

Magyarok a világ végén

Beszélgetés hazánk új-zélandi tiszteletbeli konzuljával

Új-Zéland nekünk, magyaroknak maga a feje tetejére állított világ. Amikor mi reggelizünk, ott már vacsoráznak, ha nálunk síelni lehet, ott strandolnak. A nap északon delel (vagy tán északol?), az autók az úttest bal oldalán járnak. Vulkánok, gejzírek, gleccserek, fjordok országa, s időről időre otthonra lel itt néhány honfitársunk is. Egyikükkel, Szentrimay Pál tiszteletbeli konzullal beszélgettem wellingtoni otthonában.

– A magyar emigránsok többsége megpróbált valami viszonylag közeli országban vagy legalább hasonló éghajlatú területen új hazát találni. Úgy gondolom, kell valami okának lennie annak, hogy Ön és családja ilyen messzire került.

– Az az egyszerű oka, hogy nemigen volt más választásunk. 1956 karácsonyán hagytuk el Magyarországot, Ausztriában töltöttünk pár hónapot menekülttáborokban, de a potenciális befogadó országok kvótái beteltek. Dél-Afrika mellett maradt Új-Zéland, s habár jóformán semmit sem tudtunk róla, ezt választottuk. Csábító volt a beígért „szubtrópusi” éghajlat, úgyhogy indulás előtt még a kabátunkat is otthagytuk. Harminchat napos hajóút után, valóban gyönyörű időben érkeztünk a Wellingtoni-öbölbe. A sok színes kis ház a domboldalakon elbűvölő volt. Karitatív szervezetek, főleg az egyházak gondoskodtak az elhelyezésünkről, egy hónapig nem volt gondunk se lakásra, se élelemre. Na de aztán... Minimális angoltudással csak a kétkezi munka jöhetett szóba, de legalább volt. Egy raktárban kaptam állást, hol körülbelül két óra alatt elvégeztem az egész napi feladatomat, s a főnökömet szekáltam, adjon még munkát. Persze, bizonyítani akartam. Küzdelmes évek voltak, óriási alkalmazkodókészség kellett a beilleszkedéshez. Néha két–három állásom is volt egyszerre. Végre eljutottam odáig, hogy felvettek a könyvtárosképzőbe egyéves tanfolyamra, ami az én angolommal vakmerőség volt. Ha vért izzadva is, de elvégeztem. Dolgoztam egy ideig a Nemzeti Könyvtárnál, majd a British Petroleumnál bíztak meg egy új rendszerű könyvtár és információs szolgálat megszervezésével. Ez olyan jól sikerült, hogy híre ment, s rövidesen meghívtak tanítani abba az iskolába, ahol pár éve még magam is tanultam. Ezt se hittem volna... Végül a Nemzeti Könyvtár igazgatóhelyetteseként mentem nyugdíjba. Azóta több időm van arra is, hogy az itteni magyar ügyekkel foglalkozzam.

– Van valami adat vagy akár csak elképzelés arról, hány magyar élhet Új-Zélandon?

– 1956-ot követően körülbelül ezerháromszázan jöttünk. Volt egy kisebb emigrációs hullám a második világháború alatt és után, de jóval előtte is. Mondhatnám, ide nem jönnek az emigránsok, hanem sodródnak. Az európaiaknak kevés fogalmuk van az óceániai térségről. Aki erre vetődik, elsősorban Ausztráliába jön, s csak ott tudja meg, hogy valójában azon túl is van még valami. Véleményem szerint ma az új-zélandi magyarok száma ezerötszáz körül lehet. Nekem négyszázötven címem van.

– Még ma is beletelik tisztán huszonöt órába, hogy Európa közepéről ide repüljünk. Amikor megérkeztek, nem volt olyan érzésük, hogy a világ végére jönnek?

– Kétségtelenül éreztük, de ez különféle fázisokban jelentkezett. Sok olyan pillanat volt, amikor az ember elgondolkodott, jól tettem-e, hogy ide jöttem. Szerencsére Új-Zéland azon kevés országok egyike, amelyben hagynak úgy élni, ahogy akarsz. Az itteni magyarok általában tíz évi kemény munkával elérték mindazt, amit egy helybeli család egy életen át, tehát meg tudtuk teremteni a magunk világát. Az emberek itt általában befelé fordulóak, a családok elszigetelt életet élnek, nincsenek olyan rokonsági kötődések sem, mint otthon.

– Önről már csak a neve alapján is mindenki tudhatta, hogy idegen. Kérdezték-e valaha is a hazájáról?

– Az igen szigorú új-zélandi bevándorlási politika ellenére a helybeliek elég toleránsak az idegennel. Ha látják, hogy keményen dolgozik, megbecsüli magát, elfogadják. Magyarországról nemigen kérdeztek, éppúgy nem kíváncsiak rá, mint a világ más részeire. Ha megnéz egy itteni hírműsort a tévében, külföldről alig van benne szó. A belföldi események közül is nagyon kevés az országos politikai kérdés, inkább helyi ügyekkel, legfőképpen katasztrófákkal, bűnügyekkel, na és persze óriási terjedelemben a sporttal foglalkoznak.

– Ön ez év elejétől betölt egy érdekes funkciót – Magyarország új-zélandi tiszteletbeli konzulja –, ami két szempontból is érdekes. Egyrészt ebben az országban még sosem képviseltettük magunkat, másrészt a magyar politikában újból föltámadt ez a titulus.

– Valóban, ilyen funkció tudtommal a negyvenes évek óta nem volt a magyar diplomáciában. Tiszteletbeli konzult oda neveznek ki, ahol valamilyen okból egy országnak nincs módja nagykövetséget vagy konzulátust fönntartani, de a két ország közt jók és fejlesztendők a kapcsolatok. Az illető tehát annak az országnak az állampolgára, amelyben él, de egy másik országot képvisel. Ehhez például elvileg nem is kellene ismerni a megbízó ország nyelvét, esetemben azonban az új magyar kormányzat ragaszkodott a nyelvtudáshoz, hiszen feladataim egyike, hogy segítsem az itteni magyarság és az anyaország kapcsolatainak az ápolását. Ezenkívül adminisztrációs munkáim is vannak, vízumügyek intézése, ki- és bevándorlási kérelmek stb.

– Mekkora a „forgalom” a két ország között?

– A hatalmas távolságok miatt elég szerény. Az elmúlt két évből nyolc-tíz magyar bevándorlóról tudok, s csupán két család – idős emberek – települtek végleg haza. A látogatóforgalom viszont megélénkült, olyanok is hazautaztak, akik korábban nem. Főleg az idősebb korosztály, a fiatalabbak a gyereknevelés mellett nemigen tudják összespórolni az útiköltséget. Sokan inkább az otthoni rokonaikat hozatják ki. A turizmus igen szerény mértékű. Van néhány szervezett csoport, nagy ritkán előfordul egy-egy magányos vándor, mint Ön is. Sajnos ellenkező irányba sem jobb a helyzet, pedig az új-zélandi utazós nép. Itt az a szokás, hogy egyetem után a fiatalok egy-két évre elmennek világ körüli útra. Kár, hogy Magyarországnak nincs kellő propagandája, mert a legtöbbjük megáll Bécsnél.

– Úgy tudom, Ön számos elfoglaltsága mellett lapot is szerkeszt.

– Az első új-zélandi magyar újságot, a Magyar Szót *Farkas István* indította el 1959-ben, de csak hat-hét számot élt meg. Két évvel ezelőtt újraindítottam. Kiderült, az itteni magyarok nem szánnak rá annyian évi huszonöt dollárt, hogy országosan is terjeszthettük volna. Most százötven előfizetőnk van, a visszhangja igen kedvező, egyre több külső munkatársam akad.

Németh Géza

A naponta elénk kerülő új dolgokból kell kiépíteni közös világunkat

Beszélgetés Keserű Katalinnal

A Hősök terén minden csendes – már ami a téren álló egyik impozáns épületet, a Műcsarnokot illeti. Az ajtó zárva, odabent bizonyára rendben folyik a rekonstrukció. A Műcsarnokban, mint kiállítási intézményben azonban nem állt meg az élet, csak a központ tevődött át néhány száz méterrel arrébb, a Városliget egyik szép épületébe, az Olof Palme-házba. November 1-től új igazgató, Keserű Katalin művészettörténész irányítja az intézmény működését. Két tárgyalás között akár azon is meditálhat, milyen különböző módon jelenik meg a szép a modern művészetben és a természetben. Ha van rá ideje...

– Hát nem nagyon van – kezdi a beszélgetést. – Nagyon sok a munka. Meg kell találni a megfelelő személyeket a betöltetlen helyekre, olyan feladatokkal kell számot vetni, amelyre sem ember, sem státusz nincs. Ugyanakkor a munkatársak által felvetett gondolatokból kiindulva meg kell kezdeni az átszervezést, mert a mai működési struktúrától szögesen eltérő rendszerben tudjuk csak megoldani feladatainkat. S miközben a következő év terveit, költségvetését készítjük, s nyújtjuk be a minisztériumba, azzal is számot kell vetnünk, mire lesz szükség a következő évek munkájához. S természetesen, bár kiállításnézőként gyakran megfordultam itt, meg kell ismernem a jelenlegi három kiállítóhely állapotát, a közel száz alkalmazottat, az ügyek szervezését...

– Akkor most gratuláljunk vagy részvétet nyilvánítsunk?

– Lehet tenni mind a kettőt. Valóban nagyon fontos volt számomra a tanítás, annyira, hogy most is vannak óráim az egyetemen, de a Műcsarnokban sok mindent szeretnék csinálni.

– Nem fél, hogy igaza lesz élettel és irodalommal foglalkozó hetilapunk kritikusának, aki leszögezte, hogy szerinte a régi igazgató távozásával a Műcsarnok lehúzhatja a rolót?

– Nem olvastam azt a cikket. De az igaz, hogy ma nagyon sokan eltemetnék az egész kultúrát. A Műcsarnokot majd akkor lesz érdemes elsiratni, ha felbukkannak a romlás jegyei. 1993-ban egyébként még némi változtatással a korábban kidolgozott programot bonyolítjuk budapesti kiállóhelyeinken is – ahol egyébként csak tárlataink harmadát rendezzük, a többi külföldön jelenik meg. Az előbbiek közül néhányat említek: *Galántai György, Bartha László, Polgár Csaba* kiállítását, a cseh geometrikus művészetet bemutató tárlatot. Néhány esetben már előkészített, de későbbre tervezett bemutatókat hoztunk elő-re, mint *Almássy Aladár, Roman Opalka, Farkas Ádám* esetében. Mindig felbukkannak természetesen új lehetőségek is, amelyeket bűn lenne kihasználatlanul hagyni. Azt szeretném egyébként, ha a tárlatok kiválasztására a korábbinál kidolgozottabb dokumentációs anyagok alapján kerülne sor, ahogyan az a világban is történik. Külföldön olykor évekig készül egy-egy kiállításra a művészettörténész, s azután az eredmény a látványos bemutatón túl a témát alaposan feldolgozó, könyv igényű katalógusban is manifesztálódik.

– Jó néhány dolgot másképpen szeretne, mint eddig volt. Nem mond ez ellent annak, hogy nagyra értékelte az intézmény eddigi tevékenységét?

– Eddig nagyon színvonalasan dolgozott a Műcsarnok. Ebben azonban nem volt egyedül. Máshol például láthattunk olyan jó kiállításokat, amelyeken meghatározó módon bukkant fel a művészettörténeti gondolat. S ez nagyon fontos: azon túl, hogy egy kiállítás profi módon van megcsinálva, hordozzon megában valami többet, személyeset.

– „Rendezői Műcsarnokot" szeretne?

– Igen. Azt, hogy olyan tárlatok jöjjenek létre, amelyeket nyugodt szívvel lehet ajánlani külföldre is. Ehhez persze időt, elmélyülési, utazási lehetőséget kell biztosítani a szakembereknek. Az itteniek jelenleg iszonyú tempóban dolgoznak. Át kell gondolnunk, hogy addig is, míg bővülhet a stáb, egy-egy alkalomra szerződjünk kitűnő szakemberekkel, vagy esetleg csökkentsük tárlataink számát.

– Elődjét, a kitűnő művészettörténész Néray Katalint többször vádolták azzal, hogy művészek nagyon szűk körére, egyet irányzatra alapozva szervezi a kiállítási programot. Ön hogyan látja ezt – s persze hogyan képzeli a jövőt?

– Évente százhúsz tárlatot rendezett a Műcsarnok a legkülönbözőbb törekvéseket, stílusokat képviselő művészek műveiből. Én egyébként nem gondolkodom irányzatokban. Abban gondolkodom, amit látok, és amit jónak találok, annak próbálok fórumot teremteni. Kérdés persze, mi a jó? Szokás a művészetet és a művészettörténetet azzal vádolni, hogy mindig az újra reagál, s a tradicionálisat nem veszi figyelembe. Azt hiszem, maga a 20. század ilyen, innen ered a kihívás: a naponta elénk kerülő új dolgokból kell kiépíteni saját, illetve közös világunkat. Az, hogy az újat az avantgárd szóval illetik, tulajdonképpen a világ félreértelmezése. Ahogyan századunkban az élet is egy nagy kísérlet, a század művészete is a kísérletezés időszaka. Nem az a lényeg, hogy az avantgárd elsöpör valamit, hanem az, hogy alternatívát kínál, alternatíva pedig nem létezik kísérlet nélkül. Ahhoz, hogy ebben a szellemben dolgozhassunk, feltétlenül kellett az előző nyolc év nyitása, összeszokott gárdája. Így gondolkodhatunk tovább azon, mik is a Műcsarnok legnagyszerűbb lehetőségei.

– És azon, hogy a mai nehéz pénzügyi viszonyok között hogyan élhetnek e lehetőségekkel. Hiszen igaz, hogy a Műcsarnok mint reprezentatív állami kiállítóhely költségvetésből gazdálkodik, de az is igaz, hogy ez a költségvetés távolról sem teszi lehetővé az európai színvonal megközelítését.

– Természetesen szükség van egy nagyon jó menedzserre, aki a kiállítások, katalógusok anyagi hátterének biztosításával foglalkozna. Létre kellene hozni a Műcsarnok komoly lehetőségekkel rendelkező baráti körét, amelynek tagjai fontosnak tartják a művészetbe való invesztálást. Ehhez persze az egész országban meg kell teremteni azt a légkört, amelyben a művészet rangjának megfelelően szerepel.

– Hogyan halad a rekonstrukció a Hősök terén? A művészet rangját akár ezen is lemérhetjük...

– December elején lesz egy rekonstrukciós bejárás, ahol pontosabb képet kapunk a dolgok állásáról. A munkát 1994 őszére kellene befejezni, de az idei és a jövőre várható költségcsökkentés miatt elképzelhető, hogy tolódik a határidő. Így persze egyes fontos életműveket – például *Jovánovits Györgyét, Tót Endréét* – a tervezettnél később tudjuk csak bemutatni. A Műcsarnokban 1995-ben nagy *Moholy-Nagy László*-tárlatot tervezünk, s szeretnénk, ha a nyolcvanas évek magyar művészetét is bemutathatnánk, a most folyó kutatás alapján kidolgozott, teljesen új értékrendszer alapján.

– Néhány év óta a jeles seregszemlére, a Velencei Biennáléra is új, hiteles értékrendszer alapján kerültek ki a magyar művészek alkotásai. Most ön a magyar pavilon művészeti biztosa. Mik az elképzelései az 1993-as biennáléval kapcsolatban?

– A megbízást még nem a Műcsarnok igazgatójaként, hanem néhány nappal azelőtt kaptam, s a feladat annál is érdekesebb, mert jövőre ünneplik Velencében a biennálé gondolata megszületésének századik évfordulóját, 1895 az első szemle megrendezésének időpontja volt. A mostani program kidolgozója, *Achille Bonito Oliva*, a római egyetem professzora, szakít a nemzeti pavilonokra épülő gyakorlattal, és a romantika korától máig ívelő „vándorlás"-gondolat, a nagy kultúrák, a különböző művészetek, a művészet és a művészeten kívüli területek találkozása jegyében arra kérte a résztvevőket: az egyes nemzeti pavilonokban lehetőleg más kultúrák képviselőinek a munkáit állítsák ki. A „nomadizmus" eme művészete remek kiállítást eredményezhet, s lehetővé teszi a pavilonnal nem rendelkező nemzetek reprezentatív jelenlétét is. A közös gondolkodás jegyében szeretnénk pályázatot benyújtani a fiatal művészek számára rendezett *Aperto* című kiállításra is. E tárlat központi témája most a „vész" lesz, kitűnően illene ide a *Csete György* által javasolt, a folyó menti országok által közösen megvalósítandó Duna-prog-ram.

– A beszélgetés lezárásaként...

– ...szerintem ezzel zárjuk le, hogy milyen nagyszerű, talán a következő évek szellemiségét is megelőlegező lehetne egy ilyen Aperto-program...

– ...én arra gondoltam, elárulhatná, végül is ki vagy kik képviselik Magyarországot a következő Velencei Biennálén...

– A magyar pavilon földszintjére meghívtam *Joseph Kosuthtot*, a konceptualizmus 1968 óta legismertebb mesterét, akinek egyébként nem csak családi, de művészeti kapcsolatai is vannak Magyarországgal. *Hans Knoll* 1989-ben Kosuth-kiállítással nyitotta meg budapesti galériáját, s az általa szervezett, ebben a hónapban a Kiscelli Múzeumban bemutatásra kerülő, „Détente" című nemzetközi kiállításnak is Kossuth az egyik résztvevője. Az alsó szinten, amit Csete György tervei alapján most alakítanak át kiállítótérré, *Lois Viktor* hangszerszobrait szeretném bemutatni.

– Köszönöm a beszélgetést.

P. Szabó Ernő

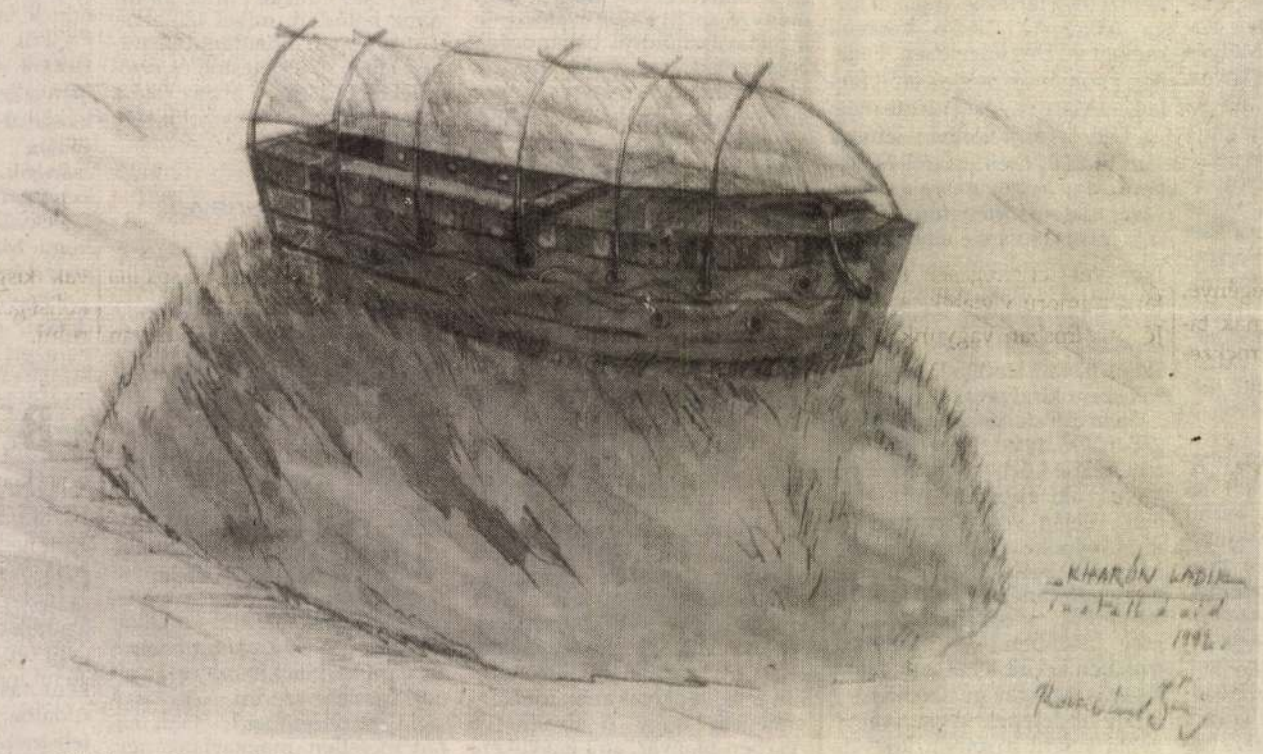

Romvári János: Kharón ladik, 1992

Kiállítótermekben

A kevesebb – több

Az elmúlt öt évben a Magyar Hitel Bank kuratóriuma által támogatásra kiválasztott, több mint félszáz művész alkotásaiból nyílt tárlat, a Műcsarnok ideiglenes szálláshelyén, a *Palme-házban*. A bemutatott anyag színvonala, a munkák stílusa igen változó, de ez természetes is, hiszen a műveket nem köti össze egyéb, csak annyi, hogy az alkotóikat egy pénzintézet szponzorálja. A kuratórium korrektül, pályázat útján választotta ki ösztöndíjasait, a kiállítás résztvevőit. Sajnos azonban a pályázati rendszer sem mindig a legjobb, olykor inkább a magukat menedzselni tudó alkotóknak kedvez. Ezért, hogy az anyag egységes és jobb színvonalú legyen, nem ártana, ha a bizottság tagjai közé venne egy józsemű művészettörténészt. Akkor valószínűleg a következő bemutató már kitűnő lehetne, nem úgy, mint a mostani – ami sajnos, csak közepesre sikeredett.

De pillantsunk rá a felsorakoztatott művekre. A festők markáns középgenerációját olyan képzőművészek alkotásai képviselik, mint a grafittis *Szabados Árpád*, a dobozokat festő *Szikora Tamás*, a koromképeket készítő *Szirtes János*, továbbá *Wahorn András, Jovián György* és a remek példákat még sorolhatnánk.

Jelentős a textilkollekció egy része is. Nívós textilplasztikát láthatunk *Lovas Ilonától*, a faktúrát hangsúlyozó textilképeket *Kelecsényi Csillától*, gobelint *Hauser Beátától*. Az ő művével kapcsolatban csak az a zavaró, hogy a tehetséges művész *Noémi* című alkotása, túl régi ismerősként köszönt rám, ugyanis már a harmadik idei kiállításon látható...

A bemutatott válogatásban a festmények és a textilek a legnívósabbak, velük szemben a szobrok és a grafikák a leggyengébbek. Kétségtelen, hogy kevés figyelemre méltó plasztikát készítő szobrász alkot napjainkban, de azért akadnak – például *Gaál Tamás* vagy *Mata Attila* – a mezőnyből azonban csak kettőt, *Berhidi Máriát* és *Orosz Pétert* sikerült a kuratóriumnak kiválasztania. A többiek, *Gerzson Péter, Szórádi Zsigmond, Taubert László* és *Varga Mátyás* alkotásai formailag unalmasak, nem eredetiek.

Nagyon szerény a grafikai anyag is, melyből egyedül *Schmal Károly* szükszavúságával is sokatmondó rajza emelkedik ki. Ezenkívül a magyar grafikát *Bálványos Huba* és *Benyó Ildikó* nyomatai képviselik – igen gyengén. Pedig ebben a műfajban igazán sok kitűnő művész akad *Gaál Józseftől Gémes Péterig*.

A változó színvonalú mezőnyből kiemelkedő művek mellett a Magyar Hitel Bank is jól szerepelt ezen a tárlaton, mert vezetői felismerték azt a tényt, hogy a nívós műalkotások vásárlása, a tehetséges művészek támogatása legalább annyira értéktrezorálás, mint reklám, és remélhetően ezt a tiszteletre méltó példát – azok után, akik már megtették – még több vállalat és pénzintézet követi.

Lóska Lajos

Téli könyvvásár, 1992

Akadémiai újdonságok

Az Akadémiai Kiadó neve tekintélyt parancsoló. Mintha csak tudósoknak, professzoroknak, tanároknak jelentetne meg kiadványokat. Aki évek óta figyeli a köteteit, tudja, hogy ez nem így van. Itt van például az idei téli könyvvásár, annak újdonságai. Folytatódik a *Világirodalmi lexikon*, amelynek köteteit középiskolások is haszonnal forgathatják. Kicsit elhúzódott, igaz. 1974-ben jelent meg a sorozat első kötete. Most itt a 13. és a 14. (Az elsőt 245 forintért vettük meg, az utóbbi kettő egyenként 1250 forint. Ez se nem reklám, se antireklám. Ez tény.) Egyébként Európában az egyik legjobban jegyzett világirodalmi lexikon.

Megjelent a *Képes diákszótár* is. Ha belelapozunk, látható, hogy nem csak a diákok forgathatják haszonnal. Szókincs- és műveltségfejlesztő gyűjtemény ez, amelyik még arra is ügyel, hogy felhívja a figyelmet a kifejezési és helyesírási nehézségekre.

Bővített, javított kiadásban vehetjük kézbe *Bölöny József Magyarország kormányai 1848–1992* című kötetét. Mindenki benne van, aki ebben a témában egyszer is létezett. Így a közös miniszterek, a horvát bánok és a fiumei kormányzók is. A kötetből a kormánytagok személyi adatai sem hiányoznak.

-ás

Mindenkinek megvan a maga története, nekünk is, a világnak is. S így, történeti léptékben – földabroszon kiteríteve – a világ is csak esendő. A történeti világ a mi termékünk, embereké, a mi kusza történeteink szövedéke, Önös monológ, holott néha párbeszédnek hisszük, felfuvalkodottságunkban – uram bocsá' – az Úrral folytatott párbeszédnek.

Ami így mélázásra-töprenkedésre indít, az egy csodálatos könyv, egy remek kiállítású, színes történeti atlasz, mely szűken számolva is mintegy kétszázezer évet ölel föl: a „kezdetektől" a nyolcvanas évek derekáig. A Times világtörténelmi atlasz, ez a maga nemében páratlan vállalkozás – ára, sajnos, borsos: 3950 forint – értő módon kalauzolja el a járatlant a történelemben. S nemcsak a politikai történelem – a háborúk, forradalmak, békekötések, határ(ki)igazítások – kegyetlenül egyhangú eseményeit követi nyomon, hanem a népmozgalmi adatokból, a gabona vagy a rizs vetésterületén át a meisseni porcelánig és a vasúthálózat kiépüléséig tekinthetjük át madártávlatból azt, ami megesett. Az egyes lappárokon – a térképek, ábrák mellett – az adott korszak, civilizáció vagy téma enciklopédikus kifejtése található – lényegre törő, maróan gunyoros angolszász stílusban. A kötetet (párhuzamos: civilizációk szerint tagolt) időrendi tábla, glosszárium és helynévmutató teszi még becsesebbé, még használhatóbbá.

S még egy megjegyzés. A nagy reményekre jogosító kezdetek, *Kogutowicz Manó* századfordulós atlaszai után, bizony, szűkében voltunk a történelem térképi ábrázolásának. Most pedig egyszerre három kiadványt is megvásárolhatunk: a Kartográfiai Vállalatét, a Springer Hungaricáét és az Akadémiai Kiadóét.

E. G. U.

KESERÜ Katalin művészettörténész

Magyar Nemzet, 1993. május 21.

A MAI MAGYAR képzőművészetről tartott előadást Washingtonban Keserű Katalin művészettörténész. Az előadást a Smithsonian Múzeum – az Egyesült Államok nemzeti múzeuma – magyar sorozata keretében rendezték. Keserű Katalin a héten ugyancsak a kortárs magyar művészetet mutatja be a Nemzetközi Valutaalap kulturális központjában, ahol a háború utáni magyar festészet alkotásaiból látható tárlat.

RÁKOSLIGETI MAJÁLIS

1993. május 22-én 8-23 óráig

Helyszín: Rákosligeti Sportpálya
XVII. u. - Gózon Gy. u. sarok

Megközelíthető a piros 76-os
és a 80-as buszokkal.

PROGRAMKÍNÁLATUNK:

9 órától	A RÁZENE Fúvószenekar szórakoztatja a gyülekező közönséget. Vezényel: Dely Csaba
10 órakor	STARTOL A LIGETI MARATON FUTÓVERSENY Nevezések: 9.30-tól!
11 órától	Színpadon a gyerekek kedvenc zenekara, a 100 FOLK CELSIUS
14 órától	ÜGYESSÉGI VERSENYEK kosárradobás - 11-es rugás - zsákbafutás - kötélhúzás
16 órakor	PORONDON A MAJÁLIS KIS-CIRKUSZA

A művészet borús égtájai

Beszélgetés a Velencei Biennáléról

A világ képzőművészetének egyik legjelentősebb eseménye a Velencei Biennále, amelyen 1909 óta a Maróti Géza által tervezett nemzeti pavilonban a magyar művészek rendszeresen részt vesznek. Az épület lassan megújul, ahogy új szemléletet képvisel bizonyos szempontból az idei biennálén Magyarországot reprezentáló művészek kiválasztása is. A szecessziós pavilonban *Joseph Kosuth* amerikai konceptuális művész, a frissen rendbe hozott alagsorban *Lois Viktor* csatlakozik munkáival *A művészet égtájai* című központi témához.
Ezt a koncepciót olyasfajta kiállítások is illusztrálják, melyek egy művészeti gondolat elterjedésének földrajzilag is leírható és dokumentálható útvonalát mutatják be, illetve olyanok, melyek különböző kultúrák és az egyetemesség összefüggéseiről szólnak. Ezekhez igyekezett eredetileg kapcsolódni a magyar pavilon kormánybiztosa, Keserü Katalin, amikor azt javasolta: Csontváry, Vajda Lajos, Kassák vagy Országh Lili műveivel igazolódjék a többféle forrásra épülő magyar művészet egyetemes rangja. Ám a történeti kiállítás rendezői a tervet nem fogadták el.
dr. Keserü Katalinnal Török Orsolya készített interjút.

Joseph Kosuth amerikai művész. Miért éppen ő állít ki a magyar pavilonban?

Kosuth munkáinak a '60-as évek végén nagy jelentősége volt a magyar koncept-

A velencei magyar pavilon jobb oldali mozaikja

art kibontakozásában, és egyáltalán, a '60-as, '70-es évek fordulóján komoly hatással volt a magyar képzőművészetre. Az utóbbi időben pedig két alkalommal is szerepelt Magyarországon: a bécsi Hans Knoll '89-ben vele nyitotta meg budapesti galériáját, 1992-ben pedig részt vett egy, a Kiscelli Múzeumban rendezett kiállításon. Így a neve, mondhatnám, a levegőben volt.
Művészetfilozófiája véleményem szerint tökéletesen megfelel a biennále kiírt programjának. Az egyetemesnek hirdetett konceptuális művészet az utóbbi két évtizedben részévé tett bizonyos, számára fontos, regionális kulturális értékeket. Ennek jegyében Kosuth több kiállítást rendezett nemcsak saját műveiből és nemcsak képzőművészeti anyagból, hanem közép-európai gondolkodók és írók szövegei alapján. Ilyen volt például a bécsi Freud-kiállítás és a Kafka szövegeire épített prágai kiállítás.

Könnyen sikerült Kosuthot megnyerni a velencei részvételre?

Egy este fölhívtam telefonon, és ő rögtön igent mondott. Nagyon örült a felkérésnek.

Február elején Ön úgy nyilatkozott a Naptévében, hogy a kiállításhoz szükséges pénz nagy része még hiányzik. Mennyi pénzről van szó, és sikerült-e azóta előteremteni?

A Kosuth-kiállításhoz 100 ezer dollárra volna szükség. A minisztérium 5 millió forintot biztosít, a többit szponzoroktól kellene összeszedni. Ez, sajnos, nem sikerült, úgy látszik, itt és most ilyen célra képtelenség pénzt szerezni. Szomorú tapasztalat volt ez nekem, mert azt mutatja, hogy Magyarországon a művészet mint a civilizáció alternatívája még egyáltalán nincs jelen. Ennek tudata, hogy a művészet több, mint szobadísz vagy kiállítási tárgy, kínosan hiányzik itthon. És szomorú tapasztalat volt, hogy azokban az értelmiségi közegekben, ahol én próbálkoztam, egy ilyen, a világon oly jól ismert név, teljesen ismeretlennek bizonyult.

Mit szólt ehhez a kudarchoz Kosuth?

Személyesen jött el megtárgyalni a dolgot, és azt mondta, bármennyi pénz is jön össze, a munkát mindenképpen megcsinálja, s ha másképp nem megy, talán még ő maga is beszáll a kiállítás finanszírozásába. Nyilvánvalóan tudja, milyen nehézségekkel kell Magyarországon számolni, és azt hiszem, ezért volt megértő.

A pavilon másik kiállítója Lois Viktor lesz. Kapcsolódik a két kiállító munkája valamiképp?

Egymáshoz egyáltalán nem. Lois Viktor zenélő szobrai olyan háztartási gépalkatrészekből összeszerkesztett, brutális gépkorszaki szerkezetek, amelyekből valamiféle minimalista zene csalható elő. Kifinomult hanghatások, amelyek tökéletesen ellentétesek a látvánnyal, vagyis megfigyelhető, hogyan válik valami rendkívül szemléletesen más minőséggé.

A magyar pavilon kiállításán kívül szerepelnek más rendezvényeken magyar művészek Velencében?

Az Apertón, a Fiatalok Biennáléján. Ezt 1980-ban rendezték meg először, külön a nemzeti pavilonoktól, a város egy más pontján. Az Aperto idei témája a *Veszélyek*, ebben ökológiai s más veszélyek is szerepelnek, például az AIDS. Mi szerettünk volna ebben egy igen odaillő programmal részt venni: tervünk az volt, hogy a Duna-menti országokból egy-egy művészt kiválasztva egy közös művet hoz-

ERDÉLYI ÁGNES

Wittgenstein, a fordíthatatlan

Nehéz lett volna nemet mondani a felkérésre, hogy mutassam be az Atlantisz Kiadó Wittgenstein-kötetét. Elvégre mégiscsak századunk egyik legfontosabb filozófiai könyve – az *Untersuchungen* (vagy mások számára – ugyanilyen áhítattal kimondva – *Investigations*) – magyar kiadásáról van szó! Meg kell mondanom őszintén, hogy a magyar címhez nekem még hozzá kell szoknom, még nem tudom ugyanilyen áhítattal mondani, hogy „Vizsgálódások". Minden elismerésem a kiadóé, hogy vállalkozott a könyv magyar kiadására. És persze minden elismerésem a fordítóé, akinek nem akármilyen feladatot kellett megoldania. Feladata először is roppant hálátlan: ha jól dolgozott, elfeledkeznek róla. Amikor Amerikában tanítottam, egy diákom azt mondta valamilyen problémáról, hogy azt Wittgenstein fogalmazta meg a legtalálóbban, majd felolvasott egy idézetet az *Investigations*ből, Miss Anscombe fordításában. Szóval, ha sikerül a fordítás, akkor Wittgensteinnek tulajdonítják a találó megfogalmazásokat, Wittgensteiné a dicsőség, ha meg nem sikerül, akkor a fordítást – ebben az esetben Neumer Katalin fordítását – szidják.

De más szempontból is hálátlan feladat itt a fordítóé: még ha – tegyük fel – sikerült is hibátlanul megoldania a feladatát, akkor is évekbe fog telni, amíg a magyar szöveg felváltja a fejünkben élő Wittgenstein-szöveget.

Neumer Katalin szövegének ugyanis nemcsak a német eredetivel – a nagyon híressé vált német eredetivel – és az ugyancsak nagyon híres angol fordítással kell megküzdenie, hanem a fejünkben élő magyar Wittgenstein-szöveggel is. Túl sokáig váratott magára a magyar kiadás – a szöveget meg sokan idézték, sokan értelmezték: mondhatni, benne volt a levegőben, a művelt nagyközönség nemigen kerülhette el, hogy bizonyos gondolatokkal, szállóigévé vált megfogalmazásokkal találkozzék. Nem feltétlenül filozófiai írásokban: Wittgenstein egy-egy aforisztikus megfogalmazását szépírók is bőven idézgették.

Én annyiszor találkoztam ezzel a szöveggel – németül, angolul, sőt magyarul is, amikor idézték vagy értelmezték –, hogy szép lassan megszületett a fejemben ennek a munkának (vagy legalábbis bizonyos részeinek) a magyar változata. A kontrollszerkesztés során azután nagyon sokszor óhatatlanul ezt a magyar változatot – a bennem, a fejemben élő magyar változatot – szegeztem szembe a fordító

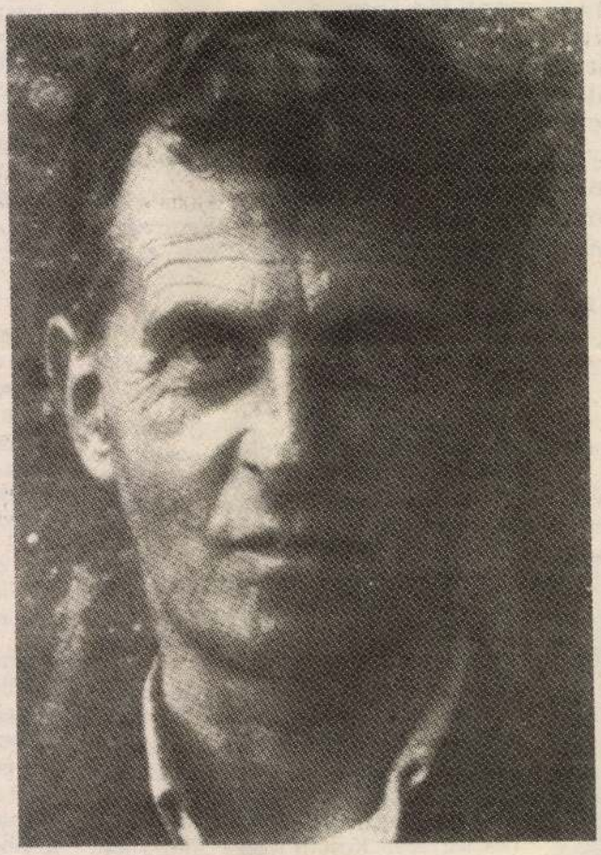

által javasolt (nemegyszer sokkal jobb) megoldásokkal: néha csak bámultam az ő változatát, és valami olyasmit mondtam, hogy „hiszen magyarul ez nem így van", s úgy éreztem magam, mintha rajtakaptam volna a fordítót, hogy hibásan idézett. Mint amikor az ember nagyon szeret egy zeneművet egy bizonyos előadásban: nagyon sokszor meghallgatja lemezen, és amikor azután egyszer más előadásban szólal meg, mondjuk rádióban vagy koncerten, akkor az az érzése, hogy az előadó nem jól játssza, sőt nem is *azt* a művet játssza.

Valahogy így voltam én ezzel a fordítással: néha nagyon nehezen fogadtam el azokat a megoldásokat, amelyek különböztek az én fejemben élő szövegtől. Pedig nemegyszer jobbak voltak az övéi, mint például az a híres, számtalanszor idézett szöveg (először azt, ami évek óta ott van a fejemben): „Amit el kell fogadni, az adott, az – mondhatnánk – nem más, mint az *életformák*." Így élt az én fejemben, de persze közben pontosan tudtam, hogyan mondta Wittgenstein: „Das Hinzunehmende, Gegebene – könnte man sagen – seine *Lebensformen*." Neumer Katalin fordítása közelebb áll a némethez, és talán magyarul is jobban hangzik: („Amit el kell fogadnunk, ami adott – ezek így mondhatnánk *életformák*"; magyar kötet, 325. old.), elsőre mégis az volt az érzésem, hogy valami baj van, hiszen ez a szöveg magyarul *nem így van*.

Biztosan más is talál majd ilyen helyeket: ez kivédhetetlen. Neumer Katalin szövegének meg kell küzdenie a fejünkben élő magyar Wittgenstein-változattal, nekünk meg meg kell kötnünk a magunk kompromisszumát e kései magyar változattal: túl sokáig késett a magyar kiadás. Én már megkötöttem a magam kompromisszumát: bizonyság rá ez a kötet. Ugyanezt javaslom mindenkinek. Érdemes.

Persze nem ez fogja eldönteni a fordítás sorsát. Sokat szoktak vitatkozni arról, hogy az olyan kis nyelvek esetében, mint a magyar, mi a helyes megoldás. Tanuljon mindenki nyelveket? Vagy fordítsuk le a műveket? Azt gondolom, a kettőre együtt van szükség: tanuljunk nyelveket, olvassunk eredetiben műveket, de fordítani is kell. A nagyközönség és mindenekelőtt a diákok általában a magyar fordításokat olvassák. És azt hiszem, ők fogják eldönteni ennek a fordításnak a sorsát. Lesz egy olyan nemzedék, amely már ebben a változatban ismerkedik meg a Wittgenstein-szöveggel, amelynek értékítéletét nem befolyásolják előzetes elképzelések és várakozások. Tőlük fogjuk majd megtudni, találóan fogalmazott-e Wittgenstein.

(Wittgenstein: Filozófiai vizsgálódások, Atlantisz, 1992)

KÖNYVEK NÉGY SZEM KÖZT

Ismeretterjesztő könyvek gyerekeknek

KÁLMÁN C. GYÖRGY

Terjed az ismeret

Kerekes Katalin

A gyermek szemünk fénye, társadalmunk alapja. Nemétől függően hazánk védelmezője vagy a házi tűzhely őre lészen, és ha semmi nem jön közbe, a nemzeti keresztény úri középosztály tagja. Nem lehet mindegy tehát, hogy milyen szellemi táplálékon tartjuk. Miután az elmúlt hónapokban kutyafuttában áttekintettem az irodalom tankönyvek és a gyermekkönyvek mezejét, itt az ideje, hogy rendkívül felületes pillantást vessek a nemzetünk tanulóifjúságát célba vevő ismeretterjesztő művekre.

Nem hálás téma, mert viszonylag kevés tere van a kellemetlenkedésnek. Rögzítem tehát: egészen jó a könyvkiadók gyermek- és ifjúsági ismeretterjesztő könyvkínálata. Sok szép, hasznos és érdekes könyvet lehet beszerezni.

Persze vackokat is. Vannak például vizeskönyvek (amelyeknek vastag borítójában némi víz lötyög, benne papírhalacskák úszkálnak, ugyanis a könyv beltartama tengeri élőlényekre összpontosít). Van nagyítóskönyv (borítójában – hol máshol? – nagyító van, amelyet a gyermek kiszedhet, és azzal böngészheti az illusztrációkat). Vannak végül tollaskönyvek (amelyekhez speciális toll jár, ezzel kell a helyes megfejtésre rámutatni, és akkor jaj de jó, a toll világít? vagy pityteg?, nem tudom, mert a konkomitáns „bip-pen" nem kapható). E sorok írója úgy sejti, hogy az ezen extrák okozta gyermeki kéj aligha ér fel hordozóik árával.

A legfőbb, általános gond az ismeretterjesztő könyvekkel a célközönség kiválasztása. Kinek szól a könyv? Mennyire legyen bonyolult, mennyire részletes, alapos, mennyire olvasmányos és könnyed? Ki mit vesz majd meg? Legtöbbször úgy látom, a kiadók alulcéloznak: kicsiny gyermeknek kevés információ való, annak is csak a veleje, nehogy megterheljük azt a csekély barázdáltságú agyat. Példa lehet erre a Venezia Kiadó *Varázslapok* című sorozata, amelyben megjelentek *A ház*, *A madár* és *A repülő* című kötetek, óvodásoknak. Vastag műanyaglapok, egész oldalas képek és alig szöveg; mintha azt feltételeznék, hogy az a büdös kölök úgyis a szájába veszi és szétnyúzza a könyvet (óvodásoknál már ritkaság), csak a nagy képekben tud jóízűen elmélyedni, és egyszerre legföljebb néhány mondat befogadására képes.

Mivel azonban többnyire az óvodások nem maguk olvassák e könyveket, a megtört atyára, illetve anyára férne rá a bővebb tájékoztatás. Ha csak azt a szöveget olvassa fel, ami oda van írva, akkor ezzel csak a *felolvasás*, és nem a könyv *olvasgatása* zárul le, várhatóan a szülő ki van téve a gyermek kellemetlen kérdezősködésének.

Itt van például a mókás rajzokkal illusztrált sorozat, az *Én vagyok a…* című, az Officina Nova gondozásában. Van benne nyuszi, kacsa, béka, pillangó – a főszereplő magáról mondja el, hogy hogyan él, mit eszik, és így tovább. Az elbeszélések több kérdést nyitnak meg, mint amennyit valóban megválaszolnak; s én érzem, nem vagyok alávethető békaügyben egy komoly kikérdezésnek. Akkor már sokkal tisztább lelkiismerettel ajánlható a Móra két kötete, Emanuela Bussoli és Sabrina Orlando *Az én világom* és *Fedezzük fel a világot* című könyve. Igen vegyes tartalmúak, de legalább informatívak. Elég kevés van ebből a műfajból – még írok itt néhányukról.

Másképpen téved el a Magvető rendkívül rokonszenves és hasznos vállalkozása, amelyet a Steve Pollock és Peter Wingham szerzőpáros jegyez. A *Veszélyben a világunk* sorozat olyan köteteket tartalmaz, amelyek az állatvilág, az emberiség, a levegő, az erdők, a föld ökológiai veszélyeztetettségére kívánja felhívni a fiatal olvasók figyelmét – nagyszerű cél, a megvalósítás is szép. Csakhogy ilyen vékonyka és drága kötetekbe szétosztani azt, ami lényege szerint összetartozik, felettébb kockázatos és „aggályos" megoldás (ahogy a parlamentben mondják). Ráadásul ettől drága is.

Amúgy nem tapasztalhatni túl nagy találékonyságot a sorozatkoncepciók kidolgozásában. Természet és történelem, esetleg: hasznos tudnivalók a világ dolgairól – ezzel ki is merül a tematikai változatosság. A történelmi ismeretterjesztésben az egykori *Képes történelem* sorozat szerepét a Corvina *Hogyan éltek hajdanában* kiadványai vették át. Alapos, sok jó rajzzal illusztrált, szép kötetek, köztük egy az első civilizációkról, egy a római korról, egy a középkorról, egy meg a reneszánszról. Sajnos, más kiadók nem versengenek vele, pedig talán jót tenne – ahogyan a természetkönyveknek határozottan használni látszik.

Mert azokból egyre több van. A remekül író Schmidt Egon Veres László illusztrációival az Officina Nova gondozásában adja ki új könyveit, amelyeknek ezúttal a szöveg, sajnos, nem erősségük: a *Nádasok élővilága*, *Folyók, tavak élővilága*, *Az erdők élővilága* és társaik mindenekelőtt azzal tűnnek ki, hogy fotografikus pontosságú rajzok sorakoznak a kivágott és kihajtható lapokon. (Ha félrehajtjuk a hínárt, ott a potyka.) A szöveg viszont a száraz leírásra szorítkozik. A Schmidt–Veres-páros sorozata azért figyelemre méltó,

nánk létre, hiszen ezeknek az országoknak a jelenlegi helyzete éppenséggel vészekkel terhes. Ezt el is kezdtük szervezni, sajnos, mire elkészültünk a dokumentációval, akkorra Achille Bonito Oliva, a biennále kurátora s az Aperto egykori életrehívója azt mondta, hogy már késő, a jelentkezésünket nem vehetik figyelembe. De ezt a munkát én mindenképp szeretném létrehozni, mert azt hiszem, hogy talán fontosabb is, mint a Velencei Biennálén való bemutatkozás. Ezenkívül persze küldtünk egyéni javaslatokat is. Még az én megbízásom előtt jártak itt a Fiatalok Biennáléjának kurátorai, akik végül Hans Knoll javaslatát vették figyelembe, s így El Haszán Róza szobrászhallgató fog ezen a rendezvényen szerepelni. Ez nagy dolog, s én nagyon örülök neki. Ezenkívül a La coesistenza dell'arte című kiállításon, aminek szervezői között Hegyi Lóránd is ott van, Trombitás Tamás fog részt venni.

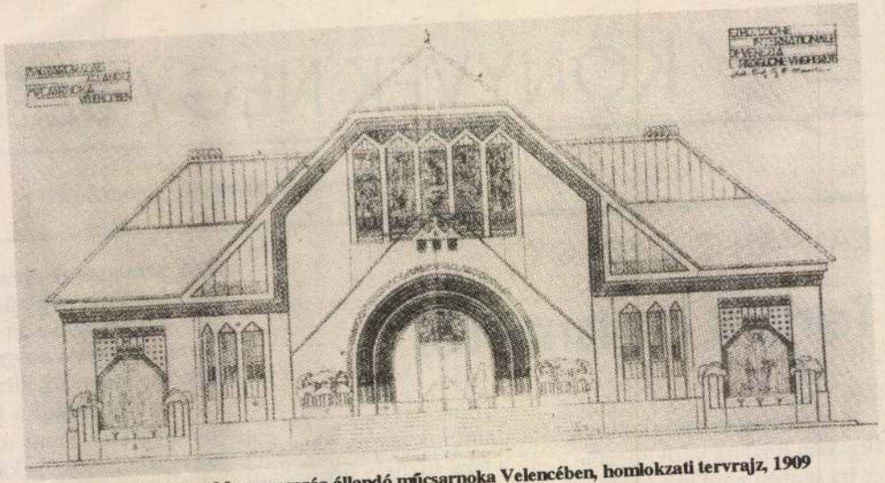

Maróti Géza: Magyarország állandó műcsarnoka Velencében, homlokzati tervrajz, 1909

Mi lesz a kiállított művek sorsa a biennále után?

Bizonyára megdöbbentő az olvasónak, hogy egy akkora beruházással létrejött mű, mint Kosuthé, a biennále után megsemmisül, mert a munka a helyszínre készül. Ezért én felvetettem: elkészíthető lenne-e vajon egy olyan változata, ami múzeumba kerül. Kosuth beleegyezett, csakhogy nem találtam olyan magyarországi gyűjteményt, ami ezt befogadná. Ez megint csak nagyon szomorú dolog. S ha másért nem, ezért el fogok kezdeni azután járni, hogy a Műcsarnoknak lehessen saját gyűjteménye. Elképzelhetetlennek tartom, hogy meglesz ez a munka, meglesz a múzeumi változata, és nincs Magyarországon egy hely, amely befogadná.

Beszélő Klub

Mennyit politizáljon egy író?

Születésnapi beszélgetés a 60 éves
KONRÁD GYÖRGGYEL

1993. március 25-én,
csütörtökön délután 6 órakor
a Naumann Alapítvány Liberális Társalgójában
Budapest VI., Városligeti (volt Gorkij) fasor 45.

Házigazda:
Farkasházy Tivadar
Vendégek:
Ascher Tamás, Petri György,
valamint
a Beszélő olvasói.

KÖNYVHÉTRE MEGJELENIK!

Gellér Katalin – Keserü Katalin

A GÖDÖLLŐI MŰVÉSZTELEP

A századelő európai hírű magyar szecessziós alkotóműhelye, melynek fénykora 1901–1920-ra datálódik, a mai napig megtermékenyítőleg hat hazánk képzőművészeti életére.

Tervezett kötetünk egyszerre ad átfogó és tudományos feldolgozást e műhelyről, szellemi-művészeti gyökereiről és kisugárzásáról.

A reprezentatív albumot kronológia, jegyzetek, rövidítésjegyzék, valamint a határokon kívüli helynevek jegyzéke egészíti ki. A 34 színes, 193 fekete-fehér reprodukció szinte teljesen fölöleli a gödöllői műhely alkotásainak körét, s a külföldi megismertetést szolgálja a bő angol nyelvű összefoglaló.

A kötetet kiadja: CÉGÉR KÖNYVKIADÓ Kft.
1163 Budapest, Rózsa u. 35.
Tel./Fax: 183-2143

A kötet ára: 1.760,- Ft

A kötetet a kiadótól postai utánvéttel megrendelők 20%-os kedvezményt kapnak.

Cégér Kft.

Budapest,
Rózsa u. 35.

1 1 6 3

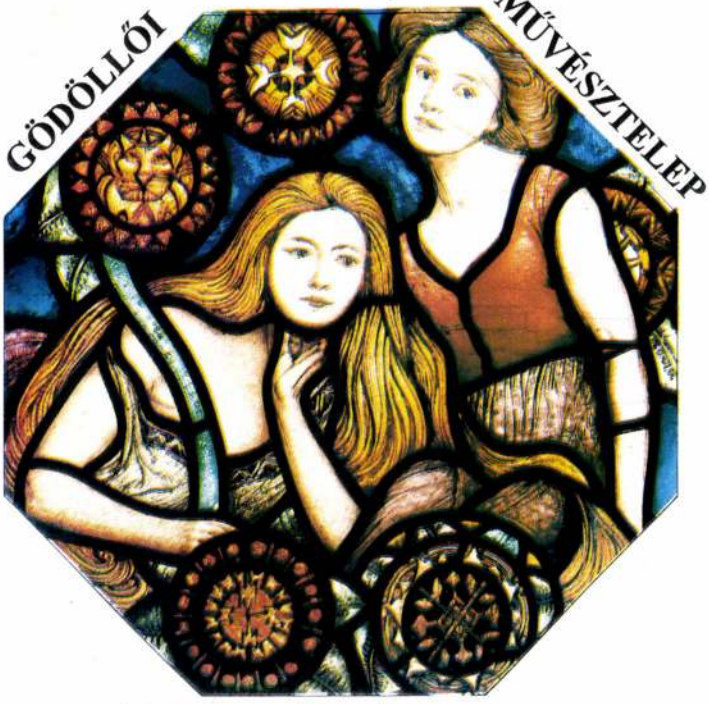

CÉGÉR

Megrendelőlap

Megrendelem a CÉGÉR Kiadótól postai utánvéttel
GELLÉR KATALIN – KESERÜ KATALIN

A GÖDÖLLŐI MŰVÉSZTELEP

című kiadványt.

Név: _____

Cím: _____

_____
Cégszerű aláírás

Keserü Katalin művtát.
Új Mív. 1993/2

Együtt gondolkodni a kortárs művészettel

Beszélgetés Keserü Katalinnal, a Műcsarnok új igazgatójával
Andrási Gábor

— *A* Néray Katalin-*vezette Műcsarnok működése számomra elődjéhez képest ugrásszerű nívónövekedést jelentett, és elkezdtem rendszeresen járni a Műcsarnokba, ami azelőtt nem volt jellemző. A 80-as évek közepe táján Néraynak lehetősége nyílt az akkorra teljesen anakronisztikussá és nemzetközileg szalonképtelenné vált hivatalos művészeket felváltani a betiltások meg az elhallgatások miatt „késleltetett beérkezésű", a 60-as években indult generációval és fiatalokkal is; az új magyar avantgárddal. A hivatalos művészetnek nem volt ütőképes utánpótlása. Történtek bátortalan kísérletek, hogy a 70-es évek közepén-végén induló, a Főiskola, a Stúdió, a Minisztérium és a Lektorátus négyszögében manőverező álavantgárd társasággal helyettesítsék a kemény vonalat, de azt hiszem, ezzel elkéstek. Így aztán olyan művészek jelentek meg a Műcsarnokban, akik addig nem kerültek be, mert nem kerülhettek be.*

— Nagy ritkán ugyan, elsősorban államközi szerződések következtében, voltak nagysikerű bemutatók, amik legendává váltak. Ilyen volt egy francia könyvkiállítás, sokan emlékeznek rá, mivel a látogatók ellopták az összes kiállított könyvet, vagy a nagy felháborodást keltett *Vasarely*-kiállítás, ami azért keltett fölháborodást, hogy egy modern magyar művésznek módja nyílik bemutatkozni Magyarországon akkor, ha külföldi. A hazai helyzetet illetően teljesen biztos, hogy az ő igazgatósága alatt tört be a magyarországi művészeti életbe az a művészet, amelyet modernnek nevezünk.

— *Mi az, amit te másképp fogsz csinálni? Kérlek, foglald össze a koncepciódat.*

— Mivel Néray Katalin igazgatósága alatt a Műcsarnok mind Magyarország külföldi bemutatkozásait illetően, mind a kortárs egyetemes művészet hazai megjelenését illetően, mind a magyar művészet hazai reprezentációját illetően elsőrangú tevékenységet folytatott, ezt én alapnak tekintem, ami továbbműködik, és amire legföljebb speciális dolgokat tudok építeni. Ahhoz, hogy a Műcsarnoknak az így kialakult renoméja megmaradjon, a tevékenységet fejleszteni kell bizonyos irányokba. Az egyik irány a kiállításra kerülő anyaggal való bánásmód, bensőségesebb kapcsolat. A Műcsarnok nagyüzemként működik. Sokan nem is tudják, hogy a 80-as évek első felében-kétharmadában évente 120 kiállítást rendeztek, aminek csak egy kis része az, amit a közönség Budapesten látott a három kiállítóhelyiségben. Nagy része külföldre menő kiállítás volt. Óriási munka. Ehhez van öthat-hét művészettörténész, nagyon kevés. Tehát a Műcsarnok funkciója, úgy tűnik, tulajdonképpen az, hogy óriási méretekben szervez, bonyolít, közvetít. Ebből a munkából hiányzik az a belső szakmai viszony magával a művészettel, ami a kisebb kiállítótermeknek és a modern művekkel foglalkozó kisebb múzeumoknak természetes sajátja, és ami jellemzi például a *Óbuda Galéria*, a *Kiscelli Múzeum* vagy a *Budapest Galéria* egyes kiállításait.

— *Olyasmire gondolsz, mint ami egy műben a személyesség...*

— Igen, pontosan. Ez a légkör nemcsak az imént felsorolt kiállító intézményeknek a sajátja, hanem úgy érzem, hogy a mai kornak, a mostanában kezdődő korszaknak az igénye. Tehát múlófélben van mindaz, ami világszerte kitermelte a szupermodern múzeumokat, nagy üres terekkel, nagy üres falakkal, amin egy-egy mű van, ami hideg, hűvös, távolságtartó és valóban iparszerű, szolgáltató jellegű. Az utóbbi években olyan igényt látok — a művekben fogalmazódik meg elsősorban — ami az anyaggal, a műalkotásokkal való bensőségesebb viszonyról szól. Ezért úgy vélem, hogy a művészettörténeti munkát a Műcsarnokban meg kellene erősíteni; több embert felvenni, hogy a munka közöttük jobban megoszoljon, és hogy módja legyen a rendező művészettörténészeknek a személyes elképzeléseiket jobban belevinni a kiállításokba. Ez az egyik. A másik meg az — amit ugyancsak a Budapest Galéria kiállításainál találtam fontosnak a 80-as években —, hogy lehet majd jelentkezni más művészettörténészeknek, hogy a saját gondolataikból ún. „tematikus" kiállításokat rendezzenek, amelyek egy aktuális művészeti jelenségről szólnak. Ez a művészettel való olyan közvetlen, műhely szinten való kapcsolatot feltételez, mely a kortárs művészettel való együttgondolkodást jelenti. Ha a Műcsarnok valóban reprezentatív kiállítóhelye az országnak, mint ahogy ez a pályázatban kiíratott, akkor ott nemcsak szolgáltatói szinten kell a maximumot nyújtani, hanem ezen a két területen is, tehát a művészettörténeti szemlélet terén és a kortárs művészettel való bensőséges kapcsolat terén is. Az a tapasztalatom, hogy a reprezentatív nyugati kiállítóhelyek is úgy működnek, hogy emberek évekig dolgoznak egy kiállítási terven, és amikor az teljesen elkészül — én olyat is láttam, ahol a műtárgyjegyzék is centiméterre készen volt —, akkor be-

nyújtják, és az intézmények döntenek róla, hogy elfogadják-e vagy nem.

— *Ezeknek a nagyon kimunkált és nagyon előkészített, több évig készülő kiállításoknak van még egy fontos momentuma. A nyomdatermék, ami marad utánuk. Amiben ennyi munka van, ennyi szellemi energia, abhoz elengedhetetlen, hogy színvonalas kiadványok is készüljenek.*

— A Műcsarnok eddig abszolút reprezentatív kiadványokat készített, nagyrészt a *Soros Alapítvány* hozzájárulásával, amely nem a Műcsarnokot támogatta közvetlenül, hanem a művészeket, akik pályáztak a támogatásra. Van egy konkrét elképzelésem, hogy alapítványfejlesztéssel foglalkozó szakembert keresek, aki biztosítani tudná egy, a Műcsarnok mellett működő alapítványon keresztül a kiadványok színvonalát. A Műcsarnok mostani helyzetében is, a Palme-ház, az Ernst Múzeum és a Dorottya utca viszonylatában is alkalmas arra, hogy centruma legyen egy olyan alapítványnak és baráti körnek, amilyen például az Operaház mellett is működik, s mely a társadalom képzőművészet iránt érdeklődő és mecenatúrára hajlamos rétegének (és ide nemcsak a magyar társadalmat értem, hanem a Magyarországon dolgozó külföldi vállalatokat, cégeket is) gyűjtőhelye, találkozási pontja. A másik, amire gondoltam, hogy állandósítani kellene egy nemzetközi kiállító kört a Műcsarnokban. Az imént említett tematikus kiállításokat úgy kellene szervezni, hogy annak rendre-másra a környező közép-kelet-európai országok is résztvevői lennének. Úgy érzem, nagyon belterjes a művészeti életünk, ezért fontosnak tartom a tájékozódást a szomszédos vagy kelet-európai országokban, és a jelenségnek közös vizsgálatát. Olyan kapcsolatrendszerre gondolok, ami bizonyos mértékig együtt gondolkodást is jelent. Ha felbukkan egy téma vagy gondolat, amit érdemes feldolgozni, akkor azon például lengyel, román és magyar szakemberek együtt dolgozhatnak. Évente legfeljebb egy ilyen kiállítást lehet rendezni. Mert ehhez nagyon sok minden kell. Idő, nyugalom, szeretet...

— *Ugyanilyen pályázati rendszert képzelsz el az önálló kiállítások esetében is?*

— Azt hiszem, ez mindig is így volt a Műcsarnok esetében. A művészek maguk kérik a kiállítást. Ezek a kérések persze általában pontatlanok is, meg nem tartalmaznak semmilyen dokumentációt, csak épp magát a kérést. A jövőben nem egyszerűen csak kérni kellene a kiállítást. Az az igazság, hogy ez a három kiállítóhely is kevés ahhoz, hogy minden jó dolog bemutatásra kerüljön. Vannak kiállítások, amelyek évek óta halasztódnak. Ha a költségvetés esetleg csökken, és ráadásul a nagyobb, átfogó tárlatoknak is tovább kéne nyitva tartania mint három vagy négy hét, akkor azt mondom, hogy ritkulni fognak a kiállítások, és ezáltal az egyéni pályázatok még nehezebben nyernek utat.

— *Minden művészettörténésznek vagy kiállításrendezőnek, aki kortárs művészettel foglalkozik, van a fejében egy névsor, igaz? Bizonyos művészek munkáit szereti, másokét kevésbé, a harmadikat pedig nem tudja elképzelni egy saját maga által összeállított kiállításban. Sajnos ez Magyarországon mindig rossz, személyes ízzel társul. Ha X.Y-nak Z. művészettörténész nem válogatja be a művét egy tárlatra, vagy nem rendez neki kiállítást, rögtön arra gondol, hogy a rendező személy szerint nem szereti. Szerintem általában nem erről van szó, mert lehet valakit emberileg nagyon kedvelni, mondjuk egy giccs-festőt, dehát az ember nem ír róla méltatást és nem szervez neki kiállítást. Ez két külön dolog, mégis nálunk rendre összemosódik. Mennyiben tudod vagy akarod érvényesíteni a személyes ízlésedet?*

— A pályázati rendszer mellett a Műcsarnokban működik egy művészeti tanács, amely eldönti, hogy milyen kiállítások lesznek. Néray Katalin életre hívott egy kuratóriumot is, ami szintén azzal a funkcióval rendelkezik, hogy javaslataival vagy ajánlásaival kiegészítse ennek a tanácsnak a működését. Másrészt akiket én kedvelek, azok igazában nagyon sokfélék. *Hantai Simontól* kezdve, aki nem is él Magyarországon már évtizedek óta, és aki a tasizmusnak egyik szülőatyja, a *Fás-körig* bezárólag... Ilyen személyes listám nekem gyakorlatilag nincsen, ezt nyugodt lélekkel mondhatom. Azt a szokásom szeretném továbbra is megtartani, hogy lehetőleg minél több helyre elmehessek, kiállításra és művészhez is, és minél több új dologgal találkozzam. Vannak persze terveim egy-egy személyre vonatkozóan is, akiknek még hiányzik a hazai bemutatkozása. Az imént említett Hantai Simon mellett ilyen például *Tót Endre*, akinek Magyarországon még nem volt életmű-kiállítása. Vagy itt van *Frey Krisztián*, aki néhány évtized után tért haza.

— *Tehát a művészeti tanács és a kuratórium fogja eldönteni, hogy melyik kiállításokat fogjátok megcsinálni és melyiket nem, és végeredményben kollektív döntés születik majd.*

— Igen. Azzal együtt, hogy a Műcsarnoknak az egész szervezeti és működési szabályzatát újra kell fogalmazni és egyidejűleg kialakul majd a kuratórium feladatköre is.

— *Rengeteg támadás érte a Műcsarnokot, hogy nyolc-tíz embernek a karrierjét egyengeti. De alig hiszem, hogy arculatvesztés nélkül elképzelhető volna, hogy mindig mindenki elégedett legyen egy ilyen intézmény működésével.*

— Néray Katalin írta a munkásságát lezáró beszámolójában, hogy arra a munkára, amit ő elvégzett, épülhetne Magyarországon egy galériarendszer, ami közvetít a piacok felé, és egyúttal a művészek anyagi sikerét és népszerűségét is biztosítja. Azt hiszem egyébként, hogy

ezt az említett vádat azzal lehet kikerülni, ha az ember azon a módon foglalkozik a kortárs művészettel, ahogy én elképzeltem és ha hangsúlyozottabban művészettörténeti a munka. Én hiszek a tudományban és a művészettörténészekben.

— Léteztek-e valamiféle kikötések, megfogalmazott kultúrpolitikai elvárások a pályázati kiírásban?

— A pályázati kiírás úgy szólt, hogy a Műcsarnok a magyar állam reprezentatív kiállítóhelye és az államközi kapcsolatok keretében létrejövő kiállítások lebonyolítója.

— Fölvázoltál egy koncepciót, amiben elsőrendű szerepe volna a szabad és személyes munkának. Ennek éppen az a lényege, hogy nem lebonyolítasz, hanem kitalálsz, alkotsz valamit. Persze nemcsak te, hanem a többiek is, akikkel együtt dolgozol.

— Az én pályázatomban alapvetően az szerepelt, hogy a Műcsarnok alkotó jellegű intézmény legyen. Ha én erre a pályázatra bizalmat kaptam, akkor nyugodtan elvárhatom, hogy ezt a munkámat támogassa a pályázat kiírója.

— Óriási várakozás előzte meg ezt a pályázatot is, mint minden pályázatot. Már előzőleg mindenki mindent tud, ki fog pályázni, ki nem, ki miért, ki miért nem stb., és erre fölépül egy bonyolult feltételezési rendszer, aminek rengeteg politikai vonatkozása is van. Egy ilyen helyzetben érezhető-e vagy érzed-e egyáltalán, hogy létezik valamiféle kapcsolat a kultúrpolitika és egy alapjában véve szakmai pályázat között?

— Nem hiszem, tekintettel arra, hogy én ennek semmi jelét nem látom. De honnan kéne ezt hinnem? Az imént emlegetett belterjességből fakad, hogy folyton egymás dolgaival foglalkozunk, ahelyett, hogy a saját dolgainkkal foglalkoznánk, és egymás dolgait úgy vennénk, ahogy vannak. Tehát, értem ezen: megjelenik egy pályázat, azt meg lehet pályázni. Aki megpályázza, az pályázott és így tovább. Lehetőség nyílott arra bárkinek, hogy megközelítse ezt az állást, én csak egyike voltam azoknak, akik éltek a lehetőséggel — mindenféle politikai háttér vagy politikai meggondolás nélkül.

— Ettől a konkrét pályázattól elvonatkoztatva, szerinted van-e még egyáltalán létjogosultsága a kultúrpolitikának?

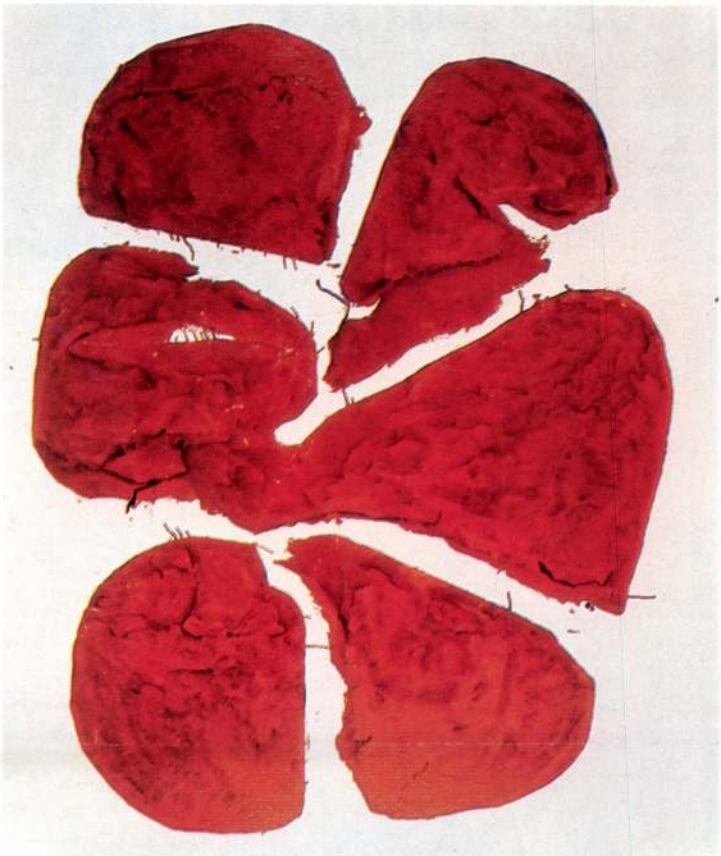

Hantai Simon: Meun, 1967, olaj, vászon, 248×211 cm (Fotó Tahin Gyula)

— Én évek óta nem olvasok újságot és nem nézek televíziót, nem kívánom hallgatni a politikai vitákat, mivelhogy oly mértékben alantas színvonalúnak találtam őket. Az úgynevezett rendszerváltás óta nem foglalkozom politikával, kizárólag a művészettörténettel foglalkoztam, és olyan intenzíven sohasem, mint éppen az elmúlt években, mármint ami az egyetemi munkámat illeti. Ezzel szemben mindenhol, még az egyetemen is, szinte kizárólagossá vált a politizálás. A szakmai viták helyét átvették a politikai beszélgetések és viták. Ezekben én nem tudtam részt venni, mert nem vagyok képzett politikus, és úgy vélem, hogy annak nincs értelme, hogy személyes síkon és személyes indíttatásból tárgyaljunk bizonyos dolgokról. Más dolog a politika, meg más a művészeti élet, és a művészeti élet reprezentálása. Úgy vélem, hogy ha bármilyen kormány, bármilyen párt által képviselt kormány finanszírozza is a Műcsarnokot, nem lehet más célja, mint hogy az a lehető legjobban működjön, és a mértéke csak egyetemes mérték lehet, ami teljesen független mindenféle politikától, és csak a művészetből származhat.

HŰZHAT

HA KIVÁGJA EZT A KÉPET
ÉS BEHOZZA HOZZÁNK

MÁRCIUS 31-IG

PONT Könyvkereskedés és Teázó
Mérleg u. 6. (Gresham mögött)
Nyitva: 9—19, szombaton 9—13.

MAGYAR

Napló

33 FT

IRODALMI UJSÁG

Albert Gábor Almási Miklós Ágh István Ágoston Vilmos Balassa Péter Balla Zsófia Beney Zsuzsa Beremányi Géza Bertók László Bodnár György Bodor Ádám Bor Ambrus Borbándi Gyula Budai Katalin Csalog Zsolt Csaplár Vilmos Cseres Tibor Csoóri Sándor Csorba Győző Csordás Gábor Dániel Ferenc Déry Tibor Mircea Dinescu Dobai Péter Domokos Mátyás Döbrentei Kornél Eőrsi István Esterházy Péter Faludy György Farkas Árpád Ferencz Győző Földényi F. László Gerő András Göncz Árpád György Péter Hajdu Gergely Harag György Határ Győző Horváth Elemér Hornyik Miklós Jókai Anna Kabdebó Tamás Károlyi Amy Kántor Lajos Kántor Péter Konrád György Kovács András Ferenc Kovács István Kozma György Körösi Zoltán Milan Kundera Lányi András Lászlóffy Aladár Lator László Lázár István Lengyel Balázs Lengyel László Lengyel Péter Litván György Markó Béla Marno János Márton László Mátyás Győző Mészöly Dezső Mészöly Miklós Czeslaw Milosz Molnár Gusztáv Nádas Péter Nagy Gáspár Nagy Pál Orbán Ottó Orosz István Örkény István Pályi András Parancs János Parti Nagy Lajos Pomogáts Béla Radnóti Sándor Rakovszky Zsuzsa Reményi József Tamás Sándor Iván Sándor L. István Sárközy Mátyás Somlyó György Spiró György Szakolczay Lajos Szepesi Attila Szőcs Géza Tandori Dezső Thinsz Géza Thomka Beáta Tillman J. A. Tolnai Ottó Tompa Gábor Tornai József Tóth Gábor Ákos Tóth László Tűz Tamás Utassy József Varga Lajos Márton Vasadi Péter Veress Miklós Vezényi Pál Visky András Zalán Tibor

Írástudók az olvasni tudóknak

AZ Art MOZIHÁLÓZAT AJÁNLATA

LOVE

Két alighogy felserdült fiatalember a szüntelen keresés izgatott korszakában hirtelen összetalálkozik a szerelemmel. Egyiküket az érzékiség mágneses terébe bekerülve rögtön beszippantja a házasság. A másikat az elválás elemi csapása érleli férfivá: a zsidó kislány családja az állandó névtelen telefonfenyegetések pornográf légkörét nem tűrhetve, kivándorolni készül az országból. A mindinkább karakterét vesztő, átmeneti Moszkva dermedtségével az elsőfilmes Todorovszkij a humor, a frissesség, a valódi érzelmek biológiai optimizmusát állítja szembe.

Bemutató: február 12.

BUDAPEST FILM

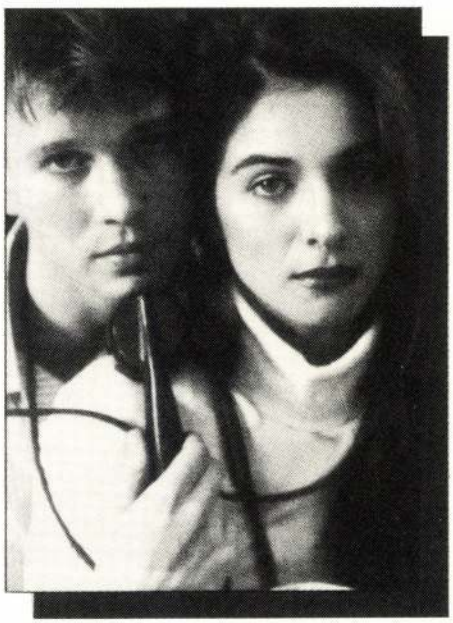

Az Új
Vizuális Kultúra Alapítvány
és a
STUDIO 1900 Galéria

meghívja Önt
Gaál József
festőművész
Hommage a Henri Michaux
c. munkabeszámolójára

A kiállítást
Keserű Katalin
nyitja meg
Henri Michaux verseiből
FeLugossy László
szaval

Keserü Katalin

GAÁL JÓZSEF

Megnyitó:
1994 máj. 22. vasárnap 17 h
STUDIO 1900 Galéria
Bp, XIII. Hegedűs Gyula u. 24/B
nyitva: munkanapokon 11-18-ig
máj 32-tól jún. 3.-ig

EX LIBRIS

SZOMBATHY BÁLINT

Keserü Katalin: Variációk a pop artra

Amikor egyes művészettörténeti fejezetek és korszakok produkciójához nem társul hiteles kortárs elméleti-kritikai tevékenység, nem marad más hátra, mint évtizedek távlatából rekonstruálni az adott periódus művészetszemléleti és stílustörténeti egymásraépítkezését, genetikai szerkezetiségét. A századunk második felében a magyar képzőművészetben jelentkező új törekvéseket első ízben 1991-ben *Hatvanas évek* címmel szervezte újjá a Magyar Nemzeti Galéria. A visszatekintés célja az volt, hogy stílusra való tekintet nélkül szemléltesse egy nagyon fontos évtized progressziójának irányadó tendenciáit.

Ugyancsak a visszapillantás szándékával készült Keserü Katalin kötete, amely az 1950. és 1990. közötti magyar művészetnek azokkal a fejezeteivel foglalkozik, amelyek valamiképp konvergálnak a nemzetközi pop art művészetfilozófiájával, stílustörekvéseivel és történeti szerepvállalásával. A szerző előrebocsátja, hogy nem egy korszak művészettörténetét dolgozta fel, hanem egy, bizonyos értelemben összehajló vonulatnak a produkcióját fűzte össze, keresve az egyes alkotások közötti összejátszás érintkezési pontjait.

Andy Warhol annak idején azzal keltett feltűnést, hogy megtagadta a művészet és a valóság közötti határt, továbbá az esztétikumot, s ezzel együtt holttá nyilvánította a grand artot. A populáris művészetet a tárgyi világ olyan töredékeként értelmezte, amely a többi művészeti trenddel együtt egyetlen folyamot alkot. A sajátos amerikai fogyasztói mentalitásra való reakcióként értelmezett pop art az európai művészetre is jelentős hatást gyakorolt, ám itteni szerepvállalása mégsem lehetett azonos a depolitizált amerikai életforma közegében kifejtett viszonylagos szubverzivitásával.

A pop art szellemisége a magyar művészetben az egyéni törekvések (lázadások) teljesítményén át mérhető igazából, azoknak is csak bizonyos töredékein. Az irányzat mint egységes stílustörekvés képtelen megszerveződni egy olyan társadalmi miliőben, ahol a művészet kérdésében a politika dönt. Jórészt a társadalmi ellenállásnak tudható be, hogy a pop art újításai a sajátos közép-kelet-európai szituációban gyakran többet nyomnak a latban, mint ott, ahonnan származnak. Elsősorban azáltal, hogy a művészet megrögzött szabályaival szembeni romboló álláspontja révén természetszerűleg magában rejti az alternatív törekvések felé nyitás lehetőségeit.

Művében Keserü Katalin ezeknek a nyitásoknak és áttöréseknek a nyomát követi a korabeli magyar progresszió diaszpóráiban, illetve egyéni teljesítményeiben. Magyarországon a pop art nem tételesen jelentkezik, nincsenek kifejezett popművészek, ám a pop szellemisége a mai napig jelen van a művészeti érrendszer hajszálcsöveiben, a konceptuális pop art, az alternatív szféra és a neo pop art térközeiben, az úgynevezett mixed médiában. Egy némileg átértelmezett popattitűd nyomdokain haladva Keserü új összefüggéseket keres a modern magyar képzőművészetben, mozaikról mozaikra halad, és a produkció egészében számos értékes művet és művészt láttamoztat; vonulatokat, mozgásokat, rokontörekvéseket mutat be.

A vonzó külsejű kötet képanyaga a vizsgált időszak antologikus fajsúlyú panorámája, amelyben nemzedékek gyakran egymást kizárólagosító képviselői sorakoznak fel, mert csak néhány művük alapján rokoníthatók egymással, nem pedig opusuk egésze által. Ez pedig azt bizonyítja, hogy az öntörvényű, egyénileg felismerhetővé formált, ikonográfiailag szuverén életművek egy részében határozottan jelen van a nyitottság függvényében értelmezett átjárhatóság ismérve, a szellemi hajlékonyság tulajdonsága; az a képesség, hogy a művészek egymással párbeszédet folytassanak, vitába szálljanak — alkotásaikon keresztül.

A szakmai disputára serkentő kötet nem a történeti zárószó sérthetetlenségének elvére épül. A megvalósult művészetet mindenkor élő, a rálátás függvényében változó rendszerként posztulálja, s híven igazodik Warhol álláspontjához, miszerint a popos felfogás a művészet árjának egészében immanens tulajdonság. *(Új Művészet Kiadó, Budapest, 1992, 104 old., 950 Ft)*

Papp Tibor: Disztichon Alfa

A hetvenes években érdeklődve és kissé hitetlenkedve forgattuk azt a szakirodalmat, amely a számítógép irodalmi-költészeti lehetőségeit festette elénk. A homo poeticus és a homo technicus alkati kizárólagosságáról azt gondoltuk, hogy mindenkori antagonizmussal állunk szemben, s csak múló divatsikoly mindaz, ami a korszerű elektronikának az emberi alkotásban vállalt jelenlétével van kapcsolatban.

Ma, 1994-ben elmondhatjuk, hogy a magyar költészetben új műfaj született: Papp Tibor megalkotta az első magyar automatikus versgenerátort. A mű mágneslemezről játszható le Apple Macintosh számítógépen. A lemez egy külön tasakban a kötet belső borítóján található, maga a könyv pedig csupán egy technikai segédeszköz ezúttal, amely a szükséges tudnivalókat, kezelési és műfajelméleti adatokat tartalmazza, valamint példákat vonultat fel a generálható párversek sokaságából. Abból a tizenhatbillió (!) disztichonból, amely nyolcmillió (!) évre elegendő olvasnivalót kínál az érdeklődőnek.

A számítógépes versgenerálás múltja három évtizedre tekint vissza, s főleg német és francia körökben vált nemcsak népszerű, hanem elismert alkotói gyakorlattá. A francia kultúrszférában mozgó Papp Tibor első vonatkozó kísérletei a nyolcvanas évek közepére esnek: a párizsi Georges Pompidou Központban 1985-ben mutatja be az első, számítógépen generált *dinamikus* képverset. Később egyik alapítója és szerkesztője az első olyan irodalmi folyóiratnak, amely kizárólag számítógépen generált és mágneslemezen tárolt műveket közöl, s szintén a francia fővárosban jelenik meg.

„A Disztichon Alfa programját azzal a szándékkal alkottam meg, hogy minden esetben (...) teljes jogú, általam elfogadható, sőt, irodalmi ízlésemet minden szempontból kielégítő, mai mércével mérve értékesnek minősíthető és esztétikailag korunknak megfelelő verset generáljon", írja a szerző. A versgenerálás technikai fogásainak ismérvein túl maga az ötlet és a megvalósítás rendkívül érdekes problémahalmazt vet fel. Az „olvasóban" ugyanis joggal merül fel a kérdés, hogy ennyi párvers után lehet-e még egyéb disztichonokat írni magyarul, van-e nyelvünknek annyi lehetősége és gazdagsága, hogy a műfajban — eme tizenhatbillió mellett — még összeállítható néhány. Kutatásai során a szerző arra a megnyugtató következtetésre jut, hogy a Disztichon Alfa által generálható párversmennyiség csak mákszemnyit tesz ki ahhoz a többi lehetőséghez képest, amely már-már a határtalannal egyenlő.

„Az irodalmi célzatú szöveg- és versgenerátor-programok léte alapjaiban rendíti meg az irodalmi művekkel kapcsolatos fogalmi világunkat. (...) Az irodalomnak — egyéb bajai mellett — a számítógépen automatikusan generált művek mibenlétének meghatározásával is előbb-utóbb meg kell birkóznia", vázolja fel a jövőt illető teendőket Papp.

Ezek után nem marad más hátra, mint hogy a Disztichon Alfa mágneslemezét a számítógép lemezolvasójába csúsztassuk, s elkezdjük annak a hatalmas mennyiségű párversnek a generálását, amelyet leszármazottaink is csak folytatni tudnak, befejezni azonban nem. *(Magyar Műhely, Párizs-Bécs-Budapest, 1994, mágneslemez + 80 old., 490 Ft)*

Petőcz András: A tenger dicsérete

A kötet az 1959-ben született költő tízesztendős munkásságának az összegzése. Individuális keresztmetszet, amely felidézi a szerző műfaji sokoldalúságának valamennyi törekvését, az írott költészet, a vizuális, a fónikus és a konkrét líra fémjelezte széles kifejezéskészletének meghatározó darabjait.

Petőcz 1984-ben debütált a *Betűpiramis* című verskötettel. Azóta nyolc lírai fogantatású kötetet adott ki. Már első jelentkezése utalt rá, hogy egy polifón szenzibilitású, széles poétikai kitekintéssel rendelkező alkotó tette meg első lépéseit az irodalomban: a könyvben egymás mellett szerepeltek vonalversek és tipogrammák. Egymás mellett, egyenrangúan.

Petőcz a műfaji tájékozódásnak ezt a kettősségét a későbbiekben gyakorlati értékként fogta fel, s mindig féltőn ügyelt rá, hogy kerülje a költészeti opusán belüli polarizálódást. Az írott költészet medrében csapongva alkotott szabadverset, úgynevezett zárójelverset, repetitív költeményt és szonettet, ezzel párhuzamosan pedig szerkesztett tipogrammát, vizuális költeményt és hangköltemény. Nevéhez fűződik a *Médium-Art* című experimentális irodalmi antológia 1990-es megjelenése és a Hungaroton által ugyanabban az esztendőben préselt *Közeledések és távolodások* című hangköltészeti korong megalkotása. A lélek belső hangjait letapogató lírai vallomások és önvizsgálódások személyes vonásai egy sajátos harmóniában vegyültek el a kísérleti irodalom aktivista hevületével és kockázatvállaló elszántságával.

A szerkesztőként is sokáig az avantgárd mellett elkötelezett író-költő az utóbbi időszakban mintha eltávolodott volna attól a magatartásbeli attitűdtől, amelyet irodalmunkban a korai Tamkó Sirató és Kassák neve fémjelez. Költői alkatának romanticista-szenzitív szálait kifejtve egyre határozottabban mutatkozik a szemlélődés, a tűnődés és az elvágyódás költőjének. A spleen felé tájolódva a kor dekadens hangulatát igyekszik megragadni, valami ahhoz hasonlót, ami Thomas Mann *Halál Velencében*-jének mai megfelelője. A rossz közérzet okozta elvágyódásban a tenger élményének teljessége után epekedik, s tragikus felhangú költői képében a magát még egyre csak kereső ember tudata manifesztálódik: „A hullámokon fénygyöngyök ringatóznak. Mozdulatlanul figyelek. Szinte moccanatlan — Milyen éles e hajnali ég! El vagyok veszve, azt hiszem".

A tenger dicséretének műfaji összetétele híven tükrözi az utóbbi évek petőczi klasszicizálódását. A vizuális törekvések már inkább csak jelzészerűen vannak jelen, s nem is az egyéni teljesítmény legkiválóbb darabjai révén.

Mindazonáltal a kötet egy eredetien megformált költői én belső kiteljesedésének mérföldköve, amelynek tövéből továbbra is számtalan lehetőség kínálkozik a világgal való szembesülésre. *(Orpheusz Könyvek, Budapest, 1994, 212 old., 415 Ft)*

Kertész Zsuzsanna (Bonyhád): Apa a testvéreivel tehenet is őrzött

Kosáry Katalin

KOLTAI TAMÁS: **Színház**

Pécsi kesztyű 2.

Szinte napra pontosan egy éve, a nyári szélcsendben írtam az első cikket a fenti címmel, a pécsi országos színházi találkozó után. Némely ördögi praktikákra akartam fölhívni a figyelmet, óvtam magunkat bizonyos események bekövetkeztétől. Többek között attól, hogy a Nemzeti Színház vezető dilettánsai újabb megbízólevelet kapjanak a kulturális politika vezető dilettánsaitól. Köztudott, hogy figyelmeztetésem milyen eredménnyel járt, és nemsokára az is köztudott lesz, hogy a romok eltakarítása mennyi pénzébe fog kerülni annak a szerencsétlen adófizető polgárnak, akinek egyébként esze ágában sem volt a Nemzeti Színházba járni.

Hanem most újabb kesztyűt dobtak az arcunkba, történetesen Pécsett, és kivételesen nem agresszív kultúrpolitikusok, hanem úgynevezett művészek. Arról van szó, hogy ősztől profilt változtat a Pécsi Kamaraszínház. A módosításra ítélt profil mindössze egyéves. A Pécsi Nemzeti Színház vezetését tavaly tavasszal pályázat útján elnyert igazgató-főrendező páros, *Balikó Tamás* és *Szikora János* megegyezése indította el. Eszerint a Kamaraszínház arculatát és működését Szikora alakítja ki, s ezért személyes felelősséget vállal. Már a kinevezést követő szezonvég utolsó bemutatója, *A nyár* című *Weingarten*-színmű láttatni engedte az új törekvéseket, az őszi évadtól kezdődően azután kibontakozott a kép. Három bemutatót tartottak: *Magnin: Húsdarab*ját, *A tüzes angyal* című Brjuszov-regényből írt *Bódy*-forgatókönyvet, és *Beth Henley: A szív bűnei* című Pulitzer-díjas csacskaságát vitték színre. Az utóbbi rafináltan parodisztikus előadása négy díjat kapott a zalaegerszegi országos találkozón, de az előző kettő is föltűnést keltett *volna*, ha a szokatlan és érdekes esztétikai minőséggel föltűnést lehetne kelteni színházi tájainkon. Annyira azért lehetett, hogy Balikó Tamás az évad végén, minden előzetes értesítés nélkül visszavonja főrendezőjétől a Kamaraszínházra vonatkozó megbízatást, és meghirdesse az új profilt, amelyet elsőként minden jel szerint egy félkommersz polgári vígjáték fog képviselni. Szikora János ezek után fölmondott.

Nomármost, többen lefogadták, hogy Balikó és Szikora nem sokáig férnek meg egy csárdában. Arra viszont nem lehetett előre számítani, hogy a Pécsi Kamaraszínház első évada olyan markáns lesz, amilyen lett. Magam nem vagyok elfogult Szikora iránt, leginkább ő a tudója, mennyi elmarasztaló kritikát írtam róla, ha soha nem értettem is egyet azzal a hanyag eleganciával, amellyel egyesek „a legjobb magyar kirakatrendező"-nek titulálták. Vonzalma a látványszínházhoz kétségkívül gyakran kergette esztétizálásba, az öncélú artisztikum vidékére, de legjobb előadásai a formakultúrán túl szenzuálisan alátámasztott gondolatról is számot adtak. A pécsi kamaraszínházi évad pedig, amelyben nemcsak ő egyedül rendezett, kitűnt magas színvonalú teatralitásával, a térkezelés eredetiségével, a produkciók esztétikai különösségével. A Húsdarab nyers ereje, A tüzes angyal érzéki vizualitása, A szív bűnei technikai ötletekkel közvetített szarkazmusa méltányolandó kamaraszínházi alternatívát kínált. Az előadások nem voltak hibátlanok (A szív bűnei zalaegerszegi díjözönét kifejezetten sokallottam), de szellem és tudás, fantázia és tehetség mutatkozott bennük. Ez *valami* volt, azzal a sok semmivel szemben, ami egy évad során a színházban történt. Úgy is mondhatnám, ez volt az a valami, amire a szezonban figyelni kellett volna. Amíg lehetett.

Mondják, hogy kevés nézője volt és sokba került. Mondják, hogy a díszlet több helyet foglalt el, mint a közönség. Mondják, hogy csökkentett előadásszámban és mérsékelt érdeklődés mellett játszottak. Lehet, hogy így van, nem tudom. Sem a műsoregyeztetést, sem a reklámot, sem a pécsi közönség ízlését nem bírálom, egyik sem tartozik a hatáskörömbe. Annál inkább az, hogy szót emeljek a művészi különös védelmében, főleg akkor, ha a kommersz egyformásítás, a szó mindkét értelmében vett olcsóság újabb hulláma elé nézünk. A Pécsi Kamaraszínház letaglózása ennek az első jele. A stúdiók és a kamaraszínházak egykor azért jöttek létre, hogy a színházi tervteljesítés kényszerének kevésbé kitett, kifinomultabb ízlésűeknek szóló vállalkozások színhelyei legyenek. Néhányuk már jó ideje a piacra termel.

Rendben, de lehetőleg ne a művészet kiárusítása árán. A piacosításhoz — ha már annyira muszáj — tessék kezdőtőkéből, ne a meglévő elvonásából hozzálátni. S ha nem így történik, ha értéktermelés helyett értékrombolás az úzus, legyen szó akár a budapesti, akár a pécsi Nemzeti Színházról, addig kell kiabálnunk, amíg meg nem hallják.

Apropó, Nemzeti Színház. Szikora János két társával együtt részt vett azon a bizonyos, botrányosan végződött pályázaton, amelyről a leköszönő művelődési miniszter kijelentette, hogy a két legjobb pályamű készítői nyerték meg. A kijelentés, amennyiben a pályázatok ismeretében született, hozzá nem értésről és cinizmusról árulkodik. Csak jellemző epizódként említem meg, hogy akinek ellenvéleménye volt a manipulált döntésről, s erről később újságban is nyilatkozott mint zsűrizésre fölkért, de azt nem vállaló budapesti színigazgató, annak a miniszter úr az interjú megjelenésének napján futárral a lakására küldött levélben fejezte ki rosszallását. A művelődési tárca irányításának eme paródiája némi bizonyíték a posztot betöltő inkompetenciájára. Ha ugyan nem volna épp elegendő bizonyíték a kultuszkormányzat teljes négyéves működése, amelynek során — sok egyéb mellett — a színházak közül legalább hármat sikerült tönkretennie. Szebb reményű utódjának melegen javaslom, ha már a Pécsi Kamaraszínház elmúlt szezonjának előadásait nem láthatja is, menjen el legalább néhányszor a budapesti Nemzeti Színházba. Hátha eszébe jut valami.

FÁY MIKLÓS: **Zene**

Első kép: gyilkosság

Valakinek meg kell halnia. Szerelmi háromszög van Puccini operájában, *A köpeny*ben, és az ilyennek színpadon csak egyetlen megoldása lehet, a halál. Vagy a megcsalt férjet ölik meg, vagy ő számol le a csábítóval, esetleg az asszonnyal. Valakinek meg kell halnia, ez olyan biztos, mintha egy *Agatha Christie*-regényt olvasnánk. Csak most nem a gyilkost, hanem az áldozatot keressük.

Legyen az asszony? Georgette, *Mirella Freni* hangján? Lehetne. Nagyon szép nő, okos is, igazi Puccini-alak. Odakerült egy öregedő férfi mellé, közös gyermekük meghalt, és ő most utálja az életet, amelyet élni kényszerül. Georgette az igazi csábító, nem merne vele kezdeni senki, ha ő nem akarná. A szerelmi kettősben is mindig ő kezdeményez, a másik csak befejezi a dallamokat, megy utána, boldogan. És nem idegen tőle némi kegyetlenség sem. Énekel kettőst a férjével is, amelyben a férfi könyörög, hogy szeretkezzék vele. Szó sem lehet róla. Öregszik az ember. Ezt nem lehet megúszni. Nem is menekül meg. De nem halálra ítélik, hanem életre. Az utolsó jelenetben arra kényszerítik, hogy a halott arcába nézzen. Te tetted ezt.

Legyen a férj? A *Juan Pons* énekelte Michele? Erős ember. Senki nem szereti, és mindenki fél tőle. Ha a szereplők is tudnák, hogy a gyilkosság elkerülhetetlen, bizonyára így történne: szövetkeznek, hogy együtt elteszik láb alól az öreget. De itt nincs szó előre megfontolt szándékról. Addig nincs szó róla, amíg Michele egyedül nem marad, és a régóta nem alvó asszonynak utánanézve azt nem mondja, hogy céda. A visszautasított férj bosszút akar állni. Monológ kezdődik, félelmetes fokozás. Ő is az áldozatot keresi. Melyik munkás lehet? Nem képes megállapítani. Pipára gyújt, és vár. A szeretőt várja.

A pipa felizzításához használt gyufa pedig a jel volt, amelyben azok megállapodnak. Jön Luigi, a halálraítélt. Féltékeny szerető, szíve szerint ő is megölné a férjet. Egyáltalán, ebben az operában mindenki a halálról beszél, a bajok gyógyítójáról, a kis Mimi sorsáról. Végül a halál Luigit találja meg. Úgyis gyűlölte az életet. Városi fiú, utál a hajón dolgozni. Ott született, ahol Georgette. Kettősükben nem egymásról énekelnek, nem egymásnak vallanak szerelmet, hanem a városnak, a reggeli munkakezdésnek, esti hazatérésnek, vasárnapi sétáknak. *Giuseppe Giacominit* választották Luiginak. Végre valaki más tenorista, aki jó. Óriási erejű hang, kissé nyers, de csak amennyire kell. Luigija született boldogtalan, nem lett volna öröme a városban sem, egyedül bolyongana, amíg él. De ettől megmenekül. Michele a torkára tette a kezét, és addig szorította, amíg mindent be nem vallott. Luigi pedig ajándékként olyan utolsó szót kapott, amelyet, bármelyikünk szívesen vállalna: szeretem.

(Puccini: Triptichon — A köpeny, DECCA, 1994)

LACKFI JÁNOS: **Képzőművészet**

A ború felületei

Farkas István társtalan és alig hasonlítható életművének egy darabja látható a *Nemzeti Galéria*ban. A kétszeresen gazdag embernek született festő (apja a Singer és Wolfner kiadó tulajdonosa volt), akár Csontváry, csak mostanában, századunk vége felé szűnik meg magányosnak lenni. Egyre jobban belátunk műtermébe, gondolataiba, éjszakai lázálmaiba, világa egyre otthonosabb.

Igazságtalanság lenne otthonossággal, bensőségességgel vádolni ezeket a képeket. A róluk áradó kilátástalanság mégsem az öngyilkosjelöltet körülvevő légüres tér érzetét kelti. Farkas otthon van ebben a közegben, kudarcait magához tartozónak, fontosnak érzi. S valóban, a pesszimizmus e befőttjeinek koncentráltsága fokozhatatlan. Alakjainak arca legtöbbször megkülönböztethető arcvonások nélküli, igen kevéssé egyénült homogén felület. Ezek az arcok mégis lehetőségen felül telítettek. Ha egy-egy élet összes arckifejezéseit egymásra fényképeznénk, akkor érhetnénk el ilyen hatást.

Farkas figurái töményebbek a valóságosaknál, ezért látomásszerűek. Úgy mutatnak túl az életen, hogy magukba foglalják annak egészét.

Bennük (a hercegnőtől az öregasszonyon át a tengerészkapitányig) nem a bizonytalanság, a nem-tudottól való rettegés, hanem éppen valami konokság és mindentudás ölt testet. Ők eligazodnak ebben a világban, misztikus cinkosságban állnak törvényeivel (melyeknek ugyanakkor maguk is alá vannak vetve). Félelmet mi érzünk láttukon. S éppen nyugalmuk, természetességük ijeszt meg. Az, hogy akiről tudjuk, csak látomás lehet, *ott áll*, s mégha szeme nincs is, az arca helyére illeszkedő tompa térdarab teljes intenzitással ránk irányul. *„De most, hogy itt van, még százszorta szörnyebb, mint a mesébe, néma és meredt, majdnem derűs és kedves, azzal öl meg, hogy vár az íróasztalom megett."* — írja Kosztolányi az öregség szellemalakjáról, s hasonló jelenlét tanúi vagyunk itt is.

Az íróasztal különösen fontos. A realitás. Farkas valóságképe távlataiban, motívumaiban azonos mindannyiunk köznapi vonatkozási rendszerével. Csak nagyméha folyamodik annyi önkényhez, hogy lesöpör egy tájat, mint vesztes a kártyaasztalt, vagy dühösen belerúg egy házba, türelmetlenül elferdít némely részletet. S épp e hitelesség, hihetőség ejti foglyul a nézőt. Lehet, hogy mindez csakugyan így van, döbbenünk rá, mégha szerelmespárként vagy büszke szülőként szemléljük is a hétvégi programmá lett kiállítást. És valóban így is van. Farkas világa nem a lehetséges világok legrosszabbika, hanem a párhuzamosan létező világok egyike. Lépten-nyomon befordulunk egy-egy utcájába, leülünk egy-egy kerti székre, hogy aztán az életvágy csöndes megadásával forduljunk ki a következő sarkon egy megbékült és prizma-sugaras világba.

Kötött kuratórium

Elkötelezettségük bizonyítását alkalmasabb pillanatra tartogatják, amikor busás haszonnal kecsegtet majd. Egyelőre megelégednek a közbizalmatlanság lég-

...egykori államháznak egy szavazásban. De akkora súlyú kérdés ez vajon, hogy egykori pártelnökök is készen legyenek miatta egész újságoldalt befeketíteni? A Népszava hasábjain *Pető Iván* ismerteti aprólékosan a történeti előzmények egyik változatát

Leáldozóban a

■ PÁSZTOR ZOLTÁN

Az MSZP múlt heti, késő estig tartó frakcióülésén ismételten felmerült, hogy válasszák szét az MSZP-ben a pártelnöki és frakcióvezetői posztot, valamint hogy ne legyen átfedés a képviselőcsoport vezetése, illetve a pártelnökség tagjai között. A kezdeményező *Horn Gyula* egykori párt- és miniszterelnök volt. A frakció egyhangúlag leszavazta a javaslatot.

Ellentétben a Fidesz hét végi kongresszusával, ahol is megtörtént – szintén egyhangú szavazással – a párt- és miniszterelnöki posztok szétválasztása. A voksolás végeredményén kívül azért még a külső szemlélő számára is van egy eléggé szembeötlő különbség. A Fidesz esetében igaz lehet az a mindkét párt vezetői által hangoztatott indok, hogy az elvégzendő munkát akarják hatékonyabbá tenni. Mert aligha hihető, hogy az alig egy éve gyakorlatilag egyhangú döntéssel elnökké választott *Orbán Viktor* népszerűtlen lenne pártjában, és valaki kényszerítette volna: mondjon le.

De nézzük az MSZP-t! Korábban a pártban többször felmerült már a különböző tisztségek szétválasztása, ami csak első nekifutásra tűnhet részletkérdésnek. A kezdeményezésekben ugyanis mindig közös volt, hogy párton belüli pozícióharcot, valamilyen személyi érdeket csomagoltak elveket megfogalmazó köntösbe. A teljesség igénye nélkül idézzünk fel néhány – talán emlékezetes – esetet.

A '98-as pártkongresszus előtt az a *Nagy Sándor* szorgalmazta a most Horn által felvetett lépést, aki *Kovács László* mellett szintén ringbe szállt a pártelnöki székért. A törekvés érthető volt, hiszen Nagy Sándor pozíciót akart, és a pártban készült belső felmérések szerint egyáltalán nem lehetett biztos abban, hogy elnökké választják. Nem is választották. Az már más kérdés, hogy miután kiderült, hogy a politikus VIP-hitelt vett fel a Postabanktól, a meg-

Kiadja a MAHIR Lapkiadó Korlátolt Felelősségű Társaság
Felelős kiadó: DR. GYŐRI TIBOR ügyvezető igazgató Lapigazgató: LOVAS LAJOS

Terjeszti a Hírker Rt., a Nemzeti Hírlap-kereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap-előfizetési és Elektronikus Posta Igazgatósága (HELP). Előfizethető a hírlapkézbesítőknél, vidéken a postahivatalokban, Budapesten a HELP ügyfélszolgálati irodáinál, valamint a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (1089 Budapest VIII., Orczy tér 1.). Levélcím: Helir, 1900 Budapest, Orczy tér 1. Telefon: 303-3441, 303-3442. Telefax: 303-3440, közvetlenül, postautalványon vagy átutalással a Postabank és Takarékpénztár Rt. 11991102-02102799 pénzforgalmi jelzőszámon.

VÉLEMÉNYEK
ÉG ÁLLÁSPONTJÁVAL.

Lapunkat rendszeresen szemlé
OBSERVER BUDAPEST MÉDIAFIGYI

Keserü kinevezése

■ F. U.

Keserü Katalin művészettörténészt nevezte ki az Ernst Múzeum Kht. leendő ügyvezető igazgatójává *Rockenbauer Zoltán*, a nemzeti kulturális örökség minisztere. Keserü Katalin 1992 ősze és 1995 januárja között a Műcsarnok igazgatója volt, jelenleg az ELTE művészettörténeti tanszékének docense. Szakterülete a XIX. és XX. század építészete, képző- és iparművészete; kiállításokat majd negyedszázada rendez. Az ELTE munkatársát múlt csütörtökön egy 13 tagú, neves művészettörténészekből, festőművészekből és társművészetek képviselőiből, valamint múzeumigazgatókból álló kuratórium javasolta a poszt betöltésére.

Két zongorahang

■ KÁLMÁN GYÖNGYI

Hegedűs Endre zongoraművész ünnepi hangversenyt ad a millennium tiszteletére a Zeneakadémia Nagytermében február 4-én este fél nyolckor. A pianista nagyszerű programot válogatott *Liszt Ferenc* és *Bartók Béla* műveiből, így többek között eljátssza Liszt: Szerelmi álmok, XIV. és XV. magyar rapszódia, Szózat és Himnusz, Isten áldása a magányban, valamint Bartók: Allegro barbaro, Szonáta és Régi táncdalok című művét. A koncerten, amelyet a Piarista Gimnázium javára rendeznek, közreműködik *Ferencz Éva* énekművésznő, aki *Szent Istvánról* szóló népi énekeket és imádságokat ad elő.

Dohnányi Ernő

Jótékonysági gálahangversenyt rendez február 8-án 19.30-kor a Zeneakadémia Nagytermében a Sonare Ifjúsági Kamaraze-

Kortárs tánces

■ BARK

A Magyar Állami Operaház balettegyüttese, a Magyar Nemzeti Balett kortárs táncestet rendez február 7-én és 14-én este hét órakor a Nemzeti Színházban. A háromrészes műsorban egyebek közt látható lesz *Robert North Schubert* zenéjére komponált, mára már klaszszikusnak mondható műve a Halál és a lányka, *Solti Csaba*, *Volf Katalin* és *Dolores Castillo* főszereplésével. Helyet kapott a programban *Lukács–M. Nyman*: Eszeveszetten című produkciója, melyet *Kun Attila*

Keserű Katalin, az Ernst Múzeum igazgatója a szellemi műhelyek versenyéről

A művészet közvetít múlt és jövő felé

P. Szabó Ernő

Régen napirenden lévő kérdést válaszolt meg a kormány, amikor úgy döntött, hogy a korábban önálló, majd évtizedeken át a Műcsarnokhoz tartozott Ernst Múzeumot – és a Dorottya Galériát – leválasztja a Műcsarnokról, és önállóan, közhasznú társaságként működteti. A cél „a gazdasági és szellemi monopóliumok lebontása volt, tiszta versenyhelyzet teremtésével". A pályázat útján kinevezett igazgató, *Keserű Katalin* művészettörténész és csapata, ahogyan az új intézményeknél lenni szokott, nem kis hátránnyal indul a szellemi műhelyek versenyében. Az első kiállítás megnyitása után néhány hónappal az igazgatói szobában már le tudják ültetni a vendéget, igaz, a kávé még műanyag pohárban érkezik.

– A megnyitásig állva dolgoztunk – vázolja a helyzetet Keserű Katalin. – Az irodák egészen októberig üresek voltak. Most is csak egy telefonunk van. A számát persze hiába kérdezné a tudakozótól, a Matáv máig nem választotta le a vonalat a Műcsarnokról.

– Nem is olyan fontos az Ernst Múzeum ügye, a „monopóliumok lebontása"?

– A Matávnak biztosan nem. Annak viszont, aki korábban ismerte az Ernst Múzeumot, biztosan az. Igaz, az eredeti Ernst Múzeumra már nem nagyon emlékezhet senki, de sokan fontosnak tartották az intézmény második világháború utáni időszakát is. Különösen az ötvenes években voltak itt nagy monografikus kiállítások, amelyek rangosak voltak a centralizált struktúrában is. Az utóbbi évtizedekben nem volt „közönségmúzeum" az Ernst, de azon vagyunk, hogy nagyobb figyelem forduljon felé. Ebben van némi gyakorlatom: a kilencvenes évek elején két nagy visszhangot kiváltott kiállítást is rendeztem itt. Egyelőre a múzeum jelenlétét az épületen belül is nagyon diszkréten jelzik. Volt olyan is, aki a ház lakóitól érdeklődött róla, és azok nem tudták, hogy ebben az épületben működik.

– Mintha lépni szeretnének a nyilvánosság felé – persze még tétován. A legutóbbi kiállításon két óriási díszletlő került a bejárathoz, de nem kívül, hanem belül az ajtón.

– Lépni szeretnénk a kerületi önkormányzat felé, hogy valamilyen figyelemkeltő jelünk az utcára is kikerüljön, de ezt finoman kell megoldani. Vannak a nyitásnak más módjai is. Új intézmény vagyunk, új a címlistánk, de azt máris tapasztaltam, hogy például a rádióműsorok és a műsorfüzetek készítői nagyon segítőkészek, s ennek is köszönhető, hogy nemcsak a kiállításokra, de a rendezvényeinkre is jön a közönség. A térhez illő, kamara jellegű programjaink vannak: sikeresek a koncertjeink, amelyeket a Weiner–Szász Kamaraszimfonikusok adnak, kísérleteztünk színházi, és tervezünk táncművészeti bemutatókat. Emellett rendeztünk múzeumi beszélgetéseket a kiállításokhoz kapcsolódó, de általánosabb kérdésekről. Szeretnénk, ha jobb lenne a kapcsolatunk a kerület intézményeivel, iskoláival, a balettiskolai osztályok már jöttek is.

– Nem a múzeum túl gyors létrehozása miatt maradtak ki az előkészítés bizonyos fázisai?

– Január végén hirdették ki a pályázat eredményét, én már májusi nyitásban gondolkodtam. Kiderült, ez nem megy ilyen gyorsan, hiszen a pénzügyminisztériumi jóváhagyás jött meg májusra. Most már bejegyzett közhasznú társaság vagyunk. Van abban valami jó is, hogy kiállítások közben, tapasztalatokkal gazdagodva megy a szervezés.

– Egyszerűen pályázott az Ernst Múzeum igazgatói helyére, vagy eleve vállalta a kht. vezetésével járó feladatokat is?

– Igen. Valószínűleg azért tartotta jónak ezt a formát az alapító, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, mert így a fenntartási, működési költségek egy részét az intézmény termeli ki. Van is ebben logika, hiszen a nagy nemzeti intézményekéhez hasonló támogatást nem adhat nekünk. A tervek szerint a minisztérium a működési költségek hatvan százalékát fedezi, a többit, továbbá a rendezvények költségeit a múzeum. Ma már világos, hogy ez az arány, legalábbis kezdetben, nem tartható. Egy induló kulturális intézménybe be kell ruházni. Az Ernst Múzeum a XX. századi művészet kiállítóhelyeként nyílt meg újra, ennek alapján elsősorban múzeumi jellegű anyagból dolgozik, így egy-egy kiállítás megszervezése költségesebb. Ráadásul ha új szempontok, új területek bemutatása a cél, kutatásokra van szükség, azokat is finanszírozni kell. Mint kht. az Ernst Múzeum ahhoz, hogy nyereséget termeljen, nem kapott indulótőkét, azaz nem történt meg egy vállalkozáshoz szükséges beruházás. Így valószínűleg a minisztérium támogatja a jövőben a működést és a kiállításokat is. Kiállításaink egy részénél, a kortárs művekből rendezett bemutatóknál művek eladása is hozhat bevételt, még inkább így van ez a hozzánk tartozó, a kortárs magyar művészet bemutatását felvállaló Dorottya Galériánál.

– Melyek a vállalt fő kutatási irányok, milyen fehér foltokat szeretne eltüntetni?

– Alapvető feladatot jelent az építészet fontos területeinek kutatása, mert bár a XX. századi építészet emlékanyaga gazdag, távolról sincs megfelelően feldolgozva, aminek következtében építészeti ízlésünk általában nincs. Másrészt az építészet összefüggése az életünkkel sem tudatosult még, s hogy ez megtörténjen, az építészeti kiállítás új módjait szeretnénk kipróbálni. Egy közös brüsszeli–barcelonai kezdeményezést látva gondolkodtam el, hogy az ottanihoz hasonlóan érdekes budapesti, erdélyi, vajdasági szecesszió emlékanyaga sem eléggé ismert. De így van ez például a két világháború közötti modernizmus építészetével is, a külföldiek számára élmény a Napraforgó utcai kísérleti telep vagy az Átrium mozi, mi meg alig tudunk róluk valamit. Apropó, mozi: az első nagy kiállítást tavasszal éppen a mozikról szeretnénk rendezni. Fontos terület azután a századfordulóról a műtermek, műteremházak építészete – nagyon sok ilyen van Budapesten, mert az építők akkoriban kedvezményt kaptak, ha a fölső szintre műterem került. Nem más intézmények helyett vállaljuk e feladatot, hanem azért, mert virágzó múltat tudunk bemutatni.

– Mindehhez az kell, ami Montecuccoli szerint a háborúhoz: pénz, pénz és újra csak pénz.

– Megkerestem néhány közép-európai intézményt, amely kiállításokat szervez, de nincs saját gyűjteménye. A prágai társintézmény vezetőjétől tudom, hogy jelentősen megoszlanak például a költségek, ha „utazó", az-az több helyen bemutatott kiállítások jönnek létre. Azt a nagy Frank Lloyd Wright-kiállítást, amely a Vitra Design Múzeumból indult el egy évvel ezelőtt, Prágában mintegy tízmillió forintos költséggel mutatják be. Ha magunk hozunk létre egy nagyon fontos kiállítást, akkor az ennél többe kerül. A saját építészetünkről szóló mozikiállítást például 14 millióra kalkuláltuk. Szerintem mindkét anyag megismerése fontos. Most jött egyébként a levél, hogy a nyáron mód lenne a Wright-életmű budapesti bemutatójára is.

– Most mutatták be a nyári velencei nemzetközi építészeti kiállítás magyar anyagát.

– Ez még az őszi programunkhoz tartozott: a kínálatban megpróbáltuk vázolni a jövő évek tematikáját. Az építészeti kiállítással együtt egy magángyűjteményt is bemutattunk. *Kornai Péter* festészeti gyűjteményével jeleztük, milyen fontosnak tartjuk a számos magyar magángyűjtemény létezését. Annak ellenére, hogy például a Népszabadság című napilap olyan kritikáknak ad teret, amelyek intézményünk lejáratását célozzák mind a műgyűjtők, mind a művészek körében, változatlanul az „építkezés" a programunk.

– Apropó, műkritika!

– A kritikai kultúra sok tekintetben leépült Magyarországon. Másutt a kritika vállalja, hogy a kultúra egyes alkotásait képes megismerni, tágabb kontextusba helyezve értékelni, és közvetíteni a közönség felé. Az, hogy Párizsban tömegek lepik el folyton a múzeumokat, nemcsak a turizmusnak köszönhető, hanem annak is, hogy a közönség tudja, hová miért érdemes elmennie, hogy gyakorlatiasan fogalmazzak: milyen kulturális értékek kerülnek közszemlére az ő adózásának köszönhetően. Ez is a polgári öntudat része. Nálunk a kritika nem informál, nem „építi" tovább, amit az alkotók megkezdtek, s a legkevésbé van tekintettel arra, hogy az ország kulturáltsági szintjét emelje. Nem is mindig az adott terület szakértőit kérik fel a lapok kritikaírásra. Így történhetett meg például az, hogy a Nemzeti Múzeum Közép-Európát 1000 körül bemutató, nemzetközi összefogással készült kiállításával a sajtó alig foglalkozott. Vagy nálunk az Új Atlantisz felé című, nagyobb elmélyülést igénylő kiállítással. A kritika lenézi az olvasóközönséget, amikor személyeskedik, a mellékhelyiségekről szellemeskedik, vagy egyszerűen hazudik. Hadd tegyem szóvá például, hogy az említett életmű-kiállítás kapcsán arról élcelődött a kritikus, hogy a festő – *Németh Miklós* – csupáncsak *Márffy Ödön* magániskoláját látogatta. Gondolom, sokan vannak, akik tudják, milyen nagyszerű festő volt Márffy, s hogy a XIX–XX. században milyen nagy jelentőségűek a művészetben a magániskolák. Ahelyett tehát, hogy ezeket fontolóra vette volna a kritikus, negatív értelemmel ruházta föl a tényeket, s az Ernst Múzeumot besározta. Más kérdés, hogy – szerencsére – a közönség tudja: a művészet sokféle, s ha valaki a színek, figurák elkötelezettje, ezzel éppen nem zárja ki magát a művészet köréből.

– Vannak, akik féltik önöket a pénzügyi gondok miatt. Attól, hogy színvonaltalan rendezvényekre kell bérbe adniuk termeiket.

– Több irányból érkezik, s nem mindig rokonszenvező ez a „féltés". Az egyik napilapban például megjelent, hogy itt átszögezik a grafikákat, ide nem érdemes jönni. Mondanom sem kell, egy szó sem igaz az egészből. A lap szerkesztősége persze elhárítja magától a rágalmazás felelősségét, hiszen olvasói levélként tette közzé. A romboló hatásért azonban erkölcsileg felelős. Magam azt vettem észre, hogy a minisztérium kedvvel támogatja az értékes XX. századi művészet bemutatását, még a külföldit is. Tudni kell azonban, hogy a sok vihart megért múzeumok bástyák is, olykor bevehetetlen erődök, mert védik a művészeteket. Egy új intézménynek előbb a respektusát kell kialakítania ahhoz, hogy egyáltalán szóba álljanak vele műtárgyak kölcsönzését illetően. Ez tehát lassú és érdekes folyamat, s szerencse, hogy így van, mert nyilvánvalóvá válhat: vannak dolgok, amik ma sem a pénzen múlnak, s talán ezek a legfontosabbak. A termek alkalmi bérbeadásáról annyit: nem ártana, ha lenne bennük légkondicionálás. Másrészt kívülről olyan lerobbantnak tűnik az épület, hogy valamirevaló cég nem is nagyon akarna itt ünnepelni. Elindult a környéken egy komoly tömbrekonstrukció, rejtett értékek feltárása – van itt például egy zsinagóga, amelyről szinte senki nem tud. Jó lenne, ha felújítanák ennek az értékes szecessziós homlokzatát is.

– Még az intézmény átszervezése előtti belső felújításra készült egy rekonstrukciós terv. Azután kiderült, hiányzik a szükséges több mint háromszázmillió forint. Mi lenne, ha mégis kerülne pénz?

– Azt hiszem, a külsőre kellene költeni, meg a Dorottya Galériára, meg arra, hogy megszerezhessük a földszinten lévő üzlethelyiséget. Bizonyos felújítás folyt az Ernst Múzeumban, s talán ezt befejezhetjük az idén kisebb támogatással. A jelenlegi körülmények nem fényesek, de megfelelőek a folyamatos munkához. Újra hangsúlyozni szeretném, hogy valóban jó gondolatnak tartom az Ernst Múzeum huszadik századi kiállítóhelyként való működtetését, éppen azért, mert erős kultúravesztési folyamatot látok napjainkban. Márpedig úgy érzem, és ezt szeretném megmutatni kiállításainkkal, a kultúrának, a művészetnek nemcsak a jelen ilyen vagy olyan fontosságú részét kell képeznie, nem futó érdekesség, hanem perspektívákat hordoz, közvetít a múlt és a jövő felé.

Amerika, az új Róma mintha visszafelé haladna

Birodalmi hangulatban

FOTÓ: MTI/AP–IVAN SZEKRETAREV

Gore- és Bush-matrjoskababák egy moszkvai piacon. Az ideológia, ahogy egy birodalom terjed

MOLNÁR TAMÁS

Visszatérni Amerikába mindig meglepetéssel jár. Nevezhetjük „kultúrsokknak", bár minden évben egyre nyilvánvalóbb, hogy ami az érkező előtt áll, az sokkal inkább Amerika belső fejlődése a birodalmi öntudat növekedése felé. Két újságcikk, amely most fogadott, megmagyarázza ezt a hangulatot az új ezredév küszöbén. Mindkettő a New York Timesban jelent meg.

Thomas Friedman figyelmezteti cikkében *Colin Powellt*, az új külügyminisztert, hogy Amerika nagysága és birodalmi helyzete attól függ, mennyire terjed és szilárdul meg a világban a demokrácia, vagyis annak a vegyüléke, amit úgy hívnak, hogy szavazati jog és gazdasági jólét. Emlékszem, hogy tíz-tizenöt évvel ezelőtt egy politizáló pap azt mondta: „Az amerikai nép annak mítoszával él és boldogul, hogy politikai szabadsága össze van kötve a prosperitással." Most, tizenöt év után ez nemcsak „mítosz", hanem politikai valóság is, és Thomas Friedman figyelmeztető szavai már világrealitással foglalkoznak, azt öntik programba. Jólét és szavazati jog, ez a globális formula, amelyet Washingtonnak követnie kell, többek között azzal, hogy modellként szolgál a Fidzsi-szigetektől Ugandáig.

A másik cikkben *Arthur Levine* tanár az „új pedagógiát" veszi célba, megtervezve a teljesen egyénre szabott iskolarendszert, ahol nem lesz többé jó vagy rossz tanuló („elavult fogalmak"), siker vagy kudarc, ötös vagy egyes – hanem mindenkinek saját magához méretezett teljesítménye lesz. Levine szerint új kor előtt állunk, amely átalakítja az emberiséget. (Ötvenkét éve, mióta Amerikában élek, a pedagógia forradalmasítása minden héten terítékre került.)

Miért kezdjük a *Bush* megválasztása utáni írásunkat két ilyen ide nem illő újságcikk idézésével? Egyrészt mert az Amerikát látogatók vagy akár megfigyelők a „magasabb" jelenségekkel foglalkoznak, és nem vizitálják az osztálytermeket, másrészt mert Levine írásából látszik, hogy a „birodalom" mindenre gondol az óvodától a külügyminisztériumig. Még szerencse, hogy a birodalom nem mindenben követi a saját programját, hogy a rutin sokszor erősebb, mint a megújhodási láz, hogy Bush és *Gore* úgy is olvasható, hogy Gore és Bush.

Ez lévén a háttér – és az ideológia, ahogy a birodalom terjed –, mi érezhető máris a durva választási kampány és az elnöki beiktatás (január 20.) között? Az első jel érezteti a republikánusokkal, hogy a választási eredmény kétes marad, hogy minden lépésüket kíséri majd egyfajta árnyékkabinet, amelynek főnöke talán nem annyira Al Gore, mint inkább *Clinton* lesz. Mindenesetre már születőben a monda, amely szerint a „nép" tulajdonképpeni győzelmét elsikkasztotta a republikánus gépezet, a reakció és a korrupció, az üzleti érdek. Ez abból is kirajzolódik, hogy *John Ashcroft* főügyész (igazságügy-miniszter) célpontja lesz a támadásoknak, talán olyannyira, hogy Bush elnököt másodrendű figurának tüntetik fel, és „elválasztják" kormánya egyes embereitől. Colin Powell kormánytagsága ezen nem változtat majd, hiszen elég feketeellenesség van az amerikai közvélemény láthatatlan áramlataiban, hogy az Albright-csoport vendettát hirdessen meg a kormány „afroamerikai" tagja ellen, mint ahogy annak idején megindult a támadás *Clarence Thomas* ellen is, aki a legfelső bíróság tagja lett.

Valószínűleg a külpolitika és az igazságügyi minisztérium lesz a támadások célpontja, a kormány Achilles-sarka. Egyébként ezeknél is fontosabb a jólét clintoni fokának megtartása, nehogy azt mondhassák a demokraták, Bush elnök a „gazdagoknak" kedvez, és elnyomja

valóban silánynak bizonyult), hiszen akkor majd erős támasza lesz Hillary szenátor asszony.

A sajtó továbbra is bő lére eresztve tálalja a floridai eseményeket, és általában úgy állítja be a dolgokat, mint egy gyanús republikánus párt törvénytelenségeit. Ki nem mondva bár, a Bush-tábor a hibás, sőt bűnös; a demokraták, ha ügyetlenek voltak is, de a népért harcoltak. Ez új megvilágítás, és az első hajszálrepedés az ordibáló, mégis simán zajló négyévenkénti cirkuszi játékokban. Eddig a „kisember" kisembernek számított, de most megjelent az „elnyomott nép" képe, a jogait követelő proletár. Amerika, az új Róma mintha visszafelé haladna, a patrícius–plebejus összecsapás felé. Nemcsak a jólétről van szó, hanem „kultúrértékekről", abortuszról, művészi szabadságról, homoszexuálisok házasságáról.

Egy szó, mint száz, Bush elnöksége nem éppen kedvezően indul. Thomas Friedman idézett cikke előrevetíti árnyékát. Szerinte a Clinton-modell a globalizmus egyetlen követendő útja, a nagy recept, amelyhez Amerikának tartania kell magát, ha világuralmát meg akarja őrizni. Clinton egyszerre mitikus hős és gyakorlati politikus. Elnöksége erotikus epizódjait elfeledték, sőt megszépítették, fiatal korát is figyelembe véve Clinton a ma ideálja, a felszabadított Amerika – és világ – szimbó-

zetni kell, és amennyiben a határok biztosítottak, a konfliktus újraindul valamilyen formában. *Jürgen Habermas* német szociológus a maga módján világkonszenzusért tör lándzsát, *Hegelt* utánozva eltelik önnön fontosságával. *Napóleon* abban az időben haladt át Jénán, amikor Hegel, „a filozófusok Napóleonja" írta nagy művét a fenomenológiáról. Így Habermas mint a globális elrendezés első számú bölcse! Őt látszik utánozni Thomas Friedman, aki programot tesz Colin Powell asztalára, de nem számol a Fehér Ház új „erős asszonyával", *Condoleezza Rice-szal*, aki egy kisebbséget képvisel, és akinek egészen más perspektívája lehet. Míg Clinton megmaradt mindig a felszínen, nem kívánt ideológus is lenni, lehet, hogy George Bush ebben a minőségben is kénytelen lesz porondra lépni.

A mindennapi élet folyik a maga medrében, ámbár a cinikus elem erősödik: egyes események azt a benyomást kelthetik, hogy az átlagember lelkesedik bizonyos célokért és személyekért. A valóság mást mutat: polgári közömbösséget, megvetést, a jelenségek komolytalanságát. Az amerikai nép élvezi relatív gondtalanságát, különösen ünnepek táján, de elég néhány beszélgetés, hogy észrevegyük: a mítosznak azért kevés a követője, mert beteljesedett. A kétszáz-egynéhány

Vezetőcsere az Ernst Múzeum élén

(MH) Keserű Katalint nevezte ki tegnap az Ernst Múzeum kht. leendő ügyvezető igazgatójává Rockenbauer Zoltán, a nemzeti kulturális örökség minisztere. Keserű 1992 ősze és 1995 januárja között a Műcsarnok igazgatója volt, jelenleg az ELTE Művészettörténeti Tanszékének docense. Szakterülete a XIX. és XX. század építészete, képző- és iparművészete, továbbá körülbelül huszonöt éves kiállításszervezői gyakorlata van. Keserűt egy tizenhárom tagú szakértői kuratórium javasolta a poszt betöltésére, miután erre a helyre november végén kiírt felhívásra tízen jelentkeztek. Az ügyvezető igazgató feladata a hamarosan megalakuló Ernst Múzeum kht. – amelyhez a korábban a Műcsarnok részeként működő Ernst Múzeum és a Dorottya utcai Kiállítóterem tartozik majd – egyszemélyi operatív vezetése, szakmai irányítása, azaz a XX. századi kortárs művészeti kiállítások szervezése, kiadványok megjelentetése és egyéb közművelődési feladatok ellátása, továbbá az intézmény távlati működési koncepcióját kell kidolgoznia. Keserű feladata lesz az Ernst Múzeum építészeti rekonstrukciójának irányítása is. A megbízatás öt évre szól.

edzőt, a tavaly sikert sikerre halmozó női kézilabdacsapat szakvezetőjét.

Elült a Dunaújvárosban hétfőn kitört vihar. Perjámosi Sándor, a Dunaferr ügyvezető elnöke érdeklődésünkre elmondta: „Közös megegyezéssel szerződést bontottunk Zsiga Gyulával, a női kézilabdázók vezetőedzőjével." Mást nem kívánt elmondani, további kérdéseinknek azzal vette elejét: „A közös megegyezés-

megoldás, hiszen egy szép, sokak által irigyelt „házasság" emlékét kár lenne sárdobálással elcsúfítani. Ha viszont másképp nézzük, a közvéleménynek, például a hihetetlenül lelkes dunaújvárosi publikumnak lenne némi joga megtudni az igazságot.

Egyelőre azonban csak tények vannak: a Dunaferr SE és Zsiga Gyula, a női kézilabdacsapat vezetőedzője – a semmitmondó hivatalos in-

szakosztál
úgy nyilatk
tak a taval
hazai baj
nyert csa
aki aligha
nem tudj
sait, akik
is kikapta
ről, hogy
megfizetn
amelyet a
elleni ver
rá. Mégp

ISM-einstand a F

• *Folytatás az 1. oldalról*

A hajdani Ipari Minisztérium 1990-ben a Vasas-pályák kezelői jogát átadta az OTSH-nak, az üzemeltetés a klub feladata

nak, kínai piacnak, és a bevételekből pótolta a rohamosan csökkenő állami támogatást, hogy működni tudjon, s fedezni tudja például a több

kével, Ha
további
ványt adó
aztán a jo
vetkező

KESERŰ KATALIN

Keserű Katalin, az Ernst Múzeum igazgatója a szellemi műhelyek versenyéről

A művészet közvetít múlt és jövő felé

P. Szabó Ernő

Régen napirenden lévő kérdést válaszolt meg a kormány, amikor úgy döntött, hogy a korábban önálló, majd évtizedeken át a Műcsarnokhoz tartozott Ernst Múzeumot – és a Dorottya Galériát – leválasztja a Műcsarnokról, és önállóan, közhasznú társaságként működteti. A cél „a gazdasági és szellemi monopóliumok lebontása volt, tiszta versenyhelyzet teremtésével". A pályázat útján kinevezett igazgató, *Keserű Katalin* művészettörténész és csapata, ahogyan az új intézményeknél lenni szokott, nem kis hátránnyal indul a szellemi műhelyek versenyében. Az első kiállítás megnyitása után néhány hónappal az igazgatói szobában már le tudják ültetni a vendéget, igaz, a kávé még műanyag pohárban érkezik.

– A megnyitásig állva dolgoztunk – vázolja a helyzetet Keserű Katalin. – Az irodák egészen októberig üresek voltak. Most is csak egy telefonunk van. A számát persze hiába kérdezné a tudakozótól, a Matáv máig nem választotta le a vonalat a Műcsarnokról.

– Nem is olyan fontos az Ernst Múzeum ügye, a „monopóliumok lebontása"?

– A Matávnak biztosan nem. Annak viszont, aki korábban ismerte az Ernst Múzeumot, biztosan az. Igaz, az eredeti Ernst Múzeumra már nem nagyon emlékezhet senki, de sokan fontosnak tartották az intézmény második világháború utáni időszakát is. Különösen az ötvenes években voltak itt nagy monografikus kiállítások, amelyek rangosak voltak a centralizált struktúrában is. Az utóbbi évtizedekben nem volt „közönségmúzeum" az Ernst, de azon vagyunk, hogy nagyobb figyelem forduljon felé. Ebben van némi gyakorlatom: a kilencvenes évek elején két nagy visszhangot kiváltott kiállítást is rendeztem itt. Egyelőre a múzeum jelenlétét az épületen belül is nagyon diszkréten jelzik. Volt olyan is, aki a ház lakóitól érdeklődött róla, és azok nem tudták, hogy ebben az épületben működik.

– Mintha lépni szeretnének a nyilvánosság felé – persze még tétován. A legutóbbi kiállításon két óriási díszletlő került a bejárathoz, de nem kívül, hanem belül az ajtón.

– Lépni szeretnénk a kerületi önkormányzat felé, hogy valamilyen figyelemkeltő jelünk az utcára is kikerüljön, de ezt finoman kell megoldani. Vannak a nyitásnak más módjai is. Új intézmény vagyunk, új a címlistánk, de azt máris tapasztaltam, hogy például a rádióműsorok és a műsorfüzetek készítői nagyon segítőkészek, s ennek is köszönhető, hogy nemcsak a kiállításokra, de a rendezvényeinkre is jön a közönség. A térhez illő, kamara jellegű programjaink vannak: sikeresek a koncertjeink, amelyeket a Weiner–Szász Kamaraszimfonikusok adnak, kísérleteztünk színházi, és tervezünk táncművészeti bemutatókat. Emellett rendeztünk múzeumi beszélgetéseket a kiállításokhoz kapcsolódó, de általánosabb kérdésekről. Szeretnénk, ha jobb lenne a kapcsolatunk a kerület intézményeivel, iskoláival, a balettiskolai osztályok már jöttek is.

– Nem a múzeum túl gyors létrehozása miatt maradtak ki az előkészítés bizonyos fázisai?

– Január végén hirdették ki a pályázat eredményét, én már májusi nyitásban gondolkodtam. Kiderült, ez nem megy ilyen gyorsan, hiszen a pénzügyminisztériumi jóváhagyás jött meg májusra. Most már bejegyzett közhasznú társaság vagyunk. Van abban valami jó is, hogy kiállítások közben, tapasztalatokkal gazdagodva megy a szervezés.

– Egyszerűen pályázott az Ernst Múzeum igazgatói helyére, vagy eleve vállalta a kht. vezetésével járó feladatokat is?

– Igen. Valószínűleg azért tartotta jónak ezt a formát az alapító, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, mert így a fenntartási, működési költségek egy részét az intézmény termeli ki. Van is ebben logika, hiszen a nagy nemzeti intézményekéhez hasonló támogatást nem adhat nekünk. A tervek szerint a minisztérium a működési költségek hatvan százalékát fedezi, a többit, továbbá a rendezvények költségeit a múzeum. Ma már világos, hogy ez az arány, legalábbis kezdetben, nem tartható. Egy induló kulturális intézménybe be kell ruházni. Az Ernst Múzeum a XX. századi művészet kiállítóhelyeként nyílt meg újra, ennek alapján elsősorban múzeumi jellegű anyagból dolgozik, így egy-egy kiállítás megszervezése költségesebb. Ráadásul ha új szempontok, új területek bemutatása a cél, kutatásokra van szükség, azokat is finanszírozni kell. Mint kht. az Ernst Múzeum ahhoz, hogy nyereséget termeljen, nem kapott indulótőkét, azaz nem történt meg egy vállalkozáshoz szükséges beruházás. Így valószínűleg a minisztérium támogatja a jövőben a működést és a kiállításokat is. Kiállításaink egy részénél, a kortárs művekből rendezett bemutatóknál művek eladása is hozhat bevételt, még inkább így van ez a hozzánk tartozó, a kortárs magyar művészet bemutatását felvállaló Dorottya Galériánál.

– Melyek a vállalt fő kutatási irányok, milyen fehér foltokat szeretne eltüntetni?

– Alapvető feladatot jelent az építészet fontos területeinek kutatása, mert bár a XX. századi építészet emlékanyaga gazdag, távolról sincs megfelelően feldolgozva, aminek következtében építészeti ízlésünk általában nincs. Másrészt az építészet összefüggése az életünkkel sem tudatosult még, s hogy ez megtörténjen, az építészeti kiállítás új módjait szeretnénk kipróbálni. Egy közös brüsszeli–barcelonai kezdeményezést látva gondolkodtam el, hogy az ottanihoz hasonlóan érdekes budapesti, erdélyi, vajdasági szecesszió emlékanyaga sem eléggé ismert. De így van ez például a két világháború közötti modernizmus építészetével is, a külföldiek számára élmény a Napraforgó utcai kísérleti telep vagy az Átrium mozi, mi meg alig tudunk róluk valamit. Apropó, mozi: az első nagy kiállítást tavasszal éppen a mozikról szeretnénk rendezni. Fontos terület azután a századfordulóról a műtermek, műteremházak építészete – nagyon sok ilyen van Budapesten, mert az építők akkoriban kedvezményt kaptak, ha a fölső szintre műterem került. Nem más intézmények helyett vállaljuk e feladatot, hanem azért, mert virágzó múltat tudunk bemutatni.

– Mindehhez az kell, ami Montecuccoli szerint a háborúhoz: pénz, pénz és újra csak pénz.

– Megkerestem néhány közép-európai intézményt, amely kiállításokat szervez, de nincs saját gyűjteménye. A prágai társintézmény vezetőjétől tudom, hogy jelentősen megoszlanak például a költségek, ha „utazó", az az több helyen bemutatott kiállítások jönnek létre. Azt a nagy Frank Lloyd Wright-kiállítást, amely a Vitra Design Múzeumból indult el egy évvel ezelőtt, Prágában mintegy tízmillió forintos költséggel mutatják be. Ha magunk hozunk létre egy nagyon fontos kiállítást, akkor az ennél többe kerül. A saját építészetünkről szóló mozikiállítást például 14 millióra kalkuláltuk. Szerintem mindkét anyag megismerése fontos. Most jött egyébként a levél, hogy a nyáron mód lenne a Wright-életmű budapesti bemutatójára is.

– Most mutatták be a nyári velencei nemzetközi építészeti kiállítás magyar anyagát.

– Ez még az őszi programunkhoz tartozott: a kínálatban megpróbáltuk vázolni a jövő évek tematikáját. Az építészeti kiállítással együtt egy magángyűjteményt is bemutattunk. *Kornai Péter* festészeti gyűjteményével jeleztük, milyen fontosnak tartjuk a számos magyar magángyűjtemény létezését. Annak ellenére, hogy például a Népszabadság című napilap olyan kritikáknak ad teret, amelyek intézményünk lejáratását célozzák mind a műgyűjtők, mind a művészek körében, változatlanul az „építkezés" a programunk.

– Apropó, műkritika!

– A kritikai kultúra sok tekintetben leépült Magyarországon. Másutt a kritika vállalja, hogy a kultúra egyes alkotásait képes megismerni, tágabb kontextusba helyezve értékelni, és közvetíteni a közönség felé. Az, hogy Párizsban tömegek lepik el folyton a múzeumokat, nemcsak a turizmusnak köszönhető, hanem annak is, hogy a közönség tudja, hová miért érdemes elmennie, hogy gyakorlatiasan fogalmazzak: milyen kulturális értékek kerülnek közszemlére az ő adózásának köszönhetően. Ez is a polgári öntudat része. Nálunk a kritika nem informál, nem „építi" tovább, amit az alkotók megkezdtek, s a legkevésbé van tekintettel arra, hogy az ország kulturáltsági szintjét emelje. Nem is mindig az adott terület szakértőit kérik fel a lapok kritikaírásra. Így történhetett meg például az, hogy a Nemzeti Múzeum Közép-Európát 1000 körül bemutató, nemzetközi összefogással készült kiállításával a sajtó alig foglalkozott. Vagy nálunk az Új Atlantisz felé című, nagyobb elmélyülést igénylő kiállítással. A kritika lenézi az olvasóközönséget, amikor személyeskedik, a mellékhelyiségekről szellemeskedik, vagy egyszerűen hazudik. Hadd tegyem szóvá például, hogy az említett életmű-kiállítás kapcsán arról élcelődött a kritikus, hogy a festő – *Németh Miklós* – csupáncsak *Márffy Ödön* magániskoláját látogatta. Gondolom, sokan vannak, akik tudják, milyen nagyszerű festő volt Márffy, s hogy a XIX–XX. században milyen nagy jelentőségűek a művészetben a magániskolák. Ahelyett tehát, hogy ezeket fontolóra vette volna a kritikus, negatív értelemmel ruházta föl a tényeket, s az Ernst Múzeumot besározta. Más kérdés, hogy – szerencsére – a közönség tudja: a művészet sokféle, s ha valaki a színek, figurák elkötelezettje, ezzel éppen nem zárja ki magát a művészet köréből.

– Vannak, akik féltik önöket a pénzügyi gondok miatt. Attól, hogy színvonaltalan rendezvényekre kell bérbe adniuk termeiket.

– Több irányból érkezik, s nem mindig rokonszenvező ez a „féltés". Az egyik napilapban például megjelent, hogy itt átszögezik a grafikákat, ide nem érdemes jönni. Mondanom sem kell, egy szó sem igaz az egészből. A lap szerkesztősége persze elhárítja magától a rágalmazás felelősségét, hiszen olvasói levélként tette közzé. A romboló hatásért azonban erkölcsileg felelős. Magam azt vettem észre, hogy a minisztérium kedvvel támogatja az értékes XX. századi művészet bemutatását, még a külföldit is. Tudni kell azonban, hogy a sok vihart megért múzeumok bástyák is, olykor bevehetetlen erődök, mert védik a művészeteket. Egy új intézménynek előbb a respektusát kell kialakítania ahhoz, hogy egyáltalán szóba álljanak vele műtárgyak kölcsönzését illetően. Ez tehát lassú és érdekes folyamat, s szerencse, hogy így van, mert nyilvánvalóvá válhat: vannak dolgok, amik ma sem a pénzen múlnak, s talán ezek a legfontosabbak. A termek alkalmi bérbeadásáról annyit: nem ártana, ha lenne bennük légkondicionálás. Másrészt kívülről olyan lerobbantnak tűnik az épület, hogy valamirevaló cég nem is nagyon akarna itt ünnepelni. Elindult a környéken egy komoly tömbrekonstrukció, rejtett értékek feltárása – van itt például egy zsinagóga, amelyről szinte senki nem tud. Jó lenne, ha felújítanák ennek az értékes szecessziós homlokzatát is.

– Még az intézmény átszervezése előtti belső felújításra készült egy rekonstrukciós terv. Azután kiderült, hiányzik a szükséges több mint háromszázmillió forint. Mi lenne, ha mégis kerülne pénz?

– Azt hiszem, a külsőre kellene költeni, meg a Dorottya Galériára, meg arra, hogy megszerezhessük a földszinten lévő üzlethelyiséget. Bizonyos felújítás folyt az Ernst Múzeumban, s talán ezt befejezhetjük az idén kisebb támogatással. A jelenlegi körülmények nem fényesek, de megfelelőek a folyamatos munkához. Újra hangsúlyozni szeretném, hogy valóban jó gondolatnak tartom az Ernst Múzeum huszadik századi kiállítóhelyként való működtetését, éppen azért, mert erős kultúravesztési folyamatot látok napjainkban. Márpedig úgy érzem, és ezt szeretném megmutatni kiállításainkkal, a kultúrának, a művészetnek nemcsak a jelen ilyen vagy olyan fontosságú részét kell képeznie, nem futó érdekesség, hanem perspektívákat hordoz, közvetít a múlt és a jövő felé.

Amerika, az új Róma mintha visszafelé haladna

Birodalmi hangulatban

Molnár Tamás

FOTÓ: MTI/AP–IVAN SZEKRETAREV

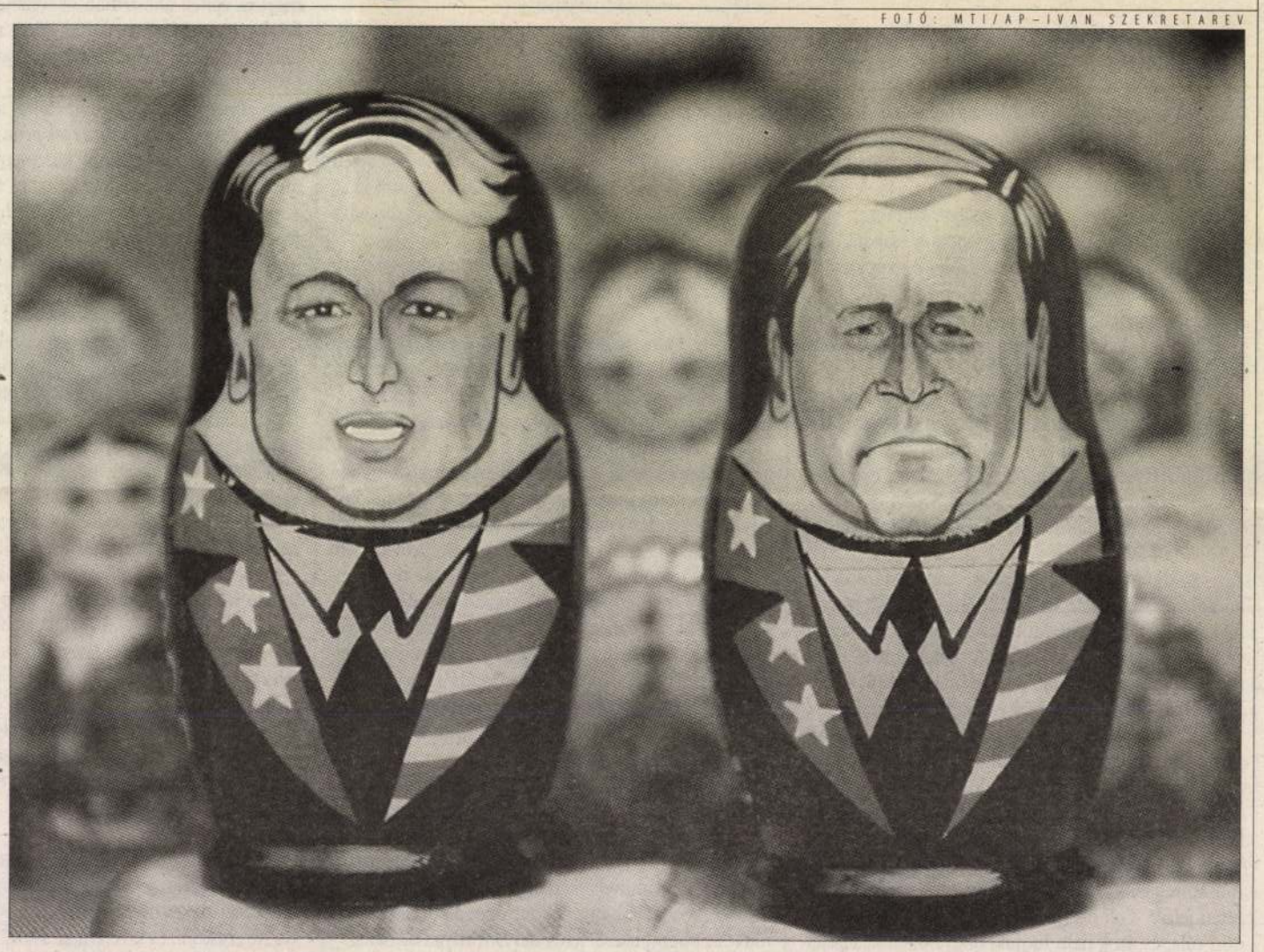

Gore- és Bush-matrjoskababák egy moszkvai piacon. Az ideológia, ahogy egy birodalom terjed

Visszatérni Amerikába mindig meglepetéssel jár. Nevezhetjük „kultúrsokknak", bár minden évben egyre nyilvánvalóbb, hogy ami az érkező előtt áll, az sokkal inkább Amerika belső fejlődése a birodalmi öntudat növekedése felé. Két újságcikk, amely most fogadott, megmagyarázza ezt a hangulatot az új ezredév küszöbén. Mindkettő a New York Timesban jelent meg.

Thomas Friedman figyelmezteti cikkében *Colin Powellt,* az új külügyminisztert, hogy Amerika nagysága és birodalmi helyzete attól függ, mennyire terjed és szilárdul meg a világban a demokrácia, vagyis annak a vegyüléke, amit úgy hívnak, hogy szavazati jog és gazdasági jólét. Emlékszem, hogy tíz-tizenöt évvel ezelőtt egy politizáló pap azt mondta: „Az amerikai nép annak mítoszával él és boldogul, hogy politikai szabadsága össze van kötve a prosperitással." Most, tizenöt év után ez nemcsak „mítosz", hanem politikai valóság is, és Thomas Friedman figyelmeztető szavai már világrealitással foglalkoznak, azt öntik programba. Jólét és szavazati jog, ez a globális formula, amelyet Washingtonnak követnie kell, többek között azzal, hogy modellként szolgál a Fidzsi-szigetektől Ugandáig.

A másik cikkben *Arthur Levine* tanár az „új pedagógiát" veszi célba, megtervezve a teljesen egyénre szabott iskolarendszert, ahol nem lesz többé jó vagy rossz tanuló („elavult fogalmak"), siker vagy kudarc, ötös vagy egyes – hanem mindenkinek saját magához méretezett teljesítménye lesz. Levine szerint új kor előtt állunk, amely átalakítja az emberiséget. (Ötvenkét éve, mióta Amerikában élek, a pedagógia forradalmasítása minden héten terítékre került.)

Miért kezdjük a *Bush* megválasztása utáni írásunkat két ilyen ide nem illő újságcikk idézésével? Egyrészt mert az Amerikát látogatók vagy akár megfigyelők a „magasabb" jelenségekkel foglalkoznak, és nem vizitálják az osztálytermeket, másrészt mert Levine írásából látszik, hogy a „birodalom" mindenre gondol az óvodától a külügyminisztériumig. Még szerencse, hogy a birodalom nem mindenben követi a saját programját, hogy a rutin sokszor erősebb, mint a megújhodási láz, hogy Bush és *Gore* úgy is olvasható, hogy Gore és Bush.

Ez lévén a háttér – és az ideológia, ahogy a birodalom terjed –, mi érezhető máris a durva választási kampány és az elnöki beiktatás (január 20.) között? Az első jel érezteti a republikánusokkal, hogy a választási eredmény kétes marad, hogy minden lépésüket kíséri majd egyfajta árnyékkabinet, amelynek főnöke talán nem annyira Al Gore, mint inkább *Clinton* lesz. Mindenesetre már születőben a monda, amely szerint a „nép" tulajdonképpeni győzelmét elsikkasztotta a republikánus gépezet, a reakció és a korrupció, az üzleti érdek. Ez abból is kirajzolódik, hogy *John Ashcroft* főügyész (igazságügy-miniszter) célpontja lesz a támadásoknak, talán olyannyira, hogy Bush elnököt másodrendű figurának tüntetik fel, és „elválasztják" kormánya egyes embereitől. Colin Powell kormánytagsága ezen nem változtat majd, hiszen elég feketeellenesség van az amerikai közvélemény láthatatlan áramlataiban, hogy az Albright-csoport vendettát hirdessen meg a kormány „afroamerikai" tagja ellen, mint ahogy annak idején megindult a támadás *Clarence Thomas* ellen is, aki a legfelső bíróság tagja lett.

Valószínűleg a külpolitika és az igazságügyi minisztérium lesz a támadások célpontja, a kormány Achilles-sarka. Egyébként ezeknél is fontosabb a jólét clintoni fokának megtartása, nehogy azt mondhassák a demokraták, Bush elnök a „gazdagoknak" kedvez, és elnyomja a „kisembert", a nemzetközi „forradalmi" [illegible] valóban silánynak bizonyult), hiszen akkor majd erős támasza lesz Hillary szenátor asszony.

A sajtó továbbra is bő lére eresztve tálalja a floridai eseményeket, és általában úgy állítja be a dolgokat, mint egy gyanús republikánus párt törvénytelenségeit. Ki nem mondva bár, a Bush-tábor a hibás, sőt bűnös; a demokraták, ha ügyetlenek voltak is, de a népért harcoltak. Ez új megvilágítás, és az első hajszálrepedés az ordibáló, mégis simán zajló négyévenkénti cirkuszi játékokban. Eddig a „kisember" kisembernek számított, de most megjelent az „elnyomott nép" képe, a jogait követelő proletár. Amerika, az új Róma mintha visszafelé haladna, a patrícius–plebejus összecsapás felé. Nemcsak a jólétről van szó, hanem „kultúrértékekről", abortuszról, művészi szabadságról, homoszexuálisok házasságáról.

Egy szó, mint száz, Bush elnöksége nem éppen kedvezően indul. Thomas Friedman idézett cikke előrevetíti árnyékát. Szerinte a Clinton-modell a globalizmus egyetlen követendő útja, a nagy recept, amelyhez Amerikának tartania kell magát, ha világuralmát meg akarja őrizni. Clinton egyszerre mitikus hős és gyakorlati politikus. Elnöksége erotikus epizódjait elfeledték, sőt megszépítették, fiatal korát is figyelembe zetni kell, és amennyiben a határok biztosítottak, a konfliktus újraindul valamilyen formában. *Jürgen Habermas* német szociológus a maga módján világkonszenzusért tör lándzsát, *Hegelt* utánozva eltelik önnön fontosságával. *Napóleon* abban az időben haladt át Jénán, amikor Hegel, „a filozófusok Napóleonja" írta nagy művét a fenomenológiáról. Így Habermas mint a globális elrendezés első számú bölcse! Őt látszik utánozni Thomas Friedman, aki programot tesz Colin Powell asztalára, de nem számol a Fehér Ház új „erős asszonyával", *Condoleezza Rice-szal,* aki egy kisebbséget képvisel, és akinek egészen más perspektívája lehet. Míg Clinton megmaradt mindig a felszínen, nem kívánt ideológus is lenni, lehet, hogy George Bush ebben a minőségben is kénytelen lesz porondra lépni.

A mindennapi élet folyik a maga medrében, ámbár a cinikus elem erősödik: egyes események azt a benyomást kelthetik, hogy az átlagember lelkesedik bizonyos célokért és személyekért. A valóság mást mutat: polgári közömbösséget, megvetést, a jelenségek komolytalanságát. Az amerikai nép élvezi relatív gondtalanságát, különösen ünnepek táján, de elég néhány beszélgetés, hogy észrevegyük: a mítosz-

Kesõn Katalin

:lapok

" – mint pedagógiai program...

ségbiztosítási tanúsítvány megszerzését. Amelyik intézmény rendelkezik ilyen tanúsítvánnyal, arról biztosan állítható, hogy rend van a falai között, képes a céljait megfogalmazni, a végzett tevékenységét mérni is tudja. Az sohasem jó, ha kívülről próbálják meghatározni, mit, hogyan, kinek, kivel kell megvalósítania.

Sikerült a magunkra kiszabott programot teljesítenünk. A svájci akkreditálású SGS cég végezte a tanúsítást. A legszélesebb körben alkalmazható szabványoknak kellett megfelelnünk. Például értelmeznünk kellett, hogyan kell szabályoznunk a beszerzéseinket.

– *Az ember első pillantásra azt gondolja, azt kellett szabályozniuk, hogyan szerezzék be például vásárlás útján az irodaszereiket...*

– Pedig nem erről van szó! Sokkal inkább arról, hogyan kapcsolja be az intézmény a működéséhez szükséges külső szellemi erőforrásokat, hogy azok ne veszélyeztessék a hatékonyságát. Intézményünk rendszeresen foglalkoztat közel harminc külső szakértőt. Ők látják el szaktanácsadói feladatainkat. Szerencsére nagyon jó szakemberek állnak rendelkezésemre.

A tanúsítványt megszereztük, és most annak kell következnie, hogy ezt a minőségirányítási kompetenciát ingyen tudjuk nyújtani a kerületi iskoláknak, óvodáknak. Két (kerületen kívüli) oktatási intézményben már

Dr. Bardócz-Tódor András

végzünk is ilyen munkát. Jó lenne, ha kerületünkben is „ráharapnának" erre a lehetőségre, hiszen szakmailag felkészült kollégáim készen állnak erre.

Nem állunk ilyen jól az önszervező továbbképzések vállalt programjával. Három ilyen jellegű próbálkozáson vagyunk túl, és a pedagógus kollégák várakozásomnál kevésbé törekednek az önszerveződésre. Megfelelőbbnek látszik számukra, ha inkább kívülről valaki megmondja a tennivalókat. Nem szívesen mondanak le a szaktanácsadói segítségről. Ez hátráltatja, hogy kifejlődjenek az önszerveződő pedagógus munkaközösségek. Most a „kezdeti kudarcok korszakát" éljük. Ha fél éven belül nem sikerül áttörést elérnünk ezen a téren, más ötletet kell kitalálnunk.

A levelező verseny

A harmadik vállalt feladatunkig még nem jutottunk el. Ez rendjén is van így, hiszen a pályázatomban is azt vállaltam, hogy ezt a három feladatot egymás után, a hagyományos tevékenység folyamatos fenntartása mellett látjuk el. Túl kellene lépnünk a jelenlegi iskolarendszeren, ha azt akarjuk, hogy megvalósuljon az „egész életen át tartó" tanulás. Erre korábban azt mondtuk: jó pap holtig tanul. Holnap már így érvényes: mindenki holtig tanul. Iskoláinkat meg kellene nyitnunk a felnőtt közönség előtt. Ez bizony még nagyon kezdeti stádiumban van, bár én ezt tartom szakemberként az egyik legfontosabb célnak, küldetésnek.

Nagyon sok nevelési és tanítási feladatot kellene magunk elé tűznünk. Szervezünk versenyeket is, és természetesen a mérés-értékelést is szervezzük, végezzük. Ezek a hagyományos feladataink, amelyek nem szorulhatnak ki tevékenységünk homlokteréből. Az idén egy új kezdeményezést indítottunk el. A 4. és 7. osztályosok számára levelező versenyt hirdettünk anyanyelvből és matematikából. A sok visszaküldött feladatlap is jelzi, hogy az itt élők szívesen veszik a tehetséggondozást.

H. L.

Farsangolás Zugligetben – disznósiratóval

Bár a meghívóban ígért „farkasordító" hideg nem jött össze, s így a korcsolyázás elmaradt, hála a szervezőknek, valamint a nagyszámú megjelentnek, a hangulat már az esemény elején felpezsdült. A Libegő alsó végállomásánál lévő Zugligeti Kemping vezetősége, amint arról lapunkban többször beszámoltunk, fontos feladatának tekinti az eredeti, hamisítatlan népi kultúra megőrzését, s az utókornak történő továbbadását. A februári farsangi disznósiratónak is ez volt a fő tartalma.

A korán érkezők még láthatták, amint a malac saját lábán érkezik leölésének színterére, hogy az érdeklődők szeme, s a fotósok lencséje előtt hamarosan kilehelje páráját. Ami ma, különösen itt a városi világban, csupán attrakció, régen a falusi életben mindennapos, létfenntartáshoz szükséges dolog volt, helyenként ma is az. Ilyenkor összejön az egész család, mindenki segít, amiben tud, s a végén vidám hangulatban ülik meg a disznó „torát". A feldolgozás hagyományos munkafolyamatait számos, ma már kevéssé ismert szokás tarkította. Ide tartozik a disznósiratás is. A pázmándi asszonyok még emlékeznek ezekre a dalokra, tréfás mondókákra, s *Meszleny András* kempingvezető kérésére szívesen eljöttek, hogy a városlakóknak bemutassák azokat. Vidám, farsangi jelmezekben előadott produkciójuk osztatlan sikert aratott.

FOTÓ: JANZSÓ TAMÁS

Malactisztítás

FOTÓ: MESZLENY ANDRÁSNÉ

Dr. Orbán Viktor miniszterelnök a farsangolók között

FOTÓ: JANZSÓ TAMÁS

A pázmándi asszonyok vidámsággal köszöntötték a farsangot

Amíg kint a malacot pörzsölték, s a búbos kemencében sült a kolbász, az érdeklődők az „58-as" kisvendéglőben megtekintették a „Természeti értékeink étkes-boros hagyományaink tükrében" című fotópályázat kiállítását, és részt vehettek az eredményhirdetésen. *Dr. Müllner Jenő*, aki a zsűri elnöki tisztét töltötte be, jó ötletnek nevezte a kezdeményezést, mellyel a zugligetiek családias hangulatú rendezvényeken mélyítik el a lokálpatriotizmus érzését. A nívós anyagból a bírálók kollégánk, *Kérész Gyula* Héber című alkotását első, *Véghseő Klára* Disznósiratója című képét második, *Virágh Panni* Bacchus című felvételét pedig harmadik helyezéssel jutalmazták. Különdíjat *Ádám Szilvia, Berta László* és Meszleny András kapott. Az ajándékokat *Maróti Benedek* önkormányzati képviselő adta át.

Ezt követően a megjelentek rövid sétát tehettek Mátyás király egyébként lezárt Fácánosában, majd ki-ki ízlése szerint fogyaszthatott az időközben elkészült finom „disznóságokból". A késő délutáni órákban befejeződött rendezvény a XII. kerületi Önkormányzat, az Agrármarketing Centrum, a Falvak Kultúrájáért Alapítvány, a Kodak, a Krautland Szövetkezet, a Pick Szeged Rt., a Velezvin Kft., valamint Etyek és Vecsés támogatásával jött létre.

J. T.

A nemrég elhunyt Farkas Ferenc zeneszerzővel a Magyar Művészeti Akadémián, 2000 január

Új arc az Ernst Múzeum élén

Beszélgetés dr. Keserű Katalin művészettörténésszel

Dr. Keserű Katalin az ELTE Bölcsészettudományi Karán tanít, docens és az Ernst Múzeum igazgatója. Szakterülete a századforduló és korának építészete és művészete. Sok fontos kiállítás szervezése és megnyitása fűződik a nevéhez. Számos kiadvány és könyv szerzője.

– Ön a Magyar jakobinusok terén lakik, emeleti dolgozószobájából a Várra látni. Erről jutott eszembe, hogy ön olyan, mint a jakobinusok: radikális, következetes és progresszív. Elszánt és elkötelezett.

– Így látja? Lehet. De miben és mihez?

– Mindig meglep, ha egy kérdést (pontosabban egy kérdést rejtő kijelentést) kérdés követ. De most örülök neki, mert ez is bizonyítja, hogy ön nem a bevált megoldásokat követi. Tehát úgy gondolom, hogy ön radikális a nyilatkozataiban, a véleményformálásában. Progresszív a kortárs művészet megítélésében. Elszánt a magánszféra megoldásaiban. Elkötelezett a barátai, a hazája felé. De visszatérve mostani munkájához, lezajlott az újjáépített Ernst Múzeum első kiállítása, a „második nem". Hogyan értelmezi a női attitűdöt az életben és a művészetben?

– Ha a női magatartásra gondol, akkor a kérdésre nem tudok válaszolni, hisz' azért rendeztem a kiállítást. Nyolcvan különböző művész (azaz attitűd) szerepelt azon, esetenként több művel, melyek mindegyike más magatartást sejtet. Ez a gazdagság és változatosság ellent próbált mondani annak a szörnyű egyszerűsítésnek, ami a gyermekcipőben járó tudományos értelmezések sajátja, s amely vagy biológiai vagy társadalmi szempontból látja a nőt meghatározottnak, illetve felszabadítottnak. A művészet felől nézve, amit épp komplexitása különböztet meg a többi emberi tevékenységtől, s amit én is kiindulópontul választottam, a viszonyok sokaságában látjuk a nőt megnyilatkozni épp ezekről a viszonyokról, úgy, hogy mindegyiknek érzékelhető a jelentősége. Sajnos, a dolgokat leegyszerűsítő barbarizmus korunk civilizációját általában jellemzi (lásd reklám, média stb.), így a gyanútlan látogató azt hiheti, a Földön csupa egyforma nő és egyforma férfi él (csinosak, aktívak, céltudatosak, idejük nincs). A művészet viszont azt mutatja, Ádám első asszonya éppúgy benne van a mai nőben, mint a „kísérletező ember", és így tovább. Nem lenne jó, ha elsorvadna akár egy összetevő is.

– Mi a véleménye korunkban a nők helyzetéről? Milyen az adekvát női magatartás? Hogyan lehet összeegyeztetni a hagyományos női szerepeket a dolgozó, alkotó nő szerepével?

– Ha Magyarországról beszélünk, véleményem megegyezik az éppen mostanában itt járt szakértőkével: a nők Magyarországon hátrányos és megkülönböztetett helyzetben élnek, szinte semmi nem épül az ő tapasztalataikra. Ez nem csak az ő mentalitásukra hat ki rosszul, hanem visszahat a férfiakéra is, legfeljebb nem vesszük észre. Mivel közös ügyünk az élet, nem szerencsés csak a férfiakra bízni dolgainkat, még akkor sem, ha ők előszeretettel csak egymásra figyelnek. (Hogy ez miért van, nem tudom.) Ez politikai kérdés.

Az úgynevezett „hagyományos női szerepek" is furcsa értelmet nyertek mára. Az élet beszűkítéséről tanúskodnak (szülőszoba, leányszoba, hálószoba, öltöző, konyha stb.), falakról, amik a tevékenységet elzárják a világtól, holott például a természeti népeknél vagy a modern építészet úgynevezett nyitott alaprajza szerint ezek a női tevékenységek és a többiek összefüggnek és nyilvánosak – így nem is szerepek. Mindez maga az élet. Azt hiszem, a polgári társadalom húzta ezeket a falakat és kreálta a szerepeket. Sem a paraszti közösségekben, sem a főnemesi udvarokban nem éltek így. A „dolgozó nő" manapság ki tud lépni a keretekből, hiszen értéke van megint a magánmunkának, vagy a helyhez nem kötött munkának, amik a női szerepek „játszása" közben is végezhetők. Csakhogy idő kell ahhoz, hogy az emberek ráébredjenek lehetőségeikre, tudjanak élni is vele. Egy szegény országban, mint a miénk is, azonban ez nem könnyű.

– Korábban többnyire férfi alkotókat preferált, miért tartja fontosnak most a női művészeket?

– Amikor az első nagyobb kortárs művészeti kiállítást rendeztem (Mágikus művek, 1987), a kiállított művek egyharmada nőktől származott. Tehát nem mondanám, hogy különösebben preferáltam volna a férfi alkotókat. Nem tettem ilyen szempontból különbséget. Viszont épp akkor, a férfiak irányította stílusművészetben és stiláris eklektikában – amivel szemben az a kiállítás fel akart mutatni egy másik lehetőséget – feltűnt a nők eredetisége.

– A Műcsarnok igazgatója volt évekig, akar-e erről beszélni?

– Miért ne? Ám mindössze 2 évig és 1-2 hónapig tartott az igazgatóságom. Rengeteg munkával (újjászervezés, épületrekonstrukció) és sok örömmel járt. Ez utóbbiakat a kiállítások jelentették, meg az a lehetőség, hogy a nemzetközi kapcsolatokon keresztül másként – kívülről – is láthattam magunkat, meg innen, s onnan is a „kívült". Azt hiszem, ezt a lehetőséget irigyelték el tőlem, mikor leváltottak, és talán nem akarták, hogy valami olyasmi kerüljön a felszínre, ami sem nem belterjes, sem nem a mások követése.

Sokan talán azt nem nézték jó szemmel, hogy pont én lettem vezető, akiről tudható volt, hogy a művészetet nem hatalmi és ellenzéki, hanem egy ezeken kívüli, harmadik „tényezőnek" tekintem. A kiállításaimat is szokatlanul csináltam, nem tekintettem kötelezőnek az ismert módokat. Ön azt mondja, hogy jakobinus vagyok? Hát lehet itt másnak lenni?

– Az egyik szakterülete a kortárs művészet. Ennek a tudatában kérdezem, hogy mi foglalkoztatja most? Mik a tervei?

– Egyrészt szeretném összegezni a női művészeti kiállítás tapasztalatait, hiszen az a sok mű számos felfedeznivalót rejtett, amik épp a művek kitétele révén nyilvánultak meg a figyelmes szemlélő előtt. Másrészt foglalkoznék egy régóta dédelgetett témámmal, de az Ernst Múzeum Kht., mint intézmény, kiállítóhely és üzlet, szinte éjjel-nappali munkát kíván.

– Lakásában kortárs művészek, barátok művei láthatók. Konkoly, Keserű, Kossuth, Böszörményi, Nagy, Szabados, Tót, Bálint, Korniss, Halász, Hencze, Kemenczky, Várnagy, Makovecz Anna; most nem láttam a szép Baranyai fotót! Kérem egészítse ki a sort, folytassa egy-egy olyan művel, amelyik közel áll önhöz!

– Ez egy kis metszet a Tivoli mély kerti útjairól látható antik körtemplomról, mellette Gaál István fotója a római Campo dei Fiori-ról, köztük nővérem egy korai, „barokkos" képe, amit talán Róma inspirált. Aztán van egy szép kis Rippl-Rónai tájkép-akvarellem, az 1890-es években készült, meg egy fotómontázsom Mary Misstől, aki az amerikai land art egyik kiemelkedő egyénisége (ma már mást csinál).

– Több publikációjából kitűnt, hogy érdekli környezetünk, s kedveli a természetet, ami úgy is felfogható, mint egy alternatív kiállítóhely.

– A természetben jobban otthon vagyok, mint a civilizációban. Tágassága, variációinak végtelenje és kis részletei is lenyűgöznek. Ez utóbbiak a Vérmezőn is megtapasztalhatók, ahová naponta járok, annak ellenére, hogy szörnyen elhanyagolt. Mégse lehet betelni vele. A tágasságot és kicsinységet nagyon jó együtt érzékelni. A környezetnek nevezett természet is érdekel, régóta dolgozom a Nádasdy Alapítványnak (ha ez egyáltalán munkának nevezhető), aminek székhelye egyébként szintén a kerületünkben van, s ami a művészet és környezet összefüggéseit kívánja feltárni, tudatosítani. De az épített környezet is érdekel, sőt, úgy gondolom, aki nem él a természetben, nem tudja jól alakítani a mesterséges környezetet sem.

Jóry Judit

Két XII. kerületi képzőművész (Körösényi Tamás és Gémes Péter) művei az Új-Delhi Képzőművészeti Triennálén Keserű Katalin gondozásában, 1994

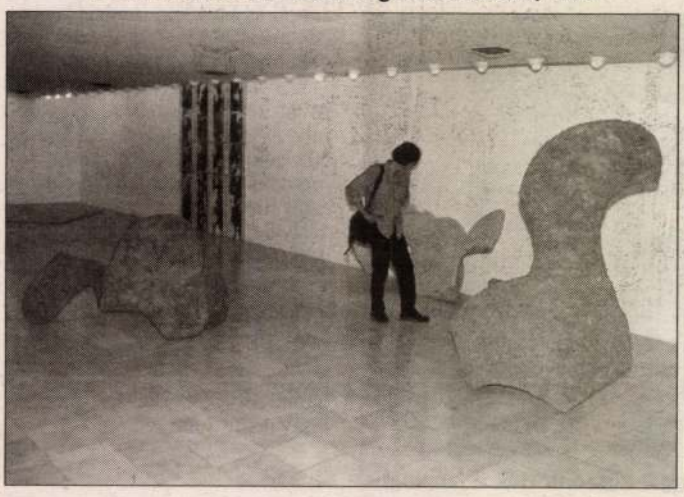

❶

A történet:

Domenico Cimarosa a tizennyolcadik század második felében élt és alkotott. Már huszonhárom évesen, első operájának bemutatója után elhíresült, s hamarosan Itália legünnepeltebb operakompon működött, de 1793-ban, negyvenné szíve Nápolyba. Ott a politikába egy republikánus felkelésbe, amiér ték. Az egész világ felemelte a szav nánd száműzetésre változtatta át a l Velencében működött. Till Géza Paisiello és Piccinni szellemi örök mányait határozottan felülmúlja fej tekintetben előre is mutat, és gy Rossini világát." Summa summárur komoly szerepet játszott, tehát nem

A kérdés:

Azzal, hogy a republikánus olda rontotta-e a Nápolyi Királyság hírne zának: ő, a jelentős életművével – dó?

❷

A történet:

Beethoven egyszer beült a Hatty jektumba, persze Bécsben, és nyom addig is komponáljon, amíg a re munkába, csak órák múlva merült f

Kerényi Katalin

Hamupopóka és társai

Hogyan készül a pornófilm? • Oscar-díjat is kaphatnak

Magyarországon három évvel ezelőtt alakult meg a LUX Video, amely kizárólag pornófilmgyártással foglalkozik. A cég főnöke, *Kovács István* nem ismeretlen olvasóink előtt, hiszen korábban a Vasárnapi Hírek fotóriportere volt. Most a magyar sajtóban első ízben hajlandó volt elmesélni nekünk, hogyan is készülnek pornóvállalkozásának filmjei.

– Hogyan válogatják a szereplőket?

– Egy film nem csupán szereplőválogatásból áll, hiszen először ki kell találni a történetet, forgatási helyszínt kell keresni, majd elkészül a forgatókönyv, s ezután nézünk szereplők után. Természetesen jó alakú lányokat és megfelelő „szerszámmal" rendelkező fiúkat szerződtetünk.

– Hány lány és fiú forgat ilyen filmet manapság?

– Úgy húsz körül, bár a szereplők állandóan változnak, egyesek abbahagyják, és közben feltűnnek az új csillagok.

– Most például kik a sztárok?

– Gabriella és Simone Valli. Bár Gabi már tulajdonképpen be akarja fejezni a filmkészítést, Valli viszont esélyes, hogy pornó Oscar-díjat is kapjon.

– Egy-egy jelenetet beállítanak?

– Igen, a történetnek megfelelően a rendező instrukciót ad a szereplőknek.

– Mi történik, ha a férfiak csődöt mondanak?

– Általában ezek a fiúk sok tojást esznek, és serkentő tablettákat is szednek, így a csőd veszélye nem áll fenn.

– Hány film készült el a három év alatt?

– Hatvan alkotást láthat a közönség, ennek egy része mesepornó, a többi pedig sztoris film. Már az utcán vannak a Hamupopóka, Jancsi és Juliska, Aliz csodaországban és Aladdin háreme című filmek. Ezek egy részét én rendeztem.

– Mennyire kifizetődő ez az üzlet?

– Van igény rá, a kérdés csupán az, hogy mennyit kell utána adózni, és az emberek pénztárcája meddig engedi meg, hogy megvegyék a több mint kétezer forintos kazettákat.

– Szeptember 20-án Budapesten, az Intim Centerben Szex a csúcson címmel filmet forgatnak. Ki vehet részt nézőként a felvételeken?

– Aki aláírja a részvételi nyilatkozatot, ami tulajdonképpen abból áll, hogy vállalja a fizimiskáját a filmben.

Koncz Zsuzsa, a Hamupopóka film sztárja
Würth Gáspár Béla felvétele

– Mennyit kereshet az, aki vállalja a pornófilmben a színészi munkát?

– Ha arra gondol, hogy Cicciolina vígan éli világát a filmek után kapott honorárium-ból, akkor azt kell mondanom, neki szerencséje volt. Magyar vonatkozásban azonban átlagosan 20-30 000 forintot keresnek a szereplők filmenként. Ezek a lányok és fiúk a szexiparban keresik a kenyerüket, táncoslányként, vagy a fiúk esetében szexshow-műsorokban vesznek részt.

– Mennyire kelendőek a kazetták a piacon?

– Hát... Meg lehet élni belőlük, hiszen van egy réteg, amely megveszi, egy réteg pedig kikölcsönzi őket.

– Meddig akar pornófilmmel foglalkozni?

– Erre a kérdésre még nem tudok válaszolni, de remélem, hogy soha nem megy csődbe az üzlet.

Nagy Péter János

Ufók és katonák

A Vasárnapi Hírek (megítélésünk szerint elsőként a hazai sajtóban) idézte az orosz légvédelem vezetőjének helyzetismertetését az ufókról, majd azzal is foglalkozott, kerültek-e ufósok a KGB fogságába, s mi lett a sorsuk...

Fekete Imre rajza

Nemrégiben a kőbányai Pataki Művelődési Központban tartott nemzetközi ufókonferencián módunkban állt újabb adatokat gyűjteni az idegen civilizációk küldötteinek kalandjáról, melyekbe rendre belekeveredtek a nagyhatalmak védelmi rendszereit irányító tábornokok, az elhárítók, a vadászpilóták, a csillagháborús stratégiákat kidolgozó kutatók is... A hétpecsétes titkokról legelőször a független ismeretterjesztő havi lap – az Ufómagazin – főszerkesztőjét, *Pusztay Sándort* kérdeztük: igaz-e, hogy az utóbbi időben fokozódott a katonák kíváncsisága az azonosíthatatlan repülő tárgyak és az ufonauták iránt?

– Olyannyira megnőtt a katonák érdeklődése, hogy az orosz és francia haditengerészetnél, az orosz haderőnél egyaránt találhatók speciális ufómegfigyelő egységek. Mint kiderült, ma már az angol védelmi miniszter sem zárkózik el a megmagyarázhatatlan jelenségek vizsgálatától, nem tagadja annak lehetőségét, hogy létezhet a Földön kívüli élet.

– Aligha szükséges emlékeztetnem a magyar ufókutatókat és az ellentábort – folytatta Pusztay Sándor –, hogy új honvédelmi miniszterünk, *Keleti György* korábban katonai szakértőként több cikket írt magazinunknak. Nem tartom tehát kizártnak, hogy honvédségünk technikai-műszaki segítséget nyújthat az ufókutatóknak. Például a katonai lokátorrendszert fölhasználhatnánk a Földön kívüli kapcsolatfelvételhez.

– Márkus –

Dinoexpedíció Mongóliába

A legfrissebb pesti vicc: Klapka Györgyöt, a neves üzletembert, nyomozó kutyának szerződtette Pintér tábornok. Hogyhogy? Klapka különleges szimatával még a leghíresebb rendőreben, Kántoron is túltesz... Való igaz, hogy az elhíresült német–magyar (vagy magyar–német?) vállalkozónak kiváló üzleti szaglása van. Mindig tudja, hogy éppen miben van a nagy üzlet. Most például, a Jurassic Park óta, a dinoőrületben.

A nyári siófoki és a budapesti Felvonulási téren október végéig látható sátoros dinobemutató kivitelezése után hamarosan különleges vállalkozásba fog *Klapka György*:

– Jövő év tavaszán *dr. Molnár Pál* geológussal, őslénytudorral, Mongóliába megyünk dinoszaurusz-maradványokat, csontvázakat, dinotojásokat feltárni.

– Mi ebben a nagy üzlet?

– Ha azt mondom, hogy a dinoásatás a legújabbkori aranybánya, akkor még nem is túloztam. Egy dinocsontváz-maradvány a világpiacon százezer dollárt kóstál, de egy őslénytojás ára is több ezer dollár.

– Ez valóban fantasztikus, de nincs semmi rizikó az expedíciós vállalkozásban?

– Természetesen nem vaktában kezdünk el majd ásni. A geológus, Molnár Pálnak – aki 27 évig folytatott ásatást Mongóliában – pontos térképe van azon helyekről, ahol feltehetően több száz dinoszaurusz-maradvány lapul a föld mélyén. Sok-sok millió évvel ezelőtt a mai Mongólia területén élt a legtöbb dinoszaurusz, és valamilyen rejtélyes oknál fogva itt pusztultak el ezerszámra az ősállatok. Nagy a valószínűsége tehát, hogy találunk majd leleteket.

– Tegyük fel, hogy így lesz. Minden további nélkül elszállíthatják a kincseket Mongóliából?

– Az ország törvénye szerint az első megtalált, feltárt őslénymaradvány Mongóliát illeti, de a többivel szabadon rendelkezhetünk. Egyébként az üzlet mellett más dicsőség is sarkall az ásatásokra. Szeretnék egy-egy példányt ajándékozni a leletekből a Magyar Nemzeti Múzeum Természettudományi Tárának.

Erős Zoltán

(KÉM)HÍREK A POPVILÁGBÓL

Azt beszéli már...

Kézcsókom a hölgyeknek, tiszteletem az uraknak, szevasztok. Zeneszóban, napsütésben gazdag hétvégét kívánok mindenkinek.

Előző rejtvényünk helyes megfejtése: *Erdélyi András* a Love együttest megelőzően a Pompadur és a Fan-Fan együttesben játszott. Heti rejtvényünk: Mi volt Csutka bemutatkozó albumának címe?

Zalatnai Sarolta és *Som Lajos* CINISOM néven kiadót hozott létre. Önmagában ez nem lenne különös esemény, hisz a könnyűzenei élet nagyasszonyai és fenegyerekei – miután az aktív zenélést abbahagyják –, hasonlókat szoktak elkövetni. Ami most meglepő, a megcélzott műfaj nem a rock, hanem a komolyzene. Elsőnek egy kamarazenei CD-t adnak ki, melyen *Józsa Péter* (zongora), *Fenyő László* (cselló) duó játszik. Ez a felállás nemzetközi versenyeken is bizonyított. De hogy kerül a csizma az asztalra? Arra egyszerű a válasz, bár kevesen tudják, de Cini operaénekesnőnek készült gyerekkorában, Som pedig bőgözött...

Csutka új zenekarával a Jammel friss funkydiszkó stílust játszik. Lemezük címe Jamborie, melyről a legismertebb dal a Good Morning Bosnia. A formáció imidzséhez egy hatalmas, elsötétített ablakú limuzin is tartozik, melyet *Michael Jackson* itt-tartózkodásakor is használtak. Akarva-akaratlanul is megtévesztették a Jacko-rajongókat, amikor a Várban jártak, ugyanis mindenki azt hitte, hogy az amerikai autóban a nagy sztár foglal helyet. Lehet, hogy ez is segítette Csutkát Jackson közelében, de egy biztos, addig furfangoskodott, hogy találkoztak egy röpke kis időre. Így talán ő volt az első magyar énekes, aki saját CD-jével megajándékozta az amerikai popbálványt.

Flipper Ocsi visszatér(?). Legalábbis ezt állítják a rajongói. Ocsi a Step együttes felbomlása után még jelentkezett egy szólólemezzel,

Csutka és a JAM

majd leköltözött egy vidéki házba, s eltűnt a szem elől. A lányok szerint egyre többet látni olyan zenész társaságában, akinek stúdiója is van, s állítólag új lemez van a láthatáron.

A MAHASZ utolsó eladási listája szerint állítottuk össze a heti sikerlistát, melyen az előadó és soros nagylemezének címe található.

1. Horváth Charlie	**Charlie**
2. Fenyő Miklós	**A Fenyő**
3. Demjén	**Dalok a szerelemről**
4. Zámbó Jimmy	**IV.**
5. Hevesi Tamás	**Egy életen át kell játszani**
6. Pa-Dö-Dő	**Szép az élet...**
7. Dolly Roll	**Beatturmix**
8. Delhusa Gjon	**Lírák**
9. Friderika	**Friderika**
10. Bródi János	**Az utca másik oldalán**

Heti nyerteseink *Onozó Krisztián* és *Szabó Gábor* a Love együttes kazettáit nyerték. A listára szavazók és a rejtvény helyes megfejtői között a rovat gazdája, *Móricz János* továbbra is ajándékokat sorsol ki. Címünk: Vasárnapi Hírek Bp. 1022 Bég utca 1–3.

EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD
EGÉSZSÉGES ÁRAK!

VITAL CENTRUM

EGÉSZSÉGSZIGET!

GYÓGYSZERTÁRAK, VISZONTELADÓK ÉS MAGÁNVÁSÁRLÓK KISZOLGÁLÁSÁRA!

GYÓGYHATÁSÚ TERMÉKEK
TEAKEVERÉKEK
VITAMINOK
ÁSVÁNYIANYAGOK
FOG- ÉS SZÁJÁPOLÓK
KOZMETIKUMOK
BABAÁPOLÁSI CIKKEK
EGÉSZSÉGÜGYI TERMÉKEK

BUDAPEST VIII. DANKÓ U. 4-8.
TEL.: 210-0119

1500
FÉLE TERMÉK
DISZKONT
ÁRON!

NYITÁS:
SZEPTEMBER 5!

terhességi teszt, masszírozó készülék, tisztasági betét, gyógysó, gyógyszappan, gyógykrém, szájápoló, ecsetelő, naptej, fogkefe, fogkrém, aranyér elleni krém, arcpakolóhab, fehérítő, fertőtlenítő, tusfürdő, sampon, arcszesz, test- és kézápoló, kéz- és körömbalzsam, mellszívó, cumisüveg, teásüveg, játszócumi, termosz, after shave, borotvahab, babahintőpor, babaolaj, babasampon, fürdőolaj, masszázsolaj, fogápolási csomag, desodor, fügeszirup, testápoló, habfürdő, szappan, szájfertőtlenítő, csecsemők szakácskönyve, cserszömörcés szájvíz, csalános hajvíz, balzsam, férfi testápoló, krémszappan, krémtusfürdő, krémhabfürdő, ecsetelő, körömvirág kenőcs, gyomortea, vese- és hólyagtea, köptető tea, gyermektea, hashajtó tea, gyermek testápoló, fogselyem, hajlakk, kímélő sampon, arcápoló, díszkozmetikum, diabetikus üdítőitalpor, lábbalzsam, lábfürdő, lábhintőpor, lábápoló spray, körömápoló, tyúkszemtinktúra, tyúkszemtapasz, hashajtó lekvár, tusfürdő gél, iszapmaszk, hidratáló nappali krém, bőrtápláló éjszakai krém, gyógycukorka, nyugtató, erősítő, fogyókúrás italpor, gyümölcsteák, speciális arckrém, bronzáriumkrém, solárium gél, védő naprúd, ajakír, babafürdető, babakrém, folyékony szappan, törlőkendő, gyerek-vitamin, fiatalság-vitamin, szépség-vitamin, napozó vitamin, hajkondicionáló, kakukkfüves gyógyfürdő, kullancs kiszedőcsipesz, kondi tabletta, jégzselé, babaápolószett, mélytisztító hatású bőrkrém, szájspray, kézápoló, fürdősó, arcránctalanító, szemránctalanító, mell-

balzsam, melltartóbetét, etetőcumi, nyugtatócumi, glicerines szappan, elektromos mellszívó, napozás utáni balzsam, mini inhaláló, naptej, szappanmentes tusfürdő, arctisztító gél, sportkrém, rosttabletta, arctisztító tej, arcvíz, szemfesték-lemosó, arcradír, liposzómás szemkrém, krémszappan, krémtusfürdő, férfi bőrápoló tusfürdő, hajöblítő, deo spray, golyós desodor, pumpás desodor, krémdesodor, borotvahab spray, édesítő, bőrtápláló krém, ránctalanító krém, arclemosó, kölni, test-spray, fogkőtisztító fogkefe, szájfertőtlenítő, fog- és ínyápoló fogkrém, fogkefe protézishez, stimulátor, utazókefe, szájvíz, viaszolatlan- és viaszolt fogselyem, mentolos fogselyem, orrszívó, pattanástalanító krém, nedvesített lemosópárna, arcszesz, vazelines popsikenőcs, szemkontúr, arctej-tonik, hidro-vital emulsio, WC papírülőke, multivitamin, méhpempős kapszula, szemhéjfesték lemosó, desodor alkohol nélkül, aktív kézkrém, fogkrém dohányzóknak, aktív deo, golyós deo, sportkrém, gyógynövénykrém, krém aranyeres panaszokra, ülőfürdő aranyérre, gél herpeszre, krém visszérre, cukormentes bonbon, hidratáló emulsio, tisztítótej, hidratáló maszk, szilárd- és folyékony mosakodó, szőlőcukor, fájdalomcsillapító tapasz, hajregeneráló, tyúkszemirtó, bőrkeményedést eltávolító tapasz, cipőfeltörés ellen védő lábtapasz, lábbütyökvédő fedőtapasz, formázott fejű bőrreszelő, lábujjköröm-vágó, habkő dörzskefe, bőrgyalu, gombásodás elleni lábhintőpor, tyúkszemirtó gyógyfolyadék, lábspray, habszivacs, sarokvédő,

HUNGAROPHARMA Rt.

Nemcsak a szemnek

A legsóvárabb tárlatlátogatók kezdhetik a visszaszámlálást. Alig néhány hónapot kell már csak aludni, kurta félévecskét, és megnyitja tágas csarnokait a majdnem régi pompájában újjászületett Műcsarnok. A jövő március 11-i nyitányig, az első nagyszabású képzőművészeti kiállításig igazán elenyésző az idő ahhoz képest, hogy az építkezés-szépítkezés 1991-ben kezdődött. A műszaki átadás csütörtökön indul.

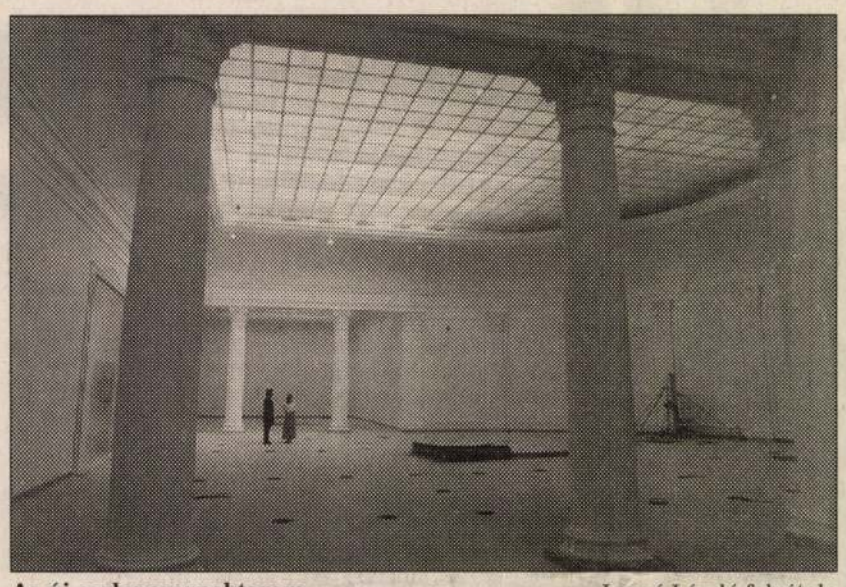

Az új oszlopcsarnokterem Lenyó László felvétele

De mert nemcsak az ördög lakozik a részletekben, hanem az öröm is, járjuk végig együtt gondolatban az új tereket, zegeket és zugokat. Kérésünkre a Műcsarnok igazgatója, *dr. Keserü Katalin* az idegenvezetőnk.

Lépjünk tehát be az előcsarnokba, de egyelőre csakis itt nézzünk körül. Ez nemcsak a várakozás feszültségét növeli kellemesen, hanem azzal az élménnyel is jár, hogy elgyönyörködhetünk e tér helyreállított eredeti szépségében. Saját tengelyünk körül szép lassan megfordulva, a dekoratív festés és díszítőelemek láttán gondoljunk arra, ilyen volt a belépőt a múlt század végén fogadó eredeti látvány. És most a padozat – póriasan: talpunk alatt a talaj – is arra az eredetire, a Schickedanz-féle káprázatos mintázatra hasonlít. (*Schickedanz Albert* a Műcsarnok építész-tervezője.) Megéri hát lehajtott fejjel picit szemlélődni azon, milyen gazdag szépségen taposunk ezután, itt, az előcsarnokban. Innen először ereszkedjünk alá az alsó szintre, mert ezen dőlt el, mi minden lehet majd fent.

Az alsó szint a kiszolgálóhelyiségeké. Nemcsak a művészetet, hanem a műélvezőket kiszolgálóké. Itt kaptak helyet a raktárak, de – és ez újdonság – itt nyitottak teret a közönség profánabb igényeinek kielégítésére is. Lehet kényelmesen büfézni és kávézni a hangulatos büfében és kávézóban, átellenben pedig, a másik oldalhajóban a szellemet lehet táplálni. Itt található az előadóterem, kísérleti színházi előadások, filmvetítések (azok a híres műcsarnoki filmsorozatok!) és konferenciák ottho na ez.

– *Ugyancsak az alsó szinten, az alsó előcsarnokban lenne a múzeumi tárgyakat árusító bolt, a Műcsarnok Galéria legjobb helye – mondja dr. Keserü Katalin –, e pillanatban ez még nyitott kérdés, egyelőre a tervezők a földszintre helyezték, ezt szívem szerint megváltoztatnám. Annál is inkább, mert az alsó szint megnyitásával a földszinti kiállítótér mentesült minden más funkciótól, és így a teljes szépségében és nagyságában megnyitott, bazilika-alaprajzú földszinti tér kizárólag a kiállításoké lehetne ezután.*

Most tehát pillantsunk végig ezen az újjászületett csarnokon: állunk a főhajóban, oldalt a két mellékhajó, s aztán távolabb, ahol eddig a szem falba ütközött (az 50-es években falaztak itt is, a csarnok hosszából és széltéből rabolva), ott most az apszis szelíd félköríve, és feltárult a kereszthajó is.

– *A félkörív ívét nem lehetett oszlopcsarnokká megnyitni, az ív maga befalazott, csak jelzésszerűen láthatók az oszlopok. Igazán azt sajnálom, hogy a mögötte futó folyosón túli részt, ahol a háború előtt teraszos kávéház működött, nem lehetett már az eredeti funkciójának megfelelően helyreállítani. Kávéház helyett a könyvtárunk költözik ide, amely itthon a maga nemében egyedülálló képzőművészeti témájú gyűjtemény, méltó tehát a helyre.*

A félkörív és kereszthajó megnyitásával egyszerre több kiállítás fér meg egymás mellett, de az eddigieknél jóval nagyszabásúbb tárlatot is elegáns, jó elrendezésben fogad magába a csarnok. Kiállítási premierként jövő márciusban az európai Kunsthallék – műcsarnokok – mutatkoznak be. Német, svájci, osztrák, skandináv, lengyel, litván és magyar kortárs művészek nagy seregszemléje lesz ez.

És addig? A szükségest a hasznossal kötik össze a Műcsarnokban. Az újonnan átadott épületet egyrészt ki kell próbálni működés közben, másrészt a megcsappant támogatás miatti pénzhiányt enyhítendő, egy-egy alkalommal bérbeadják a szép, új Műcsarnokot. Decemberben Art Review címmel iparművészek mutatkoznak be, és lesz divatbemutató is. Január-februárban pedig nemzetközi kísérleti színházi bemutatósorozat színhelye lesz a csarnok. A vizuális színház hívei megnézhetik a *Stúdió K., Szkárosi Endre, Szirtes János* és *Mészáros István* produkcióit, vendégként Rómából, Ljubljanából, Bécsből és Párizsból érkezik egy-egy, különös színházi hatásokkal dolgozó látványszínházi társulat.

Tornyos Nóra

Utolsó mohikánokként

Beszélgetés Kertész Ákossal

Kertész Ákos a Makra, a Névnap, a Zakariás írója, rendszeresen súlyzózik és kétezer métert úszik naponta.

– *A következő regényére edzi magát?*

– Nem egészen – mosolyodik el. – Tavaly először borzasztó lelki válságba kerültem, aztán átestem egy szívműtéten. A gyógyulásom főleg a feleségemnek köszönhető, de a rehabilitációmhoz sportolni is kell. Egyébként én „regényíró koromban" is sokat úsztam és jógáztam.

– *Újabban, mintha átnyergelt volna a publicisztikára...*

– Éppen most fogom abbahagyni. Bár az író, ha kormánypárti is, azért mindig ellenzéki marad. Úgy látom, egyelőre felfüggeszthetem újságírói tevékenységemet.

– *Szóval: vissza az irodalomhoz. Az emberek egyre kevesebbet olvasnak, és egyre többet dolgoznak. Van még jövője a regényírásnak? Fogunk verset olvasni a XXI. században is?*

– A mai kor domináns művészete az audiovizuális kultúra. Úgy tűnik, kezdi kiszorítani a Guttenberg-galaxist, és ez rettentően szomorú dolog. Ennek a kultúrának az ízlésromboló hatását leginkább a saját gyermekeink visszafejlődésében veszszük észre. Öt-hét éves korukban még zseniálisan rajzolnak, szenzációs szójátékokat találnak ki, aztán jön a Music-Tv, a Walt Disney, a reklámok képőrülete, és kiderül, elfelejtettek rajzolni, mert a képernyőn látottakat szeretnék utánozni. Időnként tényleg úgy érzem, utolsó mohikánokként őrzünk egy kihalóban levő kultúrát, az írott szó kultúráját, de mégsem hiszek abban, hogy teljesen kihalna az írás és olvasás szokása.

– *Az ön regényhőseit – ha jól emlékszem – az jellemezte, hogy nem merték feltárni tehetségüket, gondolataikat, a világról alkotott véleményüket. Ez a mai audiovizuális világban talán még fokozottabban így van...*

– Az én regényhőseim olyan emberek, akik nem alkatilag, hanem pszichikusan alkalmatlanok az erőszakra egy olyan században, mely abszolút az erőszakra épül. Ez nem azt jelenti, hogy a mostani magyar társadalom erőszakosabb lenne, mint az elmúlt társadalmak. Világviszonylatban szabadult el az erőszak, és vált uralkodó jelenséggé. Hitler jó tanítónak bizonyult: ha nem is építenek gázkamrákat, de a tarkón lövés teljesen elfogadott. Gondoljunk csak Ruandára, Kubára, a vörös khmerekre, Kambodzsában, Szomáliára, vagy a szerbekre a volt Jugoszlávia területén. A nyugati világ ugyanolyan tehetetlenül nézi, mint a holocaustot annak idején. Sokan mondják: ne beszéljünk az ötven évvel ezelőtti dolgokról. Érthető, az emberek szeretnék elfelejteni a véres múltat, de addig nem szabad, és nem is lehet elfelejteni, amíg ugyanazok a dolgok történnek Boszniában, vagy a Kaukázusban.

- *És mit tehetünk ?*

– Na, most jön az irodalom. Én mindig hittem abban, hogy vannak és lesznek olyan emberek, akik elvetik az erőszakot. Mint Jézus, vagy Ghandi. De hiába, ha – úgy tűnik – az emberiség nem hajlandó az ő tanításuk szerint élni. Ám, aki úgy gondolja, hogy az emberiség elpusztítja önmagát, az nem ír. Aki ír, abban mindig bujkál valami titkos és általában értelmetlen reménység.

– *Egyesek szerint nemcsak a regionális háborúk kiterjedése jelenthet nagy veszélyt földgolyónkon, hanem azok az óriási és egyre behozhatatlannabbnak tűnő életszínvonalbeli és gazdasági különbségek, melyek a fejlett világ és egyes ázsiai valamint afrikai országok között feszülnek.*

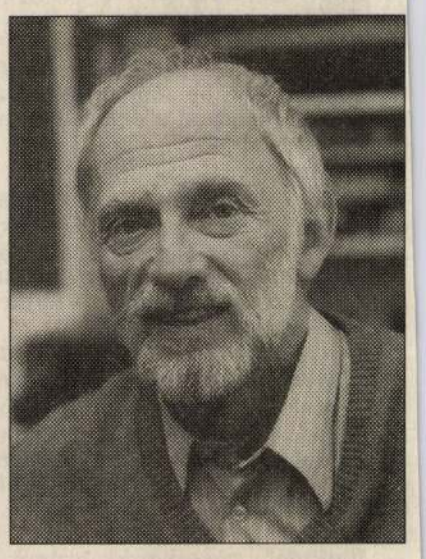

– Valóban nem képesek észrevenni, hogy ez mekkora veszedelem. Ha a nyugati országok nem mondanak le a gazdagságuk egy részéről, akkor egy szép napon előáll az egyik ilyen kis ázsiai atombombatulajdonos diktátor, és azt mondja: Fiat Iustitia, pereat mundus, vagyis legyen igazság, vesszen a világ! Dögöljünk meg mi is, de ti is... Mi úgyis éhen halunk máskülönben.

– *Regénytervek?*

– Vannak, de nem szeretek előre beszélni róluk. Vagy megvalósulnak, vagy nem. Az irodalom olyan, mint a vitorlázás. Időnként szélcsend van.

Gáspár Ferenc

Szobafestő-paródia

Köllő Miklós, nemzetközi hírű pantomimművészünk néhány évnyi görögországi munka után, tervekkel telve érkezett haza. Ezek megvalósítása érdekében a Budapesti Kamaraszínházban működő Közép-Európa Táncszínházhoz szegődött művészeti vezetőnek.

A szótár és nyelvtudás nélkül is élvezhető táncszínházba – a hazai rajongókon kívül – a nem kizárólag „gulászchra", de kultúrára éhes külföldiek is örömest beülnének, feltéve, ha tudják, hogy hol található, s ha már híre ment, hogy érdemes megtekinteni. Köllő Miklós elszántan kereste a megfelelő helyet. A Ferencvárosi Művelődési Központban megtalálta a célnak megfelelő színháztermet, amelyet a helyi önkormányzat még fel is újít, hogy minél otthonosabban érezze magát a jövendő publikum. Néhány hónap múlva a hatvanas évek prágai Laterna Magicájához hasonló, a tánc- és filmművészetet elegyítő előadások megtartására is alkalmassá válik a Közép-Európa Táncszínház állandó játszóhelye. Addig „mindössze" új repertoárt kell alkotniuk, melynek első darabját szeptember 24-én, szombaton díszbemutató keretében, a Nemzeti Színházban láthatja a nagyközönség. Bulgakov Mester és Margaritája ihlette A sátán bálja című különleges attrakciót, melyben a táncosokon kívül a tévéből közismert Uborka alkotóinak meghökkentő testmaszkjai, egy guruló-forgó-világító hatalmas partvis, és még számtalan látványelem szerepel.

A másik figyelmet érdemlő újdonság, amellyel Köllőék szeretnének előrukkolni: az éjszakai színház. Terveik szerint a harmincas évek hangulatát varázsolnák az Asbóth utcai kiskamaraterembe, és táncos kabaré keretében adnák elő egy szobafestő

A sátán bálján Grnák László felvétele

paródiáját, a Hitler Adolf-show-t, így emlékezve halálának a legkevésbé sem szomorú ötvenedik évfordulójára.

Stelzer Gábor

Erdélyi emlékverseny

A MÁV Szimfonikus Zenekar szeptember 22-én csütörtökön a Zeneakadémián emlékhangversenyt rendez Erdélyi Miklós, a kiváló magyar karmester halálának első évfordulója alkalmából. A hangversenyen Schubert művei csendülnek fel, közreműködnek a Magyar Állami Operaház magánénekesei és a Magyar Énekkar, vezényel Kovács János.

Olyan karmesterre emlékeznek, akinek minden koncertje ünnepi esemény volt zenekar és közönség számára egyaránt. Megvolt benne a készség, hogy a lehető legnagyobb mértékben azonosuljon a zeneszerzők szándékaival, s ebből következett az a bizonyos, sokat emlegetett művészi alázat, amellyel saját személyiségét mindig teljes mértékben a mű szolgálatába állította.

A MÁV szimfonikusokhoz különleges, szoros szakmai kapcsolat és mély emberi barátság fűzte, már az ötvenes évektől. Leggyakrabban fellépő vendégkarmestere volt mindvégig.

A zenekar idei első bérleti hangversenyén Erdélyi Miklós egyik kedvenc zeneszerzője, Schubert műveivel tiszteleg a nagy karmester emléke előtt.

Fenyő Gábor

Ős-Galilei Debrecenben

Nemcsak a hősök sorsa drámai a nagy drámákban, néha a drámák története is az. Ennek egyik legjellegzetesebb, példája *Németh László* Galileijének színpadi és színpadon kívüli története. Amikor *Benedek András* a kézirat első változatát átnyújtotta *Major Tamás*nak, még arra gondolt a színészigazgató, hogy ő játssza a címszerepet. Ám, ahogy sűrűsödtek körülötte a fellegek, Major visszalépett, és a szerepet *Bessenyei Ferenc* kapta meg *Gellért Endré*től, a rendezőtől. Ő vitte sikerre először 1956. október 20-án. Jelen volt az esten a magyar szellemi élet feszültségtől fűtött serege, s a páholyban ott ült a titkos, titokzatos „dramaturg": *Révai József* is. Okkal, hisz az a változat, amit a színpadon láthattunk, az az ő tanácsai, intelmei előírásai nyomán született meg s került a közönség elé.

Most viszont, péntek este, *Lengyel György* rendezésében Debrecenben a Csokonai Színházban kerül közönség elé az az eredeti változat, amelyet Németh László hitelesnek, véglegesnek, érvényesnek tekintett. Le is írta: „Ha egyszer még megjelenik – valószínűleg a halálom után – az első változatnak szabad csak megjelennie."

Most ez a végrendeletszerű óhaj teljesül, mert *Héjja Sándor* azt a Galileit mintázza meg Debrecenben, amelyet Németh László a magáénak tekintett.

(illés)

Kutyakomédium

Rebesgetik, hogy bármennyire miniatűr színház az immár több sikeres évadot magáénak tudó komédium, utolérte a nagyszínházak jellegzetes sorsa. Az intézmény új tulajdonosok birtokába került. Nem nélkülözi a pikantériát az új felállás, hiszen egyfelől *Gát György*, a televízió rendezőként talán nem, de menedzserként biztosan legeredményesebb munkatársa vette meg a színházat, másfelől a bábolnai kombinátból Burgert. A vételár 83 millió forint volt, s e két szervező és a teremtő egyéniség együttműködése színházi szerepe szokatlan prosperitást ígér. Művészeti vezetőnek *Levente Pétert* kérték fel. Ami viszont mégis aggályossá teszi a változást, csupán annak módja. A komédium eddigi irányítója, *Radó Gyula* rendező és művészeti igazgató ugyanis a saját maga által meghirdetett sajtótájékoztató előtt tíz perccel értesült arról, hogy színháza más kezekbe került... Furcsa továbbá, hogy nemcsak arról nem tud biztosat a jelenlegi vezetés, meddig tarthatja műsoron legsikeresebb produkcióit, de arról sem, szerződtethet-e színészeket egy megíratott és lekötött új magyar darab számára. Pedig hát az október elejére tervezett próba kezdésére már most is szinte késő van. Azért is jó lenne mielőbb tisztázni a tisztázandókat, nehogy e mostani huzavona miatt e kis színház elnyerje a Kutyakomédium nevet...

Színház

Egy álom új álma

Szentiványéji álom a Katonában

Egy *Szentiványéji álom*hoz elő kell vennünk magunkból mindazt, amin kívül tulajdonképpen semmi más nem is lényeges. Le kell bontanunk magunkat a lényegre, hogy legyen szemünk a látáshoz és legyen meg minden érzékünk az érzékeléséhez, ha majd ott ülünk a színházban.

A magyar közönség eddig Arany János fordításában láthatta a *Szentiványéji álmot*. Ez a fordítás a maga nemében nagyon szép, és jó tisztelni a régi korok alkotóit, műveit, de mi már nem Arany János világa vagyunk, nem az ő nyelvezete vagyunk, és túlléptünk korának erkölcsein. Kellett tehát, hogy megkaphassuk a *Szentiványéji álmot* egy maibb nyelven, felszabadultabb szöveggel, hogy ez a színdarab természete szerint tudjon élni. A Katona József színházban október közepétől műsorra kerül a régen ismert mű – másképpen. Gothár Péter felkérte Nádasdy Ádámot a darab újbóli lefordítására. Az így elkészült szöveg elhagyta az Arany János-féle választékosságot, nagyon mai lett, ennélfogva vannak igen durva részei is.

Magát a színdarabot természetesen meg kell nézni. Ahhoz pedig, hogy az ember még elevenebben kaphassa meg azt, amit a *Szentiványéji álom* adni tud, jó, ha visszautazik egy röpke pillantásra a XVI. és XVII. század fordulójára.

A darab ugyanis 400 éve született. Ez a korszak minden ránk maradt művével azt láttatja: hogy *fénykor* volt az ő ideje: gátak áttörése, örömök és szenvedélyek elszabadulása, egyúttal a kultúra virágpompája. Anglia ebben az időben pedig szinte nem is volt Anglia, mert mintha egy forróbb, déli véráram belekapott volna: csupa életté lett, csupa mozgássá. Irodalmának legfőbb kincsét a Faerie, a tündérvilág képezte.

Ebben az Angliában élt Shakespeare, s e kor hangulata egyáltalán nem tűnik olyan távolinak és idegennek a maitól, még ha a miénk nem is fénykor, sőt. De néha úgy tetszik: a küszöbére állhatunk, s ma mindenki mohón kutat a dolgok mögött egy mélyebb világ után. A tündérvilág nem száműzött tehát, egyáltalán nem. S magát a *Szentiványéji álmot* Shakespeare 30 éves kora körül írta. A színdarab ennek ellenére minden nagyságát magán viseli már, ama Shakespeare-ét, akit „klasszikus" jelzővel látott el az utókor, pedig inkább volt ő szabadság és abszolútum, inkább volt nagy érzékelője egy elemibb és ősi tudásnak, mint klasszikus. Nagysága főleg abban áll, hogy műve eléri azt a talán legmagasabb művészi szintet, ahol az alkotás számtalan mélységi szintet rejt magában. Ez a nyelvezetében élő szabadságnak köszönhető. Ősköltészet búvik meg benne. A darab szereplői úgy jók, ha teljesen ösztönösek: ha lelkük rezzenései a szavak.

A *Szentiványéji álom* gyönyörűsége ebben rejlik: *a nyelv olyan csodálatos szabadságot öltve van jelen*, hogy mindahányan – rendezők, színészek, fordítók, nézők – saját képzettársításunkra, asszociációinkra vagyunk utalva ahhoz, hogy kerek egésszé tegyük az egészet. Legtöbbször úgy vagyunk, úgy leszünk vele, hogy csak pár nap után kezd kirajzolódni egy jelképes körvonal: „erről" szólt a *Szentiványéji álom*.

A darab a színészet számára külön értelmet jelent: az abszolút *Színjátszás* jelképévé lehet tenni, úgy, hogy a darab végére nézőkből színészek, színészekből „lemezteníttett" színészt játszó emberek lesznek. *A Szentiványéji álom* több színházat kerít a színpadra, és végül észrevehető: az egész világ benne van e játékban, ösztönök, vágyak, emberségek, a tudat és a tudattalan, a balgaság, a varázslás, az anyagon és láthatón túli lét...

Az előadás tulajdonképpen még nyers, épphogy kiforrott, de a darabon érezni lehet, hogy Gothár megérezte annak súlyát, mi minden férhet bele egy *Szentiványéji álom*ba. Még darabos egy kicsit, néha a szereplők is elgyengülnek, mert nem elég szabadok ahhoz, hogy játsszanak igazán a szerepekkel és a darab végtelenségével, de hát a teljesség halvány sugallatát a legnehezebb színházi feladat odavarázsolni a színpadra, ám a kísérlet sikerült.

Érdekes rendezési újdonság az Arany-féle fordításban Zubolyként megismert Tompor Miklós takács, a közjátékban Pyramus, felemelkedése második főszereplővé. Ez az újdonság mélyen megérinti a kellően szabad lelkű nézőt. Kulcsszereplővé válik a szamárfőben Tündérországot megjárt kézműves, mert e vígjáték közepén tragédia jelenik meg, mindent elsöpörve: az egyáltalán nem fontos ember gyönyörű lelke, tehetsége. Az őt alakító Stohl András nagyon jó alakítást nyújt a darabban.

Szerencse, hogy a kézművesek „előadása" túllépett a puszta szórakoztatáson vagy a „színészi gárda" szerencsétlenkedésein. Egyáltalán nem csoda, hogy ennél a jelenetnél éri el a színdarab a csúcspontját, itt válik a komédia hirtelen nagyon tragédiává, itt lesz a komolytalanból komolyság, s a nézői értelmezés elkezdhet száguldani képességei szerinti mélységekben.

A *Megáll az idő* című film rendezője ismeri a fiatal lelkeket. A *Szentiványéji álom* négy fiatalja nagyon „él" a színpadon. Kissé túlzottan komikusak is. Érthető ez a szimbólum, de megbontja a darabot. Nem érdekes viszont a „világi szín" három alakja: Théseus (Benedek Miklós), Hippolita (Söptei Andrea) és Égeus, Hermia apja (Újlaky Dénes). Nem alakításuk, hanem megjelenésük a kérdéses.

Az új fordítás magyarosítása által Pukká lett volt Puckot játszó Csákányi Eszter volt az, aki a legteljesebben odaadta magát a színészetnek. Teljesen kivetkőzött női mivoltából, s első látásra csavargónak nézné az ember, aki hol bőrönddel, hol műanyag szatyorral a kezében jelenik meg a színen, s mindehhez manófülek díszelegnek manókerek arcát keretezve, fejének két oldalán.

Fotó: Katona Szilvia

Nem lehet mást mondani: meg kell nézni a *Szentiványéji álmot* a Katonában. Nagyon új, nagyon a mába való. Színjáték a színjátékról, tükör önmagunk világairól, biztatás és lehetőség arra, hogy kiszakadjunk a földközeliségünkből, szerepeinkből.

Több száz éves bölcsesség, amelyhez Gothár „más" rendezése, Nádasdy maivá tett fordítása közelebb vitt, mint eddig bármikor.

Kanyó Lilla

Színház

Nőkről

Tudós nők a Művész Színházban

Maja Morgenstern. Maja Morgenstern. Maja Morgenstern.

Úgy gondoltam, elég lesz, ha az oldalt ezzel a névvel töltöm ki. Merthogy ez a román színésznő, ez a csoda, a híres bukaresti Medeia vagy a néhány hónappal ezelőtt nálunk is vetített hátborzongatóan jó Pintilie-film, *A tölgy* főszereplője, ez a csupa idegvégződés nő, testvérünk, szerelmünk, barátnőnk, aki csak ebben a régióban létezhet, mert meggyötört, agyoncigarettázott, mindentudó és gyönyörű, nos ez az asszony jött volna ide 9-én, hogy immár másodszor eljátssza Pesten is jiddisül a *Lola Blaut*. Dehát nem jött, valami közbejött neki.

Hogy némi kárpótlást nyerjek, a Művész Színház-beli *Tudós nők* bemutatójára oldalaztam be, ha már egy szupernőről lemaradtam, hadd lássak belőlük legalább egyszerre többet.

Úgy látszik, a Művész Színház körüli botrányok edzették a csapatot. Minden eddigi előadásuk – ha nem is mindig elégedett, de – szívbéli drukkereként a mások által éppen felháborítónak tartott Vasziljev-rendezés, *A nagybácsi álma* áhítatos rajongójaként talán jogosan mondhatom: most van először igazi, nagy, átütő együttes sikerük.

Iglódi István, amilyen remek komikusként mutatkozott meg Shakespeare és Brecht színpadra állításában, most olyan finom, gondos, jó ízlésű és jó humorú rendezője ennek a megunhatatlan Molière-komédiának.

S pazarok a tudálékos, felfuvalkodott, agresszív, irigy feminák: a kaposvári vendég Molnár Piroska, Ráckevei Anna, Bánsági Ildikó. S kiváló ellenpontjuk a bájos, természetes (végre színészileg is az) Kubik Anna – naná, hogy valamennyi hím rá bukik a nem takarító, nem főzőcskéző, csak értekezéseket búvó, verseket elemző libusok helyett.

Bubik bájgúnár, fülbevalós, érzékenykedő fűzfapoétaként remek: a karakterszerepek mindinkább jótékonyan gazdagítják színpadi személyiségét.

Fotó: Korniss Péter

Mesterfokú tempó- és hangulatváltások, ritmus, a húszas éveket idéző, egyszersmind divatos nyári drapp-barnában tartott miliő: mind-mind derűs, nem erőltetetten poénkergető, ízléses megoldás.

S az „üzenete" is nyugodtan vállalható: a feministák sem fognak belerokkanni, ha a náluk is fellelhető, nem igazán szimpatikus vonások egynémelyikét itt szépen közszemlére teszik.

Budai Katalin

Ernst Múzeum

Hipotézis

A 80-as évek képzőművészete

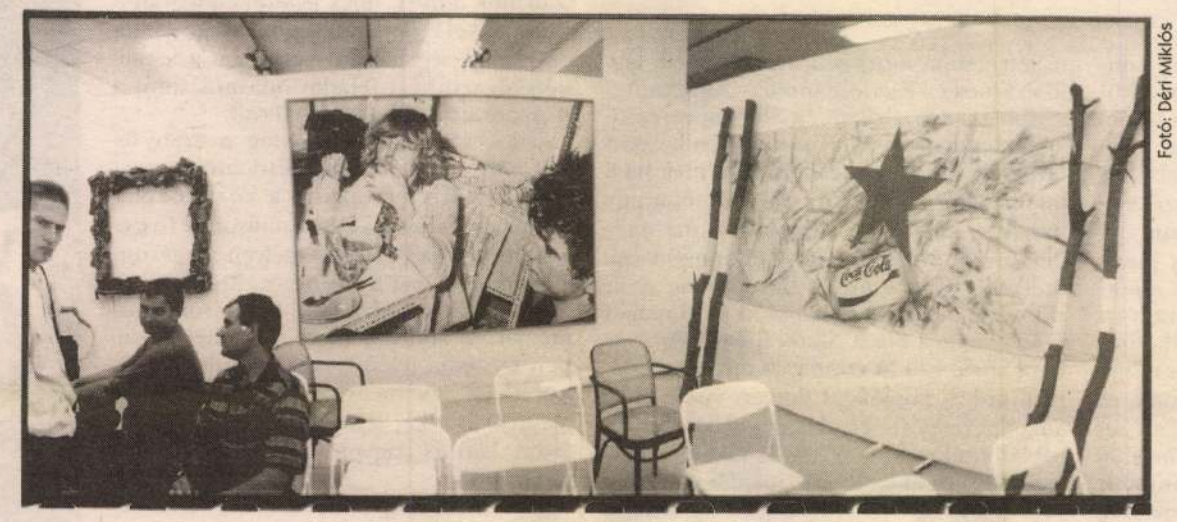

Fotó: Déri Miklós

Ez egy rövid és kissé megkésett kritika lesz. Egyik hibát sem lustaságom okozza, kivételesen. A rövidség méltányolható szerkesztői kérés, a megkésettség (a kiállítás szeptember 22. óta látogatható, október 12-én pedig 14 műtárgyat bevettek, s helyettük az eddig raktárban maradtakat rakták ki; különös eljárás ez, dehát kis országnak csak a múzeuma kicsi, művésze sok van) oka pedig a tárlat jellegéből következik. A kiállításrendező **Keserű Katalin** előző monstre-tárlatának *(Változatok a Pop-Artra)* hihetetlen földbe döngölése (például Perneczky Géza: Balkon 94/2; György Péter: Buksz 94/2), valamint a megnyitót celebráló **Nagy Pál** minősíthetetlen vanmensója után szerintem minden jóérzésű ember megpróbált nem gondolkodni. Igazság szerint én is valaki másra akartam bízni ezt a dolgot; meg amúgy is csak '85–86 óta vagyok rendszeres tárlatlátogató, mi alapján ítélnék akkor az egész évtized összképéről. A dolgok aztán másképp alakultak, és az álláspontom is megváltozott. Egyfelől ugyanis nem szabad elmenni a kiállítás ténye mellett, s fel kell hívni mindenki figyelmét arra, hogy ez most van; másfelől viszont nem hiszem, hogy a szó hagyományos értelmében vett kritikát lehetne róla írni. Nem írható kritika (többé-kevésbé szubjektív, értékelő beszámoló), mivel ez nem egy vagy néhány művész saját tárlata, hanem egy művészettörténész történeti rekonstrukciója, amelytől (a műfaj okán) tudományos hitelességet, objektivitást várnánk. Az objektivitásnak azonban az adott esetben nincsenek meg a kritériumai; mivel ez az első ilyen jellegű képzőművészeti akció, nincs mihez mérni. Az, hogy X így emlékszik, Y pedig azt írta, Z bizonyos életművekben máshová helyezné a hangsúlyt, V éppenséggel ki is hagyná némelyik művészt, W pedig fel van háborodva, hogy őt nem vették be, és ettől X, Y, Z, V és W magában füstölög vagy éppen hangosan őrjöng, a kérdést politikai vagy morális problémaként kezelve..., nos hát ez nem éppen az objektivitás mércéje. Persze fel kell tenni a kérdést, lehet-e egyáltalán ilyen mérce, van-e értelme *elméletileg* a kiállítás vázolta kép hitelességéről beszélni. A nemrég elhunyt filozófussal, **Karl Popper**rel együtt azt kell mondanunk: nem a mércében van az objektivitás, hanem a hipotézis (az elmúlt évtized művészete ilyen és ilyen volt) nyilvánosságában, következésképpen vitathatóságában, egyes pontokon való cáfolhatóságában (lásd még a Holmi borítójának hatodik éve olvasható **Bessenyei György** idézetét). Lehet, hogy ez a kiállítás egy nagyon rossz hipotézis (ezt én nem hiszem), ám végre van miről beszélni, neki lehet állni a tudományos igényű módosításoknak, vitáknak, esetleg alternatív hipotézisek (kiállítások) felállításának. (Ez, gazdasági helyzetünket ismerve, naivitás... Popper részéről.) Ebben áll e kiállítás fontossága és védhetősége (a váddal szemben, hogy Keserű az erő pozíciójából írja a történelmet), és nem Nagy Pálnak abban a rossz stílusban (értsd: a nyolcvanas évek posztmodernnel kacérkodó magyar művészetét bemutató kiállítás megnyitóján harcias és kizárólagosságra törekvő neoavantgárd happening keretében ordibálva) előadott igen kínos kijelentésében, hogy ez egy *európai* szintű kiállítás volna.

Amúgy meg mindenki menjen, és nézze meg magának!

Horányi Attila

A kiállítás az Ernst Múzeumban (VI., Nagymező utca 8.) 1994. november 6-ig, hétfő kivételével 10–18 óra között tekinthető meg.

Világvégi zenei napok

Nagykanizsa, 1994 Október 24-30.

24. HÉTFŐ 15.00 Világvégi **Majorett felvonulás** a Széchenyi tértől az Erzsébet térig 15.15 A **Világvégi Megnyitó** az Erzsébet téren 16.30 a **Budapesti Honvédegyüttes** Kóruskabaréja - HEK - Ingyenes 16.30-18.15 Wim Wenders: **A világ végéig** - Apolló Stúdiómozi 17.00 Házisárkányok: a **Z'Art Kör kiállításának megnyitója** (Kovács Katalin, Stamler Lajos, Bayer Csaba, Ernszt András - festőművész, Németh Levente, Vercz Szilvia, Magyar Krisztina - grafikus, Németh Márk, Egyed Tamás, Kalamár Anita - iparművész, Rákhely Zsófia - textil, Tálosi Gábor - videó, Bulók Krisztina - művészettörténész, Fábián Péter - belsőépítész, Drabik István - szobrász) Zene: **Sziget** - Hyány Galéria 18.00 **Flat Rock**-koncert 19.00 **Stexas**-blueskoncert - Erkel Ferenc Művelődési Ház 19.00 **Vágtázó Halottkémek**-koncert - Hely 19.00 **Zenetanári Fúvósötös és Vonósnégyes** templomkoncertje - Felsővárosi Templom **25. KEDD** 15.00 Tarr Béla: **Sátántangó** - Apolló Stúdiómozi 17.00 Franz Wedekind: A tavasz ébredése - a **Színitanoda** előadása - Hely 20.00 **Palermo Boogie Gang**-blueskoncert - Kodály Zoltán Művelődési Ház 20.00 Vincent Ward: **Navigátor** - Hely Art Mozi 21.30 **Szabados György és a Makúz** zenekar koncertje - HSMK 22.00 Jancsó Miklós: **Szörnyek évadja** - Hely Art Mozi **26. SZERDA** 16.30 Andrej Tarkovszkij: **Sztalker** - Apolló Stúdiómozi 18.00 **Magyar Narancs Est** - Hely 18.00 **Pál utcai fiúk**-koncert - Erkel Ferenc Művelődési Ház 19.00 **Dresch Quartet** 20.00 **Patkó Banda** 21.00 **Berecz András–Sebestyén Márta Újstílus**-koncert - HEK 20.00 a **Télapó Akciócsoport** bemutatja a Középső ujját című abszurd színházi műsorát - Hely 22.00 Greenaway: **Prospero könyvei** - Hely Art Mozi **27. CSÜTÖRTÖK** 16.30, 18.15 Grunwalsky Ferenc: **Kicsi, de nagyon erős** - Apolló Stúdiómozi 18.00 **Növendékhangverseny** - Állami Zeneiskola 19.00 Bulgakov: **A Mester és Margarita** - a budapesti **Arvisura** Színház előadása - HSMK 20.00 **Másfél** - quadrofon koncert - Hely **28. PÉNTEK** 16.30 Monori M. András: **Meteo** - Hely Art Mozi 18.00 **Kritikus Pont** 19.00 **Anima** 21.00 **Trottel**-koncert - Kodály Zoltán Művelődési Ház 19.00 Vigadó - **Radó Denise** műsora 22.00 **Tiborcz Iván** zongorázik - Jazz Café **29. SZOMBAT** 10.00 **Müller Péter Sziámi** gyermekműsora - Hely 16.30 Jancsó Miklós: **Isten hátrafelé megy** - Apolló Stúdiómozi 17.00 **Sziámi** 19.00 **Kispál és a Borz** 21.00 **Coda (Led Zeppelin emlékzenekar)** -koncert - Zsigmondy Tornacsarnok 19.30 Hommage à Meredith Monk - a **Cro Art Mozdulatszínház** előadása - HSMK - a szünetben **Igricek**-koncert 22.00 Kompolthy Zsigmond: Kísértet - csárdás - a **Hangár Sziniakadémia** előadása - HSMK 22.00 **Vukán György** zongorázik - Jazz Café **30. VASÁRNAP** 11.00 **Halász Jutka és az Albatrosz** együttes koncertje - Zsigmondy Tornacsarnok 14.00 **Hot Jazz Band**-koncert - Ingyenes - Városkapu körúti zöldterület 15.00 A **Nagykanizsai Szimfonikus Zenekar** Matiné hangversenye gyerekeknek 16.30 **Baraka** - Apolló Stúdiómozi 18.00 **Tin Tin Quartet**-koncert - Hely 20.00 **Horváth Charlie Band**-koncert - Zsigmondy Tornacsarnok

Támogatók:

PEPSI AMSTEL BIER

Nagykanizsa Megyei Jogú Város Önkormányzata, Bárány Laura, Kanizsa Nyomda Kft., Kanizsatex, LIGA Szakszervezetek, Magyar Mozgókép Alapítvány, Mátrix Marketing Műhely, Origó Kft., Profit Kft., Velicskó Irén, ÁB-Aegon Biztosító, Edison Mozi Kft., Kanizsa Bútorgyár, Zsigmondy-Winkler Műszaki Középiskola, Hotel Centrál

Szervezők és információ: HELY Pinceklub és Art Mozi Nagykanizsa ,8800 Sugár u. 13. Tel./Fax.:93/310-533

NEM MEGYÜNK MI MESSZIRE , CSAK A VILÁG VÉGÉRE , OTT SEM LESZÜNK SOKÁIG...

A Művelődési
és Közoktatási Minisztérium
és a Műcsarnok
meghívja Önt a

TERMÉSZETESEN

TERMÉSZET ÉS MŰVÉSZET
KÖZÉP-EURÓPÁBAN

című kiállítás
sajtótájékoztatójára
1994. március 19-én,
szombaton 11 órára

Tartja:
DR. KESERÜ KATALIN,
a Műcsarnok igazgatója

Ernst Múzeum
Budapest VI. Nagymező utca 8.

INVITATION

The Ministry of National Cultural Heritage of the Republic of Hungary and the Ernst Museum kindly invite you to the opening ceremony of the newly established Ernst Museum and its first exhibition **"The Second Sex" (Women's Art in Hungary 1960-2000)** on Thursday, the 20th of September 2000, at 3 p.m.

The opening ceremony is celebrated by Zoltán Rockenbauer, Minister of the National Cultural Heritage.

Curator: Katalin Keserü.

On the occasion of the opening, the Kijárat publishing house presents its new book of studies ***"Modern magyar nőművészettörténet"***.

The exhibition continues until 11 Oct. 2000, Tuesday-Sunday. Open 11a.m. -7p.m.

Programs:
24 September, Sunday, 11a.m.: ***Masters of Ceramics*** (presentation and selling)

Sunday Matinées (11a.m.):
1 October: Concert performed by the Weiner-Szász Chamber Simphony Orchestra
8 October: Fashion show of women designers

Museum talks (every Wednesday at 6 p.m.)
20 September with Katalin Keserü about the exhibition
27 September with Edit András, art historian:
International and Hungarian phenomena in the art of the 90ies
4 October: Surprise !
11 October with Katalin Kemény, writer: ***One-time meetings***
(about Margit Anna, Ilka Gedő, Mária Modok, Júlia Vajda)

Ernst Museum, Budapest, VI. Nagymező u. 8. Tel.: 3414-355

KESERÜ Katalin

MEGHÍVÓ

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és az Ernst Múzeum meghívja Önt az újjáalakult Ernst Múzeum ünnepélyes átadására és **„A második nem" (Nőművészet Magyarországon 1960-2000)** című kiállítására 2000. szeptember 20-án 15 órára.

Megnyitó beszédet mond Rockenbauer Zoltán.

A kiállítást rendezte Keserü Katalin.

A megnyitó alkalmából bemutatásra kerül a Kijárat Kiadó ***Modern magyar nőművészet-történet*** című kötete.

A kiállítás szeptember 21-től október 11-ig, hétfő kivételével 10-től 19 óráig látogatható, mely idő alatt a következő rendezvényekre kerül sor:

szeptember 24-én, vasárnap 11 órától
Az agyag mesterei (bemutatkozás és kerámia vásár).

Vasárnapi matinék (11órakor):
okt. 1.: Weiner-Szász Kamaraszimfonikusok hangversenye
okt. 8.: Iparművésznők női öltözék-bemutatója.

Múzeumi beszélgetések (szerdánként 18 órakor):
szept. 20.: Keserü Katalin tárlatvezetése
szept. 27.: András Edit művészettörténész:
Nemzetközi és hazai jelenségek a 90-es évek művészetében
okt. 4.: Meglepetés!
okt. 11.: Kemény Katalin: ***Találkozásaim***
(Anna Margitról, Gedő Ilkáról, Modok Máriáról, Vajda Júliáról)

Ernst Múzeum, Budapest VI. kerület, Nagymező u. 8. Tel.: 3414-355

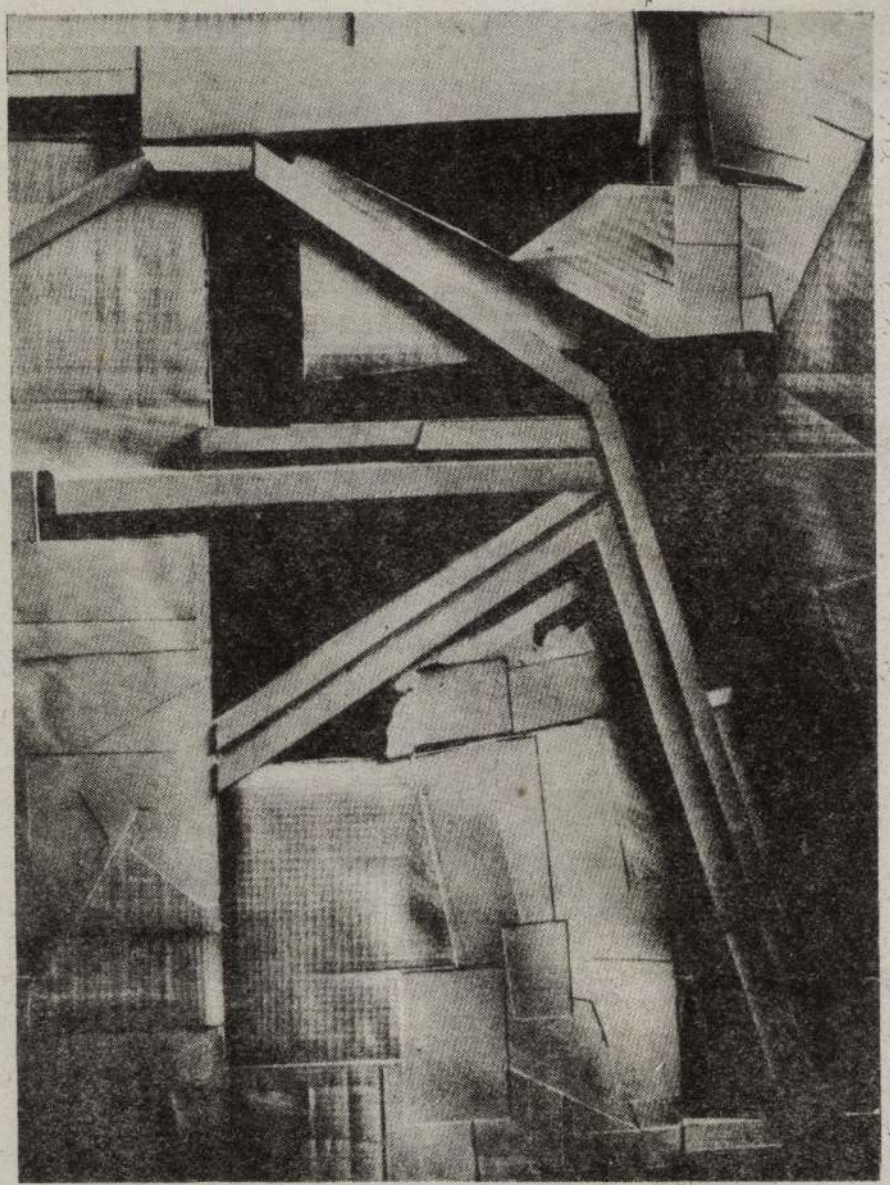

Jovánovics György: Relief, 1984

És most kezdjük majdnem elölről. Keserü Katalin jobb- és balkezeivel valamikor elkészíttetett egy alfabetikus (mondhatnánk diabetikusnak is – hommage à Sarkadi Péter, akit ide persze nem hívtak meg) és egy kronologikus listát, mely nagyjából Banga Ferenctől az Ujlak-csoportig vezet, majd összeállított egy kérdőívet, szerteküldte választottjainak, s várt. A gondolat ennyi. Vagyis, hogy van egy névsor, s az majd megcsinálja önmagát, hiszen a művészeknek feltett kérdések s rájuk a válaszok – Keserü szerint – körvonalazzák majd a helyzetet, megteremtik a gondolat (a szervezők-rendezők gondolatainak) keretét, már majd csak ki kell azt tölteni. A művészek válaszolnak, kik is ők, s mit akarnak – többnyire nem saját szavaikból, hanem semmitmondó, agyonidézett katalógusszövegekből, innen-onnan szerzett cikkek morzsalékaiból állhat és áll is össze így az apparátus –, s megjelölik legfontosabbnak tartott műveiket is, megtakarítva így a kutatóknak a kutatást, s a rendezőknek a rendezést. A keret tehát megvan, az idea azonban nincsen sehol. Azt ugyanis nem lehet ép elmével elgondolni, hogy a kérdőívet postázó szakemberek éppen ezekre a művekre vártak, éppen ezeket a válaszokat vágyták, éppen ezeket a kihagyásos módszerrel írott curriculum vitaeket álmodták meg és ki maguknak (melyek révén a katalógus a teljes és végleges használhatatlanság setétjébe merült). Szóval a művészek megjelölik főműveiket, hármat is, a rendezők pedig berendeznek ezekből egyet-egyet a kiállításba (talán csak Erdély Miklóstól kettőt, őt viszont a katalógusban hipp-hopp grafikusnak minősítik, hogy ne legyen miért örülnünk, ámbár ez már teljesen mindegy is), majd észreveszik, fogy a fal, megy össze a tér, s megkérnek tíz-húsz művészt, vigyék magukat egy kicsit haza, s majd egyszer, menet közben belerendezik őket is az anyagba, csak előbb valakik kirendezésével helyet csinálnak. A decens művész mindent megért: már eleve kis-közepes vagy tényleg piciny munkát hozott, s egy-kettő kivételével elsomfordálni is hajlandó, ha kell. A renitens megsértődik és szecesszionál, vagy hatalmas vászonnal bosszantja a koncepciót (ezért nem látható Kelemen Károly-kép, és így lesz például az évtized meghatározó figurája, ha a rendezést komolyan kellene vennünk, az amúgy valóban jó festő, de épp Keserü által sohasem, szóra meg a legkevésbé sem méltatott Tolvaly Ernő). A művek mindenesetre – mint a flakonból kinyomott poliuretán hab – betöltik a teret, s ahol bírnak, ki is türemkednek, hogy összetapostassanak és fellökessenek kicsinyt. Amúgy a képakasztás-mint-interpretáció, a képakasztás-mint-műtörténetírás most az Ernst Múzeumban önnön korlátait ad astra meghaladta: egy kéz a hatalmas, vagy három méter magas Birkás Ákos-mű mellé függesztette Stubier Zsuzsa 30x20 cm-es képecskéjét (gyenge is), együtt látva őket a nézőt a téboly szelét érzi lengedezni.

És most menjünk vissza megint egy-két lépést. A kiállítandó tárgyakat tehát a művészek választották, Keserü és emberei következésképpen lemondtak arról, hogy eldöntsék maguk, egyedül, melyek a korszak döntő képei, szobrai. Ha viszont ez így van, akkor lemondtak a véleményükről, a korszakot megfogalmazni képes mondataikról (vagy belátták, nem tudják azokat megformálni, mert még nincsenek meg), s átruházták – ahogy mondani szokás – a felelősséget. Csakhogy ez egyrészt nem illik, másrészt ellenszenves, harmadrészt érthetetlen. Ha ugyanis valami nincsen meg, akkor arról nem kell nagyon beszélni. Ha Keserü Katalin úgy gondolja, hogy neki 120-140 ember jelenléte szükséges ahhoz, hogy általuk sugallhasson valamit, az ugyan kicsit forszírozottnak hat, de nem tragikus. Abban a pillanatban azonban, ha önnön jelenlétüket is a meghívottaknak kell indokolniuk, sőt igazolniuk, ha az ideológiát is nekik kell szállítaniuk, akkor már nagyon nagy baj van, akkor már csak jajonghatnak azok, akik még bírnak, mert akkor nincsen másról szó, csak a semmiről, csak a gondolat nélküli akaratról, a fel-le sétáló adrenalinról.

És éppen ezért bírálhatatlan is a kiállítás. Arról ugyanis teljesen értelmetlen beszélni, hogy vajon milyennek tartja saját képét vagy szobrát valaki, amikor magáról a történetről – s a művekről, mint eme történet elemeiről – kellene először hallanunk, de csak a csönd zsizsikelése jut el hozzánk; érdektelen, hogy ki, mit választott, amikor pusztán az üres akarat rakatta egymás mellé a választás eredményét anélkül, hogy valamennyire is ismerte volna saját szándékát.

■■■

Keserü Katalin

hősei már csak angolul beszélnek. Időnként egy egy rokon tűnik fel az anyaországból vagy haldokló nagymama: ők viszont némák, nyelv nélküliek. A kanadaivá lett örményeknek egyszer szembesülniük kell a tükör másik oldalán maradt életükkel. *A kárbecslő (The Adjuster)* hőse saját lakásának elégett romjai felett saját feleségét faggatja: „az Ön lakása égett le? Hol a férje?" E jó szándékú bürokrata a családját már a tükör másik oldalán találja, s nem ismeri meg. Vagy épp akkor ismer önmagára is.

Egoyan alapvetően egyszerű alapállású rendező. Közhelyes alaphelyzeteket, az életből ellesett, sőt giccses érzelmeket spékel meg ravasz posztmodern külsőségekkel. Néha ez az elegy megnyerő, máskor csupán tehetségesen ravaszkodó. Állandóan több szálon futtatja történetét, keményen elvagdossa a szálakat, s a néző majdnem a film közepéig még nem igazodik el a történetben. Sajnos, amikor eligazodik, a látvány rögtön veszít is a feszültségéből.

Nem láttuk a Titanicon bemutatott összes filmjét, s helyünk sincs alaposabb portrét rajzolni róla (megtette ezt Báron György a *Filmvilág* tavaly novemberi és a *Magyar Narancs* legutóbbi számában). Egoyan kicsit Kaurismäki, kicsit a tavalyi Titanic Fesztiválon megismert Hal Hartley művészi rokonának látszik. Távolról az: nemcsak stílusa merevebb, de látásmódja is hűvösebb, mint a fentieké. Nevetni nem akar, vagy nem tud. Műveiben egy érzelem nélküli, civilizált világ rabjaiként leginkább kamaszok vagy öregek próbálnak meg lázadni, másnak lenni, mint előírják.

Egoyan formanyelve kevéssé hajlékony, színészei is elég merevek. Köznapi párbeszédei mesterkéltnek hatnak, szereplői végszavakkal beszélnek (soha nem vágnak egymás szavába, szép szüneteket tartanak). Valószínűleg tudatosan irányítja őket így, nyilván nem akar olcsó áldokumentum jelleget adni a fikciónak (Cassavetes sem akart, az ő színészei mégis állandóan egymás szavába vágva „rábeszéltek" a másik szövegére, épp ezen múlik, hogy – Egoyan a hamisabb). Filmjei mégis – ennek ellenére – többrétűek, jótékonyan nyitottak. Nemcsak Báron, mások is enyhén túlértékelik, de bocsánatos bűn ez, hiszen Hollywood dübörgően butító hadjáratában örömmel és elismeréssel üdvözlendő minden árral szemben úszó tehetség.

Maradtak még.

A fesztivál ideje alatt futott néhány „szemlén kívüli", de attól nem megkülönböztethető program is: ezért jó a Toldi mozi. A kisteremben például Jon Jost, a skatulyázók szerint „amerikai Godard" különös és nagyon erős filmje pergett, a *Keretbe zárva* (bővebben a rendezőről a *Filmvilág* idei áprilisi számában). Jon Jost nemcsak Egoyannál következetesebb kép- és meskete-romboló, de valószínűleg Godard-on és Jonas Mekason kívül mindenki másnál is. Ráadásul a végletekig lecsupaszítva történetet, képet is, megőriz valamit a mozgókép fénybe burkolózó hangulati erejéből.

Az avantgarde jó arcát mutató fesztiválra szinte díszes kakukktojásként került Nikita Mihalkov *Urga* című velencei nagydíjas opusza. Hagyományos film, nem „experimentális", miként a szemle legtöbbje volt. Mihalkov keveset vénült *Az első tanító* óta. Hagyományos, sőt kicsit konzervatív formanyelvű filmje élő és friss. Ki hinné, de nála is egy tévémonitoron váratlanul megjelenő, a valóságot tagadó és egyúttal értelmező „ellenképsor" a film kulcsa. A tévékészüléket ezúttal a mongol sivatag kellős közepén felejtették. A városban először járt pásztor elbóbiskol, és Dzsingisz kánt álmodja bele a tévébe. Dzsingisz kán kilép a dobozból, a pásztort lovához kötözi, nevetséges készülékét pedig eltiporja. Nem biztos, hogy ez az álom-betét a film legjobb képsora, de úgy hat, mintha Mihalkov is hozzá akarna szólni az idei Titanic Fesztivál főtémájához.

„Lumière – Fény" – zárnánk a lefontosabb szavakkal beszámolónkat, kíváncsian Szirtes Andrásnak most készülő és a Lumière-évfordulót ünneplő teljes filmjére. Miként a tavalyi évben, idén is igazi értékek szemléje volt a süllyedni nem akaró Titanic.

■■■

HAJDU ISTVÁN

DIABETIKUS VÉLETLEN

„80-as évek – képzőművészet"

Amikor Keserü Katalin (egyetemi oktató, a Műcsarnok igazgatója) az év elején tanítványaival és sűrűn változtatott, ki-be cserélt munkatársaival elkezdte szervezni a *80-as évek – képzőművészet* című kiállítást, s kiszálaztak vagy száznegyven művészt a számon tartott nagyjából 5000-ből, hogy meghívják őket az egyszerre monstre és tudományos tárlatra, a tervbe már eleve és önkézzel építették bele a kudarcot: a felkért „minta" túlságosan kicsiny volt ahhoz, hogy reprezentálja a teljes „populációt", ahhoz viszont abnormálisan nagy, hogy valamifajta *koncepciót pontosan ábrázolva* viselkedhessen a kiállítás vizsgálati körülményei között. Másképpen fogalmazva: ha Keserü és társai *valóban* a cím sugallta neutralitásra törekedve hívtak meg *ennyi* művészt, akkor tévedtek, mert ez igencsak kevés ahhoz, hogy az elmúlt évtized meglehetősen zavaros, egyszersmind rendkívül látványos szcénája bemutattassék, arra viszont igencsak sok, hogy reprezentáljon egy feltehetőleg kiérlelt, de legalábbis kigondolt tézist, vagy – még a legrosszabb esetben is – felvillantson valami kószálása közben elcsippentett ötletet a korról. Szűkös a lista, mert a nyolcvanas években még jócskán létezett tendenciák és azok protagonistái zárulnak ki a tárlatról, s túlságosan bő, mert egyrészt nem volt (és nincs most sem) ennyi jelentékeny, a korra érzékeny és a kvalitását illetően támadhatatlan művész, másrészt – s ez az iménti ekből következik – egy ekkorára hizlalt lista nem adhat alapot egy koherens gondolat illusztrálására, már csak technikai okokból sem.

De hát hol van itt koherens gondolat? Ha a kérdés ugyanis az volt: mi történt a nyolcvanas években a magyar képzőművészetben, úgy egyfelől a válaszra kértek számának ambivalenciája, másfelől *a sokságukból* eredő tehetetlenség zárja ki a felelet esélyét; ha viszont Keserü és a többiek azt firtatták, hogy vajon ez a száznegyven művész teremtette-e meg a nyolcvanas évek magyar művészetét, s ráadásul olyan formában, amint az az Ernst Múzeumban látható, akkor megint csak mellébeszélnek, mert *a vak is tudja*, hogy nem ezek mind, s nem ebben a formában.

KESZTYÜS Ferenc

MN. 1994. okt. 15.

KESZTYŰS FERENC grafikus- és festőművész kiállítása látható Budapesten, a III. kerület 1. szám alatt.

TELEVÍZIÓ

Rambo-szindróma

Újabban mindig a hét elején látható a TV2 Szeresd Amerikát sorozatának következő darabaja. Rambóról van szó természetesen, régi ismerősünkről, aki persze mégsem annyira régi, mint lehetett volna, hiszen amikor a nyugati világ mozirajongói először találkoztak vele, nálunk még tiltott gyümölcs volt. A sorozat annak idején a Reagan elnök kemény és bekeményítő politikai offenzívájához csinált hangulatot, megnyerte utólag egyetlen amerikai katonával a vietnami háborút, egyetlen tiszta szívű diverzáns segítségével rendet tett Afganisztánban. Ott, „ahová az amerikaiaknak úgysem ér el a kezük..." – vigyorog a minden tekintetben elvetemült orosz parancsnok a néző képébe –, de persze nagyot téved. Szadista oroszok, démoni gonoszságú északvietnamiak: persze hogy nem láthattunk belőle semmi a nyolcvanas évek derekán. Először csak a kalóz változatokat tűrték meg a maszek videotékákban, azután már eredeti csomagolásban lehetett behozni és továbbadni, végül a stílusát kereső harcias kültelki tinédzser, ha a filmet nem is látta, már a levegőből is érezte, ami számára itt igazán fontos: természetesen nem Vietnam, nem Afganisztán, hanem az izzadtságtól csatakos, meztelen felsőtest, hosszú haj, pánttal leszorítva, vadászkés, kevés szó, nagy pofon, Sly Stalone sokértelmű bávatagsága.

Régen volt, igaz sem volt talán. Ma ugyanebben a kategóriába a fej kopasz, izzadni nem illik, vadásztőr helyett ott a baseballütő.

Rambót nézni, magyar televízióban, annyi évvel a régen lejátszott Reagan–Brezsnyev meccs után, a rövid hajú nehézfiúk új, más és testközeli erőszakkorszakának kellős közepén, üdítő élmény. Lehet izgalmas – elvégre nem hiányoznak a filmekből az izgalmas jelenetek –, és lehet vicces. Az, ahogy Stalone minden egyes Rambo-epizódban a képünkbe vágja, hogy ő az az ember, aki szereti a hazáját, egyenesen zavarba hoz. Televízión a hatás szinte erősebb, mint filmvásznon. Szigorú hősünk csak néz a szemünkbe, egészen közelről, saját nappalinkban, nagy, hajkoronás feje betölti a képernyőt. Egy utolsó sorozattal büntet még egyet az ellenségen, vagy megszégyenítő ökölcsapással a hamis bajtárson, azután minden megvetését miránk zúdítja. Mert hogy az van a szemében. Nyomorult, harc nélkül tengődő férgek, felöltözve, sőt nyakkendősen grasszáló híg-amerikaiak és híg-magyarok, híg-akárkik – megannyi hazátlan bitang –, szégyelljétek magatokat!

Nyilván nem véletlen, hogy Rambo a szomszédos Szerbia harcias köreiben különösen sokáig őrizte népszerűségét. A régi Jugoszláviában, mint emlékszünk, a bomlás kezdetekor megvolt hozzá már (és megvolt még) a politikai szabadság, hogy színről színre, rögtön a világpremier után tanulmányozhassák a standard amerikai hazafiúi félmeztelenséget. Meg is volt az eredmény: tíz éven keresztül azután a horvátországi, boszniai, koszovói tisztogatások dokumentumfelvételeiről, mindenféle szabadcsapatanzixről megannyi lelkes Rambo tekint ránk. Okkal hisszük, hogy a hágai bíróság listáján szereplő személyek mindegyike – magát Milosevicset és néhány nyakkendős kortársát leszámítva – hosszabb vagy rövidebb ideig mind viseltek Rambo-kosztümöt.

Szó se róla, volt hatásuk a Rambo-filmeknek a világon mindenütt. Mégsem valószínű, hogy valamely szerb televízió most együtt tűzné műsorra a magyar TV 2-vel. Kicsit komplikált lenne a film amúgy ide passzoló propagandatartalma a kis-jugoszláv elnökválasztás előestéjén.

Hiszen mi is arrafelé a rambói üzenet? Fontolgatás nélkül, Rambóként számolj le hazád ellenségivel! Vagyis leginkább a Rambót exportáló kultúrimperialista amerikaiakkal, tehát magával Rambóval, aki mégsem bizonyult eléggé Rambo-nak, hiszen nem jött el megküzdeni félmeztelenül késsel és karabéllyal, hanem repülőgépeket küldött maga helyett. Pedig te Rambo-kosztümben, Rambó-lélekkel várod azóta is. Legyél csak vadnacionalista Rambo, a héten Szerbiában, holnap a világon akárhol, hogy közben tudd, ezzel is átvágnak. Gyűlölj Rambót – Rambóként!

A TV 2 sugározta Stalone-filmmel egy időben a magyar közszolgálatin Szerbia esélyeiről folyt beszélgetőműsor, a Rambo-szindrómáról nem esett szó. Túl komplikált. Egy másik amerikai filmet idézve: a 22-es csapdája.

Hirsch Tibor

Nőművészet pedig létezik

– állítja Keserü Katalin az Ernst Múzeumban

A nő hagyományosan a művészet témája, tárgya, de alanyaként ritkán szerepel önálló kategóriaként. Legalábbis Magyarországon. Eddig Szombathelyen és Kecskeméten szenteltek külön bemutatót a hazai nőművészetnek, vagyis azoknak a képzőművészeti alkotásoknak, amelyeket nők készítettek. Az előbbi helyen a két világháború közötti időszakból, az utóbbin a századforduló származó művek szerepeltek. Mától olyan tárlat látható a felújított budapesti Ernst Múzeumban, amely az elmúlt négy évtized hazai női művészetét, annak különféle vonulatait idézi fel, A második nem címmel.

A nők nem vetették el a figurális ábrázolást

FOTÓ: KOVÁCS BENCE

Tudatos a címbeli célzás a hatvanas évek egzisztencialista gondolkodója, Simone de Beauvoire sokat vitatott könyvére. Keserü Katalin, a múzeum új vezetője és a kiállítás rendezője ugyanis úgy véli, az egzisztencializmus mint filozófiai irányzat komoly ösztönzést adott a művészetben a nők számára, hogy saját „létkérdéseikkel" foglalkozzanak. Azt ábrázolják alkotásaikban, ki a nő, mi a nő létének lényege. Mintegy gyakorlati igazolást kínálva ezzel az egzisztencializmus apostolának számító Sartre-nak, aki hiányolta a nő önképét, „tekintetét" a művészetben. Az úgynevezett nőművészet azonban már a századforduló tájékán megszületett, amikor „a második nem" autonóm alkotóként jelentkezett (és amikortól feminizmusról is beszélünk). Mármint a nyugati művészeti életben. Itthon a század második felében, egészen a rendszerváltásig ezek szóba sem kerültek.

Mégis fölmerül a kérdés – e kiállítás kapcsán bizonyára még inkább, mint eddig –: lehet-e alkotásokat, szellemi irányzatokat megkülönböztetni pusztán annak alapján, hogy nők vagy férfiak hozták létre azokat? Létezik-e külön „férfi-" és „nőművészet"?

A művészettörténész Keserü Katalin nem vitatja a művészet egyetemességét, de utal arra, hogy a nyugati művészetet sokáig egyedül a férfiak alkották meg. Az egyes műtípusokat is. Emiatt a nők sajátos kifejezési formákat kerestek. Ilyenné vált a hetvenes években például a performance vagy a fotódokumentáció. Magyarországon négy nő volt a kezdeményező: El Kazovszkíj, Drozdik Orsolya, Kelecsényi Csilla és Keserü Ilona. (El Kazovszkíj azonban „nőként" mégsem kívánt részt venni az Ernst Múzeum tárlatán.) A hatvanas évekből a hazai nőművészetet még a két világháború között indult alkotók, Vajda Júlia, Anna Margit, Schaár Erzsébet képviselte. Köztük és az új generáció – például Berki Viola, Keserü Ilona, Maurer Dóra, Várnagy Ildikó – közötti kapcsolatot Ország Lili historizáló képei teremtették meg. Anna Margit például mitológiai nőalakok ábrázolásával utalt a női szerepekre. A hetvenes években azonban már az említett új formákon kívül a textilművészek is más utakat kerestek. Részben szakítottak a hagyománnyal, mert plasztikát, térelemet formáltak textilből, részben viszont visszatértek hozzá. Balázs Irén, Szabó Mariann, Szemes Zsuzsa, Péreli Zsuzsa munkái láthatók egyebek között ebből az időből. A nyolcvanas évek absztrakcióba hajló művészeti irányzata ellenére a nők nem vetették el a figurális ábrázolást, új, életszempontú megközelítésekkel próbálkoztak. Lovas Ilona textilmunkáin például megjelenik az organikus világszemlélet, olyan anyagok – búzacsíra – használata, amelyek korábban nem voltak szokásosak. A művészettörténész sok egyéb mellett jellemzőnek tartja Imre Mariann hímzett betonszívét, Kálmán Gyöngyi, Göbölyös Juca fotóit vagy Szépfalvi Ágnes képeit, amelyeket az ötvenes-hatvanas évek érzelmes filmjei alapján festett.

– Sem a műveken, sem a kiállításon nem programszerű a nőművészet, mégis kivehető sajátossága: az elvontabb megközelítéssel szemben az érzelemgazdagság, a világ átélése – jegyzi meg Keserü Katalin.

V. Gy.

Hátramenetben az Alkotmánybíróság?

A nyári szünet előtt a véleményszabadsággal összefüggő három ügyben hozott határozatot az Alkotmánybíróság. Ezekre a döntésekre hét, öt, illetve négy évet kellett várni. Az átlagosnál is lényegesen hosszabb „átfutási időnek" az a magyarázata, hogy már az első Alkotmánybíróság többségének felfogása is elbizonytalanodott a véleménynyilvánítás megítélését illetően, az 1999-re teljesen kicserélődött testület pedig végképp következetlenné vált. Ezt jelzi, hogy a három határozat közül egy, amelyik a rémhírterjesztés büntetőjogi tényállását alkotmánysértőnek minősíti, a kezdeti évek liberális gyakorlatát követi, míg a másik kettő, melyek alkotmányossá nyilvánítják a nemzeti jelkép megsértését, illetve az önkényuralmi jelképek használatát kriminalizáló passzusokat, kifejezetten elfordulást jelent a korábbi állásponttól.

A helyzet bonyolultabb annál, semhogy egyszerűen konzervatív fordulatról lehetne beszélni. Már Sólyom László idejében sem mindig tartottak ki az alkotmánybírók a véleményszabadságot más alapjogokhoz képest előnyben részesítő felfogás mellett, és Németh János elnöksége alatt is született a rémhírterjesztésről szóló mostani döntést megelőzően is „véleménynyilvánítás-párti" verdikt. Vagyis egyik testület sem vádolható következetességgel, mégis, míg a „Sólyom-bíróság" kiemelt jelentőséget tulajdonított a szabad szólásnak a demokratikus társadalom szempontjából, a jelenlegi bírák túlnyomó többségéről ez már nem mondható el.

A rémhírterjesztés vétsége

A Sólyom-bíróság első éveiben képviselt álláspont tükröződik abban a döntésben, amely alkotmánysértőnek minősíti és megsemmisíti a Btk. 270. §-ában foglalt rémhírterjesztés vétségét, mivel az „szükségtelenül és aránytalanul korlátozza az alkotmány 61. § (1) és (2) bekezdésében biztosított szabad véleménynyilvánításhoz való jogot és a sajtószabadságot, nem felel meg az alkotmány 2. § (1) bekezdéséből, illetve a 8. § (1) és (2) bekezdéséből levezethető követelményeknek". Az ítélet indokolása külön is hangsúlyozza, hogy „a rémhírterjesztés alkotmányosságának megítélésekor az Alkotmánybíróság ugyanazt a »szükségességi gatási határozat tesztjét alkalmazták. Elöljáróban felidézik elődeiknek azt a nyolc évvel ezelőtti megállapítását, miszerint a vélemény szabadságát korlátozó törvényeknek kisebb a súlyuk, ha más alanyi alapjogokat csak mögöttesen, valamely intézmény közvetítésével védenek, a legkisebb pedig akkor, ha csupán valamely elvont érték a tárgya (például a köznyugalom). Ezzel mit sem törődve, a mostani indokolás szövege levezeti, hogy jelen ügyben a véleménynyilvánítás szabadsága az alkotmányra közvetlenül visszavezethető más normatív alkotmányos értékekkel ütközik. Vagyis elismeri, hogy a véleménynyilvánítás szabadságával mint a kommunikációs alapjogok „anyajogával" szemben jelen esetben nem áll másik alapjog!

társadalomra veszélyesség hiányában felmentette a tulajdonost a vád alól. A másodfok – eljárási okból – visszaadta az ügyet az első fokon eljárt bíróságnak, amely évekig azért nem hozott újabb döntést, mert várta az Alkotmánybíróság állásfoglalását. 1998-ban azonban a bíróság már nem győzte kivárni az alkotmánybírák határozatát, és meghozta felmentő ítéletét, amelyet azután a másodfok 1999-ben helybenhagyott.

A közösség elleni izgatásról szóló 1992-es határozat említett tesztjében szereplő, a korlátozás alkotmányossága szempontjából legnagyobb súlyt képviselő másik alapjogot ezúttal sem találtak a bírák, így azután kisebb súlyú legitimációt kellett keresniük. Ezt végül is abban vélték megtalálni, hogy „az alkotmányos

vatkozni, a „köznyugalom védelme" pedig, ahogy azt az 1992-es izgatási határozatban az Alkotmánybíróság megállapította, önmagában nem szolgálhat alapul a véleményszabadság korlátozásához.

A másik fontos kérdés, amelyben Kukorelli különvéleményen van, az izgatási döntés értéksemlegességi tesztjének figyelmen kívül hagyása. Ebből az elvből ugyanis Kukorelli szerint az következik, hogy az önkényuralmi rendszerrel való egyetértés kifejezése önmagában, tartalma alapján nem büntethető, márpedig a vizsgált passzus a véleményt értéktartalma alapján minősíti, és nem külső korlátot állít a közlés szabadságával szemben. Végül a különvélemény a történelmi körülmények vizsgálatának kérdésével is foglalkozik, és – felidézve az Alkot-

– Mióta nincs tétje, kedvem sincs szidni a politikusokat. Inkább dicsérem őket. Abban még van rizikó MARABU RAJZA

De akkor mi is van a mérleg másik serpenyőjében az Alkotmánybíróság szerint? Az indoklás [illegible] értékekkel összeegyeztethetetlen véleménynyilvánítást az alkotmány 61. §-a [illegible] nyilvá-

mánybíróság 1992-es érvelését – éppen ellentétes következtetésre jut, mint bíró-

Quo vadis Vatikán?

A reakciók: „Megrázkódtatás!"; „A reformáció egyházainak szóló hadüzenet!"; „Az ökomenizmus harminc éves eredményeinek semmibevétele!"; „A középkori elmaradottság és a vatikáni nagyzási hóbort kevereke!"

Kétségtelen, Ratzinger bíboros, a Vatikán Hittani Kongregációja vezetőjének „Dominus Jesus" kezdetű 37 oldalas dokumentuma, amelyet a pápa „apostoli hatalmával megerősített és közzétételét elrendelte", temperamentumtól, világnézettől függően világszerte nagy feltűnést, vitát, felháborodást váltott ki. (Nálunk nem, de ez más téma.)

Ez nem meglepő. A dokumentumban és az országos püspökkari konferenciák címére megküldött értelmező levélben kijelenti a hit tisztaságára felügyelő hivatal vezetője, hogy a reformáció nyomán létrejött egyházak „lényegében" nem is tekinthetők egyházaknak. Ezzel egy szintre helyezi az evangélikusokat és reformátusokat a szektákkal. Megállapítja, hogy csak a római katolikus egyház Krisztus egyedül üdvözítő egyháza. (A német püspökkari konferencia elnöke, Karl Lehman: „Elfut a méreg, ha arra gondolok, milyen megütközést váltanak ki ezek a megállapítások más keresztény egyházakban.")

És mindez II. János Pál uralkodása alatt történik, aki a „keresztény egység" megvalósítását tűzte zászlajára, és valóban sokat tett ennek érdekében. A most közzétett dokumentum a legóvatosabb vélemények szerint is évekkel veti visszsza az ökomenizmus előrehaladását. Az első lépést az ökumenizmus útján XXIII. János pápa tette meg. Az általa összehívott II. vatikáni zsinat „Lumen gentium" nevű dokumentuma tekinthető az első óvatos, de hivatalos próbálkozásnak a többi keresztény egyházhoz való közeledésre. Kimondta: számos egyházban és egyházi közösségben „megtaláljuk a szentségek és az igazság elemeit". Aztán az ökomenizmus három évtizede következett, amely II. János Pál pápával érte el csúcspontját. Számtalan beszédben, sőt enciklikában is a „keresztény egység" fontosságát hangsúlyozta. „Ut unum sint" („Hogy egyek legyünk") kezdetű enciklikájában odáig

● A Központi Statisztikai Hivatal becsült adatai szerint az elmúlt évben az ipar termelői árindexe 11,4 százalékkal növekedett, a nemzetgazdaság beruházásainak értéke 750 milliárd forintot tett ki, ami 5-6 százalékkal meghaladja az 1993. évi szintet. A mezőgazdaság is elmozdult a mélypontról, termelésének volumene várhatóan 1,7 százalékkal több lesz az egy évvel korábbinál. A lakosság fogyasztásának 50-55 százalékát kitevő, kiskereskedelmi árúforgalom 1994-ben 5-6 százalékkal csökkent 1993-hoz képest.

● A múlt héten 1258 üzletkötés során, 821 millió 690 ezer forint értékben vásároltak részvényt a Budapesti Értéktőzsdén (BÉT). A legnagyobb mennyiségben az EGIS Gyógyszergyár Rt. papírjai cseréltek gazdát. Az EGIS-részvényekre 288 üzlet született, 307 millió 636 ezer forint értékben, 2140 forintos heti átlagáron. A Pick Szeged papírjaiból árfolyamértéken 106 millió 650 ezer forintnyi fogyott, 69 üzletben.

● *A Verbund AG. osztrák villamosenergia-társaság elsősorban a Győr melletti Édász iránt érdeklődik. Egy tanácskozáson a Verbund képviselője kijelentette: a lehető leghamarabb szeretné kialakítani a magyarországi együttműködést. Szerinte a cég rendelkezik a döntő technológiai ismerettel, amely előbbre viheti a magyar energiagazdaságot. Később elmondta, hogy a dolgok jelenlegi állása szerint szinte bizonyosra vehető, hogy a Verbund ajánlatot tesz az Édászra.*

● Eredményesen halad a Salgótarjáni Acélárugyár Részvénytársaság reorganizációja. A vállalat újjászervezése 1993 végén kezdődött, amikor bekerült a hitelkonszolidációs programba. A kormány a cégnek a Magyar Hitel Banknál fennálló 430 millió forintos hitelét kivásárolta, valamint hitelfelvételre vállalt garanciát. A kormány 1994. december 24-ei határozata szerint 300 millió forintos támogatással pótolják a társaság veszteségeit, a fejlesztésekhez pedig 200 millió forintos hitelgaranciát vállalnak.

Létszámleépítés csak jövőre

Diósgyőr fellélegezhet

Az Állami Vagyonkezelő Rt. igazgatósága legutóbbi ülésén részletesen megvitatta a Dimag és vállalatcsoportja tulajdonviszonyainak rendezését szolgáló adásvételi szerződéseket – jelentette be tegnapi sajtótájékoztatóján *Lascsik Attila*, az ÁV Rt. vezérigazgatója. A döntés értelmében az ÁV Rt. január 31-ével 8,5 milliárd forintért kivásárolja a felszámolás alatt lévő Dimag társaságcsoport eszközvagyonát, s az ÁV Rt. által létrehozandó új társaságba, a Diósgyőri Acélművek Kft.-be apportálja, amely tehermentesen kezdi meg működését. A kivásárlás finanszírozásáról a Pénzügyminsztérium döntését várja az ÁV Rt.

A borsodi térség problémáiról szólva a vezérigazgató elmondta: a veszteségek forrása elsősorban a KGST megszűnésével bekövetkező piacvesztés, a hazai fizetőképes kereslet hiánya, a termelési struktúra elmaradottsága, a technológiai váltás rugalmatlansága és a piacvédelmi intézkedések hiánya. Az előzményekből következően a diósgyőri kohászat az elmúlt öt évben képtelen volt önfenntartó tevékenységet folytatni, s csak állami támogatás mellett maradhatott életben. A „szerkezetátalakítási" többletköltségként megjelenített veszteségpótlásokat a kormány vissza nem térítendő támogatásként adta, emellett azonban nagy szerepe volt a forgóeszközfinanszírozás hiteleire nyújtott állami garanciavállalásnak.

A vállalatcsoport nemzetgazdaságban elfoglalt szerepét tükrözi, hogy a hazai acélgyártásnak több mint harminc, a melegen hengerelt rúd- és idomacélok gyártásának nyolcvan százaléka itt összpontosul. Elsősorban a Rába, a Ferroglobus, a MÁV, a Magyar Gördülőcsapágy Művek és az Ózdi Hengerművek a nagy megrendelő, de az export is jelentős. Az új társaság a korábbi mennyiségnél lényegesen kevesebb, 400 ezer tonna acélterméket állít majd elő, de foglalkoztatja a korábban felszámolás alatt álló társaságok dolgozóit. Ez évben nem várható radikális létszámleépítés – ötezer ember munkahelye marad meg –, jövő évtől kezdődően azonban fel kell készülni a karcsúsításra: 1996 után ugyanis csak 3000 munkavállaló foglalkoztatása biztosítható tartósan. Mivel a kivásárlási szerződések véglegesítése még folyamatban van, így ezek részleteiről egyelőre bővebb információ nem hangzott el.

Kérdésre válaszolva Lascsik Attila elmondta: a Magyar Nemzet című napilap átmeneti nehézségeinek orvoslására sürgős intézkedés szükséges, mert az újság a privatizációig sem szűnhet meg, működőképességét addig is fenn kell tartani. A privatizációs pályázat kiírása során érvényesíteni kell a lap megőrzéséhez fűződő érdekeket, így az árbevétel nem lehet a privatizáció elsődleges szempontja.

V. É.

Az ellenőrzési tevékenység hatékonyságának növelése érdekében írt alá együttműködési megállapodást *Pitti Zoltán*, az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal elnöke és *Barát Gábor*, az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság főigazgatója tegnap. A két szervezet szakemberei szerint a megállapodás egyik legfontosabb eredménye lehet a jövőben a munkaerőpiacon észlelhető szabálytalanságok gyakoriságának csökkenése.

Törvénysértő önkormányzatok?

Zavarok az bérlakások eladásában

Folytatás az 1. oldalról

Az önkormányzatok döntő többsége, a mulasztásos törvénysértés állapotában, mind a mai napig nem tett eleget annak a jogszabályi kötelezettségnek, miszerint ma már az 1993-as törvény szerint kell meghatározni a lakásbérlet feltételeit, és különösen a lakbéreket. A mai bizonytalanság miatt viszont a bérlők döntő többsége nincs abban a helyzetben, hogy össze tudja hasonlítani a vásárlás esetén létrejövő tulajdonosi, illetve a jelenlegi, bérlői státuszból fakadó előnyöket, hátrányokat, és eldöntse, hogy érdemes-e megvennie a lakást. A lakbér kérdése a fővárosban sem rendeződött, ahol pedig viszonylagos nyugalom van. Mivel időközben a kerületektől a Fővárosi Önkormányzathoz került a lakbérrendelet megalkotásának a joga, ezért újabb időhúzás valósult meg – hiszen a törvénymódosítás már tavaly szeptemberben megtörtént, így a kerületi önkormányzatok kivárhatták, amíg a fővároshoz kerül az ügy. Ezáltal a most március végén lejáró egy éves határidő végképp abszurddá vált.

Bizonytalanság a bérlakásfronton

FOTÓ: KÖRMENDI IVÁN

– Aki bejelenti a bérlakás megvételi szándékát, az gond nélkül megteheti azt?

– Sajnos nem, ugyanis a vételi jog a vonatkozó jogszabály szerint nem terjed ki azokra a lakásokra, melyek nem az IKV kezelésében álltak – ezeket az Önkormányzati Törvény 107. paragrafusa adta az önkormányzatoknak. Az egykori tanácsi bérlakások döntő többsége IKV kezelésben volt, s azokat a vagyonátadó bizottságok, a Vagyonátadási Törvény révén adták át 1991. őszén. Míg a lakások másik részét az Önkormányzati Törvény 1990-ben, az önkormányzatok megalakításakor automatikusan adta az önkormányzatok kezébe – ez utóbbi kategóriába közel 60 ezer lakás tartozik. Olyan abszurd helyzetek is adódtak, hogy egyes lakótelepek ugyanakkor épült, ugyanakkor átadott, ugyanolyan bérlők által lakott lakások egyik fele az IKV-körbe a másik az utóbbi, ominózus csoportba tartozott. Ennek adminisztrációs oka volt – attól, hogy milyen tulajdonban volt a terület, amelyre a házak épültek. Ez az 1990. előtti időszakban nem játszott szerepet. Aki például bérlakását egy másik bérlakásra csélte, nem is tudhatta meg, hogy abba a körbe tartozik-e, amelyikre most vonatkozik a vásárlási jog, avagy nem. Márpedig, e lakások megítélése és – szerintem – az alkományos megítélése sem lehet eltérő a többitől, mert ez a megkülönböztetés a bélrők szempontjából diszkriminatív lenne.

– Az érintettek érthető módon nehezményezik ezt. A hatóságok miként reagáltak a felvetéseikre?

– A Belügyminisztérium jogászai erre azt mondják, hogy az összes bérlő adja be a vételi jogát az önkormányzathoz. A Lakásbérlők Egyesültet szerint csak akkor lehet vételi jogot bejelenteni, ha ehhez megfelelő feltételek is megvannak. Amikor e vételi jogot a törvénybe foglalták, akkor abból indult, hogy a többi feltételek is meglesznek. Ezek hiányában azonban egy jogvesztő határidőt fenntartani – véleményem szerint – elfogadhatatlan dolog.

– Mi a helyzet azon lakásokkal, melyek vásárlási szándékát március előtt bejelentette a lakó, de a folyamat tovább húzódik?

– Ha a vételi jog a vásárlót megillette, akkor ügye rendesen halad tovább. Ám gyakran menet közben derül ki, hogy az épület bontásra van ítélve, hogy városrendezési program van életben azon a területen, kisajátításra ítélték vagy más akadályozó tényező áll fenn. Ennek az esetek 90 százaléka már nem időszerű – mert korábban meghiúsult fejlesztési elképzelések részét alkotta –, de a bérlőt nem illeti meg e bérleti jog. Ezen anomáliákat is meg kellene szüntetni ahhoz, hogy törvényben rendezetlen kérdések rendeződjenek. Ez mintegy 40 ezer lakást érint.

– Milyen reményeket vár a Lakásbérlők Egyesülete a kezdeményezéstől?

– Reméljük, hogy a parlament még februárban dönt az általunk felvetett kérdésekben. A teljes Lakástörvényt nem szükséges módosítani, hanem elegendő néhány paragrafust megváltoztatni. Ám óriási baj lenne, ha azokra nem kerülne sor. Kis mértékű módosításáról, és ugyanakkor egy hosszabb távú munka-ütemterv elfogadásáról van szó.

❄

Szerettük volna megkérdezni a levél címzettjét, *Csiha Juditot*, mi az álláspontja a hozzá érkezett petícióról. Az Igazságügyminisztérium államtitkára kérésünket azzal hárította el, hogy a Lakásbérlők Egyesülete őt levélben kereste meg a problémájával, így arra nem adhat választ a sajtón keresztül, csakis levélben, amelyet az egyesület vezetőjének fog elküldeni.

A minisztérium sajtófőnökétől azt is megtudtuk, hogy az államtitkárasszony már dolgozik azon, hogy a válasz mielőbb megszülessen. Minthogy a beadványban több olyan pont is van, amelyről a *Belügyminisztériummal* kell konzultálnia, ma még nem tudni, hogy mikorra készül el a válaszlevél. Azzal mindenki tisztában van, hogy nagyon sok embert érintő, igen fontos ügyről van szó, ezért feltehetően az ilyenkor szokásos 30 napos határidőn belül meg fog érkezni az állásfoglalás Battha Pálnak.

Ezt követően Csiha Judit készséggel tájékoztatja a közvéleményt – így lapunkat is – a lakásügyi kérdésekben kialakított koncepcióról.

D. L. – Sz. T.

REALLÍZING KÖTVÉNY

KAMATEMELÉS!

Az ügyfeleink tulajdonában levő, valamennyi kötvényre is érvényesen,

a Reallízing kötvények 3 hónapos lekötésére vonatkozó alapkamata + 2%-kal évi 24%-ra,

a 90 naponként esedékes kamatprémium 1,33%-ra növekedik, 1995. február 6-ától.

Ugyancsak + 2%-kal növekedik a kamatprémiumokkal eddig elért kamatláb, például az elért évi 30%-ról évi nettó 32%-ra.

A kötvény továbbra is kapható és bármikor visszaváltható!

1990 óta állandóan forgalmazzák, 25 000 Ft-os, 100 000 Ft-os, 1 millió forintos címletekben.

realbank

Budapest VI., Andrássy út 124. Tatabánya, Mártírok u. 81/B
Budapest V., Semmelweis u. 4. Eger, Széchenyi u. 34.
Dabas, Vörösmarty u. 10.
Pécs, Király u. 75.
Debrecen, Piac u. 18.

és az EXPRESS utazási irodák.

VÁLTOZÓ KAMATOZÁS: AZ ÖN FIÓKJÁBAN IS NÖVEKSZIK A KÖTVÉNY KAMATA!

Bács-Kiskun megyei fejlesztés révén

Idén megduplázódnak a telefonok

Bács-Kiskun megyében – a kecskeméti primerkörzet kivételével – az izraeli BEZEQ Corp. Ltd. nyerte meg a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium pályázatát a helyi, közcélú távbeszélő-szolgáltatások ellátására. A BEZEQ a Matáv Rt.-vel közösen alakította meg az Első Magyar–Izraeli Távközlési Részvénytársaságot (Emitel Rt.), amely a közelmúltban vette át a szolgáltatói jogot. A társaság jelenleg több mint 37 ezer előfizetőről „gondoskodik" a kiskunhalasi, a kiskőrösi és a bajai térség 83 településén.

Az Emitel Rt. a kézi kapcsolású központokat mindenhol automatizált, elsősorban digitális központokra cseréli. Ehhez azonban a terület nagy részén bővíteni kell a körzethálózatot. Az új központok a legtöbb településen új helyre is kerülnek. Az esztendő végére 100 lakosra 23 telefon jut (az eddigi 12-vel szemben), az ezredfordulón pedig szinte minden lakásban lesz egy telefonvonal. Ez nemzetközi mércével is jó aránynak tekinthető. A „legelmaradottabb" térség a kiskunhalasi, ahol a kézi kapcsolású központok száma jelentős. A távhívásba várhatóan 1995 végéig valamennyi község bekapcsolódik és az igényeket teljesíteni tudják.

Amennyiben a tényleges előfizetői igény indokolja, a fővonalszám-növekedés éves üteme legalább 15,5 százalékos lesz. A továbbiakban a jelentkező igények 90 százalékát 6 hónapon belül, 98 százalékát 1 éven belül teljesítik. Nyitott, jól működő kapcsolatrendszert kíván kialakítani az Emitel Rt. a lakossággal és az önkormányzatokkal. Kiskunhalason, Kiskőrösön, Kalocsán és Baján az ügyfélszolgálati irodák készséggel adnak felvilágosítást az Emitel Rt. szolgáltatásairól, fejlesztési terveiről. A tervezési és a kivitelezési munkáknál a cég szeretné igénybe venni a helyi munkaerőforrásokat. Az év végére a nyilvános telefonállomások száma is megnő, 500 lakosonként helyeznek el érmés, illetőleg kártyás telefonokat.

G. R.

A Magyar Nemzeti Bank hivatalos valutaárfolyamai

Pénznem	Vételi	Közép	Eladási
	árfolyam 1 egységre, forintban		
Angol font	175,03	176,77	178,51
Ausztrál dollár	84,45	85,25	86,05
Belga és lux.fr. (100)	351,57	355,03	358,49
Dán korona	18,39	18,57	18,75
Finn márka	23,37	23,60	23,83
Francia frank	20,94	21,15	21,36
Holland forint	64,65	65,28	65,91
Ír font	173,14	174,87	176,60
Japán jen (100)	110,10	111,20	112,30
Kanadai dollár	77,31	78,10	78,89
Kuvaiti dinár	366,89	370,51	374,13
Német márka	72,49	73,20	73,91
Norvég korona	16,58	16,74	16,90
Olasz líra (1000)	69,15	69,85	70,55
Osztrák schilling	10,31	10,41	10,51
Portugál escudo (100)	70,04	70,74	71,44
Spanyol peseta (100)	83,08	83,94	84,80
Svájci frank	86,26	87,11	87,96
Svéd korona	14,72	14,87	15,02
USA-dollár	109,60	110,67	111,74
ECU (Közös Piac)	137,13	138,49	139,85

A Magyar Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyamai

Devizanem	Árfolyam 1 egységre, forintban
Angol font	176,70
Ausztrál dollár	84,56
Belga frank (100)	355,23
Dán korona	18,58
Finn márka	23,61
Francia frank	21,17
Holland forint	65,35
Ír font	174,80
Japán jen (100)	111,12
Kanadai dollár	77,87
Kuvaiti dinár	369,68
Német márka	73,31
Norvég korona	16,74
Olasz líra (1000)	69,90
Osztrák schilling	10,42
Portugál escudo (100)	70,88
Spanyol peseta (100)	84,14
Svájci frank	87,32
Svéd korona	14,87
USA-dollár	110,46
ECU (Közös Piac)	138,59

Tiltakozás-hullám Keserü-ügyben

A hazai művészeti és közéletet továbbra is élénken foglalkoztatja a *Keserü Katalinnak*, a Műcsarnok igazgatójának felettébb kifogásolható módon végrehajtott menesztése. *Gellért Kis Gábor*, a parlament emberjogi bizottságának elnöke, az MSZP kulturális ügyvivője tegnap egyik laptársunknak többek között azt nyilatkozta, hogy „a művelődési tárcának a Műcsarnok ügyében folytatott eljárása a legrosszabb időkre emlékeztet". S mint hangsúlyozta: „a legszomorúbb, hogy a jogállamban legfontosabb stabilitás elve sérült az 1992-ben ötéves program végrehajtásával – pályázat győzteseként – megbízott igazgató puccsszerű felmentésével." Ugyanakkor napvilágot látott az a tiltakozó levél is, melyet neves tudósok és művészek juttattak el *Fodor Gábor* miniszterhez. Az aláírók – *Domokos Mátyás, Gerzson Pál, Jancsó Miklós, Jeney Zoltán, Kukorelly Endre, Marosi Ernő, Radnóti Sándor, Réz Pál, Szabó Júlia* és *Szalai Júlia* – megdöbbenéssel fogadták a hírt, s arra kérik a minisztert, „rendelje el ennek a jogsérelemnek az alapos kivizsgálását és hozzon olyan döntést, amely a törvényes rendelkezésekkel és a természetes emberi igazságérzettel összhangban áll."

(jé)

Marosiékat a jó szándék vezeti

Marosi Ernő professzor, a középkori művészettörténet jeles kutatója, a Magyar Művészettörténeti Intézet igazgatója is egyike volt azoknak, akik aláírták a tiltakozólevelet. Érdeklődésünkre elmondta, ez egyáltalán nem holmi barátságtalan gesztus, ha nem tisztán racionális szempontok és a valódi segítőszándék vezeti.

– Azért határoztam el, hogy nem nyilatkozom többet erről, mert mindannyian el akarjuk kerülni, hogy ez a tiltakozás bárminemű politikai felhangot kapjon. Talán nem állt volna elő a helyzet, hogy ilyen levél megírására kényszerülünk, ha az a szakmai munka, ami a Műcsarnokban zajlott Keserü Katalin vezetése alatt, jobban a figyelem középpontjába kerül – a fontosságának megfelelő súllyal.

A nyilatkozattételek megindulásakor mindig fennáll a veszély – utalt rá Marosi –, hogy egy-egy szóba, mondatba belekapaszkodhatnak egyesek, és utána már elhomályosul az eredeti ügy fontossága, igazságtartalma. A nyilatkozat szerinte amúgy is mindent pontosan tartalmaz, abból se elvenni, se hozzátenni nem lenne célszerű. Arra a kérdésünkre, hogy vajon milyen morális megítélés alá eshet az a mód, ahogy az újjáépített Műcsarnok tulajdonképpeni első rendezvényének előestéjén egyetlen hatalmi gesztussal eltávolították azt az embert, aki az egész újjáépítés szakmailag és emberileg is embertpróbáló munkáját vezényelte, a professzor csak annyit mondott, az előbb említettek miatt ő inkább nem fűzne ehhez semmit hozzá. Azt viszont megjegyezte: a minisztérium szakmai okokra hivatkozott, konkrét szakmai érv viszont egyetlenegy sem hangzott el. – Egyáltalán melyik szakmát értik e kitételen? – kérdezte, hiszen egy intézményigazgató esetében ez összetettebb kérdés. Ami bizonyos: a művészettörténeti szakmának egyetlen fórumát sem keresték meg véleményformálásra – vagy ha mégis, a szakvéleményt mondó személyek nevét eleddig még nem hozták nyilvánosságra.

(megyeri)

A kultúra nem hadszintér

A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége tiltakozik a Műcsarnok igazgatója, *Keserü Katalin* művészettörténész felmentése ellen.

Meggyőződésünk, hogy a kulturális-művészeti területen működő intézmények vezetőinek kinevezését és felmentését is az európai normáknak megfelelően, a szakmai és emberiességi szempontok körültekintő mérlegelésével kell megoldani. Keserü Katalin felmentésével kapcsolatban – a vagdalkozó nyilatkozatokon kívül – nem látott napvilágot a hivatalos álláspontot világosan megfogalmazó, pontos érvekkel alátámasztott tájékoztatás, így homályban maradtak a valós indokok. E gyakorlat egy letűnt rendszer kultúra-, illetve művészetpolitikájának módszereire és stílusára emlékeztet. Különösen súlyos irányítási, döntési hibának minősítjük a felmentés időzítését, mert azon túl, hogy felmérhetetlen szakmai károkat okoz, a kulturális tárca vezetésének koncepciótlanságára, eljárásának antihumánus módszereire is fényt derít.

A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége kéri a Művelődési és Közoktatási Minisztérium vezetőit, hogy a Műcsarnok igazgatójának felmentéséről hozott döntést vizsgálják felül, és átgondolt, szakmai alapokon nyugvó, a művészet közönségének érdekeit szolgáló intézkedést hozzon, és erről korrekt módon tájékoztassa a közvéleményt. Szövetségünk készséggel vállal konzultatív szerepet ezen, és más, a művészeti területet, életet érintő döntések előkészítésében.

A kultúra, a művészet nem hadszintér.

Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége

Időkép, radar és atlasz

A Spektrum Televízió bemutatkozik

Február elsejétől új csatornával bővül a magyar kábeltelevíziók programválasztéka. A *Spektrum Televízió* egyelőre csak a *Kábelkom* hálózathoz tartozó kilenc vidéki városban: Debrecenben, Dunaújvárosban, Egerben, Nyíregyházán, Pécsett, Székesfehérváron, Szolnokon, Tatabányán és Veszprémben látható, de a vezetőség kész bármely másik városi vagy kerületi kábeltévével szerződést kötni.

Az új csatorna egyelőre a hét minden napján délután hat és este tíz óra között lesz megtekinthető. A négyórás adások négy téma köré csoportosítják a 30, illetve 60 perces, szinkronizált dokumentumfilmekből álló műsorblokkokat.

A *Spektrum Időgép* a régi és a közeli múltból meríti anyagát és megismerteti nézőit például a Vadnyugat, az angol királyi család, vagy az első világháború történetével. A *Spektrum Radar* a tudomány és a technika jelenébe és jövőjébe, valamint a titokzatos és földöntúli erők és képességek világába kalauzolja nézőit. A *Spektrum Atlasz* nem az időben, hanem a térben tesz utazásokat a Bermuda-háromszögtől a Loch Ness-i tóig, a *Zöld Zóna* pedig a természet és az élővilág csodáival ismertet majd meg minket.

(csikor)

Csehov + Petrusevszkaja az Aluljáróban

Ténydömping

A legjobb díszlet.

Fe Lugossy Laca nem sokat lacafacázik: csinál egy olyan helyszínt, ami majdnem olyan, mint egy Fe L. L. kép. Csak éppen térben van elbeszélve. Elöl ül a csehovi három nővér, Olga *(Bakó Márta)*, Másа *(Tordai Teri)* és Irina *(Galambos Erzsi)*, üvegkalickában, magas bárszéken. Hátul meg a petrusevszkajai dácsa, valahol Moszkva mellett, nyolcvan évvel később, lepusztultan, beázó tetővel, esővel, locspoccsal és három mai lánnyal: Szvetlana *(Román Judit)*, Tatjana *(Radó Denise)* és Ira *(Kocsis Judit)*. Van még a díszletben egy mindenféle célokra szolgáló hatalmas asztal, van műfű és műfa, s van egy rinocérosz is, amelynek a hátán időnként belovagol Andrej a Csehov-darabból *(Józsa Imre)*, és hegedül, de néha azt gondoljuk, ez nem is Andrej, hanem Valera (Józsa Imre) Petrusevszkajától. A rinocéroszt hol előre, első sebességbe kapcsolva vontatják át a színen, hol rükvercben. Néha megáll, s olyankor el lehet gondolkozni, vajon nem *Ionesco* darabjából tévedt-e ide, tehát idegen a lányok között (mint *Gregory Peck* a cowboyok között), és Józsa egy dühödt pillanatában ezért dobálja meg sárral.

És van még a díszletben ötven-hatvan bőrönd. Földön, üvegkalickában, oldalt és elöl, valamint magas polcokra halmozva. És majd a játék végén előugrik az egyikből egy nagyon elegánsan öltöztetett fiúcska, hogy elmondjon egy leginkább a *Ványa bácsi* Asztrov-monológjára vagy annak Szonya-monológjával vegyített változatára emlékeztető jövőkép-szöveget.

A legjobb tehát a díszlet, ami ebben a parányi térben technikai bravúr is. Ebben a roppant sokfélét tudó díszletben azonban csak kevéssé igazolódik az az elképzelés, hogy Csehov és Petrusevszkaja darabja mintegy egymás folytatása, figuráik, alapszituációik egymásra másolhatók, egymásba átjárhatók. Igaz ugyan, hogy Petrusevszkaja annak idején, vagy tizenöt évvel ezelőtt, az úgynevezett *posztvampilovi* nemzedék tagjaként, valóban a csehovi nővérek akkori orosz megfelelőit akarta megrajzolni, és illúziótlan, reménytelen képet festett erről a három lányról (kékben), amiért kapott is bőven a fejére a szovjet kritikától. Ám ha ezt a saját törvényei szerinti drámai anyagot megpróbáljuk egybekapcsolni Csehovval (amint ezt a *József Attila Színház Aluljárójának* előadásában a *Gaál Erzsébet* rendező és *Hársing Hilda* által kialakított szöveg teszi), azonnal kiderül, hogy a) Csehov még így, összeszabdaltan és töredékesen is jobb író, mint Petrusevszkaja és hogy b) itt minden igyekezet ellenére tulajdonképpen *két darab* lesz jelen, nem egymásba olvasztva, hanem *egymás mellett*. Ezen az sem változtat, hogy a csehovi nővérek egy idő után a petrusevszkajai dácsában az ottani öreg hölgyekként jelennek meg, vagy hogy a petrusevszkajai lányok mind átmennek a csehovi darab Natasájába is, egyenként és külön-külön.

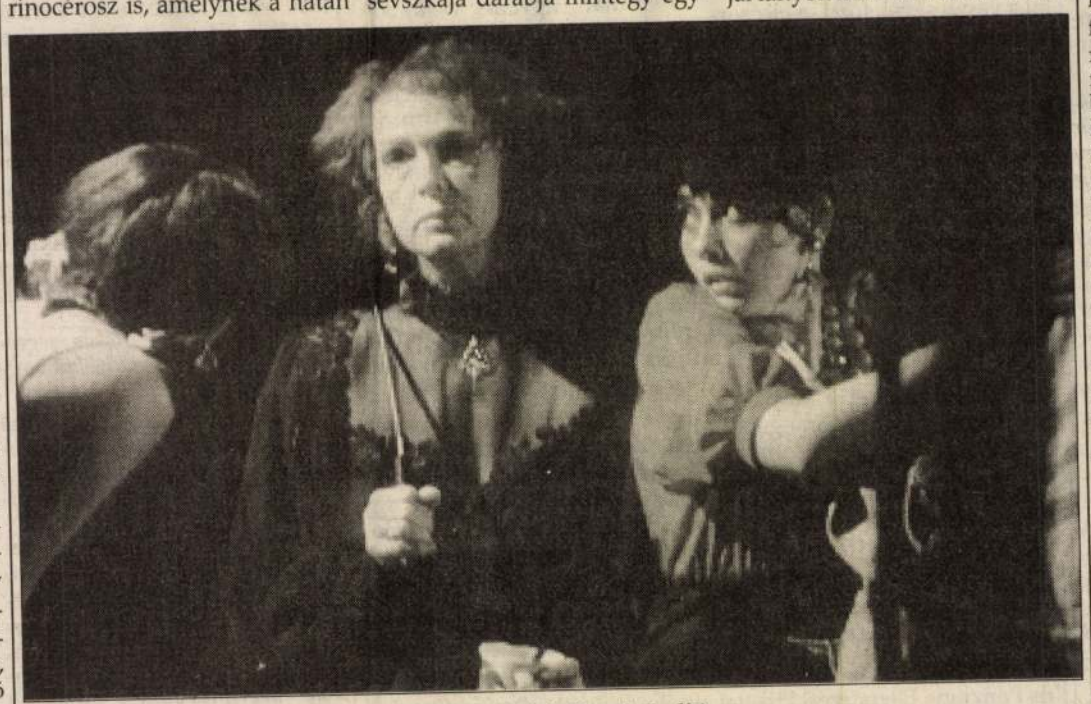

„A legjobb a díszlet." (Román Judit, Tordai Teri és Kocsis Judit)

A kísérlet ezzel a lánydömpinggel mindenesetre érdekes; de Gaál Erzsébet munkáira sosem a sablon, a megszokott a jellemző. Mindenesetre kíváncsi lennék, hogyan rendezné meg külön-külön, önálló előadásként a Három nővért meg a Három lány kékbent, mert ez a mostani, *A 3 nővér, kékben*, mindkettő és egyik sem.

Takács István

Támadás a történelem ellen

Fodor Gábor Művelődési és Közoktatási Miniszter Úrnak

A Magyar Történelmi Film Alapítvány még múlt év augusztusában megdöbbenéssel értesült arról a pénzügyminisztériumi előterjesztésről, hogy az Alapítvány számára az Országgyűlés által megszavazott 300 milliós címzetes támogatást 125 millióval kívánja csökkenteni a pótköltségvetésben. Mivel úgy véljük, hogy ez a döntés sérelmes a filmek készítői számára, és az egyetemes magyar kultúrának is árt, még 1994. augusztus 11-én levélben fordult az Alapítvány Miniszter Úrhoz, amelyben felhívta a figyelmét e döntés diszkriminatív voltára, kérve annak visszavonását. Egyben arra kértük a Miniszter Urat, hogy indokaink részletes kifejtése érdekében Jánosi György államtitkár úrral együtt fogadja az Alapítvány kuratóriumának küldöttségét. Miután a Miniszter Úrtól hónapokig nem kaptunk választ beadványunkra, november 25-én nehezményezni voltunk kénytelenek ezt az érthetetlen eljárást. Ráadásul a kuratórium elnöke azt a szóbeli tájékoztatást kapta a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Film és Video Főosztály vezetőjétől, hogy megszűnt az Alapítvány költségvetési támogatása. Ez az érthetetlen döntés akkor történik az Alapítvánnyal, amikor 79 film forgatása van folyamatban, és több mint 130 pályamunka vár elbírálásra kuratóriumunknál.

Újabb levelünkre is a művelődési helyettes államtitkár, Török András úr reflektált, és legalább ő hajlandó volt fogadni az Alapítvány kuratóriumának küldöttségét. Habár a létrejött találkozó után levelében a helyettes államtitkár úr hangsúlyozta, hogy „az elkészült filmekről a minisztériumnak nagyon jó véleménye van", mégis – érthetetlen módon – nem tartja érdemesnek támogatni a történelmi filmek kategóriáját. *Ezzel, és a december 15-én kiadott és a sajtóban közölt, illetve kommentált nyilatkozatunkkal kapcsolatban olyan megalapozatlan nyilatkozatot tett (Magyar Nemzet, 95. január), hogy „A történelmi filmek iránti éhség mára lecsillapodott". Ha valójában így volna, még inkább kötelessége lenne a kulturális kormányzatnak a történelmi tárgyú filmek fokozottabb támogatása. Egy ilyen döntés nem veszi figyelembe azt a tényt, hogy a történelmi játék- és dokumentumfilmeket azért kell előnyben részesíteni Magyarországon, mert az elmúlt évtizedekben generációk egész sora nőtt fel hamis történelmi tudattal.*

Látva a helyzet súlyosságát, az Alapítvány megkereséssel fordult az Országgyűlés Kulturális Bizottságához, amely többségi szavazattal, ellenszavazat nélkül javasolta a Történelmi Film Alapítvány további támogatását. Ennek ellenére a kormányzat úgy döntött, *hogy az 1995. évi költségvetési évben már* teljesen megvonja a támogatást *a mi alapítványunktól. Ez magyarul azt jelentené, hogy a Történelmi Film Alapítványnak nyújtandó anyagi támogatás híján megszűnne a történelmi filmek készítése Magyarországon. Ha ennek ódiumát a Miniszter Úr magára is vállalná, úgy véljük, hogy ez ellen a „megoldás" ellen nem csupán nekünk, a történelmi tárgyú filmek támogatásáért az Ön elődje által létrehozott Alapítványnak kell tiltakoznia, hanem mindazoknak, akik 1989-ben a hamis történetszemléletet terjesztő pártállam lebontásában közreműködtek.*

A fentiekre való tekintettel felkérjük Miniszter Urat: vegye figyelembe az Országgyűlés Kulturális Bizottságának a mi ügyünkben hozott állásfoglalását, és találja meg a módját az elhamarkodott döntés korrigálására.

Itt említenénk meg azt a tényt, hogy a dokumentumfilmek esetében számolni kell azzal, hogy a tanúk kihalnak, illetve mentálisan leépülnek, így helyrehozhatatlan kár éri a történelmi rekonstrukciót.

Tennék ezt akkor, amikor világszerte a jelenkori forráskutatás a történettudománynak pótolhatatlan, merőben új megközelítési módja a film- és videodokumentáció.

Ugyanakkor a kedvezőtlen döntésük veszélyezteti a Történelmi Film Alapítvány egyik fő célját, az értékmegőrzést (archiválást), mely évek óta folyik az Országos Széchenyi Könyvtárban, és több millió Ft-os támogatásunkkal történik a Magyar Filmintézetben a nemzeti kulturális közvagyont képező filmhíradók és régebbi dokumentumfilmek laboratóriumi felújítása formájában.

Perjés Géza
elnök
A Magyar Történelmi Film Alapítvány
kuratóriumának nevében

Hangfogó nélkül

A Magyar Zenekultúra Napja

Szédületesen gazdag zenei kínálattal köszöntött ránk a Himnusz születésnapja (január 22.), amit éppen ezért merészeltem kisajátítani a címben látható módon a muzsika számára. Ha csak azt veszem, hogy a Városháza dísztermében rendezett 3 (!) kiemelkedő színvonalú, különféle műfajokat felvonultató koncertjével a Rádió a szó szoros értelmében megvendégelte Budapest polgárait (hiszen bárki ingyen bemehetett bármelyikre), a hagyományteremtés szándéka mellett a családias gesztus melegétől is javult a szellemi közérzetem. Megint egyszer kiderült, napnál fényesebben, hogy a zenekultúra igenis *húzóágazat* ott, ahol a 100 forintos krumpli luxuscikk a bérből, fizetésből élők számára, miközben *Pauk György* mesterhegedűjét (Mozart-matiné), *Sebestyén Márta* énekét (délutáni népzenekoncert), rézfúvós világsztárjaink örömzenélését (éjféli szerenád) ingyen élvezhetik... De fanyar tűnődés helyett hadd foglalkozzam most már személyes zenei élményeimmel, melyeket az említett sorozat nyitókoncertjén szereztem: az Erkel Ferenc Kamarazenekar és szólistái, *Várjon Dénes*, illetve Pauk György jóvoltából. Csupa gyönyörűség volt már a kezdő Mozart-szimfónia is (A-dúr, K. 201), amit a zenekar elbűvölő gráciával, telten, színesen és csillogóan játszott, hajlékonyan követve tehetséges koncertmestere, *Bedő Eszter* minden apró utasítását. Az egész mű átgondoltsága és a részletek gondos megmunkálása arra vall, hogy a fiatal társaság útlevelet váltott a nemzetközi karrierre; *Áldor Lili* nevelőmunkája, *Rados Ferenc, Lakatos György* és *Szabadi Vilmos* intenzív kurzusa meghozta a maga termését. Várjon Dénes közreműködésével szép perceket teremtett az Esz-dúr zongoraverseny (K. 449), de a művel való első találkozás friss elragadtatásában a rokonszenves ifjú pianista még nem ér rá, hogy *saját* kifejezőeszközeivel éljen. Pauk György fellépése a G-dúr hegedűversenyben (K. 216) újabb garancialevél az Erkel Ferenc Kamarazenekar pályaérettségéről.

Ugyancsak az alkalomhoz méltó aurája volt a Magyar Zeneművészeti Társaság hagyományos minifesztiválját záró magyar estnek. Gazdag programját és kivételes előadói remekléseit tekintve a koncertélet fókuszában lenne a helye. A Vigadó nézőtere most legalább félig megtelt, s ez a 7 éve folyó vállalkozás *hatalmas érdeme*. A két régen hallott Szokolay-művet (két portré; Vérnász szvit) brilliánsan zongorázta *Szokolay Balázs; Szervánszky* frappáns 2. fúvósötösét a jeles zenészek alkotta, Ózon névre keresztelt együttes szólaltatta meg. *Kocsár* Kassák-versekre komponált újabb dalciklusa érett, letisztult alkotás, amit *Csavlek Etelka* sugárzó lénye és *Herencsár Viktória* mesteri cimbalomjátéka hitelesített. Az Auer Vonósnégyes, ez a roppant tehetséges fiatal vonóstársaság úgy interpretálta *Bozay* 1. kvartettjét, hogy a mű vonzereje mindenkit lenyűgözött; *Dubrovay* legfrissebb darabja, a trombitamágus *Geiger Györgynek* dedikált Solo 11. a virtuozitás utolérhetetlen magaslatait járta be a megajándékozott tolmácsolásában. *Bánkövi Gyula* érdekes etűdje, a 4. ütőhangszerest foglalkoztató Struggle szerintem vérbeli színpadi zene; jó lenne a rá készült koreográfiával együtt koncertközösség elé vinni. *Kollár Éva* ihletett vezényletével énekelte a Monteverdi Kamarakórus *Mohay* himnikus Palestrina-hommage-át és négy *Farkas*-ősbemutatót: az idős mester kiapadhatatlan invenciójának megrendítő bizonyítékait.

Kerényi Mária

Kósa Katalin

Meciar a demokrácia megvédését ígéri

A szlovák parlament csütörtökön megkezdte a kormány programnyilatkozatának vitáját – jelenti Farkas József György.

POZSONYI TUDÓSÍTÓNKTÓL

Vladimír Meciar kabinetje jelenleg államfői megbízás alapján működik, a kormányprogram parlamenti elfogadása jelenti a voltaképpeni bizalmi szavazást. Ennek pozitív kimenetele biztosítottnak látszik, hiszen a koalíciós pártok 83 mandátummal rendelkeznek a 150 tagú Nemzeti Tanácsban.

A csütörtöki ülésnapon megjelent *Michal Kovác* köztársasági elnök is, akinek meghívása körül vita bontakozott ki: az ellenzék súlyosan kifogásolta, hogy az államfőt kormánypárti képviselők egy csoportja felszólította, adjon magyarázatot a törvényhozás előtt egy minapi sajtónyilatkozatára. Kovác elnök ugyanis egy amerikai lap kérdésére kétségeit fejezte ki a szlovákiai média állapota és demokratikus lehetőségei kapcsán.

A képviselők meghallgatták a miniszterelnöknek a korábban már szétosztott és bizottságokban megvitatott programnyilatkozathoz fűzött kommentatív kiegészítéseit. A kormányfő a nemzetközi kapcsolatokat érintve újfent hangsúllyal szólt a Nyugat-Európához történő felzárkózásnak, és ehhez a belső feltételek megteremtésének a szükségességéről. Ezzel összefüggésben aláhúzta a negatív jelenségek, így az idegengyűlölet, a faji és etnikai megkülönböztetés kiiktatásának, valamint a nemzeti, vallási kisebbségekhez tartozók jogai tiszteletben tartásának fontosságát. Úgy ítélte meg, hogy Szlovákia 2010-ig érheti utol a nyugat-európai gazdaságok fejlettségi szintjét, ám az Európai Unió tagjai sorába a szlovák felvételi kérelmet Pozsony már ez év június 30-ig be kívánja nyújtani Brüsszelnek.

Meciar kiemelte a szomszédokhoz fűződő kapcsolatok jelentőségét. Magyarországról szólva leszögezte: készek hangsúlyozottan hozzájárulni a viszony javításához a Magyar Köztársasággal, majd így folytatta: „A határokkal összefüggő kérdéseket tárgyalások útján lehet megoldani. A kisebbségek problémája nem elválasztó, hanem ellenkezőleg: összekötő elem kell, hogy legyen. Ezzel összefüggésben a kormány azt várja, hogy a határok mentén élő kisebbségi polgárok hozzájáruljanak az államközi kapcsolatok szilárdításához és jobbításához". Meciar kulturális témákat érintve is visszatért a kisebbségekhez és fontosnak minősítette országa szempontjából azt a sokszínűséget, amelyet a szlováksággal együtt élő nemzetiségek léte eredményez.

A kormányfő részletesen foglalkozott gazdasági kérdésekkel, hangsúlyozva a magánosítás – benne a vagyonjegyes privatizáció – folytatásának szándékát. Szlovákia földrajzi helyzetére emlékeztetve elemezte a közlekedés és a távközlés fejlesztését, az autópályatervek között megemlítve az Ausztria és Magyarország irányába kiépítendő csatlakozás sürgős voltát.

Meciar megígérte a parlamenti demokrácia védelmét és az ellenzék véleményének tiszteletben tartását. Harcot hirdetett a törvénytelenség, a bűnözés, a korrupció ellen és jelezte, hogy az Európa Tanácstól a halálbüntetés tilalmának újbóli véleményezését fogják kérni. Végül emlékeztetett arra, hogy 1989 óta ez a hatodik szlovák kormány, egyben a harmadik, amelynek ő áll az élén, s hangsúlyozta: nem engedik, hogy – mint arra a múltban számos példa adódott – kicsinyes pártérdekek „tévútra" vigyék az országot.

Az alku tétje

Ezen a héten az Érdekegyeztető Tanács szakbizottságai a középtávú gazdaságpolitikai stratégiáról vitatkoztak. A szociális partnerek sorra úgy nyilatkoztak a pénzügyi kabinet gondozásában készülő munkaprogramról, hogy az elfogadhatatlan a számukra. Az ellenérvek summázata: a 1995-ös megszorításokat kényszerűen tudomásul vették, de hogy 1997-ig kitartson a „hét szűk esztendő", ahhoz nem adják a nevüket. A kormányzat képviselői viszont továbbra is azt állítják: nem lehet megspórolni a stabilizáció társadalmi költségeit, s minél később kezdünk bele, annál tovább tart és többe kerül majd ez a fájdalmas folyamat.

Kérdés persze, hogy ha valóban ilyen nehéz a helyzet – s a válság kezelésének csak a most ajánlott módja létezik –, akkor nem volt-e eleve illúzió azt hinni, hogy itt és most lehet megegyezéses demokráciát hirdetni.

Ha a kormány nem enged a különböző érdekképviseletek nyomásának, akkor – vélhetően – nem jön létre a társadalmi-gazdasági megállapodás. Ha viszont enged, akkor egykönnyen felpuhul a program. Ebben az esetben ugyan alá lehet írni ünnepélyes keretek között bármilyen megállapodást, de nem valósul meg a hőn óhajtott stabilizáció.

Patthelyzetben lennénk? Nem hiszem. Mint ahogy azt sem, hogy a kormány tehetetlenül vergődik két nagyhatalom: az IMF és az érdekegyeztetés szorításában. A kormány megosztottsága – hirdetett gazdaságpolitikai programja felett érzett ambivalenciája – miatt érezheti magát kiszolgáltatva ilyen-olyan nyomásoknak. S ezt a belső gyengeséget ki is fogják használni – külföldön is meg itthon is – mindazok, akik megfelelő ellenkoncepcióval vagy érdekérvényesítő képességgel bírnak. Ez tükröződik vissza nemzetközi megítélésünk mostani színeváltozásaiban, no meg az itthoni egyeztetési huzavonákban. Csak remélni lehet, hogy a tavaszra ígért modernizációs stratégia – amely természetesen több is, más is, mint a gazdaság egyszeri gatyába rázására tett kísérlet – valóban képes olyan hihető jövőképet felmutatni, amelyért érdemes társadalmi megállapodást kötni.

Az érdekegyeztetési vita ugyanis már rég nem a máról, hanem holnapról szól. Nem alkalmi paktumokért folyik a csata, hanem azért, hogy a kormány ne csak deklarációkban, hanem megfogható szabályokban hangolja össze a stabilizálás és a növekedés együttesét. Ezért persze a mai helyzetben adni is kell, hogy holnap kapni is lehessen érte. Olyan alku nincs, amelyen csak a kormány nyer. De olyan se, amelyből – melldöngető módon – csak a szakszervezetek vagy csak a vállalkozók képviselői kerülnek ki győztesen. Ám mivel a lapok nincsenek kiterítve, mindegyik tárgyaló fél nagyon tart a másiktól. A mostani elutasítás mögött markánsan kitapintható a kölcsönös bizalmatlanság. Senki sem hiszi el a másiknak, hogy amit mond, az úgy is lesz, amit ígér, azt be tudja, be akarja tartani. Ezt a koncepcionális vákuumot oldani csak a kormány tudja. Mármint egy egységes kormány, amelyik nem másra mutogat, amikor éppen arról kívánja meggyőzni érdekképviselőin keresztül a társadalmat: a mai kisebb rosszal egy holnapi nagyobbat lehet elhárítani.

Egyébként pedig egyezkedni kell. Törekedni a megállapodásra. De nem mindenáron. Akadhat olyan helyzet, amikor a kormány azt mondja: tárgyalok, kikérem az érdekképviseletek véleményét, megfogadom a tanácsaikat és beépítem a programomba. De megyek a saját utamon, akkor is, ha ebben nem támogatnak. Ez még nem a demokrácia felrúgása. Ezt úgy nevezik: kormányzati felelősségvállalás. Persze, csak ha van miért felelősséget vállalni.

Bossányi Katalin

Amikor...

Amikor kedves szomszédodnál, társasházzá vált bérházatok félreeső zugában három ifjonc csönget hétköznap délelőtt, s te éppen arra jársz a fáspincéből jövet, ne föltétlenül hidd el nekik, hogy: „Kovács urat keressük..." Mert Kovács úr ismerői – amiként te is – tudják, hogy ő nincs otthon hétköznap délelőtt. Nevét viszont azok hárman leolvashatták a névtáblájáról. Légy hát óvatos. Már persze akkor, ha nem csupán a saját lakásod és a magad biztonsága érdekel, hanem érzed: „ma neked, holnap nekem!" Hát még ha bevillan, hogy a ház kaputelefonját valakik tönkretették.

Amikor kisvártatva azt észleled, hogy a három idegen előbb ugyan távozni látszott, ámde Kovács úr ajtaja betörve, odabenn óriási felfordulás, emlékezzél, hányszor akartad elkérni kedves szomszédod munkahelyi telefonszámát. Ennek híján nem hívhatod fel őt, hogy hazasiessen. Neked kell – mint lakótársnak, felebarátnak – őrizni átmenetileg a nyitott, kirabolt lakást. Még jó, hogy otthon van a közös képviselő, és a rendőrséget ő értesíti.

Amikor többórás várakozás után hatósági tanúként ott vagy a helyszínelésnél, ne csodálkozz, ha a laza öltözetű bűnügyi technikus és a nyomozó ugyan gondosan, a szakma szabályai szerint, ám különösebb lelkesültség nélkül teszi a dolgát. Kora délután ez nekik már a hetedik „felnyomott" lakás a VII. kerületben, és az előjegyzési noteszuk éppúgy teli van, mint a hócipőjük. Az meg igazán nem növeli lelkesültségüket, amikor te bevallod, hogy nem ítélted gyanúsnak a három, habár suhancos küllemű idegen csöngetését Kovács úrnál; a személyleírás, amit adni próbálsz, igen hézagos; továbbá Kovács úr ajtaja vacak keretben vékony lemezajtó, gyönge zárral.

Amikor Kovács úr rendőri kérésre hiába keresi az elvitt nagy értékű műszaki cikkeinek – videomagnó és kamera, CD-lemezjátszó, fényképezőgép – papírjait, a gyári számok nincsenek sehová följegyezve, s olyiknak csupán a márkáját képes megnevezni, már a típusát sem; a kedvelt fotómasinájáról szólva pedig még arra sem emlékszik, hogy az Chinon-e vagy Canon, akkor roskadj magadba, mert ezzel így vagy magad is.

Amikor, a helyszínelők távoztával, Kovács úr arra kér, mennél el a közeli, hírneves műszaki áruházba, amely nemrég vette vissza régi, patinás nevét, beszerezni számára egy és mást, hogy – a teljes ajtó- és zárcseréig – valamennyire le tudja zárni a lakását, még nem sejted utad kudarcát. A flancos áruházban, majd még két vas-műszaki boltban ugyanis minden lesz – és minden pokoli áron! –, amit csak szállít a Nyugat, csak az a pár egyszerű vasalás nem, amivel a feltört lakás ideiglenes biztonsága úgy-ahogy elérhető lenne. Elköltöd Kovács úr kétezer forintját, jórészt hiába, mert nem kapni egy-két százasért azt, ami szükséges a bajban.

Amikor, felzaklatva a szomszédodban esett délelőtti betöréstől, a kényszerű segítségnyújtás fáradalmaitól és élményeitől, a beszerzési kudarctól, no meg attól, hogy – amint ez már említtetett – „ma neked, holnap nekem!", mégis aludni próbálsz, akkor kusza félálomban megfogadod: ezután minden idegent tízszeres gyanúval látsz a házban; több helyre listát dugsz a saját műszaki cikkeid gyári adataival; új biztosítást kötsz; és a nyaralásra szánt 13. havi fizetésedből páncélajtót, dupla rácsot rendelsz magadnak.

Amikor másnap ébredsz, meglehet, már nem oly sötét ez a világ. És minden marad a régiben. Kár.

Lázár István

Visegrád szelleme újjáéledhet?

Ha a kormányok Poznanban eltemették a visegrádi együttműködést a parlamentek feladata kiásni azt – jelentette ki *Eörsi Mátyás*, a magyar parlament külügyi bizottságának elnöke lengyel kollégájával, *Geremek* professzorral közösen tartott varsói sajtókonferenciáján.

A kétnapos látogatás eredményeként a két politikus a visegrádi országok szorosabb politikai együttműködését szorgalmazó közös nyilatkozatot fogadott el.

A dokumentum szerint a politikai koordináció kulcsfontosságú országaink európai integrációja szempontjából. „Hiszünk abban, hogy a magyar és a lengyel kormányok együttműködése a visegrádi csoporton belül a szorosabb politikai egyeztetés jó példájául szolgál... A kezdeményezéshez bármely más visegrádi tagország csatlakozását szívesen vesszük" – írja a nyilatkozat.

Eörsi Mátyás a sajtótájékoztatón aláhúzta: ez a dekrétum senkit sem szólít fel kötelezően az együttműködésre. Budapest és Varsó továbbra is tiszteletben tartja a különutas cseh álláspontot. Ugyanakkor le kell zárni a visegrádiak közötti felesleges viták időszakát. Amennyiben a magyar–lengyel példa sikeres lesz, akkor a kezdeményezéshez a többi állam is minden bizonnyal szívesen csatlakozik. Bár minden ország egyénileg tárgyal az Európai Unióval a tagfelvétel feltételeiről, a versenyhelyzet még inkább indokolja a kooperációt: saját pozíciónkat erősítjük, ha egyeztetjük az álláspontjainkat.

A nyilatkozatban a két külügyi bizottsági elnök aláhúzta a gazdasági kapcsolatok elmélyítésének, különösen a CEFTA-együttműködés erősítésének fontosságát is.

A dokumentum zárószakasza leszögezi, hogy a csecsen válság jelentős mértékben veszélyezteti egész Európa békéjét és biztonságát. A magyar és a lengyel fél szerint a tragikus események megerősítik, hogy a visegrádi országoknak a lehető leghamarabb a NATO teljes jogú tagjává kell válniuk.

Szalai Zoltán

Megnyílt a bősi bal zsilipkamra

Csütörtök délelőtt áthaladt az első hajó a bősi vízlépcső bal zsilipkamráján, amelynek tavaly márciusban kitört kapuszárnyai helyett újakat építettek be. Előzőleg több napon keresztül száraz, majd vizes körülmények között mérték a 480 tonnás szárnyak teherbírását. A hajózást most – újabb döntésig – kizárólag a bal zsilipkamrán keresztül bonyolítják le. A jobb kamra kapuszárnyainak kicserélését az első fél évben elkezdik.

F. J. Gy.

Lambsdorff a NATO kibővítését sürgeti

MTI-JELENTÉS

Lengyelország, Magyarország és Csehország azonnali NATO-felvételét sürgette az *International Herald Tribune* csütörtöki számában megjelent cikkében *Otto Lambsdorff*, a német szabaddemokraták befolyásos politikusa, a Kohl-kormány volt gazdasági minisztere.

Lambsdorff szerint a csecsen helyzet miatt komoly figyelmeztetést kell intézni Oroszországhoz: ha a XX. században valamely hatalom ilyen civilizálatlan viselkedést tanúsít, azzal kockára teszi összes eddigi demokratizálódási törekvését. A Nyugat részéről nem szabad továbbra is de facto vétójogot adni Oroszországnak a kontinens jövőbeli biztonsági struktúrájának alakításakor.

– A NATO-ban a csecsen kérdés nem jelenthet mást, mint útlevelet Lengyelország, Magyarország és Csehország azonnali beléptetésére. A kiszélesítést pozitív módon kell végrehajtani: mindez nem lehet veszély Oroszország számára – mondta.

Kovács László a horvát elnöknél

ZÁGRÁBI TUDÓSÍTÓNKTÓL

A horvát elnök, *dr. Franjo Tudjman* csütörtökön Zágrábban fogadta *Kovács László* magyar külügyminisztert, aki az EBESZ soros elnöki minőségében útban van Szarajevóba. Az elnöki palotában folytatott eszmecsere folyamán Tudjman elnök egyebek közt a délszláv válság megoldásának lehetséges módozatairól is tájékoztatta vendégét. A tárgyalás befejeztével Kovács László kijelentette: az EBESZ készen áll arra, hogy segítséget nyújtson a békés reintegráció megoldására. Egyben a tárgyalások folyamán aggodalmát fejezte ki az ENSZ-egységek esetleges kivonásának következményei miatt.

A konzultácón részt vett *Mate Granic* horvát külügyminiszter is.

Az RMDSZ autonómiatörekvései

BUKARESTI TUDÓSÍTÓNKTÓL

Az RMDSZ autonómiakoncepcióját, a kisebbségi önkormányzatot, magát a szövetség által használt belső önrendelkezés kifejezést csak nyilvánvaló rosszindulattal vagy politikai számításokból lehet a román állam egysége elleni támadásnak vagy annak föderalizálására való törekvésnek értelmezni – szögezi le az RMDSZ ügyvezető elnökségének tegnap nyilvánosságra hozott állásfoglalása.

A *Takács Csaba* ügyvezető elnök aláírásával közzétett állásfoglalás rámutat: az RMDSZ autonómiatörekvései a román alkotmány, valamint a regionális és kisebbségi nyelvek európai chartájának és a helyi önkormányzatok európai chartájának szellemében kívánja érvényre juttatni a romániai magyarság önrendelkezési jogát.

Az RMDSZ ellen az utóbbi időben Romániában folyó összehangolt kampány annál is inkább meglepő – hangoztatja a közlemény, mivel az RMDSZ autonómiára és kisebbségi önkormányzatokra vonatkozó elképzelése benne foglaltatik a szövetség törvénytervezetében, amelyet a nemzeti kisebbségekről és az autonóm közösségekről a szövetség parlamenti képviselői még 1993 novemberében terjesztettek elő a román parlamentben. Ezt a tervezetet mindmáig a bukaresti parlament egyik szakbizottsága sem vizsgálta meg. Az ügyvezető elnökség kijelenti: ellentétben azokkal az állításokkal, melyek szerint a nemzetiségi kérdés Romániában meg lenne oldva, sem a román többségi parlamenti pártok, sem pedig a román kormány nem hozott nyilvánosságra még tárgyalási alap formájában konkrét és részletes politikai ajánlatot; más kisebbségi törvénytervezetek pedig az RMDSZ-tervezet sorsában osztoznak.

Markó Béla: Nem tanultuk meg kezelni vitáinkat

▶ FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Az RMDSZ operatív tanácsa a kérdést sürgősen a szövetség etikai bizottsága elé utalta. Ami a közvélemény aggodalmait illeti, ezek tulajdonképpen azzal kapcsolatosak, hogy az RMDSZ-ben olyan feszültségek keletkezhetnek, amelyek az RMDSZ egész vezetését lefoglalják; lefékezik vagy teljesen leállítják cselekvést és megbéníthatják a szervezetet. Az ilyen jellegű belső konfliktusok kezelése természetesen sok energiát emészt fel, de szeretném megnyugtatni a közvéleményt: nem áll fenn az a veszély, hogy az RMDSZ mint szövetség megoszlik vagy szétszakad. Ilyen veszély nincs.

– Milyen tanulságok vonhatók le a szövetség tagsága és vezetősége számára az etikai bizottság elé bocsátott ügyekből?

– Fontos tanulság az, hogy az elmúlt öt esztendőben az RMDSZ minden szervezettsége és tulajdonképpen hatékony működése ellenére, valójában nem dolgoztuk ki azokat a módszereket, amelyekkel ilyen eseteket kezelni lehet. Az RMDSZ öt év alatt nem igazán vizsgált és nem szankcionált vétségeket, morális, etikai kérdéseket, hollott voltak ilyenek. Ezeknek a szőnyeg alá seprése alkalmasint nagyon feszült helyzetekhez vezetett. Emellett az RMDSZ tulajdonképpen politikai jellegű konfliktusokat sem tudott minden esetben és helyzetben kellőképpen kezelni. Márpedig erre szükség van, mert – most már egy kicsit elvonatkoztatva attól, amiről beszélünk – az RMDSZ-en belül, mint köztudott, platformok, ideológiai alapon szerveződött csoportosulások vannak. Ilyen jellegű tagolódásban illúzió lenne és káros volna azt követelni, hogy ne legyenek viták, ne legyenek éles elvi konfrontációk. Ezektől nem kell félni, viszont meg kell tanulni kezelni őket. A másik fontos tanulság, amire az operatív tanács közleménye is utal, hogy rendszeres információcserére és konzultációra van szükség a tisztségviselők, a testületek között. Külön fejezete a tanulságoknak, hogy mögöttünk van egy lezáratlan múlt, az 1989 előtti korszak, mely ugyan lezárulni látszott '89 decemberében, de minden értelemben cipeljük magunkkal. Kötelesek vagyunk ezt a múltat elemezni és megvilágítani mindannyiunk számára.

– A Tőkés-ügy kapcsán vita volt arról is, mi tartozik tulajdonképpen a nyilvánosságra.

– Itt két álláspont látszott szembesülni. Az egyik szerint az ilyen jellegű ügyeket a szervezeten, a testületeken belül kellene tartani, a másik szerint viszont mindent a nyilvánosság elé kellene tárni. Ennek következtében nyilvánosság megkapott ugyan bizonyos információkat, de gyakorlatilag a tájékoztatás nem volt teljes körű. Jórészt ez is oka, hogy felemás helyzet állt elő. Ez aggodalmat, olykor riadalmat keltett. Pedig az RMDSZ vezetői közötti viták nem kellene, hogy megriasszák a közvéleményt. Nem hiszem, hogy azt a látszatot kellene keltenünk: mindig, minden pillanatban, mindenben egyetértünk. Ez nemcsak hogy irreális követelmény, hanem káros is volna ilyen látszatot kelteni. Az viszont nem látszat – mostanáig legalábbis az a tapasztalatom –, hogy képesek vagyunk mindig kialakítani közös álláspontot.

– De akkor most bizonyára szükség van az ügy lezárására a képviselőházi frakcióban is, ahol a belső vitát kiváltó röpirat megszületett.

– Valóban, a tanulságok összegezéséhez még hátravan a képviselőházi frakcióülés. Ezt az ülést többen kérték, magam is javasoltam a frakcióvezetőnek a testület összehívását, az ügy lezárását. Erre az ülésre január 26-án kerül sor.

Mag Péter

A kormány gyorsítaná a privatizációt

Horn tárgyalni fog Meciarral a szigetközi vízpótlásról

▶ FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Ez a nyugdíjbiztosításnál 503 milliárd, az egészségbiztosításnál 440 milliárd forint bevételi és ugyanekkora kiadási előirányzatot jelent – jelentette be Kovács Pál. A népjóléti miniszter tájékoztatása szerint a nyugdíjalap bevétele 12,7, az egészségbiztosítási alapé 16,8 százalékkal haladja meg a tavalyi értéket. A tervezet 20,4 milliárd forintnyi kinnlevőség behajtásával, illetve 23 milliárd forintnyi fokozatosan megvalósuló vagyonátadás hozamával számol. *Akar László*, a Pénzügyminisztérium politikai államtitkára ezzel kapcsolatban elmondta, hogy a törvényjavaslat kompromisszumos megoldást tartalmaz, a tb pénzügyi alapjainak költségvetését nem az inflációhoz, hanem az átlagkeresetek növekedéséhez igazították. Ez azt jelenti, hogy az egészségügyi szolgáltatások reálértékének megőrzése fejében a táppénz, illetve a gyógyszertámogatás esetében reálérték-csökkenéssel kell számolni.

A kormány tegnapi ülésén – figyelembe véve a foglalkoztatási szempontokat is – úgy döntött, hogy a felhalmozódott adósságok rendezése és a további működés veszteségeinek finanszírozása érdekében költségvetési támogatásban részesíti a putnoki (349 millió forint), a feketevölgyi (73 millió forint) és a lencsehegyi (200 millió forint) bányát. A kormány egyúttal felkérte a társadalombiztosítási önkormányzatokat, illetve az APEH-et, hogy járuljanak hozzá a három vállalkozás tartozásainak kedvezményes rendezéséhez. A kormány mindezeken kívül döntött az Országos Népegészségügyi Bizottság létrehozásáról, elfogadta a szabadalmi ügyvivőkről szóló törvény tervezetét, illetve sürgős és kivételes tárgyalást kérve az Országgyűlés elé terjeszti a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló törvény tervezetét.

Zs. A.

Az MTA bizalmat szavazott vezetőinek

▶ FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Az MTA elnöke megnyitóbeszédében kiemelte, az akadémiai törvény elfogadása után nem új Akadémia jött létre, hanem megújult, korszerűsített intézmény folytatja munkáját. 1995 elején az MTA köztestületi tagjainak száma 6738, s ez az összes minősített tudományos szakember 60,6 százaléka. A tagok nagy része – az akadémikusok 69 százaléka – az egyetemeken dolgozik, ez is indokolja a felsőoktatási intézmények és az Akadémia szoros együttműködését.

Kosáry Domokos kitért az Akadémia elnökségének legitimitására is, miután a tavaly októberi közgyűlésen felvetették az esetleges tisztújítás lehetőségét. A közgyűlés 257 igen, 51 nem és 15 tartózkodás mellett továbbra is bizalmat szavazott az elnökségnek.

Ezt követően megválasztották az Akadémia doktori tanácsát, az akadémiai kutatóhelyek tanácsát, a vagyonkezelő kuratóriumot, a felügyelőbizottságot és a tudományetikai bizottságot. A doktori tanács megalakulása azért jelentős, mert az adományozza az MTA doktora címet. A testület megalakulásával egy időben megszűnt a tudományos minősítő bizottság. A közgyűlésen szó volt az új főtitkár-helyettesi poszt betöltéséről, miután *Harmathy Attila* lemondott. Mivel a jelölőbizottság nem tudott jelöltet beterjeszteni, a közgyűlés úgy határozott, hogy májusban térnek vissza a főtitkár-helyettesi poszt betöltésére.

Keviczky László főtitkár az MTA költségvetésével kapcsolatban kijelentette: mérséklődött az elmúlt években tapasztalt durva lefaragás. Az 1995-ös költségvetés a tavalyihoz képest névleges növekedést jelent. Ennek legnagyobb részét a közalkalmazotti törvény végrehajtásából adódó bérpolitikai intézkedések teszik ki. A Pénzügyminisztérium az akadémikusok tiszteletdíjára 61 millió forintot hagyott jóvá, amelyet a kormány január 12-i ülése további 360 millió forinttal egészített ki. Pozitív változás, hogy az Akadémia beruházási kerete a korábbi 100 millió forintról 240 millió forintra növekedett. Kevitzky László hangsúlyozta: az Akadémia költségvetésének mintegy kétharmad részét a kutatóhelyek alaptámogatására fordítják. Ugyanakkor az intézetek működésük anyagi feltételeinek egy részét külső bevételekből kénytelenek fedezni. Az intézetek az áremelések következtében rendkívüli nehézségekre számíthatnak, hiszen például az energiaköltségek emelésének kompenzációjáról jelenleg nincs szó. Ahhoz, hogy az ország megvalósítsa a nemzetközi gyakorlatot, vagyis hogy a kutatóintézetek költségének 70 százalékát az állam állja, 1,4 milliárd forintra lenne szükség. Az utóbbi néhány évben az Akadémiától és kutatóhelyeiről 2500 ember ment el, ami 35 százalékos csökkenést jelent.

Ö. Z.

Az MDF „gyenge" elnököt akar

Ha a lakosság népszavazást akar a köztársasági elnök megválasztásának módjáról, akkor az MDF nem lép fel a kezdeményezés ellen, de a párt nem támogatja az államfő hatáskörének kiszélesítését – hangzott el a Fórum csütörtöki sajtótájékoztatóján.

Boross Péter alelnök hangoztatta: az MDF több mint négy éve a gyenge-közepes hatáskörrel rendelkező köztársasági elnöki intézmény mellett döntött, s ezt tartja követendőnek a jövőben is. Ha viszont a lakosság népszavazást akar a köztársasági elnök megválasztásának módjáról, akkor az MDF nem lép fel a kezdeményezés ellen – mondta az alelnök. Ugyanakkor hozzátette: a párt ellenezné, ha az esetleges népszavazás összekapcsolódna a köztársasági elnök hatásköre kiszélesítésének kérdésével is.

A sajtótájékoztatón azt is kifejtették: az MDF semmiképp sem támogatja *Göncz Árpád* köztársasági elnök újrajelölését, s arra is emlékeztettek, hogy az elnök az elmúlt négy évben szerintük többször túllépte hatáskörét. Kívánatosnak tartanák azt is, hogy ne párthoz szorosan kötődő személyt válasszanak meg köztársasági elnöknek, mert mint mondták: az elmúlt négy év tapasztalatai bebizonyították, hogy ez mennyire káros lehet. Az MDF vezetői ismét megfogalmazták: a politikai illendőség azt diktálná, hogy 1990-hez hasonlóan az ellenzék jelölhesse a köztársasági elnököt, bár ezzel kapcsolatosan nincsenek túlzott reményeik.

Kéri J. Tibor

Gál Zoltán politikai vitanapot javasol

MUNKATÁRSUNKTÓL

Gál Zoltán, az Országgyűlés elnöke tegnap Kispesten lakossági fórumot tartott. Előtte sajtótájékoztatóján elmondta: a T. Ház idei munkáját a költségvetési törvényhez kapcsolódó jogszabályok megalkotásával, a privatizációs törvénnyel kezdi. A házelnök elmondta: politikai vitanapot szeretne kezdeményezni a parlamentben az európai integrációról. Bejelentette: a Meciar-látogatás idején a szlovákiai magyar parlamenti pártok képviselői az ő meghívására Budapestre érkeznek. Az egybeesés nem túl szerencsés – mondta Gál Zoltán –, de a meghívást még azelőtt közöltük a képviselőkkel, mielőtt nyilvánosságra került volna, hogy a szlovák miniszterelnök Budapestre jön.

A lakossági fórum bevezető előadásában Gál Zoltán elmondta: testületi vélemény ugyan nincs ebben az ügyben, de az MSZP-nek és neki is az az álláspontja, hogy a parlamentáris rendszernek meg kell maradnia, azaz nem kell növelni a köztársasági elnök jogkörét. *Göncz Árpádról* Gál úgy nyilatkozott, hogy elnökségének öt éve alatt legitimálta személyét.

Ezt követően Gál Zoltán a kispestiek – köztük *Porubszky István*, közismertebb nevén Potyka bácsi – kérdéseire válaszolt. Leszögezte, hogy a koalíció ugyan nehézségekkel küszködik, sokan úgy vélik, hogy a liberális akarat érvényesül a gazdaságban és a tömegtájékoztatásban, de ezt a koalíciót mindezek ellenére fenn kell tartani. A NATO-csatlakozást firtató kérdésre Gál Zoltán úgy válaszolt: pártja népszavazást írna ki egy ilyen fontos kérdésben, ugyanakkor megpróbálná rábeszélni a választókat, hogy igennel szavazzanak, mert biztonságunkat csak ez a szervezet tudja garantálni.

HKV: eladás csak vizsgálat után

Bonyolultabb az ügy, mint hitték volna

Az ÁV Rt. igazgatója szerint két hónapon belül meghirdethetik a Hírlapkiadó Rt-hez (HKV) tartozó lapokat, információnk szerint azonban ennél tovább, a Kormányzati Ellenőrzési Iroda (KEI) vizsgálatának befejeződése utánra csúszhat a HKV-hez tartozó újságok privatizációja.

Rubicsek Sándor, a KEI vezetője lapunknak elmondta: a HKV és a Pallas Kiadó közötti vagyonmozgást, illetve a HKV egyéb üzleteit az iroda *Horn Gyula* miniszterelnök utasítására vizsgálja. A vizsgálat részleteiről Rubicsek – titoktartásra hivatkozva – nem kívánt beszámolni, annyit azonban elárult: a HKV anyagi ügyei jóval bonyolultabbak annál, mint a KEI gondolta volna. Reméli azonban, hogy a vizsgálat már ebben a hónapban befejeződhet, nem zárta ki ugyanakkor, hogy szakértőiknek tovább kell dolgozniuk a Hírlapkiadó ellenőrzésén. Kérdésünkre válaszolva kijelentette: nem tartaná szerencsésnek, ha a tulajdonos ÁV Rt. a vizsgálat befejezése előtt kiírná a HKV-lapok privatizációs pályázatát. Rubicsek Sándor ígéretet tett arra: a KEI – még a tenderkiírás előtt – egyeztet majd a vagyonkezelővel.

Mivel *Lascsik Attila*, az ÁV Rt. vezérigazgatója a Magyar Hírlap munkatársának azt mondta, hogy két hónapon belül mindenképpen meghirdetik a HKV lapjait, a vezérigazgató távollétében megkérdeztük *Domokos József* portfólióigazgatót, miképpen vélekedik a KEI állásfoglalásáról. Szerinte a vagyonkezelőnek nem az a feladata, hogy a múltban vájkáljon, hanem az, hogy átalakítsa a tulajdonában lévő vállalatot, majd kiírja a privatizációs tendert. Hangsúlyozta: a HKV tavaly januárban került az ÁV Rt. vagyonkezelésébe, így a Pallaszszal kapcsolatos vagyonvitához az ÁV Rt.-nek – amely mindig a „jó gazda gondosságával" járt el – nem sok köze van. Hozzátette: a Magyar Nemzet és az Esti Hírlap című napilapok 1994 előtt nem tartoztak a HKV-hoz, így ezeket – véleménye szerint – fel lehet kínálni megvételre. Domokos József várja ugyanakkor, hogy a KEI vezetője hivatalosan is tájékoztassa véleményéről, illetve a vizsgálat eredményéről az ÁV Rt.-t.

A. R.

Lapunk információi szerint a Szabad Föld szerkesztőségében aggódnak am att, hogy az ÁV Rt. a lap tulajdonjogának csak 12 százalékát vette át a Magyar Hitel Banktól. Attól tartanak: a megmaradt tulajdonrészt a bank arra használja fel, hogy – az ÁV Rt. hallgatólagos áldásával – visszakényszerítse korábbi, nem kívánt „házasságába" a hetilapot. A Szabad Föld ugyanis január elsejétől – az MHB határozott utasítása ellenére – kivált a bank tulajdonában lévő Mai Nap Rt. kiadói hármasából, melybe (az egyedül nyereséges „vidék hetilapján" kívül) a Mai Nap és a Reform című újságok tartoztak. Az ÁV Rt.-nél azt tudtuk meg: a vagyonkezelő a három lap valamennyi részvényét megvásárolta. Informátorunk szerint a „félreértésre" az adhatott okot, hogy az ÁV Rt. részletekben fizet az újságokért.

Útlevél nélkül

Amint tegnap már közöltük, az év elejétől immár útlevél nélkül, egyszerűen személyi igazolványuk felmutatásával utazhatnak be Magyarországra a francia állampolgárok.

A hírrel kapcsolatban *Ács András*, a BM nemzetközi főosztályának helyettes vezetője munkatársunknak elmondta: a magyar kormány viszonosságot kér a franciáktól, akik ehhez elvben hozzájárultak, azzal, hogy erre akkor kerülhet sor, ha azt a magyar viszonyok lehetővé teszik. Jelenleg ugyanis a hazai jogszabályok előírják, hogy magyar állampolgár csak útlevéllel hagyhatja el az országot. Tehát a magyar állampolgárt személyi igazolványával hiába engednék be, ha az illető igazolványával nem lépheti át a magyar határt. Egyelőre az is gond, hogy a magyar személyi igazolványok nem felelnek meg azoknak a követelményeknek – vízjel, fóliaburkolat –, amelyeket a nyugat-európai országok biztonságosnak tartanának. Ács elmondta: a BM tervei között szerepel, hogy legkorábban 1996-ban megkezdik hazánkban a személyi igazolványok cseréjét; csak azután és a megfelelő törvénymódosításokat követően kérhetjük az érintett országoktól az utazási könnyítések kölcsönösségét.

K. J. T.

RÖVIDEN

Horn fogadta Pintért

A miniszterelnök tegnap fogadta *Pintér Sándor* országos rendőrfőkapitányt. *Horn Gyula* a megbeszélésen a közrend és a közbiztonság időszerű kérdéseiről tájékozódott. *(MTI)*

Prímási találkozó

Paskai László bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek tegnap, a prímási palotában fogadta *Lábody László* címzetes államtitkárt, a Határon Túli Magyarok Hivatalának elnökét. A találkozón az együttműködés lehetőségeit tekintették át. *(Munkatársunktól)*

Médiamenetrend

Február közepére a parlament elé kell kerülnie a médiatörvény tervezetének – mondta *Molnár Péter*, az SZDSZ médiaszakértője. A politikus azért tartja fontosnak a törvény legkésőbb márciusi megszületését, hogy a parlament még a nyári szünet előtt megválaszthassa azokat a testületeket, amelyeket a törvény előír, és ezek meg tudják kezdeni munkájukat.

Tegnapi média-kerekasztalról szóló tudósításunkat pontosítva Molnár hangsúlyozta: a politikusok és a rádiós-televíziós szakma közös felelőssége, hogy megszülessen a törvény. Szükséges, hogy az összes szakmai szervezet is egyértelműen kiálljon a törvény gyors megalkotása mellett: azok is, amelyek az elkerülhetetlen változásoktól tartva ezt nem mindig tették meg. *(Munkatársunktól)*

Surján szerint csökken a remény az országban

Fél év alatt még nem lehet egy kormány működését megítélni, ezt bukása után célszerű megkezdeni. Az azonban biztos, hogy csökken a remény az országban – jelentette ki Surján László, a KDNP elnöke a párt tegnapi sajtótájékoztatóján.

Surján László a kormány munkastílusát bírálva kijelentette, hogy az több energiát fordított pozícióharcra, személyi ügyekre, mint a törvények meghozására. Példaként említette, hogy december elején megszületett az a kormányhatározat, amely eldöntötte a Magyar Villamosművek Rt. privatizációját, miközben a privatizációs törvényről csak később fog dönteni a parlament.

– Ez egypárti gondolkodás – fűzte hozzá Surján László –, ahol a központi akarat kimondja a visszavonhatatlant, és utána a pártfegyelem belekényszeríti a színjátékot játszó parlamentet a törvényerőre emelésre.

– A kormány bukására még várni kell, hiszen stabil érdekviszonyok tartják össze a kormánykoalíciót. Az ellenzéknek amúgy sem lehet célja a destabilizáció túlságos fokozása – jegyezte meg a pártelnök.

Csenger Zalán Attila, a KDNP elnökhelyettese a kormány külpolitikai tevékenységéről kifejtette: az európai integráció tekintetében a Horn-kormány az előző kormány irányvonalát követi, kisebb bizonytalanságokkal és zökkenőkkel. – Rontja az ország megítélését – folytatta –, hogy a pénzügyminiszter hazánk gazdasági helyzetéről olyan drámai képet fest, amely elriasztja a külföldi tőkét, és az ország külpolitikai megítélését is befolyásolja. Hiányoljuk továbbá, hogy nincs külpolitikai koncepció az Európán kívüli országokkal való kapcsolattartásra. A csecsenföldi harcok vonatkozásában pedig sokkal határozottabb állásfoglalást várunk a kormánytól.

Latorcai János kijelentette: 1995-ben a gazdaság visszaeső ágba fog térni. Sokak véleménye szerint az állam külső és belső adóssága olyan mértékű, hogy azt a magyar gazdaság saját erejéből hosszabb távon már nem képes finanszírozni.

T. B.

Leváltották a Műcsarnok igazgatóját

Keserű Katalint vezetői alkalmatlanság indokával mentették fel

MUNKATÁRSUNKTÓL

Keserű Katalinnak, a Műcsarnok és kiállítási intézmények igazgatójának vezetői megbízását a mai nappal visszavontam – jelentette be *Török András*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium helyettes államtitkára csütörtökön a minisztériumban. Az MTI híre szerint a munkáltatói döntés ismertetésekor Keserű Katalin nem volt jelen. Az intézmény ideiglenes vezetésére *Pilaszonovich Irén* eddigi igazgatóhelyettest kérték fel.

Török András elmondta: Keserű Katalint a minisztériumba kérette délutánra. (Az igazgatónő a mai napot szabadságon töltötte, erről titkárnője által küldött értesítést.) A döntés hátteréről kifejtette: vezetői alkalmatlanság miatt mentette fel az igazgatónőt, majd utalt arra is: a döntés hónapok óta formálódott. Részletes pénzügyi és szakmai vizsgálatot folytattak a Műcsarnokban, amelynek tapasztalatai azt bizonyították, hogy szétzilálódott az intézmény. A helyettes államtitkár véleménye szerint a tárcának nagyon át kell gondolnia, hogyan is működjön a jövőben a megszépült épületébe visszaköltöző Műcsarnok. Szólt arról is: Keserű Katalin munkájára a továbbiakban művészeti főtanácsosként tartanak igényt. A Műcsarnok igazgatói tisztének ellátására pályázatot írnak ki a közeljövőben. Mindez előtt mérlegelni szükséges, nem kell-e változtatni a Műcsarnok intézményi szerkezetén. Miként arról tegnap már lapunk beszámolt, a tárcánál megérlelődött az az elképzelés, hogy az Ernst Múzeum esetleg önállóan működő intézménnyé váljon.

Pilaszonovich Irén megbízott igazgató reményét fejezte ki, hogy az eddigi igazgatóval a jövőben is jó munkakapcsolatban fognak tevékenykedni.

Lapunk értesülése szerint a Műcsarnok szakmai ellenőrző vizsgálatának elvégzésével megbízott bizottság szerdán szóban ismertette Keserű Katalinnal megállapításait. Ezek szerint nem tartják szerencsésnek az igazgató kiállításrendezési elképzeléseit. Ugyanakkor a tárca az általa jobbnak vélt befogadó-kiállításszervezés finanszírozásából sem tud állandó költséget vállalni. A háromtagú revíziós bizottság művészetkritikus tagja azonban megjegyezte: szerinte új Műcsarnok-koncepció kialakításához elkésett, Keserű Katalin igazgatói teljesítményének értékeléséhez pedig még korai a tavaly ősszel kezdett vizsgálat.

Keserű elmondta lapunknak, hogy a minisztérium és a Műcsarnok viszonya hosszabb ideje rendezetlen. Kísérletei ellenére sem sikerült elfogadtatni a tárcával olyan alapdokumentumot, amely meghatározná a kölcsönös kötelezettségeket, a többi között a tárca által nyújtandó támogatás mértékét is. Az intézmény szervezeti és működési szabályzatáról sem tudott megegyezésre jutni feletteseivel. A tevékenységéről folyt vizsgálattal kapcsolatban kifogásolta, hogy annak végzői nem közölték, milyen források alapján alakították ki megállapításaikat, és visszautasították, hogy azokra írásban válaszoljon.

Amerika után nyugdíjban a bíró

TUDÓSÍTÓNKTÓL

Mint ismeretes, gazdasági ügyekkel foglalkozó megyei bírák tavaly nyáron amerikai tanulmányúton vettek részt. Az utazás költségeit egy amerikai alapítvány fedezte, az utazók személyére a Dunaholding Kecskemét Kft. – az alapítványon keresztül – tett javaslatot a megyei bíróságok elnökeinek. *Vastagh Pál* igazságügy-miniszter kifejtette: az utazás veszélyezteti a bírói pártatlanságot, ezért vizsgálatot kezdeményezett azon megyei bíróságok vezetői ellen, ahol elfogadták a meghívást.

Bács-Kiskunból *dr. Sántha József* megyei bíró és *Dózsa László*, a Dunaholding Kft. ügyvezetője vett részt az amerikai úton. Információink szerint dr. Sántha József nyugdíjaztatását kérte a közelmúltban.

Tudomásunkra jutott, hogy dr. Sántha József fia ügyvédként dolgozik, s a Dunaholding Kecskemét Kft. alkalomszerűen megbízta felszámolási eljárásokban való részvétellel. Dózsa László ezt elismerte, de rögtön hozzátette: csak egy-két felszámolásnál kapott az ügyvéd jelentéktelen feladatokat. Dózsa arra is kitért, hogy dr. Sántha József csupán egyetlen olyan végzést hozott, amelyben a Dunaholding Kecskemét Kft.-t bízták meg a felszámolással. Arra a kérdésre, hogy miért éppen a 62 éves dr. Sántha Józsefet ajánlotta a tanulmányútra, az ügyvezető azt felelte: az ajánlás a bíró szakmai hozzáértésének, nem pedig személyének szólt. Egyébként a kiutazáskor nyugdíjba vonulása még nem vetődött föl – mondta Dózsa László.

Jegybanki elnökváró

Folytatás az 1. oldalról

Az Angol Bank kormányzóját (van külön Skót Bank is, amelynek jogi helyzete minden lényeges pontban egyezik az Angol Bankéval) a kormány nevezi ki; de nem közvetlen alárendeltje a pénzügyminiszternek. Németországgal ellentétben azonban az Angol Bank és kormányzója nem független, és sem elvben, sem a gyakorlatban nem folytat a kormányétól független pénzügyi politikát, bár olykor határozottan érezhető különbség a pénzügyminiszter és az Angol Bank kormányzójának nyilvános kijelentései között.

Nincs olyan jogszabály, amely előírná, hogy az Angol Bank kormányzói posztja mennyi ideig maradhat betöltetlen. Gyakorlatilag azonban a beosztással járó jogkört mindenkor betölti, a velejáró funkciókat mindenkor ellátja valaki. Előfordul ugyan, hogy a kormányzó a kormány nyomására lemond, nyílt menesztésére azonban nemigen hozható fel példa. Általában jóval előre bejelentik, hogy a Bank kormányzója mikor távozik posztjából, és ezzel egyidejűleg közlik azt is, hogy kit jelöltek ki utódjául.

❄

Franciaországban az adminisztratív fegyelemhez szoktatott polgár valószínűleg meg sem értené a kérdést: mi az, hogy egy kulcsfontosságú állami posztot hónapokig nem töltenek be? A *Banque de France* legfeljebb háborús körülmények között, a kormány fizikai akadályoztatása esetén maradhatna elnök nélkül.

A francia gyakorlat szerint a leváltott vagy lemondott főtisztviselő utódját azonnal kinevezik. Ez történt például *Carignon* kommunikációs miniszter tavaly nyári távozásakor, amikor is hivatalát azonnal *Sarközy* miniszter vette át. Az utódlás már csak azért sem okozhat gondot, mert igen felkészült hivatalnoki gárda áll készenlétben, amely alig várja, hogy szép feladatot kapjon. Általában a politikusok is sokoldalúan képzett, több szakterületen tapasztalatot szerzett férfiak – vagy ritkán, hölgyek.

❄

Belgiumban a jegybank teljes autonómiát élvez. Független a kormánytól, s (elvileg) távol áll a politikai pártoktól. Elnökét a parlament és a szenátus szakbizottságainak javaslatára az uralkodó király nevezi ki. A nemzeti bank elnökének megbízatása határozatlan időre szól. Az ügyvitelt az elnök intézi – a belső szakbizottsággal egyetértve –, felette felügyeleti hatásköre az állami ellenőrző bizottságnak van, amely a bank munkájáról évente nyilvános jelentést ad ki.

A jegybank elnökének tisztje, esetleges haláleset vagy önként távozás esetében, még átmeneti időre sem maradhat üresen. Ilyen esetben az ügyviteli teendőket – új elnök kinevezéséig – az egyik alelnök látja el, aki belső kollektív szakbizottság támogatását élvezi.

❄

A német Szövetségi Bank sajtóirodájának képviselője hosszú hallgatással válaszolt a kérdésre – „Milyen idő alatt kell betölteni a pénzintézet megüresedett elnöki posztját?" –, majd közölte: „Tudomásom szerint az elmúlt húsz esztendő alatt nem volt rá eset, hogy ilyen ügyben kellett volna dönteni." Hogyha ugyanis az esetleges őrségváltás előreveti árnyékát a német pénzpolitikát kézben tartó bank élén, akkor mind a pénzintézet maga, mind a szövetségi kormány jó előre dönt az utód személyéről. A bonni kabinet előjoggal rendelkezik az új kandidátus kijelölésénél.

Ha a Szövetségi Bank elnöke betegség vagy baleset folytán, hirtelen kénytelen lenne visszalépni, helyét az alelnök veszi át – de csak rövid időre, ugyanis a politikai és a gazdasági vezetés első számú érdeke, hogy a lehető legrövidebb idő alatt kinevezzék az utódot. A bank alapszabályai azonban erre nem szabnak ki kötelezően betartandó időtartamot.

Az összeállítás elkészítésében közreműködtek: az Új Magyarország gazdasági rovata és külföldi tudósítói

Cikkcsokor a honi mobiltelefónia születéséről

Clinton elnök másképp látja

Tegnapi számunkban beszámoltunk arról, hogy Clinton amerikai elnök a múlt héten Clevelandben a kelet-közép-európai országok befektetésösztönző fejlődésével foglalkozó nemzetközi konferencián beszédében – hazánk gazdaságával kapcsolatban – csak a mobiltelefon-hálózat fejlődését méltatta. Azét a hálózatét, amelynek létrehozásáért az akkori felelős magyar kormánytagot, Schamschula Györgyöt rendkívül éles támadások érték. Mielőtt ismételten felidéznénk Clinton elnök szavait, álljon itt egy kis csokor azon cikkek válogatásából, amelyek a honi sajtó akkori hangütését talán reálisan visszaadják.

Feltételezhető volt, hogy Magyarországnak egy telefontender-botrány éppen elegendő. A telefonrendszer-választó tender 1991-ben nem csekély vihart kavart. A mobiltelefon-hálózat megépítésére kiírt koncessziós pályázat – az úgynevezett GSM-tender – úgy látszott, hogy kifogástalan szakmai előkészítés után, kemény, de korrekt versenyt biztosít a pályázóknak. De a bírálóbizottság – a szaktárca intervenciói alapján – olyan tartalmú levelet juttatott el a tenderezőkhöz, amely alapvetően módosította a versenykiírás eredeti irányát. ... Egy tenderen menet közben a kiírás alapfeltételét az üzleti világban nem szokták megváltoztatni. Az egyik, multinacionális cégeket képviselő konzorcium magát megnevezni nem kívánó képviselője szerint ez a játékszabályok súlyos megsértése. **(Világgazdaság: 1993. VII. 9.)**

Bár állásfoglalást nem hozott az Országgyűlés gazdasági bizottságának távközlési albizottsága a GSM-tender módosításával kapcsolatban, azt többen elmondták, hogy az ügy lejárathatja a kormányt és az országot is. **(Magyar Hírlap: 1993. VII. 13.)**

Vajon mikor jön el az a boldog idő, amikor a rádiótelefonról nem a miniszteriális balfogás jut az eszünkbe. ... Az már most sejthető, hogy valaki nagyon bután súgott *Schamschulának*. A koncessziós díjat utólag, a pályázat kiírása után nem szokás megváltoztatni. Ehhez eddig csak néhány afrikai ország vette a bátorságot. **(Mai Nap: 1993. VII. 16.)**

A szakértők felhívják a figyelmet arra, hogy hasonló esetek csak a fejlődő államokban fordultak elő. S bár Lengyelországban – a pályázatok beadása után – hasonlóképpen felfüggesztették a rádiótelefonra kiírt tendert, és a hirtelen elhatározott licitben 100 millió dolláros koncessziós díjat sikerült elérni, az eljárás utóhatása lehangoló. A tarifák igen magasak lettek, a koncessziós díjat a nyertes nem tette le egy összegben, hanem elnyújtva, a nyereségtől függően fizet majd. **(Népszabadság: 1993. VII. 16.)**

Nem vitás az sem, hogy a koncesszióért ringbe szálló cégeknek nem okoz gondot, hogy 5-10, esetleg ennél is több millió dollárt fizessenek a koncesszióért. De az is bizonyos, hogy ezek a társaságok pontosan tudják, mi mennyit ér. Ha a magyar mobilpiac koncessziójáért többet fizetnek, akkor ezt a kiadást a lehetséges bevételeken kell megkeresniük. Bevételt viszont a legbravúrosabb megoldásokkal is csak a fogyasztótól remélhetnek. **(Világgazdaság: 1993. VII. 21.)**

Azokban az országokban, ahol a koncessziós díjakat felverik – lásd lengyelek, görögök –, a GSM-fejlesztés lényegében egy helyben topog. A koncessziós díj irreális nagysága miatt ugyanis a felhasználónak olyan drága lenne a szolgáltatás, hogy arra nem lenne annyi vevő, amennyiből a befektetés ésszerű időn belül megtérülne. ... Mivel a rádiótelefon-szolgáltatást elsősorban az üzletemberek veszik igénybe, ha ennek ára relatíve magas egy adott országban, akkor ott a gazdaság egészének versenyképessége gyengül emiatt! **(Figyelő: 1993. VII. 22.)**

Jelenleg az országban 30 ezer mobiltelefont használnak, de a felmérések szerint az ezredfordulóig 100-150 ezerre nőhet az igény. A miniszter véleménye az, hogyha a mostani, összesen 24 millió dolláros koncessziós díjnál maradnak, akkor az ország tetemes bevételtől eshet el. Szerinte a nemzetközi összehasonlításban alacsonynak ítélhető koncessziós díjjal csupán a tehetős felhasználókat támogatná az állam, s ennek terhét az ország egészének kellene viselnie. **(Népszabadság: 1993. VII. 29.)**

Ezek után álljanak itt *Clinton* elnök Clevelandben mondott szavai. „A denveri U.S. West cég hamarosan országos mobiltelefon-rendszert szállít Magyarországra. Ez a magyaroknak – akik átlag 12 évet várnak telefonra – gyors ütemű hozzáférés a modern kommunikációhoz. Ez 28 millió dolláros export az amerikai exportőröknek, továbbá több száz munkahely támogatásával jár együtt itt, az Egyesült Államokban. Azt kell mondanom – nem hivatalosan –, hogy a mobiltelefonnal hamarosan a magyarokat is olyan túlzottan elfoglalttá tesszük, mint amilyenekké az amerikaiakat tettük. (Nevetés). De ha ezt akarják, segíthetünk nekik! (Nevetés és taps.)"

Összeállította:

Vasvári Éva

Bővülnek a határátkelők

Aláírták a szerződést a nagylaki határátkelő bővítésének első szakaszára. Mintegy hatmilliárd forintos program keretében (a Phare segítségével) hat magyar határátkelő felújítását végzik el az idén és jövőre – jelentette be tegnap *Nagy János* ezredes, a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnokságának helyettes vezetője sajtótájékoztatóján.

A nagylaki határátkelő felújításának első szakaszát a HODUT Kft. végezheti. A mintegy 300 millió forint értékű szerződést 14 pályázó közül nyílt nemzetközi tenderen nyerte el a cég. A pályázatok még az idén, az első fél évben folytatódnak a nagylaki, a gyulai, az ártándi, a záhonyi, a rédicsi és a rajkai átkelők építési munkálataira. Mindkét irányban kamionterminált építenek ki. Új határátkelő Rajkán épül; ez készül el a legkésőbb, a tervek szerint 1997 végén, mivel ez az új autópálya kiépítéséhez is kapcsolódik. A többi átkelőnél a munkálatokat a Vám- és Pénzügyőrség jövőre szeretné befejezni.

A Phare az átkelők felújítási programját 12,5 millió ECU-val támogatja. A támogatás feltétele, hogy a munkálatok a határ mindkét oldalán folytatódjanak. Ennek megfelelően Romániával és Szlovéniával is megállapodást kötött Magyarország az átkelők fejlesztésére. A VPOP parancsnokhelyettese arra is felhívta a figyelmet: nem elegendő a korszerű határátkelőhely ahhoz, hogy igazán felgyorsuljon a forgalom. Korszerűbb vámkezelési rendszerre is szükség lenne mindkét oldalon.

A Magyar Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyamai

Devizanem	árfolyam 1 egységre, forintban
Angol font	175,40
Ausztrál dollár	85,35
Belga frank (100)	353,66
Dán korona	18,49
Finn márka	23,57
Francia frank	21,08
Görög drachma (100)	46,81
Holland forint	64,94
Ír font	173,69
Japán jen (100)	112,10
Kanadai dollár	78,85
Kuvaiti dinár	373,56
Német márka	72,81
Norvég korona	16,65
Olasz líra (1000)	69,14
Osztrák schilling	10,35
Portugál escudo (100)	70,55
Spanyol peseta (100)	83,80
Svájci frank	86,38
Svéd korona	14,91
USA-dollár	111,77
ECU (Közös Piac)	137,91

A Magyar Nemzeti Bank hivatalos valutaárfolyamai

Pénznem	Vételi	Közép	Eladási
	árfolyam 1 egységre, forintban		
Angol font	173,79	175,53	177,27
Ausztrál dollár	84,35	85,15	85,95
Belga és lux.fr. (100)	350,04	353,50	356,96
Dán korona	18,30	18,48	18,66
Finn márka	23,33	23,56	23,79
Francia frank	20,86	21,07	21,28
Görög drachma (100)	46,36	46,82	47,28
Holland forint	64,33	64,96	65,59
Ír font	171,74	173,47	175,20
Japán jen (100)	110,82	111,92	113,02
Kanadai dollár	77,76	78,55	79,34
Kuvaiti dinár	369,94	373,56	377,18
Német márka	72,12	72,83	73,54
Norvég korona	16,48	16,64	16,80
Olasz líra (1000)	68,32	69,02	69,72
Osztrák schilling	10,25	10,35	10,45
Portugál escudo (100)	69,80	70,50	71,20
Spanyol peseta (100)	82,96	83,82	84,68
Svájci frank	85,67	86,52	87,37
Svéd korona	14,76	14,91	15,06
USA-dollár	110,70	111,77	112,84
ECU (Közös Piac)	136,54	137,90	139,26

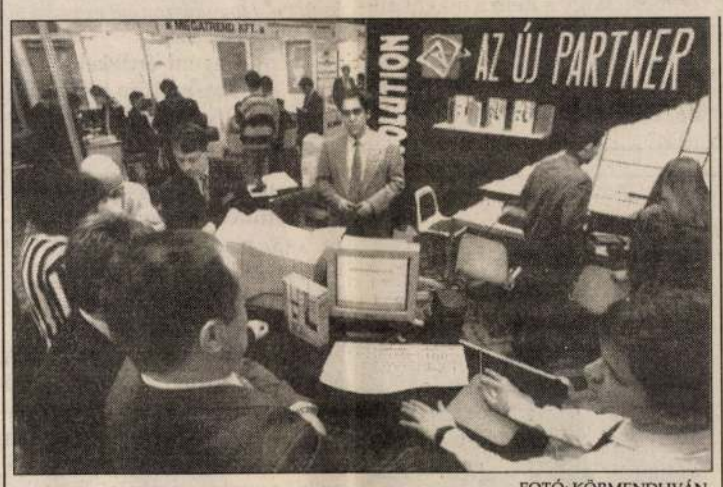

FOTÓ: KÖRMENDI IVÁN

Számvitel–95 címmel tegnap kétnapos szoftverbörze és szakkiállítás nyitotta meg kapuit a budapesti Kempinski Szállóban. A színvonalas termékbemutatón számos neves cég – köztük a kecskeméti Megatrend Kft., a budapesti Montana és Scala Hungary Kft. – felvonultatta bőséges szoftverkínálatát

Az Adria-vezeték megnyitása késik

Folytatás az 1. oldalról

– Így az már biztos – mondta *Alács Lajos* –, hogy az eredetileg január 23-ra tervezett nyitás későbbre halasztódik.

A vizsgálat után kezdődnek majd a csővezeték díjáról szóló tárgyalások, amelyek végeredménye nagyban megszabhatja, mit és mennyit vásárol Magyarország az Adria-csővezetéken keresztül. A Mineralimpex osztályvezetője szerint a gazdaságosságot nézve csak az úgynevezett édes olaj behozataláról lehet szó, amely nagy benzintartalmú és gyenge kéntartalmú anyagokból áll. Ezeket a termékeket elsősorban Észak- és Közép-Afrikából importáljuk, és megfelelő ár esetén évi egymillió tonna behozatala is elképzelhető, amely hazánk éves olajszükségletének mintegy egyötöde.

Előfordulhat az is, hogy különböző multinacionális cégek is az Adria-vezetékről elégítik majd ki bérfeldolgozási szükségletüket. A szállítás várva várt megindulása után azonban a hazánk számára „második lábat" jelentő vezeték sorsa továbbra is bizonytalan maradhat. Elég, ha végigkövetjük útvonalát: a sisaki horvát tisztítóktól a krajinai szerb területek és bosnyák tisztítók érintésével éri el a vezeték Újvidéket, ahol a feldolgozásra alkalmas szerb iparterületek húzódnak. Ennek alapján elmondható: a még egységes Jugszlávia által világbanki kölcsönből felépített vezeték a délszláv háború rendezése során még stratégiai szerepre tehet szert.

N. T.

OTP–Budapest Bank

Kölcsönösen elfogadják

Az Országos Takarékpénztár és Kereskedelmi Bank Rt., valamint a Budapest Bank Rt. csütörtökön megállapodást kötött bankjegykiadó automata- (ATM-) hálózataik kölcsönös használatáról. A szerződés értelmében az egymás által kibocsátott Eurocard/Mastercard (EC/MC) és Cirrus típusú bankkártyákat március 1-jétől kölcsönösen elfogadják a két pénzintézet bankjegykiadó automatahálózataiban, az EC/MC emblémával megjelölt bankfiókok pénztárainál, valamint egyes kereskedelmi és szolgáltatói körökben. Erről az OTP Bank Rt. sajtóirodája tájékoztatta az MTI-t csütörtökön.

A két legnagyobb hazai ATM-hálózat összekapcsolása révén a két bank EC/MC és Cirrus kártyabirtokosai a nap 24 órájában közel 250 bankjegykiadó automatából juthatnak készpénzhez országszerte. A folyamatos automatatelepítés nyomán a bankjegykiadók száma ez év végéig 400 fölé emelkedik. A szolgáltatás nem ingyenes, ugyanis ha a kártyabirtokos nem számlavezető bankjának automatáját használja, tranzakciós díjat kell fizetnie, de az elfogadóhelyek megnövekedett száma nagyobb kényelmet biztosít a kártyatulajdonosoknak.

A megállapodás jól megfontolt üzleti érdekből jött létre, az automaták telepítése ugyanis rendkívül költséges beruházás, és csak megfelelően nagy számú tranzakció után térül meg. Mindkét pénzintézetnek érdekei fűződnek ahhoz, hogy az általuk telepített ATM-eken minél több kártyatípus elfogadható legyen. Ezért a jövőben remélhetőleg más hazai Europay és Visa tagbankok is csatlakoznak az OTP-BB megállapodáshoz. (MTI)

● Németh László, a Kincstári Vagyonkezelő Szervezet igazgatója is ott lesz azon a hétfői megbeszélésen, amelyen Horn Gyula miniszterelnök találkozik a privatizációs szervezetek vezetőivel – erősítette meg a KVSZ igazgatója tegnap az MTI-nek. A Kincstári Vagyonkezelő Szervezet vezetője elmondta, hogy fel szeretné hívni a miniszterelnök figyelmét a kincstári törvény mihamarabbi meghozatalának szükségességére. Véleménye szerint a privatizációs törvénnyel legalább egy időben, de talán azt megelőzően kellene a döntést meghozni a tartósan állami tulajdonban maradó vagyonról, s az azzal való gazdálkodás kérdéseiről.

● A Magyar Nemzeti Bank 25 milliárd jen értékű, tízéves futamidejű Szamuráj-kötvényt bocsátott ki tegnap a japán pénzpiacon. A kötvény kamatozása 6,75 százalék, 99,9 százalékos kibocsátási ár mellett, vagyis a hozama 6,76 százalék. A kibocsátás fő szervezője a Nomura Securities. A magyar jegybank 1995-ben mintegy 1,5 milliárd dollár értékű nyilvános kötvénykibocsátást tervez. Ebből a Szamuráj-kötvény mintegy 250 millió dollárnak felel meg.

● Tegnap háromnapos hivatalos látogatásra Hágába érkezett Soós Károly Attila, az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium államtitkára. A magyar–holland gazdasági, kereskedelmi kapcsolatok elmélyítését célzó programsorozat részeként a magyar államtitkár egyebek között megbeszélést folytat Anneke Van Dok-Van Weele aszonnyal, a holland gazdasági minisztérium államtitkárával, külkereskedelmi miniszterrel; látogatást tesz a Holland Vállalkozók Szövetségénél, az Amszterdami Kereskedelmi és Iparkamaránál, továbbá a holland regionális kamarák országok információs központjában.

● Az amerikai kereskedelmi bankok közül elsőként a Citibank tegnap megnyitotta fiókvállalatát Hanoiban, Ho Shi Minh-városban pedig képviseleti irodát működtet. A Citibank elsődlegesen amerikai, ázsiai és más külföldi üzleti ügyfelek kiszolgálására összpontosít, de a nagy vietnami vállalatok – amelyek zömmel állami tulajdonban vannak – a bank potenciális ügyfeleivé válhatnak. A bank dollárban és vietnami pénznemben egyaránt nyújt hiteleket.

Adózóknak

Közlönynyelvi tanfolyam

Nem mindenki érti meg a közlönyök nyelvét, ezért kétnapos adóügyi és számviteli konferencia kezdődött tegnap Budapesten, hogy tájékoztassák a gazdasági vezetőket az adótörvény változásairól. Emellett a konferencia jelzi az előadásokat tartó és a kérdésekre válaszoló szakembereknek, mire kell ügyelniük a törvényalkotásnál – nyilatkozta lapunknak tegnap *Bíró Endréné*, a konferenciát szervező Educon Kft. ügyvezető igazgatója.

Az ügyvezető igazgató elmondta, hogy *Pölöskei Pálné*, a Pénzügyminisztérium főosztályvezető-helyettese a társasági adózás változásait ismertette. A legfontosabb módosítás, hogy januártól a társasági adónál a költségvetés korábbi bevételének egyharmadáról mond le. Újdonság az is, hogy az egységes 36 százalékos adókulcs helyett két adókulcsot vezetnek be, és előnyben részesítik azt a jövedelmi részt, amit a vállalkozás fejlesztésére forgatnak vissza. Tegnap délután *Nagy Gábor*, a PM főosztályvezetője a számviteli törvény lényeges változásairól számolt be. Ma délután *Vámosi Nagy Szabolcs* nagy érdeklődéssel várt előadása következik, amelyben a személyi jövedelemadóról szóló törvény legfrissebb változásairól értekezik.

T. B. S.

Művész-futam

A fővárosi önkormányzatnak nincs ugyan még kulturális bizottsága, de a nem létező testülethez máris beérkeztek a Művész Színház Törőcsik Mari lemondása miatt megüresedett igazgatói székére kiírt pályázatok. Meglepően népes az aspiránsok csapata: kilenc jelentkező közül kell majd (legkésőbb február közepéig) kiválasztani az új direktort. Bár a pályázat titkos, nem lennénk Magyarországon, ha máris nem tudnánk, kik a húsdarálóba önként beszállni szándékozók. Pontosabban: a legesélyesebb két-három név már hetek óta közszájon forog a szakmában. Csak egy igazi újdonság van: a Nagymező utca másik oldalán, a Fővárosi Operett Színházban még évekre szólóan igazgató Szinetár Miklós is pályázott. Bár ez sem olyan nagy meglepetés, hiszen csak arról van szó, hogy ha a hídfő már megvan, meg lehet kezdeni a halvaszületett „Pesti Broadway"-koncepció életre galvanizálási kísérletét. A szülőtárs Marschall Miklós ugyan már rég Amerikában van, de hátha akad az új-régi önkormányzatban, aki majd adoptálja a hibernált ötletet...

(t. i.)

● Megszűnt a francia állam gyámsága Victor Vasarely, a Franciaországban élő, világhírű magyar festő ügyében: a bejelentés szerint az illetékes párizsi bíró feloldotta ezt a rendkívüli, magánszemélyek esetében igen ritkának számító, s az illetők érdekeinek védelmét szolgáló rendelkezést. A gyámságbavételre még tavaly került sor, olyan tanúvallomás alapján, hogy a festőt saját családja jogtalanul fogva tartja; erről most egyértelműen kiderült, hogy valótlanság.

● A természet csodái címmel rendez január 31. és február 5. között kiállítást, bemutatót és vásárt az Újpesti Gyermek- és Ifjúsági Ház Bagoly Klubja. A közel száz, hazánkban alig ismert hal-, hüllő- és kétéltű faj mellett egzotikus kagylók, növények, ásványok és kristályok várják az érdeklődőket.

● Gyermekszereplőkkel elevenedik meg a debreceni kisdiák, Nyilas Misi szomorkás története a székesfehérvári Vörösmarty Színházban, ahol ma lesz a premierje a Móricz Zsigmond regénye alapján készült musicalnek. A darabot Miklós Tibor írta színpadra, a zene Kocsák Tibor szerzeménye, a koreográfia Nagy György munkája. A rendező Pinczés István, aki ezúttal kilencedik alkalommal viszi színre a nemzedékek kedvelt olvasmányából készült zenés darabot.

Évfordulók futószalagon

Pasteur-év

Az egymást érő évfordulók miatt 1995 a megemlékezések évének számít Franciaországban: idén ünneplik ugyanis a II. világháború befejezésének, valamint az ENSZ és a párizsi székhelyű UNESCO létrejöttének ötvenedik évfordulóját; a híres francia szerző, *La Fontaine* halálának tricentenáriumát; a filmművészet létrejöttének századik évfordulóját; sőt – régebbi példát véve – az első keresztes hadjárat 900 évvel ezelőtti meghirdetését...

Az ünnepségek első rendezvényeként a minap Párizsban hivatalosan is kezdetét vette a „Pasteur-év", amelyet a híres francia kutató halálának 100. évfordulójára hirdetett meg az UNESCO. A rendezvényen 80 ország képviselői – közöttük a brazil és a vietnami államfő – vett részt, *Francois Mitterrand* francia államelnök pedig üzenetet intézett az összegyűltekhez, hangsúlyozva azt a szerepet, amelyet a „pasteuri szellem" játszott századunk orvostudományában. (MTI)

A graffititól a vándorló művészetig

Az izgalmas műveket keressük – mondja Keserű Katalin, a Műcsarnok igazgatónője

A kultúra szó sokaknak mostanában a kulturális kormányzat meglehetősen vitatható döntéseit juttatja eszébe, a kortárs művészet kifejezés pedig a keveseknek szóló, tolvajnyelvet használó alkotásokat. A kapcsolat nyilván mélyebb, szervesebb. Hogy miben is áll valójában, annak kifejtéséhez könyvtárnyi szakirodalom sem lenne elég. Néhány vonatkozásáról Keserű Katalin művészettörténésszel, a Műcsarnok igazgatójával beszélgettünk.

Hogy neki tettük fel kérdéseinket, annak egyik oka az, hogy ma este, a Magyar Kultúra Napja előtt két nappal nagyszabású színházi fesztivál kezdődik a Műcsarnokban. A ma este induló rendezvénysorozattal veheti újra birtokába a házat a művésztársadalom és a nagyközönség. A másik ok személyes: a művészettörténész, akit a szerda esti tévéhíradó szerint a kultusztárca éppen elmozdítani készül helyéről, az általa rendezett tárlatokkal, cikkeivel mindig a művészet „másfajta", a populáris kultúrához olykor nagyon is közel álló realizmusát kereste.

Termékenyítő tömegkultúra

– Hozzám is eljutott 1994 tavaszán a Nappali Ház körkérdése – mondja –, mely úgy szólt: támogassa-e a kormány a magaskultúrát. A támogatás kétségtelenül intézményrendszernek feladata, de ehhez nem feltétlenül szükséges kulturális kormány. Annak a megfelelő körülmények létrejöttét kell elősegítenie, a kultúrának ugyanis nincs másra szüksége, csak arra, hogy megnyilvánulhasson, létrejöhessen. De elgondolkodik az ember azon is: miért csak a magaskultúrát emeljük ki? Milyen a kapcsolat a magas- és a tömegkultúra között? Látszik-e ma az emberekben a kultúraalakító

Egy kép Keserű Katalin Variációk a pop artra című könyvéből: Jovanovics György Ember című plasztikája (1968)

készség, az a képesség, amely emberré teszi az embert?

Minden államnak kötelessége ezt a képességet életben tartani. Lehetséges, hogy ma csak a fogyasztás társadalma létezik, de én kicsit elszomorodva azt látom, hogy nem nagyon vannak kultúraalkotásra ösztönző erők, jelenségek. Lehet, hogy ez az ország anyagi helyzetével, az emberek túlhajszoltságával is összefügg, de az elmúlt évtizedekben ki is ölték a társadalomból azt a szokásrendet, amely ösztö Szűkebb értelemben véve a fogalmat, az is foglalkoztatja az embert, hogy a nem a magasművészetben születő kezdeményezések, mint például a graffitik, belefolynak-e a magasművészetbe, megtermékenyítik-e azt. Ha így van, még indokoltabb a kérdés: miért csak a magaskultúrát kell támogatni.

Pop art és elefántcsonttorony

– Az ön által rendezett kiállítások – pop art, nyolcvanas évek művészete – tanúsága szerint is termékenyítenek ezek az értékek. Kérdés: visszajutnak-e a tömegkultúrába?

– Igen. Van ugyanis a mai magaskultúrának olyan, éppen a pop arthoz kapcsolódó része, amely közönségvonzó. Együtt él más kulturális jelenségekkel, műfajokkal, például a zenével. Folytonos, hullámzó mozgás. A pop art áttörte azt a szellemi elefántcsonttornyot, amelybe a XIX. századi nagy demokratizálódás után a XX. században a magaskultúra vonult. A kérdés: milyen kultúra az, amelyik így megszünteti a kultúra ismert struktúráit.

Másrészt a kortárs művészetben a világon egyáltalán nem tartják számon a művészek nemzetiségét. Az elmúlt évtizedekben internacionalista modernizmus létezett. Ennek van ma egy sajátos változata és reakciója is. Ami az utóbbit illeti: a nyolcvanas, kilencvenes évek regionalizmusa, multikulturalizmusa a korábbival ellentétben a kultúrák saját öntudatára, tradíciójára épül. Ezzel kapcsolatban viszont létezik egy olyan internacionalizmus is a művészetben, amely abban különbözik a korábbitól, hogy az alkotások nem a művészetről, hanem a kultúráról szólnak elsősorban. Erős az antropológiai jelleg. A művészek nem kötődnek helyhez. Ahol járnak, ott dolgoznak; az általános értelemben vett kultúráról beszélnek. Ez vándorló művészet, akár a graffiti típusú művészet, szubkultúra is.

– Tom Wolfe, a modern művészet nagy bírálója azt mondja legutóbbi interjújában: háromezer New York-i ember dönti el, mi számít a művészetben. Hogy viszonyul ez az ön által mondottakhoz?

– Ami engem érdekel, az az, hogy a magaskultúra miből újul meg újra és újra. A kiállítóterekben kétségtelenül a legnagyobb művészek izgalmas műveit keressük. De mitől lesznek izgalmasak? Kétségtelenül más korok, civilizációk művészete is hat rájuk. Azért is foglalkoztat ez a kérdés, mert szeretném, ha a Műcsarnokban egymás mellett élne – az alsó szint helyiségeiben ténylegesen működő műhelyekben – az alternatív és – a felső szint reprezentatív kiállításaiban – a „magas" művészet. A kérdés az előttünk álló kísérlet kérdése: van-e átjárás a kettő között? A feladat: magának a XIX. századi eredetű intézménynek, a Műcsarnoknak kell szellemében megújulnia, alkotóműhely jellegét kell – anélkül, hogy maga az intézmény maga válna alternatívvá – erősíteni.

Felhalmozódott alkotóenergiák

– Azt szeretné: olyan legyen, hogy korunk ifjú Fülep Lajosai – ha vannak már ilyenek – ne gúnnyal és megvetéssel szóljanak róla?

– Az elképzelések szerint az alsó szinten folyó munkát a Stúdió K sokszínű, a világot a kulturális jelenségek felől megközelítő tevékenysége határozná meg. Napjaink világjelensége, hogy a figyelem elsősorban a kultúra általános értékei, nem a szűkebb értelemben vett művészet felé fordul, s nagyon sok a tehetséges, problémaérzékeny fiatal. A Műcsarnoknak nagyon sokat kell tenni azért, hogy a közönség széles rétegeivel kerüljön kapcsolatba.

– A hatókör kiszélesítése érdekében hozták létre nemrégiben a Műcsarnok tanácsadó, illetve támogató testületét is?

– Otthont szeretnénk adni a társművészeteknek is, ennek az intézményben – például az Art Kino révén – múltja is van természetesen. A társművészetek kiemelkedő értékeket létrehozott alakjaitól ehhez a munkához sok segítséget kaphatunk. Rendszeresen meg szeretnénk hívni a kulturális lapok szerkesztőségeit; meglehetősen élő program lesz például a január 20-án kezdődő színházi program, amellyel a művészetek újra birtokukba veszik a házat. Életszerű Műcsarnokot szeretnék, amely egyszerre célozza meg a magas tudományos színvonalat és tud a szó legnemesebb értelmében örömet találni a művészetben.

– Színvonal és élményszerűség: milyen kiállításokat tervez e gondolatok jegyében?

– Nyitó kiállításként az Európai Kunsthallékkal közös tárlatot rendezünk. Ez az intézménytípus Európa nagyobb felén elterjedt, jeleként a közönség és a művészet intenzív kapcsolatának. Igen fontosnak érzem a nyári magyar szobrászati kiállítást, hiszen nem mellékes, mennyi nyilvánulhat meg a magyar művészetben felhalmozódott alkotóenergiából. A korábbi években elindult regionális programunk keretében is újabb tárlatokat rendezünk. Ha a világ számára politikai pikantériák miatt már nem is olyan érdekes Közép-Európa, mint korábban, eggyel több okunk van arra, hogy közösen hozzunk létre izgalmas művészetet.

P. Szabó Ernő

A Műcsarnokban tartandó színházi fesztivál megrendezésének ötlete az 1993 őszén megrendezett Európai Színházi Találkozó után született, mely az addig kevésbé ismert, tehetséges fiatal rendezőknek adott nyilvánosságot – mondja Csőke Judit, a fesztivál szervezője. Három olasz együttes mellett francia, belga, szlovén és magyar társulatok is fellépnek: a Pécsi Harmadik Színház, az Intermoduláció, a Spiritus Noister, a Bp. Service és a Stúdió K. Miben tér el a modern színház a klasszikustól? Elsősorban előadásmódjában, eszköztárában, s legfőképpen a „művészi szabadság" korlátozatlanságában. Egyetlen példa: Weber Kristóf Szép levegője például opera, de nincs librettója, s nincs drámai cselekménye sem. Az énekhangot véletlenszerűen összeálló – improvizált – kíséret támogatja. Az előadáshoz látvány- és eseményelemek tartoznak, s a nézőnek hallgatónak e hatássorozatok összességét kell befogadni, értelmezni.

Sz. E. V.

Független **Film- és Videoszemlét tartanak a hétvégén a budapesti alkotók. A műveket pénteken, szombaton és vasárnap lehet – és ami a legfontosabb: ingyen – megtekinteni a Lágymányosi Közösségi Házban, vasárnap este pedig az eredményhirdetés, díjkiosztás és a díjnyertes filmek vetítését követően Dresch Mihály és quartettje játszik**

Századunk Mini-fesztiválja

XX. századi művekből rendez a hét végén Mini-fesztivált a Magyar Zeneművészeti Társaság. Ma este a Pesti Vigadóban, a lengyel–magyar est keretében *Sikorski*: Eufonia, *Lutoslawski*: Epitafium és Grave, *Dobrowolski:* Grabogapa, *Krauze:* Aus aller Welt stammende, *Láng Zénó:* Canto per flauto solo, *Szőnyi Erzsébet:* Dalciklus Lanza del Vasto verseire, *Reményi János:* Öt tétel kamaraegyüttesre és *Szőllősy András:* Rézfúvószene című kompozícióját adják elő.

Holnap délután öt órától *Togobicki-*, *Vincze-*, *Maros-* és *Petrovics-* műveket játszik *Perényi Eszter* (hegedű) és *Maros Éva* (hárfa), valamint az Ózon fúvósötös és a Pro Camera vonósnégyes. Este fél nyolctól pedig chilei–magyar estet rendeznek, melyen *Guarello:* Solitario és Bedesch, *Ramirez:* Scherzo, *Durkó Zsolt:* A gömb története, *Soproni József:* Öt dal a Trakl-cilkusból, *Bárdos Kornél:* A Földhöz, valamint három *Király-* kompozíciót hallgathatnak meg az érdeklődők.

(j)

A hét filmje

Vér-idill

Nyikita Mihalkov az Etűdök gépzongorára óta bizonyítottan érti Csehovot. Nem nagy gond hát számára, hogy új filmjében hitelesen megidézzen csehovi hangulatot. A Moszkva környéki dácsa kora reggeli ébredezése, a készülődés, a tárgyak, a fények, a jókora faház, az erdő, a virágok, a reggelizőasztal porcelánjai, kristálypoharai, az ételek ínycsiklandozó sorakozása, szamovár és vodka – idilli képek. Kedves emberek gyűlnek az asztal köré, csehovi figurák, századforduló körüli ruhákban. Tréfálkoznak, semmiségekről beszélgetnek.

Csakhogy ez a békés nyári reggel egyszerűen *nem úgy van.* Nem a századfordulón vagyunk, hanem 1936-ban. És mielőtt Mihalkov a dácsára vinne bennünket, felvillan egy fiatalember: moszkvai lakására kora hajnalban tér haza, gyanúsan ismerős fekete autóval, és ahelyett, hogy lefeküdne, egy titokzatos telefonhívás utasítására elindul valahová. Sok idő telik el, míg megtudjuk: ez a fiatalember, Dimitrij *(Oleg Mensikov)* az idilli dácsára indult, hogy letartóztassa és magával vigye a dácsában gyanútlanul vakációzó Kotovot *(Nyikita Mihalkov)*, a Vörös Hadsereg ezredesét, a forradalom legendás hősét. És mire a nap véget ér, vége az idillnek is. Madártávlatból hatalmas léggömböt látunk, amely *Sztálin* körülbelül 50x50 méteres óriási, színes arcképét röpteti a végeláthatatlan, aranyló búzatáblák fölött, lent pedig, a búzamezők közt kanyargó földúton, az összevert, megbilincselt Kotovval Moszkva felé tart a fekete autó.

Csalóka napfény – ezt a címet adta az 1994-es cannes-i filmfesztivál zsűrijének nagydíjával jutalmazott filmjének Mihalkov. És erről van szó, erről a „semmi nem úgy van"-ról. Dimitrij, a jóvágású, rokonszenves, intelligens, művelt fiatalember, aki tíz évvel ezelőtt Maruszjának (most Kotov feleségének) a szerelme volt, nem a régi kedveshez jön váratlanul vissza, hanem az NKVD tisztjeként parancsot hajt végre. Egy drámai pillanatban az is kiderül: valaha a fehérek oldalán állt, emigrált, s hogy hazatérhessen, korábbi harcostársait kellett bitóra juttatnia. Kotov, a nemzeti hős, akit úttörők köszöntenek, és akinek képe ott függ a közhivatalokban, nagy hatalmú főember ugyan, de sejtelme sincs, hogy a rajongva tisztelt Sztálin, akivel számtalan fényképen látható együtt meghitt barátságban, őt is beledobta a nagy húsdarálóba, amely majd a „Tábornokperek" címkét fogja viselni. Még a börtön felé tartó autóban is gyanútlan, és azt hiszi, ha Sztálint felhívja a titkos telefonszámon, Dimitrijt és „munkatársait" rúgják majd jól farba. A strandolókat gázvédelmi gyakorlattal sokkolják, merthogy támadni készülnek az imperialisták. Az életet jelentő búzatáblákat egy hadgyakorlat során kis híján szétapossák a tankok, mert meg kell védeni a szovjet hazát. E hazát azonban 1936-ban kívülről senki nem fenyegeti. Ha veszélyben van, akkor belülről, az egyre elszabadultabb sztálini terror miatt van veszélyben. Ám ezt a csalóka napfényben nem látják az emberek. Istenként csodálják Sztálint, és mint egy óriási ikon előtt borulnak térdre, amikor léggömb vontatta képe feltűnik.

Hogy ez a szuggesztív, bár túl részletező és hosszú, kicsit szükségtelenül sok mindent markoló, a sztálinizmus minden bűnét és hibáját megmutatni szándékozó film elnyerte a cannes-i zsűri tetszését, az nagyon is érthető. Mihalkov neve jól cseng, nyugaton a sztálinizmusról még ma is keveset tudnak (s gyakran azt is rosszul), a zsarnokság leleplezése hatásos *(„íme, ezek voltak ők!")*. Az amerikai, angol vagy francia néző kellőképp elszörnyülködhet ennyi árulás, vér, könny, hazugság láttán. Minket azonban mindez már nem nagyon lep meg. Sem a szovjet vonatkozásaiban (tudjuk, mik történtek), sem a hazai variációkat illetően. Koncepciós perekben és tragikus, véres idillekben Európának ezen a részén nem szenvedtünk hiányt. Felnőtt azonban már errefelé is egy (vagy tán két) nemzedék, amelynek ezekről az időkről (szerencséjére) nincs élménye. Nekik nem árt megnézni Mihalkov filmjét, hogy megértsék, néhaféle miről mesélnek apáik és nagyapáik.

Takács István

Keserű Katalin

24,50 Ft

V. ÉVFOLYAM, 23. SZÁM • 1995. JANUÁR 27., PÉNTEK

Új MAGYARORSZÁG

POLGÁRI NAPILAP

Az uszítás áldozatai
2. oldal

Cháron ladikján
8. oldal

Keresztények-e a demokraták?
9. oldal

Tét mégis falu marad
12. oldal

Tipptájoló
14. oldal

Golgotaálom Tihanyban
16. oldal

MDF-Fidesz csúcstalálkozó

Erős polgári szövetség születik

Tegnap délután magas szintű politikai egyeztető tárgyalásra került sor az MDF és a Fidesz tárgyalóküldöttségei között. Az MDF küldöttségében részt vett *Für Lajos* elnök, *Boross Péter*, *Gémesi György*, *Kulin Ferenc* alelnök, *Szabó Iván* frakcióvezető és *Balaton Péter*, az Országos Választmány elnöke. A Fideszt *Orbán Viktor* elnök, *Áder János* és *Kövér László* alelnök, *Várhegyi Attila*, az Országos Választmány elnöke, illetve *Szájer József* frakcióvezető képviselte.

Für Lajos felvázolta az együttműködés alapelveit. Hangsúlyozta, hogy mindkét párt polgári Magyarországot akar, és teljes mértékben azonos nézeteket vall a nemzeti elkötelezettség terén. A pártok továbbra is megőrzik egyenrangúságukat, egyik sem törekszik az integrátori szerepre, folytatják saját értékeik és politikai arculatuk kialakítását. Orbán Viktor megvitatásra váró közös témaként az oktatásügyet,

FOTÓ: KÖRMENDI IVÁN

Derűs ellenzéki elnökök a tárgyalóasztalnál

a privatizációt, a közjogot és az alkotmányozást, a külügyi problémákat, valamint az európai integrálódást sorolta fel. Szabó Iván a találkozón példátlannak minősítette az idei, tizenhárom százalékos nyugdíjemelést.

Folytatása a 4. oldalon

Lapunk 11. oldalán a Polgári Szövetség Magyarországért című írásában Kónya Imre egy új politikai stratégiát vázol fel.

Kormánymérleg

Csák Elemér vállalná a szóvivőséget

A kormány tegnapi ülésén folytatta a konzultációt eddigi tevékenységéről. A kormányszóvivői sajtótájékoztatón *Kiss Elemér* miniszterelnökségi államtitkár összefoglalta a napirenden lévő témákat. A kormányülésen több órás vita zajlott, és a kormánytagok elemezték a kabinet működését és saját tárcájuk munkáját. Kritikus hangvételű, a hibákra és a fogyatékosságokra is kitérő értékelések hangzottak el, egyben meghatározták a további teendőket is. Az önértékelés hamarosan kiegészül a frakciók által készített elemzéssel.

Kovács Pál népjóléti miniszter bejelentette, hogy változik a gyógyszerek támogatási rendszere. Ezáltal elsősorban az idős és a krónikus betegségekben szenvedők számára teremtenek olyan választékot az alapgyógyszerekből, hogy azokhoz elérhető áron hozzájuthassanak. Továbbra is megmarad a térítésmentes gyógyszerrendelés mintegy kétszáz orvosság esetében. Egyes gyógyszerekhez 95 százalékos támogatást nyújt a társadalombiztosítás, a 250 féle termékért a betegnek csak az ár öt százalékát kell fizetnie. Háromszáz gyógyszer esetében lesz kilencven százalékos ártámogatás. Összességében a változások 53 százalékos többletkiadást jelentenek a lakosságnak.

Folytatása a 4. oldalon

Szabadon engedett kémelhárítók

Orosz veszteséglista

Az orosz védelmi miniszter közlése szerint tavaly december 11-e (az intervenció kezdete) óta a csecsenföldi harcokban eddig 564 orosz katona vesztette életét – jelentette az ITAR-TASZSZ. Ez az összesítés nem tartalmazza a belügyi egységek és más, nem katonai alakulatok emberveszteségét. A miniszter ezt akkor közölte, amikor szerdán ellátogatott egy orosz katonasebesülteket ápoló kórházba.

A csecsenek váltságdíj ellenében szabadon engedték az orosz kémelhárító szolgálat húsz elfogott tisztjét – közölte *Szergej Sztyepasin* kémelhárító főnök egy moszkvai tévéadásban. Sztyepasin, aki nemrég tért vissza Groznijból Moszkvába, elmondta még, hogy jelenleg további 43, csecsen fogságba esett orosz katona szabadon engedéséről folynak tárgyalások. A moszkvai televízió szerint remény van arra, hogy a közeljövőben fogolycserét bonyolítsanak le.

Folytatása a 2. oldalon

FOTÓ: SZERGEJ KARPUKIN/AP

A csecsenföldi háború színhelyéről továbbra is tömegesen menekül a polgári lakosság. Ez a házaspár oldalkocsis motorral menti életét és ingóságait

Az egyszínű tárca

Cs. Bíró Attila, a menesztett

Fidesz: Új sajtótitkár

Új Magyarország információ:

Lapunk információi szerint tegnap menesztették állásából *Cs. Bíró Attilát*, a Fidesz eddigi sajtófőnökét. A Fideszhez közelálló hírforrásból megtudtuk, hogy a sajtófőnöki teendők ellátásával *Király Zsuzsannát*, a XVIII. kerületi polgármesteri hivatal volt sajtóreferensét bízzák meg. A szombat–vasárnapi Fidesz frakcióhétvégén már ő fogja ellátni a „főnöki" teendőket.

P. J.

Új Magyarország információ:

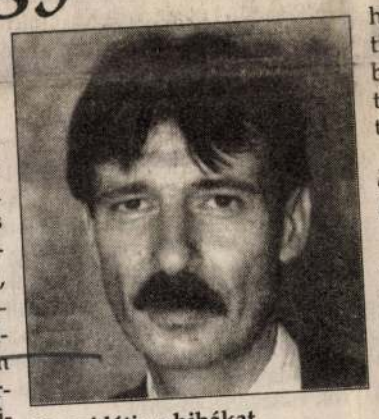

Jánosi látja a hibákat

Jánosi Györgynek, a kultuszminisztérium volt szocialista politikai államtitkárának helyét lemondása óta nem töltötték be. A tárca azóta a nagyobbik koalíciós partner gyakorlati jelenléte nélkül működik, s hogy miképpen, az az utóbbi hetek leváltáshulláma és a Keserü-ügy nyomán felcsapó indulatok tükrében nem igényel kommentárt. Megkérdeztük a volt államtitkárt, miképpen értékeli az említett eseményeket.

– Politikai szempontból hibás lépéssorozatnak tartom, ami történt: nem volt előkészítve és joggal váltott ki negatív visszhangot az értelmiség széles politikai köreiben is. Azt hiszem, jogi kérdések sorát veti fel mindaz, ami a Műcsarnoknál történt, hiszen a korábbi pályáztatási rendszerben egy ötéves szakmai program alapján kinevezett igazgató eltávolításáról van szó, akinek a szakmai testületekkel egyetemben nem volt meg a lehetősége arra, hogy a kérdésről elmondhassa álláspontját. Ez a módszer a „rossz időkre" emlékeztet. Szeretném ugyanakkor nyomatékkal hangsúlyozni, hogy mindebben nem torz politikai szándékot látok, hanem hibákat és előkészítetlenséget. A tisztogatásról szóló vélemények túlzók.

– *Mikorra várható, hogy lesz politikai államtitkára az MSZP-nek Fodor mellett?*

– E hét végén az MSZP frakcióelnöksége ülésén értékelni fogja a kormány tevékenységét és szót ejt az esetleges változásokról is. Azt gondolom, ha lenne szocialista államtitkár, komolyabb ellenállást tanúsíthatott volna egy ilyen elhibázott lépéssel szemben. Ez is indokolja, hogy mielőbb be kell tölteni ezt a pozíciót: ne fogalmazódhassanak meg az egysíkú minisztérium létrejöttének vádjai, s az államtitkár egyben a nagyobbik koalíciós fél részéről ellenőrzést is jelenthetne, elvégre a rossz döntések bennünket is lejáratnak.

(bertók)

Meghallgattuk a főkurátort is

Tegnapi írásunkra kívánt reagálni *Móczár Péter*, a „POLICE" Magyar Közbiztonsági Alapítvány kuratóriumi elnöke. Személyesen kereste fel a szerkesztőségünket.

– Sajnálom, hogy a rólam leírtak előtt nem válthattunk szót, mert akkor korábban is elmondhattam volna érveimet – kezdte beszélgetésünket Móczár Péter. – Szó sincs arról, hogy tagadnám a gyorshajtást, az okiratok hiányát, ugyanakkor sérelmesnek tartom a tálalás stílusát. A rendőrségi határozat még nem jogerős, s azóta több félreértés is tisztázódott. Elképzelhető, hogy a vita hevében magam sem használtam megfelelő hangnemet, ezért szégyellem is magam, de a dolognak két éle van. Törvénytelenséget azonban nem követtem el, csupán szabálysértést, s ezért még nem kell az embert sárba taposni.

Folytatása a 4. oldalon

Söprik a műhelyt

A szakképzési törvény módosításával a gyakorlati képzésben részt vevő tanulók helyzetét is javítani szeretnénk, egyrészt a kamarák ellenőrzési jogkörének bővítésével, másrészt a tanoncok után járó adókedvezmény növelésével – mondta az Új Magyarországnak *Benedek András* államtitkár.

A törvénytervezet szerint, ha a gazdálkodó szervezet (a vállalkozó) tanulószerződést akar kötni, előbb az illetékes területi kamarának kell bejelentenie, később pedig ugyanez látja el a gyakorlati képzés felügyeletét. A módosító javaslat az adójogszabályok változtatásával az eddiginél jelentősebb adóalap-csökkentésre adna lehetőséget: a gyakorlati képzést végző vállalkozó havonta és tanulónként nem két-, hanem ötezer forintot vonhatna le az adóalapjából.

Az államtitkár – mint lapunknak elmondta – tisztában van azzal, hogy a gyakorlati képzésben sok a probléma, a vállalkozók tíz-tizenötezer forintot is elkérnek havonta a szülőktől, „képzés" címén, pedig gyakran a műhelyet kell söpörni a gyerekeknek. Reméli azonban, hogy a megemelt támogatás etikusabb magatartásra ösztönzi a képzőket, és a kamarák valóban eredményesen lépnek majd fel, ha tagjaiknál nem megfelelő magatartást tapasztalnak.

(k.cs.)

Lefülelt kalauz

Román embercsempészt fogtak el tegnap Vas megyében. A 24 éves *Stanciu Marius Cosmin* Rábafüzes térségében négy honfitársát akarta Ausztriába csempészni. A szolgáltatásért fejenként 100 német márkát, illetőleg a benzinköltség megtérítését kérte. Az Ausztriába tartók először Szlovénia felé, Rédicsnél próbálkoztak a kilépéssel, majd a kalauz szerepet vállaló embercsempész Rábafüzes térségében tette ki társait kocsijából.

Folytatódó RMDSZ-vita Romániában

Lavina a hólabdából

A román kormány főtitkára, *Viorel Hrebenciuc* hazatértével nem zárult le az RMDSZ betiltása körüli polémia. Sőt, a kezdeti fenyegetőzésből kipattant ügy, hólabdaként görögve, lassan valóságos politikai lavinává duzzad. Egymásra mutogat a román kormánypárt és ellenzék, bár egyvalamiben megegyeznek: a magyarok nem férnek a bőrükbe. *Markó Béla*, az RMDSZ elnöke csalódottan nyilatkozta, hogy a romániai politikai ellenzéknek a magyar érdekvédelmi szervezettől való elhatárolódása a nacionalista jelszavakkal megnyerhető széles tömegbázis kedvéért történik. Hrebenciuc hazatérte utáni magatartása hasonló viselkedésről tesz tanúbizonyságot. A mosolygós politikus álarcából kibújva, széles jókedvét borongósra cserélve minősítgeti a magyar politikusokat. A botrány itthon is érezteti hatását. *Csapody Miklós* MDF-es politikus véleménye szerint ilyen feltételek mellett nem várható előrelépés a magyar–román kapcsolatokban.

Bővebb információink a 3. oldalon

Honfoglalás '96

A Honfoglalás 96 Társaság a napokban tartotta alakuló ülését Budapesten. A szerkesztőségünkhöz eljuttatott felhívásuk értelmében összefogásra szólítják fel mindazokat, akik a magyar nemzet jelene és jövője érdekében tenni akarnak. A társaság feladatának tekinti tisztességtelen szellemi és pénzvilág diktatúrája ellen harcot, és tenni akar a hírközlés, (tévé, rádió, újságok) nemzetidegen szellemiségtől való megtisztításáért. Céljaik között szerepel a magyar nyelv és irodalom, színház, képző-, ipar-, és népművészetek, valamint a népi hagyományok megtartása.

Üdvözlet a Valutaalaptól

A Nemzetközi Valutaalap (IMF) üdvözli a Jegybank mindazon lépéseit, melyeket a pénzügyi egyensúly javítása, a belső pénzmegtakarítás, a pénzkereslet megtartásának, illetve annak érdekében tesz, hogy körültekintő pénzügypolitikával rendelkezzen az ország. Eképp kommentálta *Kopits György*, az IMF magyarországi képviselője lapunknak azt a lépést, hogy a Jegybanktanács február 1-jével 25-ről 18 százalékra emelte a jegybanki alapkamatot. Mint hozzátette, ennél hatékonyabb lenne az államháztartási hiány csökkentése, amely a tartós gazdasági növekedéshez is hozzájárulna – ám az előbbiek hiányában a kamatemelés a monetáris politika egyetlen, használható eszköze.

A legnagyobb hazai pénzintézet, az OTP nem örül a kamatszintek emelkedésének. Mert ilyen kamatok mellett betéteket lehet ugyan gyűjteni, ám az ügyfelekhez pénzt kihelyezni, méghozzá nyereségesen, igen nehéz – nyilatkozta *Balázs Ágnes*, az OTP ügyvezető igazgatója.

Írásunk a 7. oldalon

Nemzetközi tiltakozás a kaukázusi vérengzés miatt

A csecsen külügyminiszter segítséget kér

Folytatás az 1. oldalról

Samszettin Juszuf, a Csecsen Köztársasaság külügyminisztere Washingtonban kongresszusi tagokkal találkozott és felhívást tett közzé, kérve az Egyesült Államok politikai támogatását és gazdasági együttműködését. Az utóbbi vonatkozásban megjegyezte: „gazdagok vagyunk olajban és aranyban". Juszuf Amerikából Nyugat-Európába utazik tovább, hogy további támogatást kérjen.

John Major brit miniszterelnök levelet küldött *Jelcin* orosz elnökhöz, melyben kifejtette: a külföld türelme fogytán van a csecsenföldi fejlemények láttán. Major a hadműveletek haladéktalan befejezésére szólította fel Moszkvát, s hangsúlyozta a csecsen polgári lakosság szenvedései miatti brit ellenérzéseket.

A kormányfő nem hozta ugyan közvetlen kapcsolatba a csecsen hadjárat ügyét az Oroszországnak folyósított nyugati segélyekkel, de a „Kreml értésére adta, hogy előbb-utóbb ez a kérdés is felmerülhet," – áll a miniszterelnöki hivatal ismertetésében.

Nemrégiben *Douglas Hurd* brit külügyiniszter is határozott hangon figyelmeztette orosz kollégáját a csecsenföldi beavatkozás lehetséges következményeire, s felszólította Moszkvát a tárgyalásos rendezésre.

Nazranyba közben megérkezett az első olyan UNICEF-konvoj, amely a csecsenföldi konfliktus miatt nélkülöző gyerekek számára szállít gyorssegélyt – közölte az ENSZ Gyermekalapja.

FOTÓ: AFP/GPO

Izraeli katonák az 1967-es hatnapos háború után szögesdrót kerítést húznak a West Bank-en. Rabin ma a palesztinok és izraeliek totális elkülönítésének tervét vizsgálja

Az uszítás áldozatai

A belső ellenzék végezni akart Arafattal

Tel-avivi tudósítónktól:

Simon Peresz izraeli külügyminiszter ma, pénteken Svájcban megbeszélést tart *Nabíl Saattal*, a *Jasszer Arafat* vezetése alatt álló Palesztin Önkormányzat „kettes számú" emberével, valamint *Amr Musza* egyiptomi külügyminiszterrel. Mindhárman részt vesznek azon a gazdasági kérdésekkel foglalkozó világkonferencián, amelyet a szervezők Svájcban hívtak össze.

Tegnap *Rabin* miniszterelnök Tel-Avivban hangoztatta, hogy az Izrael előtt álló egyes számú probléma a fanatikus iszlám terror elleni küzdelem. A kormányfő kiemelte, hogy ez a küzdelem kivételes erőfeszítést igényel az államtól és elsősorban a hadsereg, valamint a biztonsági szolgálat (Sin Bét) tényezőitől. Rabin utalt arra, hogy az öngyilkos terroristák a fanatikus iszlám vallási vezetők uszításának és agymosásának az eredményeként hajtják végre őrült tetteiket. „Van olyan feltevés" – fedte fel Jichak Rabin –, „hogy a Bet Lid-i tömegirtást esetleg izraeli katonai egyenruhába öltözött terroristák követték el".

Időközben a patológiai vizsgálatok minden kétséget kizáróan bebizonyították, hogy a Bet Lidnél vasárnap reggel végrehajtott kamikaze-merényletet, amely tizenkilenc halálos áldozatot és hatvankét személy sérülését okozta, két öngyilkos terrorista hajtotta végre. Az egyik öngyilkos terrorista Gázából, a másik pedig Raffiából jött, tehát mindketten a gázai palesztin autonómia területéről. A gázai terrorista testvére nyilatkozott a New York Timesnak, és így fejezte ki magát: „Amikor láttam a vért ömleni Bet Lidben, amit testvérem idézett elő, büszkeség és boldogság vett rajtam erőt. Ez volt a legszentebb és legjobb önfeláldozási akció, amit egyáltalán végre lehetett hajtani".

Az izraeli fennhatóság alatt lévő Dzsenin arab városban működő izraeli hadbíróság ülésén, ahol a Fatah tagjainak perét tárgyalják, tegnap kiderült, egy terrorista sejt Jordániában kapott katonai kiképzést, és feladata az lett volna, hogy gyilkolja meg Jasszer Arafatot, a PFSZ elnökét, jerikói látogatása során. Az Arafat meggyilkolására irányuló tervet Arafat belső ellenzéke készítette elő a Fatah jordániai tagozatában lévő aktivisták közreműködésével. Mint kiderült, az izraeli biztonsági tényezőknek sikerült tavaly októberben lekapcsolni a merénylet előkészítőit.

Dan Ofry

Kulcskérdés a jogbiztonság

A magyarországi befektetési lehetőségekről széles körű információkat kapott közel háromszáz Kelet-Közép-Európában befektetni szándékozó északolaszországi vállalkozó, akik tegnap részt vettek Goriziában az OECD által szervezett többnapos – vásárral egybekötött – szemináriumon – nyilatkozta lapunknak tegnap telefonon Goriziából *Soós Károly Attila*, az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium államtitkára a szeminárium munkálatait követően.

A Magyarországot képviselő államtitkár elmondta, hogy az Európai Unió tagjain kívül csak hazánk és Csehország képviselői szólaltak fel a régiónk iránt érdeklődő észak-olaszországi befektetők előtt. A rendezvénnyel párhuzamosan régiónk országainak kereskedelmi egységei termékvásárt tartottak a helyszínen. Hazánkat nyugat-magyarországi vállalkozások képviselték az idegenforgalom, élelmiszeripar és könnyűipar területéről. Soós Károly Attila előadásában kihangsúlyozta, hogy az idei évtől csökkentek, részben pedig megszűntek a hazánkba külföldről érkező árukra kivetett vámok. Továbbá kifejtette, hogy az 1995-től érvényes változások közül a külföldi befektetőket elsősorban a társaságiadó-törvények módosítása érinti, amelyek az eddiginél még kedvezőbb befektetési klímát teremtenek a Magyarországon letelepedni szándékozó külföldi tőke számára. Ráirányította a figyelmet arra, hogy csökkent a nyereségadó, és az adókulcs felére történő csökkentése egyértelműen a befektetések ösztönzését szolgálja.

A konferenciát az észak-olaszországi kis- és középvállalkozókat befektetéseikben segítő *Informest* szervezte. Amint a tegnapi előadásokból kiderült, a kelet-közép-európai régiót még mindig egységben tekintik, azonban Soós Károly Attila elmondta, hogy a befektetők előtt tisztázták: Magyarországon a lehetőségek jók, és kevésbé van jelen a térségben a külföldi beruházókat érintő jogbizonytalanság. A szeminárium munkálatai során tájékoztatták a külföldi befektetőket a közép-európai régióbeli gazdálkodás jogi körülményeiről.

Ma az IKM államtitkára az olaszországi vállalatok érdekképviseleti szervezeteivel tárgyal, illetve magyarországi beruházások iránt érdeklődő vállalatok képviselőivel folytat megbeszéléseket.

T. B. S.

Szembedicsérték az orosz hadsereget

Jelcin már elővette a fekete bőröndöt

Lehetséges, hogy Oroszország éberségét akarták próbára tenni a norvégiai rakétaindítással, vélekedett tegnap *Borisz Jelcin*. Az államfő, aki a közép-oroszországi Lipeckbe érkezve nyilatkozott az újságíróknak, közölte, hogy az incidens alkalmából hivatali ideje alatt először vette igénybe a rakétacsapás esetére szolgáló, „állandóan a keze ügyében lévő fekete bőröndöt a gombbal". Azonnal kapcsolatba lépett *Pavel Gracsov* védelmi miniszterrel, illetve a katonai vezetés többi tagjával és követték a rakéta útját.

Az elnök dicsérte a katonákat, akik a legmagasabb szintű harckészültségről tettek tanúbizonyságot, követve a Norvégiában fellőtt rakéta útját. Megerősítette, hogy a rakéta az orosz partoktól távol, a Spitzbergák térségében csapódott be. Elmondta, hogy egy percen belül megtudták, hogy a rakétát honnan indították, mekkora sebességgel halad és merre tart. – Nem nagy rakétáról volt szó és nem számítottak rá, hogy észleljük. Ennek ellenére azonnal észrevettük a fellövést és meghatároztuk a becsapódási helyét – mondta Jelcin, aki egyébként egy kérdésre válaszolva cáfolta, hogy elvesztegették volna a tavalyi évet a reform szempontjából. Szerinte sikerült eredményeket felmutatni az infláció elleni harcban, s bizonyos ágazatokban pozitív tendencia tapasztalható. A vezetés azonban elégedetlen. Jelcin hangsúlyozta, hogy remélhetőleg az idei év meghozza a gazdasági stabilizációt. (MTI)

● Váratlan nehézségek miatt elmaradhat a kínai–tajvani megállapodások tegnapra beharangozott aláírása – közölték mindkét részről. A mai napon állapodhatnak meg utoljára a Tajvanra menekült kínai gépeltérítők kiadatásáról és a jobb életkörülmények reményében oda szökött kínai állampolgárok visszatelepítéséről.

● Warren Christopher amerikai külügyminiszter nyomatékosan figyelmeztetett arra, hogy roppant óvatosan kell bánni a NATO-kibővítés konkrét időpontjának korai rögzítésével vagy a felvételre esélyes országok megnevezésével. A képviselőház külügyi bizottságában kijelentette, hogy a kiszélesítés folyamatában nagy szükség van a fokozatosságra, mert fennáll annak a veszélye, hogy az elhamarkodott, idő előtti válogatás ellentétes hatást váltana ki.

● Az amerikai elnök védelmét ellátó titkosszolgálat és a helyi rendőrség őrizetbe vett egy David Shane Shelby nevű, 29 éves férfit, aki az Utah állambeli Ogden kisvárosban (Salt Lake Citytől északra) postai úton megkísérelt feladni egy robbanóanyagot tartalmazó csomagot Bill Clintonnak.

● Sierra Leone katonai kormánya elrendelte valamennyi rendőr és katona mozgósítását a lázadók elleni harcra, mert a felkelők egyre közelebb jutnak a fővároshoz. Az állami rádió közleményben szólított fel minden biztonsági erőknél szolgáló személyt, hogy jelentkezzen szolgálatra a főváros nagyobb laktanyáiban.

● Idén is sokan keresték fel a ghenceai temetőben Nicolae Ceausescu, az 1989 decemberében kivégzett diktátor sírját. A feleségével együtt elítélt és agyonlőtt diktátor tegnap lett volna 77 éves. A megemlékezők virágokat helyeztek a „conducator" sírjára, gyertyákat gyújtottak, feliratokat helyeztek el „a szocialista Románia nemzeti mártír-hősének" emlékét méltatva.

Bolgár balfordulat

Manapság már senki sem csodálkozik a kelet-közép-európai történéseken, a kommunista utódpártoknak a hatalomba választások révén való visszatérésén. Törvényszerű-e ez vagy sem? – foglalkoztatja a kérdés a térség szakértőit, elemzőit. Akár így, akár úgy, egy biztos: Litvániától Lengyelországon át Magyarországig az okok részben hasonlóak és részben különbözőek. Hogyan illeszkedik a sorba Bulgária, ahol decemberben zajlottak le a parlamenti választások, amelyek a „várt" – baloldali előretörést hozó – eredménnyel értek véget.

A választási eredmények vizsgálatánál vissza kell tekintenünk az 1991. évi választásokra. 1991 októberében a bolgár parlamenti választásokon a Demokratikus Erők Szövetsége (DESZ) minimális többséggel 34,36 százalékos győzelmet aratott. Második helyen a Bolgár Kommunista Párt (BKP) utódpártja, a Bolgár Szocialista Párt (BSZP) végzett, 33,14 százalékkal. Harmadik helyre a nép által csak „törökpártnak" nevezett Mozgalom a Jogokért és a szabadságért pártja került, 7,55 százalékkal.

Kormányt a győztes DESZ alakított, Filip Dimitrov vezetésével. Az új kormány kisebbségi kormányként működött, a törvények megszavazásakor azonban a mérleg nyelvének szerepét betöltő „török párt" a DESZ-szel szavazott. A kormány működése során a gazdaság szerkezetváltása megkezdődött, élénkült a kereskedelem, Bulgária megindult a piacgazdaság felé. A kormányt az ellenzék (BSZP) szociális érzéketlenséggel vádolta. Aki azonban azt hitte, hogy lezajlott a rendszerváltozás, annak csalatkoznia kellett. A BSZP által rendszeresen támadott DESZ-kormány 1992. október 28-án bizalmi szavazás következtében megbukott. A dolog érdekessége, hogy az eddig a DESZ mellett szavazó török párt hirtelen ellene szavazott. A rossznyelvek szerint a kormány bukását a sokat vitatott ügynöktörvény tárgyalása eredményezte, amely érzékenyen érintette volna a török párt prominens vezetőit. Ezzel egyidőben a DESZ „különös" múlttal rendelkező tagjai is kiléptek a pártból és külön frakciót hoztak létre.

Ezek után hosszas kormányalakítgatási időszak következett, melynek végén a „török párt" mandátumával, a BSZP tagjainak szavazataival és a DESZ programjával megalakult a pártonkívüli *Ljuben Berov* vezette szakértői kormány 1992. végén. A kormányprogram végrehajtása nem történt meg, viszont a kormány a DESZ égisze alatt tevékenykedhetett, amelyet felelőssé lehetett tenni az áldatlan állapotokért. A kormányt a privatizáció kormányának nevezték. Két éves működésük alatt a privatizáció leállt, a földek visszaadásáért szóló törvényt nem hajtották végre. Az ipari üzemek nagy része csődbe jutott, a mezőgazdaság tönkrement. A bolgárok megérték, hogy háromszoros áron görög (!) szőlőt, gyümölcsöt kell vásárolniuk.

A tavaly decemberi újabb parlamenti választásokon a szocialisták abszolút többséghez jutottak, a DESZ a második helyen végzett s visszaesett a török párt. *Zsan Videnov*, a Szocialista Párt elnöke alakított kormányt. A parlament szerda esti szavazásán a koalíció által elfogadott összetételű új kabinet 138:91 arányban megkapta a törvényhozói jóváhagyást. Most már „csak" az ígéretek teljesítése van hátra. A győztes szocialisták azt hirdették: tovább haladnak a kapitalizmus felé vezető úton, de romboló hatású reformok nélkül, miközben fellépnek a bűnözés és a korrupció ellen.

Fülei-Szántó András

Osztrák kacérkodás a NATO-val

Bécsi tudósítónktól:

Ami néhány éve még tréfának is rossz volt, ma komoly gondot okozó és vitatott, reális kérdése az osztrák politikának: közeledjék-e – s ha igen, mikor és mennyire – az „örökre semleges" Ausztria a NATO-hoz?

Amíg csak a jobboldali Szabadságpárt híres-hírhedt vezére, *Jörg Haider* ejtette ki a száján ugyanazon mondatban Ausztria és a NATO nevét, a politikai közvélemény reagálásra sem tartotta érdemesnek a dolgot. *Fasslabend* néppárti honvédelmi miniszter és *Klestil* köztársasági elnök későbbi óvatos megnyilatkozásai után *Alois Mock* külügyminiszter már teljes nyíltsággal „merészelt" a minap hangosan gondolkodni egy esetleges osztrák részvételről az Észak-atlanti Szövetség „Békepartnerségének" hadgyakorlatain, sőt, arról is, hogy az osztrák hadsereg felszerelését közelíteni kellene a NATO haderejéhez. Ezzel értelemszerűen már egy jövendő tagság lehetőségét sem zárta ki.

A szociáldemokraták, akik eddig még a „Békepartnerségben" való osztrák részvételt is ellenezték – mostanában kezdenek hajlani erre –, ingerülten reagáltak Mock „elmélkedésére". Szó sem lehet arról, hogy Ausztria „szép csendben, a hátsó ajtón besurranjon a NATO-ba", foglalt állást *Vranitzky* kancellár. A párt egyik titkára egyenesen azzal vágott vissza, Mocknak, hogy „ha szükséges, népszavazáson kérjük ki a lakosság véleményét a semlegességről és a katonai tömbökbe való belépésről". Egy ilyen népszavazás kimenetele – a semlegesség támogatóinak túlnyomó többsége – egyelőre aligha lenne kétséges. Mock gondolatai még saját pártjában is, amelynek vezetése egyébként helyesli a semlegesség fokozatos „leértékelését", ellenérzéseket keltett.

Megfigyelők kissé tanácstalanul keresik annak okát, hogy a politikai realitások felismerésével nemzetközi tekintélyre szert tett külügyminiszter épp most látja időszerűnek a „kacérkodást" az osztrákok többsége szemében még mindig „mumusnak" számító NATO-val. Egyes feltételezések szerint Mock a „NATO-tabu" ledöntésével szeretne újabb babérokat szerezni magának. Tény, hogy Vranitzky kancellár és külügyminisztere között a viszony hőfoka minden eddiginél mélyebbre süllyedt. S ezt hosszabb távon még egy olyan koalíciós kormány sem engedheti meg magának, amelyben a partnerek egyébként harmonikusan együtt működnek. A jelenlegi osztrák kabinet pedig feszültségekkel terhes. Az osztrák közélet ennél is frissebb politikai bombáját a News című hetilap leleplezése robbantotta föl. Eszerint a Néppárt és a szociáldemokraták egy-egy vezető funkcionáriusa tavaly februárban titkos fegyverüzletről, pontosabban: angol katonai helikopterek vásárlásáról tárgyalt egymással, s ez, a néppárti politikus elképzelése szerint, 70 millió schilling províziót juttatott volna, álcázott formában, a két kormányzó párt kasszájába. A szocdem *Marizzi* az ajánlatot elutasította, a néppárti *Kraft* kitartott mellette, míg az üzlet meg nem hiúsult. Utóbbi most sietve lemondott parlamenti mandátumáról. Tagadnia nem lett volna értelme, a bizalmas párbeszédet a magnószalag tanúsága szerint a parlamentben lehallgatták. Ki és hogyan, ez a botrány további, még feltárásra váró fejezete.

Berényi György

Kesenü Katalin

Emelték a jegybanki alapkamatot

Üdvözlet a Valutaalaptól

Amint arról az Új Magyarország is beszámolt, a Jegybanktanács február 1-jével három százalékkal – 25-ről 28 százalékra – felemelte a jegybanki alapkamat mértékét. A kereskedelmi bankoknak tehát a Magyar Nemzeti Bank a jelenlegi 25 százalék helyett 28 százalék kamatra nyújt refinanszírozási hitelt. A Start és Japán hitel kamata pedig az évi 18,75 százalékról évi 21 százalékra emelkedik, és ugyanez érvényes az újrakezdők és a pályakezdők hiteleire is – mert e hitelfajták kamata a mindenkori jegybanki alapkamat 75 százalékának felel meg.

A Magyar Nemzeti Bank arra kényszerül, hogy a kereskedelmi bankoknak nyújtott jegybanki forrásokat szűkítse, és – a kereskedelmi bankok kötelező tartalékainak növelése mellett – ezt a célt szolgálja a jegybanki alapkamat emelése is – nyilatkozta *Kovács Álmos*, az MNB alelnöke a hét elején az MTI-nek. Hozzátéve: a kereskedelmi bankokat arra ösztönzi majd e lépés, hogy a saját kamataikat is tovább emeljék. A lépést, annak várható következményeit *Kopits György*, a Nemzetközi Valutaalap magyarországi képviselője és *Balázs Ágnes*, a legnagyobb hazai pénzintézet, az OTP ügyvezető igazgatója értékelte lapunknak.

❄

– A Valutaalap üdvözli a Jegybank mindazon lépéseit, melyeket a pénzügyi egyensúly javítása, a belső pénzmegtakarítás, a pénzkereslet megtartásának, illetve annak érdekében tesz, hogy au ország körültekintő pénzügypolitikával rendelkezzen. Ez utóbbit persze meglehetősen nehéz megvalósítani egy olyan időszakban, amikor az államháztartás finanszírozási igénye óriási – mondta Kopits György. – A jegybanki alapkamat háromszázalékos emelése pénzmegtakarításra ösztönöz, de valószínűleg inkább jelzésértékű, nem gyakorol azonnali hatást a pénz-, illetve a hitelpiacra. Megjegyzem, legalább ekkora jelentőségű volt a kereskedelmi bankok kötelező tartalékrátájának emelése, ami néhány hete történt meg. Összességében tehát a jegybanki alapkamat emelése – a körülményekhez képest – kedvező fejleményként értékelhető. Persze azt is meg kell említenem, hogy az államháztartás nagyméretű hiánya túlzott terhet ró a monetáris politikára, és ezen belül különösen a kamatpolitikára, a makrogazdasági kiigazítás érdekében.

Ez torzulásokat is okoz a gazdaságban, és azt is látni kell, hogy egy ilyen lépésnek nincs akkora hatása Magyarországon, mint amekkora a fejlett piacgazdaságban lenne. E terápia „mellékhatásaként" nem jut kellő mennyiségű hitel a vállalkozások részére – esetenként a gazdaságosan működőknek sem –, mert a gazdaságban lévő szabad pénzeszközöket a költségvetés finanszírozása szívja el. Ebből fakad, hogy a vállalkozások túl sok hitelt vesznek fel külföldről – ami szintén nem egészséges jelenség. Vagyis a kamatemelés önmagában nem elégséges és hatékony megoldás, de egyelőre a monetáris politika egyetlen, használható eszköze. Ennél sokkal hatékonyabb lenne az államháztartási hiány csökkentése, amely egyúttal hozzájárulna a tartós gazdasági növekedéshez is.

– *Várhatóan mennyire növeli az inflációt a mostani, meglehetősen nagy mértékű jegybanki alapkamatemelés?*

– A kamatlábak emelésének nem annyira fontos az inflációs hatása – a költségek oldalán –, mint azt egyes közgazdászok hangsúlyozzák. Sőt, nagyobb veszélyt jelent ennek az ellenkezője: ha egy gazdaságban nem eléggé magasak a kamatlábak, akkor annak komoly külső vagy belső (inflációs) egyensúlyrontó hatása lehet, mert a kelleténél nagyobb pénzkínálatot tesz lehetővé. Amikor az alapkamat emeléséről döntött az MNB, vállalta a kényszerhelyzetet, és felelős jegybankként cselekedett.

❄

– Mint minden kereskedelmi bank, az OTP sem örül a kamatszintek emelkedésének – válaszolta kérdésünkre Balázs Ágnes, a pénzintézet ügyvezető igazgatója. Ilyen kamatok mellett betétet lehet gyűjteni, de az ügyfelekhez pénzt kihelyezni, méghozzá nyereségesen, igen nehéz. Sejtettük, hogy ez az év a magas kamatok éve lesz a költségvetési hiány finanszírozhatósága miatt, és azt is tudtuk, hogy mindez nehézségeket fog okozni az ügyfeleinknek. Elsősorban azok vannak bajban, akik valamilyen kedvezményes hitelkonstrukciót vettek vagy szeretnének igénybe venni.

Ezeknél a hitelfajtáknál nagyon intenzíven emelkedik a kamat – a jegybanki alapkamat, amihez viszonyítani tudunk, másfél év alatt közel 10 százalékponttal nőtt. A bank számára mindez nem jelent közvetlenül veszteséget, de egyértelműen kockázatot növelő tényező. Nem jó a kialakult helyzet a hiteligénylőknek sem. Számuk csökken önmagától is – kevesebben mernek jelentkezni –, de csökken azért is, mert a kérelmet benyújtók közül a korábbinál nagyobb arányban esnek ki a rostán azok, akik nem tudják teljesíteni a bank által előírt kemény feltételeket.

A jegybanki alapkamat újabb emelése nem volt váratlan, de ettől még nem lett vonzó. Egy banknak mindenképpen nagyobb öröm alacsony kamatokkal dolgozni, még akkor is, ha ennek a betétgyűjtők nem örülnek.

D. L. – Sz. T.

Jövedéki törvény az utolsó pillanatban

Az elmúlt esztendőt 439,5 milliárd forintos összbevétellel zárta a Vám- és Pénzügyőrség, és ez több, mint a privatizáció négy év alatt elért bevétele. Határainkat 115 millió alkalommal lépték át különböző országok állampolgárai, és a tranzitforgalom megtízszereződése azt jelenti, hogy hazánk a világ egyik legnagyobb tranzitországa lett. Minderről Arnold Mihály, a VPOP parancsnoka beszélt tegnapi sajtótájékoztatóján, amelyet a negyedik alkalommal megrendezett Nemzetközi Vámnap budapesti helyszínén tartott.

A szervezet munkáját értékelve emlékeztetett azokra a változásokra, amelyek 1994-et alapvetően jellemezték. A vámdiplomácia sikere, hogy a magyar vámigazgatás tagja lett a Vámigazgatások Világszervezete politikai bizottságának, és képviseli a kelet-európai térséget. A jövedéki törvény az utolsó pillanatban lépett életbe, s ennek végrehajtása azért is kiemelkedően fontos, mert jelenleg ez az egyetlen olyan jogszabály, ami csökkenti a feketekereskedelmet.

A jövőről szólva *Arnold Mihály* elmondta, hogy elengedhetetlen a vámtörvény megszületése, mert a jelenleg használt, évente módosított miniszteri rendelettel már-már képtelenség dolgozni. A január elején bevezetett új vámokmányokat február első napján ismét jelentős változások követik. A személyforgalomban bevezetik az azonnali vámkiszabást, és nem elképzelhetetlen, hogy az év eleji kisebb fennakadásokhoz hasonlóan ismét lesznek gondok. Ám ezek nem magyar sajátosságok. Minden átállás nehéz. Az osztrák vámosok még most, három hét eltelte után sem tudják hibátlanul működtetni új rendszereiket, amelyeket az Európai Unióhoz való csatlakozásuk miatt kellett bevezetni. A franciák szintén többhetes izgalomnak voltak kitéve, amikor vámosaik igazodtak a környező országok normáihoz – mondta a tábornok.

A vámosok munkáját – a miniszterelnök előterjesztésére – a köztársasági elnök kitüntetésekkel ismerte el. A Nemzetközi Vámnapon *Göncz Árpád* több olyan szolgálatot teljesítő munkatársnak adott át jutalmat, akik kiemelkedő munkájukkal öregbítik a szervezet jó hírnevét.

(szabó)

Veszélyben az ipari növekedés

Szűkített piacok

A magyar ipar közép- és hosszútávú esélyeit elemezte tegnap az Ipari és Kereskedelmi Minisztériumban *Hegyháti József* helyettes államtitkár. 1993 óta a magyar ipart mérsékelt növekedés jellemzi, tavaly 9,2 százalékkal nőtt az ipari termelés. Ezt elsősorban a kis- és középvállalati szféra produkálta. A termelés növekedése miatt az export 20 százalékkal haladta meg a tavalyit, azonban a belföldi fogyasztás igen mérsékelt növekedése miatt még ez sem volt elég a többlet felszívására, nőttek a vállalati készletszintek is.

A piac már most is szűk, és könnyen előfordulhat, hogy végül a restrikciós politika fogja megakasztani az ipari termelés igen örvendetes növekedését. A belföldi fogyasztás visszafogása ugyanis egy spirálhoz vezet, ahol megfelő kereslet híján az ipar is kénytelen lesz visszafogni termelését, aminek következtében tovább csökkenhet a fizetőképes kereslet. Az ipari tárca ezért ellenzi a jelenleg tapasztalható piacszűkítő törekvéseket, és azt vallja, hogy csak a középtávú hitelekkel megteremtett modern, versenyképes ipar tudja kivezetni az országot a válságból.

A helyettes államtitkár szerint a vállalati szféra lassan feléli jövőjét. A rendszerváltozás óta elsősorban a rövid távú szemlélet uralkodik: az ország modernizációs szintjének megtartásához szükséges beruházások 35 százaléka az elmúlt években elmaradt, kutatásra csak a GDP 0,8 százalékát költik a vállalatok. Hegyháti József sürgette a privatizáció befejezését is. A magánosítás eddig nem hozta meg a várt hatékonyságjavulást, napjainkban pedig le is lassult. A folyamat elhúzódásával viszont egyre inkább leértékelődik az állami vagyon. Szakértők szerint minden havi késlekedés 6 milliárd forintnyi veszteséget okoz az országnak.

Sz. S.

Szlovákiába is elért az Adria-vezeték

Szlovákia és Csehország is kaphat olajat a napokban megnyitott Adria-vezetéken, mert a százhalombattai és a slovnafti kőolajfinomítót összeköti a Barátság I. vezeték. Így a százhalombattai finomítótól az adriai tengerparti Omisalj városig húzódó, mintegy 400 kilométer hosszú Adria-vezeték északi szomszédaink számára éppenúgy lehetővé teszi az Oroszországtól való energiafüggőség csökkentését, mint hazánk számára – tudtuk meg *Katona Tamástól*, a MOL Rt. stratégiai igazgatójától. Az oroszországi olaj hazánkba ugyan jelenleg zavartalanul érkezik, de külföldi lapértesülés szerint Szlovákia és Csehország a múlt héten egyáltalán nem kapott olajat Szibériából. Ezért igen valószínű, hogy Szlovákiának és Csehországnak előbb-utóbb olajat fogunk tranzitálni. Az ezzel kapcsolatos konkrét tárgyalások azonban csak a jövő héttől kezdődhetnek meg, mert a MOL Rt. vezetői akkor veszik fel a hivatalos kapcsolatot az Adria-vezeték üzemeltetőjével, a horvát Janaffal.

Az Adria vezetéken, 1991-es lezárásáig arab országokból tankhajón érkező olajat vásároltunk. Ez „könnyebb" olaj, mint az orosz, gazdaságosabban dolgozható fel, így a hajószállítás költségei is megtérülnek. Mint megtudtuk, a MOL Rt. elsősorban saját szükségletét kívánja fedezni az Adria-vezetéken. Északi szomszédaink vagy az olajipiac egyéb szereplői számára csak a fölös kapacitását engedheti át. Az Adria-vezeték azonban valamivel nagyobb átmérőjű, mint a MOL Rt. minden szükségletét fedezni képes, szibériai olajat szállító Barátság II. Vagyis az Adria-vezeték a hazai üzleti élet fontos szállítóeszköze lehet.

P. L.

● Nem javultak, de nem is romlottak tavaly az előző évihez képest a mezőgazdasági szövetkezetek gazdálkodási eredményei Fejér megyében. Ez még nem a korábban e térségben megszokott magas hozamok eredménye – hiszen a szárazság tavaly is 1,5 milliárd forint kárt okozott a gazdaságoknak –, hanem nagyobbrészt az 1990. évi, 700 millió forint értékű, úgynevezett aszályhitelek elengedésének, valamint a kárpótlási jegyek értékesítésének tulajdonítható.

● A privatizációba bevont 34 Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei cég közül eddig hat került teljes vagyonnal magánkézbe, további tizenhatnál a tulajdonrész több mint ötven százalékát vásárolták meg a befektetők, míg tizenkettőnél egyelőre még az állam birtokában van a vagyonarány többsége. A tavalyi privatizáció során tavaly a legnagyobb szabolcsi cégek közül a térségi Agroker Részvénytársaság került százszázalékos magántulajdonba.

● *Megkezdődött az Iposz VI. országos közgyűlése. A tegnap megnyílott tanácskozás célja, hogy meghatározza a kisvállalkozók érdekvédelmi szervezete munkájának új irányelveit, az érdekvédelmi tevékenység erősítésével kapcsolatos tennivalókat. Erre a gazdasági kamara felállítása miatt is szükség van, hiszen az Iposz eddig bizonyos hatósági feladatokat szintén magára vállalt az érdek-képviseleti munka mellett.*

● Az aszály és a növényvédelem aktuális kérdéseiről kezdődött tanácskozás tegnap Keszthelyen mintegy kétszáz gyakorló agrárszakember, tudományos kutató és forgalmazó részvételével. Az agráregyetem növényvédelmi intézetének kétnapos országos fórumán kiemelten foglalkoznak az időjárás és a földművelés minősége, az aszály előidézte kórokozó-szaporodás és az ellenük való védekezés összefüggéseivel.

● A Szépség, Egészség, Karát című kiállítással nyitja meg február 2-án az idei vásári szezont a Hungexpo Rt. A szervezők tegnap elmondták: tavaly Magyarországon összesen 241 kiállítást rendeztek, ebből 21-nek a Hungexpo Kőbányai Vásárközpontja adott otthont. 852 ezer látogatót regisztráltak, s a közvéleménykutatás szerint több mint 50 százalékuk üzleti céllal kereste fel a vásárvárost. Az év folyamán 637 kiállító vette igénybe a Hungexpo pavilonjait, 37 százalékuk külföldi volt.

A Magyar Nemzeti Bank hivatalos valutaárfolyamai

Pénznem	Vételi	Közép	Eladási
	árfolyam 1 egységre, forintban		
Angol font	174,92	176,66	178,40
Ausztrál dollár	84,13	84,93	85,73
Belga és lux.fr. (100)	351,00	354,46	357,92
Dán korona	18,38	18,56	18,74
Finn márka	23,23	23,46	23,69
Francia frank	20,93	21,14	21,35
Holland forint	64,61	65,24	65,87
Ír font	173,04	174,77	176,50
Japán jen (100)	110,40	111,50	112,60
Kanadai dollár	77,73	78,52	79,31
Kuvaiti dinár	367,72	371,34	374,96
Német márka	72,43	73,14	73,85
Norvég korona	16,55	16,71	16,87
Olasz líra (1000)	68,71	69,41	70,11
Osztrák schilling	10,29	10,39	10,49
Portugál escudo (100)	70,07	70,77	71,47
Spanyol peseta (100)	83,16	84,02	84,88
Svájci frank	86,07	86,92	87,77
Svéd korona	14,67	14,82	14,97
USA-dollár	109,85	110,92	111,99
ECU (Közös Piac)	136,99	138,35	139,71

A Magyar Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyamai

Devizanem	Árfolyam 1 egységre, forintban
Angol font	176,68
Ausztrál dollár	84,93
Belga frank (100)	354,51
Dán korona	18,54
Finn márka	23,37
Francia frank	21,13
Holland forint	65,22
Ír font	174,66
Japán jen (100)	111,54
Kanadai dollár	78,45
Kuvaiti dinár	371,45
Német márka	73,10
Norvég korona	16,70
Olasz líra (1000)	69,23
Osztrák schilling	10,39
Portugál escudo (100)	70,75
Spanyol peseta (100)	84,08
Svájci frank	86,90
Svéd korona	14,81
USA-dollár	110,99
ECU (Közös Piac)	138,30

Olcsóbb haszongéphitelek

A kamatok hetven százalékát az FM „állja"

Új rendszerű támogatást kíván nyújtani a Földművelési Minisztérium mezőgazdasági gépek vásárlásához. A hitelbe vásárolt gépek után a minisztérium automatikusan visszatéríti a kamatok 70 százalékát. Az eddigi támogatásokhoz képest újdonság, hogy nemcsak magántermelők, hanem szövetkezetek, gépkölcsönző és lízingszervezetek is élhetnek a lehetőséggel.

A napokban életbe lépett rendelet a szektorsemlegesség jegyében fogant. Mindenki igénybe veheti, aki mezőgazdasági vagy erdőgazdasági termelő, illetve aki ilyen jellegű szolgáltatótevékenységet folytat. Mint *Szőllősi Endre* FM-főosztályvezetőtől, a rendelet kidolgozójától megtudtuk, az igénylőknek semmiféle pályázati elbírálási procedúrán nem kell átesniük. A támogatás automatikusan jár, csupán a számlákat és a kölcsönről szóló banki papírokat kell bemutatni a megyei adóhivataloknál. A támogatást havi bontásban, a törlesztőrészlet befizetése után kapják vissza az igénylők. Nem kérnek fedezetet sem: a fedezet maga a gép lesz.

A gépkölcsönzők közül azok élhetnek a lehetőséggel, akik bevételének legalább háromnegyede mezőgazdasági gépek kölcsönzéséből származik. A lízingkonstrukciónál a támogatást nem a kereskedő, hanem a gép tényleges megvásárlója kapja. Itt a Földművelésügyi Minisztérium a lízingdíj 12 százalékát utalja át azoknak, akik legalább hároméves lízingszerződéssel vásárolnak gépeket. Nem jár támogatás az egy összegben történő gépvásárlás, illetve a nyugatról importált használt gépek vásárlásához.

(szatka)

Levegő-matematika

Egyre távolabb kerülünk a társadalmi-gazdasági megállapodás megkötésétől, ezért a Levegő Munkacsoport a civil szervezetek részvételével egy alternatív gazdaság- és társadalompolitikát szeretne körvonalazni – hangsúlyozta tegnap Síklaky Tamás, a Levegő Munkacsoport szakértője a civil szervezetekkel tartott tanácskozáson.

Síklaky Tamás ismertette a Levegő Munkacsoport nevében általa kidolgozott úgynevezett „téziseket". Az általánosságokon túlmenően azonban e nézetek csak antikapitalista és piacgazdaság-gátló elvek alátámasztására szolgáló tényeket tartalmaztak. Így szerinte „közhatalmi befolyásolással kell korlátozni azokat a piaci mechanizmusokat, amelyek folytán tömegesen szűnnek meg" mikrogazdasági szinten veszteséges munkahelyek. A „tétel" szemléltetésére a program szellemi atyja kifejtette: az idei kormányprogram – miután az elmúlt öt évben 1,6 millió munkahely szűnt meg – a foglalkoztatottak további 4-5 százalékos csökkenésével számol, s ez újabb 150 ezer munkahely megszűnését jelenti. A Levegő-elméletet alátámasztó számítások szerint a társadalombiztosítási járulék-bevételek 24 milliárd forinttal, a személyi jövedelemadóból származó bevételek pedig 16 milliárd forinttal csökkennek, a munkanélküli segélyek összege viszont 20 milliárd forinttal növekszik. E logika alapján a Levegő-matematika végeredménye: 60 milliárd forinttal romlik idén az államháztartás mérlege. Arra a kérdésre viszont, hogy mi történik, ha az említett munkahelyeken nem folyik rentábilis termelés, pusztán csak a feltételezésekig jutott e matematika.

Kiss Károly közgazdász sajnálatosnak és elhibázottnak tartotta, hogy négy évvel ezelőtt a fogyasztói társadalom útjára lépett az ország. Véleménye szerint a jelenlegi 4 ezer dollárt kitevő egy főre jutó társadalmi terméknek évente 15 százalékkal kellene gyarapodnia ahhoz, hogy 20 év alatt elérjük Ausztriát, ahol az említett mutató értéke 18 ezer dollár. Kiss ugyanis abból indul ki, hogy hazánknak ugyanannyit kell költenie környezetvédelemre, mint a más természeti adottságokkal rendelkező szomszédos országnak. A fogyasztói társadalmat helyettesítő modell felvázolása helyett azt javasolta a civil szervezeteknek, hogy olvassák el a témáról írott legújabb könyvét.

(békés)

Mozgókép pályázat

A Magyar Mozgókép Alapítvány szakkuratóriumai pályázatot hirdetnek az 1995-ös évre. Az animációs, az art-mozi, a dokumentumfilmes, a filmforgalmazói, a játékfilmes és a népszerű-tudományos kuratóriumokhoz február 15-ig nyújthatják be terveiket az alkotók, a stúdiók és a produceri irodák. A részletes pályázati feltételeket és adatlapokat az alapítvány titkárságától lehet beszerezni (VI., Városligeti fasor 38.). Az art-mozi szakkuratórium az első félévre hirdette meg pályázatát, így idén még egy pályázatot kiírnak. A Magyar Mozgókép Alapítvány egyébként a költségvetéstől 885 millió forintot kapott 1995-re.

● A Budapesti Vonósok koncerteznek vasárnap este fél 8-kor a Pesti Vigadóban. Műsorukban Vivaldi g-moll concertója és Négy évszak című műve, illetőleg Bach III. és VI. Brandenburgi versenye csendül fel. A hangverseny „vendége" Pauk György Londonban élő világhírű magyar hegedűművész lesz.

● *Egy magángyűjtő gazdag csigagyűjteményét láthatják az érdeklődők a szeghalmi Sárréti Múzeumban tegnap megnyílt kiállításon. A Sárréti Múzeum Tildy úti kiállítótermében a tengerekben élő csillagok, korallok, csigák, kagylók, sünök és teknőcök mészvázait mutatja be a természettudományi tárlat.*

● Christopher Marlowe II. Edward című darabjának ötvenedik előadását tartják vasárnap a Budapesti Kamaraszínházban. A címszerepet Gálffi László alakítja. A dráma premierje 1993 októberében volt a Károly körúti színházban. Az előadás színpadra állítója, Ruszt József a Fővárosi Önkormányzat legjobb rendezői elismerését kapta meg tavaly.

● *Arturo Benedetti Michelangeli, a 74 éves világhírű zongoraművész tiltakozó levél kíséretében utasított vissza egy magas kitüntetést. Michelangeli olyan muzsikus, aki a zongorajáték kultúráját rendkívül magas fokra emelte. S tudja, hogy neve, amely szülővárosában, Bresciában nemzetközi zongoraversenynek ad rangot, többet jelent, mint egy kitüntetés. Nem kevesebb mint nyolc esetben utasította vissza különböző egyetemek díszdoktori oklevelét.*

● A Szegeden megjelenő Tiszatáj folyóirat szerkesztősége és a lap alapítványának kuratóriuma az idén Fried István irodalomtörténésznek és Lászlóffy Aladár költőnek ítélte oda a Tiszatáj-díjat. A kulturális elismeréseket Lehmann István, a Csongrád Megyei Közgyűlés elnöke adta át tegnap Szegeden, a megyeházán.

Cháron ladikjára szállva

Pályatársak búcsúja Sík Ferenctől

A visszavonhatatlannal viaskodnak most pályatársai, akiket itthagyott. Galilei, Apáczai Csere János, Bodor Péter, s elődeik és utódaik, akiket életre hívott, levetik maszkjukat, és hangot adnak a színész civil érzelmeinek. A Nemzeti Színház főrendezőjére emlékezve rangos színészek szavait jegyeztük föl.

Ma délelőtt 10 órától délután 15 óráig vehetnek búcsút pályatársai, barátai, tisztelői a napokban elhunyt *Sík Ferenc*, Kossuth-díjas főrendezőtől, akit a Nemzeti Színház előcsarnokában ravataloznak föl.

SINKOVITS IMRE: Nem tudom, hogy pálya- és kortársamtól, azonos hitet valló barátomtól, küzdőtársamtól, az embertől, vagy a Nemzeti Színház lelkétől búcsúzom-e igazán. *Ablonczy László* azzal esett be 16-án este az öltözőnkbe, hogy Feri meghalt. Így, ilyen tömören, keményen mondta. Épp az ő legutolsó rendezését, a My Fair Ladyt játszottuk. Villámcsapásként hatott ránk a hír. De volt annyi tartás a társulatban, hogy amíg a függöny le nem gördült, négyen-öten őriztük a gyászhírt. E megrázó pillanat óta egyre csak az forog a fejemben, hogy milyen kifejező, milyen szemléletes a magyar nyelv. Azt mondjuk, ugye, hogy *ne vedd úgy a szívedre*, vagy *meghasadt a szíve*. Mennyire illik ez a Feri halálára. Az kavarog bennem, hogy Sík Ferenc *élt, halt a Nemzeti Színházért*. Aztán *Sütő* szavai ötlenek az eszembe, az Advent a Hargitán egyik jelenetéből: „Az élet és a halál kézenfogva jár már itt." Hát ez történt.

Nem akarok senkit sem igaztalanul vádolni, de pályatársaimnak első kitörései igencsak arra terelik a gondolataimat, vádjaimat – minekutána a kultusztárca vezetőjével előtte való nap volt megbeszélése, és azt követően lett rosszul –, hogy nem véletlenül hasadt meg a szíve, ahogy az orvosi diagnózis megállapította. A közönségnek, való igaz, nincs köze ahhoz, hogy reggel eltemettem az anyámat, az apámat vagy a barátomat. Mi tartozik hát a közönségre? Az már igen, hogy itt nem egy egyszerű haláleset történt, hanem elesett egy vitézünk a kultusztárca politikai leszámolásának ütközetében. Én nem nevezek meg senkit sem vétkesként, nincs rá jogom. De közvetetten ennek az ütközetnek esett áldozatul Sík Ferenc.

MÁTHÉ ERZSI: Régóta ismertem Sík Ferencet. Most azt kutatom az emlékezetemben, hogy mikor is találkoztunk először. Tizenöt éve lehetett, amikor a Nem élhetek muzsikaszó nélkül című filmet rendezte, s engem is szereplőnek hívott. Tizenhárom éve, mikor elhagytam a Nemzetit, visszahívott a Gyulai Várszínházba, majd Az ember tragédiájának szereposztásába. Ő kért föl legutóbb arra a szerepre is, amelyet most Szakonyi Károly darabjában, a Vidám finálében próbálunk. Hosszabb lélegzetű beszélgetésre ugyan nem került sor közöttünk, de meggyőződtem róla, hogy számon tartott mint színésznőt, gondolt rám és hívott, ha alkalmas szerep kínálkozott számomra.

Nagyon lesújtott váratlan halála, hisz tragikusan korán érte a vég. S annál megdöbbentőbb, mert mindig életvidám, felszabadult, kedélyes ember volt. A színésszel ritkán fordul elő, hogy hosszú távon „gondolkodnak benne", s mindig jólesik, ha egy rendező számon tartja. Nehéz beletörődni, hogy többé már nem lehet közöttünk.

RAKSÁNYI GELLÉRT: Nagyon sokat dolgoztunk együtt. Talán legemlékezetesebb a Damjanich-szerepem, amelyet Száraz György Nagyszerű halálában játsztam az ő rendezésében. Szeretettel emlékezem vissza Németh László Galileijének tárgyalást vezető Maculanójára is. Jelenleg pedig a műsoron lévő Hamlet-produkciójában játszom a Sírásót, egyik kedves szerepemet.

Tehetséges, közvetlen munkatársunk eltávoztával, azon túlmenően, hogy elvesztettük őt, újabb döbbenet ért: annak a pokolian zavaró politikai háttérnek a fölismerése, amelynek a kommentálásától távol szeretném magamat tartani. A kegyelet hangjai mellett ugyanis sok disztingválatlan, a gyászhoz méltatlan hangot is hall az ember. A fájdalom visszatart attól, hogy ítélkezésemnek hangot adjak.

AGÁRDY GÁBOR: Kitüntetése napján nyilatkozta lapunknak: Meg kell vallanom, hogy egy ilyen gyönyörű napon, amikor egy művész munkáját elismerik és kitüntetést adnak érte, az ember önmagába néz, és elfogja a fájdalom, hogy az, akinek ezt az elismerést köszönheti, az szívszakadásban meghal. Hiába nagy szó, hogy egy 73 éves színész megkapja a Köztársaság Érdemrend Középkeresztjét, az örömbe üröm vegyül. Nagyon bízom benne, hogy ezek az áskálódások, amelyekbe lám bele is lehet pusztulni, megszűnnek valahára a magyar kultúrában.

Lejegyezte: Metz Katalin

Victor Segalen **Kínában készült fotóiból látható kiállítás a budapesti Francia Intézetben. A művek többsége század eleji kínai vidékeket mutat be, s különösen azok a képek érdekesek, melyek a művész által felfedezett archaikus szobrászati remekeket mutatják be**

Keserü-kontra

Mint tegnapi számunkban is utaltunk rá, *Keserü Katalin* kulturálatlan és puccsszerű menesztése továbbra is élénk vita tárgya. Eddig többnyire a kultusztárca ellen protestáltak művészek és politikusok, tegnap viszont a Műcsarnok 51 dolgozója juttatta el szerkesztőségünkbe az üggyel kapcsolatos állásfoglalását. Mint írják, az elmúlt néhány évben munkájuk során, nap mint nap szembesültek azokkal az egyre súlyosabb problémákkal, melyek megoldására végül meghozta kényszerű döntését a kulturális tárca. Helyesnek tartják a Művelődési és Közoktatási Minisztérium döntését, amikor – vezetői alkalmatlanság címén – Keserü Katalintól megvonták az igazgatói megbízást. Szerintük ez elkerülhetetlen lépés volt a helyzet tisztázásához és a munkánkhoz szükséges nyugalom, objektivitás megteremtéséhez. „Egy nehéz időszakot lezárva, megújult épületünkben megújultan, kiegyensúlyozott körülmények között szeretnénk folytatni munkánkat a most megkezdett úton. Ehhez kérjük minden érintett jó szándékát, támogatását" – fejezte be levelét a Műcsarnok 51 dolgozója.

(j)

Elkeltek a Huszka-díjak

Jimmy és a többiek

Február 4-én a Zeneakadémián nagyszabású gálahangverseny keretében nyújtják át az idei Huszka Jenő-díjakat. Az *Artisjus Szerzői Jogvédő Hivatal* által alapított szakmai kitüntetés a magyar könnyűzenei élet kiemelkedő alkotásait hivatott elismerni. Az év legsikeresebb dala – mely elbírálásának fő szempontja az Artisjus által az előző évben kifizetett jogdíjak összege – a tavalyi esztendőben *Zámbó Jimmy Még nem veszíthetek* című száma. A bíráló bizottság – melynek tagja többek között *Bródy János, Dés László, Lendvay Kamilló, Petrovics Emil, Tihanyi László* és *Presser Gábor – Gyulai Gaál Jánosnak* könnyűzenei, *Szenes Ivánnak* pedig alkotói életműdíjat adományozott. Az év produkciójának *Kocsák Miklós* és *Miklós Tibor Anna Karenina* című musical-operáját szavazták meg, míg az év zeneszerzője *Lerch István*, az év szövegírója *Horváth Attila* lett. (Ők ketten írták *Horváth Charlie* lemezét.)

Huszka Jenő, a század első felében élt kiváló operettkomponista neve és életműve jól példázza egyébként, hogy a jó, színvonalas zene mennyire nem ismer kategóriai határokat. A Szerzői Jogvédő Hivatal ezzel az elismeréssel – mely reményeik szerint az évek folyamán egyre nagyobb szakmai presztízst is jelent – a komoly- és a könnyűzenei műfajok mesterséges elkülönítését is szeretné a lehetőségekhez mérten feloldani.

(jé)

A hét filmje

Bonnie és Clyde unokái

Az előzmények számosak.

Például a *Hidegvérrel*. *Richard Brooks* 1967-ben készített filmet *Truman Capote* botrányosan sikeres (vagy sikeresen botrányos) regényéből. A két fiatal bűnöző brutális öldöklését itt még hitelesített lélektani és társadalomszociológiai indítékok magyarázták. Ugyanabban az évben *Arthur Penn* a hírhedett gengszterpár, *Bonnie és Clyde* történetét vitte filmre. Mélylélektani, szexuálpszichológiai, primitív népszerűséghajhászási motívumok mellé itt belépett a sajtó szenzációéhes szerepe is. A sokszoros gyilkos páros jórészt az újság- és rádióriporterek áldozata volt.

De ne menjünk vissza ilyen messzire. Még ma is fut a mozikban, a *Thelma és Louise*, *Ridley Scott* filmje két különben nem bűnöző, hétköznapi nőről, akik egy nem is túlságosan erőszakos szexuális zaklatás miatt válnak ámokfutókká. És alig néhány hete kezdték vetíteni a *Kalifornia – a halál nem utazik egyedül* című filmet, *Dominic Sena* rendező munkáját. Ebben egy gyanútlan párhoz alkalmi útitársként csatlakozó fiatal férfi és nő rendez számtalan gyilkossággal körített, vérben fürdő kirándulást, tévériporterek és tévénézők nagy élvezetére.

Amikor tehát *Oliver Stone* (*A szakasz, a Tőzsdecápák, a Született július negyedikén* rendezője) egy gátlástalanul gyilkoló, fékezhetetlenül vad párról, *Mickey és Mallory Knoxról (Woody Harrelson* és *Juliette Lewis*) készítette legújabb filmjét, példák sora állt előtte e témában. A *Született gyilkosok* ezért (is) használ fel számos alapmotívumot és sztorifordulatot az elődök és a kollégák munkáiból. Itt is megvan a látszólag motiválatlan első gyilkosság, vannak *„csak úgy lelőtt"* áldozatok, megvan a két főhős zavaros társadalmi és családi háttere, megvannak a gyermekkorban szerzett sokkoló élmények. Megtalálható egyfajta lázadás is, a jóléti társadalom megvetése és elutasítása. És nem hiányzik a gengszterromantika sem.

Stone azonban két ponton túllép az elődökön és előzményeken. *Az egyik:* ez a pár már a filmvászonról és a megszámlálhatatlan tévécsatorna akció- és krimisorozatából áradó véres erőszak bűvöletében nőtt fel. Gyilkosságaik szünetében is a szadista kínzások és őrjöngő gyilkolások képsorait nézik a tévén. *Amit ott látnak, tulajdonképpen azt viszik végbe a valóságban is. Az élet olyan számukra, mint a filmekben. A másik:* amikor a tömegkommunikáció (elsősorban a tévéállomások) kiszúrja Mickey és Mallory sztoriját, dögkeselyűként száll rájuk. A legizgalmasabb szenzáció, a nézettséget leginkább megdobó műsor a gyilkosság élő egyenes adásban. Amiként a Bonnie és Clyde álomkettős is a címlapokra került, úgy kerül minden más elé a képernyőkön a két, magát született gyilkosnak nevező fiatal. És a média nemcsak tudósít, hanem további öldöklésbe hergeli bele őket. Stone azt mondja: felelős a társadalom, felelős a család, felelős az egyén, de a leginkább felelős a gátlástalan, kíméletlen, a szenzációt nemcsak hajszoló, de már ki is kényszerítő média, amely szinte isteníti a brutalitást, a vért, az emberölést.

Stone a történetet pompásan adja elő, olykor a zenés videoklipek modorában, fantasztikusan vágva, fényképezve, sokkoló zenével körítve. Ettől s az egész film sokkírozó hatásától bevallottan azt reméli, hogy elriaszt a vérben fürdő akciófilmektől. *Hiú remény*. Nem csak azért, mert az erőszak ellen erőszakkal küzdeni, az erőszakot még nagyobb erőszakkal ábrázolni nem szerencsés ötlet. *Egy* véres gyilkosság megrendít, *ötven* már hidegen hagy. Hanem azért, mert a gyökerek sokkal mélyebben vannak, s az egész kérdés sokkal de sokkal bonyolultabb, semmint hogy egy (bár a velencei filmfesztiválon a kritikusok díját elnyert) film ezt akár csak egy parányi részben is meg tudná oldani.

Takács István

Született gyilkosok (Natural Bonn Killers) – színes feliratos amerikai film. A héten az Apolló, Horizont, Olimpia, Sport, Uránia, Toldi és a Vörösmarty mozik műsorán.

Nyomor(film)szemle '95

Rossz idők járnak a magyar filmre, bár ott még nem tartunk, hogy harminc év után ismét elteljen egy év filmszemle nélkül. A sorban 26-ikat megtartják, még ha szegényesebben (már ami az anyagiakat illeti) is, mint amilyen a tavalyi volt. A rendezők a 94-es összeg feléből igyekeznek „kihozni" a rangos fesztivált, ami nagyjából 20-22 milliót jelent. A lecsúszás látványos jeleként értelmezhető, hogy a Kongresszusi Központot mint helyszínt is föl kell cserélnünk néhány „szűk pesti mozival. Filmvetítések így az Uránia és Művész moziban, videovetítések pedig a Fészek Klub nagytermében lesznek. A filmszemle versenyprogramjában 14 játékfilm és 39 dokumentumfilm szerepel. Utóbbiak már keresztülmentek az előzsűri rostáján, ahol 160 nevezett alkotás közül válogatták ki őket. A játékfilmekről megtudtuk, hogy a filmszakmát ért nagyarányú elvonások következtében számos filmet – a szándékokkal ellentétben – nem tudtak befejezni a szemléig. A szegényedés másik következménye az a szomorú tapasztalat, hogy a dokumentumfilmek közül csupán egyetlen készült filmszalagra, a többit videokamera rögzítette. A szervezők úgy érzik, ez rontja azok élvezhetőségét, hatását.

A három életműdíjon kívüli díjakat a szponzorok adják. Életművéért *Gábor Miklós* színész, *Morell Mihály* vágó és *Romvári József* díszlettervező érdemelt ki elismerést. A játékfilmesek egy fődíjért, valamint a legjobb operatőr, férfi és női alakítás, epizódszereplő, közönségfilm, független producer kitüntető címért, illetve egy Gene Moskowitz- (külföldi kritikusok díja) és a Nyakkendő díjért (Filmművészeti főiskola díja) versenghetnek. A dokumentumfilmesek fődíjat és két kategóriadíjat kaphatnak. A támogatók listájáról lekerült a Magyar Televízió, melynek műhelyeiből 35 film vesz részt a szemlén. A Duna Televízió fiatal gárdája rendkívüli termékenységről tett tanúbizonyságot, amit nagy számban jelölt filmjei jeleznek.

A fesztivál programját egészíti ki a francia kezdeményezésre született Vörös világ című sorozat, melynek keretében a szocializmus évtizedeinek mindennapjait bemutató magyar és francia játékfilmeket vetítenek részben a Művész moziban, részben a Francia Intézetben. A szemlére a Szindbád moziban lehet jegyeket vásárolni.

Jövőre lesz a film születésének századik évfordulója. Idén még csak a 99-iket ünnepelhetjük, azonban a tendenciák nem sok jót sejtetnek a jubileumra. Lehet, hogy az ünnepből sírva vigadás lesz?

Bertók László Attila

Katonazenészek parádéja

Osztrák, német, skót, spanyol és ukrán katonazenészeket is meghívtak a X. Nemzetközi Katonazenekari Fesztiválra, amelyet június 23. és 25. között rendeznek meg a cívisvárosban. A katonazenészek nemzetközi parádéját ezúttal annak jegyében rendezik meg, hogy fél évszázaddal ezelőtt ért véget a II. világháború, hallgattak el a fegyverek Európában. Azok a katonák, akiknek ősei 50 éve még esetleg harcoltak egymás ellen, most együtt zenélnek majd, éppen a béke jegyében.

Dohos László ezredes, a Magyar Honvédség főkarmestere elmondta: amerikai, belga, cseh, lengyel, lett, olasz, orosz, szlovák, szlovén és román vendégkarmestereket is meghívtak a találkozóra, amelynek nyitóhangversenyét a Nagytemplom, zárókoncertjét pedig a Kossuth Lajos Tudományegyetem előtti téren rendezik.

JACOB KESTELL, üveges

A miskolci Arany Korona Vendégfogadó átalakitasán dolgozott a 18.szazad végén. A költségvetés szerint munkája 49 Rhft. 52.old.

KOMAROMY JÓZSEF: Az első miskolci vendégfogadók 48.o.

A MISKOLCI HERMA.. OTTO MÚZEUM KÖZLEMÉNYEI, 1956. jún. Miskolc

Ernst Lester

soproni ónöntőmester 1668–1678.

Weiner Mihályné: Ónművesség, Budapest, 1971

28 f

KESTERI KOCHMAN JENŐ

Ex libris

Reprodukció.

Dunántúli Napló, 1971. okt. 3.

Kestler Henrik

épitész

Pozsonyból, 1864. ben 21 éves

lásd

Fleischer Béla. 57. l.

T. 1112.

lenőrjének és famérőjének részére
keresztmetszetét szemléljük, a mely-
Felirata fölül balra:

id Profill
n angetragenen Wohngebäude
Holzstadl und zwar für
und Holzmessers Wohnung.

r. a vk. 21.3 : 30.7 cm.

M. D. K

KESTELE Ignác festő

T. Öntőház u. 3. sz. alatt házat épillet

Zoraviás G. Sándor: Adatok Buda építészeléhez a XIX. sz. első kiében Tanulmányok Bp. multiából XII Bp. 1957. 307. l.

M. D. K.

KESZTERLE (KESTELE) Ignác Pestő

T. Öntőház u. 3. helyén fort. ház a átalakítási terve Dankó József építőmestertől (1812)

A ház lebontva.

Zakariás G. Sándor: Adatok Buda építészetéhez a XIX. sz. első felében Tanulmányok Bp. multjából XII. Bp. 1957 288. l.

Kestele festö.1822.

Művészet.1905.IV.416.l.

Kestele

l

LykaMagyműI300-50

490.l.

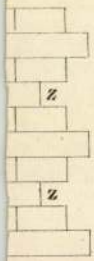

6. idom.

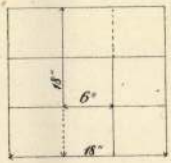

7. idom.

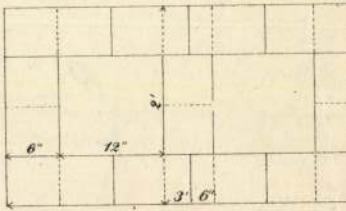

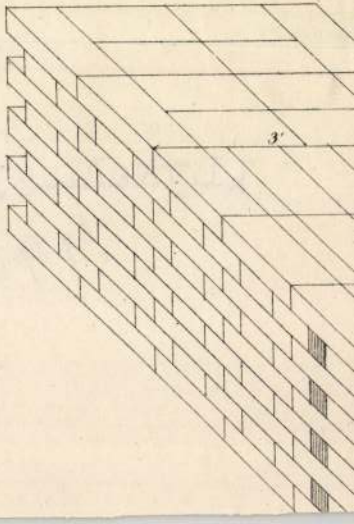

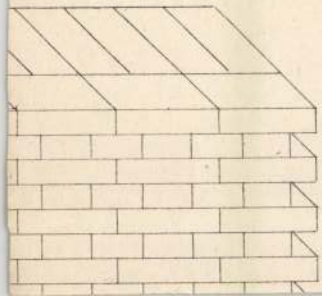

Kestele

Ltáb IV. 101.

~~1501.~~
478

Vy lelt 478.

k.

en, jobbról, lábas és füles cserép-fazékokat,
megerősített kádat és teknőt látunk, a
készült samelynek alsó végére akasztót
bb kosarak és ketrecek körik le figyelmün-
falon vízmerő és cserépkorsó lóg. Balról, hol
akasztottak és mellette egy ferfi (fát vág), má körben jobb lábával
abot szorítja le safelemelt kezeiben levő sze-
készül. Öltözete: piros kabát, kék nadrág,
a földön több cserépdarab és két répa hever.
Demenczenyilás látszik.

méretei 23·8 : 33·1 cm. — A Nemzeti Muzeumból
(ugyanonnaya) — Érkezett 1897. XII. 2-án
~~478.~~
6. átirattal (428/97). — Az átvételt
Kasul vette 1898. II. 17-én a 8742 sz. lev.

Prohnicz B. Kiss 1881 micza 28

428/97 : II.

Kestele Ignác 211

Schoen Anna templ.

1 9 3 2

M. D. K.

KESTELE Ignác

Lásd: Keszterle

Tanulmányok Ba. multjából XII.

Ba. 1957. 288. l.

M D K

Kosthele Ignatius, pictor academicus, Buda, Viziváros. Viduus ultra 6o annos.

Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. Miv. Ért. 1952. 1.sz. 138 l.

Kestle

distrito fasto

1820 as cvd Bredan

ind Schams

ind

Rajzvitalas

1907. 5 il

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

m.

évi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kestele

budai diszitő és
freskófestő
beturajzoló

Schams Ofen

386-l

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
VEGYES MŰVEK.
235

Pigorini. Fonderia di San Pietro presso Gorizia.

1877.

fűz.

Id.

Kessler, Josef

foto

d.

Csat-Frey Öst Kunstt

XXIV.K

254, 303.1.

Keszler Józef

festő

aul 1826

l.

Szent György Céh

XXXV. aukc (1917)

116. n

T. 6369.

el megerősitett városon innen jobb-
lig a folyón túl hegyek hullámzanak.
n:

6.6 : 10.3 cm.

0-95.

Kesler József

bécsi festő

1857

l.

Schoenbelvárosi

17. l.

e:

Honore" (I) parancsnoksága alatt álló s ruda-
d közepén összetett kézzel térdel a bekötött
dre Guardiano" (G) feszülettel a kezében vi-
) csapásra emeli a pallost. Balra a „Suo
nál az „il Tronco e la manara per Tron-
Compagno del Padre Guardiano" (K) van
i; mig jobbra a guardian mögött „Il Zrin
un panno negro" (M). A háttérben, hol
Città" (A), a „La Cuba, ò sia frescata
„La Fontana" (C) s a „La Chiesa de Capuc
a kivégzést. Felirata

lkeretet véve 17.4:27.1. Cm

Keszler József

bécsi festő

1869

l.

Művészeti Lexikon

46. l.

ROZSNYÓ

Püspöki vrékhár

RMV 12, 98 l.

Kessler József

soproni Domokos
templom egyik mellék-
oltára 1780
körül

Jul

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután 1/2 5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszter-mében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Kessler József

festő

l.

Csatkai Sopr. körny

23. l.

Kessler József festő

Csatsopronkörnyék

Bécsben 23.1.

1876-ban festette a hidegségi (Sopron m.) VK. templom főoltárképét, mely Krisztust ábrázolja-van tőle kép a darvis-falvi és lajtanyfalusi templomban is.

A Magyarországi

PROHÁSZKA KÖRÖK

alakuló ülése 1935. október 2-án, (szerdán) délután $^1/_2$5 órakor a SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT díszter-mében. (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.)

Felelős kiadó: Kézai Béla. Stephaneum r. t. Budapest.

Kessler, Joseph

festő

Bajai belv. plébánia-
templom oltárkepe
600 x 300 cm.
1857

Jul.

Josef Kessler

Bécsi festő" 1878-ban festette a Trausdorf-i rk. templom képeit.

Allgemeine Landestopographie des Burgenlandes, Eisenstadt, 1963.

II/b kötet

1023 l

Jos. Kessler

Bécsi festő" 1872-ben festette a Neufeld an der Leitha rk. plébániatemplom oltárképét.

Allgemeine Landestopographie des Burgenlandes, Eisenstadt, 1963.

II/b kötet

7831

Kessler, Klaus műgyűjtő

Horváth Andor: Siep atthon. =
Művelődés, 38, 1985, 11. 17-19. ill

1733.

Ghibu, Onisifor
Un souvenir de jeunesse. [Ifjukori emlék.]
= Revue Roumaine. 37. 1983. 10. 33-38.
Ghibu Erdélyben töltött ifjukori éveit idézi írásában. Dél-magyarországi találkozásairól, Jászi Oszkárról, a Huszadik Század c. magyar folyóiratról emlékezik.

1734.

Nicolescu, Nadia
Onisifor Ghibu ou la leçon d'un éducateur. [Ghibu, Onisifor avagy egy nevelő feladata.]
= Revue Roumaine. 37. 1983. 10. 6-9.
Ghibu, O. erdélyi születésü, ismert román pedagógus, professzor élete és tevékenysége. Munkássága fő vonala a kétnyelvü alapfoku oktatás megszervezése, különös tekintettel a magyar iskolák Apponyiféle törvényeire.

1735.

Păcurariu, Francisc
La rectitude et la passion du patriote. [Egy hazafi egyenessége és szenvedélye.]
= Revue Roumaine. 37. 1983. 10. 12-16.
Ghibu, Onisifor születésének centenáriuma alkalmából áttekintő-értékelő cikk pedagógusi, politikusi, szervezői tevékenységéről, különös tekintettel erdélyi ténykedésére, a két világháboru között, kapcsolata a Korunk c. folyóirat körül tönö

371.3 OKTATÁSI MÓDSZERTAN
/Tantárgyi didaktika/

Magyar vonatkozás

1738.+

Dénes [Imre] Imrich
Zefekt'vnenie vyučovania gramatiky vho nymi gramatickymi cvičeniami a exaktnym zápisom gramatickych pravidiel. [A nyelv tani oktatás tökéletesitése megfelelő grammatikai gyakorlatokkal és a nyelvtan szabályok pontos feljegyzésével.]
= Stav a prognostika vyucovania sloven ského jazyka na ZS s mad'arskym vyucovac jazykom. /Zbornik studii./ Bratislava 19 12-18. 1. B

1739.+

Stav a prognostika vyucovania slovensk ho jazyka na ZS s mad'arskym vyucovacim jazykom. [A szlovák nyelv oktatásának helyzete és jövője a magyar oktatási nye vü általában iskolában.] /Zbornik studii [Autori: Ján Oravec, Imrich Dénes [Imre] etc.] [Vyd.]: Katedra slovenského jazyka a literatury Pedagogickej fakulty v Nitr [Nitra.] Pedagogicka fakulta. Katedra sl venského jazyka a literatury. Bratislava 1981, SPN. 303 l., illusztr. B 1, B

Kessler N

1902. tavaszi kiáll -
Nemzeti Szalon
Ibolyák, olaff. 60 kor.

Budapesten lakott
I. Városmajos u. 49.

Szeged-felsőbalástyai uápkut. V. 78.

KESTELBAUER, Anton Michael, pozsonyi
avztalossegéd

A. M. K., Fischlergrell, + 23 éves korában, Pozsony,
1847 március 11. (1847, 208 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

Kester Ernő (Ernst)

cinöntő

1668: a soproni ötvös-
könyvben emlitve - ♀
1677-ben tanuként ne-
vepel a városi tanács
előtt. 1678-készitette
a soproni molnárok
korsóját, mely a Sopro-
ni Museumban van

♀ Ebből az évből egy
céh-korsója a Szom-
bathelyi Museumban

Csatkörl

Kessler

K. 2. *Johanna*, festő, * Strassburg 1878 jún. 10. Budapesten és Münchenben tanult, azután Budapesten telepedett le, hol 1903 óta életképeket (Családi örömök, Varrónők, Szomorú karácsony, Kártyavetés stb.), táj- és csendéletképeket festett és állított ki a Műcsarnokban és a Nemzeti Szalónban.

E. G., I. 530 l

1907.

a ~~egy~~ sima karimájú, de ~~egy~~ oldalú érmen)
~~a, és~~ balrafordultan (van ábrázolva.
jában pedig keresztes gömböt tart.
szakálla rövid. Zárt koronát, ~~[illegible]~~ vértet
el. Felirata a, vonalkörön belül:

REX. MORT. MLXLV. ~~4~~.

~~képlapjának háttere, karimája és~~

ű, méretei 6.9:6.9 cm.-- Becsértéke
a 1907. április 30-án (787-907-42).

M3

1505

Keszler Johanna

1913. máj.-jún. kiáll. MKE
Nemzeti halon
Virágos rét, olaff. 500.–
A zsűri, olaff. 1500.–
A fonó nő, olaff. 1200.–

Kessler Johanna

1914. MKE kiáll. Nemzeti halon
Tabáni utca, olaff. 300.–
Tabáni utca, olaff. 400.–
1916. márc. MKE kiáll. n. o.
Akt, -vaj 40.–
Tabán, olaff. 250.–

Német birodalom Központi Kormányzata
által fönntartott és támogatott tudomá-
nyos intézmények 1908. évi működéséről

III. 162–165.

Keszler Johanna

1921. okl. MKE

kiáll. Nemzeti Szalonban

Tabáni részlet, olaj. 2000.—

Cortona, Pietro da, Olan festi II. 209

Keszler Johanna

mil. Strassburg 1878

1896/97 vendégl.

Kesslerinek írja magát

1897/98 I. vendéglat.

1897/98 II " "

Munkácsi sóház V. 225.

Keszler Johanna

Malerin, geb. 10. Juni 1878 in Strassburg, kam noch als junges Mädchen in die Heimat ihrer Mutter, nach Ungarn, absolvierte in Budapest die Musterzeichnenschule und bildete sich dann an der Malerinnen Lehranstalt unter der Leitung Deák Ebners aus. Im Jahre 1904 begab sie sich zur Vollendung ihrer Studien nach München, von hier nach der Schweiz und kehrte dann endgültig nach Budapest zurück. Ihr erstes Bildchen: ein Stilleben, stellte die Künstlerin 1903 aus, ihm folgten noch im selben Jahre das Bildnis eines alten Mannes und ein Studienkopf, 1904 ihre erste Komposition: Das Abendgebet. Bekanntere Gemälde sind noch: Familienglück (1905), Die Geschwister (1905) Madonna (1909), ~~Magdalena~~ Traurige Weihnacht (1907), fordity

Die Wahrsagerin (1910), Magduska (1910), Am Klavier (1911), Geranium (1911). Die Näherin (1912), Die Jury (1913), Die Spinnerinnen, (1913), Malvengruppe (1913)

Krück II. 4. l.

Sárosvármeppei Múzeum fejlő-
dése 1909-ben IV. 118

Keszler Johanna festőművész
Tabáni részlet, olajf.
Magyar Képzőművésznők tárlatának és Páris Erzsi
gyüjteményes kiállitása, Nemzeti Szalon, 1921. okt.

azokért, – az összeg
mutatkozó 1220
husz K 14 fillért le
ványoztatni kegy
uralkodó szükség
a várfentartási
ki 800, nyolcszáz
csen mivel federre
nincsen mivel fizo

Az átalányból a
ben elölegeztem, hog
kes összeget, ugy m
rés nélkül, fugják, u
az nagyon késik, dac
14 én kelt 9 számu jel
kálat belett fejezve

Zolyom 19

1 db
Mell.

Keszler Johanna MDK

Mülvacsoport, olf.

Mücsarnok 1913-14 téli kiállitás

Kessler Johnna MDK

Milwaukeport, oil.

Microcopy 1941-14 test Kodalite

Keszler Johanna

Akt, rajz
Tabán, olaj

Magy. képzőművészek egyesülete VIII. kiáll. N.Szal.
1916. márc. 15 l.

Keszler Johanna

Műcsarnok Bpest

1913-14. tél. kiák - 578.

Sztehlo Gerő, Lelkész III. 233

Jos. Kessler,

A bajai belvárosi Plébániatemplom főoltárképét „Péter és Pál tanítvány” – zénitelle Bécsben 1857-ben.

Miskolczy Ferenc, Baja képzőművénte a XIX sz-ban. kérirat. MDK-L-II-599/1

22 l.

KESSLER Aurél

M.D.A.

1922-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.... bp. 1954 335.1.

Kessler Daniel

ötv.

l. Kőmagyötvi

1769. 7

Tartozik | Követel | X | Egyenleg

Lipót krt 13. Sz.:

	Tartozik	Követel	X	Egyenleg
	8.75	8.75		
	35.-	35.-		
	17.50	17.50		

Kessler Daniel

Öv. 1759

laid

Gjárfás Nagyrebbi

Arch. Ert 1910. 416

Kessler Daniel

ötvös Nagyszeben

Körnagyötvj. 263. l.

1469

D·K· **Daniel Kessler,** M 1760, †1791. (B : IV,22. Gy : 129.)

Műve nem ismeretes. — *Arbeit nicht bekannt.*

30

. + 1481 előtt.

áll va, balra ~~néz~~ fordulzan és furulyán játszva van ábrázolva.
szalag~~bál kérvény~~, hosszú sötét ruhá-
~~ást~~ vállaira vetett palástja sárga. A

ászon, méretei 105: 39 cm.
7-én 4030 lirán. (1807 frt. 46 kr.) E. Volpitól.
XII. 17-én. (279/94.)
l. a 12620/95. és a 22919/95 min. számot.
I. és Lotz K. a vételhez hozzá-

Kessler, Franz MDK

halott festi portréja, attribuálás bizonytalan, regebben Gortzius Geldorp-nak tulajdonították. 1610 körül készült. (Wallraf-Richartz Museum Lengyelország)
(ill)

Pigler, A. Portraying the dead
Acta Historiae Artium IV Tom. 1956. 1-2 füz.
17.0.

Kessler Ignác

szobrász Sopronban

fia + 1761.

Fanni meghalt 1762.

Febr. 11. Sopron

Csatkról.

Kessler Ignác, soproni szobrász

† 1762. II. 11.

Csatkai Endre: A nyugatmagyarországi barokk-szobrászat problémái
MTA II. Társ. Tört. Tud. Oszt. Közl. II. Tört. 1. sz. (1951) 101. l.

M. D. K.

KESSLER Ignác szobrász

Sopronban

1761-ben meghalt fia, 1762-ben ő maga

Agghány. Barokk szobrászat... Bp. 1959.

I. 125. 223. l.

Kessler Jenő.

Vaszary János növendéke,

Munkája szerepel a Képzőművészeti Főiskola növendékeinek kiállításán.

Ujság, 1929. Máj. 20.

MDK

Kessler Irma, festö

Vaszary János kiváló tanitványa.

(e.a.j.)

A Képzömüv. Föisk. növ. kiáll. - Mücs. Ujság. 1928. máj.2o. 22.1.

Kessler János

bécsi festő

lásd

Printer ~~József~~ Imre

A kalocsai főszeker-
egyház. Bp.
1942. 58. l.

rnak,

.

Keszler János

bécsi festő

lásd

Winkler Pál:

A Kalocsai érseki főszékesegyház
1010-től napjainkig.
Kalocsa, 1929.
122, 123. l.
képpel.

DUNÁNTULI SZEMLE
I—VI. ÉVF. VASI SZEMLE
SZOMBATHELY
SZENT IMRE-U. 5.

NYOMTATVÁNY — IMPRIMÉ

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos
An die Redaktion

vészi alakítás szellemének teljes egyezéséből következőleg azonos mesterkezet is az esztergomi vármegyeház erkélyes kapuzatán. Prandtauer és a dürnsteini mesterek stílusához áll legközelebb az 1734-ben emelt pozsonyi városháztorony. A szűkebbre vont felső toronyszakasz megoldása az alján körülfutó ballusztrádos erkéllyel a st.-floriani templomtervre nyúl vissza, míg a négy sarkon vázáktól közrefogott, alacsony, festői toronysisak szinte Dürnstein szerényebb másolata. Fontos és jellegzetes motívumokat vesz át — főként az ablakszemöldök kiképzésében — a st. floriani kolostor homlokzatáról az 1747—1754-ig épült nagyszombati convictus nobilium eleddig ismeretlen mestere, *Antonius Kessler* is, akinek nevét a jezsuiták Historia Domusa az alapkőfelirat nyomán örökítette meg számunkra.[6]

Míg így a részletkutatás az egyes stílusjelenségek s alkotások között mind újabb és újabb összefüggéseket láthat meg s új mesterneveket hoz napfényre, teljesen ismeretlenek a 40-es, 60-as években épült főúri kastélyaink mesterei. Pedig ebben az ágban többkevesebb eltéréssel egy egészen sajátos hazai típus alakult ki, amelynek külföldi analógiáit eleddig nem sikerült felkutatnunk, de annál több magyar emléke ismerős. Egyik első s egyben művészileg is legjelentősebb képviselője a gödöllői Grassalkovich-kastély. Egymáshoz közelebb állnak a hatvani kastély, a nagytétényi Rudnyánszky, a péceli Ráday-kastély, a pétervásári, Keglevich, az iharosberényi Inkey-kastély és több más. Viszonylag alacsony, de szélesen elnyújtott, emeletes épületek ⊔ alakban hátranyúló oldalszárnyakkal, pavillontetős középrizalittal, míg az oldalszárnyakat vagy pavillon zárja, vagy síma mezőjű, hajlított és törtvonalú volutás oromfal. Már a Mansard-pavillon sajátos formaadása is helyi jellegű, provinciális ízlésben fogant, akárcsak a gácsi várkastélyon, a geszti Tisza-kúrián, vagy a gernyeszegi Teleki-kastély középrizalitján. De még jellemzőbb, mint a vidéki környezethez alkalmazkodó helyi megoldás, amely többön visszatér s amelyben a külföldi hasonló kastélyok repraesentatív előkelőségével szemben a magyar földesúr meghittebb, joviális világa talál megnyilatkozásra: a homlokzati épületszárny udvari frontján végigvonuló árkádos, itt-ott mellvédes tornác. Nem lehetetlen, hogy a magyar vidéki és népi építészet egy kedvelt alkotóeleme szívódott fel ezzel barokk kastélyépítészetünk formakincsébe, amiért is későbbi klasszicista kúriáink analógiájára ezt a típust kuriális barokk kastélynak lennénk hajlandók elnevezni.

E kastélyok építése nagyrészt már a meghiggadó és leegyszerűsödő későbarokk korába esik, amikor építészetünk fejlődésének és európai igazodásának új, jelentősebb étappe-jába lép. Más alkalommal már részletesen rámutattunk arra az értékelés szempontjából is fontos jelenségre, mint tolódik át Mária Terézia korában a birodalom építészeti tevékenységének súlypontja magyar földre s minő stílusárnyalatokon át jut itt az osztrák késő-barokk építészet a századvég kibontakozó klasszicizmusához[7]. Pacassi, Canevale és Hohenberg alkotásain kívül e művészet minden jelentékenyebb emlékét magyar mecénások szolgálatában alkották a még mindig Bécsből jövő, de több-kevesebb megszakítással már állandóan itt dolgozó, vagy itt letelepedett mesterek. A 40-es években működő s morva földről behívott *Anton Pilgram* művészete távolabbi stíluskapcsolatokra utal; alkotásaiban a klasszicizmus és rokokó sajátos érzésbeli és formai szintézise leginkább a délbajor templomépítészet emlékeivel tart rokonságot. A további kutatás döntheti majd el, hogy e rokonság több-e egyidejű, párhuzamos stílustörekvések nyilvánulásánál. A magyar kamarai

[6] V. ö.: *Annuae Collegii Tyrnaviensis S. J. ab Anno 1711.* — Kéziratos kötet az Egyetemi Könyvtárban Ab. 123. jelzet a. — 280. s kk. ll. Az alapkőfelirat Kesslert „Murariorum Magister"-nek nevezi.

[7] V. ö.: Későbarokk építészet Magyarországon. *Magyar Művészet* III. évf. Budapest, 1927. 276. s kk. ll.

Kaposy Zamos: A magyarországi barokk európai helyzete. Magyar Művészet 1931.

MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ: UTCAI CSŐDÜLET

SZŐNYI ISTVÁN: BESZÉLGETŐK
Kemény Simon úr tulajdona

Kessler, Antonius

épitett

Nagyszombat

1747–1754.

wód

2

Kap Ung Jahrb

43. l.

Bácsi éremlelet VIII. 199

Antonius Lepsler kőművesmester

1747-1754 között részben a nagyszombati nemesi konviktus építésénél.

Voit Pál: A barokk Magyarország. Budapest, 1970. 152 l

16 l

MDK

Kessler, Antonius

Fontos és jellegzetes motivumokat vesz át a st. floriani kolostor homlokzataról az 1747-1754-ig épult nagyszombati convictus nobilium eddig ismeretlen mestere, Antonius Kessler, akinek nevét a jezsuiták Historia Domusa az alapkőfelirat nyomán örökitette meg számunkra.

Kapossy János: A magyarországi barokk európai helyzete.
Magyar Művészet 1931. 18.1.

Kossler Antonius

épitér

1754

Nagyszombat.

Lásd

Magyar Művészet

1927. 284. l.

A nyomtatott Hövely
szerint a közölt
épületet Hillebrandt
Franz Anton terverte,
a nagyszombati
egyetem homlokzatát
ábrázolja és 1770-ben
épült

Kapossy János közölte velem
(a cikket ő írta), hogy az épület a
nagyszombati nemesi konviktus fő
homlokzata, nem Hillebrandt.

6 hasem
Kessler Antal
műve és
1754-ben
épült.
1950
aug. 5.
A képet
Kapossy
mata nyilvál
lev volna

ad 1.

NYUG

Huszonöt (=25=)

mely összeget a2. I. Fortuna

átépitésére vonatkozó müszaki felülv

Müemlékek Orsz.Bizottságától, annak

delete alapján felvettem.

Budapest,193 4. junius

Kessler, Antonius

MAGYAR MUVESZET

1931. 18.

BELVÁROSI V

A M. KIR. OSZTÁLY

VI., TERÉZ-

TELE

Veszünk és eladunk legjobban: részvényeket, sorsjegyeket, koronajáradékot, zálogleveleket, hadi és kényszerkölcsönt, idegen pénzeket.

Fentiekre előleget adunk.

Tisztelt Cim!

A következő osztály huzá
ségünknek tartjuk tehát b. figyelmét
jogosultsága, ha a sorsjegy árát huza

Az esetben, ha a legutób
küldte volna, ugy kérjük, sziveskedj
Ha a játékban sajnálatunkra nem
azonnal visszaküldeni, nehogy benn
lünk visszboritékot, melyr
ben a levelet nyitva szive

Kesselyák Rita (1974–)
Utcalámpák VII/I. 1997
papír, rézkarc-aquatinta 167x247 mm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

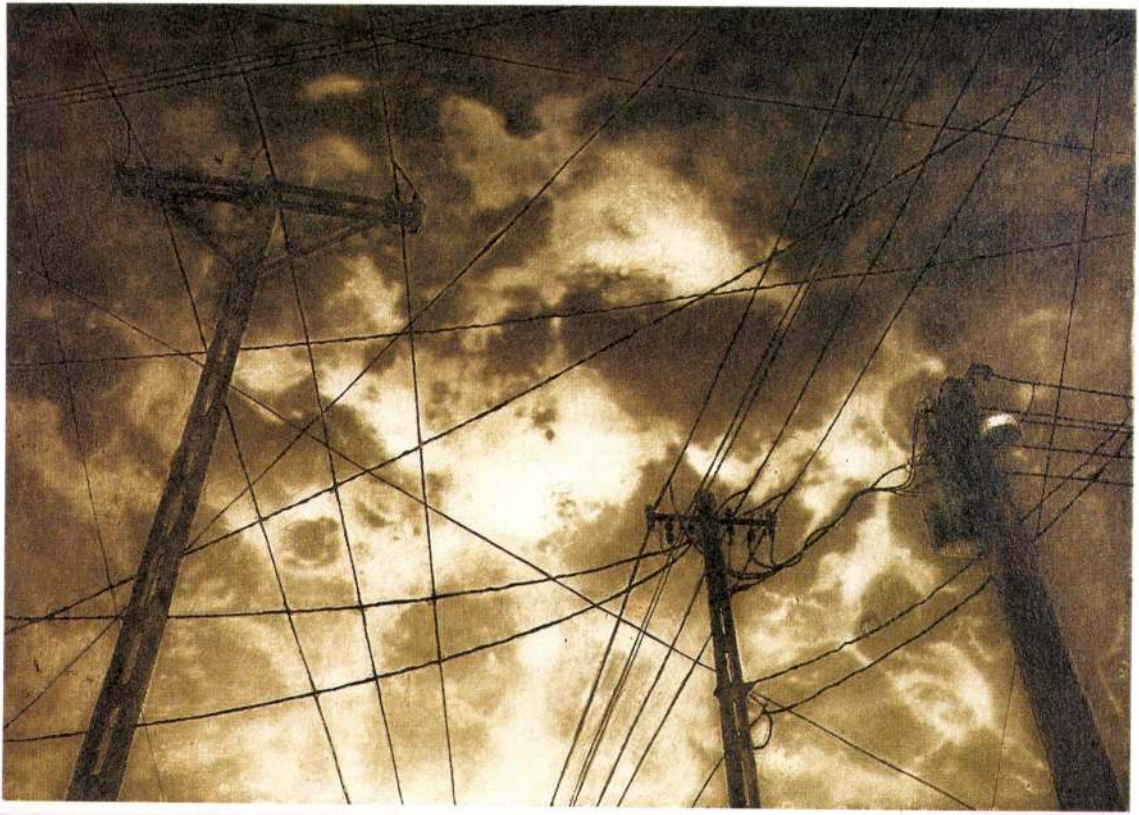

Kesselyák Rita (1974–)
Utcalámpák VII/VI. 1997
papír, aquatinta 168x268 mm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

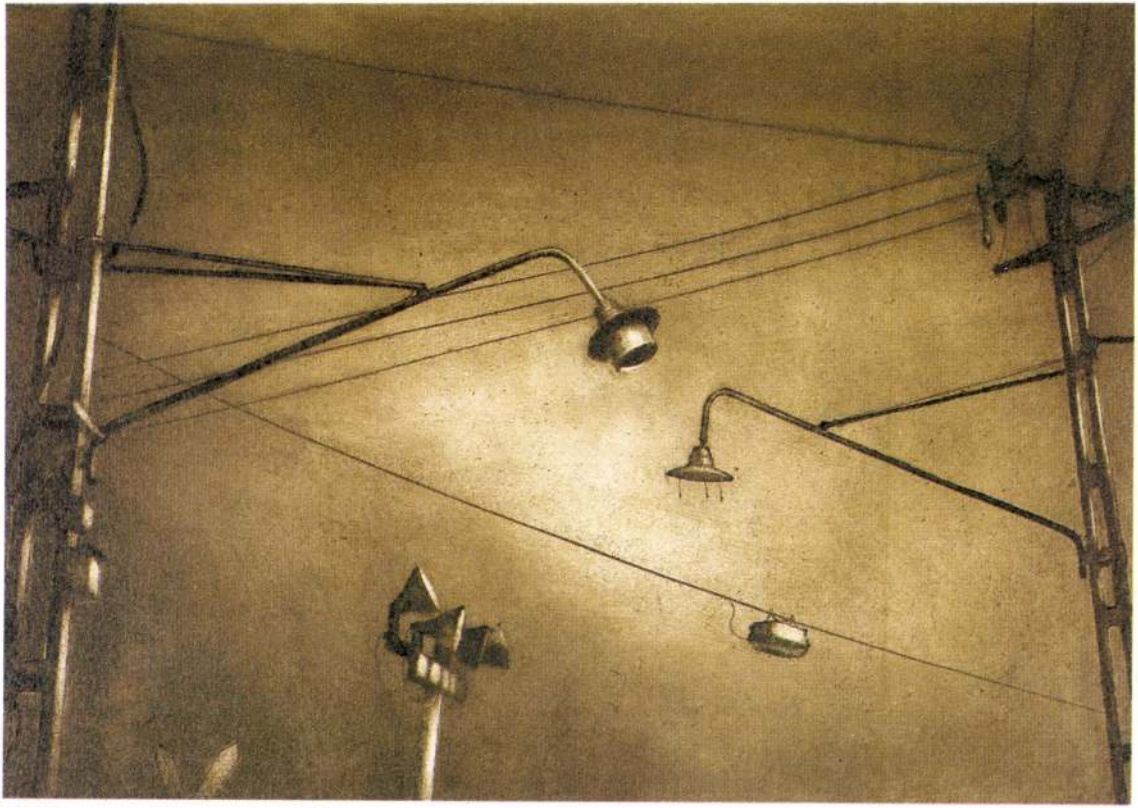

KESSELYÁK Rita MU 1998/6

Güntheréket egy pohár konyakra. A konyak igazi volt, Rémy Martin V.O.S.P. Helgát és Günthert láthatóan meglepte, hogy a rozoga konyhából ilyen értékes italt varázsolt elő az öregasszony. Péter nem csodálkozott, ő tudta, hogy Irma néninek van stílusa. Többnyire fogához veri a garast, és mindent megtesz, hogy néhány márkával többet kasszírozhasson a vendégeitől. De azoknak, akiket tartott valamire, egy váratlan gesztussal mindig megmutatta, hogy egykor úriasszony volt.

„Megnézzük, kialudt-e már a tűz", mondta később Helga, és Tomival kiment a kert végébe. Péter szórakozottan nézett utánuk, miközben Günther úti beszámolóját hallgatta a görög szigetekről. Helga napok óta egyszerre pajtáskodó és bizalmaskodó módon kezelte a két fiút. Többnyire barátként bánt velük, de olykor futólag megsimogatta őket, mintha várna tőlük valamit. Péter most arra gondolt: eszerint Tomi a választott. Nem érzett féltékenységet, csak azt sajnálta, hogy kimarad valamiből, s a másik kettő immár nélküle fejezi be a játékot. Észrevette, hogy Piri néni kifejezéstelen arccal többször is a kert irányába néz. Sokért nem adta volna, ha leolvashatja az arcáról, vajon örül-e fia várható kalandjának, vagy sem. De Piri néni arca nem árult el érzelmet, s amikor észrevette, hogy Péter figyeli, gúnyosan elnevette magát. „Bárcsak lennének kalandjai, s ne ülne mindig a szoknyámon", mondta lekezelő mosollyal.

Jó negyedóra múlva Tomi ziláltan visszatért a teraszra. „Talán vigyél ki egy vödör vizet, s oltsátok el, ami a tűzből maradt", vetette oda Péternek. Péter a kerti csaphoz ment, csordultig töltötte vízzel a vödröt, s hátrament a tűzhöz. Helga egy kövön ült, a teliholdat nézte, s puhán odaszólt a fiúnak. „Te vagy?" Péter nem tudta, kire érti a kérdést, s ezért azt felelte, „nem, én Péter vagyok". Helga halkan felnevetett, „tudtam, hogy téged küld ki maga helyett". A tűz már alig égett. Péter eloltotta, aztán a maradék vizet gondosan egy közeli virágágyásra locsolta. Helga köhögni kezdett a füsttől. „Bocsánat – mondta Péter –, de nem hagyhatjuk magára a tüzet, tudod, a fenyőfák miatt."

„Tudom – felelte Helga –, te nagyon rendes vagy a nagynénidhez. De ha minden házimunkát elvégeztél, végre leülhetnél mellém." Péter indokolatlannak érezte az asszony hangjában bujkáló gúnyt, de azért engedelmeskedett. Leült a kő mellé a földre, óvatosan megfogta Helga kezét, s azt találgatta magában, meddig mehet el anélkül, hogy nevetségessé válna. „Sehol sem látni ilyen tisztán a csillagos eget, mint itt a Balatonnál", suttogta az égre nézve, s közelebb húzódott az asszonyhoz. „Ezt csak azért gondolod, mert még keveset utaztál – felelte Helga –, minden nagyobb víz mellett ugyanilyen tisztán látszanak a csillagok. De itt is szépek", tette hozzá biztató hangsúllyal. Budai Péter már sejtette, hogy Helgáék rugalmasan élik a házasságukat, előző este Günther egyedül elhajtott az autójával, s csak hajnalban tért vissza. „Kár, hogy elutazol holnap – mondta hát ábrándosan –, lassan beléd szeretek." „Ezt kétlem – nevetett Helga –, de ha akarod, csókolj meg."

Budai Péter gyors mozdulattal magához húzta az asszonyt. Helga teste puha volt és érzéki, nagy mellei finoman remegtek, s Péterben hamar feltámadt a vágy. „Itt a kertben nem lehet", mondta, mert azért nem tudott teljesen kibújni a bőréből. Nagynénje kertjében, nem messze a teraszon csevegő rokonságától képtelen lett volna felszabadultan szeretkezni. „Bemehetünk a szobámba is", felelte gyorsan Helga, nehogy a fiú meggondolja magát. „És a férjed?", kérdezte Péter. „Günther? Günther éjfélig elbeszélget a rokonaiddal, különben is tegnap kapott tőlem egy szabad éjszakát, s ennyi nekem is jár a Balatonból." Péter nem örült annak, hogy egy kiszámított kalandba csöppent bele. De vonzotta az asszony teste, értékelte szókimondó egyéniségét, s homályosan úgy érezte, hogy valamiképp házigazdaként kötelessége kedvére tenni.

Bementek a szobába, s az asszony bezárta az ajtót. Villanyt nem gyújtott, de a teraszon égő lámpa így is félig bevilágította a szobát. Helga laposüvegből konyakot

kínált Péternek, aztán maga is húzott belőle. „Nem éppen Rémy Martin, csak német brandy", mondta nevetve. Péter ismét megcsókolta Helgát, aztán simogatni kezdte a testét. Az asszony minden ruhát ledobott magáról, Péter is. Lehúzta az asszonyt az ágyra. Helga ügyesen és rutinosan szeretkezett, vitte magával Pétert is. Utána Helga cigarettára gyújtott, és szabad kezével elégedetten beletúrt Péter izzadságtól nedves hajába. Pétert zavarta az asszony szótlansága, nem szerette volna tárgynak érezni magát mellette, ezért váratlanul megkérdezte, hogy melyik pártra szokott szavazni. Az asszony valósággal felcsuklott a nevetéstől, „még sohasem kérdezték meg az ágyban, hogy melyik pártra szavazok!" Budai Péter viszont még sohasem szeretkezett olyan nővel, aki szabadon eldönthette, hogy melyik pártot választja. Érdekelte a nyugatnémet politika, amellett szerette volna elkerülni, hogy kettejük kapcsolatáról kezdjenek beszélgetni. Helga természetessége elbizonytalanította, nem tudta, illik-e szerelmet hazudnia, vagy ellenkezőleg, csak nevetségessé válna a romantikus szavakkal az asszony előtt.

Helga feljebb húzódott az ágyon, hátát a falnak támasztotta, s társasági hangnembe váltva elmondta Péternek, hogy diákkora óta szociáldemokrata szavazó. „Úgy vagyok velük, mint a szüleimmel, ismerem ezer hibájukat, néha szabadulni is szeretnék tőlük, de végül mindig belátom, hogy a családjukhoz tartozom." Budai Pétert őszintén meglepte ez a fajta gyakorlatias gondolkodás. Éles ellentétben állt azzal a szélsőséges szóhasználattal és kötetlen álmodozással, amellyel Gyöngyi és egyetemi barátai közelítettek a politikához. Helga elmesélte, hogy rokonszenvez a dél-vietnami partizánokkal, több tüntetésen részt vett már és fiatal korában Moszkvába is eljutott egy ifjúsági delegációval. „Igen, baloldali vagyok – mondta tűnődve –, de azért másképp, mint ti itt Keleten."

Péter egészen belefeledkezett a beszélgetésbe, s roppant sajnálta, hogy ezek a témák eddig nem kerültek szóba köztük. A nyugati diáklázadásokról és balos akci-

ókról sokféle szépen hangzó elméletet kiagyalt már a barátaival, de nemigen volt módja, hogy odakint élő és az eseményeket a valóságból ismerő emberekkel beszélgessen. Reggelig elhallgatta volna Helgát, ám valaki halkan füttyentett egyet az ablak előtt. „Günther az – mondta egyszerűen Helga. – Köszönök mindent, s kérlek, most menj el." Péter felkapta magára a ruháját, gyorsan megcsókolta az asszonyt, és kilépett a nappaliba. Nem félt, nem is szégyellte magát, hogy Günther előtt kell elmennie, egyszerűen feszélyezte, hogy még sohasem volt ilyen helyzetben. Igyekezett szótlanul elkacsázni Günther mellett, de a férfi kedvesen utánaszólt: „Jó éjszakát, fiatalember." „Jó éjszakát", felelte megkönnyebbülten Budai Péter. Szobájában az ablakpárkányon egy pohárka Rémy Martin várta. Péter tudta, hogy csakis Irma néni készíthette be, talán biztatásképp, talán a feszültség oldására. Csodálatos öregasszony, érzékenyült el, többet ér a világ összes szeretőjénél.

Helga és Günther korán útnak indult, épp csak beszóltak vendéglátóiknak, akik még a reggelihez készülődtek. Reggeli után Péter és Tomi lementek a partra. Tomi zord volt és feltűnően barátságtalan. Pétert ez elszomorította, mert testvére nem lévén sok éve bátyjaként szerette a fiút. Tegnap este Tomi egyértelműen ráhagyta Helgát, s Péter nem hitte, hogy utólag magyarázattal tartozna neki. De ismerte annyira, hogy tudja, a logikus érveknél mélyebb érzelmek és indulatok munkálnak benne. „Kár, hogy elmentek Helgáék – mondta, csak hogy beszélgessenek valamiről –, augusztus huszadikán felhívhattuk volna őket Pestre megnézni a tűzijátékot." Mint aki sokáig és nehezen fojtotta magába a szót, Tomi válaszul valósággal rátámadt unokatestvérére.

„Kis kurva vagy te, Brenner Péter – sziszegte, megvetése jeléül Budai Péter apjának régi, magyarosítás előtti családnevét használva –, egészen olyan, mint amilyennek az anyám szeretne látni engem." Pedig Tomi nem is tudhatta, hogy a reg-

geli búcsúzás közben Helga odacsúsztatott egy ötvenmárkást Péternek, „zsebpénz a további nyaralásodhoz", súgta a fülébe, s bár Péter kezét égette a pénz, végül mégsem adta vissza az asszonynak. „Amióta pesti egyetemista lettél, teljesen megváltoztál – folytatta Tomi –, gátlástalanul kihasználod az embereket, mindenáron érvényesülni akarsz, s a kalandjaid méltatlanok hozzád. Közben pedig arról fecsegsz, hogy Isten ujja fodrozza a tavat!" Péter kissé zavarba jött, s mivel amúgy is zavarta Günther furcsa cinkossága és az ötvenmárkás, hirtelen nem tudta, mit feleljen a fiúnak. Nem volt különösebben büszke az estére, de nem érezte akkora bűnnek sem, hogy szégyenkeznie kelljen miatta. Sejtette, hogy Tomit nem is annyira az ő könnyed viselkedése, inkább saját megoldatlan élete nyomasztja.

Tomi egy ideig várta, hogy Péter tiltakozzon, de mert semmi ilyesmi sem történt, lassú mozdulattal a vállára tette a kezét. „Kis kurva vagy, ahogy mondtam, de ha már ilyen ügyesen forgolódsz a női társaságban, mondd el anyámnak az igazságot Jutkáról, téged talán végighallgat hisztéria nélkül!" Péter sírni tudott volna, annyira szánta Tomit. Hogyan magyarázzam meg neked, gondolta keserűen, hogy Helga olyan, amilyenné magamat is szeretném nevelni, könnyed és gyakorlatias, anyád viszont merev és előítéletes, akivel én sem értenék szót? „Majd megpróbálok beszélni vele", felelte mégis, mert nem volt szíve nemet mondani. S bár még nem tudta, hogyan kezdjen hozzá, egészében már alkalmasnak tartotta magát arra, hogy felnőtt módra váltson szót Piri nénivel.

Hirtelen arra gondolt, hogy még közel egy hónapja van a nyári szabadságból, s aztán szeptembertől folytatódik az egyetem, jóféle kalandok és szellemi izgalmak ígéretével. De csak annak, aki ura az érzelmeinek, s a múltjából csak a kellemes emlékeket viszi tovább.

Szerzőink most megjelent könyvei

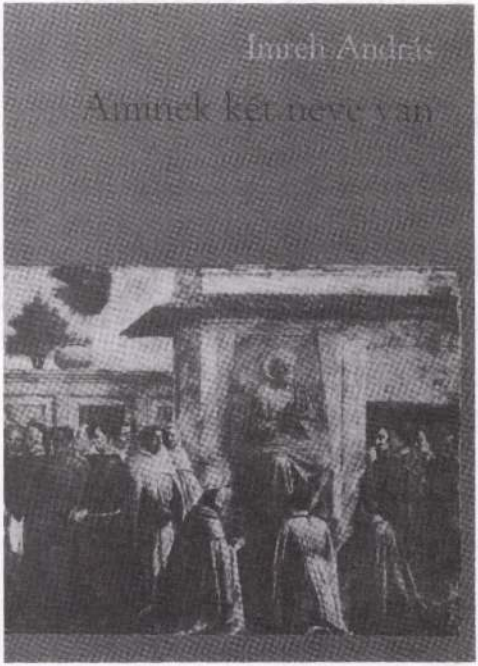

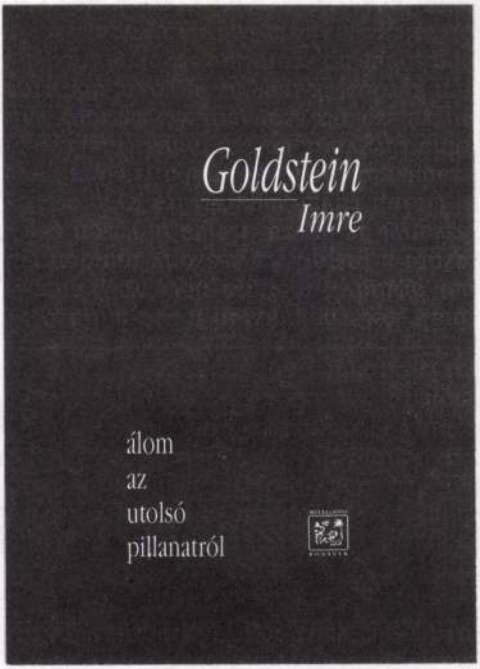

A sötétség peremén

/segédfogalmazvány KESSELYÁK RITA grafikáihoz/

Jelen-közön a rezonátus ész kénytelen bevallani, hogy mindama metafizikai élmény-realitások, melyek közt a szemlélet térengő mód hányattatik, csupán estélödött állomásai az aktuális eseménytudomány Kontinuumot és Diszkrétumot tévő axiomatikus irányultságának.

Kesselyák Rita monotematikus grafikái a klasszikus fénytan objektivitási körén túl az érzékek egységéből adódó specifikus formálás példánystatuái, mikben
84 - a fény-árnyék alapstruktúráját ellenirányú szerkesztéssel finomítva - egymásra épül kifejezés, ábrázolás és jelentés.

Ahogy az átalag eurofizika bizonyos transzcendens mozzanatokat megtart az affektív különtét szektorain, úgy munkáiban az időszaki rögzitettség dacára jelen van a rendezési szimbólumokra, mint tiszta viszonyformákra utaló immanens garancia.

Paradox következtetésem szerint ábrázolásfunkciójának fő erénye a borulat gravitációs nyomatékának a fény korpuszkuláris természetének hangsúlyozásával történő hatványi fokozása.

Szemethy Imre

Kesselyák Rita grafikái

Szűrődés II.

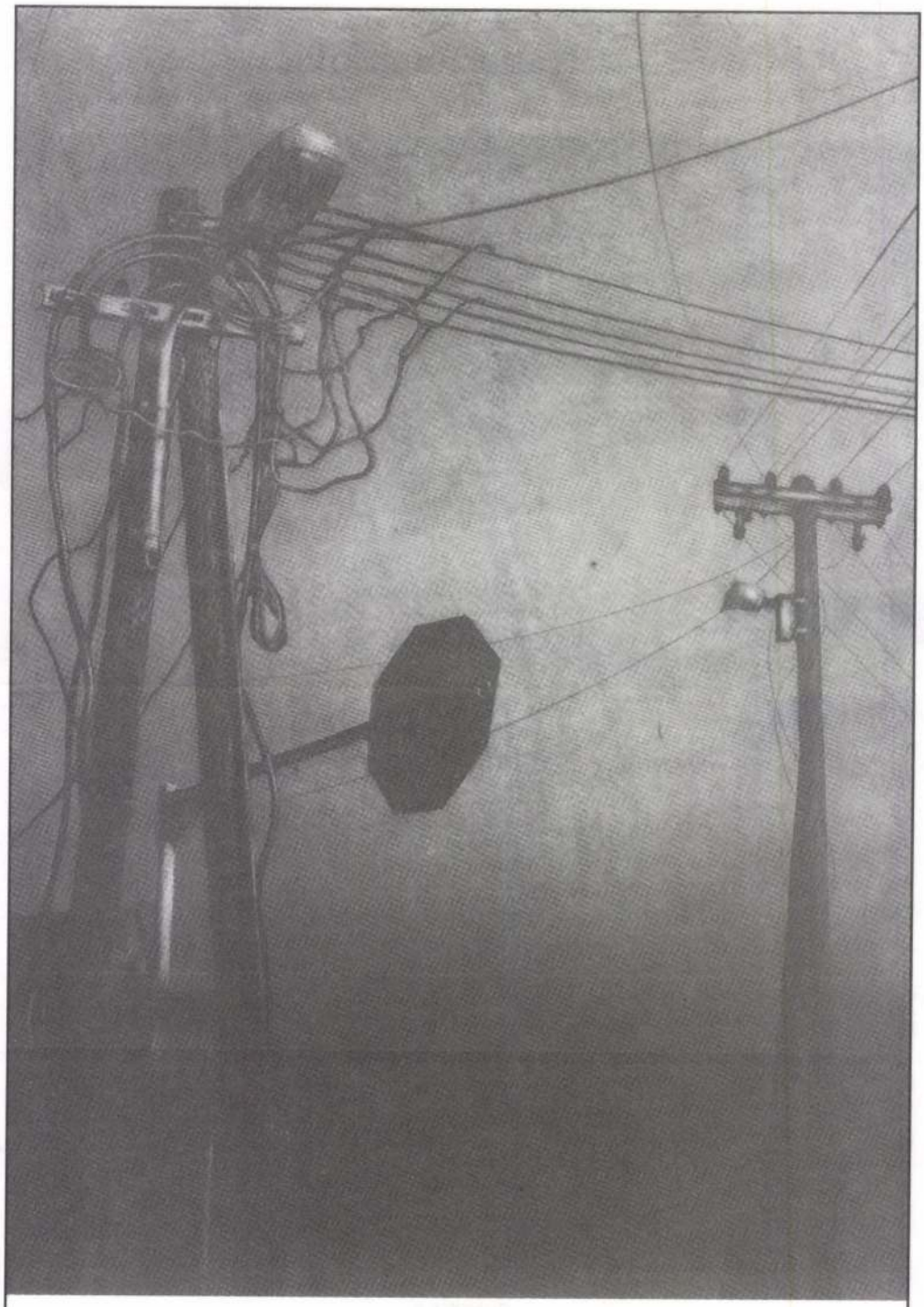

Utcalámpák VII/II.

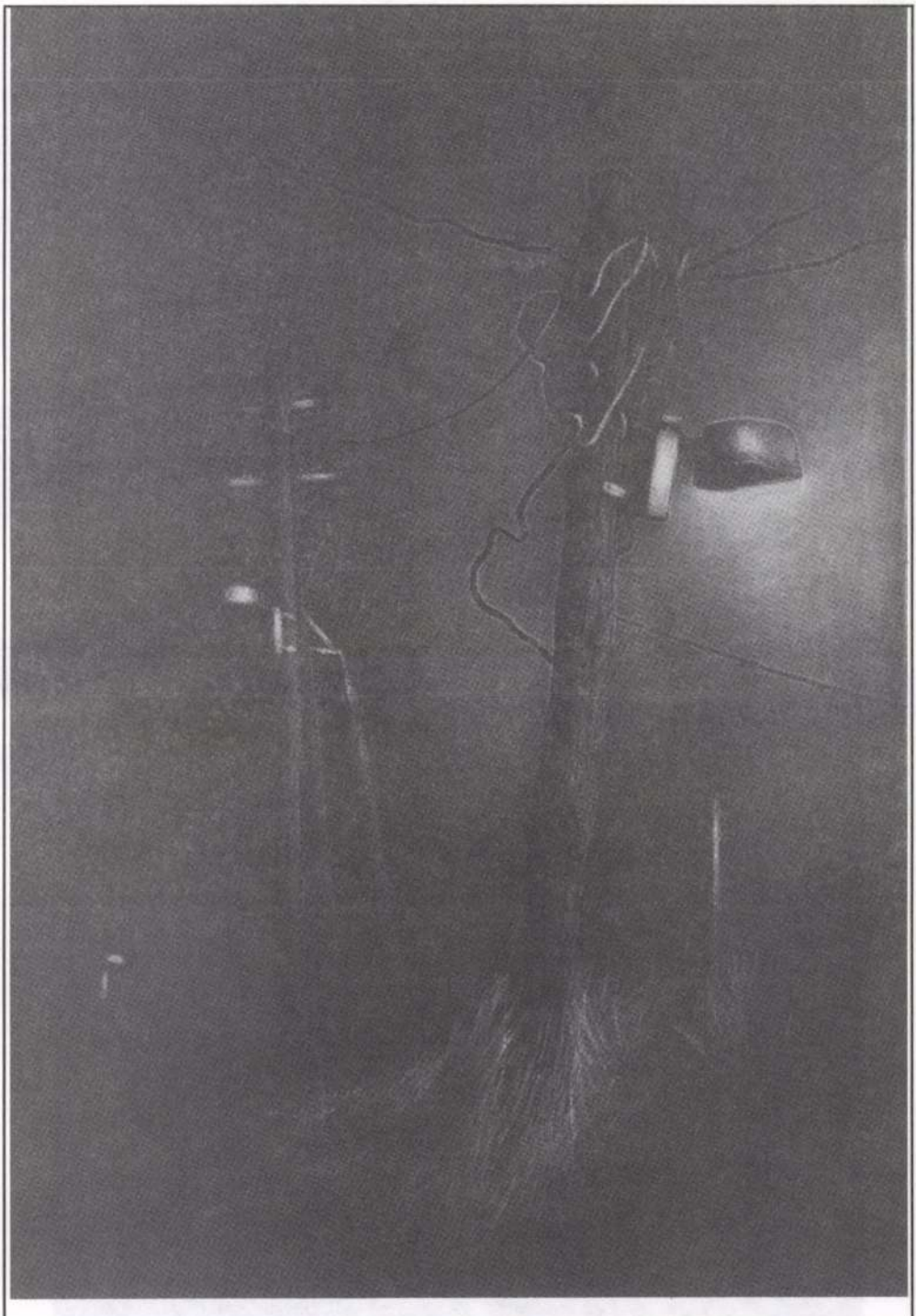

Utcalámpák VII/III.

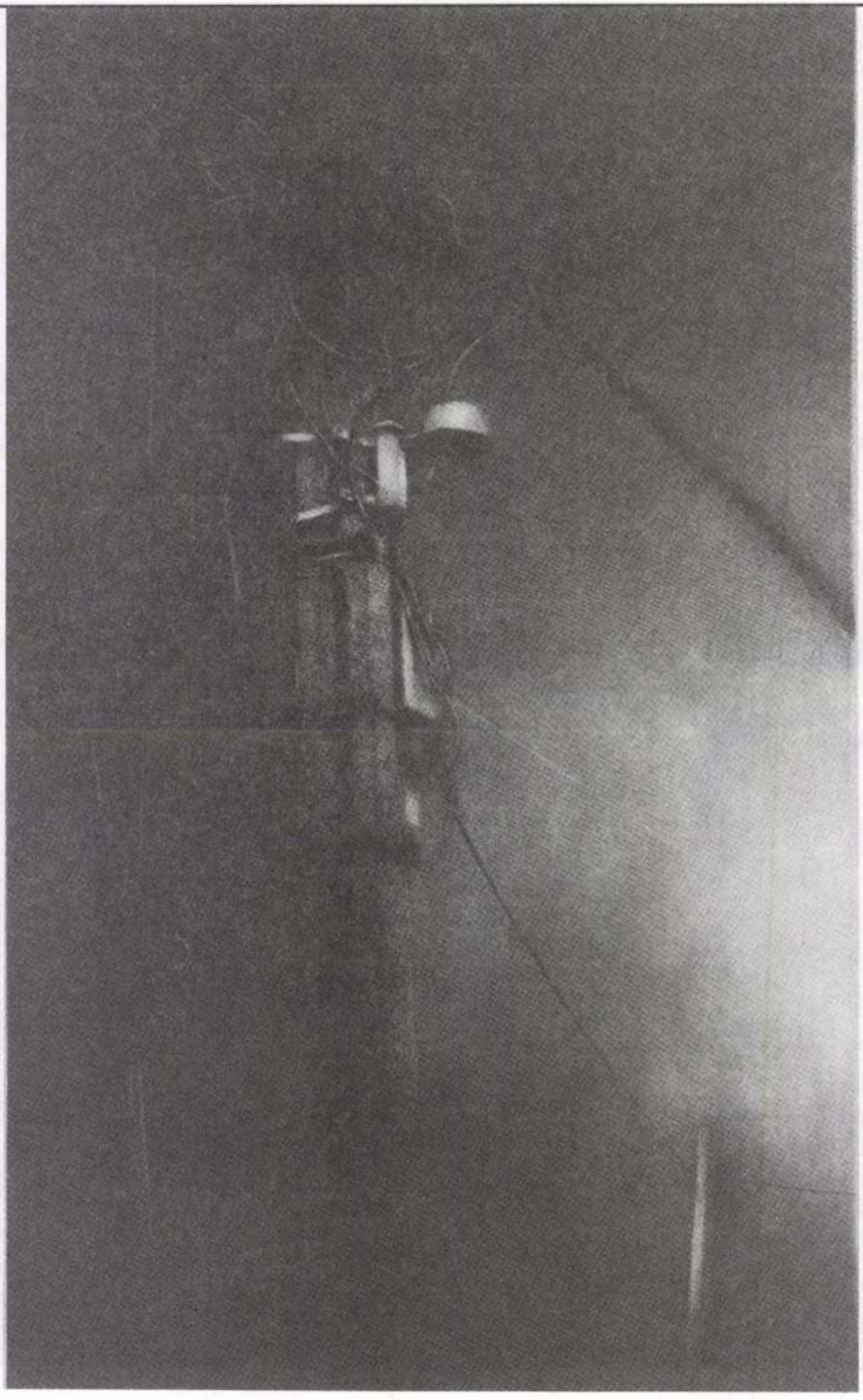

Utcalámpák VII/IV.

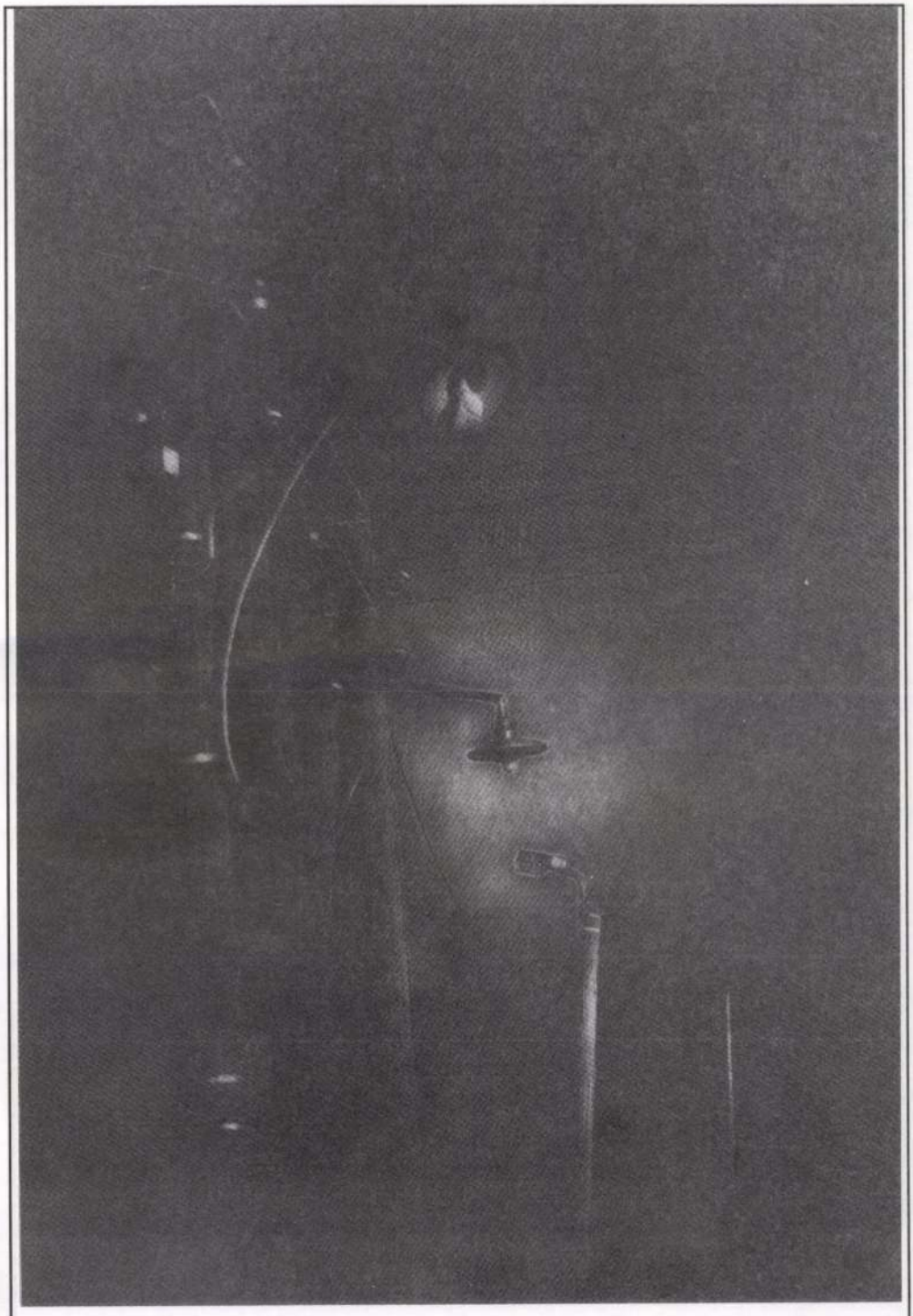

Utcalámpák VII/V.

Utcalámpák VII/VII.

KESERŰ Katalin

Stabilizáló elektronika: a jég hátán is megél

„Jég veled, csúszkálás!" – határozták el a hatvanas években a Mercedes mérnökei, és a Bosch céggel közösen megalkották az első működőképes blokkolásgátló fékrendszert: az együttműködés legfrissebb eredménye az ESP, azaz az Electronic Stability Program, mely több intelligens járműbiztonsági elektronikát alkalmaz egy rendszerben. A szerzők többek között azok a mérnökök, akik az év leghidegebb harmadát töltik a hatvannyolcadik szélességi fokon túl. A világ leghidegebb tesztpályáján ideális körülmények között, másfél méteres jégpáncélon folyamatosan reprodukálhatók az olyan vészhelyzetek, melyek a leggyakoribb baleseti források, hiszen a karambolok nagy százaléka esős, havas, jeges utakon fékezéskor, kanyarodáskor és keresztbe csúszáskor következik be.

Az ESP egy mindent magába foglaló aktív biztonsági rendszer, melynek fontos alkotóeleme a blokkolásgátló fékrendszer, a kipörgésgátló, az oldalcsúszás- és perdülésgátló, az aktív rugózás és egy teljesen új, ötfokozatú elektronikus vezérlésű automata sebességváltó. Ezek közül a legelterjedtebb az ABS, mellyel ma már 60 millió autót felszereltek. Ennek az elektronikáját és érzékelőit használja az elektronikus kipörgésgátló: azaz az ETC – Electronic Traction Controll. Az új Mercedes-fejlesztés szenzációja, hogy az ABS-t és az ETC-t a legújabb menetdinamikai szabályozórendszerrel kombinálta. Az új szerkezet lelke egy repülőgép-technikából átvett műszer, mely a jármű pillanatnyi pozícióváltozását, oldalgyorsulását, csúszását vagy függőleges tengely körüli megperdülését érzékeli. A mért értékekről folyamatosan, százezred másodpercnyi sebességgel tájékoztatja a központi vezérlőelektronikát, mely mindezeket összeveti és koordinálja a jármű pillanatnyi sebességével, a kormányszög állásával, a kerekek, a motor és a meghajtott féltengelyek fordulatszámával, a kormányzott kerekek egyenestől eltérő szögével, a fékrendszerben uralkodó fékfolyadéknyomással és a futómű helyzetével. A számítógép dolga, hogy anélkül, hogy kivenné a vezető kezéből a kormányzást, gondoskodik arról, hogy mindig a megfelelő fékerő, hajtóerő legyen a kerekeken, így elkerülve a megcsúszást, kipördülést, a túl- vagy alulkormányozást.

A rendszer lényege, hogy kritikus helyzetekben a szubjektív tényezőktől – tehát a vezető adottságaitól – függetlenül a fizika határain belül a leggorombább vezetési hibákat is képes korrigálni.

Az új, nagy sebességű számítógép a vezérlőelektronikával, a gyors hidraulikus szivattyúval és intelligens automata váltóval még a téli utakon teljesen gyakorlatlan pilóta is szinte kipörgésmentesen indulhat el a jégen, nagy sebességgel kanyarodhat vagy akár fékezhet is havas úton.

A járműelektronika fejlődését mutatja, hogy amíg az 1950-es Mercedesben még csak száz méter villamos vezeték volt, addig az 1995-ös S-modellben több mint háromezer méternyi elektromos vezeték van, annak ellenére nő a kábelkígyó, hogy az új multiplex rendszerben egy vezetéken több elektronikus berendezés is vezérelhető.

Ezzel ellentétes tendenciát mutat az új elektronikus szabályozású, ötfokozatú automata sebességváltó, mely harminc százalékkal könnyebb – nyolcvan kiló –, és a régi 1160 komponensével szemben „mindössze" 630 darabból áll.

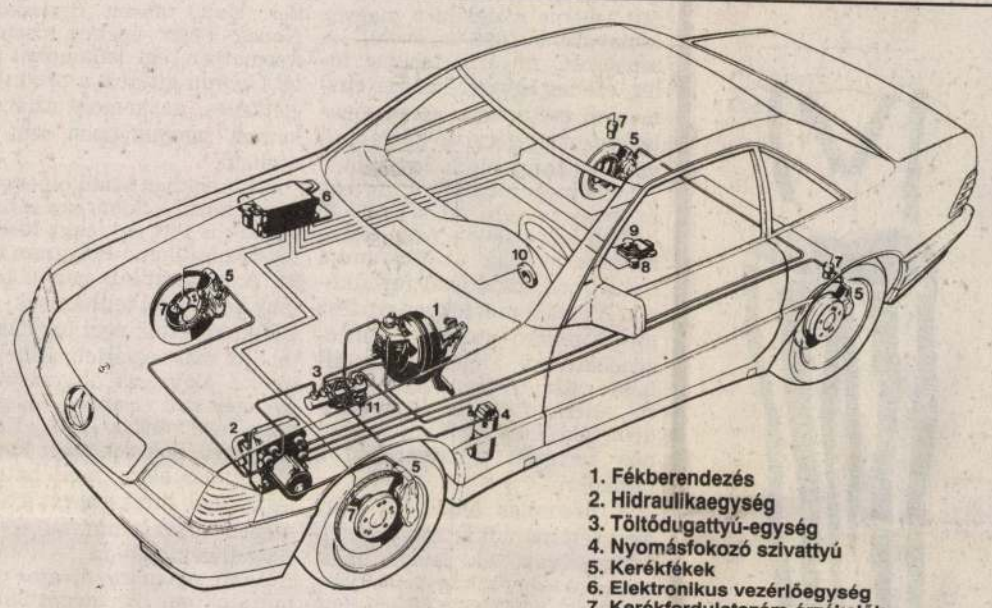

1. Fékberendezés
2. Hidraulikaegység
3. Töltődugattyú-egység
4. Nyomásfokozó szivattyú
5. Kerékfékek
6. Elektronikus vezérlőegység
7. Kerékfordulatszám-érzékelők
8. Keresztirányú gyorsulás érzékelője
9. Sebességváltó fordulatszámszenzor
10. Kormányszög-érzékelő
11. Hidraulika nyomásérzékelője

Az elektronikus menetstabilizáló alkotóelemei

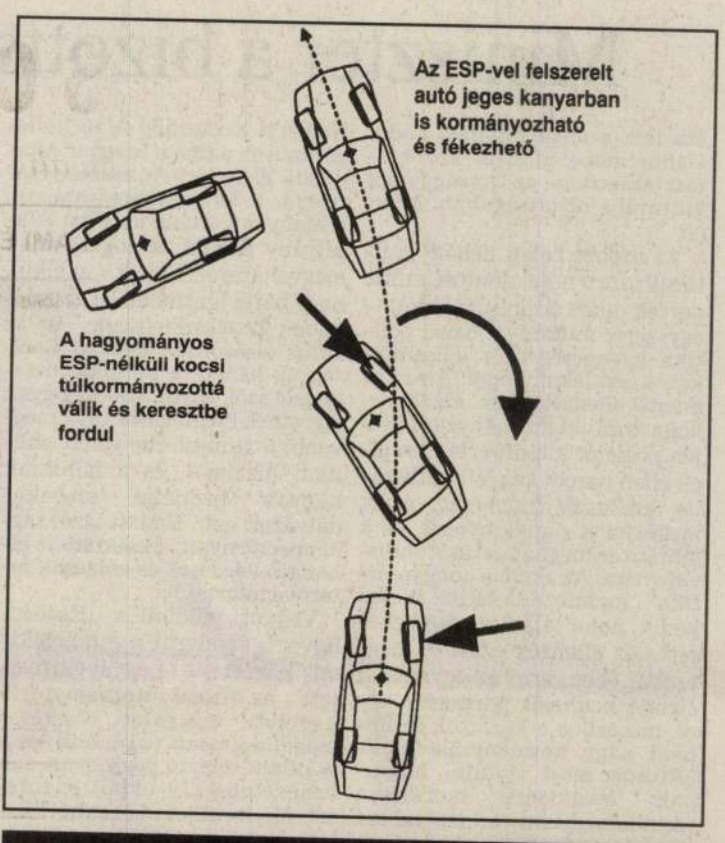

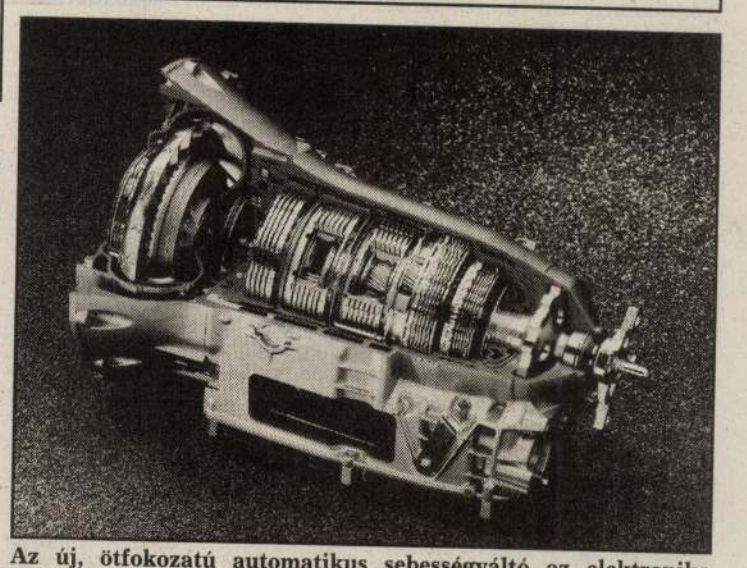

Az új, ötfokozatú automatikus sebességváltó az elektronika segítségével elődjénél harminc százalékkal könnyebb – nyolcvan kiló – és közel feleannyi, azaz 630 alkotórészből áll

Száguldó planetárium

A Laguna különleges kombi változatát készítette el a francia Renault. A csupa üveg tetejű Evado egy olyan panorámakocsi, amelyben három sor ülésen hét személy utazhat. Az angol pályaversenyekről ismert Laguna futóművével, 17 colos könnyűfémtárcsás kerekeivel és motorjával 230 kilométer/órás sebességre képes a 462 centis kombi

AUTÓMOZAIK

Lassuló villanyautó-program

A Ford mérnökei szerint lelassulhat a villanyautó-program, mert az előzetes várakozással ellentétben sok európai kormány mégsem tudja az ígért mértékben támogatni ezek fejlesztését. Az elektromos hibrid járművek gyártásának előfeltétele a megfelelő műszaki fejlesztési szinten túl az elfogadható ár, melyet ma egyetlen gyár prototípusa sem tud teljesíteni. Ez korlátozza a sorozatnagyságot, ami ugyancsak az árcsökkenés ellen hat.

További probléma, hogy még mindig nem alakult ki egységes álláspont a környezetszennyezést illetően; amíg a villanyautók egyértelműen csökkentik a helyi környezetszennyezést, nem egyértelmű a globális hatás mértéke, ha beszámítjuk az elektromos áram termelésénél felmerülő tényezőket: a nukleáris szennyezést, a vízi erőművek környezeti hatását, az akkumulátorok gyártásánál és megsemmisítésénél fellépő károkozást.

Mindezek ellenére a Ford a következő öt évben 122 millió dollárt fordít környezetkímélő autók fejlesztésére, és élen akar maradni a technológiában is, miközben nem kíván elsőként piacra lépni nagy sorozatú villanyautóval.

Akkumulátoros csúcstartó

Már az első komoly sebességi világrekordot is villanyautóval állították fel. A száz kilométeres bűvös határt, egészen pontosan 105,904 km/órás tempót a belga Camile Jenatzky érte el Jamais-Contente – azaz Örök elégedetlen – kocsijával 1899-ben. A szivar alakú laprugós, két villanymotoros, akkumulátoros kocsi igazi Verne-modell volt, nem úgy, mint kései utóda, a legfrissebb rekorder, melyet az olasz Bertona stúdió tervezett. Az egy tonna alatti villanymeghajtású kocsik kategóriájában az új ZER-modell, azaz a Zero Emission Record osztályban 199,882 km/órával lett listavezető. A kocsi önsúlya „feltöltés" előtt 290 kg, az akkumulátorokkal nem sokkal marad a tonna alatt: egészen pontosan 890 kg.

Rekordfutam

A belga Tony Gillet saját készítésű négykerekűjével került be a Guinness-rekordok könyvébe. Ötszáz lóerős Vertigójával álló helyzetből mindössze 3,266 másodperc alatt gyorsult százra. Az előző csúcs 3,275 másodperc volt.

A rovatot szerkesztette: Boros Jenő

AKCIÓ március 31-ig
MITSUBISHI -t a DUNA INTERSERVICE -től
MITSUBISHI MOTORS
LÓERŐAKCIÓ, 1 LE=1.000,- Ft
COLT, LANCER, GALANT
Ha Ön most pl. egy LANCER GLXi 1.6 - ot vásárol, akkor Önnek ez 113 LE = 113.000,- Ft kedvezményt jelent.
A Róbert Károly krt.-i szgk. szalonunk vasárnap is nyitva tart.
MITSUBISHI L300-as VÁSÁR
5% kedvezmény
ez Önnek most 175.000,- Ft. megtakarítást is jelenthet
HASZNÁLT MITSUBISHI GÉPJÁRMŰVÉT BESZÁMÍTJUK
Kérjen részletes információt szalonjainkban.
Haszongépjármű-értékesítés: 1037 Budapest, Zay u. 24. Tel./fax: 188-9175
Személygépjármű-értékesítés: 1134 Budapest, Róbert Károly krt. 47. Tel.: 270-2121
Használtautó-értékesítés: 1037 Budapest, Zay u. 24. Tel./fax: 250-2789
Nyitvatartás: hétfőtől-péntekig 8-19h-ig szombaton és vasárnap 9-13h-ig

A minőség mindig többet ér!
DE NEM MINDIG KERÜL TÖBBE!
Az új családi autó, a tesztgyőztes Accent, a dinamikus Lantra, az elegáns Sonata, a terepjáró Galloper, a kisáruszállító Pony Van, az elegáns Grace, a mozgékony Porter kisteherautó, a teherbíró Mighty, és a 3.5 tonnás H-350 egyaránt megvásárolhatóak a Cél Motors-HYUNDAI országos márkaképviselő hálózatában.
A Hyundai megbízható, takarékos, szép ... és az ára alacsonyabb mint gondolná.
HYUNDAI
HYUNDAI. Az Ön autója.
"...kétféle felszereltség, kis karbantartásigény és a nagyobb belső tér teszik a Hyundai Accentet a teszt győztesévé. Ehhez jön még a modernebb forma, és a jobb passzív biztonság..."
A tesztgyőztes családi Accent és a sportos Accent Pro
A sokoldalú Pony VAN kisáruszállító
Galloper, a turbo diesel terepjáró 4WD
3 ÉV 100.000 KM GARANCIA
A luxuskivitelű 12 személyes Hyundai Grace
Porter, az 1 tonnás kisteherautó (duplakabinos kivitelben is!)
CÉL MOTORS
CÉL MOTORS - HYUNDAI 1119 BUDAPEST, KEVEHÁZA U. 1. TEL: 166-0918, FAX: 186-9988

Miniszter a bizottság előtt

Ma lesz a meghallgatás. Fodor Gábor művelődési és közoktatási miniszteré, az Országgyűlés kulturális bizottságában. Miért is?

Az utóbbi hetek néhány kulturális története, döntése szinte percek alatt átpolitizálódott – egyszerre mutatva a hazai politika gyengeségét és a kultúra kóros sérülékenységét. A parlamenti ellenzék úgy érzékelte, hogy korábbi kormányzása idején pozíciót kapott értelmiségiek ellen harcot kezdett a liberális kultuszkormányzat, ezért megfújta a riadókürtöket, és a miniszter meghallgatását indítványozta. Az akció a „nagypolitika" hadmozdulataiba illeszkedik, noha talán kissé megkésett. Az ellenzék ezzel is megpróbál éket verni az egymással civódó koalíciós partnerek közé, miközben a közöttük kirobbant nagy kormányzási konfliktusok most csitulni látszanak. Megkísérli morálisan szembefordítani a szocialista többséget liberális partnerével. A koalíciós felek számára pedig próbatétel: hogyan tudják a kormányzati tevékenység felelősségét vállalni külön-külön és együtt úgy, hogy esetleges hibáikat is elismerik.

Bizonyos jelekből ítélve Fodor Gábor miniszter (aki ellenzékiként éppen személyiségének morális érzékenységével nyert sok szimpátiát) rugalmas lesz, és hajlandó érdemi válaszokat adni. Erre utal a hétfői sajtótájékoztatóján elhangzott néhány önkritikus megjegyzés, továbbá az, hogy minden eddiginél gazdagabb dokumentumanyagot tárt a nyilvánosság elé abban a négy – illetve most már hat! – ügyben, amelyben a bizottság meg kívánja hallgatni.

Úgy látszik, mintha a kultuszkormányzat csapjaiból hirtelen zuhogni kezdenének az információk, elöntve minket mindazzal, amit a szóban forgó ügyekről tudni lehet. Pedig a látszat csalóka. Nem biztos, hogy már mindent tudunk, és az sem biztos, hogy az adatok tengerén átgázolva igaz következtetésekig jutunk. Félő, hogy a mai parlamenti meghallgatás iránti várakozás ismét túlzó lesz (hasonlóan ahhoz, ami Hankiss Elemér 1992-es – jóval kiélezettebb – bizottsági szereplését övezte). Most is azt hiheti a közvélemény, az igazságot, a teljes igazságot és csakis az igazságot fogja megtudni a Műcsarnok igazgatónőjének leváltásáról, a Nemzeti Színház helyzetéről, a Nemzeti Kulturális Alap kollégiumairól, a római Magyar Akadémia élén történt személycserékről, a könyvtárigazgatásról, a Magyar Történelmi Film Alapítvány állami támogatásának megvonásáról. Holott – anélkül, hogy bárki igazmondási szándékában kételkedhetnénk – ez az aktus elsősorban nem az igazságról, hanem a politikai bizalomról szól. Arról, kik és hogyan szeretnék megingatni vagy megvonni a miniszterbe vetett politikai bizalmat, és a miniszter hogyan próbálja megakadályozni ezt. Emiatt szükségképpen árnyalt, szelektált az elhangzó kérdések és válaszok információtartalma.

Vegyük például a „Keserű-ügyet", amelyről a minisztérium közzétette – egyebek mellett – az átfogó intézményi felügyeleti vizsgálat részletes megállapításait (21 oldal), és a szakmai revízió egy ugyancsak terjedelmes (19 oldal) jelentését. Mi derülhet ki ezekből? Talán az, hogy a Műcsarnok művészettörténész igazgatója (szakmai meggyőződésből, személyes okból vagy más miatt) szembekerült a szakma egyes köreivel (amelyeket a jelenlegi kultusztárca is meghatározóaknak tekint). Szembekerült továbbá az intézmény dolgozóinak egy, ugyancsak meghatározó csoportjával (erre utal, hogy 1992 óta nem tudták elfogadni a kollektív szerződést; nagy volt a fluktuáció; legutóbb pedig a száznál kevesebb dolgozóból ötvenegyen írták alá azt a nyilatkozatot, amely az igazgatónő leváltását helyeselte). Ezenkívül a jelentésekben több tucat negatívumot írnak még a direktor asszony számlájára. Közöttük, bizony, mosolyogni valóakat is – már tudniillik, ha volna kedvünk mosolyogni rajtuk. Például, hogy „engedély nélküli burkolt támogatást" nyújtott a Stúdió „K" (színházi) Alapítványnak azzal, hogy térítésmentesen próbahelyiséget adott neki. A vizsgálat egyetlen megállapítása sem tartalmazza azonban, hogy ezt nem szívjóságból vagy netán haveri alapon tette, hanem azért, mert koncepciójában társművészeti programok is szerepeltek, és az ingyenes próbalehetőségért cserébe a Stúdió „K" közönségprodukciókkal kívánt „fizetni".

Az anyagban nem ez az egyetlen egyoldalúság, ráadásul készítői több helyen elismerő megállapításokat is tesznek az intézmény működtetésére, miközben leírják: a mai napig nem tisztázott, mi a Műcsarnok feladatköre. A tárca nem tette közzé, milyen követelményrendszer teljesítését, milyen koncepció megvalósítását várja el a mindenkori igazgatótól, és mennyivel hajlandó dotálni. A dokumentumgyűjtemény ráadásul – Fitz Péter átfogó és egészében negatív szakmai értékelése mellett – nem tartalmazza a revízióban ugyancsak részt vevő Bán András rövidebb, de kiegyensúlyozottabb és a Műcsarnokban felmerülő problémákat más kontextusban is tárgyaló elemzését. Pedig, ha már tárgyilagos megítélésre törekszünk, ez is kellene hozzá.

Mindezt nem azért mondom, mintha állást tudnék és akarnék foglalni abban, le kellett-e váltani Keserű Katalint, vagy a többi ügyben helyesen jártak-e el vagy sem. Csupán azért, mert, mint említettem, ez a meghallgatás nem annyira az igazságról, mint inkább a politikai bizalomról fog szólni.

Varsányi Gyula

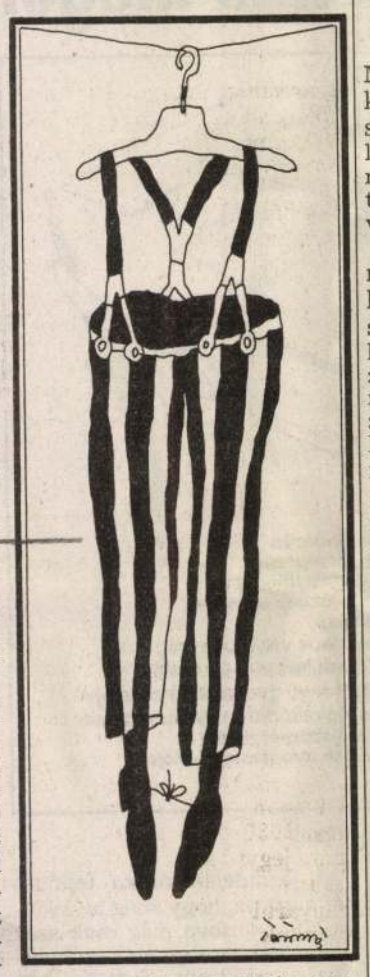

TETTAMANTI BÉLA RAJZA

Zámbó Jimmy királysága

Magyar rock- és popzene 1994-ben – I. rész

Mit lehetne mondani a magyar könnyűzene 1994-es évéről? A szokásost. Anyázni lehetne főleg, esetleg egyszer-kétszer elismerően csettinteni, aztán mentegetni, emlegetni a borzalmas viszonyokat, a ruppótlanságot.

Most megpróbáljuk végigvenni, hogy is volt, mi is volt. Jó hosszú lesz a dolog, négy részre szedtük, az tehát az első, ami a hazai rock fősodrával foglalkozik. A további részekben szó lesz még a diszkó-, techno-, dancezenekarokról, a metálról, az állandó visszatérőkről, old boyokról, alternatívnak nevezett mindenfélékről és nem alternatívnak nevezett mindenfélékről, punkokról.

A felsorolás önkényes. Van, aki azért maradt ki, mert elfelejtettem, van, aki azért, mert szándékosan kihagytam, van, aki azért, mert egyszerűen nem is tudok róla.

Itt elsősorban pop-rock van.

Tehát szubjektív ismertető következik. Először azonban tegyünk egy kis mentegető kitérőt: anyagi ügyekről.

Mert az anyagiakat fontos emlegetni. Enyhítő körülmény a zenekaroknak. A közönségnek nem.

A rockzene ugye egyenlő lóvé, szőke nő, flitter, nagy autó. Már akinek. Már ahol.

Mifelénk nagyon kevesen tudnak tűrhetően megélni belőle. A piac kicsi, az ipar tőkehiányos.

Leggyakrabban így néz ki a dolog: a tehetséges, befutni készülő zenész már teljesen kész felvételt visz a kiadóhoz, korábban kifizette valami szponzorpénzből a stúdiót, a kiadó elvállalja az anyagot, szerencsés esetben költ még valamennyit a reklámra, esetleg ad néhány forintot klipre. (A magyar tévé úgyse játssza azt a klipet, mondja a kiadó, minek pénzt feccölni bele. A klip tehát filléres borzalom lesz, a tévé így meg pláne nem játssza.)

A lemezbevételeket elosztják szépen, de még egy aranylemezes sem keresi hülyére magát csak a lemezből. A turnéra – amely lemezbemutató, tehát részben-egészben promóciós – viszont már megint a zenész koldulja össze a pénzt. Illetve, ha az illető zenekar jó bulikat csinál, jó közönsége van és keresik a klubok, akkor a koncertezésből éldegél.

Tulajdonképpen egy tuti módszer van, amivel megszedheti magát a magyar popzenész: a diszkózás. Egy szombat este öt playback vidéki diszkókban kegyetlen rohanás, de megéri. Itt húsz rongy, ott ötven, számla nélkül, adómentesen. Ebből meg lehet élni.

De nem csinálhatja ezt minden zenekar, nyilván vannak műfajok, amelyek nem élnek meg diszkókban.

Marad tehát a szponzorok utáni kajtatás. Az marad életben, aki össze tudja kaparni a pénzt. Ez a szelekció nem a minőségnek kedvez.

Most pedig lássuk 1994-et elejétől a végéig. Az év úgy kezdődött, hogy éppen kivégezte önmagát az utóbbi évek legsikeresebb magyar popzenei produkciója, a *Rapülők*.

A *Geszti–Berkes* szerzőpáros gulyásízű rapjét lehet nem szeretni, de amit csináltak, legalább új, lendületes és főleg szellemes volt. Aztán feloszlott a Rapülők, a popestablisment megkönnyebbülten sóhajtott, és ismét elfoglalhatták megszokott helyüket a slágerlisták élén *Zámbó Jimmyék*.

Én kérem, nem tudom, hogy miért bántják a magyart. Hogy miért agyondanolászott külföldi nyálslágerek feldolgozásai tarolnak még most is? Hogy miért nincsen nekünk például egy épkézláb rockzenekarunk? Vagy ha van, akkor azt miért nem szeretik? Miért nem szeretik *eléggé*?

Akárki akármit mond, nekem egy picikét ciki, hogy a Jimmy's Roussos a sárga földig alázza a teljes magyar popmezőnyt. Persze: ciki, nem ciki – ez van.

A rutinos éllovasok – *Tátrai Band, Horváth Charlie*, Jimmy, *Demjén, Edda* – megingathatatlanok. Pedig a kiadók veszettül keresték az átütő új rockzenekart.

A magyar Sony Music először a blueshullámot meglovagló, modernizált Stonest játszó *Kim-Nowakkal* próbálkozott. Félsiker. Hajt, táncol, ripacskodik *Novák Péter* énekes, őserővel nyomatja a régi dallamokat *Pribil György* gitáros, a produkció életképes, de komoly üzleti sikernek semmiképpen sem nevezhető.

A klubokban arató blueszenekarok közül a *Sonia és a sápadtarcúak* is tett egy nagy kísérletet. Lemezüket a Polygram adta ki. A fantasztikus hangú perui lány koncertjei teltházasok, de a CD-k, kazették nem fogytak túl jól. Itt már egyértelműbbek az okok. Egyrészt borzasztóan gyengén szól az anyag, másrészt angol nyelvűek a dalok. És bizony nem sok reklámot kapott. Nincs más előre, mint hátra: a legfrissebb hírek szerint a Sonia szépen visszasomfordál egy kis független kiadóhoz.

Az új, nyugaton divatos rockműfajokban is megpróbáltak elindítani néhány zenekart. A rap és a metál ötvözetével próbálkozott a *Mex*. A Bumm! Nesze neked! című lemez (Sony Music) féloldalasra sikerült. *Madarász Gábor* ugyan elképesztően jó gitárhangzást talált ki, a szöveg gyenge közepes, az

ének harmatos, a ritmus pedig kifejezetten erőtlen. Madarászra viszont érdemes figyelni, ő az új gitáros nemzedék (poszt-Tátrai) egyik legfontosabb figurája.

Szintén rapmetálszerűségre, de inkább hardcore-ra nyergelt át a Sex nélküli *Action*, az EMI-Quint menője. Az image (tetoválás, mellizmok) abszolút amerikás, a zene egy az egybe leakasztott, a szöveg meg ...brrr. Az Action zenészei lemásolták a világszerte divatba jött brutális hardcore-bandákat. A recept egyszerű, de a magyar közönség gyomra (az a gulyáshoz szokott) nem, vagy nagyon nehezen veszi be a brutálzenét. Hozzánk mindig csak a nyálhullámok gyűrűznek be. A Pantera, a Biohazard, a Body Count *nem üzlet* Magyarországon.

A hazai (jó és eredeti!) hardcore-zenekarok kínlódnak. Például a trióvá fogyatkozott *Leukémia*. Ennek a bandának világszínvonalú nótái vannak, de hiába. Pénz nincs, a kereslet minimális. Ha kétszáz ember összejön egy Leukémia-koncertre, az nagyon jó.

És most jön a hardcore-Action... A nőfaló, koszos cowboyok kőkemény utcagyerekekké vedlettek. A közönségük egy része biztosan veszi a lapot. De az Actionból csak egy kis magyar Body Count lesz. Népszerűségileg talán jobban jártak volna, ha megmaradnak a Sexnél.

Az exneotonos *Pásztor László* által irányított és Warner-céggé avanzsált Magneoton, amely sikeresebbnél sikeresebb kiadványokat mondhat magáénak, szintén megpróbálkozott némi újítással. A Fiatarock-sorozatban jelentette meg a *Géniusz* lemezét. Nem túl nagy sikerrel. A Géniusz megmarad a középkategóriás yuppie-k bulizenekarának, a klubokban szépen eltáncolgat az ifjúság LGT-feldolgozásaikra.

A Magneotonnak pedig még ott van a legnépszerűbb magyar rockzenekar, az évről évre egyre profibb és egyre rosszabb Edda. Minden lemez tuti siker.

No meg a *Hobo*. Nagy visszatérésnek szánták az új lemezt (Bill és Földes újra együtt), de sikeresnek nem lehet mondani, jónak még kevésbé. A HBB szép lassan bebetonozott rockintézménnyé vált.

És ne felejtsük ki a már emlegetett Tátrai Bandet sem a Magneoton rockmenői közül. Tátrai-ék két CD-je (Utazás az ismeretlenbe I–II.) az év végét a listák élbolyában töltötte. Teljesen profi zenekar, kitűnő zenészekkel, csak tűz, az nincsen már az egészben. De hát a fiatalos lendületet nem is a negyven-ötven felé (felől) ballagó rockrókáktól kell várni.

Horváth Charlie egyedül, szólóban is legalább annyira sikeres, mint Tátraiékkal. A Rózsa Records a kiadója, de mostanra a nagyon sikeres független kiadóként működő Rózsát is bekebelezte a Warner, pontosabban a Magneoton.

A Magyar PolyGram is kereste a maga rock-sztárzenekarát. Nem vett zsákbamacskát, amikor a Rózsa Recordstól kivásárolta a *Kispál és Borzt*. Szépen futottak 1993–94-ben. Tehát már a PolyGram adta ki az új Kispál-albumot, a Sika, kasza, léc címűt.

A Kispálról rosszat mondani nem tudok. Ötlet, szellemesség, egyszerűség és profi, kitalált hangzás. Persze sosem fogják lemosni Zámbó Jimmyt, de ne feledjük, hogy ez a zenekar az alternatívnak nevezett rockvilágból érkezett. (Magyarországon alternatívnak hívják a jó, de nem népszerű rockzenekarokat.) Ja, és vidékről, ami megint hátránynak számít minálunk. És a kiadó sem költ rájuk valami sokat.

A Kispál furcsa helyzetbe került az év végére: budapesti koncertjeire nem fértek be a rajongók, vidéken is telt házak előtt játszottak. Stadionokba nem mehetnek, mert ott elveszne az egész lényege.

És hogy mennyire relatív az a nagy-nagy siker: az új lemez úgy tizenötezer példányban ment el, hogy arany legyen, szinte reménytelen. Jimmy gyémántot szokott csinálni...

Nos, a PolyGram még egy tehetségkutató akcióval is megpróbálkozott. A Marlboro Music Rock In vetélkedő győzteseinek lemezeit adta ki. De sem a *Necropsiától*, sem a *NeverGreentől* nem várható, hogy letarolja a listákat. A Necropsia nekem szürke deja vu hardcore, a NeverGreen némileg izgalmasabb doomzenekar.

A tehetségkutató döntőjében a zsűri nem nagyon méltányolta a szegedi *Nyers* zenekar teljesítményét. Annál inkább a közönség. A BMG aztán lecsapott a Nyersre, úgy néz ki, tavasszal jön a lemez. A Nyers első hallásra Red Hot Chili-epigonnak tűnhet, de ezek a fiúk sok mindent tudnak. Játszottak már thrasht, funkyt, „sima" rockzenét, és képesek valami sajátosat kotyvasztani ezekből a műfajokból. És ami a legfontosabb: a Nyers frissnek, korszerűnek ható zenét csinál. Keményet, de néhol dallamosat, úgyhogy talán még belefér a „fogyasztható" kategóriába a Nyers-zene.

A PolyGram-Zebránál jelent meg az *Irigy Hónaljmirigy* Fetrengése. A zenekar a Voga–Turnovszky légtornászkettős óta az egyetlen igazi rockparodista társulat. Jó zenészek, poénjaik is akadnak, bár szerintem Vogáék jobban sziporkáztak. Idén befutottak, nagy bulikat játszanak, a lemez meglepően jól megy; annak ellenére, hogy a Mirigy „konzervből" kevésbé jön be, igazi terepe a koncertszínpad. A paródia műfajában érdemes próbálkozni, hiszen alapanyag van bőven, és röhögni mindenki szeret. (Még ha kínjában is...)

A rockújításokkal foglalkozó rész végére hagytam az év legnagyobb zakóját, a *Love* zenekart. Úgye nálunk azt szokták mondani, hogy hiába jó egy zenekar, sosincs pénz a befuttatására, a reklámozására, az image kitalálására. Na itt pont fordítva történtek a dolgok. A zenekart kitalálták, volt menő neohippi image, futtatták, agyonreklámozták... és bizony, ahhoz képest, hogy mennyit öltek bele, nagyon gyengén muzsikál. Van, aki azt mondja, hogy pont a túlzott reklám tette hiteltelenné. Püff.

Uj Péter

Jugoszláv voltam

A berlini filmfesztivál kitüntetettje, Milorad Krstic

Ezüst Medvét kapott a berlini filmfesztiválon A kedvesem elhagyott című nyolcperces magyar animációs film. Rendezője: Milorad Krstic.

– Szlovéniában születtem, iskoláimat Horvátországban és Szerbiában, Újvidéken végeztem. Ott dolgoztam jogászként, emellett festettem és rajzoltam. Sok kiállításom volt Belgrádban, Zágrábban és Szarajevóban, továbbá Németországban, Hollandiában és Magyarországon.

– 1989-ben miért jött Magyarországra?

– Nem a háború elől menekültem. Egy pesti lány miatt jöttem, aki most a feleségem. Nyugatra akartam menni, Budapestet az első lépésnek szántam, aztán itt maradtam. Nem kell tovább menni, ez már Nyugat. Tetszik nekem a város, az emberek, az élet. Világváros.

– A múlt héten azért nem beszélhettünk, mert Újvidéken volt. Hogyan viszonyul a volt Jugoszláviához és ahhoz, ami ott most történik, ön, aki három egykori tagköztársaságában is élt?

– Szerb vagyok, de életem legfontosabb élményei Horvátországhoz, Szlovéniához és a Vajdasághoz kötnek. Én jugoszláv voltam. De ilyen ország már nem létezik. A helyén létrejött országok nekem már mindmind külföld. Külföldön vagyok most is. Úgy döntöttem, nekem az nem fontos, milyen országban élek. Csak a kapcsolatok érdekesek, és hogy rajzolni, festeni, dolgozni tudjak. Újvidéken járva az volt a benyomásom, hogy oldódik a korábban tapasztalt nyomasztó helyzet. Pozitívabb energiákkal töltődtek fel az emberek.

– Megjelenik munkáiban mindez?

– Volt egy kiállításom a Roczkov Galériában Jugoszláv vasutak címmel. Abban közvetlen impresszióimat jelenítettem meg. Nemcsak a háborúról, hanem a volt Jugoszláviáról is. A vasutakról, amelyek összekapcsolták Macedóniát, Horvátországot és a többi tagköztársaságot.

– Hogyan támadt az animációs film ötlete?

– Két éve jártam a Varga Stúdióban. Ismerték a munkáimat, felkértek egy film készítésére. Előadtam az ötletem, megírtam a forgatókönyvet. Ez volt az első filmem.

– És ez rögtön egy Ezüst Medvét hozott...

– Nagyon örülök, hogy egy ilyen rangos fesztiválon, mint a berlini, megkaptam ezt a díjat. Remélem, hogy tovább tudok dolgozni ezen a területen.

– Elég nehezen adja magát a film...

– A szerelemről szól, az erotikáról, a szexről. Zavaró lehet, hogy a lány jelenetről jelenetre változik. Hol lepke, hol hal. Kezdetben a kapcsolatban a lány egy tárgy, egy játékszer. Majd megváltoztatja a szabályokat. És a férfit teszi játékszerré. Játékuk veszélyessé válik. A szerelem, mint szado-mazo szex. Leegyszerűsítve ez majdnem feminista film. Kapcsolatainkban fizetnünk kell a hibáinkért.

Sós B. Péter

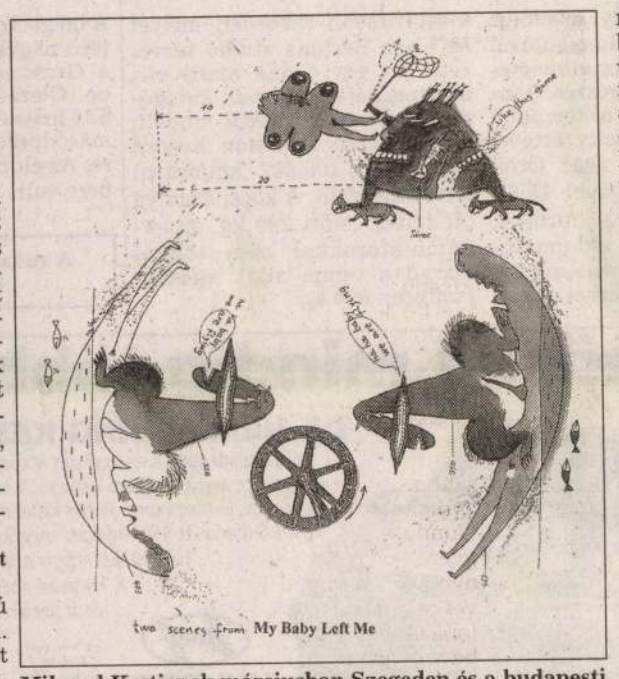

Milorad Krsticnek márciusban Szegeden és a budapesti Roczkov Galériában nyílik kiállítása

KESERŰ KATALIN

ÚJ MŰVÉSZET

2000/ÁPR.

P-9765

12.0.

Hilscher Zoltánnak a bátyja.

4. Ld. 1066.sz.

kívánja, és nem akar kivételezettséget fenntartani az elmúlt ötven év történéseivel foglalkozó filmeknek. Szerinte az ilyen típusú filmek iránti érdeklődés egyébként is számottevően csökkent, és nem árt határt szabni a filmes lobby étvágyának sem.

1994. aug. 11-én még a pótköltségvetés elfogadása előtt az MFTA kuratóriuma levélben fordult a miniszterhez, és személyes találkozót kért a szándékok tisztázása érdekében. Nov. 7-én egy főosztályvezető szóban tájékoztatta a kuratórium elnökét: 1995-ben ne számítsanak költségvetési pénzre. Nov. 25-én az elnök nehezményezte a válasz és a személyes találkozó elmaradását.

Még ebben a hónapban a parlament plénuma előtt két hatpárti változat is megjelent az MFTA támogatását illetően. Az egyik a neki szánt 120 milliót az MMA költségvetésébe olvasztja. A másik, amit az MFTA kuratóriumában is benne levő Kósa Ferenc és a szabad demokrata – állítólag a frakcióval ezt nem egyeztető – Mádai Péter támogat, 90 milliót adna a túléléshez. A második változatot a Pénzügyminisztérium nem támogatta, így a MÜM sem.

A miniszteri találkozó azonban még ezek után, sőt a megsemmisítő parlamenti döntés után sem jön össze. Csak Török András fogadja a filmeseket. Az audienciáról készített emlékeztetőben Török azt írja: *Köszönöm, hogy elfáradtak hozzám, elfogadva régen esedékes meghívásomat. (...) Szeretném újból hangsúlyozni, hogy az elkészült filmekről a minisztériumnak nagyon jó véleménye van.*

Fodor Gábor csak január végén válaszol a kuratóriumnak! Négy és fél hónappal az első levél után, és némileg más szellemben mint beosztottja: az utóbbi *két évben beérkezett pályázatok már a tematikai és művészi elszegényedés, kifáradás jeleit mutatták.*

A történet azt példázza, hogy Fodor Gábor ott is támadási felületet ad, ahol ezt könnyűszerrel el lehetne kerülni. A párbeszéd elmaradása olyan helyzetet teremt, amelyben dúsan tenyészhetnek az ellenérdekű felek és megbántottak rosszhiszemű feltételezései. Ez persze nem kultúrharc, de a kultúrharc vádját hangoztatókkal szemben nem a legcélszerűbb harcmodor.

ZÁDORI ■■■

A bizalomhiány mozzanata

INTERJÚ JÁNOSI GYÖRGGYEL, AZ MSZP ALELNÖKÉVEL

1994. június 4-én, a koalíciós tárgyalások küszöbén azt nyilatkoztad a Népszabadságnak, hogy az MSZP-nek gesztusokat kell tennie, fel kell ajánlania az SZDSZ-nek a tárcák egyharmadát és esetleg a parlamenti elnöki posztot is. Akkor lelkes koalíciópárti voltál.

Ezzel a nyilatkozattal valóban szerettem volna világossá tenni az álláspontomat. Természetesen nemcsak a magamét, mert egy bizonyos körrel ezt alaposan megbeszéltük.

Több oka volt annak, hogy én akkor a koalíciót támogattam. Az egyik: a külföldi megítélés és támogatás borzasztóan fontos volt, és akkor az MSZP-vel szemben még bizonyos fenntartások fogalmazódtak meg külföldön. A másik: hogy kritikus helyzetben lévő társadalom esetében döntő kérdés, hogy az értelmiség mint közvélemény-formáló réteg ki mellé áll. Márpedig ez az értelmiség nagyrészt ezt a két pártot támogatta. A harmadik: minél szélesebb alapú koalícióra kellett törekedni, mert krízishelyzet volt, további megszorító intézkedésekre volt szükség.

Ehhez képest, ha hinni lehet Pokol Bélának, a közelmúltban egy interjúban olyan skorpióhoz hasonlítottad a szabad demokratákat, akik „természetük miatt" nem tehetnek arról, hogy marnak.

Ez egy sajátos olvasata a *Magyar Nemzet*-beli nyilatkozatomnak. Ilyen ügyekben nem árt a forrást megjelölni. Ott egy hosszú interjú végén azt kérdezték, hogy egyben marad-e a koalíció. Az én válaszom erre az volt, hogy nagyon remélem: erre a koalícióra nem lesz igaz az egykori mese a skorpióról és a békáról. És ez más. Egy picit azért változott az álláspontom ennyi idő alatt. Az egyik ok, hogy ez a koalíció nem szerves abban az értelemben, ahogy az előző az volt, mert ideológiai rokonság, a politikai értékrendek közelsége fűzte össze. A másik ok, és ebben az SZDSZ felelősségét is látni kell, hogy két nagyon eltérő arányú és támogatottságú párt kötött koalíciót. Ilyen arányok esetén a kisebbik partnerben elementáris erővel él az igény, hogy fenntartsa a politikai arculatát. Én úgy érzem, hogy az elmúlt hónapokban az SZDSZ ezt a törekvést egy kicsit túlhajtotta. Amit egyesek úgy fogalmaztak meg, hogy az SZDSZ úgy viselkedik, mintha belső ellenzéke lenne a koalíciónak.

Például tegnap Csintalan Sándor...

Igen. Fordított esetben persze a szocialista párt is kínosan vigyázna arra, hogy az arculata megmaradjon. Csak innen nagyon könnyű átcsúszni a belső ellenzék szerepébe, és az SZDSZ-szel olykor ez történik.

Most éppen az MSZP elnöksége jelentette ki, hogy nem ért egyet a művelődési tárca által kidolgozott NAT-tervezettel, holott a közösen elfogadott kormányprogramban ez áll: „A közoktatási törvény módosítása során a kormány összhangba kívánja hozni a képzési szintek rendszerét a nemzetközi gyakorlattal. Távlatilag a háromszintű (alap, alsóközép- és felsőközépfokú) iskolaszerkezet kialakulását tartja kívánatosnak."

Mást is lehet idézni. Például azt, hogy ez a kormány hangsúlyt fog helyezni arra, hogy a korai szegregációt és szelekciót mérsékelje, és a pályaválasztást minél későbbre tolja ki.

Magyarul arról van szó, hogy túl gyorsnak, túl elsietettnek tartjuk most ennek a modellnek a bevezetését, mert olyan hatásokat idéz elő, amelyek más ponton sértik a kormányprogram szellemét, például a korai szelekció és pályaválasztás kényszere elkerülésének elvét. Úgy ítéltük meg, hogy ez a hármas képzési szintű modell, amely mögött nagyon sok szakmai racionalitás van, és amely távlatilag elkerülhetetlen, csak megfelelő finanszírozási és átjárhatósági feltételekkel biztosítható. Minden ilyen modellváltás, ha el akarjuk kerülni az esélyegyenlőtlenség növekedését, sokba kerül.

A negatív hatások csak akkor kerülhetők ki, ha van beruházás, és erre most nincs esély.

Nem hiszem, hogy a háromszintes rendszer a jelenlegihez képest növelné az esélyegyenlőtlenséget. A 8 + 4-es iskolaszerkezet már erőteljes bomlásnak indult. Az új szisztémában pedig legfeljebb a 4 osztályos iskolákból lennének 6 osztályosak, és a

tották alkalmasnak az állás betöltésére. A bírálóbizottság négy tagja Pált látta alkalmasabbnak, míg a MÜM-öt képviselő Török András Barnát. A miniszter salamoni döntést hozott: igazgatónak Barnát nevezte ki, míg az újonnan létrehozott tudományos igazgatói posztra Pált jelölte. A (tudományos-kulturális) hatásköri megosztást egy már régóta készülő MÜM-koncepció is tartalmazza.

A könyvtárügy átszervezése szorosan kapcsolódik a MÜM kormányprogramban vállalt átszervezéséhez. Ebben a kultúra területe maradt a legutoljára. Tudomásunk szerint Török András azért húzódozott, mert míg más területeken ma kisebb a változás, addig a kultúráról még nem igen sejthető, hogy hogyan is fog kinézni, így egy új szerkezet kialakítása már önmagában is veszéllyel jár. Nem beszélve az átpolitizálódás okozta problémákról. Konok minisztere azonban nem ismert pardont. Több változat után január 1-jével (az önkormányzati kapcsolódásra hivatkozva) a helyi és területi könyvtárak ügyét, és ezzel párhuzamosan az addigi könyvtári osztály vezetőjét is áthelyezték a Közművelődési Főosztály alá. Ő azonban tiltakozott a könyvtárügy szétválasztása ellen (a tudományos és szakkönyvtárak meg az általános szakmai felügyelet továbbra is a Nemzeti Örökség Főosztály alatt működő könyvtári osztályon maradt), majd nem fogadta el a felkínált állást. Protestált Vadász János, a Közalkalmazottak és Közgyűjteményi Dolgozók Szakszervezetének elnöke is. Persze neki is jó oka volt erre. Fodor Gábor miniszter többször nem tett eleget meghívásainak. Így aztán előbb nyílt levelet fogalmazott Fodor ellen, majd Horn Gyulának küldött egy bizalmasat, amit egy sajtótájékoztatón ismertetett. Talán innen merített a kormányfő, amikor parlamenti beszédében felhívta Fodor figyelmét, hogy lehetőleg egyeztessen a szakmai és szakszervezetekkel.

Revízió

A Műcsarnok ügyéről már részletesen szóltunk (Beszélő, febr. 2.). Az azóta nyilvánosságra került revíziós vizsgálatok érdemben nem módosítottak lapunk eredeti véleményén. A miniszter a meghallgatáson ismét megerősítette, helyesen léptek. Ezzel Török András is egyetértett, aki bár súlyosan egyoldalúnak és etikátlannak érzi, hogy korábbi cikkünk készítésekor vele nem kerestük eléggé a négyszemközti beszélgetés lehetőségét (olvasóinknak: a Török tartotta másfél órás sajtóbeszélgetésen a cikk szerzője részt vett, majd a helyettes államtitkár külföldre utazott), szívesen állt lapunk rendelkezésére. Szerinte, ha határozottabbak, és a választás után lépnek, nem lett volna ekkora botrány, de mindenképp csak a vizsgálat eredményének tudatában kívántak felmondani.

Keserü Katalinnak vezetői alkalmatlanság miatt mondtak fel. A komplex ellenőrzés jelentésének összefoglalójában ez áll: *A vizsgált időszakban a szakmai feladatoknak pénzügyi egyensúlyi zavarok nélkül sikerült eleget tenni, annak ellenére, hogy nem minden esetben törekedtek a leggazdaságosabb megoldásokra, a jogszabályi előírások feltétlen betartására.*

Mindenesetre – mint hírlik – Keserü elbocsátásának akkora hullámai voltak, hogy Török András felajánlotta lemondását, de a miniszter ezt nem fogadta el.

Struccpolitika

Fodor Gáborról már az elmúlt parlamenti ciklusban, még emberjogi bizottsági elnök korában az a hír járta, kerüli a számára kellemetlen helyzeteket. Ez normális dolog. De a miniszternek szakterülete legtöbb szereplőjével kommunikálnia kell. Különösen fontos ez olyan kínos döntések előtt, amelyek következtében az eddig támogatottak ezentúl egy fillért sem kapnak. Persze naivitás lenne azt hinni, hogy a pórul járt meggyőzhető, de az is, hogy így a problémák elkerülhetők.

Az 1992. évi költségvetésben a filmes szakma rosszallása ellenére 100 milliót szavaztak meg történelmi dokumentumfilmek készítésére. Akkoriban az a hír járta, mindez azért történt, mert Sára Sándor összekülönbözött a Magyar Mozgókép Alapítvánnyal (MMA), lévén, hogy készülő dokumentumfilmjéhez nem kapott pénzt.

1993-ban ebből nőtt ki a MÜM által létrehozott Magyar Történelmi Film Alapítvány (MTFA), amely 1993-ban nagyon magas, 350 milliós támogatást kapott, igaz, ekkor már játékfilmekre, archiválásra, régi anyagok felújítására is. A múlt évben a pótköltségvetés, miként a MMA-tól, az MFTA-tól is elvont a 300 millióból 80-at. Világossá vált, hogy a filmművészet kétcsatornás támogatása sokáig nem tartható fenn.

Bármily kisszerű volt is az MFTA indulása, sok értékes vállalkozást támogatott: 74 dokumentumfilmet, 7 játékfilm forgatókönyvét, 10 forgatását és 7 értékmentő projektet. Több elkezdett filmet folyamatosan forgatnak. Az MFTA jól körülhatárolt támogatási rendszert dolgozott ki (csak a filmek költségvetésének maradék felét-egyharmadát finanszírozzák, és azt is a felhasználást nyomon követve, több részletben).

A miniszter indokai között szerepel, hogy a csökkenő pénzeket koncentrálni

A kultúrkormánypárt: Rajk László, Molnár Péter (SZDSZ)

Keserü Katalin

ELŐSZÓ

A budapesti Műcsarnokot (Kunsthallét) újra megnyitó kiállítás az európai Kunsthallékkal együttműködve jött létre, a mára sokféle profilú, alapjaiban azonban rokon karakterű, zömükben XIX. századi alapítású művészeti intézmények mai funkcióját, ars poeticáját megismerendő-megismertetendő. A „kortárs művészet" térhódítása, élete szervezett formáinak kialakulása a XIX. század elején Európának a tradicionálisan a német kultúra vonzáskörébe tartozó részein (Közép- és Észak-Európában) a Kunstvereinek és Kunsthallék létesítésével indult meg. A II. világháborúig ezek története egészen hasonló. A budapesti Műcsarnok 1991–94. között folyt rekonstrukciója és modernizációja után újramegnyitása méltó alkalom az 50-60-70-es években elsősorban állami kultúrpolitikai reprezentációt végző magyar és közép-kelet-európai kiállítóhelyek visszavezetésére természetes művészeti és szervezeti kontextusukba. A kiállítás egyúttal a Kunsthallék első közös kiállítása.

A kontextus ma több régió között áll fenn, tágabb értelemben alakítói a Kunsthalléknál korábbi angol és francia kiállítási paloták, illetve a későbbi kortárs művészeti centrumok és intézetek is. Van-e valami speciális a mai Kunsthallék működésében, esetleg a közép-kelet-európaiakéban; visszahat-e ez utóbbiak visszacsatlakozása társintézményeikre; hogyan jellemezhetők a „grand palais"-kal, kortárs művészeti centrumokkal összevetve a Kunsthallék — ezek a kiállítás kérdései, természetesen az elsősorban a kortárs művészetet reprezentálni kívánó gondolat mellett.

A kiállítás címe mögött az az egyszerű művészettörténeti tény áll, hogy — más nagy kultúrák tradicionális sajátosságaitól eltérően — Európában, különösen a modern korban a művészet folytonos újításai révén tudott fennmaradni egyrészt (mondhatnánk: ez az európai típusú művészet jellegzetes vonása), s ez mindig összecsapott az akadémikus, konzervatív művészetszemlélettel. Az összecsapások színhelyei általában a műcsarnokok voltak. Másik jellemzője az európai művészetnek s egyúttal kritériuma fennmaradásának az újítások, távoli, az ún. nagyművészeten kívüli hatások beépülése a művészetbe. Ma ez a kettős folyamat éppúgy aktuális, mint a műcsarnokok történetét felölelő majd 200 éven át, végig. Kiállításunkon tehát azt is szeretnénk bemutatni, miként munkálkodnak ma műcsarnokok e kettős tradíció fenntartásán; mai akadémizmusok és újítások vitájában milyen álláspontot képviselnek; hogyan reprezentálják a multikulturálissá vált világ sokféle típusú művészetét, a művészetben megmutatkozó új szándékokat, legyenek ezek akár a kép újabb szerkesztési módjaival, akár témáival, fogalmával, a kultúra tágabb köreit is felölelő alkotó szemlélettel, akár regionális tradíciók újrafogalmazásával kacsolatosak.

Szeretettel és tisztelettel köszöntjük vendégeinket, a német, svájci, osztrák, dán, svéd, finn, észt, litván és horvát Kunsthallékat, és reméljük, kiállításunk folytatásra talál valamelyiküknél a következő években.

Keserü Katalin

Keserü Katalin

KESERŰ kutalin

A MŰCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT

HERNÁDI GYULA

KIÁLLÍTOM A BARÁTAIMAT

CÍMŰ PERFORMANCE-ÁRA 1995. FEBRUÁR 3-ÁN, PÉNTEKEN 18 ÓRÁRA

RENDEZI: JANCSÓ MIKLÓS

ERNST MÚZEUM, BUDAPEST VI.

NAGYMEZŐ UTCA 8.

Kesaü Katalin

A 80-as évek

a kortárs művészet nyilvánossá és értékké válásának kora Magyarországon. 1980-ban Óbudán, a 70-es évek magyar művészetét bemutató kiállítássorozat (Tendenciák, Óbuda Galéria) már majdnem minden kívánt mű kitételét lehetővé tette. A 80-as évek „esztétikai forradalma", több irányból vezető előzmények után, az első új szellemű kiállítással már a nyilvánosság előtt látszott megkezdődni 1981-ben (Új szenzibilitás, Fészek Galéria, rendezte Hegyi Lóránd). Ugyanakkor kiemelkedő értelmiségiek, az előző évtizedek előtanulmányai alapján (másfél évtizeddel realitásuk valódi ideje, a '68-as reformperiódus és ennek befagyasztása után) új társadalmi-gazdasági rend megvalósításához nyújtottak javaslatokat. (Gondoljunk a Magyar Pszichiátriai Társaság üléseire 1982–83-ban, melyeken a szociálpszichológia neve alatt Buda Béla, Hankiss Elemér, Liska Tibor, Kornai János nyilvános vitái zajlottak!) A Magyar Építőművészek Szövetségének estjein pedig a meghívott vendégek révén már egy új, a rendszerteremtő struktúrák helyett az emberi teljességre és érzékenységre alapozott világkép fogalmazódott meg. Megkezdődött az „enyhülés", s az évtized végén lezajlott a „bársonyos forradalom", aminek keretében, úgy tűnt, megkezdődhet végre a javaslatok intézményesülése, a társadalmi-kulturális élet struktúráinak kialakítása, modernizálása.

1990-ben azonban Székesfehérvárott az évről-évre, műről műre gonddal építkező múzeum „állandó kortárs gyűjteményének ideiglenes bemutatója" nyílt meg. A címbe rejtett ambivalencia az eredményes folyamatok intézményesülésének klasszikus rendszere helyett továbbra is bizonytalanságot jelez. Az aere perennius értékrendje helyett (kényszerből és már megszokásból is) egy másikat, pozitív értelemben, melyben a kezdeményezés az érték. Nyilvánvaló lett tehát (gondoljunk az Európai ház — Művészek az udvaron — Gáz van minden emeleten c. telefonos videoperformance-ra a Francia Intézet és az Iparművészeti Főiskola rendezésében), hogy az intézményesüléshez pénz kell (amit a 80-as évek során még biztosított az állam a kultúra számára, a végén viszont már nem volt miből), hogy a meglévő tehetség és akarat mellé társadalmi szándék és politikai készség is szükséges. Az előbbi közös érdeket feltételez, ami a kortárs művészettel kapcsolatban az „enyhülés" rövid ideje alatt nem alakulhatott ki. A politikai készség pedig épp az évtized végére vált bizonytalanná, polarizálódván az érdekek múltra, jelenre, jövőre vonatkozva.

Az új művészet értékké válása, kanonizálódása ugyan hamar lezajlott, de a kultúra folyamatosságának egyik alapvető biztosítéka: az értékfenntartás folytonossága nem adatott meg. Annak következtében, hogy a társadalom aktuális (gazdasági-politikai) egzisztenciális kérdései mindezenközben megoldatlanok voltak, s előtérbe kerülvén háttérbe szorították az ember (a kultúra) többi alkotó szándékát. A kultúrát alkotó ezen területek kiegyensúlyozatlan működése — időről időre egyiknek eluralkodása a másik rovására — önmagát folyton újratermelő történelmi jelenség nálunk: lehetetlenné teszik az egyes kulturális területek (társadalom, művészet, nyelv, vallás) együttműködését, folytonosságát, a tradíció kialakulását.

•

A 80-as évek művészetét az „új kép" megjelenésével és térhódításával szokták jellemezni. Mivel azonban az erről szóló publikációk nagy része már az évtized közepén megjelent, gyanítható, hogy más történetek is lejátszódtak még ezt követően az adott időben, mely alatt a 70-es évek második felét is magába foglalja. Ezeket figyelembe véve, az előzmények és az új kép kialakulása mellett érdemes külön figyelni az évtized második felére tehető hangsúlyeltolódásokra és a 80-as évek végének újabb jelenségeire, amik esetenként a képen kívüli területeken mutathatók ki, s a kép mellett más műformák életének áttekintését is megkívánják.

Noha az 1980-as évek elejére, úgy a klasszikus értelemben vett képzőművészeti

a természet általánosan az emberre vonatkoztatott értékei egy újfajta univerzalizmus kialakulásához (Bakos Ildikó homokműveiben például) vezettek, ami nem ismeri a kulturális fokozatokat, és nem fejlettség alapján különböztet meg, ha egyáltalán megkülönböztet szubkultúrát, prehisztorikus, törzsi és naív kultúrát, magaskultúrát. A mindig is kis méretekben (a performance-on kívül tárgyakban és rajzban) gondolkodó Böröcz András 1989-ben a civilizáció, a megtervezhető világ s a magas művészet jelképéből, a ceruzából kis, a törzsi művészetre emlékeztető figurákat kezd faragni, ugyanekkor leplezetlen érdeklődés mutatkozik, 18–19. századi motívumok felelevenítésével, a meleg és szeretetről szóló történetek iránt, a történelem agressziójának személyes „átdolgozásával" az agresszív kultúrán való túllépés irányába (*Gerhes Gábor, Gerber Pál*). Nyilvánvaló szerepet játszott mindennek megjelenésében az ahistórikus, meditatív távol-keleti kultúra popularizálódása Nyugaton, melyben ráadásul az élet és kultúra azonos, s a kultúra különböző területei is szimbiózisban élnek egymással.

Fiatal művészek újabb csoportosulásai (Block, 1990), közös megjelenései (Vágy '89, Józsefvárosi Galéria) jelzik Magyarországon ennek az új univerzalizmusnak kialakulását, miközben az Óbuda Galéria kiállításai egyre következetesebben tárják fel rejtőzködő múltját, előzményeit a magyar művészetben, párhuzamosan az absztrakció vagy a konceptualizmus érzékenységgel telített, intimebb műformáinak rendszeressé váló bemutatásával, amihez az 1989-ben nyíló első magángaléria (Hans Knoll) programja is hasonlatosnak látszik. (A posztkonceptualizmus egyre nyilvánvalóbb jelentőségét 1980-ban a Tendenciák VI. kiállítása vetette fel.)

Az alternatív művészet eredendően művészetek közti jellege, kulturális fokozatokat meg nem különböztető szemlélete részben feloldódni látszik az új univerzalizmusban, az új szenzibilitás jegyében, de fiatal művészek csoportjai újra élesztik műformáit (*Varkoly László* és tatabányai köre), sőt, ki is terjesztik (lásd a miniplakátok expanzióját a „giant poster"-ig, 1988), s fiatal művészettörténészek szervezésében ágainak rendszeres „fesztiváljai" is kialakulnak (Expanzió, Vác, 1989-től). A historizmusba/eklektikába forduló új kép stílusművészete pedig, elválva a képtől, pszeudo enteriőrdarabokban a (posztmodern) kultúra érzékeny dekadenciájához teremt dekoratív környezetet (*Barabás Márton*), miközben, talán már a harmadik generáció kezén (*Gaál–Szurcsik*) a rajzi és festői irány imagista módon egyesül.

Ugyanakkor a kép, a festészet klasszikus értékei a felelevenedő konceptualizmus segítségével élednek újjá. Szerepe van ebben a folyamatban az 1970 körül Magyarországról emigrált konceptualisták visszatérésének is, de a szubjektivitás erősebb fokozataitól inkább tartózkodó, eredetileg is konceptuális indíttatású művészek érzékenyebb, puritánabb képi világa újra megjelenésének is. A konceptuális megközelítés a képet mint igazi illuzionista realitást tekinti, s úgy érzékibb mint absztrakt változataiban az európai művészet klasszikus műformájának érvényességét újítja meg (Károlyi Zsigmond, *Maurer Dóra, Konkoly Gyula, Szikora Tamás*, a szobrászati jellegű tárgyalkotásban *Érmezei–Rauschenberger* korpuszai).

Keserü Katalin

E rövid bevezető inkább áttekintés, semmint elemzés az elmúlt évtizedről, amelynek művészéhez további értelmezéseket kínálnak a korábban rendezett székesfehérvári tárlat, a jelenleg megjelenés alatt álló, A modern poszt-joi c. tanulmánykötet, Forgács Éva, György Péter, Hegyi Lóránd, Hajdu István, Keserü Katalin, Peternák Miklós, Sebők Zoltán más-más témákat feldolgozó kötetei.

A 80-as évek — Képzőművészet című kiállításon mindazokat a mozgásokat, kisebb elmozdulásokat bemutatjuk, amelyek az évtized több szálon futó történetét alakították. Az iparművészetből csak jelzésként emelünk ki egy-két művet, melyek az érzékenység kezdeményezői, vagy hatásáról vallanak. Ugyancsak jelezzük a video- és a technikai művészetek jelentőségét, de erről, valamint a szcenikai művészetek változásairól másik kiállításban szeretnénk szólni, tekintve e művészeti ágaknak a képzőművészetével rokon, de lényegileg mégis más gondolkodásmódját. A kiállítás természetesen nem lehet teljes, de reprezentálja — jelzésszerűen — azokat az életműveket is, melyeket talán meg sem érintett az új érzékenység kora. Köszönet illeti mindezért magukat a művészeket, a 80-as évek magyar művészetét gyűjtő hivatalos és magángyűjteményeket, mely utóbbiak közül kiemelésre méltó a korszak pluralizmusát képviselő Első Magyar Látványtár Alapítvány, a múzeumiak közül pedig a regionális nemzetközi kapcsolatokat is ápoló Szombathelyi Képtár. A teljesség kedvéért hadd említsük meg itt azt a két, külföldön kialakult magyar művészeti gyűjteményt, melyek egyike, a bolzanói Rizgyűjtemény az új kép, míg a stockholmi Layola Art Studio az alternatív új szenzibilitás reprezentatív képviselője.

Végül: sajnálattal vettük tudomásul, hogy többen nem válaszoltak felkérésünkre, s különösen hiányozni fognak azoknak a művei, akik utólag mondtak le részvételi szándékukról (Bachman Gábor, Kelemen Károly, Szikora Tamás).

Az itt következő katalógus — a kiállító művészek javaslatai alapján — válogatott kiállítás- és gyűjtemény-listát közöl.

életművek belső folyamatosságában, mint az alternatív művészetben kialakult az *új kép* lehetősége: a tartalom vizualizálásában (az intellektuális, experimentális módok mellett közvetlenül), a művek érzékiségében, olvashatóságában, az emlékezet s a lélek tájainak fizikalizálásában, a magyarországi 80-as éveket ezzel a fogalommal nem jellemezhetjük összefoglalóan. Achille Bonito Oliva könyve az új kép egyik változatáról, az itáliai transzavantgárdról 1980-ban jelent meg, amikor Németországban Heftige Malerei címmel nyílt kiállítás, Angliában új szellemről írt C. Joachimides, Franciaországban szabad figurációról, Amerikában új képről beszéltek. A velük való hasonlóságok ellenére nálunk az általánosabb érvényű *új érzékenység* látszott megfelelő elnevezésnek, az új kép többfélesége, ill. az új szellemiség széleskörű megjelenése folytán. A stíluselnevezések sem általánosíthatók itt, mert festőink egy része az absztrakt formák belső életének megmutatásával neo-absztraktnak lenne nevezhető, mások neo-expresszionistának, annak ellenére, hogy nálunk korábban az expresszionizmusnak nem volt akkora jelentősége, mint Németországban, hogy az új kép ahhoz visszakanyarodhatott volna. A szobrászatban pedig egyedi eset *Mata Attiláé*. A neo-szürrealizmus, tekintve a stílus magyarországi folytonosságát, megint nem szerencsés elnevezés. A historizmus pedig kicsit később jelentkezett. Irányzatokban gondolkodva: nem érdemes beszélni poszt-konceptualizmusról, hiszen a konceptualizmus, tiszta formájában, nem volt igazán széleskörű Magyarországon, másrészt viszont esetenként éppen az új képben teljesedett ki. Átfogóan primitivizmusról sem beszélhetünk, még ha az „alternatív" új szenzibilitás a szocio-politikai kommentárokkal telített (Immendorf), életszerűségében gyakran primitivista (Penck) német művészethez, az ottani fiatal zenész-performer-képzőművészek (Middendorf, Salomé) primitivista attitűdjéhez hasonló is volt. Az „új" érzékenység viszont olyan karakterisztikumnak látszott, mely majd minden új jelenségben fellelhető volt, ill. átszínezte a régebbieket, vagy már határozottan meg is volt bennük, csak egyes, egymástól elszigetelt életművek megkülönböztető jegyeként.

Az 'új szenzibilitás' természetesen kívülről megfogalmazott, összegző elnevezése többféle új jelenségnek, melyek közül a festészetben, a képben beállt változások a legkorábbiak és legszembetűnőbbek. Az új kép összetartó ereje, akár ikonikus, akár narratív jellegű az, általában a rajz volt. A magyar rajzművészet hagyományai a szimbolizmustól kezdve erősek, és telítettek mítikus, személyes, történelmi és irracionális tartalmakkal. A 70-es években többféle új vonással gazdagodott erőteljesen szürrealista jellegű rajzművészetünk: megjelentek képzeletbeli világok a rajzokon és oda tett művészi utazások (*Püspöky István, Szemethy Imre*), és megjelent a primitív-gyermeki rajzi gondolkodás mint alternatív lehetőség a rajz (*Banga Ferenc*) és a képalkotás számára (*Szabados Árpád, Ujházy Péter*). Mellettük a szentendrei Vajda Lajos Stúdió „autodidakta" művészei a mítikus gondolkodást felfedezve átitatták azzal a hétköznapi, személyes élményeket, s — építve a szentendrei művészet szürrealista hagyományára is — új, imagista rajzi világot bontakoztattak ki. Ezek a rajzi előzmények a telített új kép egyik forrásvidékét jelentik, amint azt a termékeny „közép-európai grafikai fantáziával" kapcsolatban (Köln, Gruppe Normal) felfedezte Tony Godfrey, Az új képről írván. Nálunk a grafika, a rajz jelentőségét az Óbuda Galéria kiállításai hangsúlyozták a korszak elején, ill. mindvégig a győri Xantus János Múzeum rendezvényei és gyűjteménye.

A rajz más, 70-es évekbeli módjai is előkészítették azonban az új képet. Az objektív képrögzítés átszemélyesítése, a látvány szubjektív felfokozása s egyúttal a szubjektum elrejtése *Baranyay András* portréfotókat átszínező rajzos gesztusaival jelent meg művészetünkben. S rajzi jelleggel elevenedett fel a kép-írás hagyománya is, képként funkcionáló szavak, mondatok megjelenésekor a képmezőben, valamint fogalmak vizuális-érzéki jeleinek megalkotásakor és ezek használatával (*Várnagy Ildikó*) a 70-es években.

Tehát az „esztétikai forradalom" nálunk is részben a rajz (disegno) képalkotásban betöltött egykori szerepének újrafelbukkaná-sával kezdődött, ami át is értelmeződött már a 70-es években: a figurák és formák folytonos mozgását, átalakulását rögzítő képalkotás közvetlen eszköze lett, a kortárs festészet inkább festői vagy a tartalmat intellektualizáló gyakorlata mellett. A disegno azonban szélesebb értelemben, a kép megtervezéseként is felbukkant, mégpedig a filmművészetben, a 70-es évek vizuális experimentációit az egyszerre érzéki és intellektuális kép meg-teremtésében hasznosítva, a kompozíció stabi-litása helyett provizórikus, átmeneti voltára koncentrálva. (*Bódy Gábor: Nárcisz és Psziché, 1981*)

•

I. 1. Európai változatoitól eltérően a transzavantgárd nálunk azonban nem a legfiatalabb művészekből és alternatív képi javaslataikból, nem a rajzból alakult ki mint mozgalom. Az első kiállítás (Új szenzibilitás) arra utal, a rendező, szándéka szerint, kiemelt művészeket, akiknek munkáiban a szokásostól eltérő „érzé-kenységet" tapasztalt. Az új szenzibilitás alapjának így, jelképesen, a Tendenciák Egyéni utak című kiállítását tekinthetjük, melyben a stílusokból kilépő, egyéniségükkel új, egyedi irányokat megszabó „mesterek" képe rajzolódott ki Magyarországon is, ami nélkül termékeny művészeti élet elképzelhetetlen. A nyilvánosságra ocsúdó és önt örvényei szerint változó művészet összetalálkozott az új évtized művészeti manifesztumával, ami a kép új igényét is megfogalmazta: a klasszikus képi teljességet a szubjektivitás jegyében, aminek következménye a mitikus, irracionális elemek beépítése a szubjektív gesztusba, történetbe, s ábrázolásuk ezeken keresztül. (A transzavantgárdba vezető egyéni út klasszikus példája a 80-as évek elején, az új művészet ismeretében interpretált Picasso, 70-es évekbeli expresszív festőiségű munkáival.)

A szubjektivitás reakció is volt általában a megelőző korszak képellenességére, struktúrákban gondolkodására, redukcionizmusára, experimentális természetére, sőt még galéria-ellenességére is, a képnek más médiumokban, másképpen (minimalista vagy konceptualista módon) való felfogására. Művészek és kritikusok sokat írtak erről Donald Juddtól Kim Levinig. Nálunk ez az intellektualizmus részben továbbélt, s telítődött az új szenzibilitással, részben sosem vált el az érzéki-érzékeny képalkotástól. Tehát a képiséget megőrző kortárs festészet jelentette elsődleges alapját az új festészet magyarországi megmutatásának.

Így az új szenzibilitás hamarosan sorozattá bővülő kiállításain (összefoglalva: Új szenzibilitás IV. Pécs, 1987.) ott voltak a 70-es években a képet konceptuális úton keresők (*Birkás Ákos, Károlyi Zsigmond*), a már korábban a képmezőt szubjektív és érzékeny gesztusokkal betöltő, később lírai absztraktnak, finom szekvenciákból épülő, újkonstruktívnak nevezett irányok kimunkálói (*Keserü Ilona, Hencze Tamás, Nádler István*), a mítosz egyetemességét a konstruktivitás egyetemességéhez kötő, nagy motívumaiban a teljesség erejét kereső *Bak Imre* vagy a mítoszképződés struktúrájában személyes és egzisztenciális kérdések után téri és időbeli eszközökkel is kutató *El Kazovszkij*. A piedesztálra emelt érzékenység megszabadította sík- és méretbeli kötöttségeitől a képet, gesztussá oldotta a geometrikus vagy organikus szekvenciákat, felcsillantva azok más: átmenetekkel és kapcsolatokkal telített aspektusát. Az optikai ábrázolás részletkérdéseiről a képi kontextusra terelte a figyelmet (*Fehér László*) ill. az ábrázolás és téma személyes indulatokkal lehetséges telítésére (*Kelemen Károly*), egyáltalán: kiemelte a személyes gesztust (*Kocsis Imre*), a valóság – látás – műalkotás struktúrális összefüggései helyett ezek érzéki egységét (*Jovánovics György, Schmal Károly*). Kiteljesítette azt a nyitott „látképteret" (*Molnár Sándor*), mely addig nem látott méreteivel szabad teret adott a festői aktivitásnak. A korábban különféle struktúrák egymásra vetítésével megidézett képmélység pedig a vászonra vitt más anyagok materiális érzékiségével töltődött fel (*Záborszky Gábor*).

Ezek a főként ikonikus, a portré és a (világ)tájkép műfaját kitágító képek valóságos diadalmenetben vettek részt, ami elsősorban az „egyéni utakat" járók részvételével zajlott (Birkás–Hegyi Kép '84 sorozata a Fészek Galériában), kiegészülve a pályakezdő legfiatalabbakkal (Frissen festve, Ernst Múzeum, 1984): *Koncz Andrással, Mazzag Istvánnal, Mulasics*

tól (tehát a 60-as évektől) kezdve, melyek a modernizmus klasszikus műtípusával, mint az innovációkat folytonosan önmagába építő majd akademizálódó művészettel szemben a folytonos aktivitást, a műalkotás múzeumi, megmerevedett, szabályokba foglalható lététől független, akár csak (időben-térben) aktuális létét megteremteni képes. A magyarországi neo-dadaizmus így kikerekített képe kikerült minden olyan tárgyat, mely stílusszerű jelenségként definiálható. Ugyanebben az évben az alternatív művészet legfrissebb alkotásai a "Szaft" című kiállításon voltak láthatók (Ernst Múzeum), elsősorban a szentendreiektől illetve vonzáskörükből válogatva.

A dadaista-alternatív vagy a szubjektívnek nevezett, az új szenzibilitással kiemelt műtípus mellett hangsúly került egy másikra is, a rituális-mágikusra (Budapest Galéria, Mágikus művek), igyekezvén nem azonosítani műtípust stílussal, s felvonultatni az érzékenység azon változatát, mely a szubjektumon kívüli világ(működés) koncentrált megidézésére képes, építészettől a fotóig, képző- és iparművészetig a legváltozatosabb eszközökkel és módszerekkel. A kiállítást Szirtes Jánosnak törzsi rítusra emlékeztető, kormozott palástműveket eredményező akciója nyitotta meg (1987). (Párizsban a következő évben rendezték a Les magiciens de la terre című kiállítást, a művészet ezen elsőnek tételezett típusa jelentőségére hívva fel a világ figyelmét.)

A klasszikus modernizmus utáni évtizedekből (az 1950-es évektől) válogatott anyag ismeretében merült fel egy újabb, időben a többieket megelőző, érvényességében talán legáltalánosabb, pre-művészetinek nevezhető műtípus újrafelfedezésének lehetősége, a funkció nélküli (tehát se rituális-mágikus, se klasszikus és autonóm esztétikai, se szubjektív funkciót és értéket nem ismerő) műalkotásé, amely a természettel, annak anyagaival, formáival való találkozásból fakad, s amely a céltalan, eredendőnek gondolt művészet lehetőségét terjesztette ki napjainkra, egy „másik természet", a civilizáció mint körülvevő világ mozzanataira irányított figyelemmel (Fészek Galéria, 1988). Az Eredendő formák két kiállításán mégis inkább természetművek illetve civilizációs alapformákat rekonstruálók voltak láthatók, de a művészet, a művész (az ember) s a világ különbözőségének tudata, s így az azonosság- vagy kapcsolatkeresés különféle (szubjektív, esztétikai vagy mágikus) igényei és útjai, a beavatkozás szándéka nélkül.

•

III. A művészetet az ember alapvető karakterisztikumának tartó kultúrantropológiai szemlélet s a beuysi anyagszimbolikát mindenre kiterjesztő, ilyenformán konceptuális én- és civilizációképek valamint a nem esztétikai, nem is konceptuális, inkább jelentéktelen és véletlen eszközök használatának érzékenységgel áthatott találkozásából fakadhatott az évtized végére különböző megjelenési formákat öltő bensőséges, lágy, meditatív, noha gyakran kultúr- és társadalomkritikával átszőtt mai művészet. Megelőlegezte ezt a "Szaft" című kiállítás szemlélete, a Hejettes Szomlyazók önéletrajzi jellegű installációjának megjelenése a Dadaizmus-kiállításon, hátterét jelentette a kiterjeszkedő helyett a beengedő attitűd elterjedése (aminek különleges dokumentuma a kisebbségi helyzetből, a környező országokból, de a nyugati civilizáció nagy, elszemélytelenedett kultúrközpontjaiból is Magyarországra érkező művészek és művészcsoportok beépülése a hazai művészeti életbe), a kis, könnyen hordozható, „összecsukható" műalkotások, könnyű anyagok, egyszerű, mindennapi eszközök, s a bárhol feltalálható tárgyakból bárhol összeállítható installációk megjelenése a világ átjárhatóvá válásával, a nemzetközi kapcsolatok személyesedésével egyidejűleg. 1989-ben a Más-kép című fotókiállítás (Ernst Múzeum) a festett kép (olaj, vászon) helyett a műlékony gyakran a jelentéktelen részleteket rögzítő fotóképeket vonultatta fel; 1989-ben Óbudán, Tatabányán, majd 1990-ben, ugyancsak alternatívaként Veszprémben papírmunkákból rendeztek kiállítást. Az anyagok személyhez kötött szimbolikája, mítosza helyett a civilizáció vagy

a már említett, konceptuális és alternatív performance-ok, a művészkönyv (*Károlyi Zsigmond*), a küldeménymővészet (lásd Swierkiewicz gyűjteményének bemutatóját az Újpesti Mini Galériában) stb. De kiteljesedtek az újabb művészeti ágak is, mint a természetművészet (*Pinczehelyi Sándor*, Samu Géza és az 1984-es nagyatádi alkotótelepi program, ahol jól megfért együtt Trombitás konceptualizmusa, ef Zámbó játékos szürrealizmusa, Samu mítikus világszemlélete; később *Csutoros Sándor* tájépítészete), a video (*Peternák–Palotai* közös rendezvényei), tágabban: a fényművészet és az elektronikus művészetek, s ezek mind az új kép mint műforma és műfaj, művészeti ág (festészet) térhódítása közben s mellett. A stílusművészetet feleleventő vagy folytató új kép együtt élt a nem stílusban gondolkodás változataival is: a (tudományos és érzéki) konceptuálissal (Erdély Miklós), a mítikussal, a csak aktuálisan létező művészetével (Day Art, 1985, Liget Galéria) s a stílusokat idézetként használni kezdő, historizáló vagy eklektikus szemlélettel.

•

II. Művészetünkben ez utóbbi — irodalmi és filmi (*Bódy Gábor*) előzmények után — épp az évtized közepén jelent meg, amikor az új érzékenység intim, bensőséges, elmélyültebb és meditatívabb értékei kezdtek fokozatosan előtérbe kerülni, hogy majd meghatározzák az újabb évtizedforduló művészetét; s amikor az inkább pluralistának, semmint eklektikusnak mondható értékrend is kialakult, a szubjektív képtípus mellett — kiállításokon — felfedezve a többi jelentőségét is. Az évtized második felét a sokféle érzékenységet hordozó és kifejező megnyilvánulások együttese jellemezte, amibe olykor-olykor megpróbált „rendet vágni" egy-egy átfogó vagy valamely közös nevezőre építő gondolat: az új szenzibilitásé mellett az új eklektikáé, újdadáé, a mágikus művészeté, a művészet eredeti formáit keresőé. Ezek egyike sem mondható teljesnek, de ez nem is volt céljuk. A gondolatok kizárólagos érvényüket vesztették, s együttesük ad ki teljes(ebb) képet.

Az Idézőjelben című (Székesfehérvár, 1986) kiállítás az új kép alternatívái közül azt a művészetet mutatta be, mely stílus- vagy izmusszerű (primitivista, manierista, art decós, naív-szürrealista) eszközeivel megőrizte az alternatív művészetre jellemző többértelműséget. (Az egyidejű Eklektika '85 a Magyar Nemzeti Galériában a Grand Art valódi stílusidézeteit vonultatta fel.) Ezután a klasszikus alternatív műfajok is sorra megtalálták reprezentatív bemutatkozási lehetőségeiket: a performance, a Műcsarnok szervezésében, a korcsolyapályán kelt életre Hanglemez címmel (1985), a vizualitást is beépítő társművészeti „előadások" a Pesti Vigadó Kortárs művészeti fórumán, a bélyegképek a Szépművészeti Múzeumban, a teoretikusan felépített filmi és videós képi nyelv az Ernst Múzeumban (Bódy Gábor emlékkiállításán), 1987-ben, de megtartották, sőt, bővítették alternatív helyszíneiket is (víztornyok, cseppkőbarlangok, fürdők „kisajátításával"). A Magyar Nemzeti Galéria átmeneti kortárs művészeti programja, egy-egy önálló koncepcióval dolgozó kiállítóhely vidéken (Pécsi Galéria), új, reprezentatív terek (Kiscell, Temp-rom-tér, 1988) s a nemzetközi művészeti vásár (Art Expo I., 1988) megalapítása az új kép új változatai s a többi műformák számára egyaránt jelezték a modern művészeti élet struktúráit kialakító szándékok megerősödését. A szentendrei szabadiskola, majd a pécsi mesteriskola megszervezése az alternatívák intézményülésének lehetőségét sugallta.

Az alternatív művészetek dadaista vonásait összegezte az ELTE Művészettörténeti Tanszékének rendezésében és az Esztétikai Tanszék szervezésében létrejött, a kortárs magyar dadaizmust bemutató kiállítás (1988). Minden olyan képi és tárgyalkotási módot felvonultatott (kollázs, montázs, assemblage, installáció, élő mű, environment, romló és mulandó anyagokkal, firkákkal és ócskaságokkal) az első happening dokumentumai-

Lászlóval, Roskó Gáborral, Soós Tamással, Szirtes Jánossal stb., s nem állt meg az ország határainál: Kelemen Károly 1981-ben részt vett a Cagnes-sur-Mer-i festészeti fesztiválon, 1982-ben franciaországi kiállítássorozat következett, 83-ban a párizsi Fiatalok Biennáléján Banga Ferenc, El Kazovszkij és Záborszky Gábor szerepelt. Az új művészet három generációját bemutató műcsarnoki kiállítás 85-ben Grazba utazott, s a már a 80-as évek művészetével kikerekített magyar retrospektív Helsinkibe. Az eseménysorozat koronája az 1986-os Velencei Biennále volt. Megsokasodtak az egyéni külföldi tárlatok is. Mindebben kiemelkedő szerepet játszott az új művészetről szóló könyv szerzője: Hegyi Lóránd (Új szenzibilitás — egy művészeti szemléletváltás korszakai, 1983).

A festészet évtizedeként jellemzett 80-as években nálunk is, mint mindenütt, már az évtized közepére kikerekedett tehát az új festészet elsősorban festői értékekre alapozott új története, amit gazdagított Székesfehérvárott az Elveszett Paradicsom / Visszanyert Paradicsom című amerikai kiállítás, 1986-ban az új festészetet Vissza a színhez címmel bemutató osztrák tárlat (Műcsarnok, amihez fő szervezőjének, Wilfried Skreinernek és kiemelt művészének, Hubert Schmalixnak előadása kapcsolódott a Fészek Klubban), amit kiegészítettek a 80-as évek holland, bajor, svéd művészetét megismertető műcsarnoki kiállítások, a 87-es brit Mai dolgok. Ezek együttesen jelzik: az összegzés lezárult, mégpedig egyetemes művészeti kontextusban (amiből talán csak az olasz rész hiányzott), annyi évtized elzártsága vagy underground kapcsolatrendszere után. Ez a kontextus vonzó volt, helyet kínált mindenkinek.

•

2. Ezenközben a Szentendrén a 70-es években kibontakozott alternatív művészet (anyagérzékenység a tárgyalkotásban, az anyagokban rejlő érzéki — spirituális energia kihangsúlyozása, a szöveges, zenei és rajzi megnyilvánulások egysége) az új szenzibilitást műfajilag a lehető legtágabb körben érvényesítette: a VLS kiállításain (*ef Zámbó István, Wahorn András* rajzi alapú festészetében, fe Lugossy László keretet nem ismerő, mégis intenzív képiségében), a punk-rock zenét művelő képzőművészek változó csoportjainak koncertjein (Bizottság együttes, majd Bernáth(y) Sándor, ef Zámbó, *fe Lugossy László*, később *Lois Viktor* külön zenekarai) és meghívott művészek anyagokra,tárgyakra érzékeny térberendezéseiben. Narratívabb, az életkép műfajával jellemezhető művészetükben tárgyalkotásuk is érdekes: módszerük kapcsolódott a „hulladékhasznosítás" korai példáihoz: Ujházy városi, Várnagy Ildikó háztartási „hulladékokból" összerakott dobozaihoz, tárgyaihoz, *Samu Gézának* a kézműves kultúra maradványaiból kreált mítikus figurációihoz. A 80-as években a „talált stílusokat" felvonultató kiállítások (Ősemlékezet: a Mentonopon csoport kiállítása, Liget Galéria, 1983, amatőr fotók kiállítása a Fészek Galériában, 1983, Falfirkák, 1986, Tetoválások 1987, Műcsarnok szervezésében) megtámogatták ugyan az alternatívák iránti tájékozódást, de — s talán szerencsére is, hisz így megőrizhette folytonos erjesztő hatását — az alternatív művészet alternatív megjelenési lehetőségeket biztosított magának.

E téren tapasztalatai az ifjúság természetes kultúrális gesztusaiból, másrészt az alternatívként funkcionáló magyar neo-avantgárd közelmúltjából származtak. Az új kép egyértelmű festészeti bázisával szemben ezeket együttesen nevezem alternatívnak. Érvényesülésének folyamata nem köthető dátumhoz. Jellegénél fogva szélesebb körben, de nem a művészeti élet intézményeiben élt és hatott az étized első felében. (Egy-két kivételtől, például az Óbuda Galériának a fotókép változatait bemutató kiállításaitól eltekintve.) Csak az évtized végére sejlett fel az alternatív kezdeményezések intézményesülésének lehetősége. Egyetemeken zajlottak, festett díszletek között a képzőművészek rock (punk) koncertjei; a neo-dada új hullámát megerősítő, A DADA Magyarországon

című kiállítást az ELTE Esztétika és Művészettörténeti Tanszéke szervezte (1982, megnyitotta Szentkuthy Miklós). A kiállítások kisebb (még mindig nem privát) galériákban szerveződtek (pl. Fészek: Többféle realizmus, 1982), folyamatosan a Bercsényi Kollégiumban, majd állandó helyet találtak a Liget Galériában is, amelyek kisméretű, meghívóként is funkcionáló plakátjai tekinthetők a rockzenei együttesek és a mail art plakátstílusát hasznosító első alternatív művészeti plakátoknak. A szentendrei Vajda Lajos Stúdió Pinceműhelye volt az a hely, ahol a kiállítási programban és a kiállításokon is összetalálkozott a 80-as évek új művészete az alternatívval (Ürkökorszaki csont és bőr, 1983, csont- és bőrzene kísérletében), ahol baráti alapon szerveződtek a nemzetközi kapcsolatok is. Egyetemek, kollégiumok és művelődési házak adtak otthont a performance-oknak (El Kazovszkij, *Böröcz András–Révész László*, Szirtes János, Szirtes János–*Vető János* stb.), a videomüvészek maguk hoztak létre nemzetközi magazint Infermentál címmel, Galántai György maga adta ki Artpool Letters címen művészeti újságját, s hozta létre saját erőből a kapcsolatokra épülő új műformák, alternatív művészetek (fluxus, mail art stb.) gyűjteményét és archívumát, kísérleti rádióját. A VLS Pinceműhelyében felléptek és kiállítottak a rendszeresen együtt alkotó művészek (mint Böröczék vagy *Méhes Lóránd*–Vető János, 1982, 1983), alternatív módját reprezentálva magának az alkotófolyamatnak, mint tették ezt kortársaik, pályájuk kezdetén, Olaszországban (Sandro Chia–Enzo Cucchi), Amerikában (David Salle–Julian Schnabel) vagy Németországban (Dahn–Dokoupil, Salomé–Fetting, Penck–Immendorf). A kisváros sajátosságai miatt maga a Stúdió is tekinthető együtt gondolkodó művészcsoportnak, amihez hasonlók sorban alakultak a 80-as évek során (Rabinext, 1981, Xertox, 1982, Hejettes Szomlyazók, 1984) a nagylétszámú, bejegyzett művészeti társaságok mellett, Budapesten. Ezek az inkább a közös munkára összpontosító csoportok az egykori, avantgárd csoportosulásoktól eltérően nem kívántak kiterjeszkedni vagy új törvényeket szabni még a művészeten belül sem. Egészen eltérő gondolkodásuk (a Rabinext új képiséget kutató festői programja, a Xertox meditatív konceptu-ális akciói, a Hejettes Szomlyazók hulladékokból összeállított mű-, személyiség- és világinterpretációi) jól megfért egymás mellett. Bizonyítja a különféle szemléletű egyéniségek közös, „demokratikus festménye" (1984, TIT). Sorukat kiegészíthetjük az építészet, a filmi és színházi látványtervezés felől az évtized közepén a képzőművészetbe szinte berobbanó, változó összetételben együtt dolgozó *Bachmann Gábor–Kovács Attila–Rajk László–Szalai Tibor*-„csoporttal" és az 1982-85 között a tájművészet és építészet határterületén az eredeti (eredendő) alkotómódszereket kutató Visegrád csoporttal vagy az ekkor csoportként magát még nem nevező, de együtt dolgozó Fás Körrel. Természetesen tartozott hozzá az alternatív művészet életéhez az alternatív iskola is, az *Erdély Miklós*vezette InDiGo-csoport, ahol a hagyományos, forma-központú képzőművészeti gondolkodás helyett a legkülönfélébb egyszerű anyagok és a világegész összefüggéseiben a jelentésképző, alkotó szerep megtalálására és alternatív-konceptuális megfogalmazására te-vődött a hangsúly.

•

3. A „80-as évek", a fentieket tekintve természetesen érkezett a magyar művészetbe, noha az új kép szervezett és intézményes demonstrálása (ami a szervező személyiség nyilvános és hatékony tevékenységét tekintve is rég nem látott jelenség a magyar művészeti életben) átmenetileg elnyomni látszott az alternatív (rajzi) megnyilvánulásokét, s a magyar művészet közelmúltjában erős tradíciókat is. Pedig ez utóbbiakat is átszínezte az új érzékenység: a szentendrei szürreális absztrakció és a konstruktivista hagyomány elég erősnek mutatkoztak ahhoz, hogy a felkínált új nagy képmezők egymásra utalt motívumok és színek érzékeny és árnyalt kapcsolatainak adjanak helyet (*Deim Pál, Fajó János, Baska József*). Az úgynevezett újkonstruktivizmus új, esetenként lágy és törékeny anyagokkal mutatta fel a terek, formák belső viszonyait (*Bohus Zoltán, Halász Károly, Lugossy Mária, Paizs László*), és iskolát teremtett (*Csiky Tibor* és tanítványai) a különféle és különféleképpen megdolgozott azonos anyagok „együttműködtetése" terén. A szobrászatban — tekintettel a budapesti főiskola klasszikus hagyományaira — tovább élt a klasszikus figuratívitás is, megteremtve együttal a klasszicitás mítoszát fragmentumokkal, azok environmentális összerendezésével vagy a részletek elleplezésével (*Bencsik István, Körösényi Tamás, Melocco Miklós, Török Richárd*). A múlttal, mítosszal, történelemmel telített plasztikus figura közel áll az imagista festészeti felfogáshoz, ami az új képet jellemezte. Ez viszont a magyar művészettörténet-írásban talán leghatásosabban megfogalmazott tradíciója művészetünknek (Hamvas Béla–Keménty Katalin).

Az új érzékenység tehát nem individuális, inkább a szubjektum általános, univerzális vonásaira épült. Ugyanakkor dőreség lenne állítani, hogy az új szenzibilitás mindent áthatott volna. Nem térve ki a magyar művészet összes élő tradíciójára, hadd említsem meg csak azt, hogy maga a neo-konstruktivizmus, több irányban is, ezekben az években teljesítette ki önmagát: a szobrászati monumentalitásban (*Segesdy György*), a téri illúziót kutató festői és virtuális rendszerekben (*Maurer Dóra, Csáji Attila, Mengyán András*), a finom elmozdulásokra érzékeny szerialitásban (*Gáyor Tibor*), vagy egyszerűen folytatta saját útját például az abszurdan logikus mozgásokra épülő konstrukciók megtervezésében (*Haraszty István*). Otthonának a Józsefvárosi Galéria tekinthető.

•

A 80-as évek második fele már a modernizmus individualizmusa irányába futó transzavantgárd éles kritikáját hozta. Az általában az új képre értett transzavantgárd — a legerőteljesebben fogalmazó Donald Kuspit szerint — operaszerű hiperteatralitásával, agresszív térfoglalásával, a hatásosság érdekében kisajátított múlt-idézeteivel Patyomkin-világot teremtett a művészetben, amit túlméretezettséggel, látványossággal és kannibalizmussal (apropriáció) jellemezhetünk. Triviálissá tette a művészetet, a felszín grandiozitásának leple alatt utat engedett a jelentéktelenségnek. A magyar művészet zöme ennél azonban vagy jóval kedélyesebben volt őszinte és maradt alternatív, semhogy az emóciók hatalmának agresszív képviseletével vádolhatnánk, vagy — hagyományaihoz híven — sokkal erőteljesebben kötődött az „egyéni utak" előző szakaszaihoz, a művészet klasszikus fogalmához, s — talán a többi irányzatokkal való együttélése következtében — a mű=művészetdefiníció szigorú (konceptualista) etikájához, vagy már reakcióként is, magához a konceptuális indíttatáshoz. A kétségtelenül nálunk is zöld utat kapott néhány üres póz és iróniában kimerülő alternatív gesztus mellett a transzavantgárd hulláma megerősítette az addig underground szinten létezett művészet öntudatát, a művésznek a művészettel folytatott személyes párbeszédéhez adott bátorságot.

•

Ennek köszönhető, hogy az új kép mellett a korábban csak szórványosan jelentkező más műformák, művészeti ágak, gondolkodási módok is — az évtized során folyamatosan — kiteljesedtek. Ilyen műformák a hulladékhasznosító „szobrászat" (Lois Viktor), az installáció különféle típusai (*Swierkiewicz Róbert* 1980-ig szinte egyedülálló environmentális munkái után *Trombitás Tamás* konceptuális, a fény és az anyag ellentétére építő installációi, Samu Géza mítikus „berendezései", *Bukta Imrének* a társadalmi mechanizmusokat a direkt jelek rövidségével feltáró installációi, majd Bachman–Kovács –Rajk–Szalai stílusidézetekkel élő térberendezései, Méhes Lóránd, *Szőllősi Enikő* vallásos-rituális-meditatív helyei, a kiállítótér adottságaira építő galériaművészet stb.),

Népszabadság

14. lap

Szellemi életünk

Műcsarnok-nyitás és aláírásgyűjtés után

Kicsit unalmasak vagyunk. Kicsit fárasztóak vagyunk. Mi, mindannyian. „Szellemi életünk kiváló képviselői", akik vagyunk. Akik vagytok. Akik vagynak.

Nem hiszem, hogy filmrendezők, írók, költők vagy „egyéb komédiások" (lásd még: értelmiségiek) feladata lenne megítélni, hogy valaki alkalmas-e igazgatói, főigazgatói vagy bármilyen közhivatalnoki poszt betöltésére. Nem hiszem, hogy az a dolgunk, amit ma néhányan még ma is dologként gyakorolnak. Az aláírásos játékokat be kéne fejezni. Egyszerűen azért, mert nagyon lejáratódik így. Már nincs súlya. Nem méltó „szellemi életünkhöz". Így, idézőjelesen is méltatlan. Meg különben is: kik a mi „szellemi életünk". Honnét van *nekik*, honnét van *nekünk* minderre felhatalmazásunk?

Természetesen a Műcsarnok-ügyről beszélek. Meg nem csupán arról. Másról is. Talán arról, hogy nem feltétlenül a kormányzat antidemokratikus akkor, amikor jogszerűen eltávolít posztjáról egy – megítélése szerint – arra alkalmatlan hivatalnokot. Mert bármilyen fájdalmas is kimondani, a Műcsarnok igazgatója elsősorban *hivatalnok*, aki – a törvényesség figyelembevétele mellett – bármikor eltávolítható. Szakmai és gazdasági vizsgálatot kezdeményezett ellene a „főhatóság", és úgy ítélte, hogy alkalmatlan szerepének betöltésére. Ez ilyen dolog. Így van. A *hivatalnok* bírósághoz fordulhat ebben az ügyben, követelhet végkielégítést vagy felmondási időt vagy – amennyiben a bíróság, a *független, demokratikus* bíróság úgy dönt – elégtételt bármi módon, nyilvánvalóan követelheti hivatali székének megtartását és főhatósága elmarasztalását, csak azért azt is tudnia kell, hogy ő, ott, abban a hivatali székben már nem elsősorban művészettörténész, nem elsősorban *értelmiségi* (és ezalatt most életformát értek), hanem közhivatalnok, akinek a hivatali játékszabályokat be kell tartania, mert azért kapja a fizetését. Kétségtelen: a szabadúszó értelmiséginek könnyebb: nincs főnöke. Nem váltja le senki. Ám a pénztárcája is könnyebb. Elnézést a leegyszerűsítésért.

Aláírni pedig olyan könnyű. És aláírókat találni. Azt nyilatkozza az egyik aláíró, hogy az eljárás jogszerű volt, csak a „stílus". A stílus „a legrosszabb időket idézi". Ez azért már kicsit sok. „Legrosszabb idők" alatt általában az ötvenes éveket szoktuk érteni. Akkoriban is jogszerűek voltak a leváltások? És: ha nem voltak jogszerűek, akkor mit foglalkozunk itt stilisztikával? Hogyan lehet „stílusosan" leváltani valakit? Nem hiszem, hogy a módszer a legrosszabb időket idézné. És úgy gondolom, hogy egy európai demokráciában is le lehet váltani egy köztisztviselőt, még akkor is, ha állását pályázat útján nyerte el, ha kétségtelen érdemei vannak művészettörténészként, emberként, értelmiségiként. Ki kell mondani azt is: *ez nem médiaügy*. Ez nem Hankiss- vagy Gombár-ügy. Itt nincs a köztársasági elnöknek jóváhagyása, itt nincs elnöki ellenjegyzés. Mert itt egyértelműek a jogszabályok, és minőségében is másról van szó. (Csak zárójelben: a médiafelügyelet valóban nem kormányzati jogkör, a hatalom megosztásának elve szerint. A Műcsarnok pedig nem média.)

Eljöhetne már az az idő, amikor megértjük, nem feladatunk minden kérdésbe beleszólni. Mert nem vagyunk *váteszek, varázslók*, akik eljátsszuk „szellemi életünk kiváló képviselői" szerepét, akik folyamatosan döntési jogot formálunk magunknak olyan kérdésekben, melyekről nincs meg a megfelelő tudásunk. Mert ténykérdés, hogy íróként, filmrendezőként, értelmiségiként nem ítélhetjük meg azt, amit a főhatóságnak, a miniszternek joga megítélni, hogy egy adott intézmény igazgatója jól dolgozik, avagy netán rosszul. Nem voltunk ott: nem tudjuk, milyen *főnök* volt a Műcsarnokban Keserű Katalin.

Nem hiszem, hogy bárki megsértette volna demokratikus közéletünket. Nyilván vannak, akik sajnálják, hogy új igazgatója lesz a Műcsarnoknak, vannak olyanok is, nyilván, akik nem. Nem is ez a kérdés. Hanem az, hogy volt-e értelme az aláírásgyűjtésnek? Beleszólhat-e a kívül álló magyar értelmiségi egy hivatali eljárásba? Nem szereptévesztésről van-e itt, ebben az esetben szó? Mert szerintem igen. Arról van szó.

Egy-egy aláírásnak súlya van. Aláírásunkat arra kell tartogatni, amikor valóban demokratikus közéletünk védelméről van szó. A civil ellenállásnak, a civil kurázsinak volt értelme a nyolcvanas évek puha diktatúrájában, volt értelme a médiaügyben, amikor a médiavezetők leváltásával a hatalmi ágak szétválásának meghiúsítására tett kísérletet az Antall-kabinet, és lehet értelme akkor, ha hasonló, antidemokratikus intézkedések születnek. De ez az ügy nem tartozik ide. Itt az aláírók érzelmi alapon védenek valakit, akinek munkája eredményességével nem is lehetnek tisztában. Ilyen módon – végül – az aláírást, mint az értelmiség tiltakozásának végső formáját, felhasználták egy olyan ügyben, amihez nincs igazán közük, és ezzel annak súlyát gyengítették, azt lejáratták, értéktelenítették. Nem lehet nyakra-főre népszavazni, sztrájkolni, „szellemi képviselőként" aláírni. De szükséges összefogni, ha úgy alakul. *Felemelni szavunkat.* Alapvető és fontos kérdésekben: demokráciáról, sajtószabadságról, bírói függetlenségről. Addig azonban: politikusok és közhivatalnokok tegyék a dolgukat, helyezzék át, váltsák le egymást, játszódjanak csak, hiszen ezt a szerepet vállalták magukra. És fontos az is: művészettörténészként, gondolkodóként Keserű Katalin *leválthatatlan.*

Petőcz András
költő

Levél barátaimnak

Napok óta csak a fejemet kapkodom. Nem értem, barátaim, hogy miért nem szóltok, vagy ha igen, akkor miről beszéltek?

Sajnálom Keserű Katalint, de nem leváltása, január 19., hanem kinevezése óta. Aggódtam érte – ismerve alkatát –, hogy belepusztul ebbe a nem rá méretezett feladatba. Annak idején a másik Kati, Néray Katalin „ügyes-csendes" eltávolítása a Műcsarnok éléről nem egyszerűen *botrány*, hanem valóságos bűn volt a magyar képzőművészeti kultúra ellen. Ha valaki, akkor Néray Katalin igazán a helyén volt. – Nekem jogom van most ezt mondani, mert akkor is kimondtam, tanúm erre Fekete György. Igaz (és ezt most valóban sajnálom már), nem próbáltam nyilvános botrányt kavarni az ügyből.

Barátaim! Nem értelek benneteket. A „hivatal" most azt tette, amit tennie kell akkor, amikor a „szakma" – igen, *ti is*, barátaim – újra és újra figyelmeztet a bajokra: a nagy, Ernst múzeumbeli kiállításoknak a kritika által szinte egyhangúlag elutasított tohuva-bohujára, a Műcsarnokban mint intézményben kialakult belső zűrzavarra, a biztosítás nélkül útnak indított műtárgyszállítmány pusztulására és így tovább.

– Született vezető vagyok – nyilatkozta magáról néhány napja a Magyar Hírlapban Keserű Katalin. – Nem akarom elhinni, hogy ez a fajta kétely nélküli elhivatottság ragad, barátaim, most benneteket is magával, amelyet négy éven át oly keményen utasítottatok el!

Nem voltam ott, nem láttam, nem hallottam, ami január 20-án a Műcsarnokban történt. Lehet, hogy Török András helyettes államtitkár akkor, ott bárdolatlan volt, de nagyon igaz, józan és korrekt az a levél, amiben éppen a Népszabadságban válaszolt ifjú Fasang Árpád vádjaira. Kérlek benneteket, barátaim, olvassátok el, és próbáljátok meg hideg, gondolkodó fejjel nézni a történteket. Végül kérdlek benneteket: miért és kinek jó belehajszolni a kulturális kormányzatot abba a fajta „szennyesteregetésbe", amitől ti irtóztok a legjobban, s amitől ti óvnátok leginkább Keserű Katalint is?

Kovács Péter
művészettörténész

Keserű Katalin

JOGSZABÁLYFIGYELŐ

Szigorúbb importellenőrzés

Az élelmiszerimport hatékonyabb ellenőrzése miatt életbe léptettek egy úgynevezett monitoring rendszert. A január elsejétől a GATT-megállapodásnak megfelelő mennyiségű és árú, esetenként kedvezményes vámtételű élelmiszer érkezhet Magyarországra. A helyzetet bonyolítja, hogy a GATT-szabályokat az Európai Unió csak júliusban lépteti életbe. Az átmeneti helyzetben szükség van egyfajta kontrollra, hogy megakadályozhassák a dömpingáron történő importot.

MUNKATÁRSUNKTÓL

Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium államigazgatási határozatával elrendelte, hogy 1995. január 1-jétől megfigyelési rendszert kell működtetni a bármely országból származó, alább felsorolt áruk behozatalára: (HS 0207.10–019) baromfi egészben, frissen vagy hűtve, Gallus domesticus-fajta; (HS 0207.10–028) baromfi egészben, frissen vagy hűtve, pulyka; (HS 0207.21–004) baromfi egészben, fagyasztva, Gallus domesticus fajta háziszárnyas; (HS 0207.22–007) baromfi egészben, fagyasztva, pulyka; (HS 0207.41–006) darabolt baromfi, vágási melléktermékek és belsőségek, máj kivételével, fagyasztva, Gallus domesticus-fajta háziszárnyasból; (HS 0207.42–009) darabolt baromfi, vágási melléktermékei és belsősége, máj kivételével, fagyasztva, pulykából; (HS 0402.10–010) por alakú tej, tejszín (denaturálva vagy sem), nem cukrozott; (HS 0402.10.–029) por alakú cukrozott tej, tejszín; (HS 0407.00–050) étkezési tojás; (HS 1701) nád- vagy répacukor és vegytiszta szacharóz szilárd állapotban; (HS 1702.90–018) maltóz (vegytiszta is); (HS 1702.60–024) más gyümölcscukor és gyümölcscukorszirup száraz állapotban, 50 tömegszázalékot meghaladó gyümölcscukor-tartalommal; (HS 1702.90–027) gyümölcscukor száraz állapotban, 50 százalék alatti gyümölcscukor-tartalommal; (HS 1702.90–036) szilárd alakú más cukor; (HS 1702.90–993) egyéb.

❑

A megfigyelt termékek behozatalát megelőzően az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium engedélyezési főosztályához be kell nyújtani két példányban az előszámlát, az eredeti szerződés egy példányát és az áru ismérveit tartalmazó adatlap két példányát megfelelően kitöltve.

Az előszámlának az alábbi adatokat kell tartalmaznia: a gyártó nevét és címét; a kereskedő nevét; az áru feladásának helyét, rendeltetési helyét, alapárát (ex work árát), határátlépéskor számított árát, minőségre vonatkozó adatokat, méreteit, mennyiségét; csomagolásra vonatkozó lényeges információkat. Fel kell tüntetni az árura vonatkozó tonnánkénti kedvezményeket és felárakat.

Az engedélyezési főosztály a szabályosan benyújtott előszámla és adatlap egy-egy példányát aláírással és pecséttel ellátva 15 napon belül a kérelmezőnek visszaküldi (illetőleg személyesen átvehető). A vámkezelés során e dokumentumokat be kell mutatni.

A megfigyelési rendszer keretében az okmányok benyújtása – esetenként – 500 forint általános tételű államigazgatási illeték alá esik.

Az 1995. január 1-jétől beérkező, illetve konszignációs raktárból elszállított áru – a szerződéskötés időpontjától függetlenül – a behozatali megfigyelési rendszer alá esik.

A Polgári Jegy kamatai:

4 hónapra

24%

8 hónapra

25%

12 hónapra

26%

Önt is várjuk fiókjainkban:

Budapest: 1122 Maros u. 19-21.
Budapest: 1063 Szív u. 53.
Budapest: 1193 Üllői u. 250.
Békéscsaba: 5600 Mednyánszki u. 8.
Debrecen: 4026 Darabos u. 7.
Eger: 3300 Bethlen G. u. 2.
Győr: 9022 Liszt F. u. 35.
Kalocsa: 6300 Szt. István király u. 30.
Miskolc: 3530 Corvin u. 10.
Pécs: 7621 Hal tér 3.
Szeged: 6726 Fő fasor 16-20.
Szombathely: 9700 Hollán Ernő u. 4.
Veszprém: 8200 Kereszt u. 9.

POLGÁRI BANK RT.
A BUDAPEST BANKCSOPORT TAGJA

Polgári Bank a polgári értékekért

PÉNZ- I

1995. JANUÁR 26.

BUDAPESTI RÉSZVÉNYÁR

Név	Üzl. sz.	Árfolyamért. (Ft)	Darab	Nyi
AGRIM	1	108 000	8	13
ARPOK	–	–	–	
BFUSZ	1	125 100	18	6
HWAY	–	–	–	
MEINL	–	–	–	
CSOP	–	–	–	
DANUB	15	729 275	770	
DOMUS	5	330 700	410	
DHOLD	–	–	–	
EGIS	51	19 856 805	9 422	2
FOTEX	45	10 379 800	48 100	
FONIX	–	–	–	
GARENT	–	–	–	
GSUN 1	2	238 500	300	
GLOBAL	2	175 500	130	1
GLOBUS	7	487 125	286	1
GRABO	9	3 724 560	3 323	1
HUNG	–	–	–	
IBUSZ	–	–	–	
IEB	19	3 451 900	291	11
IRODA	–	–	–	
TELKOM	–	–	–	
KONZUM	–	–	–	
MARTFU	–	–	–	
MUSZI	–	–	–	
NOIL	–	–	–	
NOVOTR	–	–	–	
PFLAX	–	–	–	
PPLAST	2	776 000	700	1
PHARMA	2	147 500	25	5
PICK	17	16 723 335	2 825	5
PGAZ	6	944 490	412	2
RICHT	11	1 302 720	814	1
SCOOPs	–	–	–	
SCOOPt	–	–	–	
SOPRON	17	8 862 190	3 554	2
STYL	–	–	–	
SSKAL	–	–	–	
TERRA	–	–	–	
ZKERAM	2	90 500	50	1
ZWACK	6	2 904 400	860	3
KÁRP. JEGY	23	11 820 580	33 507	

Agrimpex Rt.: AGRIM; Aranypók Rt.: ARPOK; Balat
Hemingway Rt.: HWAY; Csemege-Julius Meinl Rt
Rt.: CSOP; Danubius Rt.: DANUB; Domus Rt.: DO
Egis Rt.: EGIS; Fotex Rt.: FOTEX; Fónix Rt.: FONIX
sun Rt.: GSUN; Global TH Rt.: GLOBAL; Globus
GRABO; Hungagent Rt.: HUNG; IBUSZ Rt.: IBUS
Kontrax Irodatechnika Rt.: IRODA; Kontrax Telekor
Ip. Rt.: KONZUM; Martfűi Sörgyár Rt.: MARTFU; MÚ
IL; Novotrade Rt.: NOVOTR; Pannonflax Rt.: PFL
Pharmavit Rt.: PHARMA; Pick Szeged Rt.: PICK.
Gedeon Rt.: RICHT; Skála-Coop Rt. S: SCOOPs; S
roni Sörgyár Rt.: SOPRON; Styl Ruhagyár Rt.: ST
Terraholding Rt.: TERRA; Zalakerámia Rt.: ZKERA
Kárpótlási jegy: KÁRP. JEGY.

Performance a házfoglalón

Az újjáépült Műcsarnok kortársi művészeti fesztiválja a hét végi „házfoglalón" eredeti kultúrpolitikusi performance-szal indult.

A megnyitó szövege előre megfogalmazott Köszöntő, pontosabban a Helyettes Államtitkár Monológja a volt Igazgatónőről. Jobb galériákban, persze, tudom, nincs vernisszázs akció nélkül. A polgári közönség megbotránkoztatása önmagában tett, talán esztétikai minőség is. Az elmúlt hetekben Moszkvában „jobb körökben" majdnem annyit beszéltek nekem B.-ről, az Izraelből visszatelepült performerről, mint a csecsen háborúról. Hol műfekáliát helyez el a Puskin Múzeum egy kiállításán, hol egy tárlat megnyitásán kis gimnasztikai gyakorlat keretében szájával érinti meg saját nemi szervét, hol meg egy meztelen barátját táncoltatja medveként az utcán.

A műcsarnoki megoldás azért nem volt ennyire eredeti. Összegyűlt pár száz ember. Néhány beavatott kivételével mindenki azt hitte, hogy az avatóünnepség unalmasabb részével kezdjük. Hogy Magas Állami Tisztviselő majd méltatja a kortárs művészet jelentőségét, a rekonstrukción munkálkodók szorgalmát és kitartását, biztat, hogy csak így tovább. Szóval, hogy jön a „hass, alkoss, gyarapíts...", az iskolai évnyitó modell. Ehelyett Helyettes Államtitkár részletesen bemutatta leváltott (?) Igazgatónő személyzeti anyagát, erényeinek és mulasztásainak mérlegét. Méltatta, hogy a Minisztérium milyen körültekintően és humánusan akarta őt eltávolítani, hogy ott a döntés mennyire komplex és kollektív volt, majd elpanaszolta, hogyan feneklik meg az állami jó szándék az Igazgatónő makacsságán. Hogy itt nem politikai, hanem szakmai kérdésekről van szó. Hogy új igazgatói pályázatot fognak kiírni, amelyen mindenki, igazán abszolút mindenki indulhat (de persze, addigra Igazgatónő remélhetőleg önként belátja, hogy neki azért felesleges lenne azt a sok papírt beadnia...). Néhányan – konzervatív csoportokból – megkíséreltek közbekérdezni, de a szónok közölte, hogy ez múzeummegnyitó és nem sajtóértekezlet, ezért a megjegyzésekre már nem fog válaszolni.

Inkább medvét táncoltatott volna.

Nem ismerem személyesen Török Andrást. Nem kollégám Keserű Katalin. Nem vagyok

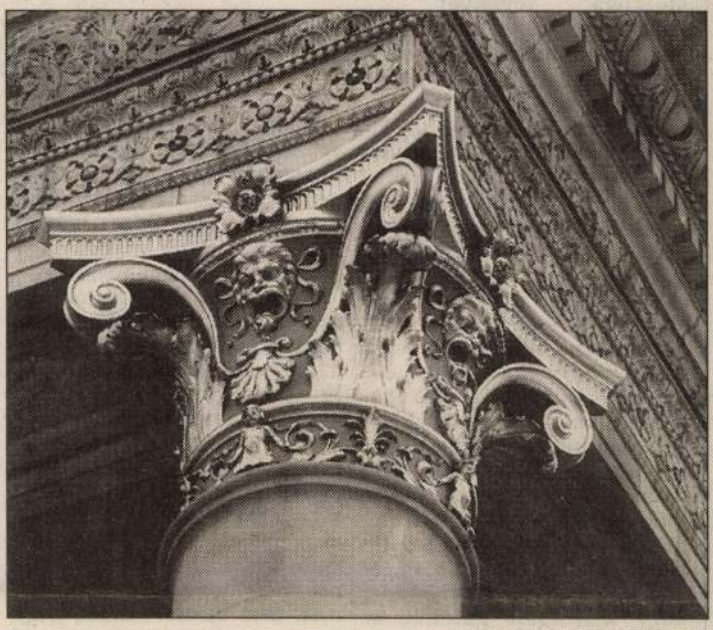

SZABÓ BARNABÁS FELVÉTELE

művészettörténész vagy kulturális menedzser. Vitájuk szakmai és személyes töltése hidegen hagy. Az ügynek erről a részéről az elmúlt napokban már különben is annyi szó esett. De politikai elemzőként az ügyek elintézési módja (vagy arról a nyilvánosságban kialakuló kép) komolyan foglalkoztat. S ebben az összefüggésben a performance elborzasztott. Ismételten tanúsította, hogy a mostani kormányzatban mennyien és milyen hamar elfeledkeztek a tavaly májusi választások nagyon egyszerűen megfogalmazható alapüzenetéről: *A mozgalom semmi, a stílus minden.* S hogy milyen szűk a magyar kultúrpolitikai szerepkészlet. Vagy Klebelsberget alakítod, vagy Révait. Harmadik változat nincs. A nyolcvanas évek késői államszocialistái furcsa módon Klebelsberget választották. A kilencvenes évek közepén pedig egy liberális, úgy látszik – nem kevésbé paradoxul –, Révainál (nem a teoretikusnál, az intrikusnál) köt ki.

Török András meghirdette, hogy nem lesz Műcsarnok-ügy. Nem tudom, ilyen „ügy" valóban létezik-e. De tudom, hogy civilizált országokban nem így váltanak le vezetőket nagy közintézmények éléről. És látom, hogy a kultuszkormányzatnak (vagy akik most itt képviselték) nincs stílusérzéke. Nem akarja elhinni, hogy a kultúrához hasonlóan bizonytalan és szubjektív értékítéletekkel dolgozó területeken az igazgatás egyetlen hatékonysági mutatója esztétikai. Ha a döntéseid stílusa kifogástalan, elfogadják őket, és te hatékonyan működsz. Ha nem, konfliktusokat gerjesztettél, amelyek állandóan újabb aknákat robbantanak. Te folyamatosan ugrálsz előlük, közben állandóan újabbakat rúgsz fel. A kisebb-nagyobb durranások hol a szemöldöködet pörkölik meg, hol néhány lábujjadat viszik le.

A közönség meg az ilyen gyakorlatokat – joggal – kifütyüli. Az előző négy év kultúrpolitikája nagyjából e séma szerint alakult. Félő, hogy az új – a konkrét szakmai körülményektől függetlenül – a Műcsarnokban megtalálta a maga Hungarotonját. S kezdődhet minden a régi menetrend szerint elölről. Csakhogy ahhoz a csapathoz semmi közöm sem volt, ez mégiscsak az én kormányom. És őszintén kétségbe ejt vagy legalábbis megdöbbent, ha nem érti (mindegy, hogy milyen apró ügy kapcsán derül ki mindez), hogy tavaly azért került hatalomra, mert a társadalom minősített többségét a nemzeti konzervatívok stílusa irritálta, és ugyan nem hitte, hogy az új csapat sokkal szebb vagy okosabb lesz, abban azonban komolyan reménykedett, hogy a friss fiúk képesek lesznek a korszellem: a különböző műhelyek autonómiájának érzékelésére.

Hogy legalább alapszinten megtanultak kommunikálni. Különböző csoportokkal szemben nem nyitnak feleslegesen frontokat.

Hiszen az ostobán – akár az eredeti szándékoktól függetlenül – újraélesztett értelmiségi törzsi ellentétek – parlamenti többség ide vagy oda – magát a nehezen induló stabilizációt is kikezdhetik.

Tamás Pál

HÓCIPŐSAROK

Elbocsátott légiók

Moldova regényét 1968-ban olvastam, persze a szélnek eresztett ávósok légiója előtt is megragadták már képzeletemet Caesar légiói, illetve azokkal még nem volt baj, a centuriók vigyázták a rendet, ha jól tudom, a tízes számrendszert is ők vezették be, mármint a tizedelést, de Julius vagy Augustus után, amikor éppen nem volt külső ellenség, egy-egy légió unalmában néha elfoglalta Rómát, és a vezérét kikiáltotta császárrá. A légiók már csak ilyenek, állandóan munkát kell adni nekik. 1514-ben is az volt a baj, hogy lefújták a keresztes hadjáratot, mire Dózsa elhatározta, a csapatok élére áll, és felkerül a húszforintosra. XIV. Lajos ezért építtette fel az Invalidusok házát és templomát, hogy kiszolgált katonái ne összevissza csavarogjanak az utcán.

Egy évszázadot ismét ugornék, mondjuk, a Kossuth-huszárokig, akik nem nagyon értették meg a kiegyezést, és még a század végén, 80 évesen is felöltötték a díszes molyrágtát, emlegetvén a régi szép vereségeket. Ma néhány szegény '56-os világszervezet ápolja ezt az ősi magyar hagyományt, mivel a Napkirályhoz hasonlóan tőlünk is megkaptak minden szépet és jót, értem ezalatt az elhagyott mátyásföldi laktanyát, szóval mostanában főleg azzal ütik agyon az idejüket, hogy anyagilag elszámoltatják egymást.

Eddig rendben is volna, csak ahogy a Kossuth-huszárok, úgy az '56-os huszárok közül is jó néhányan politizálásra adták a fejüket, abban a reményben, hogy talán még meg tudnak valamit valósítani egykori ideáikból. Ezért mára minden magára valamit is adó párt beszerzett dísznek néhány '56-ost, így aztán nem csoda, hogy az egyiknek már csak a másik seregből maradt.

Vannak persze jóval nagyobb légiók, kohászok, bányászok, s mivel jó ideje szünetel a széncsata, szóval még szerencse, hogy Dózsa helyett immáron valami pipacs vagy pitypang van a fémhúszason.

Természetesen a légiók ma már nem olyan szabályosak, mint például Hannibál idején, amikor minden légióban volt tíz cohors, minden cohorsban három manipulus és minden manipulusban két ordines. A manipulusról jut eszembe, itt van ez a szedett-vedett értelmiségi légió, amelyik az elmúlt négy évben, hogy mondjam... nem érezte igazán jól magát, ma már beszélni sem szabad róla, nem beszélve arról, hogy már megint kezdi magát rosszul érezni. De ez más kérdés, engem az izgat, hogy miért szégyen ez, szinte már hallgatnivaló bűn, no, nem az emlegetése, hanem ezeknek az embereknek bármilyen foglalkoztatása vagy a kamerák előtti megjelenítése. Természetesen nem huszárdolmányban, lyukas zászlóval vagy gyertyával a kézben, hanem csak úgy, bármiről. Egyesek szerint ez azért van, mert kellett a hely egy másik légiónak, akiket négy évvel ezelőtt bocsátottak el, de én ezt nem hiszem. Hiszen Esterházy Péter is megírta, nem jöttek vissza a kommunisták, illetve visszajöttek, de ezek már nem kommunisták. Én ezt inkább úgy fogalmaznám meg, hogy az elbocsátott légiónál mindig sokkal veszélyesebb a láthatatlan légió.

Nem beszélve arról, hogy a világ legsivárabb dolga mindig ugyanaz a légió. A visszahívott Diocletianus alatt például már 175 légiója volt Rómának, képzeljük el, ha minden posztot egyetlen légióból töltöttek volna fel.

Mások mindenáron csónakba akarják ültetni őket, de hiába nézem, minden légiónak csak négy turmára tagozódó lovassága volt, csónakról egy szó sem esik Servius Tulliusnál, hacsak megint nem akarják valakik átlépni a Rubicont.

Bonyolult dolgok ezek, tulajdonképpen csak arról akartam elmélkedni, hogy nem a légióknak kell elfoglaltságot adni, hanem a legionáriusoknak, függetlenül attól, melyik légióban szolgáltak. Bizonyára jobb tanácsokat is tudna adni ebben a kérdésben Lengyel László vagy Petschnig Mária Zita, s érdekesebben tudna erről beszélni a tévében Baló György, Horvát János vagy Mester Ákos, tán még Chrudinák Alajos is, szóval hogy nem kéne mindenkinek élete végéig cipelnie a légióját, mint csiga a házát, amit kissé ostoba szóviccel úgy is mondhatnék: légió mindhalálig.

A legionáriusok foglalkoztatása már csak azért is célszerű, mert mindegy, hogy miért, de mégiscsak kockáztatták a létüket valamiért, bírják a fagyot, a megpróbáltatásokat, ma viszont inkább a hadtáposok előléptetése dívik. Markotányosok mesélnek rohamra hívó dobpergésekről, szanitécek nyalogatják a sebeiket, ahelyett, hogy feledné az egészet.

Nemrégiben egy idős francia '56-os magyar még egy érdekes légióra hívta fel a figyelmemet, az idegenlégióra. Hogy a távolba szakadtak közül is sokan tudnának tenni az országért ezt-azt, lobbyzni imitt-amott, csak egy jó szóra várnak, de még a kortárs magyar irodalmi lexikonból is kifelejtették a határontúliakat. Pedig még az sem kizárt, hogy Franciaországnak – Nicholas Sarkozy személyében – néhány év múltán magyar származású miniszterelnöke lesz. Mondják, '56-ban született.

, az autója előállt!
ki Elegant egy sor extrával alapáron

A művelődési tárca érzékeny terület

– mondja a műcsarnoki leváltásról Lendvai Ildikó

A jelek szerint a hazai kulturális és politikai életben élénk visszhangot keltett a Műcsarnok igazgatójának múlt heti leváltása. Az ügyben tíz neves kulturális személyiség írt levelet Fodor Gábor miniszterhez. Az Országgyűlés kulturális bizottsága is foglalkozni kíván a kulturális területen végrehajtott vagy tervezett személycserékkel, miután lapunknak két képviselő, a szocialista Lendvai Ildikó és az MDF-es Fekete György is jelezte, javaslatot kívánnak tenni.

Kedden a Magyar Távirati Iroda tette közzé tíz jeles kulturális személyiség levelét, amelyet *Fodor Gábor* miniszterhez küldött. Ebben *Domokos Mátyás, Gerzson Pál, Jancsó Miklós, Jeney Zoltán, Kukorelly Endre, Marosi Ernő, Radnóti Sándor, Réz Pál, Szabó Júlia* és *Szalai Júlia* egyebek mellett kifejti: megdöbbenéssel fogadták *Keserű Katalin* igazgató felmentésének hírét és annak körülményeit. Kérik a minisztert, „rendelje el ennek a jogsérelemnek az alapos kivizsgálását, és hozzon olyan döntést, amely a törvényes rendelkezésekkel és a természetes emberi igazságérzettel egyaránt összhangban áll". Fodor Gábor művelődési miniszter lapunknak elmondta, hogy bár a levél tartalmával nem ért egyet, fontosnak tartja, hogy találkozzon szerzőivel, ezért péntek délutánra beszélgetésre invitálta őket.

Lapunk úgy értesült, hogy az Országgyűlés kulturális bizottsága, amely a téli szünet után jövő héten folytatja munkáját, feltehetően szintén foglalkozni fog a leváltással. Érdeklődésünkre *Lendvai Ildikó* (MSZP), a bizottság tagja elmondta, hogy a testületnek ugyan nem tiszte, hogy személyi kérdésekkel foglalkozzék, de ő fontosnak tartaná, hogy az ügy kapcsán a testület nyilvános beszélgetést folytasson a művelődési tárca vezetőivel arról, milyen szakmai koncepcióba illeszkednek felmentési és kinevezési intézkedéseik, terveik. A képviselő erre a konzultációra azért kíván javaslatot tenni, mert úgy érzi, mérvadó értelmiségi körökben konfrontációt, megosztottságot idéz elő a műcsarnoki eset.

– Készséggel elhiszem, ha mondják, hogy a tárcának nincs valamiféle titkos személyzeti terve – tette hozzá Lendvai Ildikó –, de arra is ügyelni kell, hogy ilyen dolgokban ne történjenek ügyetlenségek. A kérdést azért is alaposabban meg kell vizsgálni, mert veszélyes, ha felszínes ítéletek születnek, ami akár „háborúhoz" is vezethet a koalíción belül. A művelődési tárca érzékeny terepe a koalíciós együttműködésnek – tette hozzá. *Fekete György* (MDF) képviselő, bizottsági tag ugyancsak megerősítette lapunknak: a pártfrakció tervezi, hogy a bizottsághoz fordul, sőt a parlament plenáris ülésén interpellál a műcsarnoki felmentésről.

A Műcsarnok munkatársait váratlanul érte az igazgató leváltása, de mindenki megfelelően ellátja munkáját – mondta lapunknak *Pilaszonovich Irén* megbízott igazgató. A március 11-i közönségmegnyitót nem fenyegeti veszély, ezen a napon az európai Kunsthallékról szóló nagyszabású tárlat Keserű Katalin eredeti elképzelései szerint nyílik meg. Keserű Katalin jelenleg betegszabadságon van, még nem vette át írásbeli felmentését. A volt igazgató bíróságnál kívánja megtámadni az intézkedést.

V. Gy.

A Magyar Történelmi Film Alapítvány nyílt levélben fordult Fodor Gábor miniszterhez az idei kormányzati támogatás megvonása miatt. A Perjés Géza elnök által aláírt dokumentum egyebek között megállapítja, hogy akkor szüntették meg a támogatást, amikor 79 film forgatása folyik, és több mint 130 pályamunka vár elbírálásra a kuratóriumnál. Tavaly év végén az Országgyűlés kulturális bizottsága a költségvetési vitában javasolta az alapítvány támogatását, ezt azonban a kormányzat és a képviselők többsége is ellenezte. Az alapítvány tiltakozik amiatt, hogy támogatás híján megszűnjön a történelmi filmek készítése, és felkéri a művelődési minisztert, hogy találja meg a módját az általuk elhamarkodottnak tartott döntés korrigálására.

Horn és Meciar az alapszerződésről

▶ FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Szavaikból kiderült, hogy megbeszélésük előterében az alapszerződés és a szigetközi ideiglenes vízpótlási rendszer problémái álltak. Mint Horn Gyula bejelentette, magyar részről az alapszerződésben készek elismerni a határok sérthetetlenségét, s azt is, hogy nincsenek magyar területi követelések Szlovákiával szemben. Egyidejűleg azonban a dokumentumban garantálni kell a nemzeti kisebbségek jogait is; az alapszerződéssel egyenjogú különmegállapodásban az Európai Unió és az Európa Tanács normái szerint kell rendezni a nemzeti kisebbségi problémákat. Meciar hangsúlyozta, hogy kormánya a szerződésben hajlandó vállalni az európai kisebbségi normákat, és elismerni az Európa Tanács ellenőrző funkcióit, továbbá azt is, hogy az új nemzetközi kisebbségi egyezmények elveit Szlovákia beépíti belső jogrendjébe. Ugyanakkor Meciar nem reagált Budapestnek arra az igényére, hogy a kisebbségi jogokat külön megállapodásban konkretizálják a szerződő felek. A két kormányfő megbízta viszont a külügyminisztereket az alapszerződés kisebbségi cikkelyeinek kidolgozásával; a cél az, hogy az európai stabilitási konferencia – március 20. – megnyitásáig „lehetőleg tető alá hozzák" a magyar–szlovák alapszerződést. Megegyezés született arról is, hogy a két külügyminiszter február 1-jén Strasbourgban egyidejűleg látja el kézjegyével az ET kisebbségvédelmi keretegyezményét. Horn Gyula elmondta, hogy magyar megítélés szerint gondok mutatkoznak Szlovákiában az ET kisebbségi ajánlásainak végrehajtását illetően. Ezért javasolta Meciarnak, hogy az ET szakértőinek bevonásával vizsgálják meg a szóban forgó problémákat.

A miniszterelnökök utaltak rá, hogy a kisebbségek képviselőinek nem szánnak helyet a kormányközi tárgyalásokon, viszont hajlandók velük konzultálni az alapszerződés őket érintő passzusairól. Ennek kapcsán Meciar kijelentette, hogy „már eddig is találkozni kívánt a szlovákiai magyar pártok vezetőivel, ezek azonban elutasították ajánlatát." A közeljövőben azonban szerinte várható ilyen találkozó.

Horn Gyula a sajtótájékoztatón bejelentette, hogy három elemből álló csomagtervet terjesztett elő a szigetközi vízpótlásról. E szerint Szlovákia a Mosoni-Duna-ágba másodpercenkénti összesen 43 köbméter vizet juttatna, míg az Öreg-Dunába másodpercenként 400 köbméter vizet engedne át. A magyar kormány viszont kész fenékküszöböt létesíteni Bős térségében a szigetközi vízellátás javítása céljából. A fenékküszöb megépítéséről a kormány februárban javaslatot terjeszt a parlament elé; ez gyakorlatilag módosítaná az Országgyűlés eddigi bősi határozatát, amely – mint emlékezetes – megtiltja fenékküszöb építését és a dunakiliti duzzasztómű befejezését a kormánynak. Ha a kormány megkapja az Országgyűlés jóváhagyását, a mostani magyar csomagról külön megállapodást kell majd a feleknek kötniük, beleértve a végrehajtás garanciáit is. Meciar ezzel kapcsolatban megismételte azt a régen hangoztatott szlovák javaslatot, hogy Pozsony hajlandó maga megépíteni a fenékküszöböt, ha ez Magyarországnak anyagi gondokat jelent. A szlovák kormányfő arra is utalt, hogy kormánya akceptálná az előterjesztett magyar vízigényt. Felajánlotta azt is Hornnak, hogy Magyarország vegyen részt Bős hasznosításában, beleértve a elektromos áram termelését.

Mindkét részről megerősítették, hogy a hágai pert a mostani elvi megállapodások nem érintik. Meciar azonban ehhez hozzáfűzte, hogy Pozsony változatlanul érvényesnek tekinti az 1977-es államközi szerződést; s szerinte a nagymarosi beruházás elmaradása jelentősen megnövelte az árvízveszélyt Szlovákiában.

A kormányfők megállapodtak két határátkelőhely megnyitásában is. E szerint március 1-jéig átadják a forgalomnak a pácini és a sátoraljaújhelyi átkelőhelyeket. Horn és Meciar egyaránt szorgalmazta a gazda-

MagyarRádió online

Mese, látomás, álom a századelő magyar művészetében

Elhangzott 2004. április 4.-én
2004. április 7., szerda 11:18

Voltak művészek akik a modernitásban sem a szemnek dolgoztak, hanem mélyebbre láttak, és arra törekedtek, hogy elvarázsolják a nézőt. A megfestett álmok alkotói amolyan elkóborolt, eltévedt idegenként téblábóltak a XX. századi modernitásban.

Mivel nehezen voltak beilleszthetők a képzőművészeti kánonba, a közfigyelem is elhanyagolta, és éppen ezért újra és újra fel is fedezte őket. Gulácsyt, Csontváryt meg a többieket; akiknek elnevezésük se nagyon van, így hát jobb híján, de nem alaptalanul spiritualistáknak szokták őket nevezni.

Nyughatatlanoknak is mondhatnánk őket, hiszen tevékenységük lényegéhez tartozott az állandó keresés – térben és időben. A jelenségeket kutatták de mögöttük a lényeget keresték a puszta látásnál többre tartották a látomást amely a dolgok mélységét is feltárja. Megfestett álmok – mese, látomás, álom a századelő magyar művészetében címmel kiállítás van az Ernst Múzeumban.

MagyarRádió online

Mese, látomás, álom a századelő magyar művészetében – a beszélgetés teljes szövege

2004. április 6., kedd 17:28

Keserü Katalin művészettörténész, az Ernst Múzeum igazgatója:– Ha azt mondjuk a XX. Századra, hogy a modernizmus kora, akkor tulajdonképpen mindvégig létezett mellette egy másik irány, ami sokkal misztikusabb, metafizikusabb volt, csak ezzel nem foglalkoztak annyira. A művészettörténet-írás maga is, és a művészeti piac inkább azzal az iránnyal, a másik iránnyal foglalkoztak – és ezek párhuzamosan léteztek egymás mellett. Azt hiszem, hogy nagyon fontossá vált, hogy megmutassuk: a művészetnek voltak ezzel szemben, tehát a materialista gondolkodással, illetőleg a teljesen céltudatos élettel szemben alternatívái. Az 1980-as években volt egy nagy kiállítás Amerikában, ami a Spirituralizmus a művészetben címmel bemutatta az egész XX században az absztrakt művészeten, az akkor kortárs minimalista művészetig bezárólag azokat a művészeket, életműveket és jelenségeket, amelyek az ismert modernizmus mellett egy egészen más világot mutattak fel.

– Ha akkoriban lett volna kapcsolat az említett kiállító múzeum és Magyarország között, akkor azok a festők, akiket most itt az Ernst Múzeumban láthatunk, ott lettek volna?

– Mint minden esetben, itt is csak a magyar anyag hiányzott. Nem tudom, hogy mi ez a művészettörténet-írásban, hogy cseh művészek, Mondrian és mindenki ott van a világból, de magyar anyag mindig hiányzik. Valószínűleg azért, mert mi talán még jobban elfelejtkeztünk, jobban elnyomtuk ezt a létező irányt, nem kutattuk, nem foglalkoztunk vele, és igen, akkor sem neveztük meg, hogy ez valami más – és a megnevezésen nagyon sok múlik. Ahhoz hogy a nyugati művészettörténet-írás felfedezze, hogy hasonló jelenség volt másutt is, ahhoz azt meg kell nevezni, ugyanazon a néven.

– Volt viszont egy hely, ahol megjelentek ezek a művészek, ez pedig London.

– Londonban mi a Freud Múzeumban mutattuk be ezt kiállítást, de itt inkább egy közép-európai kontextusban jelent meg a magyar anyag. Gulácsy nagyon kedvelt művész Magyarországon, és a magángyűjtemények legkedveltebb darabjai az ő képei. Másfelől Csontvárynál erőteljesebb művészt nemigen találhatunk

– Bár radikális életútjuk tekintetében Csontváry Kosztka Tivadar és Gulácsy meglehetősen közel áll egymáshoz, de hogyha az ember megáll az Ernst Múzeum nagytermében és megnézi azokat a festményeket, amelyeket tőlük itt egy teremben láthatunk, hát színvilágában ennyire különböző világot ritkán láthat egymás mellett.

– Így igaz. Valójában Csontváry is vándorló volt, mint Gulácsy; Csontváry tovább ment, nem csak Itáliában: Görögországban, Észak-Afrikában és a Közel-Keleten járt, folyton úton volt és nyugtalanul kereste azt a valóságmotívumot, amin keresztül ő a valóságnál mélyebb valóságot, valamiképpen a világ lényegét fel tudja mutatni. Nagyon kevés ország mondhatja szerintem el, hogy egyidejűleg ilyen nagyszerű és egymástól teljesen eltérő festői életműveket mutathat fel. Csontváry megtalált olyan helyszíneket és olyan motívumokat, mint például a magányos cédrus, melyeknek a különleges, saját festési módjával visszaadott képe nemcsak a motívumot hozzá elénk, hanem annak a lényegét, vagyis azon keresztül az általa a világ lényegének képzelt lényeget. Viszont a korai képein – amelyek között Szlovákiából idehozott két festmény van, ezeket nagyon ritkán láthatja a magyar közönség –, a Gém például teljes mértékben emlékeztet, előképének is nevezhető a magányos cédrusnak.

– Ezen a festményen a gém maga, tehát egy madár látható, amely betölti a teljes képfelületet. Vagy említhetnénk azt a képet, amin egy kicsit bizarr, kicsit naiv módon megfestett őzike néz szembe a nézővel.

– Ezek az első képei közé tartoznak, amelyeket kitömött állatok után festett. Ettől válik érdekessé a kép, mert intenzív élő és figyelő lények lettek a kitömött állatokból az ő keze által. Ráadásul a gém úgy áll a világ partjainál, mint ahogy a magányos cédrus is, szinte ugyanazokkal a színekkel van a környezete megfestve. A gémnek természetesen szeme van, és ezzel fürkészi a végtelent, ugyanúgy, ahogy a magányos cédrus talán az ágaival tapogatja azt.

– A Csontváry által ábrázolt világ kívül van; és végül is olyan sok lehetőség nincs egy festőművész előtt, hogyha az ábrázolása annak a tárgyát keresi, hiszen ez vagy a külső, vagy a belső világ.
– Ebből a szempontból nagyszerű az, amit Gulácsy felmutatott a századelőn, hiszen kilépett abból a keretből, amit az akkori már kereskedelmi jellegű művészeti élet nyújthatott egy művésznek. Az elvárások köréből kilépett; ezzel a tematikával is kilépett, és egész művészetével. Egyrészt el is ment innen. Élete, rövid alkotói élete összesen tizenegyhénány év volt, zömét Itáliában töltötte, de a festői eszközeivel is kilépett ebből. Ezt mondhatnánk radikális lépésnek, és valóban az is volt – hiszen annak a vizuális kultúrának, ami a XX. század elején a művészeti piacon kialakult, annak ő a teljes ellentétét művelte, éppen azáltal, hogy nem a látvány volt a célja, a látvány visszaadása, nem a szemnek dolgozott. A vizuális kultúra kiszolgálja a szem igényeit, gyönyörködteti, felhívja a figyelmet, valamire, erre vagy arra. Gulácsy nem a szemnek dolgozott, hanem éppen ezt a könnyű megoldást kikerülte: nem az optikai törvényeket kereste, amit a XIX. század második fele olyan nagy elánnal fedezett fel, hanem az alig látható színeken keresztül mélyebbre kívánt hatni. Félig megfestett figurák amelyek áttűnnek a semmibe, nem a szemnek szolgálnak gyönyörűséggel, hanem elvarázsolják a nézőt

szemnek szolgálnak gyönyörűséggel, hanem elvarázsolják a nézőt.

– Amikor megtervezték a kiállítást, két másik művész, akik elsősorban grafikusok voltak, hogyan jöttek a képbe?

– Lesznai Anna azért, mert az álomvilág szorosan összefügg a mesevilággal és Lesznait a mesekönyvei révén ismerjük – ezek közül többet újra kiadtak az 1980-as években, ezek valaha az 1910-es években készültek, jelentek meg. Ezek a mesék az ő teóriájában, mert ő ezzel elméletileg is foglalkozott, is úgy jelennek meg, mint egy, az emberiség közös, egykori állapotához visszavezetni tudó szellemi, agyi, lelkierő... inkább úgy mondanám, hogy lelki tevékenységek.

– Ami Sassy Attila álmait illeti, ezek szerekkel elősegített álmok, vagy legalábbis ez is hozzátartozik a képhez, vagy a kép hátteréhez...

– Az a címe a sorozatának, ami 1909-ben jelent meg, hogy Ópiumálmok. Nem tudjuk, hogy ő valóban ópiumot szívott volna, mindenesetre az a kritikus, aki bemutatta a Nyugat című folyóirat hasábjain ezt az albumot, Csáth Géza író és elmeorvos ópiumszívó volt; és érzékletesen írja le a saját ópiumálmait, amelyek részben azonosak azzal, amit Sassy Attila lapjain látunk. Egy ugyancsak a hétköznapi időből kilépő világ ez. Ugyanazokat az élményeket próbálja megfogalmazni Sassy Attila is, feloldódnak azok az ellentétek ezekben az ópiumálmokban, amik ami életünkben olyan keservesen ellentétek maradnak mindvégig.

Bihari Ágnes

Keserin Kalabin

Népszabadság 4. lap

Megszüntetett eljárás Tiszakécskén

A tiszakécskei sortűz vádlottainak ügyében cselekményeik elbírálásakor nem alkalmazható az 1949. évi genfi nemzetközi egyezmény és az 1956. októberi forradalom és szabadságharc során elkövetett egyes bűncselekményekkel kapcsolatos eljárásról szóló törvény. Többek között ezt állapította meg az ügyben eljáró Fővárosi Bíróság katonai tanácsa, amely január 25-én hozott végzésével megszüntette a folyamatban lévő büntetőeljárást. Az MTI információját pénteken megerősítette *Hildenbradt Róbert* hadbíró ezredes, a Fővárosi Bíróság katonai tanácsának vezetője. A végzés nem jogerős, az ellen a kézbesítéstől számított nyolc napon belül fellebbezésnek van helye. Mint ismeretes, a tiszakécskei sortűzügyben a Budapesti Katonai Ügyészség 1994. április végén nyújtotta be a vádiratot *T. Béla* tartalékos alezredes és *K. István* nyugállományú őrnagy ellen emberiség elleni bűncselekmény miatt. Az ügyben a nyomozást a Budapesti Ügyészségi Nyomozó Hivatal folytatta le.

RÖVIDEN

Ki köt szerződést a kórházakkal?

Minden bizonnyal működésképtelen lesz az az egészségügyi intézmény, amellyel októberben elsejéig nem köt új szerződést az egészségbiztosító – mondta egyebek között *Szolnoki Andrea* főpolgármester-helyettes a Budai Orvosklub tegnapi rendezvényén. Szerinte ugyanis elképzelhetetlen, hogy a főváros vagy valamely egyház magára vállalná az eddig a tb-től érkező működési költségeket. A népjóléti miniszter és az egészségbiztosítási önkormányzat elnökének megállapodása értelmében a biztosítónak lehetősége lesz arra, hogy meghatározza, mely intézményekkel köt szerződést. Budapesten sok a felesleges egészségügyi kapacitás, így valószínűleg szükség lesz az ágyak és esetleg az orvosok létszámának csökkentésére. *(K. A.)*

Tiltakozók Fodornál

Fodor Gábor művelődési és közoktatási miniszterrel másfél órán át beszélgettek azok a neves kulturális személyiségek, akik nyilatkozatban tiltakoztak *Keserű Katalin*, a Műcsarnok igazgatójának felmentése ellen. A megbeszélésen lényegében nem közeledtek egymáshoz az álláspontok, az aláírók szerint a felmentés körülményei a döntés szakmai megalapozottsága ellenére sem elfogadhatóak. *(Munkatársunktól)*

Titokvédeli

Magyarország korszerű hadfelsze Franciaországtól, ám ehhez előbb n zötti titokvédelmi megállapodást. csak Izraellel írtak alá – mondta Ke delmi miniszter háromnapos látog latkozott az újságíróknak.

PÁRIZSI TUDÓSÍTÓNKTÓL

A magyar partner egyebek között tájékoztatta a vendéglátót, hogy a NATO Partnerség a békéért program keretében szeptembertől katonai nyelvi kiképző központ létesül Budapesten, ahol az angol és a német mellett franciát is oktatnának. Az iskola 40-50 magyar katonatiszt részvételével szeptembertől beindul, jövő januárban pedig már a környező országokból is fogadni tud érdeklődőket. *Keleti György* ígéretet kapott, hogy a francia nyelvoktatáshoz Párizs is segítséget ad. Ugyancsak magyar in-

Kovács László Burgenlandban

Az EBESZ befolyásos országai – köztük az USA, Németország, Oroszország – elégedettek az EBESZ soros elnöki tisztét ellátó magyar külügyminiszter eddigi tevékenységével. Kilenc tagállam nagykövetei mondták ezt el *Kovács Lászlónak* Bécsben, ahol kötetlen megbeszélést folytattak vele.

A magyar külügyminiszter ausztriai látogatásának második napján Kismartonban a jelek szerint eredményes tárgyalást folytatott a tartományi vezetőkkel. *Karl Stix* tartományfőnökkel közösen tartott sajtóértekezleten bejelentették: küszöbön áll egy olyan megállapodás, amelynek alapján Burgenland és Győr-Moson-Sopron, illetőleg Vas megye között a munkaerő szabadabban mozoghat. Az ingázókról van szó. Egy ilyen megállapodás kivételt képezne az osztrák országos munkaerőkvóta alól.

A másik konkrét eredmény: Rábafüzesnél megoldják, hogy az osztrák oldalon ugyanolyan állat-egészségügyi vizsgálatokat végezhessenek, mint Hegyeshalomnál és Sopronnál. Így az áruforgalom egy része elterelődik az északnyugati határállomásokról.

Z. P.

Jobbi

Tőkés László

A személyét ért vádak beleilleszkednek a romániai magyarok és demokratikus közösségük elleni támadások sorozatába. A megosztó politika behatolt a romániai magyarság egyházába és az RMDSZ-be, illetve a Demokratikus Konvencióba tömörült el-

biztonságunkat csak ez a szervezet tudja garantálni.

mokos József portfólióigazgatót, miképpen vélekedik a KEI

ta. Információnk szerint a „…tésre" az adhatott okot, hogy az ÁV Rt. részletekben fizet az újságokért.

Leváltották a Műcsarnok igazgatóját

Keserű Katalint vezetői alkalmatlanság indokával mentették fel

MUNKATÁRSUNKTÓL

Keserű Katalinnak, a Műcsarnok és kiállítási intézmények igazgatójának vezetői megbízását a mai nappal visszavontam – jelentette be *Török András*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium helyettes államtitkára csütörtökön a minisztériumban. Az MTI híre szerint a munkáltatói döntés ismertetésekor Keserű Katalin nem volt jelen. Az intézmény ideiglenes vezetésére *Pilaszonovich Irén* eddigi igazgatóhelyettest kérték fel.

Török András elmondta: Keserű Katalint a minisztériumba kérette délutánra. (Az igazgatónő a mai napot szabadságon töltötte, erről titkárnője által küldött értesítést.) A döntés hátteréről kifejtette: vezetői alkalmatlanság miatt mentette fel az igazgatónőt, majd utalt arra is: a döntés hónapok óta formálódott. Részletes pénzügyi és szakmai vizsgálatot folytattak a Műcsarnokban, amelynek tapasztalatai azt bizonyították, hogy szétzilálódott az intézmény. A helyettes államtitkár véleménye szerint a tárcának nagyon át kell gondolnia, hogyan is működjön a jövőben a megszépült épületébe visszaköltöző Műcsarnok. Szólt arról is: Keserű Katalin munkájára a továbbiakban művészeti főtanácsosként tartanak igényt. A Műcsarnok igazgatói tisztének ellátására pályázatot írnak ki a közeljövőben. Mindez előtt mérlegelni szükséges, nem kell-e változtatni a Műcsarnok intézményi szerkezetén. Miként arról tegnap már lapunk beszámolt, a tárcánál megérlelődött az az elképzelés, hogy az Ernst Múzeum esetleg önállóan működő intézménnyé váljon.

Pilaszonovich Irén megbízott igazgató reményét fejezte ki, hogy az eddigi igazgatóval a jövőben is jó munkakapcsolatban fognak tevékenykedni.

Lapunk értesülése szerint a Műcsarnok szakmai ellenőrző vizsgálatának elvégzésével megbízott bizottság szerdán szóban ismertette Keserű Katalinnal megállapításait. Ezek szerint nem tartják szerencsésnek az igazgató kiállításrendezési elképzeléseit. Ugyanakkor a tárca az általa jobbnak vélt befogadó-kiállításszervezés finanszírozásából sem tud állandó költséget vállalni. A háromtagú revíziós bizottság művészetkritikus tagja azonban megjegyezte: szerinte új Műcsarnok-koncepció kialakításához elkésett, Keserű Katalin igazgatói teljesítményének értékeléséhez pedig még korai a tavaly ősszel kezdett vizsgálat.

Keserű elmondta lapunknak, hogy a minisztérium és a Műcsarnok viszonya hosszabb ideje rendezetlen. Kísérletei ellenére sem sikerült elfogadtatni a tárcával olyan alapdokumentumot, amely meghatározná a kölcsönös kötelezettségeket, a többi között a tárca által nyújtandó támogatás mértékét is. Az intézmény szervezeti és működési szabályzatáról sem tudott megegyezésre jutni feletteseivel. A tevékenységéről folyt vizsgálattal kapcsolatban kifogásolta, hogy annak végzői nem közölték, milyen források alapján alakították ki megállapításaikat, és visszautasították, hogy azokra írásban válaszoljon.

Népszabadság 1995. jan. 20. 4. lap

pai chartájának és a helyi önkormányzatok európai chartájának szellemében kívánja érvényre juttatni a romániai magyarság önrendelkezési jogát.

Az RMDSZ ellen az utóbbi időben Romániában folyó összemán kormány nem hozott nyilvánosságra még tárgyalási alap formájában konkrét és részletes politikai ajánlatot; más kisebbségi törvénytervezetek pedig az RMDSZ-tervezet sorsában osztoznak.

dés nem jelenthet mást, mint útlevelet Lengyelország, Magyarország és Csehország azonnali beléptetésére. A kiszélesítést pozitív módon kell végrehajtani: mindez nem lehet veszély Oroszország számára – mondta.

a: Nem tanultuk meg kezelni vitáinkat

működése ellenére, valójában nem dolgoztuk ki azokat a módszereket, amelyekkel ilyen eseteket kezelni lehet. Az RMDSZ öt év alatt nem igazán vizsgált és nem szankcionált vétségeket, morális, etikai kérdéseket, holott voltak ilyenek. Ezeknek a szőnyeg alá söprése alkalmasint nagyon feszült helyzetekhez vezetett. Emellett az RMDSZ tulajdonképpen politikai jellegű konfliktusokat sem tudott minden esetben és helyzetben kellőképpen kezelni. Márpedig erre szükség van, mert – most már egy kicsit elvonatkoztatva attól, amiről beszélünk – az RMDSZ-en belül, mint köztudott, platformok, ideológiai alapon szerveződött csoportosulások vannak. Ilyen jellegű tagolódásban illúzió lenne és káros volna azt követelni, hogy ne legyenek viták, ne legyenek éles elvi konfrontációk. Ezektől nem kell félni, viszont meg kell tanulni kezelni őket. A másik fontos tanulság, amire az operatív tanács közleménye is utal, hogy rendszeres információcserére és konzultációra van szükség a tisztségviselők, a testületek között. Külön fejezete a tanulságoknak, hogy mögöttünk van egy lezáratlan múlt, az 1989 előtti korszak, mely ugyan lezárultnak látszott '89 decemberében, de minden értelemben cipeljük magunkkal. Kötelesek vagyunk ezt a múltat elemezni és megvilágítani mindannyiunk számára.

– A Tőkés-ügy kapcsán vita volt arról is, mi tartozik tulajdonképpen a nyilvánosságra.

– Itt két álláspont látszott szembesülni. Az egyik szerint az ilyen jellegű ügyeket a szervezeten, a testületeken belül kellene tartani, a másik szerint viszont mindent a nyilvánosság elé kellene tárni. Ennek következtében nyilvánosság megkapott ugyan bizonyos információkat, de gyakorlatilag a tájékoztatás nem volt teljes körű. Jórészt ez is oka, hogy felemás helyzet állt elő. Ez aggodalmat, olykor riadalmat keltett. Pedig az RMDSZ vezetői közötti viták nem kellene, hogy megriasszák a közvéleményt. Nem hiszem, hogy azt a látszatot kellene keltenünk: mindig, minden pillanatban, mindenben egyetértünk. Ez nemcsak hogy irreális követelmény, hanem káros is volna ilyen látszatot kelteni. Az viszont nem látszat – mostanáig legalábbis az a tapasztalatom –, hogy képesek vagyunk mindig kialakítani közös álláspontot.

– De akkor most bizonyára szükség van az ügy lezárására a képviselőházi frakcióban is, ahol a belső vitát kiváltó röpirat megszületett.

– Valóban, a tanulságok összegezéséhez még hátravan a képviselőházi frakcióülés. Ezt az ülést többen kérték, magam is javasoltam a frakcióvezetőnek a testület összehívását, az ügy lezárását. Erre az ülésre január 26-án kerül sor.

Mag Péter

napos idő

A Alacsony nyom.
M Magas nyom.

MA VÁRHATÓ IDŐJÁRÁS

Felszakadozik a felhőzet, és a várhatóan több órára kisüt a nap. Gyengül a légmozgás. Enyhe marad az idő, napközben 4, 9 fok valószínű.

ELŐREJELZÉS A HÉTVÉGÉRE

Alapvetően csendes, és az évszakhoz képest változatlanul több fokkal enyhébb idő vár ránk. Szombaton a nap első felében még derült, napos idő lesz, aztán délután északnyugat felől megnövekszik a felhőzet. Csapadék ekkor még nem valószínű. Vasárnap egy újabb front éri el hazánkat. Többször befelhősödik az ég, és elszórtan egy-egy záporeső, a hegyekben hózápor már kialakulhat.

	°C		°C
Békéscsaba:	8	Pécs:	7
Budapest:	8	Siófok:	7
Debrecen:	6	Sopron:	6

Keserű Károly
Népszabadság

1995. február 3., péntek

HÍREK

● MŰCSARNOK. Február 7-én egy úgynevezett realizáló értekezlettel zárul majd le a Műcsarnokban tavaly november közepén indult komplex vizsgálat. Jelen lesznek a kiállítási intézmény és az ellenőrzést végző Művelődési és Közoktatási Minisztérium képviselői is. Az előbbiek itt tehetik majd meg a vizsgálat eredményével kapcsolatos észrevételeiket.

● ELHALASZTOTT START. A navigációs rendszer meghibásodása miatt az Amerikai Űrhajózási Hivatal (NASA) szerdán huszonnégy órával elhalasztotta a Discovery űrrepülőgép indítását, amelyet eredetileg közép-európai idő szerint csü-

Oro

Al

MOSZKVAI TU

Az orosz parl
az állami dum
egyéves fennál
a harmadik ta
erőszakos bűn
vetkeztében: a
ben lévő Zara
lett megtalálta
rocskin holttes
négy éves válla
zal vált ismertt
ban megölt egy
A lövöldözésbe
te egy arra

Napi Hírlap
6. lap

K

Keserű más Műcsarnokot akart

Keserű Katalint intézményvezetői alkalmatlanság címén mentették fel, de utóbbi kétéves tevékenysége a Műcsarnokban szakmailag is megkérdőjelezhető – mondta tegnap lapunk érdeklődésére *Fitz Péter*, a Budapesti Történeti Múzeum képtárának igazgatója, a minisztérium által a Műcsarnok szakmai munkájának értékelésére felkért bizottság tagja. A BTM igazgatója decemberben terjedelmes elemzést készített a Műcsarnok működésének elmúlt két évéről, amit átadott a megbízó tárcának. Fitz úgy értékeli, hogy Keserű a Műcsarnok jellegének, funkciójának fokozatos megváltoztatására törekedett. Az intézmény megalapítása, 1894 óta a kortárs művészet bemutató helye. Az 1992-ben kinevezett új igazgató által 1993-ban készített – az előző kultuszkormányzat által elfogadott! – és még ma is hatályban levő szervezeti és működési szabályzat viszont a Műcsarnokot múzeumi, kutató- és kiállítóhelyként határozta meg, anélkül – mondja az elemzés készítője –, hogy ennek szakmai, költségvetési, személyi és egyéb kívánalmait és következményeit felmérte volna. Fitz szerint az igazgató később kísérletet tett új alapító okirat elfogadtatására, amelyben a Műcsarnok már egyértelműen kortárs művészeti múzeumként szerepelt volna, jóllehet – teszi hozzá – ilyen gyűjtemények már léteznek az országban.

Fitz egyértelmű kudarcnak ítéli azt a két nagy kiállítást, amelyet Keserű Katalin rendezett az elmúlt időszakban. A szakember szerint a „Variációk pop-artra"(1993) és a „80-as évek művészete"(1994) című tárlat jellegében és módszerében eltért a Műcsarnok korábbi és eredeti bemutatóitól. Egy művészeti irányzatot, illetve egy korszakot próbáltak tudományos igénnyel feldolgozni egy olyan intézményben, ahol erre valójában nincsenek meg a feltételek. Magyarországon ilyen összegző jellegű kiállítást az 1991-es „Hatvanas évek – új törekvések a magyar képzőművészetben" című, a Magyar Nemzeti Galéria és az MTA Művészettörténeti Kutatóintézetének részvételével, hosszas előkészületek után valósítottak meg. Fitz szerint a kiállításokról megjelent szakmai kritika kellően indokolta, hogy a két tárlat nem tudott megfelelni a maga elé állított igényeknek.

Arra a kérdésre, hogy vajon nem egy szűk szakmai kör és érdekcsoport véleményét tekintette-e irányadónak a vizsgálat és voltaképpen a felmentő döntés is, Fitz Péter azzal válaszolt, hogy az utóbbi két évben kritikát megfogalmazók között különféle szemléletet képviselők vannak, a háttérben tehát semmiféle „klikk" nem működik.

A Műcsarnoknál feltűnően nagyarányú a szakember-elvándorlás, és a szakmai értékelő bizottság együttes álláspontja szerint alkalmatlan középvezetőket választottak ki, a régi szakemberek véleményét pedig figyelmen kívül hagyták kiállítási és épületfelújítási kérdésekben.

V. Gy.

A Műcsarnok 51 dolgozója közleményt juttatott el szerkesztőségünkhöz, amelyben kifejtik: munkájuk során nap mint nap szembesültek azokkal az egyre súlyosabb problémákkal, amelyek megoldására végül meghozta kényszerű döntését a kulturális tárca. Helyesnek tartják a Művelődési és Közoktatási Minisztérium döntését. Nem értenek egyet azokkal a sajtócikkekkel, interjúkkal, melyek egyoldalúan közlik és kommentálják Keserű Katalin gyakran téves és félreértésekhez vezető nyilatkozatait.

A Magyar Művészeti Akadémia ugyancsak tegnap született közleményében pedig az olvasható, hogy a testület a legnagyobb megrökönyödéssel figyeli azokat a megújuló támadásokat, amelyek kultúránk alapintézményeit érik, és amelyektől a magyarság művészet- és történelemalkotó öntudata ismét alulmaradt, amint az előfordult az elmúlt évtizedek alatt.

Megismétlik a Kordax adóvizsgálatát

A Népszabadság információi szerint az APEH központja újabb vizsgálatra kötelezte a fővárosi APEH-et a Kordax-ügyben.

Mint hírül adtuk, egy korábbi adóvizsgálat megállapította, hogy a Kordax több tízmilliárd forintnyi fogyasztási adó befizetésével maradt el. A Kordax vitatta az adóellenőrök megállapításait, és azzal érvelt, hogy a szlovákiai bérmunkában finomított nyersolaj Magyarországra való visszaszállításakor nem kell fogyasztási adót fizetni. Az elsőfokú határozat ellen a cég fellebbezett, a vizsgálatot meg kell ismételni, így az ügy most visszakerül az elsőfokú szintre.

Az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatalnál munkatársunk kérdésére kijelentették, hogy csak az elnök adhatna felvilágosítást, ő azonban tegnap egész nap nem tartózkodott a hivatalában.

Dr. Csikós Csaba ügyvéd, aki az ügyben a Kordax jogi képviselője elmondta, hogy valóban született másodfokú döntés. Ennek hatásait a Kordax most értékeli.

L. G.

Túl sok a kórházi ágy

Nem kell félni a tb-tervektől?

Tegnap az Országgyűlés szociális bizottságának az egészségés a nyugdíjbiztosító vezetőivel közösen tartott ülésén szó volt arról, nem kell aggódniuk a betegeknek az idén bevezetendő új kórházfinanszírozási rendszer miatt. A nyugdíjbiztosító a járulékalapul szolgáló napi 2500 forintot 500 forinttal javasolja megemelni.

Az egészségbiztosító vezetői megnyugtatták a képviselőket: az eddiginél szabadabban köthetnek szerződést a kórházakkal, nem veszélyeztetik a kötelezően nyújtandó egészségügyi ellátást. Az ezen felüli szerződéskötéseket azonban – a népjóléti miniszter egyetértésével – már mérlegelhetik. A tb felmérte a kórházi kapacitásokat, kiderült, hogy irreálisan sok a kórházi ágy, de jelentősek a különbségek az egyes régiókban és a különféle orvosi szakmákban. Az igényeknek megfelelő átalakítás várható az egészségügyben, az a cél, hogy csak indokolt esetben küldjék kórházba a beteget. Az évi 2,5 millió, kórházban kezelt beteg tizedét a szakrendelőkben is biztonsággal elláthatnák, de a jelenlegi teljesítményfinanszírozási rendszer ez ellen hat. A nyugdíjbiztosító elnöke a tb pénzügyi alapjainak mielőbbi konszolidálását sürgeti, ehhez szükség lenne a három éve ígért állami vagyonra és a tb-alapok hiányának rendezésére. Csak így képzelhető el, hogy júliustól az állami forgóalap számla kamatmentes kölcsöne helyett a kereskedelmi bankoktól vegyen föl hitelt, ha nem érkezik be időben a járulék bevétele.

N. T. E.

Banki tulajdonban a Gyulai H

A Kereskedelmi Bank Rt.-é lett

MDK

414. Kesselbauer A.,ép

Szül.: Lemberg, 1874 Okl.kelte: 1899 SZ: 1793

A m.kir.József müegyetemen oklvelet, absolutoriumot vagy oklevélhonosítást nyert épitészek névjegyzéke 1873-1928-ig.

EP-IP - EP-MÜV. 1931.márc.1. 41.1.

Hesselbauer Ágoston

építész.

Szül. Lemberg 1874.

Oklevelet nyert 1899.

Műegyetem 1/10. l.

Kossuth Lajos.

Vállig, kissé jobbra fordul
zsinóros atilla és balvállra vete

KOSSUTH.

Kny., már. 4.3: 3.3 cm.

Sz. n. 91-
296-903-

Kesselbauer Ágost

ép. Szekesfehérvár

mod

M. Pályázatok

1904/5. 9 n. 23 l.

28 l.

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

yezem:

gy helyettesének
ása.

- Endrényi Imre, Szeged.

Késmárkyné-Alföldi Flóra

"Hajnal" c. "müvészi fényképé"-t hozza a lap.
Repr.

ÉLET, Bp. 19o9. juni. 2o. I. évf. 25. sz. 820. lap.

Késmárki Simon Mobrán IV. n. M. D. K.

1469 ben készitett stallumokat a kés-
márki tplom számára.

Dénes Ferenc: A művészet és művelődés lelhe
lyei kepesmegjében. Lőcse 1900, 4.

Kesler Sámuel

Patronenbuch.

[Eredeti magyaros hímzés tervezetek. Vízfestmények 1745. ből.] 24 tábla.

Hn. é. n.

Iparmuz Iskola könyvtára

H. 54.

Késmárki Tamás

1778

lásd

z

Fos 594 l

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

lyezem:

vagy helyettesének
irása.

— Endrényi Imre, Szeged.

MDK

Késmárki Ulrich

olasz építész
a poprádi harangtoronyot pártázattal díszítette (1592)

Balogh Jolán: A magyar renaissance építészet 38.o.

M.D.K.

Kessel György, keramikus

Winter Mátyás pápai kemencecserépgyárában dolgozott. 1811-ban okmányok említik nevét. Letelepedését kérte. 224.o.

Mihalik Sándor: Dunántúli keramikus családok. 221.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei.4.1965. Veszprém.Kiadja a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága Veszprém.1965

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Kesselbauer Ágoston

épitész

wód

z

Ádám Iván: Van

új templomunk.

Veszprémi Hirlap

1907. okt. 13.

Kesselbauer Ágoston

építészmérnök

volt Veszprém városi mérnök tervezte 1903-ban az alábbi templomot, melynek építése 1907-ben fejeződött be - Románstilü centrális elrendezésü templom. Hornig Károly báró püspök és családjának ⌀

Dornyay Béla dr.:

A veszprémi Károly-templom. Veszprém 1917. ⌀

⌀ temetkező kápolnája

Kesselbauer Ágoston

építész

l.

Dormayer Veronika

25. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Kesselbauer Agoston, épitez M.D.K.

tervei szerint horzáfogtak a veszprémi zárda kibővitéséhez.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.
márc. 30. sz. 8. old.

M.D.K.

Kesselbauer Ágoston, városi mérnök

elkészítette a veszprémi kórház elé építendő új kath. templom tervét.

Vállalkozók Lapja, Bp. (903. XXIV. évf.

febr. 4. sz. 7. old.

M.D.K.

KESSEL Teréz

A ~~G~~ görgényi keménycserépgyár bérlője

Csányi 1954. 47. l.

KESSELBAUER Ágoston ejtten

Eperjes, ~~ev. gimn.~~ gör. kat. polgári leányiskola, 1909-1910.

Szőnyi 1996 115.

Haas János gyűjteménye Zalaegerszegen

Minden műgyűjtemény a gyűjtő szellemi önarcképe. Vonzalmakat és választásokat jelez. Árulkodik arról is, milyen a gyűjtő viszonya az úgynevezett közízléshez: van-e fölkészültsége, bátorsága szembefordulni vele? Tud-e csak az esztétikai értékre tekintettel lenni, képes-e felismerni ezt az értéket akkor is, ha az alkotó neve nem úgynevezett jól csengő név? A jól bevált utakon jár, vagy fölfedezésre is vállalkozik? Bízik-e önmagában, vagy mindig azt szereti, amit akkor épp érdemes és hasznos? Van-e úgynevezett jövőképe, azaz elképzelése arról, hogyan változtatja meg az idő múlása az értékrendet? Van-e bátorsága megállapítani nagy művészek gyenge műveiről, hogy ezek gyenge művek, és kismesterek remekműveiről, hogy ezek remekművek? És meri-e tekintélyes művésznek megmondani, hogy az a mű, amit

Egry József: Szajnaparti rakodók,
1906, olaj, karton, 50×50 cm
(Haas János gyűjteménye)

Kesselbauer Frigyes
építész

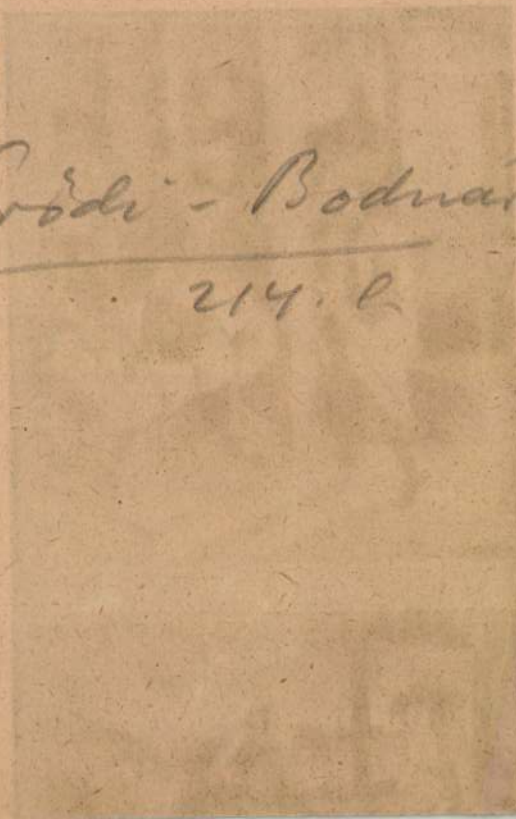

L.
Erődi - Bodnár
214. l.

MDK

Kesselbauer Mariann, V.o.tan.

Szentendrei uti ált.isk.

17o. Háboru és Béke.

Magy. Ifj. Képzömüv. Kiáll. /VIT/ Gyermekrajzok.

Föv. Képtár. 1949 aug.16. -szept. 1o. Kat.

Kessell Károly

ötvös

1886.

Címtár. 1930. 84. l.

Karperecz aranyból IV. 226.

Kesselyák Rita

Kenyértörés Rákoskeresztúr

Egy pék és egy vendéglős állóháborúja

A vezetéknevét elhallgató szomszéd hosszan sorolja, hányszor borította el a gőz, a pékség kéményein kiáramló korom és a sütemények ízesítéséhez használt cukor, kakaó tömény, égett-édeskés szaga a környéket. Kocsiját néhány óra alatt apró, nehezen letakarítható pöttyök lepték el. Állatai (kutyái, pónilovai, kecskéi) fulladoztak. Az egyik póni el is pusztult, mert allergiás volt a rossz levegőre. Hasonló sorsra jutott egy kutya is a környéken. Az idős férfi évek óta biztatja feleségét, hogy költözzenek falura, mert ez már kibírhatatlan. Az asszonynak ez a szülői háza, nem tágít, inkább némán tűr.

A porta végében, a kerítésen alig túl most vastag sugárban ontja a gőzt a falból kivezetett, rövid cső.

A helyszín Rákoskeresztúr. A Ferihegyi út és a Napkelet utca közötti sáv, a Hűvös utca sarkán.

Tizenkét esztendeje romlott meg a szomszédság *Frei Tibor* vendéglős és *Imrik József,* a pékség tulajdonosa között.

Az évek során mindkét férfi dossziényi feljegyzést, levelet, határozatot, jegyzőkönyvet gyűjtött össze a napjainkra állóháborúvá merevedett összetűzéseiről.

A vendéglős, Frei Tibor iratai közül előkerül a szomszédos pékség szinte valamennyi dokumentuma. Az építési engedély a telekhatártól három méterre jelölte ki az üzemcsarnok falát. A valóságban a fal kevesebb mint másfél méterre áll a kerítéstől. Az ablakok fölötti kormos mezőt hiába festik le időről időre, a kátrányos szutyok átüt az újabb és újabb rétegeken.

– Ez a kosz nem áll meg a párkányon – mutat a saját háza tetejére Frei Tibor. – Megeszi a vakolatot, rátelepszik a cserépre, bemarja magát minden repedésbe, és eszi, rágja a csatornákat. A nappali ajtaját ritkán nyithatom ki, mert elönti lakásomat a fojtogató kéményfüst, a gőz. Gyerekeimnek hintát és kerti játékokat építettem, mégsem szívesen engedtem őket a szabadba, amíg kicsik voltak. Telente még a hó is megszürkült a lecsapódó kéményfüsttől. Ráadásul évekig nem tudtam nyugodtan aludni, mert éjszaka és hajnalban jöttek a kocsik, csapkodták az ajtókat, éktelen zajjal pakolták az árut. Úgy kiborultam, hogy kórházba kerültem.

A temérdek panasz ellenére a férfi nem ingerült. Csöndben, lassan, szinte megadással sorolja megpróbáltatásait, és minden állításához, panaszához mutat egy-egy hivatalos iratot.

A pékség 1990-ben kiadott fennmaradási engedélyében olvasható, hogy a toldaléképületet le kell bontani. Az eredeti terv szerint a korábbi garázsba nem telepíthettek volna második kemencét. Ám az is megépült. A környezetvédelmi hatóság 1998-ban végzett vizsgálati jegyzőkönyve kimondja, hogy „az üzem a vonatkozó előírásoknak nem felel meg". A felügyelőség először 401 ezer, majd az összeget csökkentve 350 ezer forint zajbírság megfizetésére kötelezte a pékség tulajdonosát. A bírság behajtására máig nem került sor. Frei Tibor végül az állat-egészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomástól kérte, hogy vonják vissza a pékség működési engedélyét.

A hölgy keresetlen szavakkal kommentálja, hogy a szomszéd „már megint nem nyugszik".

– Nem hallgattak meg sehol. Az állat-egészségügy nem válaszolt, és hasonlóképpen tologatta az aktát az önkormányzat jegyzője. A műszaki csoport vezetője nem kevesebb mint 720 nap haladékot adott a pékség tulajdonosának, hogy szüntesse meg a környezeti ártalmak forrását. Bezzeg arra volt figyelmük, hogy megbüntessék a környék egyik kakasának és kutyájának gazdáit, a kukorékolás és az ugatás miatt. Hát nem nevetséges? – zárja be az iratgyűjtőt Frei Tibor, mintegy jelezve, hogy ezek után már szinte föladta.

Körbevezet a portáján. Mutatja házának elfeketedett sarkait, az ablak alatt az odacsapódó koromtól, gőztől megpenészedett vakolatot, amelyen kirajzolódik a téglák körvonala.

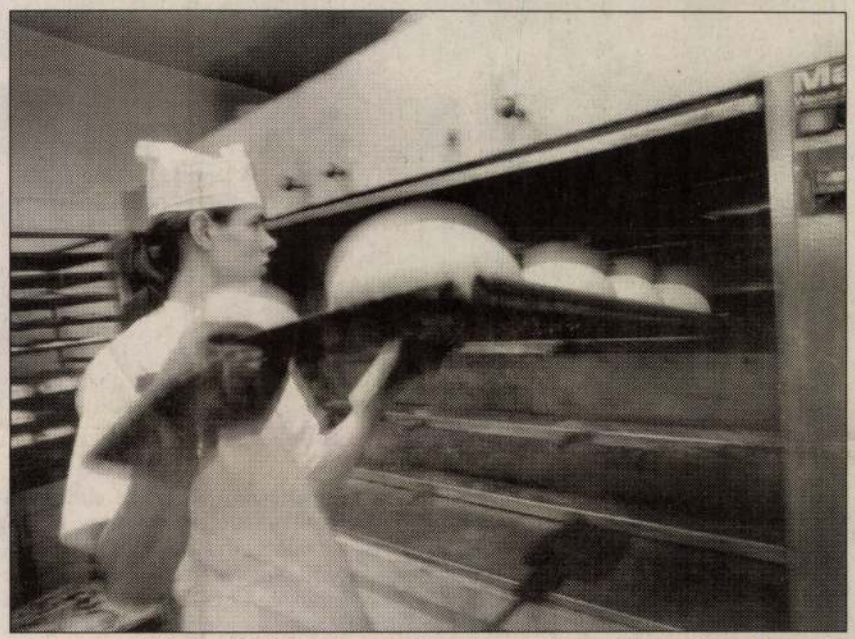

„A kemencéből tisztább levegő megy ki az égre, mint amilyet a budai hegyekben szívhat" FOTÓ: SZABÓ BERNADETT

Közben elmeséli az utolsó csata történetét és következményét.

– Tavasszal beadvánnyal fordultam a közigazgatási hivatalhoz. Májustól szeptemberig nem válaszoltak. Akkor meguntam, telefonon érdeklődtem, vajon mikor döntik el, hogy a pékség számtalan szabályt megszegve üzemelhet-e. Közben a hivatal ügyvédei igyekeztek rábírni, hogy álljak el a pereskedéstől, mert rosszul járhatok. Nem tudtam, mire gondoltak, de amikor két hónapon belül ötször kaptam ellenőrzést a vám- és pénzügyőrségtől, már sejtettem. Egyszer sem találtak nálam semmi szabálytalanságot, sőt az egyik fináncnak még bocsánatot is kért a sűrű zaklatásért, mondván, hogy ők sem értik, miért parancsolják ide őket ilyen gyakran. A vége az lett, hogy az eredetileg ez év végére kapott haladékot meghosszabbították 2002. december 31-ig. Addig a pékség ugyanúgy onthatja magából a bűzt, a piszkot, a gőzt, a kormot, mint az elmúlt tizenkét évben.

Amikor telefonon keresem Imrik Józsefet, édesanyja veszi föl a kagylót. A hölgy keresetlen szavakkal kommentálja, hogy a szomszéd „már megint nem nyugszik".

A rövid időn belül előkerülő fia, a pékség tulajdonosa nem kisebb garral kezdi mondókáját.

– Minden panaszt, minden mondatot, minden szót cáfolni tudok – veszi elő Imrik József is a maga aktáit. – Ez az ember rosszindulatú, de inkább sajnálom mint haragszom rá. Évek óta kellemetlenkedik, zaklat. Ül az ablakban, les, fényképeket és videofelvételeket készít. Nincs hivatal, amelyiket ne bombázott volna a feljelentéseivel. El akarta érni, hogy elmarasztaljanak birtokháborításért. Értelmetlenül erőlködik. Piszkál, hogy ráépítettem a telekhatárra, miközben az ő ga-

Kulcs a csodához

Belga szimbolisták a Szépművészeti Múzeumban

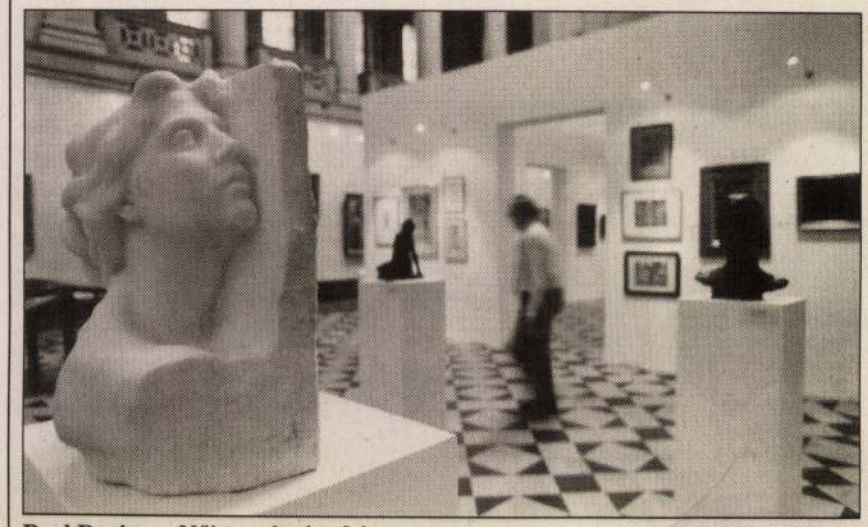

Paul Devigne: Női tanulmányfej FOTÓ: KOVÁTS ZSOLT

A lélek mélységei a címe annak a kiállításnak, amely a Szépművészeti Múzeumban látható belga szimbolista festők és szobrászok munkáiból. A tizenkilencedik század végén, huszadik század elején élő és alkotó németalföldi képzőművészek tárlatát közösen rendezte a múzeum, Belgium francia közössége, Belgium vallon régiója és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma.

Szimbólum. Az eredetiség záloga, út a rejtőző igazsághoz, a láthatatlan, kimondhatatlan megmutatása. Alkalmazói a felső világ letéteményesei, ők birtokolják a kulcsot a csodák palotájába. A kulcs maga a szimbólum: egy beteg erdő, gombolyagját szorító sorsistennő, a tenger hullámai fölé magasodó démon vagy Kirké a szigeten. A Szépművészeti Múzeum tárlata a belga szimbolizmus alkotóinak világába vezet. A bejárati oszlopok között az egyik kiállított festmény plakátja lengedezik, Jean Delville: A lélek szerelme. A lelket persze nem lehet egykönnyen lefesteni, a festmény tárgya is két mezítelen figura, egy férfi és egy nő, kék füst rajzol köréjük fátylat. Az összhatás egyszerre buja és éteri – a szimbolizmus kedvelte az ellentéteket, a belőlük származó feszültséget.

A kontrasztra épül Auguste Leveque Párkája is, a sötétszürke, csaknem fekete testű sorsistennő, ölében az elmaradhatatlan fonálgombolyag. Mintegy a világ közepén trónol dús idomú fehér embertestek között, amelyek felhőkként keringenek körülötte. Az istennő póza erőt és kíméletlenséget sugároz, a többieké hányatottságot, bizonytalanságot: ilyen szorongásnak van kitéve élete során az ember, a párka kezében tartott fonal bárkinek a sorsgombolyagja lehet, és bármikor elszakadhat, kitéve az istennő szeszélyének. Emile Motte idillje viszont a reneszánsz korába visz, a nehéz selyemruhák, csipkék, lovagi páncélok közé. A csoport tagjai, a fiatal nők, kislányok és a páncélos nyugodtan néznek a szemlélőre, tekintetük békés, a kép mégis melankóliát áraszt.

A terembe lépőt Fernand Khnopff, a legnagyobb belga szimbolista Patakja fogadja. A foltszerűség, az érzékekre tett erős hatás már-már az impresszionizmus irányába mutat. Ugyancsak Khnopff munkája a sziklán álló Szapphó, a költőnő, mint a szépség, a géniusz és a vele járó magány megtestesítője. Emile Fabry Gesztusai viszont elgörbült alakok, mintha torzító tükör verné vissza ezeknek a nőknek a vonásait. Az Eszmény felé, avagy az Eszmény férfiteste annál harmonikusabb: az aranyvörös fényben úszó izmok valóban allegorikusan jelképeznek valamiféle elvont emberideált.

R. V.

Térrészletek – sötétből

Kesselyák Rita kiállítása

Sötét terek, hosszan elnyúló középkori padlómintázatok, kitaposott lépcsők. Kesselyák Rita grafikusművész alkotásait a térrészletek és az erőteljes fényárnyék hatások jellemzik. Műveiből a Fióka Art Galéria (VIII., József körút 62.) Nyitás címmel rendezett kiállítást. A szombatig látható tárlat a grafikusművész első önálló kiállítása.

Képzeletünkben bármi megtörténhet, városok felett repülhetünk vagy a föld középpontja felé száguldhatunk. *Kesselyák Rita* képzeletében a korai középkor és az antikvitás építészeti emlékei között barangol. Az alkotások elképzelt térben jelennek meg, a részletek azonban valódiak. A Fióka Art Galéria kiállításának képein antik lépcsők és körkörös díszítésű kora középkori mozaik padlóburkolatok tűnnek elő a sötét térből.

Kesselyák Rita 1997-ben a Római Magyar Akadémia vendége volt, ekkor fedezte fel a kora középkori és bizánci eredetű padlódíszítéseket. Róma templomai közül többek között a Santa Prassede és a Santa Maria in Trastevere emlékei adták az ötletet a képekhez.

– Kevés képi ábrázolás készül a templomokról, a bizánci mintákról – mondja a művész –, és arról, hogyan helyezkednek el a szakrális térben.

Az alkotások két tradicionális grafikai eljárással, a rendkívül időigényes mezzotinto és aquatinta technikával készülnek.

Amíg a vásznakon és a papíron a képalkotás fehér felületen kezdődik, a mezzotinto és az aquatinta technikánál sötét felületen. A művész az alapanyagot, a réz- vagy vaslemezt először felborzolja, azaz a felületén számos apró lyukat ejt. Később minél több apró lyukat tüntet el a felületről, annál világosabb lesz a kép. Ahogy a szobrász apránként kidolgozza a követ, úgy munkálja meg Kesselyák Rita milliméterről milliméterre a réz- és vasfelületet. – A végeredményért, a kész munkáért meg kell szenvedni – mondja.

A mezzotinto és aquatinta grafikai technika teszi lehetővé, hogy megjelenjen a képek legfontosabb művészi kifejezőeszköze, a sötétség és a fény.

– Az alkotásokon a sötétség általában a hiány és a rossz történések kifejezőeszköze – mondja a művész. – Nálam a sötétség pozitív jelenség, erről győztek meg a teremtésmitológiák is. Művészetemben központi gondolat, hogy a fény a sötétség hiánya, a sötétség a fény hiánya. A sötétség összefogja, teljességet és nyugalmat ad képeimnek.

R. Gy. Zs.

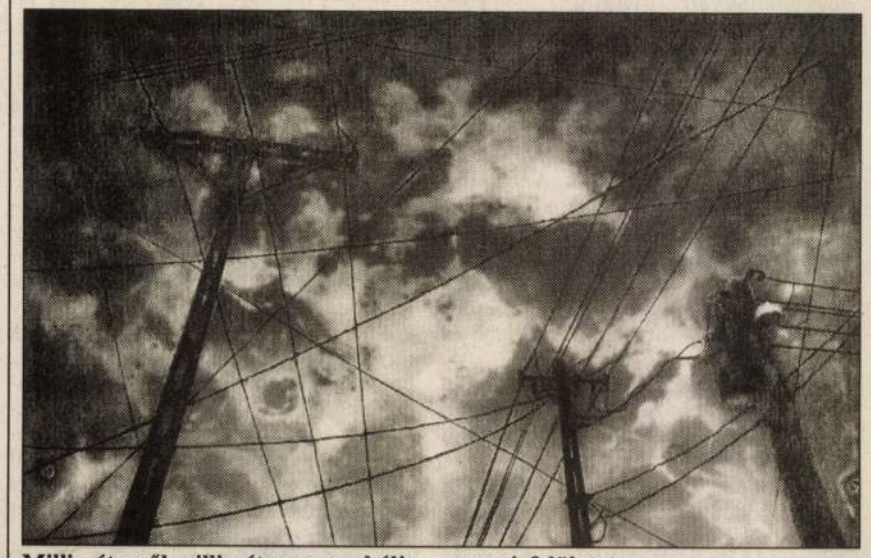

Milliméterről milliméterre munkálja meg a rézfelületet

Késmárki Simon

fafaragó XV. sz.

stallumai plenkg a
Késmárki u. n. tót
templom, eredetileg az
ottani plébánia templom-
részére készültek –

irod

Bruckner Győződr

A szepesi szász nép.
Nemzetiségi Ismertető
Könyvtár. III. k.
Bp. 1913. 137. l.

E L I S M E R

9.000 P, azaz Kilencezer pengő

templom falképeinek

Késmárki Simon

antalos

Lin 4

=

Di Szepes III. 41 l

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Késmárki Simon

műasztatos
műve van a késmárki
tót, hajdan pálosok
templomában. E
helyen van a remekül
faragott széksor, amely
1469-ben készült és a
plébánia templomból
került oda.

Bruckner Győző dr.

Késmárk sz. kir. város
műemlékei. Eperjes 1908.
29. l.

Budapest.

A délről felvett látkép el
földön ülő tótok, előkelő katonák
középterét a hajóhiddal összekötö
hátterét pedig az Ó Budán túl fek

OFEN UND PESTH.

legalól balra: Proprieté des Edi
középütt: Publié à Vienne
jobbra: Deposée à la Bibl

Szines rm., mér. a rl. 48

Szn. 145-901
642-901-3.

Késmárki Simon

Szobrász

a Késmárki tót- és a leibiczi templom stallumait készítette.

Kompanyik Coelestin:

A n. Jakabról címzett lőcsei plébániai templom rövid leírása. Lőcse, 1891. 30. l.

l. Henrichmann Lőcsének rejtséget

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Késmárki Simon

fafaragó XV. 4.

Lásd

Simon alatt is

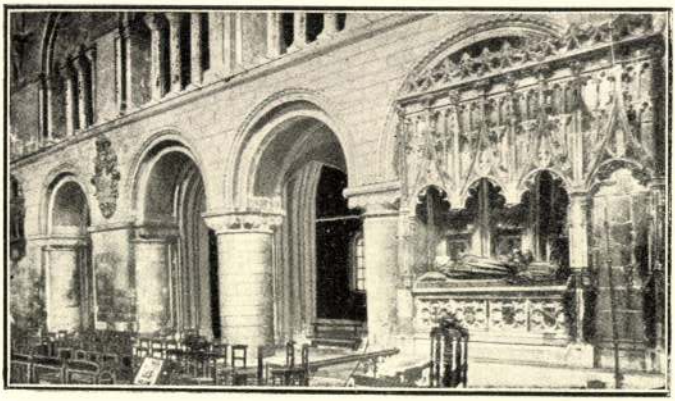

Az alapító síremléke.

St. Bartholomew The Great

Késmárki Simon

Hobrán
kinek nevét viselik a
pompás rajza a faragvány stallumok a kés-
márki tót templomban
azon got kis betűs fol-
rattal: hoc opus fecit
magister Simon a. d. mil-
lesimo quadringentesimo
sexagesimo nono landa-
te dominum in sanctis
eius. Tőle Hármarthat-
jak a remekmüvü leibi-
ezi stallumokat is

Dr. Vajdovszky Janós. A nepesvár-
megei Középkori egyházi műemlé-
kek jellemzéséhez. A nepesme-
gyei tört. társ. évkönyve.
Nepesváralja. 1888.

1961

Késmárki Simon

Hobrász

Késmárk. Késmárki Simon
Hobrász másszékei a tót
templomban 1469.

Dénes F. A művészet
lelkiélyei. 40 l.

Gerecze P. A műemlékek
807 l

Késmárki Simon

1469.

Csucsiveskori pad magas támlával, gazdagon faragott mennyezeti díszítésen lévő felirat szerint fenti ünnei

A késmárki pálosok egykori barok templomában.

Div Felsőm. 228. l.

KÉSMÁRKI *Simon*, fafaragó a XV. sz.-ban Késmárkon. 1469. készítette u. ott a tót templom feliratos remek stallumait a következő gót-betűs felirattal: hoc opus fecit mayster Simon a. d. millesimo quadrigentesimo sexagesimo nono laudate dominum in sanctis eius. Valószínűleg tőle valók a leibnici templom stallumai is. ...

L. gy. I. 5501

ma karimájú, de egyelején érmen.

1907.

dultan van ábrázolva. Jobb kezé-
gén hármas virág látható. Haja,
zú. Zárt koronát, magas köntöst
ta a vonalkörön belül:

. REX. MORT. MCXXXI.

~~kóplapjának háttere és karimája~~

, méretei 6.8:6.8 cm.-- Becsértéke
1907. április 30-án (787-907-45).

1511

Késmárki Simon

asztalos 1472

a Késmárki tót-
templom karzata alatti
stallumokat készítette.

Vrod

Vajdovszky Janosch

A lőcsei szent Jakab tem-
plom szentély-falfestmé-
nyeinek és telmezése. A
Szepesmegyei Történelmi
Társulat Év Könyve II.
évf. Lőcse 1886. 33 l.

	16		17		18		19
vó i t- ay	Mult évi térit-mény		11—16. hasábok összesen		Kifizetendő összeg (10. hasáb összegéből levonva a 17. hasáb összege)		Az átvételt elismerő aláírása
f	P	f	P	f	P	f	
			221	10			

Késmárkiné Fürjes Piroska pasztellképei

Késmárkiné Fürjes Piroska a magyar föld egyik legősibb s nyelvét, nyelvjárását is leghűbben őrző vidékén Palócföldön született. A hazulról hozott ízeket nemcsak kiváló főztjeiben mutatja meg – mint egyébként igen gondos háziasszony –, hanem művészetében is.

Ma nem a "szokásos" Fürjes Piroskát ismerjük meg, aki finom tájképeivel és gazdag kolorittal készült csendéleteivel örvendezteti meg közönségét, ám itt pasztellek színvilága mutatja gazdag lelkiségét.

Szelíd világ. Ez talán a legfontosabb mondanivalója Piroska képeinek. Ő, aki mélyen is igazul hisz Teremtőnkben, úgy érzi, hogy csak a halk, kedves mondanivaló építi igazán az embert, környezetünket. A harsányságot kerüli magán- és művészi életében egyaránt.

Ezzel együtt szeret kacagni, jó humora sok gondon, bajon átsegíti, határtalan élvezettel műveli máriaremete-i kertjét. Mondhatnám: egy olyan ember, aki ugyan óriási intenzitással él, ugyanakkor mégis mérsékletes.

Most, Önök kedves vendégeink azt hihetnék, hogy Késmárkiné Fürjes Piroska jelleméről beszélek és mi köze van ehhez bárkinek, aki az ő képeiről akar tudni valamit. Ember és művészete szétválaszthatatlan. Piroska képeiből szeretet árad. Ami azt illeti, a mi világunk amiben élünk, időnként ténylegesen csak rózsaszínűvel fedett fekete világ, vagy feketével fedett rózsaszínű világ. Mindenesetre zavaros. Fürjes Piroska ellenben igazán kedvesen és őszintén szól hozzánk képeivel és beszélget velünk.

Soha nem felejtem el – egyébként Piroska egyik mesterének – Fischer Ernőnek szavait, aki azt mondta néhány évvel ezelőtt: "Szükségünk van ebben a világban az életmentő beszélgetésekre". Értette ezalatt ember és ember közti kommunikáció rendkívüli fontosságát, nélkülözhetetlenségét.

Jánosi András

Elhangzott 1999. június 1-jén a Plakát Galériában Késmárkiné Fürjes Piroska kiállítása megnyitóján.

Gomola József kiállítása

A XVI. kerületi Önkormányzat Galériájában július 5-én nyílt meg Gomola József festőművész kiállítása, mely osztatlan elismerést aratott a Szakma és a Közönség soraiban.

A sikert a művész következetes, önkritikus személyisége, ernyedetlen szorgalma, magasra törő alkotói hite alapozta meg. Tevékenysége során nem törekedett "feltünést keltő", a társadalom egészséges közízlését megbotránkoztató alkotások bemutatására. (És... még nem is külföldi!) Viszont volt mondanivalója. Szépséges hazai tájakat, olasz, francia, finn, osztrák, ukrán, bolgár útjain festett, páratlan élményeit megörökítő műveket tárt elénk: friss festői őszinteséggel. A "valós jelent" atmoszférikus érzékenységgel megörökítő hitelességgel. Az alkotó lélek maradandó örömét sugározva felénk.

Ezt ajándékozta Gomola József a tárlatát nagy számban felkereső közönségnek, köztük Kirchmayer Károly festőművésznek – első tanítómesterének –, akivel hosszasan elbeszélgetett az "Északi V. járműben" című olajfestménye előtt, idézve művészi pályája indulását, jövőt ígérő kezdetét.

És a művész... jutalom-éretté lett!

Mohácsi Regős Ferenc

Jánosi András

Koldus szeretet

Koldussá tettétek a szeretetet,
s a sapkájába dobott filléreket
ő már csak saját fenntartására költi.

Kihalás veszélye fenyegeti,
s vele bennünket is,
mert nélküle kéregetni kényszerülünk
valamennyien.

Ha csak mindenki egy fillért adna,
ha csak mindenki egyetlen szót szólna,
jót!
Ha egy kis cselekedet indulna,
egy kicsi cselekedet,
ha csak egy igaz könnyet
morzsolnánk el szemünkben
mások kínjai miatt,
s nem úgy, hogy
múlt-, jelen- vagy jövőbeli
magunkat sajnálnánk közben!
Ha fájdalmunk csak egyszer szólna
annak a koldusnak,
s ha egyszerre fájna valamennyiünknek,
ha egyszerre fájna!...

De más volna ez a feketével fedett,
rózsaszínű világ!
De más volna!

(Elmondta Késmárkiné Fürjes Piroska kiállításának megnyitóján Jánosi Dávid színművész)

Gomola József: A kút (olaj)
Fotó: Mészáros Tibor

A grafikák nagyobb része szakrális, vallási témához kapcsolódik. Gazdagon merít a Bibliából, amely erkölcsi kultúránk alapja, ezért tanulságai örök érvényűek. Idézi lapjain a Kiűzetést, Noé bárkáját, Dániel prófétát és Jóbot; – az Újszövetségből a sírt őrző katonát, a Szentanyát, a hitéletre utalva Szent Kristófot, sárkányölő Szent Györgyöt, Szent Antal megkísértését, apokaliptikus jeleneteket és így tovább, amelyek ma sok szállal mai vetületű gondolatokat, mondandókat hordoznak, felhívják figyelmünket erkölcsi normákra, el nem felejtendő eszmékre, utalásokkal arra, hogy más is van napjainkban, nem csak gyűlölködés, gyilkolás, pusztítás és háborúskodás. Sorolhatnám tovább a gazdag tartalmakat hordozó művek közül a zenei, a történelmi, a népművészeti témákat, ám ezeket majd megtalálják a szemlélők. Ám valamennyi mű a grafikusművész képalkotó tehetségével és művészetével megelevenített üzenete a mához, a nézőkhöz, hozzánk.

Köszönjük Kőhegyi Gyulának a grafika nyelvén küldött szép üzeneteket; a Rátkai Márton Klub és a Művészetbarátok Egyesülete vezetőinek pedig, hogy lehetővé tették számunkra ezt az újabb találkozást Kőhegyi Gyula művészetével. E gondolatok után a kiállítást megnyitom.

Király Zoltán

Elhangzott 1999. május 4-én a Rátkai Márton Klubban.

Kőhegyi Gyula: Ex libris (rézkarc, 1973)

Baranyi Ferenc

A végtelenbe teljesül

Krajtsovits Margit kerámiájára

Izzó réz-szállal égetett
fa-rajzolat fakó samotton.
Különös ízű élvezet
rajta gyakorta elborongnom.

Kócos fa, nincsen gyökere.
Csak gallyakat indáz a földig
s az ég felé, a semmibe.
Tar ágait el nem özönlik
dalos madárkák. Úgy lebeg
ég s föld között, mint őszidőben
a róla hulló levelek:
fogódzkodót nem-ismerően.
Nekem iszonytató csoda
e nagyszerű gyökértelenség,
amely egyszerre esdi a
rögök s a csillagok szerelmét,
bár támad benne odvas űr
s törzsét csak kérge tartja össze:

a végtelenbe teljesül,
amit gyökérzet sem kötöz le.

* * *

Talány

"Elért az Ősz és súgott valamit"
(Ady: Párisban járt az Ősz)

Vajon mit súghatott az ősz,
mitől a Boulevard Saint-Michelnek
halk lombú fái megremegtek –
s mindez miért oly ismerős?

Kis rőzse-dalok dallamát
milyen halálvágy intonálja,
ha kun legényt a nagyvilágba
gyalog bocsát a Hortobágy?

Én nem tudom, de mindenütt,
ahol nyár tombol idegenben,
az ősz utolér mindig engem
s olyat súg, ami szíven üt.

Fejem halotti-koszorús –
magyar költőnek sorsa már ez.
Olyan az őszünk, mint a mágnes:
fénylőbb nyarakból visszahúz!

Késmárki Gergely

műfaragó.

A löcsei szent Jakab templomban egy renaissance izlésű remek ima zsámoszt faragott, melynek felirata: FON KASE GREG TISLE ~~felirattal~~ és mesterjegy is van rajta, a remek mozaik munkájú imaszéket Gergely késmárki — a „Von Kase"-t en Kasemark-nak nem Koschau-nak olvasom — asztalos készítette. A munka és a felirat jellege a XVII. századra vallanak. Lásd még Henszlman: Löcse regiségei

Dr. Demkó Kálmán. Löcse története I. Löcse. 1897. 225. l

Késmárki Gergely

műasztalos

műve a lőcsei templom-
ban

l.

Bruckner Győző dr

Késmárk sz. kir. város
műemlékei. Eperjes
1908. 29. l.

T. 5331.

ház épületét szemléljük a
elvéve. Felirata:

r in Pesth von der Stadt Seite.

r Zeitschrift 33/1818.

12:6: 19.6 cm.

Késmárki Gergely

fafaragó a löcsei szent Jakab stallumainak mestere

ród

Bruckner Győződr

A szepesi szász nép. Neuvretiségi Ismertető Kömptár. III-k. Bp. 1913. 137. l.

Késmárki Gergely

lásd

Cipszer. 19. l

Wihics.

Az ároktól körülvett, bás
tett város épületei közül a mec
ki. Felirata: fölül középütt:

WIHITSCH

jobbra: P. 115.
magyarázó szövege I.2. Unna fl:

Rm., mér. a belső
J.U.M.:Pannon. Kri

140-95.

Késmárki Gergely, fafaragó M.D.K.

a XV. század első, cotizedeiner legkiválóbb bezárásos fanunkáit, ajtódiszeit készítette, melyek körül némelyek – városképezet ábrázolók – Eszak-Magyarországon még megtalálhatók.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp.1968. 967. old.

M. D. U.

KÉSMÁRKI Gergely asztalos

(Kase Greg Tisle = Kaseforum Gregor Tischler)

Művei: Bártfán, Cipérjesen, Lőcsén Késmárkon

Voit Pál: Mühely a Via Dei Servin
Müvészettörténeti Értesitő 1961. 2-4. sz. 118. 120. e.

118.
120

M. D. K.

KÉSMÁRKI Jónos asztalos

Kolozsvárott

1794 – 1804. Kolozsvár, Telleki-palotán dolgozott

Aggházy: Barokk szobrászat ... Bp. 1959.

I. 223. l.

Késmarki János

kolozsvári asztalos

1794

l.

Bírógerujeszegi

23. l.

Gyula.

Az előtért a bástyákkal
el, mig a háttérben erőd láts

GYVLA

jobbra: p. 192.
magyarázo szövegének kezdete:
See Zarkat.

Rm., mér. a vk. 7.:

131 :91

Kesmarki, Johann

„28 Juni 1784
Centum Pater.."

Kolozsvári asztalosok

2. P-

12 III. 11. 1-2
62

Késmárki János

(+1807) Asztalos. 1802-ben a c.
„lótómestere". Orgona és oltárépi-
tésselis foglalkozott. 1791, 1795, 1797.
Zsibó: Wesselényi kastély, a bútorzat
egy részét készíti.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk
Erdélyben, Bukarest, 1970

3091.

Képmárki János

1792, 1794, 1797, 1804, Kolozsvár:
a Teleki háznál végez javításokat, ezenkívül ajtókat, ablakokat és bútorokat csinál. Gyönyörű ajtótervei maradtak fenn.

Nagy Margit: Reneszánsz és barokk
...ben, Bukarest, 1970. 309 l.

Késmárki János

XVIII. század vége: Kendilóna. Teleki kastély, ajtók, ablakok, tükörrámák.

1803. Kolozsvár: Kemény Gómuelnek butorokat képit.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

3091.

Késmárki János

asztalos dolgozott 1791 körül a zsibói Wesselényi kastélyon.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

1941

Késmárki János

ajtóterve a kolozsvári Teleki palotához: fekete-fehér reprodukció. (224 sz.)

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

240:241
1

Késmárki Kőműves
Antal
kőfaragó

l.
Arch. Ért. 1910
347 l.

Késmarki Mester, szobrász M.D.K.

néven jelöli meg a szerző azt a művészt aminek Késmárkon egy Madonna, egy Szent Katalin s egy Szent Sebestyén szobos aronos fizioginomiája szerint - ezer egyazon szobrász alkotásai. Nevek hijján a Késmárki Mester stílusának hatása alatt sorolja fel és ismerteti részletesen a Szepesség számos, értékes emlékét, a lőcsei Kálváriával kapcsolatban Veit Stoss művészetének Szileziát is átható friss vonzerejét.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 82-87. old.

+65. old.

Késmárki Miklos

vésnök

1454

Csontosi jegyzi

Utána rézni a
Sárosmegyei Muzeum
Katalogusába
és Megnézni minis-e
meg Miklos alatt

Podhorce h. n. V. 3.

Kérnárki Péter

Az 1973-ban alakult dunaújvárosi amatőr Műhelynek tagja.

Németh Edit: Ötéves az amatőr Műhely.
Dunaújvárosi Hírlap, 1978. febr. 3.

Kesmárki Rita

Az 1973-ban alakult dunaújvárosi amatőr Műhelynek tagja.

Németh Edit: Ötéves az amatőr Műhely. Dunaújvárosi Hírlap, 1978. febr. 3.

M. D. K.

KÉSMÁRKI Simon asztalosmester

Késmárk, hajdani válasz templomá-
ban faragott széksor 1469

Bruckner Győző: Késmárk szab. kir. vá-
ros műemlékei Eperjes, 1908. 29. l.

Itt, nálunk

Lovász Irén–Hortobágyi László: Világfa

Fotó: Lukács Dávid

Sokat köszönhetek ennek az albumnak. A ráfordulás és belefeledkezés kivételes pillanatain túl elsősorban előítéletem cáfolatát: most tanúskodhattam először a magyar népzene és egy komputer frigyén viszolygás nélkül. Sőt. Nem terhelném korábbi kínos tapasztalataimmal a papírt, mindazonáltal nem volna badarság legalább a Grammy-jelölt Deep Forestet megleckéztetni Hortobágyi László „iskolájában". Talán nem késő még.

Kérném, hogy járjon utána, aki nem hisz nekem, ha nem volna ennél bonyolultabb a dolog. A *Világfa* magyar szerzők/előadók Magyarországon kiadott lemeze, nem kapható mégsem. Nem elfogyott – kibontatlan csomagokban várakozik már fél éve a bezárt Nemzeti Múzeumban.

Nekem „persze" megvan.

Volt bennem egy kis aggodalom, amikor megkaptam. Csúnyácska lila borítót kapott szegény, tulajdonképpen a *Világfa* cím is gyanús egy kicsit, és különben is, mióta ad ki lemezeket a Nemzeti Múzeum...? Mi sem áll tőlem távolabb a népzenében, mint aminek múzeumi vitrin szaga van. A cím felett apró betűkkel: Lovász Irén és Hortobágyi László. Lovász Irénről még soha nem hallottam. Hortobágyi László előtt viszont nem egyszer meghajoltunk már a Narancsban, hozzá fordul az indiai klasszikus vagy a pravoszláv kórusmuzsika, ha reinkarnálódni vágyik elektronikusan.

Hortobágyi nélkül korántsem siettem volna végighallgatni az albumot, Lovász Irén nélkül azonban nem borított volna utána nyakon az izgalom. Türelmes öregember vagyok, nem kenyerem a kapkodás, de most nagyon gyorsan a végére akartam járni, mi hozta őket össze, s egyáltalán: kicsoda.

Mentem hát telefonon a múzeumba. Menten kiderült, a *Világfa* a *Honfoglaló Magyarország* című kiállítás hanganyagaként készült, mely '95 nyarán debütált Miskolcon, s '96. március 16-ra az újranyíló Nemzeti Múzeumba ér. Lovász Irénnek pedig ez és ez a telefonszáma, az lenne a legjobb, ha felhívnám, nem sokat tudnak róla mondani.

Két hét múlva együtt capuccinóztunk egy budai pizzában.

Azonnal megvallottam, hogy odavagyok a hangjáért, és hogy elképzelni sem tudok szebb párt, mint őt – na jó – a Hortobágyival. Sok száz éves dalok, s közben e nép (másfelé) vándorlásának, letelepedésének elektronikus hangemlékei a következő évezredből: ennél a fiktív dokumentumnál – mely éppen annyira magyar, mint amennyire indiai, jávai vagy japán – hitelesebbet, valóságosabbat még soha nem hallottam. Lovász Irénnél és Hortobágyi Lászlónál pontosabban még senki nem idézte meg számomra virtuális történelmünket.

Hát így. Mit lehet tudnom Lovász Irénről? – kérdeztem.

A középkori zene és a népdalok asztalára pakolta eddig a magáét, részben a Néprajzi Múzeum kandidátusaként, részben énekesnőként. Rádió- és tévéműsorok, táncháztalálkozók lemezei s a *Fellegajtó nyitogató* című tavalyi kazettája kérkedhetnek hangjával; egy tévéfilmben bukkant rá az említett kiállítást szervező Révész László. Az tiszta sor volt, hogy Irén a felkéréssel egyből Hortobágyihoz fordult, ha nem is folyamatos, de bő tízéves közös munka áll mögöttük. A lemezen hallható huszonnyolc felvétel tartalmaz „preparált" archív anyagokat és tízet saját gyűjtéseiből is. Néhány dal megőrizte „tisztaságát", már legalábbis a komputertől; ezek nekem sem tűnnek különösebben kívánatosnak, hadd ne kanyarodjak vissza, hogy miért.

Akárhogy is. Ebből a hatvanhat percből legalább harmincat tanítani kéne, komolyan mondom. Hortobágyi német kiadója korántsem véletlenül „akadt ki" a hallatán, s készít elő hosszú lejáratú szerződést számukra.

Addig pedig *itt, nálunk* legalább két szemem sír. Ha úgy tetszik, a hónapok óta sötétzárkára ítélt *Világfáért*, ha úgy tetszik, ezért a legnemesebb hajtásait félresöprő országért. Március 16-tól, ha minden igaz, legalább a Nemzeti Múzeumban hozzáférhetővé válik az album. Boldog millecentenáriumot kívánok addig is!

Marton László Távolodó

Nemzeti Múzeum, 1995

NARANCSFÜL

ASIAN DUB FOUNDATION: FACTS AND FICTIONS

Újabb britanno-ázsiai gyöngyszem a Nation kiadótól, „a nép lelkiismerete", az Asian Dub Foundation. Az alapállás nem sokban különbözik a Fun-Da-Mentalétól: délkelet-ázsiai származású londoni fiúk, amerikai hip-hop ritmusok, sok és elkötelezetten rasszizmusellenes, elnyomásellenes, öntudatra nevelő szöveg, az ősök dallamai. Viszont a hangulat a propagandisztikus mondanivaló ellenére is lazább, vidámabb, mint a fundik lemezein. A főszövegelőnek mókás és rokonszenves a hangja, nem prédikátort, inkább egy okos és fiatal, kissé mitugrász tanítót idéz. A ritmusok gyorsak és jókedvűek, a zene keverékében – amint arra a csapat neve elég félreérthetetlenül utal is – édes reggae-elemek burjánoznak.

Ha az idő múlásával legkevésbé sem szürkülő, kiemelkedően kreatív Nation kiadó szentháromságában a kiadófőnök Aki Nawaz együttese, a Fun-Da-Mental az atya, az éteri Loop Guru a szentlélek, akkor az Asian Dub Foundation semmiképp nem lehet más, mint a fiú. De akkor mi a Transglobal Underground? Ennyit a hülye, irodalmiaskodó fordulatokról.

- hpcs -

Nation Records, 1995

TANGÓ
használt CD-k boltja
CD-k vétele és eladása
Bp. VII. Klauzál u. 9. T.: 267-9249
Nyitvatartás: hétköznap 11–18-ig, szombaton 10–13-ig

szappanpornógyáros

gánszférájukba és kiszolgáltassa őket a világnak tulajdon hálószobájuk közepéből, néhány tonna kölni és körömlakk eladásának kedvéért. A nők a hagyományos szereposztásban mindig is a testükkel érvényesültek a patriarchális társadalmakban, szépségükkel, gyerekkihordó és felmosónő-igavonó képességeikkel. Ebbe a tradícióba tehát simán belefér néhány pancserül beállított, a modellt kiszolgáltató aktfotó, még ha a modell ezt jobb magyarázat híján, önigazolásból bátorságnak becézi és lázadásnak titulálja, és megfeddi például kortárs bölcsészkolléganőit, amiért nem borotválják kellő szorgalommal a lábukat és hónaljukat.

Amerika mindennapjait egyszerre hatja át a szélsőséges prüdéria (szigorúan tilos mellet és ágyékot mutatni a tömegfogyasztásra engedélyezett amerikai filmekben) és a kiüresedett pornográfia. A kettő között gyakorlatilag nincs semmi érdemleges, amit fel lehetne mutatni. Amerikai tartózkodásom alatt ezért volt számomra pihentető időről időre európai filmeket nézni, amelyekben még mindig a maga természetességében mutatták meg a meztelen emberi testet. Üdítő volt a szépen, lélekközelien filmezett szeretkezési jelenetekben elmerülni, amelyek valahogy még mindig át voltak itatva őszinte, földszagú érzésekkel. A piaci kultúra uralkodóvá válásával a pornográfia is átlépte a magyar határt, de egészen a Szebeni-albumig úgy tűnt, a pornográfia és művészet közötti falat senki sem fogja kikezdeni. Szebeninek azonban nem voltak aggályai, amikor úgy döntött: eljött az idő a meggazdagodásra. Albumában úgy tesz, mint aki nem ismeri az egyszeregyet, mint aki nem tud különbséget tenni alsóneműreklám, művészet és pornográfia között. Egy szennyesládában jobban eligazodik az ember, annak ugyanis nagyobb a rendezettségi foka: azon az alapon lettek együvé szortírozva a ruhadarabok, hogy mindegyik mosásra vár.

Szebeni tehát belezavart az adásba, amikor kihasználva egy új éra tisztázatlanságait, a legkülönbözőbb műfajokat vegyítve, ömlesztve küldte ránk gyomorforgató és emészthetetlen műkedvelő darabjait.

Felöltözve lenni mindennapi abszurditásaink része, a meztelen test viszont éppen természetessége és törékenysége folytán kiszolgáltatott az emberi elme elszabadult rémprojektjeinek, és csábít mindenfajta beteges bánásmódra. Szeressük, tiszteljük és óvjuk mezítelenségünket. Ez az utolsó dolgok egyike, amit még igazán magunkénak mondhatunk.

Lehet, hogy Szebeni végül is szolgálatot tesz nekünk, amikor arra kényszerít, hogy rendezzük sorainkat. Lehet, hogy itt az ideje, hogy a művészek rendbe tegyék a házuk táját és megerősítsék magukat mondanivalójukban. A pornográfia, benyomulása óta, inkább csak ignorálva volt, de nem volt a helyére téve, mint valamilyen sötét árnyék, ami, ha nem figyelünk oda, talán szertefoszlik magától is. De nem foszlik szerte, nem múlik el, nem nő le. Viszont ha itt van, legalább senki se művelhesse művészetnek álcázva. Nevezzük a nevén.

PONT

A Narancs szakmai körkérdése Szebeni András és Sóvári Zsuzsa Női vonal *című albumáról*

Zentai Viola
kultúrantropológus

A nyugati társadalmak kultúrájának alkotóeleme az intimitás, amely elzár a nyilvánosság tekintete elől bizonyos testrészeket, tevékenységeket, helyzeteket. Ugyanakkor a nyugati kultúra nem tudja elfojtani – vagy éppen kialakítja – a mások (különösen a híres emberek) intim szférájába történő bepillantás vágyát az emberek többségében. E vágy artikulálásának egyik legitim formája a művészet, amely emelkedett szellemiségével és kifinomult esztétikai mércével kíván az elfedettről fantáziálni. A másik kvázi-legitim formája a szexipar által lehetővé tett kukkolás, amely a szórakozás részévé teszi az intimnek minősülő világok megjelenítését és meglesését. Mindkét vágygyakorlásnak sajátossága, hogy a nemek közötti munkamegosztás sokszor egyoldalú bennük, az utóbbiban azonban végletesebben. Szebeni kizárólag olyan pózokban örökíti meg a női testeket, amelyeket egy szexlapokon nevelkedett férfiszem kényelmesen el tud képzelni. Személyes ízlésem szerint: a bátran feltárulkozó női testek között olyanokat is szerepeltetni, amelyek birtokosai a többiek között nyilvánvalóan nevetségesnek (és nem groteszknek) tűnnek az olvasók/nézők szemében, érzéketlen és bántó gesztus. Szerencsére az amúgy nem túl magas színvonalúnak tartott magyarországi szexuális kultúra a maga esetlenségében és durvaságában is sokrétegűbb, izgalmasabb és ötletesebb ennél a könyvnél.

Miltényi Tibor
fotóesztéta

Szebeni András nőábrázolása tipikusan és tenyérbe mászóan epigon ügy. Az 1984-es *Vallomás* című albumában például egyértelműen David Hamilton giccsfényképészt utánozza. A *Női vonal* című albumban egyrészt van egy színvonaltalanul előadott Playboy-vonulat, másrészt nagyformátumú fotóművészek stílusát koppintja, úgymint Mapplethorpe, Jean-Loup Sieff, Helmuth Newton stb. Akad azonban egy-két dokumentarista jellegű felvétel is az albumban, amelyek eredeti és erőteljes emberábrázolások, de nem lehet tudni, mit keresnek a többi között, amelyek sekélyes utánérzések.

Szilágyi Lenke
fotóművész

Ízléstelennek és nagyképűnek tartom, hogy világhírű fotósokra hivatkozva Szebeni olyan képeket közöl, amelyek meg sem közelítik azok színvonalát. Nem tudom, hogy a modellek mit szólnak a róluk készített képekhez, én némelyiket megalázónak tartom, mert előnytelenül ábrázolják őket anélkül, hogy ennek bármiféle művészi vagy koncepcionális indoka lenne. Az üzlet és a sznobság pedig nem képi szempontok. Az interjúk felületesen és zavarosan vannak megírva.

Várnagy Tibor
a Liget Galéria vezetője

Szebeni nem tudta eldönteni, hogy aktokat akar-e csinálni, vagy olyan fotókat, ahol az illető nők meztelenek. Ha aktról van szó, a fotós állítja be a modellt, a díszleteket, a világítást, ő választja ki a jelmezeket. Ebben az esetben a kép hangsúlyozottan fikció, ami a fotós fantáziájának terméke és semmi köze a modell személyiségéhez, a modell vagy fotós szociális helyzetéhez, lakáskörülményeihez, ruhatárához stb. Persze a fotós riportot is készíthet – akár ugyanarról a modellről –, akkor viszont elemi követelmény, hogy ne instruálja a szituációt, mert ezzel meghamisítja a valóságot. Tekintve, hogy Szebeni képeiből és képsoraiból többnyire nem derül ki, hogy kinek mikor mi a szerepe, és hogy éppen melyik műfajról van szó, a *Női vonal* nemcsak dilettáns szerzőre vall, hanem olyan alkotói magatartásra, mely modelljei többségével szemben alapvetően tisztességtelen.

Krasznai János
fotóművész

Nagyon magyartalan, tegezős a hangvétel. Az alapötlet annyi és csak annyi, hogy lemeztelenítsünk nőket, és a mester ezen a ponton rögtön el is fáradt. Az album nincs kitalálva, a szerzőnek nincs saját képvilága, nincs saját álláspontja, egyetlen koncepció sincs végigvíve, ehelyett nagy nevekkel takaródzik, rengeteg külső elvárásnak akar megfelelni, ezek között csapong, kizárólag azért, hogy eladhassa híres nők aktfotóit.

Lugosi Lugo László
fényképész

Nagyon szomorú vagyok, hogy egy olyan kultúrában élek, ahol ez az album sikerkönyvnek számíthat. Hogyha valaki ezen nagy lét akar kaszálni, akkor tegye meg, de akkor én ebből a vonatból ki akarok szállni, mert ez az egész dolog így érdektelen és megalázó mindenkinek, aki részt vett benne.

Eperjesi Ágnes
vizuális tervező

A borítója alapján ez a könyv valami pontosan körüljárható dolgot ígér. A női testet személytelenül ábrázoló, visszafogottan erotikus, erősen esztétizáló képeket. Belül azonban mellbevágó az összevisszaság. Gyanús szempontok alapján kiválasztott nők, műfaji kavarodás. A fotós igazi szándéka rejtve maradt. Talán nekünk jobb is így.

Zsigmond Gábor
fotóművész

Alig van olyan fotó az albumban, ahol jó lenne a képkivágás. A végtagok majdnem mindenütt szerencsétlenül vannak elmetélve. A modellek mintha vonatkatasztrófák és motorbalesetek áldozatai lennének a műtermi lámpák között. Eldönthetetlen, hogy az ottfelejtett derítőlapok és a kinyúlt harisnyák a koncepció részei voltak-e, gyanítom, hogy inkább csak dilettantizmusról van szó. Ez a könyv elsősorban a kukkolóknak szól.

Keserü Katalin
művészettörténész

Úgy látom, hogy ez a könyv egy erotikus fotóriport-sorozat társasági személyekről. Ilyen típusú fotóriportok általában magazinokban szoktak megjelenni. Az, hogy egy könyvbe gyűjtötték össze, feltehetőleg azt a szándékot mutatja, hogy a magazinriportoknál jelentősebb kíván lenni. A kedélyek a könyv körül ettől a műfaji ellentmondástól borzolódhattak fel.

A könyvformát indokolhatná valamiféle

a) társadalmi mondanivaló;

b) egy kifejezetten fotóművészeti, esztétikai többlet;

c) ha magáról az erotikáról vagy a nőkről egy képi eszmefuttatást követhetünk végig.

Társadalmi mondanivalójáról talán azt lehetne mondani, hogy nemigen vannak benne például pedagógusok vagy takarítónők, kisebbségiek, illetve hátrányos helyzetűek, szóval, úgy tűnik, mintha a női erotika egy meghatározott osztályhoz kötődne.

A kortárs fotóművészettel összevetve: az erotikáról szóló fotóalbumok általában nem közéleti személyekhez kötődnek, viszont az erotikát esetenként a brutalitásig fokozzák fel, de ugyanakkor ez a brutalitás rendkívüli képi kifinomultsággal és humorral társul. Az erotikus fotóalbumok egy másik csoportja az előbbivel ellentétben egészen személyes, szeretettel teli érzékiséget mutat, kevésbé nyíltan, inkább manierista módon, festészetet idéző képi elrendezésekben, drapériákkal és egyéb finomságokkal. Harmadikként jellemezném a többalakos fotókat, melyek szerelmes kapcsolatokat mutatnak be, vagy a levetkezettség őszinteségében felfedezhető szeretetről szólnak. Ezekhez képest a Szebeni-albumot továbbra is fotóriportok gyűjteményének nevezném, és a kortárs erotikus fotóművészetbe nem érzem beletartozónak, amennyiben ez a kérdés egyáltalában érdekes. Inkább azt mondanám, ez a könyv az erotikáról a Playboy-riportok megszokott módján beszél. Én valószínűnek tartom, hogy nem is akart azoknál több lenni. A Playboy nyilvánossága – beleértve az erotika nyilvánosságát is – egy alakuló társasági kultúra igényeinek felel meg, feltehetőleg az ezeket formáló rétegből kerülnek ki a *Női vonal* című könyv vásárlói is.

Bán Zoltán András
irodalmár

Szebeni András fotózása egyszerűen csak ízléstelen, és ez mind a pornográfiában, mind a művészetben a legnagyobb bűnök egyike.

Késmárk

(Szepes vm.)

Városháza 185. l.

Vigadó 195. l.

Kép 129. sz.

Zádor – Rados

Lépcsőház

Késmárk

Genersich, Christian:
Merkwürdigkeiten der königlichen Freistadt Késmárk in Oberungarn. Caschau, 1804.

Késmárki ev. fa-
templom.

Szód
=

Felvidéki Magyar
Hirlap. 1939.
febr. 5. (A kés-
márki világcsoda:
az evang. fatemplom.)

A MAGYAR ÍRÓ A LECSAPÓ ÁGYÚGOLYÓK KÖZÖTT DOLGOZIK

Zrinyi Miklós. Illusztráció Vörösmarty költeményéhez. Acélmetszet

bízza azt, amit elmondania nem volt szabad. A politikai költészeten kívül az irodalom csaknem minden fajában : regényben, lírában, hőskölteményben, színdarabban megindító tökéletességgel tudta egyesíteni a közösség és az egyéniség érdekét. Tolla alatt a közösség életéért küzdő, csaknem emberi lénnyé vált, viszont az egyén mindig beleágyazódik a közösség — magyar és európai közösség — végzetének közepébe.

Ha a kristály tengelyeit el is vesztjük szem elől, a sugarak tobzódásából is következtethetünk rája. A fény még többet mond róla, mint a kristálytudós számítása. (Pedig az is művészmunka . . .)

Késmárki harang-

öröny nagy ha-

rangja

készült 1525-ben

Pajdeissák 22, 23. l.

Késmárki harangtorony

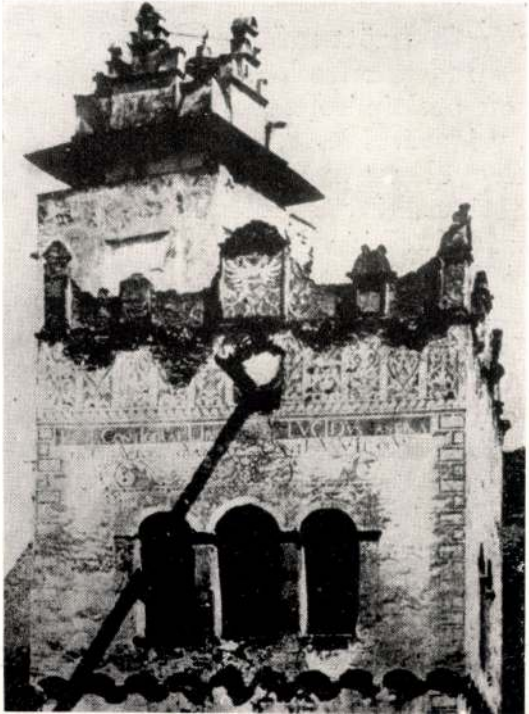

MAGYAR RENESZANSZ

A késmárki harangtorony részlete (XVI. század)

~~*A friesi kastély sgrafittós homlokzata (1623–1630)*~~

Hankis

202. l.

lépten-nyomon visszanyúl a néptől őrzött művészi hagyományhoz. Valamikor a tősgyökeres magyarság külső megjelenését, művészi ruházatát régi nagyok arcképéről másolták az újabb magyarok ; ma csak annak van igazán hitele, ami a régi hagyományból ma is él, mélyen belegyökerezve a népszokásba, népviseletbe. A népművészet motívumkincse különösen a XIX. század vége felé s a XX. század elején kötötte le erősen a művészek fantáziáját. Huszka József és társai ekkor vezették be a köztudatba, sőt az iskolába is a hiteles magyar motívumokat, amelyek ma a rajztanítás alapját alkotják. Sőt egy lelkes és tehetséges építész, Lechner Ödön az építészetet is azzal akarta magyarosabbá tenni, hogy ahol csak lehetett, a népművészetből kölcsönzött eleven színű csempével, fedőcseréppel díszítette középületeit. Másrészt rámutattak művészettörténészeink, hogy mindig megvolt a könnyű lejtő, amelyen át a nyugati művészet stílusai a kastélyból a kunyhóba is lesiklottak, — volt Erdélyben népies gótika, csaknem mindenütt volt népies renaissance és népies barokk, aminthogy az ú. n. »táblabíró-stílus« vagy magyar empire és magyar biedermeier sem maradt hatástalan a falusi népi építkezésre.

Késmárki szent

Keresztt-templom

Keresztelő-Medencéje 1472 ből

Készítője m(agister)

s.(?)

Az iglói ércöntömű-hely eddig ismeretlen mestérének műve

A keresztkút részlete repr.

(szerintem olasz hatás van)

Pajdussák 33. l.

és melléklete

Vaszary János

46. Magyar táj	700.—
47. Olasz tenger	600.—
48. Pihenés	850.—
49. Virág csendélet	1200.—
50. Corso	1200.—
51. Jachtverseny	850.—
52. Viareggio	1000.—
53. Rimini	1000.—
54. Női fej	450.—
55. Bor	450.—
61. Nervi	450.—
62. Florenzi emlék	450.—
63. Caroussel	450.—

Késmárki templom

(szepes vm)

torony felső emeletén lévő
harangot 1523-ban András
mester Öntötte

Céd

Pajdussák 22-l.

de D. K.

KÉSMÁRKI Gergely asztalosmester

Lőcse – széksor pálos t. ?

Bruckner Győző: Késmárk szab. kir. vá-
ros műemlékei Eperjes, 1908. 29. l.

15. szerda

SZÍNHÁZ

LEPKÉK A KALAPON
A pusztulás esztétikáját – ha van ilyen – árasztó és a századelő hangulatát idéző, szép díszletek között elevenedik meg Gozsdu Elek regénye, A KÖD, Márton László század- (és ezred-) végi színpadi átiratában. A fiatal szépasszony (Kerekes Viktória) másodszori megözvegyülésének komikus tragédiája ez, melynek során nemcsak második férjét, de a potenciális harmadikat is elveszíti: a két férfi egymást pusztítja el. A játékot időnként megszakítja fiktív szerzője, akit a darab írója, a kaptafát ideiglenesen odahagyó Márton László alakít.
Budapesti Kamaraszínház, 19 h (pénteken és szombaton is)
(Bp. VI., Asbóth u. 20.)

RÁDIÓ

DEBUSSY: G-MOLL SZONÁTA
Isaac Stern (hegedű) és Alexander Zakin (zongora) előadásában
Bartók, 10.47

EZ VAN – IRODALMI ÉRTESÍTŐ
Eörsi István: IDŐM GOMBROVICZCSAL
A szerzővel Jósvai Lídia beszélget.
Bartók, 17.50

FILM

A FÉLELEM MINISZTÉRIUMA (1944)
Fritz Lang filmje egy Graham Greene-regény adaptációja, melynek hányatott sorsú főhősét a békésebb élet reményétől egy tévedésből elnyert torta fosztja meg.
Tv2, 18.50

KIÁLLÍTÁS

FIATALOK FOTÓMŰVÉSZETI STÚDIÓJA

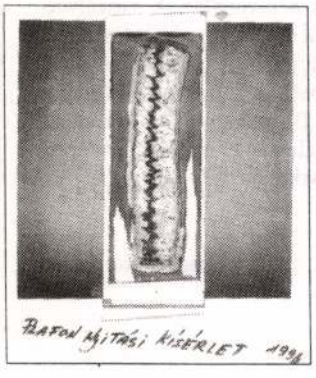

Bányai Péter, Csontó Lajos, Nagy Tamás, Soltész István, Szűcs Tibor kiállítása
Bolt Galéria
(Bp. VIII., Leonardo da Vinci u. 40. hétfőtől szombatig, 10–18 h)

16. csütörtök

FILM

FILMEMLÉKEZET
ÚJ GILGAMES (1963)
Végső kérdéseket feszeget Szemes Mihály e filmje. A történet egy halálos beteg férfiról szól, s a harcról, melyet orvosával folytat életéért, amikor a tudomány már vajmi keveset tehet.
Örökmozgó, 18.30
(Bp. VII., Erzsébet krt. 39.)

KUROSZAVA-SOROZAT
A TESTŐR (JAPÁN, 1961)
Örökmozgó, 20.30
(Bp. VII., Erzsébet krt.39.)

SZÍNHÁZ

DÉLFORDULÓ – A THEATRE STUDIO DE VITRY VENDÉGJÁTÉKA

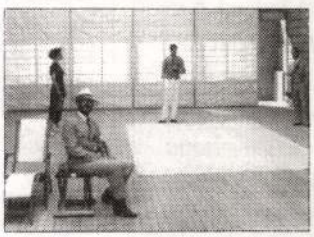

„Darabjai (...) a dialógusok és helyzetek forróságával, jó értelemben vett pátoszával hatottak inkább, mint a cselekmény drámaiságával és színpadszerűségével" – írta Claudelről Gyergyai Albert. A DÉLFORDULÓ-t, fiatalkori szerelmének emléket állító művét Claudel háromszor dolgozta át. A második változat Jean-Louis Barrault-nak készült, de az előadás finoman szólva nem váltotta ki Claudel tetszését. Harmadszorra – öt évtized múltával – minden szertelenségtől és „lírai cicomától" megfosztotta ifjúkori textusát. A most látható előadás rendezője, Alain Ollivier a Claudel által megtagadott „eredeti" művet állította színpadra. (Paul Ligeti ismertetése alapján)
Új Színház, 19 h (holnap is)
(Bp. VI., Paulay E. u. 35.)

ZENE

BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR
A Fesztiválzenekar művészei Haydn, Beethoven és Mozart műveiből adnak kamaraestet. Művészeti vezető (zongorán közreműködik és vezényel): Kocsis Zoltán
BM Duna-palota, 19.45
(Bp. V., Zrínyi u. 5.)

BESZÉLGETÉS

DALOS GYÖRGY ÉS KARL-MARKUS GAUSS
Osztrák Kulturális Intézet, 18 h
(Bp. VI., Benczúr u. 16.)

Lengyel kulturális hét

Február 15–26.

Könyvbemutató
MI ÉS VÁMPÍRJAINK – A HALOTT VILÁGOK LEHETSÉGES VILÁGOK
A lengyel esszékötet bemutató estje
Lengyel Intézet, február 15., 18.30
(Bp. VI., Nagymező u. 15.)

Színház
SLAWOMIR MROZEK: VATZLAV
Bagó Bertalan rendezése a maffiózók és menedzserek világába helyezi a történetet, mely minden képtelensége és rémsége ellenére felcsillant valami reménységet.
Vatzlav szerepében: Kanda Pál. Zene: Darvas Ferenc, díszlet: Pauer Gyula, jelmez: Vereczkey Rita
Művész Színház, Stúdiószínpad, február 16., 17., 19., 19 h
(Bp. VI., Nagymező u. 22–24.)

Zene
JÓTÉKONYSÁGI KONCERT A MÁTYÁS-TEMPLOM JAVÁRA
Király Csaba (orgona) és Andor Éva növendékei (ének) előadásában Bach, Moniuszko, Cesar Franck, Liszt és Chopin művei hangzanak el.
Mátyás-templom, február 18., 19 h
(Bp. I., Szentháromság tér)

CHOPIN JAZZBEN – JÓTÉKONYSÁGI KONCERT A FIATAL MŰVÉSZEK JAVÁRA
A Creativ Art Jazz Trió (Vukán György – zongora, Berkes Balázs – bőgő, Balázs Elemér – dob) Chopin-estje
BM Duna-palota, február 19., 19 h
(Bp. V., Zrínyi u. 5.)

JAZZ-BLUES-ROCK FESZTIVÁL
Fellépnek: Takáts Tamás Dirty Blues Band, Kimnowak zenekar, Jarek Smietana trió, Dr. Valter & Lawbreakers, Ferenczi György és a Herfli Davidson
Petőfi Csarnok, február 26., 20 h
(Bp. XIV., Zichy M. út 14.)

Engel Tevan István
grafikusművész kiállítása
az Újlipótvárosi Klub-Galériában
(Bp., XIII. Tátra u. 20/b)
A megnyitót 1995. február 15-én, szerdán Kádár János Miklós tartja

Folytatás a 2. oldalról

resszumából megtudja, hogy munkatársai között tarthatja számon Hajdu Istvánt, ki is a Balkon főszerkesztője, s aki adandó alkalommal pontos információkkal szolgálhatott volna. Ha ellenben főszerkesztő úr mindössze a Fáma fedőnévvel illeti Hajdu István urat, úgy az – szerény megítélésem szerint – okot adhat a közönséges olvasónak arra, hogy elgondolkozzék a mai magyar újságírás szomorú állapotán.

Azt sem hallgathatom el, hogy főszerkesztő úr cikkében – az investigated journalism szabályaitól némiképp eltérően – mintha csak az számítana *értékelésre méltó ténynek*, ami írása koncepcióját erősíti. Megzavart például, hogy e dolgozat igazi könnyedséggel tekint el annak a ténynek az értelmezésétől, mely szerint az adott intézmény 51 dolgozója egyetértéséről biztosította a közvéleményt, s úgy vélték, a változás elkerülhetetlen volt. De hát – mint tudjuk – annál rosszabb a tényeknek.

Ami pedig Keserü Katalin leváltásának történetét illeti, meghökkenten és némi rezignáltsággal vettem tudomásul, hogy a Beszélő szerint ismét politikai felhangokról, a volt igazgatónő MDF-es elkötelezettségéről vagy miről is van szó. Minderről én – a liberális tótumfaktum – először a Beszélő hasábjain értesülhettem. Ebben a szomorú és szerencsétlen történetben ugyanis *semmi másról* nem volt szó, mint a vezetői alkalmatlanság vagy alkalmasság kérdéséről. Az pedig, hogy ebbe a sebeket okozó és feltépő, egy államhivatalnok és egy igazgató oly sajnálatos *emberi* történetébe bárki belekeveri a magyar értelmiség polarizáltságát, Fekete Györgyöt s minden tücsköt-bogarat, az már legfeljebb csak bosszantó.

GYÖRGY PÉTER ■■■

♦

Bevallom, most már sajnálom, hogy cikkem megírása előtt nem kerestem meg György Pétert. Útmutatása segítségével ugyanis az írás minden súlyos fogyatékossága kiküszöbölhető lett volna. Időben megtudtam volna, hogy minek mihez van *és mihez* nincs *köze. Nem hordtam volna össze tücsköt-bogarat, nem vétettem volna visszatérően a sajtóetika ellen, és végül, de nem utolsósorban nem neveztem volna liberális tótumfaktumnak egy független embert, aki – morális meggyőződésekkel rendelkezvén – az őt ért csípős és igaztalan kritikára is csak röviden és szelíden válaszol.*

F. HAVAS GÁBOR ■■■

HELYREIGAZÍTÁS

1995. február 2-i számunkban a 12. oldalon a „Keserü pirulák" című írás egyik mondata hibásan jelent meg: *művészeti* tanácsadó testület helyett *műszaki* szerepelt. A mondat helyesen: „Keserü nyugati mintájú »Kunsthalle-t« akart védnöki és művészeti tanácsadó testületekkel." Azért is elnézést kérünk olvasóinktól, hogy a szerző neve lemaradt a cikk végéről. Nem menti hanyagságunkat, hogy a tartalomjegyzékből kiderül: a cikket F. Havas Gábor írta.

Gosztonyi Ágnes: Huzatos paradicsom
Beszélő, 1995. február 2.

AZ ALULJÁRÓBELI KÖNYVÁRUSÍTÁSRÓL

Tisztelt Szerkesztőség!

Nemcsak a Beszélő, más lapok is megkongatták a vészharangot abból az alkalomból, hogy a BKV tabula rasát hirdetett a mélyállomásokon. Sajnos meglehetősen egyoldalúan, csak a Katalizátor Iroda szempontjából vizsgálják a dolgokat, ezért engedjék meg, hogy néhány előzményre felhívjam az Önök és Olvasóik figyelmét.

Az első kezdeményezés arra, hogy az aluljárókban valami rend alakuljon ki, tőlem származott, 1991-ben. Mint a Fővárosi Közgyűlés Kereskedelmi Bizottságának tagja rendeletmódosítást javasoltam. Ennek lényege az volt, hogy engedéllyel az aluljárókban is szabad virágot, könyvet, apróságokat, újságot árulni. Az előterjesztést azért tettem, mert az a véleményem, hogy a közterületi árusítás – nem feltétlenül a könyvé – a munkanélküliség és az elviselhetetlen adóztatás miatti nyomorúság egyik, igaz, csak egészen gyenge enyhítője lehet. Azt is feltételeztem, hogy az akkori, valóban nehezen elviselhető zsibvásár megszűnhet, ha néhány engedélyes távol tartja a területtől azokat, akiknek nincs engedélyük. Javaslatomat a közgyűlés leszavazta. Aztán jött a főpolgármester javaslata, virág és egyebek nélkül, csak könyvvel, ez sem ment át. Közben – jó pénzért – nem egészen oda illő fix bódékat terveztettek valakivel az aluljárókba, ebből szerencsére nem lett semmi. Ugyanakkor a Katalizátor Iroda – ki tudja, miért, talán a régi barátság okán – leköltözhetett a mélyállomásokra, licit, verseny és egyéb liberális, demokratikus csökevények mellőzésével. Márpedig ha a BKV évente több mint tízmilliárd forint deficitjét az adófizetők állják, akkor talán nem kellene ebből a pénzből másokat támogatnia. Még a kultúrát sem. Ez ugyanis teljesen összekeveri a különféle költséghelyeket, még áttekinthetetlenebbé teszi az állampolgár számára, mi a fenére költik is azt a pénzt, amit ilyen-olyan adóként kivesznek a zsebéből. Az ellehetetlenülés szélén álló tömegközlekedési vállalatnak minden fillért meg kell fognia annak érdekében, hogy ne kelljen félóránként járatni villamosokat, buszokat, hogy ne kelljen megszüntetni járatokat. Ez azt is jelenti, hogy valódi licitben, piaci áron kell hasznosítaniuk mindent, amit csak a szolgáltatás színvonalának veszélyeztetése nélkül lehet. Egyébként a Katalizátor Iroda jelentős pénzbeli támogatást is kapott a Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottságától, például az Egyetemi Színpad előterében lévő gyalulatlan deszkapolcokra 300 000 forintot...

VARGHA MÁRTON ■■■

BESZÉLŐ

POLITIKAI ÉS KULTURÁLIS HETILAP

ALAPÍTVA 1981-BEN, ÚJ FOLYAM

HATODIK ÉVFOLYAM 6. SZÁM

1995. FEBRUÁR 9., ÁRA 76 FT

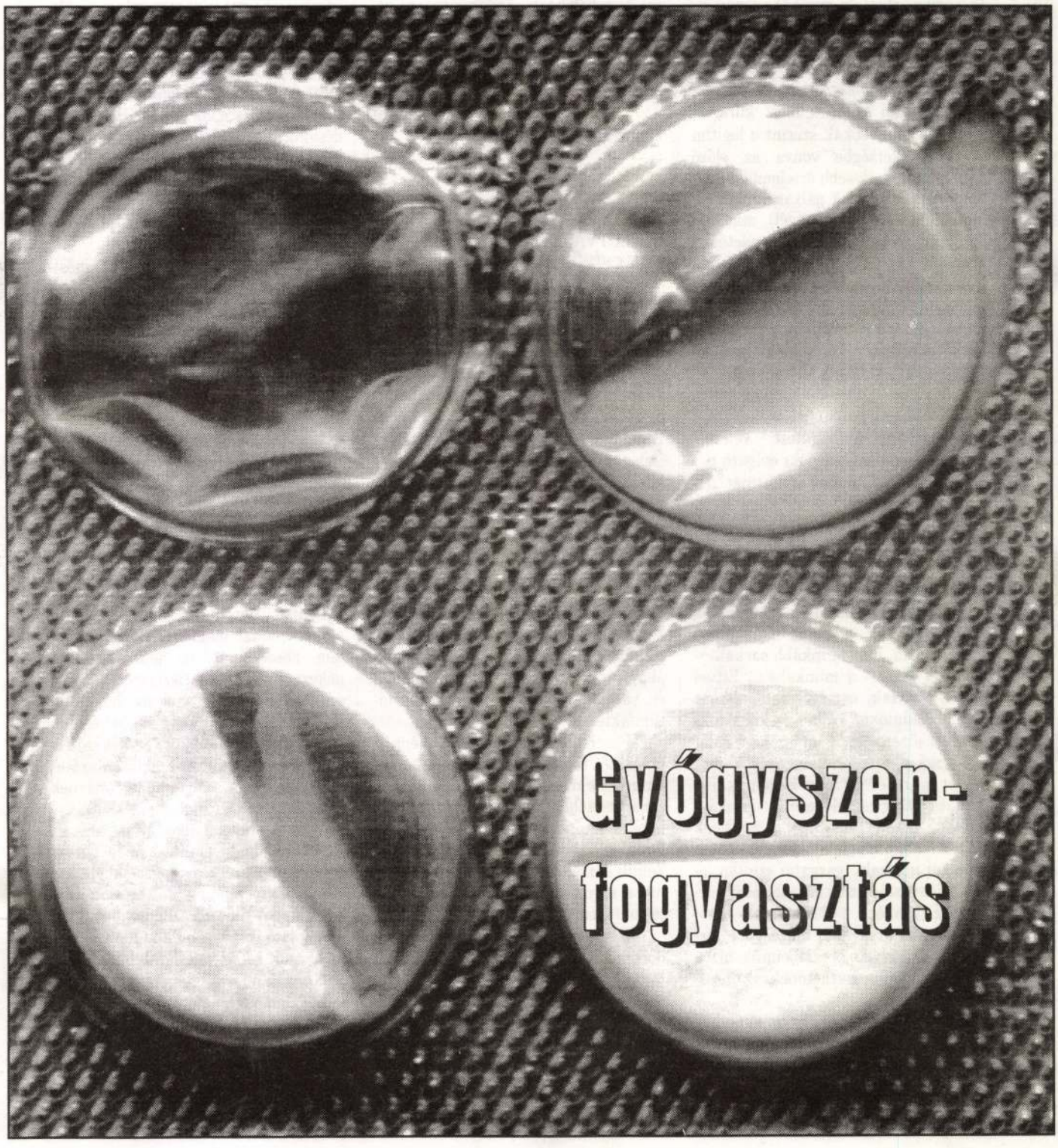

F. Havas Gábor: Keserü pirulák
Beszélő, 1995. február 2.

TISZTELT FŐSZERKESZTŐ ÚR!

Nem kéne a szót szaporítanom, ha találkoztunk volna a Keserü pirulák megírása előtt, hisz az együttműködésre képtelen kettős tudat felszámolására tett magányos kísérlete lefegyverző, s feltárt adataiból végre magam is megismerhettem munkába lépésemnek a kultúrpolitikai köztudatban nyilván így kirajzolódott előtörténetét. Ez egyúttal magyarázatot is ad mai helyzetünkre, miszerint pl. a Műcsarnok igazgatói állására most kiírandó pályázat lenne sokak szerint *a* legitim pályázat (kétségbe vonva az előző ilyen voltát, szélesebb értelemben a kilencvenes évek első pályázatainak jelentőségét és érvényességét), míg mások (az akkori pályázók) életében azonban az előző kiírás volt az első és hiteles. Egy látszólag kis és belső, személyes ügy kapcsán helyesbítést kérve magam is a két „mókuskerék" látványos bepörgése ellen volnék (ha még nem lövődött ki mindkettő az űrbe).

A Keserü pirulákban megemlíti, hogy – összefüggésben pályázatommal kapcsolatban nyilvánított véleményükkel – két műcsarnoki dolgozó pályája módosult: Jerger Krisztinát „leváltottam", Ettvel Zoltánt kiemeltem. Ezzel szemben Krisztinát, aki *megbízott* osztályvezető volt, megkértem, legyen véglegesen az, amit ő a vele járó terhekre hivatkozva nem vállalt. (Az a tény, hogy Beke Lászlóra szavazott, s hogy tehát volt egy nem akármilyen pályatársam, engem inkább sarkallt – még egy ideig – a munkában.) Ettvel Zoltán műszaki osztályvezető viszont olyan feladatokat vállalt (rekonstrukció és beüzemelés, a műszaki terület összefogása, a technikaigényes új művészet megjelenési lehetőségeinek biztosítása stb.) osztályvezetői munkája mellett, amiket megoldani, amiknek teljesítéséhez megfelelő kapcsolatokat szerezni műszaki igazgatói szinten lehet. Kinevezése ezért céltudatosan történt. Egyébként a Műcsarnok többi régi munkatársával is megesett e történet valamelyike, hisz bennük bízva láttam jól működtethetőnek az intézményt.

Úgy vélem tehát, hogy akár egy munkahely, akár egy ország kulturális „politikájában" a létező értékek iránti figyelem legalább olyan fontos, mint az újak teremtésére irányuló szándék, az új előkészítése, beágyazása a meglévőbe. Ellenkező esetben megtörténhet, ami velem is, hogy néhány meggondolatlan lépés miatt súlyos betegségbe dől egy ember vagy egy egész kultúra, vagy – az újító szándékra gondolva – 51 (a 100-ból!) vagy még több ember ellenállása zavarja meg a dolgok természetes menetét. A kultúrát nem bombázni, hanem újításra képessé tenni érdemes, ha magától nem az.

Megköszönném, ha mindezt közzétenné.

Üdvözlettel s még szebb lapokat kívánva:

KESERÜ KATALIN ■■■

♦

SZELÍD VÁLASZ
EGY CSÍPŐS KRITIKÁRA

Mindenekelőtt előre kell bocsátanom, hogy általában értelmetlennek tartom, és talán ízléstelennek is vélem, ha a céltábla visszalő. Aki közszereplést vállal, az kiteszi magát a kritikának, s a szabály alól nem nagyon van kivétel. Különösen így van ez a személyes „megtámadtatás" esetében, midőn a közönséget vélhetően kevéssé érdekli, hogy jogaim miként és mennyiben, s miért csorbultak meg – ha megcsorbíttattak. S lám, most mégis – a *Beszélőre* való tekintettel – kénytelen vagyok kivételt tenni, s pár mondattal reflektálnék F. Havas Gábor főszerkesztő úr legutóbbi számban *Keserü pirulák* című cikkében olvasható megállapítására, mely szerint mostanában én vagyok a liberálisok kulturális tótumfaktuma.

Fenti megállapítás, kiváltképp a minősítés önmagában véve is – tagadhatatlan tény – bántó lenne, de az még zavarbaejtőbb, hogy ugyanezen cikk keretében a fenti minősítést, retorikai fordulatot használja főszerkesztő úr Zelnik Józseffel kapcsolatban is. (Ő tehát a népnemzetiek akkori kulturális tótumfaktuma volt.)

Nem kell különösképp sokat gondolkoznom tehát, hogy mit is jelent a tótumfaktum minősítés: nyilván épp azt a szerepet, amelyet pár éve Zelnik József úr vitt, s amelyet most a cikk sommás megállapítása szerint jómagam töltenék be. Mármost ez így több szempontból sincs rendjén, s több szempontból is igaztalan és bántó. (Attól tartok, még Zelnik urat is bánthatja mindez, de hát ez legyen az ő problémája.) Az a legkevesebb, hogy Zelnik úrral szemben jómagam nem vagyok több száz milliós *magán*alapítványok kurátora, ki igen hevesen reagál arra a gondolatra, hogy alapítványának adandó alkalommal *köz*alapítvánnyá kellene válnia. Ezt azért főszerkesztő úr is tudhatta volna, kiváltképp, ha olyan alapos munkával megírt, az investigated journalism babérjaira törő munkáról van szó, mint a fenti dolgozat. Továbbiakban a Zelnik úrral való összehasonlítás ízléses kérdéseitől eltekintek, ha majd eljön az idő, s tetteinket, valamint *tanulmányainkat* mérlegre teszik, akkor majd ítél, akinek ítélni adatott, de ezt az ítéletet azért én főszerkesztő úrtól sajnos el nem fogadom.

Ami pedig a tótumfaktum minősítést magát illeti, azzal kapcsolatban még egy apróságra szeretném felhívni a Beszélő főszerkesztője, illetve az olvasóközönség figyelmét. Talán nem értékelem túl magam, ha azt hiszem, hogy írásaim *nemcsak* azért váltottak ki figyelmet, adandó alkalommal felháborodást, mert azokat az SZDSZ *hivatalos* véleményközléseként érthette volna bárki. Cikkeimet *én* írtam, szabad akaratomból, intellektuális és morális meggyőződésem okán, s ha az azokban foglaltak egybeestek egy párt politikájával, s ha annak néhány vezetője adandó alkalommal szavam meghallgatta, úgy az nékem örömömre szolgált, s azt megtiszteltetésnek vettem. Főszerkesztő úr nem adta meg nékem a minimális tisztességet, egész egyszerűen nem feltételezte, hogy független ember, politikai elvekkel és morális meggyőződésekkel rendelkező értelmiségi lennék, aki szabad akaratából odaállt ama párt mellé, melynek elvei és ízlése jelentős mértékben egybeesett az övével. Lelke rajta.

Végül hadd említsek meg három apróságot főszerkesztő úr cikkében – melynek szerzőjét csak a tartalomjegyzék alapján sikerült azonosítanom. Főszerkesztő úr pl. a Balkon aláírás nélkül közölt cikke kapcsán többször él a „tudni véli a fáma" retorikai fordulatával. Talán nem ártott volna, ha fellapozza saját lapját, amelynek imp-

Folytatás a 46. oldalon

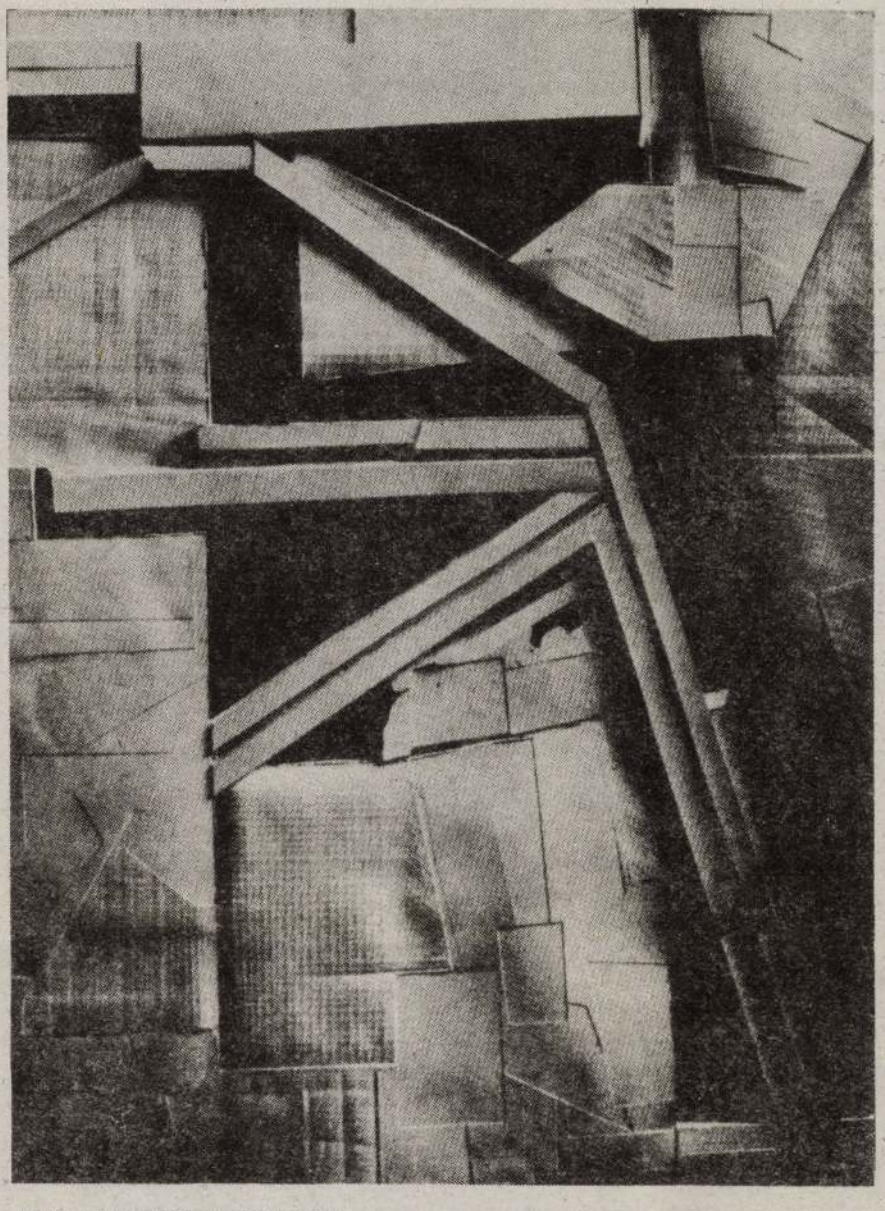

Jovánovics György: Relief, 1984

És most kezdjük majdnem elölről: Keserü Katalin jobb- és balkezeivel valamikor elkészíttetett egy alfabetikus (mondhatnánk diabetikusnak is – hommage à Sarkadi Péter, akit ide persze nem hívtak meg) és egy kronologikus listát, mely nagyjából Banga Ferenctől az Ujlak-csoportig vezet, majd összeállított egy kérdőívet, szerteküldte választottjainak, s várt. A gondolat ennyi. Vagyis, hogy van egy névsor, s az majd megcsinálja önmagát, hiszen a művészeknek feltett kérdések s rájuk a válaszok – Keserü szerint – körvonalazzák majd a helyzetet, megteremtik a gondolat (a szervezők-rendezők gondolatainak) keretét, már majd csak ki kell azt tölteni. A művészek válaszolnak, kik is ők, s mit akarnak – többnyire nem saját szavaikból, hanem semmitmondó, agyonidézett katalógusszövegekből, innen-onnan szerzett cikkek morzsalékaiból állhat és áll is össze így az apparátus –, s megjelölik legfontosabbnak tartott műveiket is, megtakarítva így a kutatóknak a kutatást, s a rendezőknek a rendezést. A keret tehát megvan, az idea azonban nincsen sehol. Azt ugyanis nem lehet ép elmével elgondolni, hogy a kérdőívet postázó szakemberek éppen ezekre a művekre vártak, éppen ezeket a válaszokat vágyták, éppen ezeket a kihagyásos módszerrel írott curriculum vitaeket álmodták meg és ki maguknak (melyek révén a katalógus a teljes és végleges használhatatlanság setétjébe merült). Szóval a művészek megjelölik főműveiket, hármat is, a rendezők pedig berendeznek ezekből egyet-egyet a kiállításba (talán csak Erdély Miklóstól kettőt, őt viszont a katalógusban hipp-hopp grafikusnak minősítik, hogy ne legyen miért örülnünk, ámbár ez már teljesen mindegy is), majd észreveszik, fogy a fal, megy össze a tér, s megkérnek tíz-húsz művészt, vigyék magukat egy kicsit haza, s majd egyszer, menet közben belerendezik őket is az anyagba, csak előbb valakik kirendezésével helyet csinálnak. A decens művész mindent megért: már eleve kisközepes vagy tényleg piciny munkát hozott, s egy-kettő kivételével elsomfordálni is hajlandó, ha kell. A renitens megsértődik és szecesszionál, vagy hatalmas vászonnal bosszantja a koncepciót (ezért nem látható Kelemen Károly-kép, és így lesz például az évtized meghatározó figurája, ha a rendezést komolyan kellene vennünk, az amúgy valóban jó festő, de épp Keserü által sohasem, szóra meg a legkevésbé sem méltatott Tolvaly Ernő). A művek mindenesetre – mint a flakonból kinyomott poliuretán hab – betöltik a teret, s ahol bírnak, ki is türemkednek, hogy összetapostassanak és fellökessenek kicsinyt. Amúgy a képakasztás-mint-interpretáció, a képakasztás-mint-műtörténetírás most az Ernst Múzeumban önnön korlátait ad astra meghaladta: egy kéz a hatalmas, vagy három méter magas Birkás Ákos-mű mellé függesztette Stubier Zsuzsa 30x20 cmes képecskéjét (gyenge is), együtt látva őket a nézö a téboly szelét érzi lengedezni.

És most menjünk vissza megint egy-két lépést. A kiállítandó tárgyakat tehát a művészek választották, Keserü és emberei következésképpen lemondtak arról, hogy eldöntsék maguk, egyedül, melyek a korszak döntő képei, szobrai. Ha viszont ez így van, akkor lemondtak a véleményükről, a korszakot megfogalmazni képes mondataikról (vagy belátták, nem tudják azokat megformálni, mert még nincsenek meg), s átruházták – ahogy mondani szokás – a felelősséget. Csakhogy ez egyrészt nem illik, másrészt ellenszenves, harmadrészt érthetetlen. Ha ugyanis valami nincsen meg, akkor arról nem kell nagyon beszélni. Ha Keserü Katalin úgy gondolja, hogy neki 120-140 ember jelenléte szükséges ahhoz, hogy általuk sugallhasson valamit, az ugyan kicsit forszírozottnak hat, de nem tragikus. Abban a pillanatban azonban, ha önnön jelenlétüket is a meghívottaknak kell indokolniuk, sőt igazolniuk, ha az ideológiát is nekik kell szállítaniuk, akkor már nagyon nagy baj van, akkor már csak jajonghatnak azok, akik még bírnak, mert akkor nincsen másról szó, csak a semmiről, csak a gondolat nélküli akaratról, a fel-le sétáló adrenalinról.

És éppen ezért bírálhatatlan is a kiállítás. Arról ugyanis teljesen értelmetlen beszélni, hogy vajon milyennek tartja saját képét vagy szobrát valaki, amikor magáról a történetről – s a művekről, mint eme történet elemeiről – kellene először hallanunk, de csak a csönd zsizsikelése jut el hozzánk; érdektelen, hogy ki, mit választott, amikor pusztán az üres akarat rakatta egymás mellé a választás eredményét anélkül, hogy valamennyire is ismerte volna saját szándékát.

■■■

hősei már csak angolul beszélnek. Időnként egy egy rokon tűnik fel az anyaországból vagy haldokló nagymama: ők viszont némák, nyelv nélküliek. A kanadaivá lett örményeknek egyszer szembesülniük kell a tükör másik oldalán maradt életükkel. *A kárbecslő (The Adjuster)* hőse saját lakásának elégett romjai felett saját feleségét faggatja: „az Ön lakása égett le? Hol a férje?" E jó szándékú bürokrata a családját már a tükör másik oldalán találja, s nem ismeri meg. Vagy épp akkor ismer önmagára is.

Egoyan alapvetően egyszerű alapállású rendező. Közhelyes alaphelyzeteket, az életből ellesett, sőt giccses érzelmeket spékel meg ravasz posztmodern külsőségekkel. Néha ez az elegy megnyerő, máskor csupán tehetségesen ravaszkodó. Állandóan több szálon futtatja történetét, keményen elvagdossa a szálakat, s a néző majdnem a film közepéig még nem igazodik el a történetben. Sajnos, amikor eligazodik, a látvány rögtön veszít is a feszültségéből.

Nem láttuk a Titanicon bemutatott összes filmjét, s helyünk sincs alaposabb portrét rajzolni róla (megtette ezt Báron György a *Filmvilág* tavaly novemberi és a *Magyar Narancs* legutóbbi számában). Egoyan kicsit Kaurismäki, kicsit a tavalyi Titanic Fesztiválon megismert Hal Hartley művészi rokonának látszik. Távolról az: nemcsak stílusa merevebb, de látásmódja is hűvösebb, mint a fentieké. Nevetni nem akar, vagy nem tud. Műveiben egy érzelem nélküli, civilizált világ rabjaiként leginkább kamaszok vagy öregek próbálnak meg lázadni, másnak lenni, mint előírják.

Egoyan formanyelve kevéssé hajlékony, színészei is elég merevek. Köznapi párbeszédei mesterkéltnek hatnak, szereplői végszavakkal beszélnek (soha nem vágnak egymás szavába, szép szüneteket tartanak). Valószínűleg tudatosan irányítja őket így, nyilván nem akar olcsó áldokumentum jelleget adni a fikciónak (Cassavetes sem akart, az ő színészei mégis állandóan egymás szavába vágva „rábeszéltek" a másik szövegére, épp ezen múlik, hogy – Egoyan a hamisabb). Filmjei mégis – ennek ellenére – többrétűek, jótékonyan nyitottak. Nemcsak Báron, mások is enyhén túlértékelik, de bocsánatos bűn ez, hiszen Hollywood dübörgően butító hadjáratában örömmel és elismeréssel üdvözlendő minden árral szemben úszó tehetség.

Maradtak még.

A fesztivál ideje alatt futott néhány „szemlén kívüli", de attól nem megkülönböztethető program is: ezért jó a Toldi mozi. A kisteremben például Jon Jost, a skatulyázók szerint „amerikai Godard" különös és nagyon erős filmje pergett, a *Keretbe zárva* (bővebben a rendezőről a *Filmvilág* idei áprilisi számában). Jon Jost nemcsak Egoyannál következetesebb kép- és meskete-romboló, de valószínűleg Godard-on és Jonas Mekason kívül mindenki másnál is. Ráadásul a végletekig lecsupaszítva történetet, képet is, megőriz valamit a mozgókép fénybe burkolózó hangulati erejéből.

Az avantgarde jó arcát mutató fesztiválra szinte díszes kakukktojásként került Nikita Mihalkov *Urga* című velencei nagydíjas opusza. Hagyományos film, nem „experimentális", miként a szemle legtöbbje volt. Mihalkov keveset vénült *Az első tanító* óta. Hagyományos, sőt kicsit konzervatív formanyelvű filmje élő és friss. Ki hinné, de nála is egy tévémonitoron váratlanul megjelenő, a valóságot tagadó és egyúttal értelmező „ellenképsor" a film kulcsa. A tévékészüléket ezúttal a mongol sivatag kellős közepén felejtették. A városban először járt pásztor elbóbiskol, és Dzsingisz kánt álmodja bele a tévébe. Dzsingisz kán kilép a dobozból, a pásztort lovához kötözi, nevetséges készülékét pedig eltiporja. Nem biztos, hogy ez az álom-betét a film legjobb képsora, de úgy hat, mintha Mihalkov is hozzá akarna szólni az idei Titanic Fesztivál főtémájához.

„Lumière – Fény" – zárnánk a lefontosabb szavakkal beszámolónkat, kíváncsian Szirtes Andrásnak most készülő és a Lumière-évfordulót ünneplő teljes filmjére. Miként a tavalyi évben, idén is igazi értékek szemléje volt a süllyedni nem akaró Titanic.

■■■

HAJDU ISTVÁN

DIABETIKUS VÉLETLEN

„80-as évek – képzőművészet"

Amikor Keserü Katalin (egyetemi oktató, a Műcsarnok igazgatója) az év elején tanítványaival és sűrűn változtatott, ki-be cserélt munkatársaival elkezdte szervezni a *80-as évek – képzőművészet* című kiállítást, s kiszálaztak vagy százegyven művészt a számon tartott nagyjából 5000-ből, hogy meghívják őket az egyszerre monstre és tudományos tárlatra, a tervbe már eleve és önkézzel építették bele a kudarcot: a felkért „minta" túlságosan kicsiny volt ahhoz, hogy reprezentálja a teljes „populációt", ahhoz viszont abnormálisan nagy, hogy valamifajta *koncepciót pontosan ábrázolva* viselkedhessen a kiállítás vizsgálati körülményei között. Másképpen fogalmazva: ha Keserü és társai *valóban* a cím sugallta neutralitásra törekedve hívtak meg *ennyi* művészt, akkor tévedtek, mert ez igencsak kevés ahhoz, hogy az elmúlt évtized meglehetősen zavaros, egyszersmind rendkívül látványos szcénája bemutattassék, arra viszont igencsak sok, hogy reprezentáljon egy feltehetőleg kiérlelt, de legalábbis kigondolt tézist, vagy – még a legrosszabb esetben is – felvillantson valami kószálása közben elcsippentett ötletet a korról. Szűkös a lista, mert a nyolcvanas években még jócskán létezett tendenciák és azok protagonistái zárulnak ki a tárlatról, s túlságosan bő, mert egyrészt nem volt (és nincs most sem) ennyi jelentékeny, a korra érzékeny és a kvalitását illetően támadhatatlan művész, másrészt – s ez az iménti ekből következik – egy ekkorára hizlalt lista nem adhat alapot egy koherens gondolat illusztrálására, már csak technikai okokból sem.

De hát hol van itt koherens gondolat? Ha a kérdés ugyanis az volt: mi történt a nyolcvanas években a magyar képzőművészetben, úgy egyfelől a válaszra kértek számának ambivalenciája, másfelől *a sokságukból* eredő tehetetlenség zárja ki a felelet esélyét; ha viszont Keserü és a többiek azt firtatták, hogy vajon ez a százegyven művész teremtette-e meg a nyolcvanas évek magyar művészetét, s ráadásul olyan formában, amint az az Ernst Múzeumban látható, akkor megint csak melléfogtak, mert *a vak is tudja*, hogy nem ezek mind, s nem ebben a formában.

Keserü Katalin művészettörténész

1994. január 11., kedd

VITA

Egy variáció a kritikára

P. Szűcs Juliannának a Hitbizományról

Kezemben tartok egy 460 oldalas, nagy alakú, gazdagon illusztrált amerikai könyvet, amely három évvel ezelőtt jelent meg, és egy fontos problémakörnek azóta standard műve lett. Az a címe, hogy *Magas és alacsony – népszerű kultúra, modern művészet*. Felháborító. Bele van írva, hogy egy azonos című kiállítással összefüggésben jelentették meg! A kiállítás rendezője és a könyv írója azonos! A kiállítás a New York-i Museum of Modern Artban volt látható, noha a szerző, valamint a rendező (Kirk Varnedoe) nem más, mint e múzeum igazgatója!!!

Peter Brook színigazgatóként nem átallott *saját színházában* rendszeresen darabokat rendezni! Babits Mihály hónapról hónapra bírálatokat írt *Könyvről könyvre* címen az általa főszerkesztett *Nyugatban!*

Mindezek a hihetetlen esetek, amelyeknek példáit napestig lehetne szaporítani, „kontrollterhelés", „lektori felügyelet" nélkül történhettek meg. Az igazgatók és főszerkesztők kihasználták kiváltságukat, hitbizománynak tekintették a múzeumot, a színházat és a folyóiratot.

A fenti három bekezdésben P. Szűcs Julianna *Hitbizományvariációk* című cikkének (*Népszabadság*, 1994. január 4.) gondolatmenetét rekonstruáltam – minden karikírozó túlzás nélkül –, néhány újabb példával támogatva azt. A kritikusnőt felháborítja, hogy Keserű Katalin, a Műcsarnok főigazgatónője, ismert művészettörténész, kiállítást rendezett a saját múzeumában, s ezzel egy időben a kiállítás tárgyáról könyvet jelentetett meg.

P. Szűcs Juliannának az erkölcsi felháborodás – remélhetőleg – múló amnéziát okozott, különben – tájékozott művészettörténész és művészetkritikus létére – nem felejthetne el két dolgot.

1. A múzeumok története nagyrészt a múzeumigazgatók és más múzeumi emberek által rendezett vagy újrarendezett állandó vagy időszaki kiállítások története. Ha a múzeumigazgatók úgy okoskodnának, hogy előzetes „megméretteté s" nélkül erkölcsileg kétes dolog kiállítást rendezni, akkor nem lenne múzeumi kultúra, nem nyomta volna rá a berlini nagy állami múzeumokra Wilhelm von Bode, a bécsi Alkalmazott Művészeti Múzeumra Alois Riegl, az Albertinára Otto Benesch, a Metropolitan festészeti anyagára Roger Fry, a budapesti múzeumokra Pulszky Ferenc a maga szellemi bélyegét.

2. Az előzetes „megméretetések" szerepét a demokratikus kultúrákban részben az *utólagos kritika* veszi át. Lehet, hogy Keserű Katalin Variációk a pop-artra című kiállítása nem jó, s az is lehet, hogy helytelen döntés volt a Fiatal Művészek Stúdiójának éves kiállításhagyományát nem folytatni. De akkor *erről* beszéljen, ezt argumentálja a kritikus, ne pedig az emberi esendőséggel szembeni morális felhorgadást csomagolja lekezelő iróniába.

Még egyszer: a jelentős múzeumigazgatót néhány más fontos feltétel mellett a saját koncepciójának megfelelő kiállítások minősítik. A Műcsarnoknak nem utolsósorban ezen „jutalomjátékok" miatt volt Néray-korszaka. Meglátjuk, lesz-e Keserü-korszaka. A kritikus „etikai üzenete" a kritika, nem pedig a megalapozatlan erkölcsi fölényeskedés.

Radnóti Sándor

Halmazati eset

Válasz Radnóti Sándornak

Nem győztek meg Radnóti Sándor érvei a főnöki produkció jogkörével kapcsolatban. Talán jobb példákat kellett volna keresnie, műveltségéből bizonyára erre is futotta volna. A New York-i Museum of Modern Art igazgatója a jelzett három évvel korábbi időszakban nem Varnedoe, hanem a méltán világhírű Richard Oldenburg volt. Peter Brook igazgatóként természetesen rendezett színházban, de nem *saját* darabját adatta elő. Ami Babitsot illeti, neki csak 1933-tól volt módjában a maga által szerkesztett Nyugatban könyvkritikát, verset publikálnia, 1929-ig Osvát Ernő kontrollja alatt, további négy éven keresztül Móricz társ-főszerkesztői „ellenőrzése" mellett küzdötte ki magának a jogot, hogy mint poeta doctus, élete alkonyán azt írhasson sajátjává vált lapjában, amire kedve szottyan. De nem hinném, hogy a dűlékeny példákon kellene ezúttal összevitatkoznunk.

Kezemben tartok – no nem egy 460 oldalas könyvet, de – egy picinyke sokszorosított leporellót, a Műcsarnok téli kiállítási programját. Azt olvasom abban az intézmény jelenlegi vezetőjének tollából, hogy „a Műcsarnok új szabályzata értelmében nem »kiállítási intézmény« a jövőben, hanem nevében is olyan hely, mint a többi Kunsthalle, ahol a művészetről van szó, kiállítások útján". Nyilván innen ered Radnóti Sándor félreértése. Azt írja, hogy „az ismert művészettörténész kiállítást rendezett saját múzeumában".

Ezúton kell az olvasóval közölnöm, hogy Keserű Katalinnak nincs saját múzeuma. Akkor sincs, ha a szervezeti szabályzatot módosította, akkor sincs, ha ehhez a módosított szervezeti szabályzathoz minisztériumi engedélyt szerzett, akkor sincs, ha a vita tárgyát képező kiállítás zömében kölcsönzött múzeumi anyagra épül. Őt egy kiállítási intézmény élére nevezték ki, amelynek feladatköre az *eleven* hazai és külföldi művészet reprezentációja és nem saját művészettörténészi ambícióinak látványnyá tördelése. Megengedem, a munkakörben leírt eredeti feladat érzék, értés és pénztárca függvényében valósítható csak meg, és nem biztos, hogy e három isteni adomány az utódnak éppúgy rendelkezésére áll, mint az elődök közül a legszerencsésebbnek, Néray Katalinnak. De érzék, értés és muníció hiánya egyetlen igazgatót sem jogosít föl arra, hogy a neki alárendelt intézményt, mint valami feudumot, kényének, kedvének, vélt képességének alárendelve megváltoztathassa. Kunsthallékat pedig csak olyan boldog országok finanszírozhatnak, amelyekben megoldott az élő művészet reprezentációja. Ha nálunk kiesik a Műcsarnok (értsd ezen a Palme-házat, Ernst Múzeumot, Dorottya Galériát és majd az „igazi" Műcsarnokot), akkor az élő képzőművészet mehet a „híd alá", azaz a perifériára.

De visszatérek a produkció érdemi részéhez, ami miatt a *hitbizomány* minősítést változatlanul fenntartom. Keserű műcsarnoki igazgatóként muzeológusi produkcióval rukkolt elő, amit azért tudott így és itt megtenni, mert *hatalmában állt* kiállítást és kiadványt finanszíroztatni egy másféle költségvetésre mért intézménytől. Keserű muzeológusi vállalkozása dilettanciával határos művészettörténészi önkényen, felületes analógiákon és zavaros esztétikai világképen nyugszik, amelyet remélhetően a szűken vett szakmai kritika a megfelelő orgánumokban majd részletesen minősít. Keserű a hatalom koncentrációja révén olyan kontrolltalan, úgymond „szerzői" művet hozott létre, amely kiszorított más, az eredeti profilba illeszkedő produkciót, nevezetesen a Fiatal Művészek Stúdióját. Ez bizony, akárhogy is forgatom, halmazati eset.

P. Szűcs Julianna

Közlemények, információk

HÚSVÉT PÁRIZSBAN! 3 éjszaka reggelivel, városnézéssel, 2 ágyas fürdőszobás szállodában. Utazás: repülővel. Részvételi díj: 29 900 Ft. TOP MOBIL TRAVEL, VII., Klauzál tér 15. Telefon: 122-3964, 269-6618.

REKLÁMÁRON Tunéziába, 23 950 Ft, két hét 29 950 Ft-tól. Protea, 1073 Budapest, Erzsébet krt. 20. 121-4012.

EGYIPTOM–IZRAEL–JORDÁNIA 10 nap/9 éj, február 18-tól, félpanzióval, háromcsillagos szállodákban, színvonalas programokkal, Budapestről repülővel. Részvételi díj: 89 900 Ft. Jelentkezés: **TAN-TÚRA Utazási Iroda, 1065 Budapest, Lázár u. 6. Tel.: 131-5368, 132-5527.**

Napfény, tenger, egzotikum a Távol-Keleten! Kedvezményes útjaink! Január 27-től 14 nap/12 nap Bangkok–Pattaya 99 900 Ft, Bangkok–Pattaya–Szingapúr 119 850 Ft, thaiföldi körutazás 119 900 Ft. **Február 8-tól** 11 nap/9 éjszaka Bangkok–Pattaya 94 900 Ft, Bangkok–Pattaya–Szingapúr 114 850 Ft. **TAN-TÚRA Utazási Iroda, 1065 Budapest, Lázár u. 6. Telefon: 131-5368, 132-5527.**

☎ **LONDON rengeteg programmal,** január 29-től február 4-ig, csak most 39 900 Ft. MAKROVILÁG, 215-0636. (52079/5T)

Tanfolyam

Nyelvtanulás = ÉLŐ NYELVEK SZEMINÁRIUMA 1x2 óra 3000 Ft, 2x2 óra 6000 Ft/12 hétre stb. Beiratkozás: december 27-től január 12-ig, délután 3–7 óráig. Budapest V., Fejér György u. 8. Telefon: 135-6154.

AZ EURÓPAI NYELVEK STÚDIÓJA, a Nyelviskolák Kamarája által ellenőrzött és **MINŐSÍTETT NYELVISKOLA 15 HETES,** 60 és 90 órás (heti 2x2, 2x3, szombat délelőtt 1x4) **beszédközpontú és kiscsoportos** angol és német tanfolyamok **kezdőtől** minden tudásszinten, reggel, délelőtt, délután és este. **Nyelvvizsga-előkészítők:** állami közép- és felsőfokú, Cambridge (FCE), Zertifikat. Nyelvtani rendszerező kurzusok angol haladóknak. **SZINTFELMÉRÉS ÉS BEIRATKOZÁS:** január 10-től 21-ig, hétköznap 16–18 óráig az Urániánál: VIII., Szentkirályi u. 1/B. Telefon: 138-0730, 138-1029. **CÉGEK ÉS INTÉZMÉNYEK** részére **csoportos** és vezetőiknek **egyszemélyes** tanfolyamok, alkalmazkodva időbeosztásukhoz.

A BELVÁROSI NYELVISKOLA kiscsoportos angol-, némettanfolyamokat indít január 31-től, nyolc tudásszinten (hatvan óra, tizenöt hét). Tandíj: 9300 Ft (régi hallgatóknak kedvezmény). Szintfelmérés, beiratkozás: január 3–21-ig, 15–18 óráig. Rákóczi út 4. I. em. 3. (az Astoriánál). Telefon: 268-0299. – Velünk megtalálja a közös nyelvet!

☎ **Angoltanfolyamok 1992-es árakon, kizárólag** angol anyanyelvű, diplomás tanárokkal = **LANGUAGE LINK,** Budapest I., Corvin tér 8. Telefon: 201-4928. (49496/9H)

ANGOL- és NÉMETTANFOLYAMOK a Diskurzus Nyelvstúdióban! Tel.: 120-8694. (34634/13K)

ANGOL, NÉMET, OROSZ 15 hetes, beszédcentrikus, kiscsoportos nyelvtanfolyamok indulnak január végétől **PASARÉTEN,** minden szinten, minden napszakban, különböző heti óraszámokkal. 176-1394. Tárogató út 53. (178031/1K)

OLASZ NYELVISKOLA: általános tanfolyamok, speciális közép- és felsőszintű tanfolyamok, nyelvvizsga-előkészítők, felvételi előkészítő, üzleti nyelv, tolmácsképzés, levelező tanfolyamok minden szinten. Beiratkozás: január 10–13-ig, ELTE (V., Szerb u. 21–23.), 15.30–18 óráig. Olasz nyelvkönyvvásár! STUDIO ITALIA, 186-8533, 166-2779. (177738/1H)

Deák térnél 3–5 fős, tizenöt éve működő angol-, németnyelv-oktatás. Tel.: 137-9536. (177469/1K)

FEDEZZE FEL A NYELVTANULÁS ÖRÖMÉT, szupertanfolyamunkon most még kedvezőbb feltételekkel, 6 hét alatt, munka mellett is elsajátíthatja az angol vagy német nyelvet középszinten. Ingyenes nyelvvizsgafelkészítés. Tel.: 201-6158. (178672/1K)

Angol, német, olasz nyelveken indítja téli szemeszterét a **Budapest Nyelvstúdió.** Oktatás kis csoportokban a kezdőtől a nyelvvizsga-előkészítő szintig. Órák reggel, de., du. és este. 5 hetes intenzív (7150 Ft) és 10 hetes kurzusok 2x2 vagy 1x4 órában (5750 Ft)! Beiratkozás január 12., 13., 14-én 10–18 óráig a BME Bercsényi Kollégiumában, Bp. XI. ker., Bercsényi u. 28–30. Tel.: 166-0736, 160-4617.

DOS gépkezelői alapismeretek, SZÖVEGSZERKESZTÉS tanfolyam indul január 10-én és 17-én 30 órában 9–14 óráig. Tandíj: 7500 Ft. Jelentkezés: Kosztolányi Ágnes, 135-1168, Marczibányi Téri Művelődési Központ.

HALADÓ SZABÁS-VARRÁS-tanfolyamunkra jelentkezőket várunk a Marczibányi téren. Heti 1x3 óra, pénteken 9.30 órától, 30 órában. Tandíj: 7500 Ft. Jelentkezés: Kosztolányi Ágnes, 135-1168.

MAGYAR, mint idegen nyelv – tanárképző tanfolyam az INTERNATIONAL HOUSE tanárképző központjában, január 27-től! Részletes felvilágosítás, jelentkezés: Budapest II., Bimbó út 7. Tel.: 115-4013, 115-5275. INTERNATIONAL HOUSE – **Öt kontinens 90 városában!**

Angol és német nyelvtanfolyamok minden szinten az **INTERNATIONAL HOUSE** világszervezet budapesti központjában. Beszédcentrikus tanfolyamok, Cambridge és állami nyelvvizsga-előkészítő csoportok JANUÁR 10-től és 17-től 2x2, illetve 2x3 órában. **Háromhetes intenzív tanfolyamok:** heti 5x4 óra, délelőttönként. Az **International Teacher Training Istitute** nemzetközi tanárképző tanfolyama JANUÁR 31-től. Intézetünk a University of Cambridge és a Royal Society of Arts által hivatalosan elismert vizsgaközpont. Beiratkozás, szintfelmérés naponta 9 és 18 óra között: Budapest II., Bimbó út 7. Tel.: 115-4013, 115-5275. INTERNATIONAL HOUSE – **Öt kontinens 90 városában!**

A LinguA School of English (MINŐSÍTETT NYELVISKOLA!) felvételt hirdet az 1994. január 31-én induló kurzusaira. Angolnyelv-tanfolyamok a kezdőtől a közép- és felsőfokú nyelvvizsga szintig. Gimnáziumi és egyetemi FELVÉTELI ELŐKÉSZÍTŐK! Vállalatoknak kihelyezett tanfolyamok, vidéken is! Beiratkozás január 17–25-ig, 16.30–19 óráig. (1036 Budapest, Lajos u. 142. Telefon: 250-0270.) (179120/1K)

☎ **INGYEN TANULHAT ANGOLUL, NÉMETÜL,** ha szerencséje van. DIALÓG NYELVSTÚDIÓ: 178-0895. (53616/1H)

A MARCZIBÁNYI TÉRI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT az alábbi KÉZMŰVES MŰHELYEKET indítja: január 8-án kezdő gyékény- és kosárfonás 16–19 óráig, január 20-án haladó gyékény- és kosárfonás 17–20 óráig, január 21-én ÉKSZERKÉSZÍTÉS 18 órától, január 20-án délelőtt felnőtt kézműves műhely 8.30-tól. Az egyes kurzusok 15 alkalomból állnak. Részvételi díj: 2500 Ft és az anyagköltség. Jelentkezés: Vörös Zsuzsa 135-5759, 115-0016, 115-1208.

A Kereskedelmi, Vendéglátó-ipari és Idegenforgalmi Főiskolán újabb 3 féléves **szaküzemgazdász képzés** indul (felsőfokú végzettek számára) 1994 februárjában **„Vállalkozás és marketing a bel- és külpiacon"** szakon. A tandíj szemeszterenként 24 000 Ft. Jelentkezés: 1994. január 30-ig a Gazdaságtan Tanszéken. Telefon: 111-3618 (Nagyné Szemes Judit). A szak elvégzése a marketing és vállalkozás terület mellett külkereskedelmi üzletkötő és bonyolítói végzettséget is ad. (Jelentkezési lap a főiskola portáján, Bp. V., Alkotmány u. 9–11.) (35018/2K)

Egyéb

FIGYELEM! Akar nyerni tombolán? Itt az új tombola! Kéthetente nyerhet értékes ajándékokat, ha megveszi az új CSALÁDI TOMBOLA című magazint. Kapható az újságárusoknál. Terjeszti az Euro-Médiamarket. (177721/1K)

Idősek otthonába előzetes jelentkezéseket fogadunk el. Cím: Balatonboglár, Erzsébet u. 73. Telefon: (85) 354-052, 351-004.

Bármit keres, bármit kínál, tegye a Pesti Apró hirdetőújságban is! Tudja! Amelyikben ingyen hirdethet. Keresse az újságárusoknál!

☎ **1993. október 15-én létrejött a Kármán Tódor Alapítvány,** a magyar szellemi termékek és fejlesztési eredmények felkarolása érdekében. Felkérjük Kármán Tódor tudós esetleges örököseit, hogy a névviseléshez való hozzájárulás céljából a 155-2493-as telefonszámon a hirdetés megjelenését követő 2 napon belül jelentkezni szíveskedjenek. (53223/3H)

A PETRIKES DIÁKOK BARÁTI KÖRE és az iskola igazgatósága nagyszabású találkozót szervez a volt tanítványok részére 1994. január 27-én 17 órakor az iskolában. Minden volt diákunkat szeretettel várunk. Igazgatóság és rendezőség.

☎ **A Kislángi Mezőgazdasági Szövetkezet** igazgatósága értesíti tagjait és a kívülálló üzletrész-tulajdonosokat, hogy 1994. január 28-án 9 órakor az ödönpusztai ebédlőben közgyűlést tart. Határozatképtelenség esetén a közgyűlés január 28-án 10 órakor kerül megismétlésre. Napirend: 1. Az 1992. és 1993. évi gazdálkodás helyzete. 2. Vagyonnevesítés módosítása. 3. Bejelentések és egyebek. A kívülálló üzletrész-tulajdonosok tanácskozási joggal vehetnek részt a közgyűlésen. (53667/1H)

Kft.-nél főkönyvelői állást vállalok. 252-6224. (179107/1K)

ELTE angol szakos diplomás, magyar állampolgárságú, orosz anyanyelvű tanárnő nyelviskolában állást keres. Érdeklődni lehet a 184-6482, 184-6541-es telefonszámokon. (179085/1K)

Orosz anyanyelvű mérnök fordítást vállal, telefon napközben: 118-3233/123. (179002/1K)

A Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. Természettudományi Szerkesztősége matematika–fizika–számítástechnika szakos tanári diplomával rendelkező munkatársat keres, felelős szerkesztő munkakörbe. Jelentkezés (szerda kivételével): Michalovszky Csabáné főszerkesztőnél, 1135 Budapest, Béke u. 26. Telefon: 140-3952.

Azonnali belépéssel felveszünk 2 fő nyugdíjas férfit portásnak. Érdeklődni személyesen, a Bp. VIII., Bródy Sándor utca 16. sz. alatt, a gondnokságon. (179133/1K)

Külföldi tulajdonban lévő élelmiszer-kereskedelmi vállalkozásunk Budapesthez közeli, központi raktárházába keres ORGANIZÁCIÓS VEZETŐT.
Feltételek: felsőfokú szakmai képesítés, 2-3 éves szakmai gyakorlat, németnyelv-tudás.
Jelentkezés: írásban, rövid szakmai önéletrajzzal, „Kereskedelem 53458" *jeligére, a kiadóba.*
(53458/1H)

Buda központjában lévő kft. keres középfokú végzettségű, számítógépes gyakorlattal rendelkező könyvelőt, főállású foglalkoztatásra. Jelentkezés: a 202-1226 telefonon, 17 óra után.

☎ **Építőipari vállalkozó** tetőfedő, bádogos, kőműves szakmunkást alkalmaz. Jelentkezés: 115-8276-os telefonszámon. (53561/1T)

FOGORVOSOKAT keresünk éjjel-nappali fogászatunkra az Astoriánál. Telefon: 117-1186. (178937/1K)

Belvárosi brókercég keres TITKÁRNŐT ÉS PÉNZTÁROST azonnali belépéssel. Telefon: 117-4444.
(53558/1H)

Naponta megjelenő újság számítógépes nyomdai előkészítéséhez keresünk 22–35 éves férfi munkatársakat az alábbi főállású munkakörökbe: tördelő (Quark), grafikus-képfeldolgozó (Corel, Freehand, Photoshop), rendszergazda (PC, Novell). A jelentkezés feltételei: minimum 2 éves szakmai gyakorlat, a megadott szoftverek ismerete, részletes szakmai önéletrajz. Az alkalmasság elbírálása személyesen történik, jelentkezni lehet 10 és 14 óra között a 149-0791-es telefonszámon. (179149/4K)

Zürichi család két gyermekhez háztartási alkalmazottat keres. Magyarul is beszélnek. Jelentkezni: „Fényképpel Nsz 178892" jeligére a Hírlapkiadóba. (178892/1K)

☎ **Budai trafik, bazár, illatszer** üzletembe gyakorlott, szakképzett eladót felveszek. Erkölcsi bizonyítvány szükséges. Telefon este: 251-9408. (53613/1T)

☎ **Szakmai szövetség a XIV. kerületben keres** angol- és francianyelv-tudású, számítógépes szövegszerkesztői ismeretekkel rendelkező, külker. főiskolai végzettségű asszisztenst. Telefon: 113-0057. (53379/2T)

☎ **Faipari kft.** rákoskeresztúri műhelyébe **asztalost keres.** Precíz munka, kiemelt bérezés. Jelentkezés munkaidőben: Budapest XVII., Kévekötő utca 25. (53629/1T)

Otthon végezhető, jól jövedelmező munkát ajánlok. Válaszborítékért tájékoztatom. Hosszú László, Balatonakali Pántlika puszta 9/A.

Székelyföldre, ipari-kereskedelmi vállalatunk vezetőségébe keresünk dinamikus, manager típusú szakembereket. Követelmények: nagyfokú helyismeret, felsőfokú végzettség, 5 éves (helyi) vezetői gyakorlat, román állampolgárság. Felső korhatár 40 év. Fizetés és juttatások magyar besorolásnak megfelelően. Jelentkezés: szakmai önéletrajz megküldésével. Cím: PNEU-TRADE KFT., Tata, H 2891, Pf. 35.

Az Enzo Cucci-kiállítás költségeinek tervezésekor a művész 10 grafikájának biztosítására, amelyet valamiért külön kellett kezelni, 40 ezer forintot irányoztak elő. Kiderült azonban, hogy az oda-vissza szállítás (Róma–Budapest–Róma) és a kiállítás időtartamát magába foglaló biztosítás teljes költsége több mint 100 ezer forint. Az intézmény a minisztériumhoz fordult a hiányzó összeg megszerzése érdekében. Az illetékes főosztály nem is válaszolt. A nemzetközi főosztály viszont felajánlotta, hogy a minisztériumi diplomáciai futárszolgálat kocsijával ide- és visszaszállítják a grafikákat, hozzátéve, hogy a biztosításra pénzt ők sem tudnak adni. A kiállítás kurátora saját hatáskörben, anélkül, hogy bárkit megkérdezett volna, úgy döntött, hogy akkor csak a kiállítás idejére biztosítja a képeket, mert a szállítás a futárszolgálati kocsival biztonságosan megoldható, és így a dolog belefér az eredeti költségkeretbe. A kocsi azonban Bécs mellett kigyulladt, és leégett, ráadásul kiderült, hogy nem volt biztosítva. Mellesleg minden ingóságot kimentettek belőle, mielőtt a tűz martalékává lett volna, csak a grafikákat felejtették benne, és a kocsi teljes kiégésében az is szerepet játszott, hogy nem áramtalanították időben.

A minisztérium úgy váltotta le Keserü Katalint, hogy a jövőről jóformán semmit nem tud. Nem tudja, hogy a Műcsarnok és az Ernst Múzeum vezetésére külön-külön vagy együtt írjon-e ki pályázatot, nem tudja, hogy intendáns típusú vagy szakmai igazgatót akar-e, és elképzelése sincs arról, hogy ki lehetne a megfelelő utód. Az átmeneti állapot hosszú időre szóló konzerválódásával kell tehát számolni.

A döntés indokoltságának demonstrálására hivatott államtitkári tájékoztató egyébként eleve nem lehetett sikeres. Ha Török András komolyan gondolja, hogy a kulturális háborúnak véget kell vetni, akkor tudnia kell: ennek alapvető feltétele, hogy az állami kulturális intézmények pályázat útján, határozott időre kinevezett vezetőit a mindenkori új kormányok csak egészen kivételes esetben és nagyon súlyos indokkal mozdítsák el megbízatásuk lejárta előtt.

■■■

Alternatív csapdák

INTERJÚ SERES LÁSZLÓVAL

Ha lassan is, de elkezdődött az ökológiai mozgalmak kritikai értékelése. Néhány évvel ezelőtt látott napvilágot Fehér Ferenc és Heller Ágnes tanulmánya, a *Biopolitika*, amely nyugati alternatív mozgalmak politikai módszereit, „antipolitikusnak" mondott nézeteik ellentmondásosságát boncolgatta. Nemrég kavart kisebb vihart az ökológiamozgalomban Luc Ferry *Az új rend az ökológia* című műve. A Liget Akadémia *Alternatívok alternatíva nélkül?* címmel rendezett előadás-sorozatot az Egyetemi Színpadon. Itt az egyik előadóval, Seres Lászlóval (31 éves, a Magyar Narancs munkatársa) készítettem interjút a Kossuth rádió *Alternatívok* című műsora számára. A beszélgetést most rövidítve közli a Beszélő.

Előadásod a fonákjára sikerült: az alternatív mozgalmak csapdái kerültek szóba.

Ez a közönség – ha másként nem, az érdeklődés szintjén – benne van az alternatív mozgalmakban. Azt akartam elmondani, hogy mik az alternatív politika veszélyei. Veszélyesnek tartom a hatalmi szférába való integrálódást is, de az állandó „kint maradást", az elszigetelődést is.

Magad is a mozgalom tagja vagy.

Az Autonómia nevű anarchista csoport egyik alapítója voltam 1988-ban. Azóta inkább anarcho-liberálisnak vagy individualista anarchistának vallom magam. Az uralom, az állam ellen vagyok most is, de ma már nem tartok lehetségesnek egy teljesen állam vagy piac nélküli társadalmat. Azt viszont el lehet érni, hogy az állam csak végső esetben lépjen fel, és ne avatkozzon be az alapvető emberi kapcsolatokba. Az alternatív mozgalmaknak, hogy alternatívát tudjanak nyújtani, el kéne mozdulniuk ebbe a libertárius irányba.

Mi egyáltalán az alternatíva? Szerintem alternatívoknak általában azokat tartják, akik „utópisztikus" eszméket radikális eszközökkel akarnak megvalósítani.

Ez nagyjából igaz. Alternatívok azok, akik elgondolkodnak a most meglévő viszonyokon, és azt megpróbálják megváltoztatni, a nagyobb demokrácia, a nagyobb jólét irányába. Az alternatív mozgalmaknak túl kell lépniük a pártkereteken, de ezt nem szabad utópisztikusan

táshoz. Akik ellenkező véleményen vannak, azok persze most bizonyára lelkesen lobogtatják a minisztérium döntését támogató 51 aláírást (az intézmény 89 munkatársából ennyien voltak hajlandóak kézjegyükkel ellátni a leváltással egyetértő nyilatkozatot). Mi a magunk részéről ennek sem tulajdonítanánk a kelleténél nagyobb jelentőséget.

Keserü távozását a közvélemény-formáló értelmiségnek az a része készítette elő, amelyre a jelenlegi kulturális kormányzat a leginkább odafigyel.

A *Respublika* tavaly decemberi számában terjedelmes interjú jelent meg Török Andrással. A riporter megkérdezte: Beiktatása előtt ön okos és óvatos személyi döntéseket is kilátásba helyezett. Mikor látnak hozzá? – Ezek a kérdések napirenden vannak, rövid időn belül meghozzuk ezeket a döntéseket – felelte a helyettes államtitkár.

Ez tiszta beszéd. Pedig már többször nyilatkozta: hivatalba lépésekor egyik legfontosabb céljának tekintette, hogy haladéktalanul véget vessen a kulturális háborúnak. Biztosra vesszük, hogy a Keserü-ügyben sem a háború felújításának szándéka vezérelte, csak elhitte a szakma számára mérvadó képviselőinek, hogy a Műcsarnok igazgatónője alkalmatlan feladatára, és ennek megfelelően cselekedett.

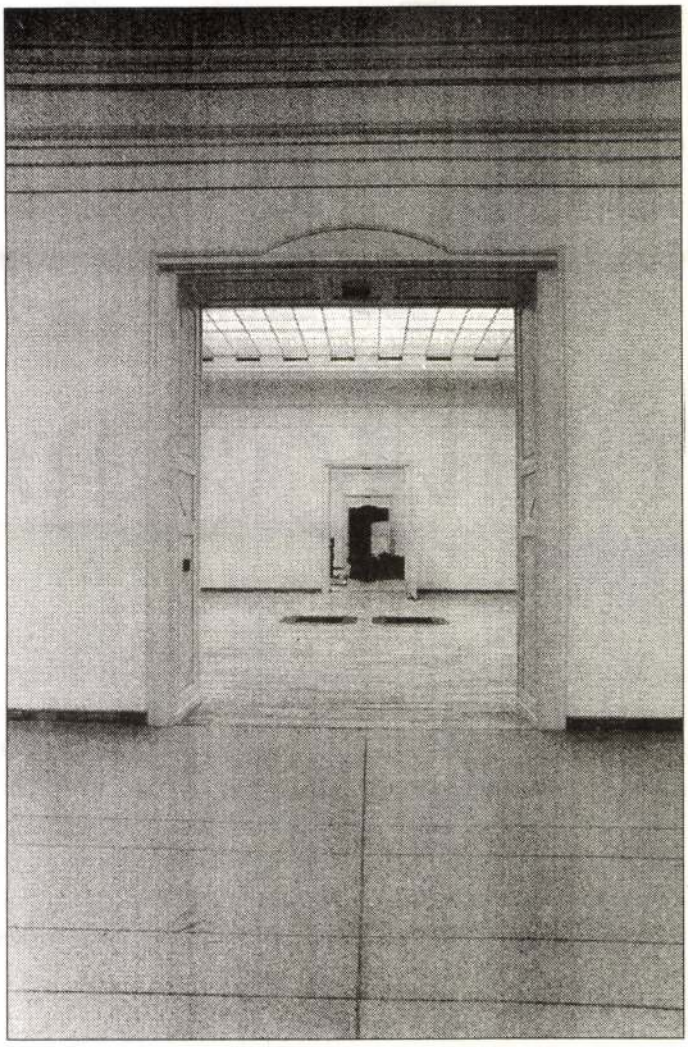

Tabula rasa

Támadás 6.25-kor

November közepén, éppen akkor, amikor megkezdődhetett a visszaköltözés a felújított központi épületbe, általános revíziót rendeltek el, amit Keserü kifejezett kérésére sem voltak hajlandóak elhalasztani. Az úgynevezett szakmai vizsgálatban a minisztériumi főosztályvezetőt, Sümegi Györgyöt olyan szakember (Fitz Péter) is segítette, aki korábban részt vett a Keserü-ellenes szakmai közhangulat kialakításában. Még javában folyt a vizsgálat, amikor január 5-én a Népszabadság egyik jól értesült újságírója megkereste Keserü Katalint: úgy hallotta, a minisztérium január 19-én le akarja váltani. Az igazgatónő felhívta Török Andrást, hogy ellenőrizze a frissen szerzett információt. A helyettes államtitkár személyes találkozást javasolt. Erre másnap este a Műcsarnokban sor is került. Török felszólította Keserüt, hogy mondjon le, mert az új kormány bizalmatlan vele szemben, és elégedetlen a Műcsarnok belső viszonyaival. (Emlékezzünk Fekete eljárására, a hasonlóság kísérteties, azzal a különbséggel, hogy a vezetői megbízás még nem járt le!) Keserü azonban közölte: nem kíván lemondani. A hírt a Népszabadság természetesen megszellőztette, az igazgatónőt megkereste a Híradó, és ő természetesen elmondta, hogy Török lemondásra szólította fel. A minisztérium később ezzel indokolta a gyors ellenlépést, a vezetői megbízás néhány napon belül foganatosított visszavonását, mondván: Keserü azzal, hogy a nyilvánossághoz fordult, kész helyzetet teremtett, *„háborút kezdett a minisztérium ellen"*. A felmondás indoklása meglehetősen vérszegényre sikeredett, ráadásul egyértelműen kiderül belőle, hogy egy még le sem zárt vizsgálat lóhalálában előrángatott és kellően nem ellenőrzött megállapításaira támaszkodik: *„A revízió eddigi megállapításai olyan visszásságokat és vezetői hibákat jeleznek, amik nem teszik lehetővé további vezetői működésének fenntartását a határozott időtartam még meglevő részére. Szakmai és gazdasági munkájában nem érvényesült megfelelőképpen a hatékonyságra és gazdaságosságra való törekvés."*

A Műcsarnok felújított épületének hivatalos átadását Keserü Katalin igazgatóként már nem érhette meg, s Török András az avatóbeszédben kénytelen volt rövid indoklást fűzni a hirtelen jött vezetőváltáshoz. (A beszédet György Péter, a liberálisok mostani kulturális tótumfaktuma írta.) Ünnep helyett tragikomédia. Ez volt az a pillanat, amikor sokan azok közül is visszahőköltek, akik korábban szorgalmazták Keserü eltávolítását. Az ezt követő botrányt a napisajtó már bőségesen tálalta.

Tűz van, babám!

Az ügy kavarta hullámok csillapítása érdekében hívta össze Török András a cikk elején említett háttérbeszélgetésre a sajtó képviselőit. „Nem tudom bizonyítani, hogy az intézményben infernális állapotok uralkodnak" – mondta, majd megpróbált konkrétumokat felsorakoztatni igaza mellett: Keserü nem volt hajlandó személyesen tartani a kapcsolatot a szakszervezettel, hanem egy munkatársát bízta meg ezzel, nem volt működési szabályzat, engedély nélkül támogatott alapítványokat, egy külföldi útjával kapcsolatban szabálytalanságot követett el, külső megbízást adott olyan feladatra, ami benne szerepelt a belső munkatársak munkaköri leírásában. És végül a legsúlyosabb: Enzo Cucci rajzai nem voltak biztosítva, szállítás közben elégtek, és így 7 millió forintos kár keletkezett. A példa kedvéért elég ezt az utolsót közelebbről megvizsgálni.

sem tartanánk kizártnak, hogy száz év után némi módosításra szorul. Mindenesetre a kezdeményezés ilyen alapon történő negligálásához képest az Antall-kormány trükkös hivatkozása az 1973-as kormányrendeletre szelíd diákcsínynek tűnik. Keserü nyugati mintájú „Kunsthalle-t" akart, védnöki és műszaki tanácsadó testületekkel. Ezért is megrovásban részesült. „Engedetlensége" és „önfejűsége" egyébként is szálka volt a minisztérium szemében. Amint ugyancsak Török András mondotta: eddigi hivatali működése során nem találkozott egyetlen más közalkalmazottal sem, aki ennyire ne lett volna hajlandó együttműködni.

Az sem állítható Keserü Katalinról, hogy valamiféle szűkkeblű népnemzeti szellem jegyében végezte volna munkáját. A Palme-házi és Ernst múzeumi kiállítások mellett bizonyság erre, hogy az 1993-as Velencei Biennálé magyar pavilonjának megnyitóján – a kiállítást Keserü Katalin szervezte – a magyar diplomáciai és kulturális külképviselet a távollétével tüntetett, mert a kulturális tárca elégedetlen volt a „produkció" eszmeiségével. Hiába aratott a kiállítás sikert, és kapott díjat. Hiába volt tradíció, hogy az ottani magyar kiállítások miniszteri biztosa a Műcsarnok mindenkori igazgatója, Keserüt haladéktalanul leváltották erről a tisztéről.

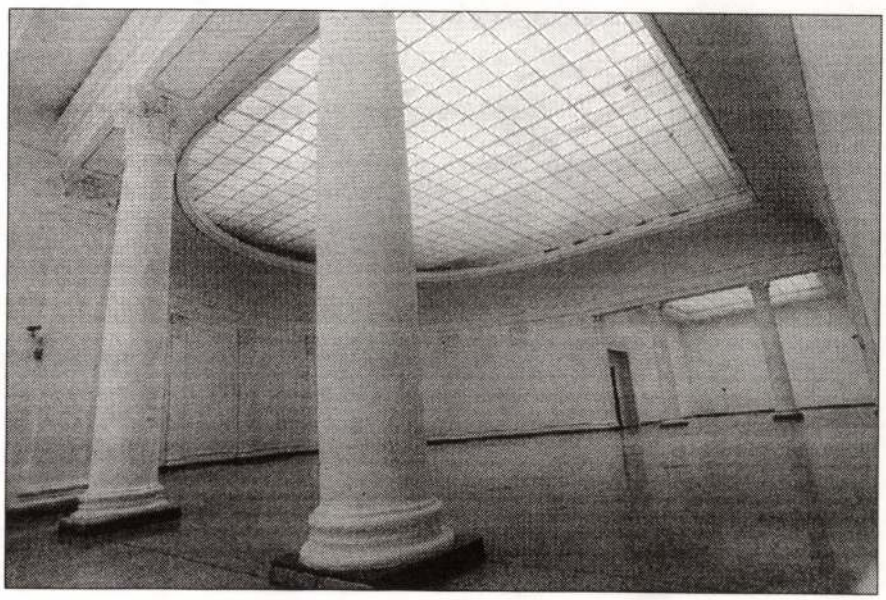

„Szép az, ami érdek nélkül tetszik"

A tiszta ész kritikája

Ezzel párhuzamosan azonban a hazai – szükségképp szűk és belterjes – szakmai közvélemény meghatározó és az akkori kulturális irányítással élesen szemben álló része is negatív értékítéletet alakított ki Keserü Katalin vezetői tevékenységéről. A beiktatás pillanatától meglévő és egyre növekvő ellenérzések nehezen választhatók el a műcsarnoki vezetőváltozás körülményeitől, a magyar szellemi élet szélsőséges megosztottságától, az „aki nincs velünk, az ellenünk van" paradigmájától, de tárgyszerű motívumokra is támaszkodtak. Igen éles és megalapozottnak tűnő szakmai bírálatok érték például az általa rendezett két kiállítást (*Pop-art* és *80-as évek*).

Kezdetben ezeknek a bírálatoknak éppen azért volt komoly súlyuk, mert azt tették, ami a kritika dolga: szigorúan szakmai szempontok alapján elemeztek és formáltak véleményt. (Lásd például Perneczky Géza súlyosan elmarasztaló, de rendkívül pontosan érvelő és árnyaltan elemző tanulmányát: *Ipics-apacs pop-art, Balkon* 1994/2). Később azonban a bírálók és az ellenérzésekkel viseltetők egy része nyomásgyakorló csoporttá alakult át: ki akarta kényszeríteni Keserü Katalin távozását. Az attitűdváltás legkézzelfoghatóbb dokumentuma a „Nyolcvanas évek" című név nélkül megjelent közlemény a Balkon 1994-es novemberi számában, amelyet Lányi András talán némi túlzással, de nem minden alap nélkül minősített „feljelentéssel egybekötött kritikának" (Magyar Hírlap, 1995. január 7.).

„Jó lenne, ha egyetértés születne a tekintetben, hogy megoldást vagy tisztulást csak az újrakezdés lehetősége ígérhet. Ehhez Keserü Katalin is hozzásegíthetné a Műcsarnokot, mégpedig azzal, ha szabaddá tenné az intézmény igazgatói posztját egy annak rendje és módja szerint lebonyolítandó pályázat számára" – írja az „ismeretlen szerző". A fáma szerint ez a szöveg eredetileg azért készült, hogy a szakma jelesei (művészettörténészek, kiállítási intézményvezetők) közül néhányan aláírják, és afféle manifesztumként megjelentessék a Népszabadságban. A potenciális aláírók közül azonban az utolsó pillanatban különböző, morális megfontolásokat sem nélkülöző indokokra hivatkozva többen visszaléptek, és kétségek merültek fel azzal kapcsolatban is, hogy a P. Szűcs Júlia fémjelezte Népszabadság megfelelő kontextust biztosít-e az írás számára. Így került végül „szerkesztőségi cikként" a Balkonba, noha nem kisebb nagyság és szakmai tekintély jegyezte, mint Perneczky Géza. Azt is tudni véli a fáma, hogy ugyanebből a körből Török Andráshoz is befutottak Keserü leváltását szorgalmazó levelek és telefonok.

Nem vezetésre termett

Akik örömmel üdvözölték volna az igazgatónő távozását a Műcsarnok éléről, szívesen hivatkoztak arra is, hogy Keserü Katalinból hiányoznak a szükséges vezetői adottságok. A döntési helyzetekben nem mindig tud racionálisan viselkedni, bizalmatlan, a szükséges információkat nem mindig osztja meg a munkatársakkal, az intézményben rossz hangulat uralkodik stb.

Az ilyen típusú vádakkal nemcsak az a baj, hogy nagyon nehéz verifikálni őket, hanem az is, hogy nehéz eldönteni, ki milyen motivációk alapján fogalmazza meg őket. Keserüt kinevezésekor a Műcsarnokban fenntartásokkal fogadták. Egyesek szerint Néray elegánsan távozott ugyan, de a vezetőváltásról kifejtett véleményével nem könnyítette meg utódja első lépéseit. Keserü sok téren változtatni akart, ezért többeket befolyásolhatott a korábbi status quo felborulásától való félelem. A hazai szellemi életet uraló, olykor gyilkossá váló indulatok és az ezzel együtt járó sanda feltételezések sem a problémamentes viszonyok kialakulásának kedveztek. És akkor még egy szót sem szóltunk a korábbi garantált állami dotáció elmaradásából eredő elbizonytalanodásról és a Műcsarnok rekonstrukciójával együtt járó kényszerhelyzetről. Egy szó mint száz, nem hisszük, hogy az ilyen típusú érvek elegendő muníciót szolgáltathatnak a leváll-

Jergert kivéve mindenki Keserüre voksolt. Fekete még közölte az egybegyűltekkel, hogy az itt elhangzottak személyiségi jogokat érintenek, ezért titokban kell maradniuk.

Néhány hét múlva Sümegi György főosztályvezető indignálódva hívta fel Jerger Krisztinát a minisztériumból: miért nem írta még alá az ülés jegyzőkönyvét? Neki eddig senki sem szólt – hangzott a válasz. Majd bement a minisztériumba, hogy pótolja mulasztását. A jegyzőkönyv, amelyet a bizottsági javaslat dokumentumaként kellett a végső döntést meghozó miniszter elé terjeszteni, kevéssé tükrözte az elhangzottakat. Volt benne egy meglehetősen elmarasztaló mondat Bekéről, és öt szuperlatívuszokat tartalmazó Keserüről. Jerger csak azzal a feltétellel volt hajlandó aláírni, ha egy lábjegyzetben rögzítheti az ülésen kifejtett véleményét.

Nem sokkal később beiktatták az új igazgatót. Ezen Fekete György is megjelent, és formálisan bemutatta a leendő munkatársakat a Műcsarnok újonnan kinevezett vezetőjének. Amikor Jerger Krisztinához értek, az államtitkár nem mulasztotta el megjegyezni, hogy az osztályvezető nem Keserü Katalin jelölését támogatta a bizottságban. A jelenetnek tanúja volt Ettvel Zoltán, aki megrémült, hogy pillanatokon belül az ő ellenszavazata is lelepleződik. Gyorsan bűnbánatot gyakorolt tehát: nem ismerte Keserü Katalint, ezért Beke Lászlóra adott szavazatát esetlegesnek és megalapozatlannak tekinti. A későbbiekben Ettvel Zoltán karrierje felfelé ívelt, Jerger Krisztinát viszont hamarosan leváltották osztályvezetői beosztásából.

Nem hitvány, gyönge báb

Az elmondottak ellenére sem hisszük, hogy Keserü Katalin igazgatói tényked-ését a kinevezés körülményeiből kiindulva kellene megítélni. A közvetlen kultúrpolitikai ellenőrzés szorításából kiszabaduló, de egyúttal a garantált állami gondoskodás langymelegéből is kipottyanó nagy állami kulturális intézmények vezetői óhatatlanul állandó konfliktusokba keveredtek államigazgatási feletteseikkel, mert a megváltozott viszonyok között indokolatlannak tartották és nehezen viselték el az anakronisztikussá váló miniszteriális függőség nyűgeit.

Keserü Katalin az elmúlt években olykor talán kicsit naiv, de elszánt és következetes „szabadságharcot" folytatott az általa vezetett intézmény autonómiájának növelése érdekében. 1993 májusában benyújtotta a minisztériumba az új működési szabályzatot, ám az aláírt, jóváhagyott példányt csak 1994 júniusában kapta vissza. Mivel azonban megtudta, hogy az aláírásra már 1993 októberében sor került, és az akta csak hanyagságból feküdt el a főosztályon, ő a hivatalos értesítés előtt érvényesnek tekintette a szabályzatot, amiért Sümegi György főosztályvezető alaposan megfeddte. 1994 júniusában alapító okirat tervezetet készíttetett egy ügyvéddel azzal a szándékkal, hogy megszilárdítsa a Műcsarnok bizonytalannak tűnő jogi státusát, növelje autonómiáját, és a megváltozott körülményeknek megfelelően rögzítse az állam jogait és kötelezettségeit az intézménnyel szemben. A minisztériumhoz eljuttatott tervezetre az illetékesek semmilyen formában sem reagáltak. A botrány kirobbanása után viszont Török András helyettes államtitkár ezt a próbálkozást is az igazgatónő bűnlajstromához csatolta, mondván: az 1894. évi 28. tv. megnyugtatóan tisztázza a Műcsarnok jogi státusát (lásd keretesünket). A bökkenő csak az, hogy a hivatkozott pármondatos törvény a Műcsarnok felépítéséről rendelkezik, s csak nagyon röviden utal arra, hogy mi legyen az új intézmény funkciója a megnyitás után. De ha nem így lenne, akkor

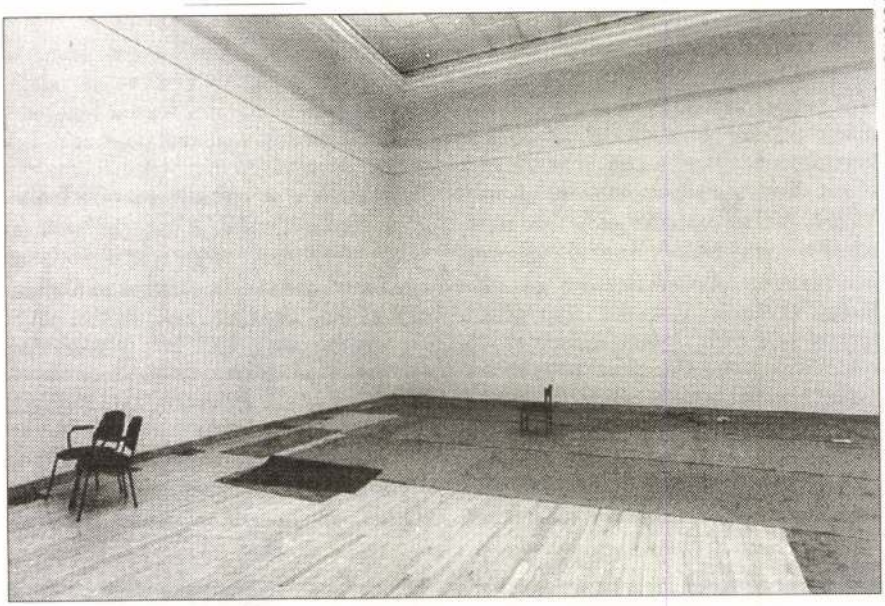

FOTÓ: HORVÁTH ERNŐ

Az utolsó simítások

XXVIII. Törvény-czikk
egy képzőművészeti kiállítási épület létesítéséről és az erre szükséges költségek fedezéséről

(Szentesítést nyert 1894. évi július 31-én. Kihirdettetett az „Országos Törvénytár"-ban 1894. évi augusztus 13-án.)

1. § Képzőművészeti czélokra Budapesten kiállítási épület emeltetik, a Városligetnek a Stefánia-ut, Aréna-ut és Nagy János utcza által határolt részén levő, a fő- és székváros tulajdonát képező és általa az államnak 30 évre ingyen átengedett 4,000 □méternyi területén.

2. § A vallás- és közoktatásügyi minister felhatalmaztatik, hogy a kezelése alatt álló alapok valamelyikéből 300,000 forintig terjedhető kölcsönt vehessen fel, az ezredéves országos kiállítás idején megnyitandó kiállítási épület létesíthetése czéljából.

3. § E kölcsönnek legfeljebb 4 1/2% kamat- és megfelelő tőketörlesztés mellett 30 év alatti visszafizetésére az 1895. évtől kezdve 1924-ig, tehát 29 éven át évi 18,127 forint 48 krajczár vétetik fel a vallás- és közoktatásügyi ministerium költségvetésébe, az 1894. évre esedékes 18,127 forint 48 krajczár egy évi kamat- és tőketörlesztési részlet pedig póthitelképen engedélyeztetik.

4. § Jelen törvény végrehajtásával a vallás- és közoktatásügyi minister bizatik meg.

■■■

dolkodnak. A tét szerintük a párt jövője, a szervezet megújulása. A választások óta folyamatosan (újra)rajzolódó politikai térképen Latorcaiék a Fidesszel és az MDF-fel az év végén kialakított polgári összefogást kívánták kiteljesíteni, esetleg formalizálni. Ezt Giczy és társa elutasította. „Korai még pártszövetségben gondolkodni. A polgári pártok közötti együttműködés csak a decemberi választásokra szólt. Csak erős pártok köthetnek erős szövetséget. Markáns jobboldali konzervatív párttá akarunk válni" – vélte az elnökjelölt. „Bizonyos távolságnál közelebb egyetlen párthoz sem szeretnénk kerülni" – fogalmazott óvatosabban a frakcióvezető.

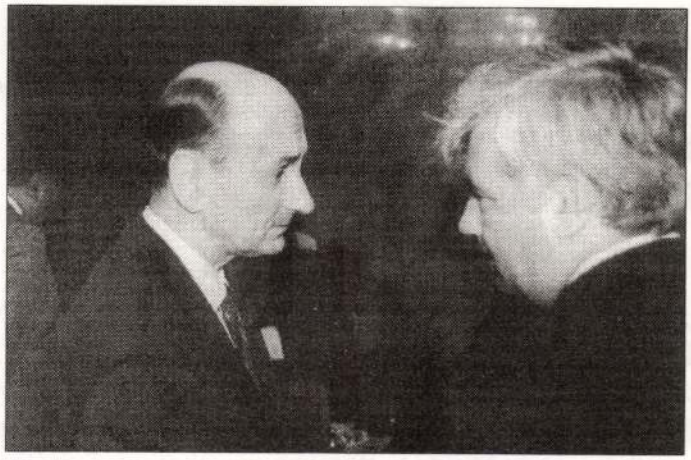

Sorstársak (Békesi László és Surján László)

Rebellió fáziskéséssel

A zendülők úgy érezték: elkelne egy a tagság számára vonzó, de Surjánékétól látványosan különböző csomagolás. Így kissé megkésetten ugyan, de a függetlenedés irányát jelölték ki, MDF-ellenes éllel. Füzessy és társa mindent megtett, hogy a gyenge választási eredményt a kormány iránt lojális Surjánra és az atyáskodó MDF-re kenje. (A KDNP „egyszemélyes" párt – így bírálták a Surjánérát. Mintha bizony Füzessy nem lett volna alakítója a párt politikájának és a kormány tevékenységének.) A kereszténydemokraták még kormánykoalíciós időszakukban tettek néhány félszeg lépést, hogy önállóságukat kidomborítsák. Ennek a legemlékezetesebb – ámbár a közönség számára érzékelhetetlen – része „a kormányon belüli ellenzék" koncepciója volt. A KDNP az abortusz és az egyháztámogatás ügyén kívül nemigen fogalmazott meg a Fórumtól markánsan eltérő álláspontot.

Füzessyék malmára hajthatta a vizet az is, hogy a választmányi ülést megelőző Fidesz–MDF-találkozóra nem hívták meg pártjukat, mondván, vezetőségválasztás előtt állnak. A Fideszben is márciusban lesz a tisztújítás, vethették ez ellen. Avagy, ahogy Giczy György mondotta: „Mozgó autóba nehéz beszállni!"

A csudálatos négyes

A rámenősen kampányoló elnökjelölt szombati szónoklatában keményen bírálta a párt antidemokratikus elnökét, a tagság nélküli Fideszt, a széthulló MDF-et. Ezzel azonban úgy tűnt, elijeszti a nem ehhez a tónushoz szokott párttagokat. Ráadásul Surján László is – bár riválisa ezt altatónak nevezte – meglepően határozottan nyilatkozott: meg kell állítani a liberális gondolat térhódítását, a fogyasztói társadalom kiépülését, visszább kell szorítani a kollektivizmuson alapuló szociáldemokráciát. Fel kell mutatni a kereszténydemokrata társadalmi modellt, hogy 1998-ban a KDNP jelenthesse az alternatívát. Intő jel lehetett Füzessyék számára az is, hogy az alapszabálymódosítás során nem fogadták el javaslatukat, miszerint országos tisztség csak két- vagy hároméves párttagsággal pályázható. Tehát a statútummal nem sikerült kilőniük Latorcait.

A vasárnapi zárt ülésről kiszivárgottak szerint Giczy lazított a gyeplőn, és hangja békülékenyre váltott át. Ezért vagy másért, de minimális, 22 szavazatnyi különbséggel őt választották elnökké. A vesztesek a folyosón az első keserűségükben kizárták azt, hogy más vezető tisztséget elvállaljanak. A teremben azonban már csak Latorcai maradt állhatatos (vele egyébként, ezt kerekperec ki is mondta, az új elnök nem hajlandó együttműködni). Surjánt Gáspár Miklós, Harach Péter, Mizsei Zsuzsanna és Pálos Miklós mellett alelnökké választották. Az ügyvezető elnök Füzessy Tibor lett. Ők, mint hírlik, egyelőre mind Giczy szövetségesei. Surján elvileg még bízhatna abban, hogy a kibővített elnökségben kiegyenlítettebbek lesznek az erőviszonyok, ám az előjelek számára nem sok jót ígérnek. A húsz, immár elnökségi tagot adó, terület közül csak hat támogatta előzetesen, mint ahogy a szakbizottságok és a Füzessy befolyásolta keresztényszociális műhely is az új vezetést pártolja (Népszabadság, I. 28.).

Ha a volt elnök politizálásának súlypontját át kívánja helyezni a parlamenti frakcióba, kulcsfontosságú lesz a Füzessy lemondásával megüresedő frakcióvezetői poszt megszerzése. Ez azonban kétségesnek tűnik.

Torgyán Gyula választása?

Mi lesz most, ha a KDNP kiszáll az amúgy is csonka ellenzéki szövetségből? Valószínűleg a kereszténydemokrata küldötteket döntésükkor nem a nagypolitikai szempontok befolyásolták. De azért különös, hogy a folyosói beszélgetéseken azt a Torgyán Józsefet kárhoztatták, akinek együttműködésével tán ma Latorcai lenne Budapest főpolgármestere. Ezek után szavaztak arra a Giczy Györgyre, aki elzárkózik a Fidesszel és az MDF-fel való szoros együttműködéstől, és akit Torgyán melegen támogat. Persze az új vezetés most mindenkitől függetlenedni akar, remélve, hogy így lesz a kis pártból nagy párt. Előbbutóbb azonban, ha az lesz, ha nem, valakihez közeledniük kell. Ez – Giczy megnyilatkozásait hallva, és az utóbbi napokban megfigyelhető fogadókészséget tekintve – inkább az FKgP lesz, semmint a Fidesz–MDF-páros.

A másik változatban széthullik a jelenlegi kormánykoalíció, és a magukra maradt szocialisták hívó szavára a kereszténydemokraták jelentkeznek segítségül. Ehhez nem kell feltétlenül új koalíciót csinálni. Füzessy Tibor a múlt pénteki *Parlamenti ütköző*ben aprólékosan ecsetelte, mennyire nem kívánt beszállni 1990-ben a koalícióba (oda, ahol előbb frakcióvezető volt, majd miniszter), és hányszor szalasztotta el Surján az alkalmat, amikor kiléphettek. Ő és barátai – így emlékezik Füzessy – inkább kívülről támogatták volna a kormányt. Most ezt megpróbálhatják, ha netán az SZDSZ távozna a kormányból.

De az is könnyen meglehet, hogy a hétvégi viharos események mit sem változtatnak a pártviszonyokon. Hiába verték fel a dormitórium, a hálóterem csendjét a párnapuffanások, hiába csentek rosszakaró kezek vaspatkót a párnacihába: amire benyitnak az ajtón, hogy *na mi van*, már mindenki békés alvást imitál, bár a rugdosás és a tapogatózás még élénken folytatódik a paplan alatt.

ZÁDORI ZSOLT ■■■

Keserü Katalin művészettörténész

Keserü pirulák

„Ez az ügy kommunikálhatatlan, mert hiába vagyok a legteljesebb mértékben meggyőződve arról, hogy Keserü Katalin szakmai és emberi okokból alkalmatlan a Műcsarnok vezetői posztjának a betöltésére, és hiába nincs ennél fogva fikarcnyi kétségem sem afelől, hogy helyesen döntöttem, amikor visszavontam az igazgatói megbízást, a sajtó és a közvélemény továbbra is azt fogja gondolni, hogy az ügy hátterében politikai megfontolások állnak" – mondta némi kétségbeeséssel a hangjában Török András helyettes művelődési államtitkár azon a minisztériumi háttérbeszélgetésen, amelyet a nagy port felvert eset tisztázása érdekében a sajtó munkatársainak tartott.

A helyettes államtitkár elszántan próbálta bizonygatni igazát, mégsem tudott meggyőző lenni. Ez azonban nemcsak az ő hibája. Sok minden közrejátszott abban, hogy a dolgok idáig jutottak.

Mindenekelőtt a magyar közélet és ezen belül a kulturális közélet '89–90-ben kialakult, politikai alapokon létrejött szélsőséges megosztottsága, amely szakadatlanul termeli a túlfűtött indulatokat, és reménytelenül, szétbogozhatatlanul összekuszálja a szakmai és politikai indítékokat. Ha nyilatkozatában Sík Ferenc tragikus végű szívrohamát is a kulturális tárca aknamunkájának rovására írhatja halálos komolysággal egy MDF-es vezető politikus, akkor valami nagyon nincs rendben.

A vég kezdete

Abban, hogy 1992-ben a Műcsarnok igazgatói posztjára kiírt pályázatot Keserü Katalin nyerte, kétségtelenül szerepet játszott az MDF kultúrharcos hevülete. Elődje, Néray Katalin, megszakítva a káderigazgatók hosszú és lehangoló sorát, 1985-től állt az intézmény élén. A volt munkatársak és a szakma véleménye szerint kitűnően végezte munkáját. A Műcsarnok magas színvonalú és sikeres kiállítások hosszú sorával büszkélkedhetett, és jelentősen nőtt az intézmény nemzetközi presztízse is. Az elöd hozzáértését egyébként Keserü Katalin sem vitatja. Amikor kiderült, hogy az általános vizsgálat keretében a minisztérium egy szakmai vizsgálóbizottságot is kiküld, kérte, hogy azt Néray Katalin vezesse.

1992-ben Néray megbízása lejárt, a pályázatot tehát mindenképpen ki kellett írni. Ám természetesnek tűnt, hogy azon ő is részt vegyen, és így lehetőséget kapjon a folytatáshoz. Fekete György azonban másképp gondolta. Megkereste Nérayt, és arra kérte, hogy ne pályázzon, hozzátéve, hogy ha kérését teljesíti, megkapja a Ludwig Múzeum igazgatói posztját. Az MDF-es államtitkár nem rejtette véka alá, hogy azért beszéli le az igazgatónőt a pályázatról, mert az általa megformált Műcsarnokot Nyugat-majmoló, kozmopolita szellemiségű intézménynek tartja.

A munkatársak egy része megpróbálta rábeszélni Nérayt, hogy ne törődjön Fekete intelmeivel, és szálljon ringbe a vezetői poszt megőrzéséért, de az igazgatónő kijelentette, hogy nem akar botrányt, és elegánsan távozott. A történethez tartozik, hogy vezetésével a Ludwig Múzeum a hazai képzőművészeti élet meghatározó műhelyévé vált, noha hosszú ideig a legalapvetőbb feltételeket sem biztosították számára.

Pálya mérve

A Műcsarnok ily módon elárvult maradt igazgatói székére négyen pályáztak, de közülük csak ketten jöhettek komolyan számításba: Beke László és Keserü Katalin. A bírálóbizottság Fekete György elnökletével ült össze. Tagja volt Sümegi György, az illetékes minisztériumi főosztályvezető, Zelnik József, a népnemzetiek akkori kulturális tótumfaktuma, Dávid Katalin művészettörténész, két képzőművész: Gerzson Pál és Deim Pál (akik közül az utóbbit csak az ülés reggelén értesítették, ennél fogva úgy csöppent a dologba, mint Pilátus a Credóba), valamint a Műcsarnok delegáltjaként Jerger Krisztina, a kiállítási osztály vezetője, illetve Ettvel Zoltán műszaki csoportvezető a szakszervezet képviseletében. A szakmai szempontból outsidernek számító Ettvel az ülés időpontjában éppen szabadságon volt, így írásban adta le szavazatát, mint utóbb kiderült: Beke Lászlóra. Ami Jerger Krisztinát illeti, a minisztérium kérte Nérayt, hogy ne őt delegálják, de a kérés süket fülekre talált. A változtatási szándékot igazolta, hogy Jerger úgy viselkedett az ülésen, mint elefánt a porcelánboltban. Rögtön szót kért, és kifejtette: mind Keserüt, mind Bekét kitűnő, felkészült művészettörténésznek tartja, de a pályázatok közül szerinte Bekéé átgondoltabb, koncepciózusabb és mellette szól az is, hogy nagyobb a kiállítási intézményi tapasztalata. (Keserü addig az egyetemen tanított, és csak alkalmilag vett részt kiállítások rendezésében.) Jerger Krisztina hozzászólása után megfagyott a levegő: nyilvánvalóvá vált, hogy a jelenlévők közül csak ő nincs beavatva a játékba. Te a Bekét véded? – kérdezte talányosan Dávid Katalin, majd további viták nélkül megejtették a szavazást.

válasz a késő kapitalizmus kulturális átrendeződésére, amely a kritika helyett a cinkosságot[17] választotta, és a művészeti világot immár nem a fogyasztás világán és kultúráján *kívül*, hanem annak részeként értelmezte. Az ellenállást szimbolizáló, individuális és absztrakt művek helyébe a repetíció kihívásának és csábításának engedő tárgyak sorozata lépett, ami mögött immár nincsen semmi.[18] A pop mű önmagával azonos üres jel, benne „mélyebb jelentést", azaz „mást" keresni interpretációs tévedés és balfogás.[19] A pop art a pontos idézet, a sorozatgyártás, azaz az ipari technológia eljárását választja, és – mint Warhol példája mutatja[20] – a totális negativitás narcizmusát, a Hírnevet mint a nemléttől való rettegés ellenszereként használt izgatószert. A „handmade ready-made"[21] művészete ez, amelyben a szimuláció – az eredeti nélküli másolatok rendszere – a „természetes". S nincs többé semmi bonyolult, semmi személyes, semmi sincs, ami erőfeszítést igényelne. A művészet nem a Más, hanem a Közös és Közönséges, a mindenki számára egyformán elérhető. A pop art története a coca-cológia története.

A pop artról nem lehet Andy Warhol,[22] e néma és cinikus zseni nélkül szólni, aki maga a pop art. Halála 1987-ben igencsak hozzájárult a neopop, az „appropriation art"[23] divatjához.

A pop art megváltoztatta a művészet helyzetét és szerepét. A modern művészet ekkor – a végén – vált a kortárs kultúra eminens problémájává.[24] Picasso igen híres művész volt, Andy Warhol – és klónjai – a Hírnév metaforái lettek. A modern művészet Picassóhoz, az ő tehetségéhez, kultúrhéroszi nagyságához mérhette magát. A pop és a posztpop művelői a Hírnév és Ragyogás warholi mértékével mérik önmagukat.

KESERÜ A POP ARTRÓL

Természetesen egyéni meggyőződés és szerzői szándék kérdése, hogy a pop magyarországi eseménytörténetét elemző monográfiában a *jelzett* kérdések közül mennyit s milyen alaposan érdemes tárgyalni. Keserü nem vizsgálja a pop art sajátosságait, csupán az *amerikai* pop kialakulásának *néhány* mozzanatát említi meg,[25] elsősorban a realizmustól, illetve a regionalizmustól való elhatárolás, illetve Clement Greenberg sommás kritikája végett. Azt hiszem, elengedhetetlen lett volna az *ötvenes évek művészeti világának, az absztrakt expresszionizmusnak,* illetve a kora hatvanas éveknek a poppal párhuzamos vagy rokon jelenségeinek (assemblage, minimal art, hard edge) felidézése,[26] hogy érthetővé váljék a pop art megjelenésének kontextusa. Amennyire ez a filológiailag elképesztően pontatlan jegyzetekből kiderül, Keserü tájékozódása javarészt esetleges,[27] hivatkozásai olykor félreértéseken alapulnak. Jellemző, hogy a repetíció és a fragmentáció kompozíciós elvét – amelyet egy pop artról szóló könyvnek valóban értelmeznie kell – Kirk Varnedoe *A Fine Disregard*[28] című könyve alapján vezeti be, amely pedig, amint a címe is mutatja, épp a finom, roppant rafinált átrendeződésekkel foglalkozik, s nem az olyan tektonikus rengésekkel, mint amilyet a pop art megjelenése váltott ki.

---

ez már így van.) Vö. David Bourdon: Andy Warhol and the Society Icon. *Art in America*, 1975. január-február, 42–45. old., ill. Kynaston McShine: Introduction *Andy Warhol, a Retrospective.* New York, Museum of Modern Art, 1989. exhibition catalogue. Egyébként a neopop Keserü által nem különösebben érintett magyar alkotói megítélésem szerint ezt tévedhetetlen finomsággal ismerték fel. Bódy Gábor (különösképp a *Psziché*), Xantus János (a *Női kezekben*, majd az *Eszkimó asszony fázik)* filmjei, illetve az azokkal összefüggő Trabant együttes munkássága kifejezetten összefügg a dandy heroikus negativizmusával. Végül pedig a korai Neurotic – Pajor Tamás fordulatáig mindenképp – ugyancsak ide tartozik.

20 ■ Donald Kuspit idézett tanulmányán túl lásd Victor Bockris: *The Life and Death of Andy Warhol.* Bantam Books, 1989. Más kérdés, hogy Kuspit élesen megfogalmazott, illetve Bockris roppant óvatos ítéleteit semmi sem támasztja jobban alá, mint maga Warhol. A *Popism* vagy a Warhol halála után kiadott *The Andy Warhol Diaries* másról sem szól, mint a mesterséges Hírnév-hisztériáról, a torz és bármiféle realitás igényét fenntartani sem akaró személyiségről, a negatív Midászról, aki mindent, amihez hozzáér, megsemmisít. Pat Hackett (ed.): *The Andy Warhol Diaries*. Warner Books, 1989. 1–808. old. (!) Warhol magnetofonnal és polaroiddal leélt mindennapjain túl íme, még ezek a diktált jegyzetek is. A napló tradíciójának teljes kiüresítése.

21 ■ David Deitcher: The Handmade Readymade. In: *Post-Pop Art, i.m.* 139–159. old

22 ■ Keserü természetesen többször is *leírja* Warhol nevét. Így például a *Squat Theater* felidézése kapcsán, ahol megemlíti Bálint István és Halász Péter művének címét (*Andy Warhol utolsó szerelme)*. Az olvasó azonban nem tudja meg, hogy a darab fikciója szerint Ulrike Meinhof miért is akarta megölni Andy Warholt, valamint azt sem, hogy e gyilkosság minek a parafrázisa, s végül, hogy ugyan miért is voltak e magyar neoavantgárd művészek oly ambivalensek a nagy Andyvel kapcsolatban. (56. old.)

23 ■ The Decadence or Cloning and Coding of the Avant-Garde: Appropriation Art. In: Kuspit: *i. m.* 100–114. old.

24 ■ Jól mutatja ezt Henry Geldzahler kis története. Eszerint a pop befutása után csupán egy évvel Geldzahler légkondicionálót szereltetett lakásába, melynek falán Andy Warhol hat *Marilyn Monroe* szitanyomata volt látható. „Mi ez, pop art?" – kérdezte a szerelő. S Geldzahler remek iróniával teszi hozzá, ugyan mikor fordulhatott volna elő 1950-ben, hogy a szerelő rábök a falon lógó Jackson Pollockra: Mi ez? Absztrakt expresszionizmus? Henry Geldzahler: *New York Painting and Sculpture: 1940–1970.* E.P. Dutton, New York, 1969. 35. old.

25 ■ Figyelembe véve, hogy magyarul a pop artról komolyan vehető irodalom nem áll rendelkezésre, csak az amúgy is komolyan tájékozottaknak érthető, hogy „Angliában sem kisebb csatát kellett megvívnia a Függetlenek csoportjának az absztrakció uralma és tekintélyes szószólója, az egyébként baloldali Herbert Read ellen." (12. old.) Ugyanis nem közismert, miként hozta létre az 1952-ben megalakult Independent Group az Institute of Contemporary Arts-ot, a Kortárs Művészetek Intézetét. Nem köztudott, miért lett volna baj Herbert Read „egyébkénti" baloldalisága stb. Ezzel kapcsolatban lásd az angliai és az óceán túlpartján történt események kronológiáját: Suzi Gablik–John Russel: *i.m.* 28–30. old.

26 ■ Lásd Suzi Gablik: *i.m.* 10–11. old., valamint Nicolas Calas – Elena Calas: *Icons and Images of the Sixties.* E. P. Dutton, New York, 1971.

27 ■ Így például Keserü a 14. oldalon – anélkül, hogy az olvasó megtudná, mi is a Guilbaut könyvének tulajdonképpeni tárgya – megemlíti a háború utáni művészettörténeti helyzet kialakulásáról szóló monográfiát, de az annak nyomán kibontakozott vitáról, átértékelésről nem tesz említést. Vö. Serge Guilbaut: *How New York Stole the Idea of Modern Art.* Chicago, London, 1983., ill. Erica Doss: *i. m.*

28 ■ Kirk Varnedoe: *A Fine Disregard. What Makes Modern Art Modern.* Harry N. Abrams, Inc. New York, 1989.

Ha az olvasó mindettől eltekint, és az előszó zökkenőin[29] is túlteszi magát, akkor kétségtelenül egy érzékenységre való, a személyesség pecsétjével hitelesített esszét tart a kezében, mely a magyar impresszionista műkritika, illetve az irodalmi és nemzedéki napló műfaját ötvözi.

A naplószerű szerkesztés és oldottság a könyv egészét jellemzi. A magyarországi pop előzményeit áttekintő első fejezet például Csernus Tibor *Három lektor* című festményének bemutatásával kezdődik. E képről senki sem gondolhatja, hogy *bármi* köze is volna a pophoz; ezt nyilván a szerző sem hiszi. Az 1964-ig tartó éveket egyébként kifejezetten evokatív erővel, mintegy a „nagy generáció" mítoszának engedve idézi fel Keserü. Az egykori kiskamasz már-már nosztalgikusan sorolja növekedése éveinek kulturális emlékeit, s úgy vélem, könyvének ezen és ezekhez hasonló oldalai fontos információkkal szolgálnak az újabb nemzedékek számára. Lehet, hogy másként emlékszem néhány eseményre. De hát egyikünk sem Funes, az emlékező. Saját egykori emlékeimet argumentumként használni méltatlan volna. Keserü pontosan idézi fel a szürnaturalizmus világát – amelyben néhány „prepop" jelet lát felvillanni –, ám az olvasó ugyanakkor sajnos jó pár megmagyarázhatatlan hibára is rábukkanhat. Érthetetlen, hogy a fejezetcímként is megemlített Csernus-kép – a *St. Tropez,* amelyről hosszan esik szó – nem látható a könyvben. Ehhez képest csak apróság, hogy magyarázat nélkül marad a fejezet alcíme: az „új realizmus". S már szemet sem szúr, hogy Konkoly 1964-es, a *Gyógyfürdő parkja* című alkotása Keserü szerint is „a pop art ismerete nélkül készült pop art mű"(22. old.), persze csak akkor, ha minden, az absztrakciót megtagadó és részben a fotorealizmushoz közelítő munka az.

Különös, hogy e könyv talán legőszintébb és legtisztább megállapításai – amelyek valamelyest érthetővé teszik, Keserü mit miért tekint popnak – az *Ikonográfia* fejezet előtt olvashatók, amely viszont igen sok ellenvetésre ad alkalmat. Keserü szerint ugyanis „A magyar művészet ezen »1968-as forradalma« alapjaiban különbözött a nyugati forradalmaktól, mivel nem a baloldaliság, hanem az oldalak nélküli szabadságvágy ihlette. Mivel a valósággal és a részét képező ideológiával szemben, a környező valóságtól független esztétikum lehetősége, öröme jelentette forradalmiságát, különbözött az egyetemes pop arttól is: erősebben kötődött az autonóm művészethez." (35. old.) Nézetem szerint a „környező valóságtól független esztétikum lehetőségére, örömére" vágyó művész – ha van ilyen – ugyan soha nem volt vagy lehet pop művész, de mindez lényegtelen ahhoz képest, hogy *itt derül ki Keserü etosza és művészeteszménye.* Ekkor válik érthetővé, hogy ő pop artnak tekint szinte mindent, ami 1950 és 1990 között a művészeti világban az *állam beavatkozása ellenében történt.* Mindazt, ami *valamiként* alternatíva volt a hivatalos kultúrával szemben, amelyet Keserü – ingerültségét leplezni már-már képtelenül – megvet. Ami tehát „nem állami", az automatikusan pop. Más kérdés, hogy igen nagy árat kell fizetnie a kultúrpolitika határmezsgyéi által definiált pop art fogalomért. Keserü evvel valójában visszamenőleg depolitizálja a magyar neoavantgárd, illetve – nevezzük így – pop art történetét.

A könyv tulajdonképpeni centruma – az *Ikonográfia* fejezet – megannyi kérdést vet fel, amelyeknek jelentős részét sajnos megválaszolatlanul hagyja.

1. Lakner *Rembrandt tanulmány* című festménye a magyar pop emblémájaként szerepel. Keserü ugyanakkor leszögezi: „Laknernek [...] maga Rembrandt és festészete lett a témája akkor, amikor kortársai a Rembrandtot szivarreklámnak használó fogyasztói társadalom produktumait jelenítették meg a képeiken. pop-mű helyett, ahelyett, hogy például egy korabeli magyar cigarettásdoboz hajmeresztő designját (mondjuk a Tervét) választotta volna másolata tárgyává, így egy művészetet értelmező, konceptuális munka született." (35. old.) Vagyis a kevés igazi magyar pop mű egyikét lövi ki. Pedig a festészettörténeti hivatkozás, illetve kisajátítás (appropriation) nemcsak a koncept sajátossága, hanem Duchamp óta jelen van a XX. század avantgárd és neoavantgárd művészetében. Így a popban is: Lichtenstein *Non-Objective II*-je pontos Mondrian-szimuláció, vagy *Karosszékben ülő asszony*a Picasso-imitáció, *Katedrális*a Monet művét írja át nyomattá; John Clem Clarke és Patrick Caulfield Delacroix-t parafrazeálta, s közismertek Warhol *Mona Lisái*. S akkor még szót sem ejtettünk a nyolcvanas-kilencvenes évek *neo pop* újhullámához is kapcsolódó Richard Prince és David Salle műveiről, illetve a kisajátítás eljárását a legmagasabb szinten művelő Sherrie Levine vagy a kisajátítást szimuláló Cindy Sherman munkásságáról. Amikor Lakner, Jovánovics, illetve Konkoly a nagy tradícióhoz nyúlt, bizony nem tettek mást, mint amit a pop nagymesterei, Lichtenstein és Warhol. Más kérdés, hogy *az idézés vagy felidézés még nem pop gesztus.* Warhol *Mona Lisáját* nem az idézet, hanem a repetíció avatja pop művé, és az a teljes izoláció, amellyel Warhol minden tárgyat a képsík néma és embertelen sivatagába lök. Warhol pop művész, mert számára – illetve művein – Mona Lisa *épp olyan, mint Lenin, vagy maga Warhol.* Éppúgy van előállítva, kimetszve időből, térből, hagyományból, és beillesztve a fogyasztás rendjébe. Jovánovics is gyakran él az idézés

29 ■ Az igazság az, hogy képtelen volnék megmondani, vajon Keserü könyvének első fejezete – az *Ellentmondani a valóságnak, a magyar pop titkos élete* – tulajdonképp mely tárgyat ölel fel. Hiszen az a kevés, amit a könyv a nemzetközi popról mond, itt lelhető fel, ám azt mégsem állíthatnánk, hogy a 11–16. oldal közötti fejezet akár az amerikai, akár az angliai pop ismertetését tűzte ki céljául. Ugyanúgy szó esik benne Clement Greenbergről, mint Patkó Imréről – s mindkettőről igazságtalanul –, illetve némely korszakos jelentőségű amerikai tárlatról és Perneczky Géza néhány jeles esszéjéről.

módszerével (*Ember, Nagy Gilles*), de művészete ettől még nem pop art. Ennek az *artisztikus és kifejezetten távolságtartó, elegáns, hűvös intellektusú művésznek* semmi köze a pop art evidenciaélményéhez, harsányságához, színességéhez. Konceptuális indíttatású, a „*klasszikus*" fogalmát felfedezés és introvertált elmélyülés határán analizáló művész.

2. Keserü a magyar pop másik sajátosságának a „letűnt polgári kultúra szentimentalizmusa" és a pop art „pozitivista jelszemlélete" közti találkozást tekinti (37. old.). Nem hiszem, hogy a szocializmus mindennapi tárgykultúrája előli menekülést, a hetvenes években kibontakozott műtárgy- és bútorkereskedelmi nosztalgiát és a giccs reneszánszát össze kellene kapcsolni a pop arttal. Ez a nem pop, hanem populáris hullám nem a jelenvalóval, hanem a múlttal foglalkozott, értékválasztása könnyű „szembenállást" kínált sokaknak – és jó üzletet keveseknek. Hogy Keserü miért gondolja, hogy e roppant világos és politikai okokkal magyarázható giccskultusz rokonítható a nyolcvanas évek amerikai művészetével, illetve Jeff Koons szerteágazó munkásságával, végképp nem értem. Koons a pornográfia és giccs összeházasításában és nagy művészetként érvényesítésében, illetve a galériás kultúra tőzsdei racionalitású legázolásában utazik, ami egészen más, mint a szocializmus mindennapjaiból kicsit emigrálni vágyó százezrek kulturális világának egyik különös mellékzöngéje (39. old.). Ezért tévedés, illetve már-már komikus Varga Imrét vagy Schéner Mihályt pop művészként említeni (39–40. old.). Varga Imre ráadásul *túl bonyolult jelenség*, semhogy az *Hommage à Manet* kicsiny porcelángegjével elintézhető volna. S ha a megformálás Segal-i attitűdjei Keserünek elégségesek a pop jelzőhöz, komolyan mondom, hogy Kun Béla oly kellemes emlékműve egyike a legjobb neopop alkotásoknak, amit valaha láttam. Schéner Mihály, illetve Keserü Ilona idesorolása egyszerű nyelvi trükkön alapszik, nevezetesen a „népi" (populáris) és a pop egybemosásán (38., 39., 48., 52. old.). A népművészeti motívumvilág szubjektív és roppant rafinált átírásának, új kulturális szinten való

Csernus Tibor: Három lektor (1955)

megjelenítésének épp a pop internacionális lényegéhez, *brutális egyértelműségéhez, kérlelhetetlen egyszerűségéhez és közvetlenségéhez* nincs köze. Keserü Ilona megannyi kódot használ, illetve old fel, s bizony igencsak magas szintű kulturális tudást kell mozgósítani ahhoz, hogy műveinek ironikus humora követhető legyen. A pop egyértelműsége mást jelent, ezért nem kapcsolhatók ide még asszociatíve sem Bálint Endre vagy Korniss művei.

3. A magyar pop ikonográfiai jellegzetességeként szerepel a hazai tömegkultúrára való sajátos reflexió is. Ami érthetően „sajátos", hiszen a fogyasztói társadalomnak nálunk ez idő tájt nyoma sincs. Méhes László *Mazsola (Lajos)* című, tésztából gyúrt „feje" nem is pop mű (41. old.), hanem igen szép s *mélységesen ironikus és politikus koncept art* munka. *Jelentését* a cím, a szöveg adja meg – s ez bizony tipikusan az intellektuális koncept sajátossága.[30] S ugyancsak nem értem, hogy a magyar fogyasztói társadalom kezdetlegességének, illetve a polgár kritikájának mi köze Méhes László *Langyosvíz* című képéhez, illetve sorozatához (41. old.). Ez a hiperrealista sorozat *eminensen politikai művészet* volt, ennek megfelelően is reagáltak rá. Méhes képét – kár, hogy Keserü nem színesben közli – ugyanaz a mézédes, gyilkos humor szövi át, mint az 1968 előtti cseh filmek legjavát.

Itt említi Keserü Tót Endrét is, aki a pop háromdimenziós képterének evidenciaélményével ellentétben a kétdimenziós absztrakciót fotografikus kollázselemekkel keverő, roppant személyes és érzékeny festészetet művelt ezekben az években (25., 42. old.). Keserü itt is a formális következtetéseknek esik áldozatul. Az absztrakt képből a rajta elhelyezett fotográfiadarab még nem feltétlenül csinál pop artot. A populáris vizuális kultúra elemeinek beemelése gyakori és bevett eljárás a modern művészet egész történetében.

4. Külön vizsgálja Keserü az emberi testhez kapcsolódó témákat is. Ezek között aztán szerepelnek par excellence pop művek, mint például Siskov Ludmil *Asztronautákja* (43. old.) és olyan különös neodada művek, mint Altorjai Sándor *Süllyedjek felfelé, E. M. portréja, Integetős kép* (44. old.). Keserü ez utóbbiakat egész egyszerűen az „esztétikai kategóriákkal már le nem írható tartományba" tartozónak tekinti, amiben a maga sajátos módján igaza van. Nem tartom ugyan különösebben szerencsésnek, ha az „esztétikán túli" a fokozás, illetve a pozitív minősítés formulája, hiszen felmerülhet a gyanú, hogy nem az esztétikán „inneniség" esetével van-e dolgunk itt.[31]

5. Keserü végül azt állítja, hogy a pop art új értékrendet is felmutatott: „A hivatalos politikai szimbólumrendszer helyett azonban valódit kellett teremteni. A fordulat évétől kezdve szocialista internacionalista szemünk elszokott a nemzeti zászlótól, különösen komplementer, nyers színeitől. (sic!) [...] A másutt banális, nálunk szinte tiltott motívum kiemelése politikai gesztus is volt, noha érzelemmentes egyszerűsége minden aktivista hevülettől idegen." (48. old.)

Ez ugyan szinte már sok egyszerre, de azért lássunk tisztán. Nemzeti zászlóból az ötvenes években a *vörös lobogó mellett* annyit láthatott mindenki, mint a XX. században ritkán. Nem mintha Rákosi Mátyás érző nacionalista lett volna, hanem mert visszaélt a nemzeti érzéssel, és telerakta az országot szép nagy nemzeti lobogókkal *is*. Ez tény. A komplementer színek nyerseségével nem tudok mit kezdeni. Az aktivizmus viszont – ha tetszik, ha nem – az egyik, a magyar művészet történetében is nagy szerepet játszó izmus volt, s nem az izgatás vagy a propaganda szinonimája.

Ami pedig a politikai „ellenállás" pop műveit illeti (bizony kevéssé érthető, miért is sorolhatók oda), Szentjóby Tamás *Háromszemélyes hordozható lövészárok* című, 1968-as műve inkább az assemblage rovatba sorolandó, Haraszty István *Fügemagozója* pedig bizonyosan nem pop. A politikai öntudat eme dokumentumai ellentmondanak azon megállapításnak, amellyel Keserü az ikonográfiai összefoglalást kezdi: „A politikát-ideológiát elutasító ikonográfiának a 60-as évek végén még nem volt sok esélye az érvényesülésre." (51. old.) Azt hiszem, Keserü arra gondolt, hogy a fennálló társadalmi rendszer politikai ideológiáját elutasító művészek karrierjével támadt némi baj. Ez egyébként igaz, csakhogy ettől és ennek ellenére is születhettek és születtek is politizáló művek. S hogy olvasóját végképp megzavarja, Keserü a fejezet végén a magyar neoavantgárd vonatkozó nemzedékének szomorú sorsát vázlatosan áttekintve leszögezi: „A magyar pop art tehát avantgárd a szó forradalmi értelmében. Csupa ellentmondása annak, ami Nyugaton pop artként definiálható. Mert kétségtelen, hogy ugyanúgy provokál és veszi semmibe a hatalmat, a »tartalmat«, de mindez Magyarországon forradalmat jelent. Mégpedig paradigmatikus jelentőségűt, amennyiben a pop art – a művészetben – legyőzte magát a pszeudócivilizációt, aminek csúcsteljesítménye Magyarországon is a hierarchikus politikai és művészeti adminisztráció volt." (52-53. old.)

Keserü nem hagyja, hogy megkösse a tények, illetve a következtetések rendje. Hiszen ha a magyar pop *azért* ellentéte a nyugatinak, *mert* avantgárd a szó forradalmi értelmében – s most ne firtassuk, mit is jelent ez –, *akkor* mi az, hogy „ugyanúgy" semmibe veszi a hatalmat? Hiszen tudjuk, hogy az amerikai pop igencsak kedvelte a hatalmasokat, Warhol nem őket *provokálta*. Beuys vagy Godard persze igen. S miképp jelentett „mindez" Magyarországon forradalmat?

30 ■ Kénytelen vagyok azt mondani, hogy ha a *Mazsola (Lajos)* pop art, akkor a Gugyerák, illetve a Szabó család is az volt.

31 ■ Ez az utalásokkal és intellektuális tréfákkal, disznósággal teli *combine painting* – ha ez az – *sorozatokat* alkotó művész soha pop alkotó nem volt. Kötetnyi kommentár kell privát mitológiájának a felfejtéséhez, ami után az ember elgondolkozhat: e szerencsétlen sorsú ember tényleg művész volt-e vagy szomorú amatőr és vélhetően bolond csupán.

A hetvenes évek művészetének tárgyalásába kezdve Keserü ismét visszatér a korszak hangulatának felidézéséhez, szabadon asszociálva a művészet-, film-, színház- és társadalomtörténet kis és nagy tényei között. A kedélyes képek riasztó mondatokkal váltakoznak (pl. a „társadalom is elrákosodott és skizofrénná vált a 70-es években", 57. old.), majd utalás történik az identitásválság kérdésére. S innen fejest ugrunk a popos konceptualizmus világába, ahol ikonográfiai leltár helyett a társadalmi, politikai és kultikus jelképek, illetve szubverzív használatuk ismertetésével találkozunk. A Borges-féle *Kínai enciklopédia* osztályozási rendszerére emlékeztető besorolás szerint először is vannak a politikai jelképek, például az ötágú csillag és az utcakő. Gulyás Gyula utcakövén az 1919-es évszám szerepel – talán nem véletlenül –, ami ellen nekem semmi kifogásom, de Keserü koncepciójába nehezen illeszthető be. (Ide kívánkozott volna Gazdag Gyula *Sípoló macskakö*ve is, főként.) Továbbá volt sarló és kalapács, és külön osztályt alkot a transzparens és felvonulás is. Ennek kapcsán megtudhatjuk, hogy Pauer Gyula *Tüntetőtáblaerdő*je is vélhetően pop art (62. old.). Ez csak a Haraszty-féle tévedéshez fogható. Végül Keserü elkülöníti a nemzeti szimbólumokat. Azt, hogy ez az eljárás milyen termékeny, illetve kínos, mi sem mutatja jobban, mint az ide sorolt Pinczehelyi-mű: a *Pfz hal, csillag, Coca Cola,* amelyben egymás mellett van mindaz, amit a szerző az egyes osztályokba sorolt (64. old.). Vannak azután történelmi jelképek. Ide tartozna például a *Hideg ellen általában* című Szenes Zsuzsa-mű, a színes textillel borított katonai őrbódé, amely valóban roppant szürreális, intellektuális és ironikus, de hogy miért jelkép és mitől történelmi, azt nem tudni.

Ahogyan közeledünk a mai naphoz, illetve távolodunk a konszenzuálisan a pop dominanciájával jellemezhető időszaktól (de még mielőtt a neopop igazán föltűnne), Keserü minden olyan műalkotást, amelyet kedvel, illetve amelyben megleli a számára esztétikailag értékes elemeket, popnak nevez. Azaz ettől kezdve az olvasó bátran váltogathatja a pop art és a jó kortárs művészet kifejezéseket. Az utóbbival jobban járnánk. Ekkor arról beszélhetnénk, miként is tör át a tárgyközelben élő művészettörténész személyes ízlésének finomsága a szöveg ideologikumán, illetve alkalmanként zűrzavarán.

Így azonban megintcsak meg kell kérdeznünk, miért is pop art Szeift Béla *Júdás tányér*ja (66. old.), ez a szép és kellemes konceptuális termék, vagy Polgár Ildikó komoly szakmai bravúrra valló porcelánművészete, túl azon, hogy polgári tárgyakat ábrázol döbbenetes hűséggel (69. old.). Vajon hogyan kerül ide Major János koncept artja, a fotográfia *Kubista Lajos és Lajosné síremlék*éről (70. old.)? Lois Viktor egyébként kiváló tárgyai – amelyeket Keserü Katalin remek érzékkel és nagy nemzetközi sikerrel mutatott be Joseph Kosuth mellett a Biennálén – konceptuális gegek (79., 80. old.). Az A. E. Bizottságnak pedig legjobb esetben a happeninghez, illetve a punkhoz van valami köze.

A neo-pop túl közel van még ahhoz, hogy bizonyos legyek abban: tényleg kivehetők-e már a tendenciák, vagy inkább csak az egyéni teljesítmények eltérései érzékelhetők. Azt hiszem azonban, hogy a szélső értékek – a biztos minőség és a dilettantizmus – már most is felismerhető. Talán nem tévedek, ha Fehér László művészetét nagy ívűnek és nemzetközi súlyúnak nevezem, míg például a több képpel szereplő Szilágyi Szabolcsot dilettáns karrieristának, Méhes Lórándot pedig meghatóan kedves amatőrnek gondolom. Lehet, hogy én tévedek, lehet, hogy Keserü téved: a most történőbe mindannyian automatikusan és elkerülhetetlenül belelátjuk félelmeinket és reményeinket. Én egyébként idegenül érzem magam egy olyan művészeti világban, ahol magától értetődő természetességgel kerülhetnek egymás mellé Fehér László művei és Szilágyi termékei.

Van azonban ennek a hiányosságaiért joggal elmarasztalható könyvnek igazi érdeme is. Keserü nemzedéki naplója, illetve nagyesszéje egy pillanatra sem kelti a dilettantizmus benyomását. Ahogyan a könyv megjelenésekor az Ernst Múzeumban megrendezett kiállítás sem, amely bizony még jobb is volt, mint a kötet. A néző szabadon, saját elképzeléseinek megfelelően ismerkedhetett új művekkel, találkozhatott régebbről ismert alkotásokkal. S minthogy Keserü számára szinte semmi sem fontosabb, mint a művészi, az emberi szabadság, ezért e tárlat nem más, mint ennek a vágynak a lenyomata. Keserü a művek közelében él, közvetlen érzéki viszonyban áll velük.

Ezért válogatott biztos kézzel. Azt ugyan nem tudtuk meg, hogy némely alkotás miért pop art, de oly sok itt a jó kép és szobor. Keserü képzeletbeli múzeuma egy megvesztegethetetlen ember választásainak története.

Végezetül kénytelen vagyok megemlíteni, hogy a kötet használhatóságát a filológiai apparátus is rontja. Nincs *se névmutató, se irodalomjegyzék.* Ez talán nem követel kommentárt. A lábjegyzetek állapota egyszerűen elképesztő. Keserü önkényesen és következetlenül hol ellátja hivatkozásait lábjegyzettel, hol nem. Azt hiszem, felesleges és méltatlan, hogy oldalakon át soroljam a példákat.

Igaz, hogy a meglévő jegyzetekkel sem járunk jobban. Nagyrészük formálisnak tekinthető. Az *Ellentmondani a valóságnak* című fejezetben a 2. jegyzet például egy 1986-as visegrádi konferencián elhangzott *Avantgardizmus és tradíció* című Körner Éva-tanulmányra utal. *Hol jelent meg? Ki szervezte a konferenciát?* stb. A 4. jegyzetben Clement Greenberg tanulmányainak adatai hiányosak, Harold Rosenberg tanulmányainak vagy könyveinek pedig már címük sincs.

A *Magyarország és a magyar pop előzményei* című fejezet 1. jegyzetében például Révai József „megnyi-

AZ

ÚJ MŰVÉSZET

JÚNIUSI SZÁMÁNAK TARTALMÁBÓL

Közelkép **Molnár Sándorról**

Sinkovits Péter: A Tűz-korszak képei
Passuth Krisztina:
Tumo, képben – rajzban. Molnár Sándor kiállítása
Molnár Sándor: Festőjóga

FOTÓMŰVÉSZET

Passuth Krisztina: Párizsi beszélgetés André Kertésszel
P. Szabó Ernő: A képek hűsége
René Magritte fotói a Francia Intézetben

CSEH MŰVÉSZET

Bakos Katalin: A cseh art deco

ÍR MŰVÉSZET

Nina Czeglédy: Modern művészet Írországban
Dublini beszélgetés Declan McGonegallel, az Ír Modern Művészeti Múzeum igazgatójával

INTERJÚ

Dárdai Zsuzsa: Uruguaytól Párizsig
Beszélgetés Carmelo Arden Quinnel

KÖNYVSZEMLE

Kiss Éva: Gondolatok S. Nagy Katalin „Pompázik fénnyel a ház" című könyvének olvasása közben

Az Új Művészet
kapható az újságárusoknál,
a belvárosi könyvesboltokban, galériákban, metróállomásokon
és az Art mozikban.

Az Új Művészet előfizethető a szerkesztőségben:
1054 Budapest, Báthory u. 10. VII. em. 707.
Tel/fax: 131–6702

Keserü Katalin 1994/4.

tóbeszéde a szovjet kiállításon" (sic!) szerepel. Ugyanitt a 6. jegyzet így szól: „Ekkor ítélték el Fekete Sándort, Szél (sic!) Jenőt stb." Talán mégiscsak illene megmondani, pontosan ki, kiket, hol, mennyi időre, miért ítélt el.

A kötet nyolcvanhárom jegyzete közül *egyetlenegy sincs*, amelyben az olvasó pontosan fellelhetné egy adott mű megjelenésének évét, kiadóját, a hivatkozott idézet oldalszámát.

Érdemes áttekinteni a jegyzetek eloszlását. Az előszóra huszunkilenc, az előzményekre hét, az 1964, illetve 1970 közötti periódusra összesen tizenegy darab jegyzet jut. Azaz a könyv tulajdonképpeni tárgyát tartalmazó fejezet a legnagyobb jóindulattal fogalmazva is hiányosan dokumentált, s talán érthető, mit értettem a szöveg esszéizmusán.

A kötetet Andrási Gábor és Pataki Gábor, az *Új Művészet* szerkesztői lektorálták. Lehettek volna sokkal szigorúbbak is. Jobban járt volna Keserü Katalin, a szakmai nyilvánosság és az olvasók. Ugyanis a pop art magyarországi művészet- és társadalomtörténete ezután is megírásra vár. ❑

PERNECZKY GÉZA

IPICS POP-APACS POP-ART

„...ha nem akarjuk rákényszeríteni a másikat az egyedüli üdvözítő útra, akkor talán eljött az idő, hogy tudomásul vegyük nemcsak azt, hogy sokféle világ van, hanem azt is, hogy ezek mindegyike... odafigyeljen a többi világ történeteire... Csak polifon béke lehetséges. Az egység: hazugság és terror."

Vajda Mihály: Kelet-Európa és a posztmodern

Még soha nem ültem le cikket írni olyan nehéz szívvel és annyi belső kétellyel és aggodalommal, mint most. Két okból is. Az egyik az, hogy a tárlat (*Variációk a pop-artra*, Ernst Múzeum) nem egy országos intézmény nagy, összefoglaló kiállításának látszik, ami fémjelezhetné a főváros kulturális életét és az éppen folyó kiállítási szezont, hanem inkább egy magányos szellem fantáziálásának, ami nem más, mint egy, a világba kivetített belső vízió. Meghökkentően szubjektív és provokálóan játékos. A másik ok pedig, hogy ugyanakkor ez a tárlat mégiscsak a Műcsarnok hivatalos rendezvénye, ami olyan témát kíván bemutatni, mely az elmúlt évtizedek egyik legfontosabb művészeti irányzatával kapcsolatos. Messzemenően reprezentatív igényű, már majdnem hogy hivatalos.

Rendezője Keserü Katalin, a nevezett intézmény igazgatója. Ez a körülmény is annak tudomásulvételére ösztönöz, hogy az, amit itt látunk, a művészettörténész alkotói fantáziájának leleményén túl egy trend is egyúttal, a szakma, vagy az intézmény irányzata. Valami, ami így vagy úgy, de kikristályosodott. Na már most, ha egy ilyen nagy vállalkozás láttán az az érzésem, hogy az, amit bemutatnak nekem, nem más, mint az anyag parttalan gyűjtése és ötletszerű halmozása, vagy valami véget nem érő monológ, amit a szerzője nem látott el meggyőző lábjegyzetekkel, de amit a kívülálló sem tud érvekkel megtámasztani, akkor bajban vagyok. Úgy érzem, hogy a kikristályosodott zavarral állok szemben.

Emlékeztetnék a mottóra, amelyben tömören le van írva, hogy miként lehetnénk mégis játékosak, fantáziadúsak vagy a szabványtól eltérőek, polifonok. Úgy, hogy azért odafigyelünk, a többiekre és magunkra. Ugyanez a polifónia azonban odafigyelés nélkül egyszerűen csak *káosz*. És hadd mondjam ki, ami a lelkemet nyomja: ha a nem-odafigyelésnek az a mértéke, ami ebből a kiállításból is árad, reprezentatív irányzattá válik (ahogy egy ilyen nagy vállalkozás esetén szükségszerűen azzá vált), akkor nemcsak a fenti mottóban fölemlített erőltetett egység válhat erőszakká, hanem a ránk erőszakolt káosz is hazugság és terror. Kemény szavak? Megengedem, hogy nem ellenünk, a tárlatlátogatók ellen foganatosított erőszakról van szó, hanem inkább csak maga a művészet, nem, még ennél is kevesebbről van szó! egyszerűen csak maga a kiállítás, mint műfaj ellen életbe léptetett erőszakról. Na de így is odajutunk, hogy zavarban vagyunk, és a tárlat recseg-ropog, mint egy viharba került hajó.

És mind az elmondottak tetejében még azért is nehéz a dolgom, mert rendezőjét, Keserü Katalint, nagyon régóta ismerem, s ismeretségem vele majdnem olyan, mintha családtagról lenne szó, így hát persze különösen nehezemre esik megmondani, hogy e kiállítást kritizálva mire gondolok. A pop-art változataira rendezett nagy retrospektívjében nehéz az elmúlt évtizedek művészeti termésére ismernem. Nem mintha a művészet, pontosabban: a műtárgyak tömege nem lenne ott, hiszen az a baj, hogy e seregnyi műalkotáson túl tulajdonképpen mást sem láthatok. Hanem, mert annyira elébe tolakodik valami annak, ami tényleg a művészet vagy annak története lehetne: a nem-odafigyelésnek és a zavarnak az eszeveszett drámája, a jelenkor.

*

Kezdjük a kiállítás címével, illetve anyagával. Legcélravezetőbb, ha ennek magyarázatára az Ernst Múzeum program adó leporellójából idézek:

„Magyarországon a pop-art egy rövid, a francia Nouveau Réalisme és az absztrakt expresszionizmus hatását mutató periódus után bontakozott ki, részben internacionális, részben sajátos ikonográfiával. Ez utóbbi jellegzetességeit megtartotta és gazdagította a konceptuális indíttatású pop-art, a 70-es évek tárgyművészete, »alternatív« művészete és a 80-as évek új-pop-artja is. A kiállítás tehát több évtizednek az alternatív jelleg alapján egymáshoz kapcsolható magyar művészetéből válogatott anyagot mutat be, azonos című könyv (az Új Művészet kiadása) kíséretében."

Dr. Keserü Katalin, kurátor

Ez világosan fogalmazott szöveg, amely csak a másodszori olvasásra támaszthat kételyeket arra vonatkozóan, hogy tényleg annyira átgondolt is vajon, mint amilyennek látszik. Mert kétségekben hagy afelől, hogy a korai újrealista vagy absztrakt exp-

Keserü Katalin

resszionista hatásokat most akkor úgy tekintsük-e, mint amik már a kezdődő popot érték, s ugyanígy, hogy a későbbi periódusokat hová soroljuk. Még mindig a pop-arthoz, vagy már nem ahhoz, esetleg úgy nem popnak, hogy mégis a pop-art utóéletének, stb. Nyugtalanító ugyanis, hogy mindezek *„az alternatív jelleg alapján"* a magyar pophoz kapcsolhatók. Mi az, ami akkor nem pop?

És tényleg, ha belépünk a kiállításra, akkor jobbról mindjárt az ötödik kép *Frey Krisztián* egy 1964-es kalligrafikus kompozíciója, amely úgy hathat a képzőművészet ismerőjére, mintha lehülyézték volna: tudomásul kell vennie, hogy amit eddig gesztusfestészetnek ismert, az mától kezdve pop. Nem lehet tévedésről szó, hiszen Freynek ez a képe nincsen egyedül, *Tót Endre* egy sor kalligrafikus stílusú, illetve szabad gesztusú festménye függ még a falon, megerősítve azt, hogy itt egy tézis kinyilatkoztatásával állunk szemben. Bemutathatná persze a rendezés e képeket úgy is, mint a pop-art előtti egyik periódus példáit, vagy még inkább úgy, mint a pop-art *ellenkezőjét*, ha a tárlat címe, vagy valami hasonló fogódzó figyelmeztetne erre (kínálkozó címek: *Kontrasztok: az absztrakció és a pop*, vagy: *A nagy fordulat, a tárgyi világ legyőzi az absztrakciót* stb.). De ilyesminek nyoma sincs. Esetleg arra gondolhatnánk (s erről a kiállítást kísérő könyvben tényleg esik szó), hogy a tárlat rendezője úgy gondolta, Magyarországon a pop-art felé a tassizmuson és a kalligráfián át vezetett az út, vö. *Csernus* Párizsban megismerkedett a tassiszta *Hantai Simonnal*, s ebből lett később a szürnaturalizmus, a sajátos, korai magyar pop (vannak is e tárlaton példák rá, mint a Lehel téri piac, vagy a Színésznő című képek).

Sorolhatnánk a képeket, a személyeket (*Szabó Ákos, Gyémánt László* stb.) vagy a szakkifejezéseket („cuppantásos" stílus), de éppen a körülírások és elnevezések eme torlódása mutatja a legjobban, hogy itt nem a pop-artról van szó. Ez a szürnaturalista iskola soha nem jutott el a popig, az absztrakt expresszionizmus vagy a tassizmus hatása megmaradt Csernuséknál valamilyen, inkább csak a felszínt érintő festői modornak. Hiszen ami érdekessé teszi őket, az éppen az, hogy a látványfestészetből indultak ki, és a festői eszközök szokatlan használatával, a nézőt sokkoló stilizáltsággal is csak ugyanoda lyukadtak végül ki. Vagyis ez a kísérlet legalábbis a pop-art genezise szempontjából csak egy zsákutca volt.

Szerencsésebben szerepelhet az a Csernusékkal rokon, de tőlük mégis elszakadó másik csoport, amelynek *Lakner László, Konkoly Gyula, Siskov Ludmil*, és esetleg *Altorjay Sándor*, illetve a plakátjaival ismertté vált *Kemény György* voltak a tagjai. Ezek a művészek tényleg Rauschenberg hosszabb-rövidebb ideig tartó hatása alatt dolgoztak, különösen a tekintetben, hogy átvették Rauschenbergtől a rá jellemző napi hír motívumokat és a megjelenítésükre szolgáló kollázstechnikát, néha pedig Wesselmanntól vagy Lichtensteintől is átemeltek egy-egy grafikai megoldást.

E művészek kezdeti popos hangütése után azonban kiderült, hogy legtöbbjük élmény- és fantáziavilága ellentétben a pop-art hűvös dokumentarizmusával sokkal romantikusabb vagy patetikusabb annál, semhogy tényleg a pop-art stílusával lehetnének azonosíthatók. Lakner például, akit közülük a legjobban ismerek, igen gyorsan át is váltott a felülethatások bravúrjaira, a politikai tartalmú groteszkre vagy az akadémikusnak tűnő ábrázolásmóddal való intellektuális kísérletekre.

Volt aztán nálunk egy iparművészetből indított popos áramlat is a hetvenes évek elején, inkább csak ízlés, mint stílus főként az abban az időben annyira kiugró magyar textilművésznők jóvoltából (a fiúk nem győzték utánozni őket). Játékos dolog volt ez, s igen kvalitásos játék, melyben a pop azonban szintén csak játék, csak ráadás volt. *Szenes Zsuzsa* gobelinből szőtt őrbódéja képviseli ezt a hullámot e tárlaton. Mellette hadd említsem meg *Keserü Ilona* „Pár" című nagy képét, az egyetlen olyan figurális művet, amelyben érzésem szerint a pop-art harsánysága és a népművészet vaskos játékossága (papírrózsák!) egy pillanatra nálunk találkozott. A kiállítás egy sor további képet is bemutat még Keserü Ilonától, amelyeken mind textilapplikációk láthatók, de ezek már nem vonhatók a pop-art fényudvarába, mert egyszerűen csak Keserü-képek plusz textilapplikációk.

Akkor már inkább *Nádler* hatvanas években festett sújtásos-ornamentális képeit hiányolnám e bemutatón, amik az egész magyar mezőnyben talán a leginkább közelítették meg oly módon az amerikai popot (Krushenicket és az emblématikus betűkompozíciókat alkotó Robert Indianát), hogy abban nem volt semmi közvetlen átvétel, semmi tanítványi modor (*Schéner Mihály* posztófigurái, amelyek talán Nádler képeit pótolnák ezen a kiállításon, afféle mézeskalácscsá átszabott díványpárnák, érdekesek, de nincs semmi közük a pophoz).

POP-ART • Ernst Múzeum • fotók: Pácser Attila

Még távolabbra kerülünk a címben megjelölt témától, ha *Pinczehelyi Sándor* jól ismert piros-fehér-zöld paprika, sarlókalapács, csillag, hal-és-háló stb. sorozataira tekintünk. Ezek remek dolgok, de inkább ironikus politikai grafikák, a művészeti publicisztika rangos példái. Volt-e valaha is ilyen allegorikus a nemzetközi pop?

Úgy érzem, hogy a rolót a felirattal „*Pop-art, itt a vége*" már jóval előbb lehúzhatjuk, tulajdonképpen már azelőtt, hogy Magyarországon mint igazi stílus valaha is elkezdődött volna. Nem szégyen ez, mert hiszen ki hallott például már német vagy olasz popról? A pop-art az ötvenes évek végén született Londonban és a hatvanas esztendők első felében virágzott New Yorkban, ahol mindmáig csak hat-nyolc igazi pop mestert tartanak számon.

Hasonló ez ahhoz, ahogy a kubizmus is csak négy párizsi festő ügye volt, mégis világjelenséggé vált. A kubista ízlés később világszerte az *art deco* dolgaiban manifesztálódott, és ehhez hasonlóan a pop is megtalálta az utat a széles közvéleményhez a nosztalgikus *neo-szecessziós* ízlésáramlatok formájában, vagy a pszichedelikus ornamentikában. Keserü Katalin azonban e tárlattal a grand art műfajaiban tallózott... És ez több fegyelemre inthetett volna. Mert mit szólnánk ahhoz, ha Uitz Béla grafikáit csak azért mert szögletesek vagy mert az évszámok alapján ez talán megkonstruálható, a kubizmus egy válfajának tekintenénk most?

A *Variációk a pop-artra* c. tárlat azonban mégis valami hasonlót próbál meg. Majdnem az egész magyar konceptuális művészet ki van állítva, körülbelül minden, amiben csak valami halvány árnyéka is jelen van annak, hogy tárgyi asszociáció (jó példa erre *St.Auby Tamás* „Csehszlovák rádió" című tégladarabja 1968-ból). Nem is tudom mit szóljak akkor, ha *Major János* temetőkben készült ready made fényképeit látom, melyek ugyanúgy nem sorolhatók a pop-artba, mint a témájukul szolgáló temetői giccses szobrok. A fotórealizmus vagy hiperrealizmus most bemutatott képviselői (*Méhes, Birkás* vagy *Kocsis*) csak hiperrealisták, ugyanúgy, ahogy a minimal art közelében munkálkodó *Donáth Péter* esetleg tényleg minimal art művész ésígytovább. A kiállítás kétharmada a hetvenes és nyolcvanas évek olyan műveiből került ki, amelyek valamiképpen figu-

rális vagy tárgyi ábrázoláshoz kötött kompozíciók, sokszor még azok sem, hanem csak ornamentális minták, játékos vagy álmisztikus dekorációk vagy installációk. De hát akkor minden kiállítható!

Nem fáraszthatom az olvasót most azzal, hogy halmozzam a példákat, és bebizonyítsam, hogy tényleg szerepel is minden e tárlaton, hogy e bemutatón *Galambos Tamástól Bukta Imrén* át *Újházi Péterig*, s aztán keresztbe: *Attalai* land art műveitől *Polgár Ildikó* procelánszobrain keresztül a *Hejettes Szomlyazók* dolgaiig, vagy a *Vető-Zuzu* páros jópofa vicceiig minden, de tényleg minden helyet kapott.

Inkább fölütném a katalógusként szolgáló könyvet. Okosabbak leszünk-e, ha abban Keserü Katalin tanulmányát elolvassuk?

*

Mindjárt az első fejezetekben olyan, a magyarországi pop-art telivér voltát hangsúlyozó megállapításokkal találkozunk, mint *„Gyémánt első, ám érett pop-art képei"*, vagy *„Konkoly... vérbeli pop-art képe"*, míg másutt a szerző mintha ennek az ellenkezőjét hangsúlyozná: *„a magyar pop-art-ikonográfia tekintettel a hiánygazdaságra, kezdetleges tömegkommunikációs és reklámtechnikára, alig kötődik az egyetemes pop-art tematikához. Egyik különleges problematikája az utánzás, a mesterség, a művészet belső kérdéseit érinti..."* és egyetértőn idézi Attalai Gábor mértéktartásra intő véleményét is: *„...ránk is erősen hatott Duchamp-nak a készen-vehető, készen-vett (ready made) tárgyakkal kapcsolatos esztétikai felismerése... ez az ajánlás volt az, ami a hatvanas évek végétől a magyarokat is foglalkoztatta, s e foglalkozás tűnhetett időnként pop-szerűnek, de valójában sose volt az."*

Vagyis, ha helyesen értem, nálunk nem volt pop-art. Idevehetem még Keserünek egy nagyon sok tekintetben helytállónak tűnő megjegyzését a magyar művészek közéleti szereplésével kapcsolatban: *„A pop-art... valódi underground mozgalomnak volt része Magyarországon. Képviselői (a neo-avantgárd más irányzatainak a képviselőivel együtt) valódi illegalitásban szervezték és nyomtatták a Dokumentum című katalógust..."* És néhány sorral lejjebb: *„A magyar pop-art tehát avantgárd a szó forradalmi értelmében. Csupa ellentmondása annak, ami Nyugaton pop-artként definiálható."*

Ez a néhány ideválogatott sor, amit a kötet különböző lapjairól gyűjtöttem össze, és ami Keserü Katalin könyvében sehol nem áll össze koherens gondolatmenetté, már elárulja, hogy hol a hiba. A könyv szerzője, alias ennek a kiállításnak a tervezője, tulajdonképpen érzi, s tudja, hogy Magyarországon csak a *tágabb értelemben vett neo-avantgárd* kapcsán lehetne tartalmasabban elidőzni vagy hosszabban írni, ha az újabb képzőművészetről van szó. Ennek a tágabb értelemben vett áramlatnak volt egy pop-artra rezonáló kisebb ága is, amely aztán megint másfelé kanyarodott.

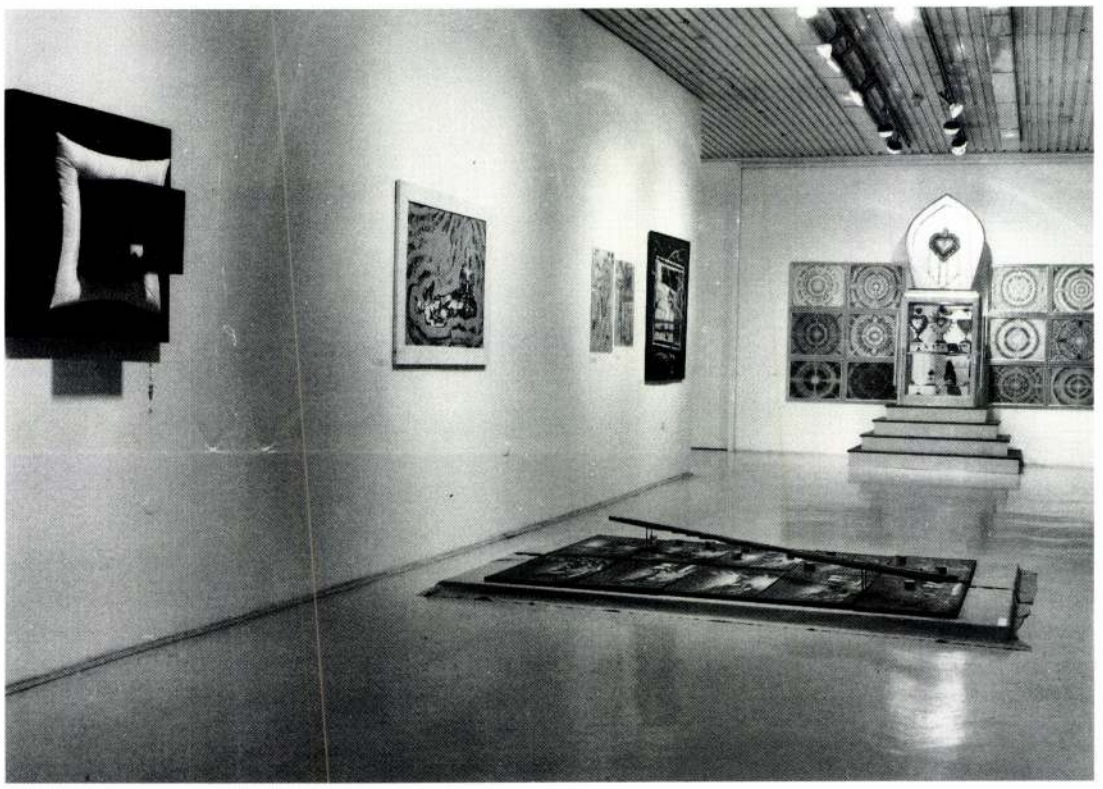

De alapjában véve az egész nem volt más, mint egy, a provincializmus tudatával küszködő (innen a mesterség kérdései körül vajúdó problémák halmaza?), esetleg a provincializmus komplexumát végül maga mögött hagyó *generációváltás*, amely a hangját, a profilját talán éppen a politikai elnyomás elleni oppozíció kiépítésében, a nyugathoz való felzárkózás aktusában találta meg.

A stíluskérdések nem fogalmazódhattak meg tisztán, hiszen fontosabb volt a szellemi függetlenség elnyerése, és a hivatalos művészeti élet lejáratása, az egyre öntudatosabb és magabiztosabb demonstráció. Talán gyümölcsözőbb lenne erről a húsz-harminc esztendőről ennek az általános helyzetnek a szempontjai szerint írni vagy kiállítást rendezni. Például azzal a címmel, hogy *„Tárgyak és szimbólumok a magyar képzőművészet közelmúltja és az*

oppozíció." Egy biztos, ha volt stilárisan is körvonalazható medre ennek a kontinuitásnak, akkor az nem a pop hűvös tárgyilagossága volt, hanem az anti-stílus akkori esete, a *neo-dada* kabaréja és szimbólumvilága. Az abszurditáshoz, s a nonszenszhez való vonzódás eseteiről volt itt szó (válasz volt ez a neo-sztálinizmus nonszenszjeire?)

Miért nem gondolta ezt így végig Keserü Katalin, noha könyvének a lapjairól az e felé mutató gondolat- vagy mondattöredékek, ha elég türelmesek vagyunk hozzá végül is összehalászhatók? Talán,

mert ha történelmet írunk, akkor először is meg kellene találnunk a témánkat elrendező nagy vonalakat, s az általános érvényű kiindulópontot.

A szerző valóban szentel is egy fejezetet a *pop-art meghatározásának*, csakhogy itt a hatvanas évek magyar művészeti publicisztikájának az akkori szemszögét dokumentáló szövegekből indul ki (Patkó Imre, Perneczky Géza, Sík Csaba, Sinkovits Péter, Szabadi Judit vagy Szabó György stb. írásaiból), s innen fordítja tekintetét néhány találomra kiragadott New York-i kritikus és galerista felé, hogy aztán a sort még mindig visszafelé haladva az időben a londoni korai pop-art egyik-másik dokumentumával egészítse ki.

Egy nyúlfarknyi újabb fejezet szól aztán külön is a magyar pop-art előzményeiről. S ahogy az előbb említett hosszabb fejezetben hiába keresnénk Andy Warhol, Lichtenstein, Wesselmann, Segal és Rosenquist nevét (olyan ez, mintha valaki a kubizmust Picasso és Braque képeinek a mellőzésével igyekezne definiálni!), úgy ebben a rövidebb, magyar vonatkozású részben is csak egyedül Csernus merül fel a művészek közül. Egyébként a következő neveket olvashatjuk: Révai József, Lenin, Sztálin, Rákosi, Horváth Márton, Petőfi, valamint szerepel itt még egy adat is, a Központi Statisztikai Hivatal kimutatása arról, hogy azokban az években hányan utaztak külföldre Magarországról.

Nobel-díjat annak, aki ilyen alapvetés után képes lenne ennek vagy annak az országnak a pop-artját megírni. Keserü Katalin egyetemen is tanít, vajon elfogadna ott egy ilyen alapokon megírt szemináriumi dolgozatot bárkitől is? A feladat tehát, amit könyvével maga elé állít (és amit a kiállítással illusztrálni óhajtott), már az első oldalaktól kezdve zavaros és teljességgel megoldhatatlan. Ami itt-ott mégis átsüt a kusza és fárasztó monológon, az inkább nosztalgia és emlék: visszarémlik valami abból a világból, ami a Beatles forradalma, a rockzene vagy az életforma popos divatja volt. Mindez úgy, ahogy akkoriban a fiatalok átélték, nálunk nem kapható színes, drága cuccok, mesterien nyomott poszterek vagy lemezborítók, és mesés konzumtárgyak emlékeként.

Mintha az egész tanulmánykötet és a ráépülő kiállítás is ide nyúlna vissza, ezt próbálná realizálni, ehhez az emlékanyaghoz keresne szilárdabb fogódzót. Van egy megható mozzanata ennek az igyekezetnek, s ez talán Keserünél nem is tudatos: ezek a külföldről beáramló tárgyak, ezek a magasabb technikai szintről árulkodó kulturális javak, valamint a hozzájuk tapadó érzelmek annak idején a *szabadság jelképei* voltak. És úgy tetszik, mintha felidézésük még mindig, még ma is a szabadságot ígérné. Ez persze anakronisztikus. De a könyv szerzője mindvégig, ahogy a fejezetek haladnak, kétségbeesett erővel tempózza magát fölfelé, a fény irányába, mintha a mélyből érkezne és a felszínt keresné, hogy végre levegőt kapjon.

Csakhogy ez nem egy búvárkaland, hanem a Műcsarnok kiállítása. A magyar pop bemutatása pedig, ha van ilyen, tudományos feladat, és nem egyes szám első személyben írt napló. Így aztán Keserü Katalin minden tempója után betör a szövegbe az értekező tudós szava: nem beszélhet csak úgy, szíve szerint a dolgokról, hanem műveket kell bemutatnia és szaknyelven kell szólnia a képekről s a szobrokról. S ebből születnek aztán az ilyen szövegpasszázsok:

„Haraszty István Fügemagozója (1969) azt a modern struktúrát jelenítette meg mozgó mechanizmusában, mely képtelen célokat is képes teljesíteni. E művek a pop-art közvetlenségével, a tárgyak összetákolásából vagy működésük tökéletes céltalanságából eredő abszurditásukkal a hagyományos, expresszív aktivizmustól idegenek, azoknál mégis nagyobb erővel hívják fel a figyelmet az erőszak tényleges, társadalmi méretű, hivatalos bagatellizálására. Oka lehet ennek a politikai témájú magyar pop-art puritanizmusa, nyersesége, amivel nem fért össze a részleteken való elidőzés kienholzi lehetősége... Ez a sajátosság összefüggött egy másikkal is: a konceptuális művészet eredendő egyetemességével. A regionális témák ugyanis a konceptualizmusban csak egyetemes értelemben interpretálhatók..." Ésígytovább.

Még egy idézettel terhelném az olvasót, s ez a *„Mindenki megesz valamit" Alternatív művészet a 70-80-as években.* című fejezet utolsó bekezdése, összefoglalása:

„Az alternatív művészet ugyanis nem teremt szimbólumokat: az élet és halál, szex és háború, társadalmi fétisek szimbólumait, nem is bagatellizálja, imigyen megtartva őket, hanem alternatív tartalommal meg-

töltve szünteti meg uralmukat. A szexuális jelképek vagy háborús motívumok személyessége s ugyanakkor személytelen természetisége (Szabados vagy Wahorn munkáiban), a gyász életmeleggel megtöltött feketéje s a hozzá sorakoztatott más »meleg« tárgyak (például kenyér, fényforrások, esetleg fésűk fe Lugossynál), mégha kevéske iróniával is, de az élet szeretetéről szólnak. A belső világ, az érzések külsővé tételéről és energiájáról, nem magukról a külvilági fétisekről. A tömegkultúra bálványát, a tévét, vagy magát a művész-sámánt sem egyszerűen defetisizálja ez a szemlélet, hanem átfunkcionálja (például kúttá vagy áteresztő edénnyé), a narratívitással, az összeszerelésben felhasznált tárgyak »háziasságával« antropomorfizálva őket (fe Lugossy)."

Nem akarok most annál a kérdésnél időzni, hogy micsoda képtelenség a fluxus utáni, illetve posztmodern áramlatokat (*Wahorn, fe. Lugossy* stb.) így, ezzel a nagy összefoglaló gesztussal egyszerűen a pop-art történetébe illeszteni. Inkább azon a nyomon haladnék tovább, amit a fenti idézetben a művész-sámánra való hivatkozás kínál. Hiszen ismert, hogy Keserü Katalin néhány évvel ezelőtt még nem annyira a pop-art népszerűségét igyekezett öregbíteni, mint inkább a népi ihletettségű művészet apostola volt. A néprajzi értelemben vett mágikus praktikákat igyekezett a modern magyar művészetben föllelni, s a Lajos utcai kiállítóteremben rendezett is 1987-ben egy ilyen tematikájú gyűjteményes kiállítást.

Úgy tűnik, hogy az ő felfogása szerinti művész-sámán és a most pajzsra emelt pop-művész között bizonyos rokonság van. Mindkettő olyan, hogy speciálisan magyar fajtája is ismert, s hogy nagyon széles körű a legújabb magyar képzőművészetben való szerepük.

*

A *Mágikus művek* című tárlat – igaz, csak a katalógus alapján ismerhettem meg – mégis számomra már akkor, '87-ben problémát jelentett, mert ugyan a művész mágikus funkciója (abban az értelemben, ahogy József Attila a költészetet „szóvarázsnak" nevezte) tényleg alapvető fontosságú, de az a helyzet, hogy a mai művészet egésze már csak mélyrétegeiben őrzi ezt a mágikus eredetet, s korunk legtöbb képzőművészeti alkotása, amit mond, és ahogy azt mondja, a kezdetek varázsos-babonás világát már csak nyomaiban őrzi. Még szerencse, hogy néhány olyan művész, mint *fe. Lugossy, Szirtes, Kelecsényi Csilla* vagy *Samu Géza* jóvoltából megnyilatkozhat a rítusok és a varázsszertartások szimbolikus világa. Mögöttük jól kivehető a folytonosságnak az a szála, ami visszavezet *Vajda Lajoshoz* vagy *Bartókhoz*, illetve a századforduló folklorizmusához.

Ha azonban Keserü Katalin *Mágikus művek* című katalógusát vesszük a kezünkbe, akkor abból az derül ki, hogy az ő számára a mágikus rítushoz kapcsolódó, illetve a népművészet világát forrásként megidéző művészet nem a kortárs törekvések *egyik* lehetséges iránya, hanem egyszerűen

mindaz, ami tetszik neki, ami az ő számára érték. A *Szentjóby* nevével jelzett konceptuális művek ugyanúgy, mint *Erdély Miklós* filozofikus tartalmú alkotásai, *Maurer Dóra* intellektuális elemzései ugyanúgy, mint *Ficzek Ferenc* body art-ja, vagy *Hencze Tamás* rafinált felület megmunkáláson alapuló festői eljárásai ugyanúgy, mint *Birkás Ákos* aszketikus egyszerűséget hordozó *Fej*-sorozatának az egyes példái.

A katalógus képanyagának a válogatása is hasonló tarkaságról árulkodik. Első, kiemelt helyen bemutatott szereplői éppen a szürnaturalisták és a hiperrealisták köre, megfejelve *Kondor Bélával* és *Pap Oszkárral*, illetve két további művész: *Országh Lili* (a nyomtatott áramköröket feldolgozó kalligrafikus jellegű munkáival) és *Makovecz Imre* (a rá jellemző romantikus építészet lefényképezett példáival). És ez így megy tovább.

Keserű Katalin új könyvéről

Művészet és emlékezés

Egy nagyszerű művészettörténeti kötet. Több is annál: filozófia, vallomás, felfedezés. Korés körkép az 1980-as évek vége, 1990-es évek első fele modern művészetéről. Nem nagy időszelet ez, mégis tele buktatókkal, hiszen mire megértjük a művészet valamely jelenségét, s ezen keresztül gondolkodásmódját, benne már rég egy másik mód alakul, formálódik.

Az is nehezíti a ma szólni kívánókat, hogy a kortárs művészeti életben kaotikus állapotok uralkodnak, „amatőrök és álprofesszorok lepték el" – írja *Keserű Katalin* előszavában; értékeiben bizonytalannak tűnik. Az igazi alkotás látvány, benne él a teremtő művész és a világ, minden rész önállóan is és a többivel összefüggésben létezik. *Pilinszky* pontosan megfogalmazza naplójegyzetében: „Minden művészet: világmodell. Az egészről készült híradás. Szemben a tudományok részigazságaival, a művészet a bizonyíthatatlan egész kifejezése. De attól, hogy bizonyíthatatlan, nem kevésbé reális... Meggyőzőbb minden bizonyított realitásnál: a teljesség lélegzetvétele."

Keserű Katalin könyve középpontjában az emlékezés áll. Utalva a nagy elődre, *Fülep Lajos:* Az emlékezés a művészi alkotásban című 1911-ben írt tanulmányára. És a többiekre: *Bergsonra,* aki *Gauguin* körében mutatta ki az emlékezés jelentőségét, *Tolnay Károlyra,* aki mindezt *Cézanne* kapcsán vizsgálta...

A 80-as évek műformákban gazdag művészeti életét tekinti át Keserű Katalin, a hazai és a külföldi legjobb eredményeket, amikor egyszerre voltak láthatók a klasszikusok (kép és szobor) és újak (installáció, tárgy, élő műalkotás). A múzeumi vagy galériaművészet mellett megjelent a természetművészet és a video. Izgalmas, vitákat provokáló időszak ez: a teremtés és rombolás szelíd és vad korszaka. A kísérletezés, a sokféleség lázas évei.

A puszta felsorolást nézve is megállapíthatjuk (Tudományok az emlékezésről, a megismerő emlékezés, az autonóm művészi emlékezés, mágikus, meditatív emlékezés; emlékművel, történelmi kép, múzeum-installáció, liturgikus és rituális terek), Keserű Katalin mindenre figyelő, töprengő és vitázó művészettörténész. Hatalmas felkészültséggel, felelősséggel fogalmaz. Hazai és külföldi példák sokaságával világítja meg a kiválasztott időszakot. Idéz, fotókkal illusztrálja mondanivalóját, s ha nagyon messzire téved, visszatér hű mestereihez: Fülep Lajoshoz és *Németh Lajoshoz.*

Frey Krisztina: 1994. szeptember (részlet)

Fontos alkalom az, ha valaki azt írja meg, amit csak ő tud papírra vetni. Kétszeres öröm ez a tiszta hang mellett. Az, amit Keserű Katalin magába épített évtizedek alatt, az itt összegeződik. Ezért is kitűnő kötete. A Noran Kiadónál megjelent mű remek összefoglalás és vallomás. Életek, sorsok, küzdelmek, eredmények, vereségek, arcok, tárgyak – lenyűgöző konkrétság és rend Keserű Katalin szép könyvében.

FENYVESI FÉLIX LAJOS

az eredeti célkitűzésnek megfelelően működteti.

tás mértéke és formája:

ekerülési költségének legfeljebb 25%-a pályázható ámogatás, illetve kamatmentes kölcsön formájában. **ítás nem lehet több, mint 125 M Ft.**

őpontja:

amatosan, postai úton, az OMFB Hivatalához tér 8.)

április 30-ig beadott pályázatokra vonatkozóan negyedévente).

resített pályázati űrlapon lehet, amely beszerezhető az zervita tér 8.) Információs pultjánál, illetve az OMFB eresztül <http//:www.omfb.hu>.

os **információ** beszerezhető és konzultáció igényelhető: Balotay Kálmán irodavezetőnél ápest V., Szervita tér 8., tel./fax: (1)-317-0349).

Via Pannonia

tában

ejlesztési hitelintézet piaci szereplőként a hitelnyújtás, vállalati szerkezetátadolgozása mellett kiemelt fontosságú a

térségek felzárkóztatása, az innováció eredményeinek elterjesztése és az EU-források hatékony felhasználása révén az MFB Rt. tevékenyen segíti a modern Magyarország megteremtését.

DOBOSS GYULA:

Hagyományos újító

■ *Tandori Dezső: És megint messze szállnak. Liget Könyvek, 1997. 176 oldal, 720 Ft. Játék-történet. Liget Könyvek, 1998. 257 oldal, 720 Ft. Utolsó posta Budapest. Liget Könyvek, 1998. 251 oldal, 720 Ft.*

Tandori azt ígérte valamikor e trilógia megkezdése előtt, hogy most hagyományosabb prózával fog próbálkozni. Valóban, például *Az evidenciatörténetek*hez viszonyítva ez „olvasmányosabb". (Bár *Az evidenciatörténetek* is csak regénynek nem hagyományos, ha aforizmagyűjteménynek vagy filozófiai töredékeknek nevezzük, akkor türelmesebben megbékélünk vele.) Most valami hagyományos-félének a raffináltan keltett illúziójával szembesülhet az olvasó, álegyszerűséggel, ami megint speciális Tandori-nyelv. Ha megnézzük az első két könyv kezdését, szinte felsóhajtunk. A versidézetekkel hangszerelt szöveg lassú körözéssel elbódítja az olvasót, bevonja az örvénybe, ahol elmozdul, leng az értelmezés az állított és megcáfolt jelentések között – megállíthatatlanul. Az *És megint messze szállnak* Weöres-mottóval így indul: „... a sorsuk örökélet, mint sorsod örökélet,/ társukként megölelnek és megint/ messze szállnak". Azután jön az Apollinaire-Vas idézet: „Múlt fény fakítja el a holnap színeit." A múlt, a madár, az örök-élet... A *Játék-történet*ben József Attila-sorok pörgetik fel a hangulati dinamót: „Egy kis játékot én is érdemelnék –/ libbenjetek elő, ti gyönge pillék!/ Emlékek, kicsi ólomkatonák,/[...] Nehéz a szívem. Védjetek meg engem!" Felejthetetlen regénye, a *Miért élnél örökké?* óta módszere ez Tandorinak: lassan, finoman, gyöngéden kezdi bevezetni olvasóját bonyolult dzsungelébe, régi-új motívumai közé, érzelmesen, anekdotikusan, ravaszul. Az első könyv a madaras életről szól, mondjuk: a félmúltról; a második a gyerekségig kalandozik vissza, majd a mába fut, és ahogyan halad előre a kötetsor-megírás és -megjelenés az időben, anyagaik nagyívű koncentrikus körökkel a múltba karolnak a mából, míg elérünk ide, a trilógia harmadik darabjához, mely az előző kettőhöz hasonlóan, de direktebben, ontologikusabban *élet-halál* könyv.

Elmondani, miről szól, ugyanúgy nem lehet, mint „Képeket leírni [...] ahogy a szerelem aktusát, a lófogadást mint tusát [...] vagy hogy mit jelent nekem, neked, neki egy madár, egy kutya, egy kacorbéka" – mondja Tandori, és miután így leszögezte, hogy mit nem lehet leírni, precízen leírja de Staël képét, vagy Szép Ernő versét, és megjeleníti mindezekkel a műszubjektumot. Ír Ottlik „Cipiről", Nemes Nagy Ágnesről kedvesen, szívfájdítóan. Ír családtagokról, költőkről, lovakról, Artaud-ról, Stingről, Camus-ről, Chandlerről, Kafkáról, régi és új „szentekről", haverokról, múzeumokról, könyvekről, képekről; Thomas Bernhardról (akinek első magyar fordítója), Wols „piktorról", Beckettről. (*Az utolsó tekercs* egyik döntő technikai és szemléleti előzménye a Tandori-műveknek, akárcsak Colbi *Ilyen hosszú távollét* című most is elemzett filmje.)

De mi is ez az u. p.? Hát, sok minden. Az utolsó posta fogalom „... egy kis lény, élőlény, élő lény". Vagy: „az utolsó posta az ébrenlét... az utolsó posta az alvás".

„Ronda u. p. állomások azok a »körök«, (szesznyomok) [...] a már üres üveg után [...] „Utolsó posta az első munkavállalás, az abbahagyások, kapcsolatok megszakadásai, házasság". A határhelyzet is az utolsó posta. „Wittgenstein: »Létezésünk nem a világ, hanem a világ határa.« Ez az igazi utolsó posta, az utolsó-postahely abszolútuma. Megmondta Witti, folytatta (»Egyetlen«-Hamlet) td." Ugye emlékszünk a *Töredék Hamletnek* (tervezett címe: Egyetlen!) kötet határ-tematikájára! A fordítások, rajzok és rajzértelmezések, sőt a honorok is utolsó posta – mondja, azután hozzá biggyeszti: „Hűha! Ez nem utolsó postai, hanem mocsári kérdés." (Pikáns! Érti, aki akarja.) És miért Budapest? Erről azt írja, például, hogy Budapest lehet az utolsó posta helye úgy, hogy „Én mégis postás vagyok, és szétküldöm a küldeményeket?!", vagy „hogy mindenfelől én gyűjtöm ide [...] a másokéit?" De utolsó posta egy „vigasztaló csillagocska" is, és szívszorító versekben utolsó postai élménykifejezéseket olvas nekünk Tandori (Jékelytől, például).

E „postás" témakörben hangzik el egy nagyon fontos ars poetikus vagy inkább ars technét illető megfontolás az előzőek cáfolataként is: „Ha író vagy, [...] te nem akarhatsz semmi és senki postása lenni [...] Csak ebben a könyvben élsz". „Maga a könyv érdekes csak!!! Én már rég nem" – mondja. Fontos kérdése a vigyázz! Vagy ne vigyázz. Mert ha mindegy [...] akkor van esélyed »a legjobb dolgok összeválogatására« (egy könyvhöz például) – de épp ezért vigyázz, mert felelősséged támadt, jókora. Fogalmaink oda-vissza-ja szerint kezd mozogni az anyag?" Igen, élet a mű – a mű élet ebben a szemléletben. A „felelősség" dolog szerintem kissé illemből került ide, de az „oda-vissza anyagmozgás"-sor rendkívül fontos. Fontos máshol, ahogy a cselekményesség nullfokán semmiről szinte nem szólva, érezhetővé teszi a rosszkedvet. Micsoda értelmezés a Szép Ernő-versé. „Borulj rám felhő / Tenger ragadj el / őszi köd rejts el / Napfény, tagadj el". Most figyeljünk! Ezt teszi hozzá Tandori: „Napfény, tagadj el! Te jó isten, mi?!" Ennél közvetlenebb hangú, már-már derűt keltő szituatív beszélgetést olvasóval nemigen produkál más, mint ez a „nehezen olvasható különc".

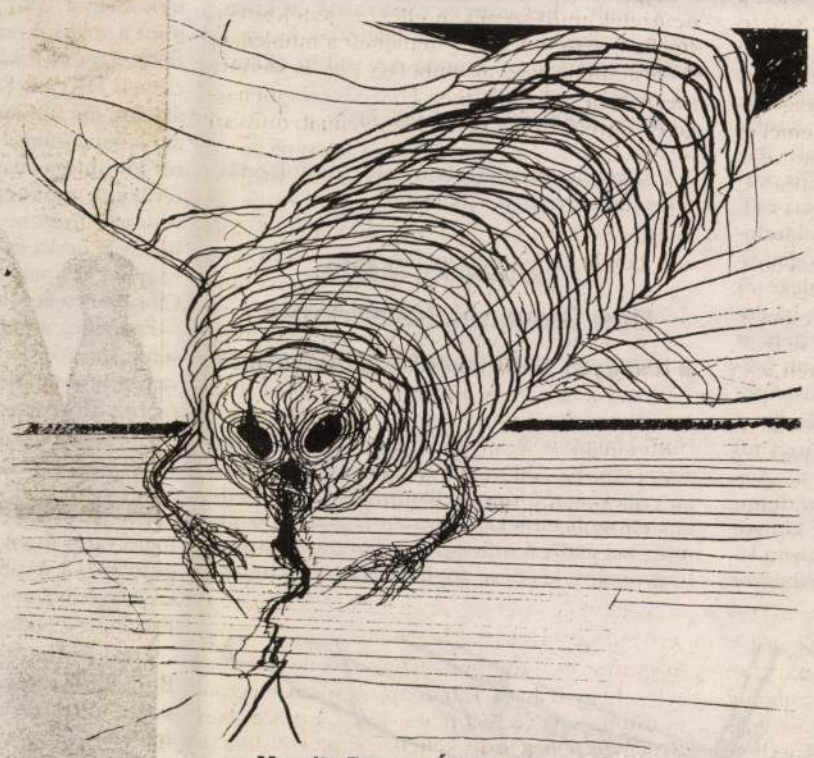

Maurits Ferenc: Átváltozás

publikálást illetően, hogy át lehet-e venni a könyvbe kész, félkész anyagokat. Válasza, hogy nem, csak variációkként. Ilyen variációkként is értelmezhető sok Tandori-könyv, persze, teljes értékű mű-státusukat elismerve mondjuk ezt. Az élet és mű azonosságáról, egybefonódásáról a következőket olvashatjuk most: „Ha megteremted magadnak azt a szabadságot, hogy egy fogalom („élő lény") lassan mindent „fedni" kezd,

Egyébként, végig az egész könyvben természetesen van jelen az olvasó. Végig *valakinek* szól ez az egész, *valakivel* beszélgetés folyik. „Pont itt tartok, nem egyebütt." Ennél tisztábban, póztalanabbul – és keményen! – szólni nem lehet. De, hogy ki *kinek* szól vagy *mi* kinek szól, arról mégis csak az a fontos, amit a misztikumélményről mond a mester, hogy tudniillik – „az mindenkinek végképp külön-külön".

Ahogyan lassú körözéssel vonja be, keringőzteti az olvasót a kezdés, végül nagyon nehezen is engedi ki magából ez a szöveg. Mondhatom egyszerűbben, akár viccesen: az író mintha nem tudná abbahagyni! Mindig is beszélt ő „utolsó" meg „legutolsó fejezetről", meg az „utolsó utáni-ról". Itt „Végtelenedik" fejezetcím van, „Nulladik fejezet", „mínusz első fejezet", „négyzetgyök első fejezet" – ha-ha! Valójában a képzőművészeti, illetve zenei elvű komponálás irányítja a befejezést is. Minden Tandori-olvasó tudja, hogy sűrítések, ritkítások, erősítések, gyengítések vannak; vonulatok, motívumok futnak szét-összeszét ritmusban. Bizony, nem a célelvű narráció vezéreli ezt az írásmódot. Sokkal inkább annak a nehézségnek a tudatos vállalása és megérzékítése, amit a mű kiszakítása jelent a végtelen élet-szöveg folyamatából.

Egyik témája az öngyilkosság. Leginkább talán úgy, olyan dekonstruáló módon, ahogy Artaud gondolkodik erről: „Ha megölöm magam, nem azért teszem, hogy magam szétromboljam, hanem hogy újra-helyreállítsam magam". Ezt is a regényből vettem, mint ahogy ezt a szójátékot: „Arra gondolok, ahogy kiugrott. Tény, hogy ő kiugrott". (Már mint de Staël). Itt, és máshol is a játék ingatja meg a nagyon komoly dolgok valódiságát. „Élni-halni kellene (értsd: valamiért élni-halni), de csak élni lehet és meghalni. Pardon, gúnyosabb voltam: megélni lehet, mondtam akkor. Azóta az állapotok rosszabbodtak."

A regény végefelé szó van az *ante-post* fogadásról. Ez: „Játék jó előre, még messze az előtt, hogy az indulók [...] felsorakoznának a rajtnál [...] A játék: teszel valamit azzal kapcsolatban, ami nem is biztos, hogy bekövetkezik. Utána az jön: hogy maga, addig nem-létező-jét megtestesítve, megszellemiesítve: a dolog [...] Előtte, közben, utána: ez Az Ember Trilógiája." Ez a keresztöltéses mondóka, ez az egész nem-levés: *előtte, közben, utána* a három kis könyv anyagának szituáltsága is. A harmadik tételben a már nem fájó *semmiről* van szó. A regény vége, a trilógia vége a sem jó, sem rossz „üresség".

Az író, hérakleitoszi módon igent és nemet mond egyszerre. A képlet három lépése Kosztolányival, Ottlikkal s a Tandori-fohásszal így szól: „Nincs meg a kincs", „minden megvan", „semmi sints (sic!) meg, Istenem!" A trilógia végén már tudja az olvasó, hogy a következő hely mit is jelenthet: „Postán vagyok. Postára mentem."

BATA IMRE:

Illyés közelében

■ *Domokos Mátyás: Adóssághez. Esszék, tanulmányok Illyés Gyuláról. Kortárs, 1998. 344 oldal, 1100 Ft*

Domokos Mátyás adósságlevelet emleget, midőn kötetnyi Illyés-tanulmányát közreadja, s abban is igaza van, hogy nemcsak neki van adóssága Illyéssel kapcsolatban, de valahány nemzedéktársának is. E sorok írója is adósnak érzi magát, pedig nem volt annyira Illyés közelében, mint Domokos Mátyás. Illyés Gyula nemzedékünknek már a gyerekkor óta eszméltetője. De kevésnek olyan intenzitású, mint éppen Domokos Mátyásnak.

Elővesz olyan verset például, mint a *Puszták népe* árnyékában meghúzódott *Koldusok*. Látomásos versnek nevezi, s valóban van benne valami imaginatív erő. Olyan a vers, akár egy középkori jeremiád vagy haláltánc-ének. Földi pokol képe, amin azonban átsugárzik valami mennyei; a lineáris időből az időtlenbe emelkedik a pusztára özönlő koldusok kavalkádja. „Volt köztük régi rab és elvert / pap és olyan, ki ölt már embert, / hajdani dáma is, diák is, / volt köztük még egy vén betyár is." Ez a költemény Domokos szerint Fülep Lajos szavával „A valóságnak a formálás által való felülmúlása... egy-egy emléknek végleges formává alakulása, a szabadságnak olyan pillanata, amilyet a misztikus él meg az eksztázisban, amikor felszabadulván a levés alól a léthez tér meg."

Van három tömör esszé a kötetben. Az egyik *A rabszolga-óriás*, a másik *„Könny közt" humor Illyés Gyula lírájában*, a harmadik *„Hunn pupilla-láng" Egy világszem tükrében*. E három esszé akár egyetlennek külön-külön fejezete lehetne, s készen volna annak a monográfiának a vázlata, amelyet Béládi Miklós halála után csak Domokos Mátyás írhatna meg. Hogy mit jelent ebben az összefüggésben rabszolgának lenni, arról a *Szellem és erőszak* sorsáról írott tanulmány vagy az *Ázsiai ősanya – európai nevelőanya* című tanulmány tanúskodik. (Találtam benne egy lapszust. Domokos itt Réz Pált idézi imigyen: „Árpád-tanulmányodban gazdag háttéranyagot rajzolsz fel a vers mögé, előre és hátra mutatva, a verset elhelyezed Illyés nemzetkoncepciójába [történelemszemléletébe], elhelyezed egy nagy koordináta-rendszerbe, amelynek abszcisszáját és koordinátáját [sic!] senki nem ismeri jobban, mint te." Ha már a koordinátarendszer két tengelyét megnevezzük, akkor ordinátát kell mondanunk az abszcissza mellé! S akkor már a másik lapszust is szóvá teszem. Az egyik televíziós beszélgetésben az Illyés szájára van adva: „Nem is kolompoltak, hanem ki volt akasztva egy vagy több ekelap..." Ekevas inkább, mert ekelap nincsen. Ekevasnak hívják az ekekormányról lecsavarozható vasat, amely a földet hasítja vízszintesen, s ezt időnként és elég gyakran élezni kell, ami által elkopik, és akkor már csak kolompolni lehet vele.)

Az Árpád-vers meg a társai, valamint a *Szellem és erőszak* című kötet tanulmányai szó szerint rabszolgasorba taszítják átmenetileg a szellemóriást. Gyanakvás veszi körül, mint a *Dőlt vitorla* kéziratát, ami csak a végső állapot, mert ötvenhat után – a többi közt az *Egy mondat...* miatt a politika úgy tekint a „magyar Gorkijra", mint aki készakarva keresi a kétértelműséget, s olyan szerény tehetségű politikus, mint Kállai Gyula, hazugsággal, kétszínűséggel vádolja, s mire Illyés igaza tudatában a rágalmazó főnökéhez – Kádárhoz – fordul, ez is minősíthetetlen hangon utasítja el. Mindez nem történik meg, ha Illyés nem vállalja föl azt a szerepet, amely szükségképp szembefordítja vele a politikusokat, s nemcsak az irodalompolitikát, amelyről maga kérdezte, vajon ki párosította össze ezt a két szót, a hattyút a görénnyel?

Depressziós hajlam és a maga kereste kemény összeütközés sem törte össze azonban a kedélyt, amely Illyés humorának forrása, s ezen humor ama filozófiai fedezettel bíró, amelyről Reviczky Gyula értekezik, vagy épp ahogy arról Arany János alkotott fogalmat. S hogy az a bizonyos hunn pupilla láng egy világszem tükrében az életmű egyetemes horizontját mutatja, afelől sem lehet kétségünk, ha Domokos kötetének tanulmányait olvassuk.

Találunk Domokos gyűjteményében három könyvrecenziót is. Az egyik a *Különös testamentum* című verseskötetről, a másik a *Beatrice apródjai* című regényről, a harmadik a *Sorsválasztók* című tragédiáról szól. A verseskötetről írottak képzeletet mozdítók, mert a *Különös testamentum* Domokos Mátyásnak Ady versét, *Az én testamentumom*at juttatja eszébe. Sejtésének erősítésére Illyés egy hatvannyolcban megjelent írását, az *Ady hatása* címűt idézi mottónak. Jól teszi, mert sejtése eléggé váratlanul ér. S még az se győz meg, ha alaposabban olvassuk az Illyés-kötetet, közben állandóan szem előtt tartva Ady említett versét. Ami hitetlenkedővé tesz, az voltaképpen előítélet. Belénk fagyott az a gondolat, hogy a *Nyugat* második nemzedékének Ady nem kell, hogy Adyt folytatni szerintük – és éppen Illyés szerint is – lehetetlen. Csakhogy ami érvényes a fiatal Illyésre, annak éppen az ellenkezője áll a késeire. A nemzeti pusztulás veszélyét a század második felében Illyés Gyula éppúgy érzi, mint a századelőn Ady Endre, mint a XVII. században érzette azt a költő Zrínyi.

Forrásértékű darabok a kötetben a tévés és rádiós beszélgetések. A kérdező avatottságát itt Illyés válaszai hitelesítik. A két ember szemmagasságban beszél egymással, mert Illyés nem lefelé tekint, s a kérdező pedig nem lábujjhegyen egyensúlyozik. Ez már az a bensőség a két alany között, amely a konzorciális munkálkodás folyománya. Domokos Mátyás az Illyés-művek kiadói gondozója, s meglátszik a dialógusokon, hogy eleget társalognak más alkalmakkor is.

Kötete zárszavában Domokos Mátyás a magyarságát vállaló költőt igenli, s azt panaszolja, micsoda csönd támadt halála után az életmű körül. Az történt vele, mint Babitscsal, teszi hozzá. Tegyük azonban azt is hozzá, mint minden nagy alkotóval halála után. De egy ilyen gyűjtemény talán hatékonyan képes megtörni az Illyés köré ülepedett csöndet. S egyszer be kell következnie az Illyés-reneszánsznak! Domokos Mátyással együtt hiszek Illyés halhatatlanságában, vagyis szelleme föltámadásában.

SZÓTÁRAJÁNLAT

Eckhardt Sándor – Oláh Tibor: FRANCIA–MAGYAR NAGYSZÓTÁR

Eckhardt Sándor – Konrád Miklós: MAGYAR–FRANCIA NAGYSZÓTÁR

ÁR: 12 650 FT/KÖTET

AKADÉMIAI KIADÓ

Vevőszolgálat Tel.: 464-8200

FINART DESIGN

EX LIBRIS

FÖLDÉNYI F. LÁSZLÓ

Négy emlékező könyv. Tárgyszerűek, de azért szenvedélyesek – még ha eltérő hőfokon is. Mindegyik szerző figyelme másra irányul. De amiben közösek: a kor és a tárgy ismerete mindegyikőjüknél az önismeretet szolgálja.

Keserü Katalin: Emlékezés a kortárs művészetben

„Az emlékezés nem azonos az emlékek, tények, adatok szisztematikus gyűjtésével, tárolásával és analitikus, kritikai feldolgozásával – írja a szerző. – …Az emlékezet élő és aktuális, tárgyának jelenlétet, életet biztosít." Az ismert művészettörténész ezúttal nemcsak saját szaktudományában mozog otthonosan. Pszichológia, filozófia, esztétika, kultúrtörténet – az emlékezés Keserü számára érezhetően *kihívás*, még ha ennek személyes indítékairól könyvében nem is nyilatkozik. Ezzel magyarázom, hogy olyan üdítően és szabadon lépi át a különféle diszciplínák határait. Témáját persze körülhatárolja: a kortárs művészetről van végig szó. De hogy mi történt az elmúlt két évtizedben, annak megfejtéséhez kevésnek érzi a művészettörténetet. Igaz, eleve magasra is helyezi a mércét: könyve elején a képzőművészet fogalmát olyannyira kitágítja, hogy nem csoda, ha kénytelen elhagyni saját szakterületét is. „A képző-művészet a magyar nyelv szerint teremt: képez, alkot olyasmit, ami egyébként nincs, s ez az alkotás látvány, amiben az alkotó, képző folyamat láthatósága is benne rejlik. Látható, élő létezők összességét jelenti." Amit én úgy értelmezek, hogy a képzőművész, miközben a nem-láthatóból láthatót varázsol elő, nemcsak valami addig nem létezőt teremt, hanem a „láttatás" révén emlékezteti is a nézőt a nem-láthatóra.

Keserü az emlékezésnek ezt az ősi, platóni jellegét igyekszik tetten érni a kortárs magyar képzőművészetben. Nem a rekonstruáló emlékezetet keresi (nem az emlékezés mint téma foglalkoztatja), hanem a teremtő emlékezetet. Szerintem persze ez az emlékezet nemcsak az elmúlt húsz évnek a művészetét tünteti ki, hanem eleve a művészet lényegéhez tartozik hozzá. Ha tehát Keserü ennek jegyében elemzi a kortárs művészetet, akkor azt a legtágabb hagyományba kapcsolja be. E figyelmével kitünteti a kortársakat – egyszersmind meg is nehezíti a dolgukat. Mert ekkor nemcsak egymáshoz kell mérnie a művészeket, hanem az egyetemes művészettörténetben is el kell tudni helyezni őket.

Keserü pedig talál számukra helyet. Könyve a legigényesebb esztétikai elvárásokat is kielégíti – s közben csupa olyan művészről ír, akikkel eddig legfeljebb a napi műkritika foglalkozott. Meglepő, de közben hiteles párhuzamokkal találkozni. Jackson Pollock és Bukta Imre rokonítása engem először meghökkentett, azután meggyőzött. Kondort és Laknert sem állítottam volna eddig egymás mellé, mint ahogyan Lovas Ilonát vagy az A. E. Bizottságot sem, miként Szirtesnek és Makovecznek a tevékenysége között sem találtam mostanáig rokonságot. Keserü azonban meg tud győzni: előítéletmentesen néz, félresöpri a megcsontosodott véleményeket – újra csoportosít, kiváló portrékat fest (például El Kazovszkijról), esztétikai (és politikai) elfogultságok nélkül közelít Hajashoz éppúgy, mint Csete Györgyhöz.

Azzal, hogy Keserü az *emlékezés* problematikáját állítja középpontba, a hagyomány kérdéséhez jut el. Keserü szemlélete úgy tradicionális, hogy közben a legkorszerűbb igényeknek is eleget tesz. A „tradíció és avantgárd végletes szembeállítása tévedés volt, végig a 20. században, igazából az úgynevezett posztmodern kor, napjaink szemlélete kellett ahhoz, hogy visszataláljunk az európai művészetfogalomhoz." E szavakat olvasva megértem, hogy Keserüt sem az avantgárdok, sem a „tradicionalisták" (kik ők?) nem tudták tartósan magukhoz láncolni. S közben egy ki nem mondott véleményt is hallani vélek: amit a hetvenes és nyolcvanas években sokan uralkodó irányzatnak kiáltottak ki, az a máról visszatekintve csupán egy volt az akkori sok egyéb trend mellett.

(*Noran, 1998. 200 oldal, 996 Ft*)

A szigorú tendenciákban való gondolkodás kényszerét igyekszik elhárítani

Kovalovszky Márta: Don Giovanni. Kalandozás a magyar művészet félmúltjában

című könyve is. A szerző ugyancsak az emlékezéssel vívódik. De nem a művek, hanem a maga emlékezetét fogja vallatóra, és saját vállaltan elfogult emlékei nyomán írja meg az elmúlt két évtized művészetét. Kovalovszkyt is a hagyomány kérdése foglalkoztatja: „lehetséges-e a magyar művészet visszakapcsolása saját modern tradícióihoz és bekapcsolása egy egyetemes folyamat áramába"? Nemcsak újraírja a művészettörténetet, hanem azokra az ellentétekre és törésekre is fölfigyel, amelyek a nyolcvanas években kevésbé voltak láthatóak. Nem vitatja az Iparterv-generáció jelentőségét; de úgy látja, hogy a nyolcvanas évek elejére e csoport tartalékai kimerültek, s ettől kezdve kerékkötővé és dogmatikussá vált. A művészet azonban nem ért véget. A „nyolcvanas évek első felében a képzőművészet, szerencsésen túllábalva az avantgárd lehanyatlásának időszakán, egyszer csak megbolydult, s mint egy méhkas, zizegni, zümmögni kezdett." Valóban, a nyolcvanas évek emlékezetes kiállításai, a *Frissen festve*, az *Eklektika* vagy az *Idézőjelben* új levegőt hoztak a magyar képzőművészetbe – Kovalovszky pontosan elemzi is ennek összetételét. Az is vitathatatlan, hogy az „új szenzibilitás" akkori egyeduralma látszólagos volt csupán, s mellette számos egyéb irányzat és alkotó is jelentkezett (az A. E. Bizottságtól és a szentendreiektől Böröczéken, Méhesen, Vetőn és Buktán át Lengyel Andrásig vagy Gémes Péterig sok-sok névvel találkozhat az olvasó).

Az emlékezés azonban a nyolcvanas évek végén lezárul – s ettől időnként igazságtalanná is válik. Vitathatatlan, hogy minden új generáció le akarja söpörni a másikat – tetszik is, ahogyan Kovalovszky az újak és a fiatalok mellé áll. De ma már az is nyilvánvaló, hogy a nyolcvanas évek generációját szintén fenyegeti a trónfosztás – s kíváncsi lennék, e mai küzdelemben Kovalovszky kinek a pártjára áll. Viszont – és itt érzek aránytévesztést – a nyolcvanas évek művészei éppúgy élnek és alkotnak ma is, mint a hetvenes évek avantgárdjának képviselői. A hetvenes évek végén valóban megváltozott Bak Imre vagy Nádler művészete – de nem merevedtek bele saját akadémizmusukba. Ellenkezőleg. S tudjuk, hogy a szerző ezt tudja – hiszen ismerjük kitűnő kiállításrendezői, kurátori munkásságát, amellyel épp azoknak szolgáltat igazságot, akiket könyvében a kelleténél jobban háttérbe állít.

(*Enciklopédia, 1998. 105 oldal, 1500 Ft*)

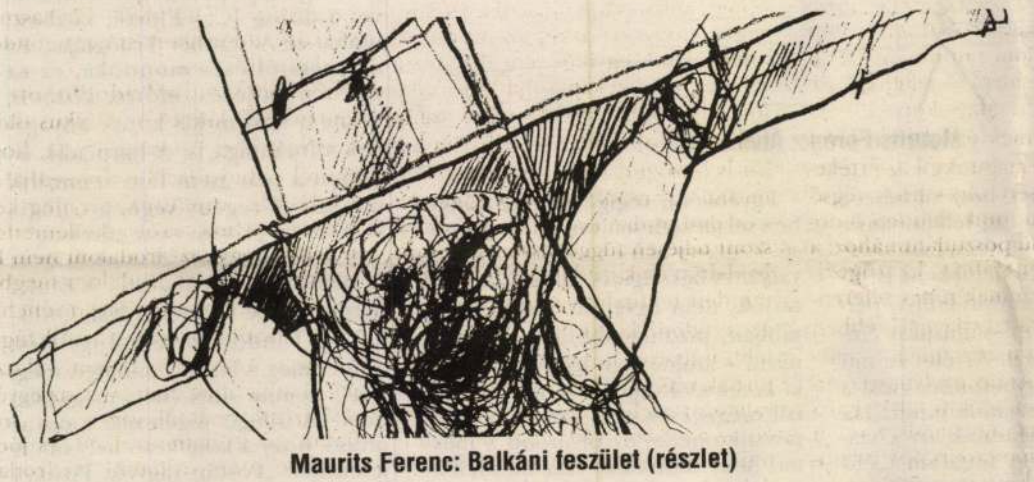

Maurits Ferenc: Balkáni feszület (részlet)

Bikácsy Gergely: Buñuel-napló

A legjobb kezdőmondattal indul, amellyel magyar nyelvű könyvben valaha találkoztam (talán Füst Milán *Feleségem történetét* leszámítva): „Magamat sem ismerem igazán, nemhogy Luis Buñuelt és filmjeit." S máris kezdetét veszi a vágta (az egyik fejezetcímet idézve: *Übervágta*). Az olvasó lélekszakadva (és élvezettel) rohan Bikácsy után, aki maga is vágtat. Buñuel után – és mellette, mögötte, körülötte, előtte –, hogy időnként megelőzze, máskor meg lemaradjon és saját útját kezdje járni.

A műfaja: napló. A tétje: Buñuel élete és művészete. A módszere pedig… Fogalmam sincs. Tudományosnak nem nevezném, hiszen első szavától az utolsóig a szerző számára *személyes* kihívás Buñuel művészete. A tudományról amúgy sincsen jó véleménnyel: „Tudós könyvekre borulva elaludtam. De legalább nem moziban alszom, és álmomban használható képeket látok", írja a *Tejút* elemzése közben. Nemcsak Buñuelről szól a könyv, hanem arról is, hogy miért éppen ő lett a szerző szenvedélyének tárgya. B-B: Bikácsy éppúgy főszereplő, mint a spanyol rendező. S bevallom, ez nem is zavar. Látom Bikácsyt gimnazistaként, amint a csepeli HÉV-en Rényi Péter cikkét olvassa, diákként, aki filmkönyveket fal, egyetemistaként, aki lóg az órákról, turistaként, aki Párizsban az oly jól ismert ottani filmek világát keresi, elvált férfiként, amint egy közeli templomban a szenvedésről töpreng, látom őt éjszakai magányában, egy ócska és megható sláger társaságában, vagy parkokban üldögélve, amint Pascallal és Ciorannal a kezében hallgatózik…

És mégis: végig Buñuelről van szó – róla, és senki másról. Persze sok mindenki másról is van mit mondania: Loseyról csakúgy, mint Jancsóról, Morisseyről nem kevésbé, mint Dreyerről – és persze mindenekelőtt Hitchcockról. (Ha kivágnám a róla szóló oldalakat, bekezdéseket és megjegyzéseket, pompás Hitchcock-könyv kerekedne ki belőlük. Amire mostantól fogva várni fogok Bikácsytól.) És szó esik teológusokról, a napihírekből vett közönséges gyilkosokról, Nemes Nagy Ágnesről, Ciccolináról, Pasoliniről, Sade-ról stb.

De újra hangsúlyozom: mégis kizárólag Buñuelről van szó. Csak éppen Bikácsyt nem tudta megkísérteni a *monográfia* nyomasztó műfaja. Helyette a személyesség síkjára terelt mindent – s ezzel közelebb került az igazsághoz, mint sok tudós kollégája. Amíg mások fennhangon hirdetik a *hermeneutikát* (noha e térítők a róla folytatott *beszéd* közben többnyire el is vétik), addig Bikácsy gyakorolja azt. Vére menő párbeszédet folytat Buñuellel. Annak a klasszikussá vált elvárásnak a jegyében, miszerint csak az tud igazán kérdezni, akit saját életének a kérdése mozgat.

Ettől hiteles ez a könyv. Bikácsy történeteket mesél, anekdotázik – s közben észrevétlenül egyre súlyosabb teológiai természetű kérdésekbe bonyolódik, amelyek a *Tejút* elemzése során tetőznek. Ellentétben némely magyar kritikussal, aki szeret „teologizálni", Bikácsyból hiányzik az alázatba burkolt gőg. Őt azok a kérdések izgatják, amelyekre tényleg nem találja a feleletet. A Buñuellel folytatott tekervényes, mégis célirányos párbeszédre ez nyomja rá bélyegét. E dialógusból egy minden tekintetben helytálló Buñuel-portré kerekedik ki. S ez, mint egy jól sikerült tükör, az olvasót is arra készteti, hogy elkezdje önmagát figyelni benne. (A 89. oldalon Bikácsy bevallja, hogy semmit nem talált Bataille és Buñuel művészi kapcsolatához. Hadd ajándékozzam meg egy adattal: Bataille folyóiratának, a *Documents*-nak az a Noailles herceg volt a mecénása, aki az *Aranykort* is finanszírozta. Az *Andalúziai kutya* bemutatója után Bataille felkereste Buñuelt, hogy a szemről beszélgessen vele. Az *Oeil* című esszéje ezt követően jelent meg a *Documents*-ben.)

(*Osiris, 1997. 408 oldal, 980 Ft*)

Heller Ágnes: Bicikliző majom

Heller legolvasmányosabb könyvét írta meg Kőbányai János. Akik a filozófusnő bölcseletének alakulására kíváncsiak, máshová forduljanak. Kőbányai könyvében (mert övé a szerzőt megillető – nemcsak jogi – jog) ugyanis józanabbul semmit nem tudunk meg arról, aminek Heller a hírnevét köszönheti. Viszont megtudjuk mindazt, ami könyveiből kimaradt. Egy eseményekben gazdag élet epizódjai közepette ezúttal egy *arc* is rám tekint a lapokról. Erről elhiszem, hogy élő és eleven. A filozófiai írásaiban alig, vagy csak negatív bizonyítások nyomán tudom fölfedezni az embert (pedig az etikáról szólnak). Kőbányai könyvében viszont végre látom, sőt szinte hallom is azt, aki a súlyos, az emberi jelenlét hiányától is oly nehéz filozófiai műveket kiadta. Az individuum helyett egy személy áll előttem, aki a szemünk láttára szeretni is képes; a germanizmusokat veretes magyar beszéd váltja fel (csak az a soktucatnyi „diskurzus" ne szerepelne, amitől az élő személy kezd megint maszkká visszamerevedni); az etika problémái élethelyzetekként jelennek meg (kár, hogy sok magáért beszélő történet még itt is ideológiai tanulsággal van megfejelve); az eltökélt racionalista mögül pedig elő-előtűnik az, akit nem az észérvek mozgatnak, hanem a zsigerek és ösztönök, amelyek, legyenek állítólag mégannyira „szocializáltak" is, természetessé, s ettől szeretetreméltóvá is teszik az embert.

Kőbányainak bravúros teljesítménnyel sikerült előcsalogatnia a filozófusból az embert. Eszköze az *emlékezés*: ez az a „tőr", hol a filozófus „fennakadt". Persze csak részben. Mert maradt hiányérzetem. A visszaemlékezés, kivált egy filozófus esetében, az elvont gondolatok plasztikus előképeire is rávilágít. Még jobb esetben – mint a platóni emlékezés vagy krisztusi emlékeztetés során – azt is segít megpillantani, amihez józan ésszel nehéz eljutni. Teremt is hát az emlékezet. Ugyanakkor könnyen stilizálja is azt, amire irányul. Ritka az, amikor egy emlékező – mint Gombrowicz vagy Genet – úgy keresi saját élete kérdésére a választ, hogy nem átallja negatív színben is látni és láttatni múltbeli énjét. A *Biciklizö majom*ban ritkák az ilyen pillanatok. S amilyen élvezettel olvasom azt, amit Heller például a saját zsidósága kapcsán ír (bár kíváncsi lennék, húsz évvel ezelőtt, amikor e téma még nem volt „divatban", Heller hogyan beszélt volna róla a nyilvánosság előtt), vagy ahogyan az ötvenes éveket bemutatja, vagy ahogyan Mátrai Lászlótól Szigetin át Aczélig portrékat fest, vagy ahogyan egyszerűen csak pletykál – olyan hiányérzetet okoz az, hogy nem értesülök sok olyasmiről, ami szintén beleférne egy filozófusportréba. Heller például „rossznak", „sikerületlennek" nevezi némely írását. De vajon például a Kosztolányi-könyv megírása közben mire gondolt? Hiszen nemcsak stilisztikailag rossz az a könyv (nem beszélve arról, hogy közvetve mennyit ártott). Vagy a kommunacikk. Stb. stb. Valamire akkor is kellett gondolni. És – mint ezt éppen Hellerrel kapcsolatban Ungváry Rudolf egyszer már kifejtette – Heller akkori őszinte hite ma ijesztőbb, mint az a marxista zsargon, amelybe burkolta azt. Azért is zavaró az udvarias hallgatás, mert máskor Heller a legintimebb gondolatait is hajlandó megosztani az olvasóval. És persze hiányérzetem támad attól is, hogy Heller szinte szóra sem érdemesíti azokat az írókat, költőket, festőket, gondolkodókat, akik a szocializmusban ugyancsak szilenciumra voltak ítélve, de – a Budapesti Iskolával ellentétben – semmilyen illúziójuk sem volt a rendszert illetően. A könyvben a Budapesti Iskola úgy jelenik meg, mint az egyedüli reális alternatíva – s ettől időnként úgy fest, mint egy ellen-Központi Bizottság. Vajon milyen széljegyzeteket fűzne e könyvhöz Pilinszky, Hamvas Béla, Veszelszky Béla? A névsor tetszés és ízlés szerint folytatható.

Minél nagyobb az ideológiák ereje, annál mélyebb szakadék választja el az embert és a filozófust. A könyv vége felé Heller többször is kitér arra, hogy immár nincsen egy nagy „ügy", „nagy narratíva", amely valamilyen célt csempészne a történelem menetébe. Ám ennek hiányát oly vehemensen jelenti be, olyan hévvel és ellentmondást nem tűrően (marxista öröksége nem hagyja cserben), hogy kételkedni kezdek. Lehet, hogy a történelemben nincsenek többé ügyek; de akiben annyi energia lappang, mint a Kőbányai-könyv lapjain megjelenő Hellerben, annak nem hiszem el, hogy neki személyesen ne lenne többé valamilyen ügye. Egész életútja ezt sugallja. S e lebilincselő könyv, műfajával, az *emlékezéssel* mi egyéb lenne, mint a nagy ügy-nélküliség közepette megnyilvánuló rokonszenves ügybuzgalom?

(*Múlt és Jövő, 1998. 398 oldal, 2300 Ft*)

Az Osiris Könyvesház (V. kerület, Veres Pálné u. 4-6.) sikerlistája az elmúlt hetek könyveiből

1. Michel Foucault: Nyelv a végtelenhez *(Latin betűk)*
2. Henry Chadwick: A korai egyház *(Osiris)*
3. Kósa László (szerk.): Magyar művelődéstörténet *(Osiris)*
4. Tamás Gáspár Miklós: Törzsi fogalmak I-II. *(Atlantisz)*
5. Forrai Gábor–Szegedi Péter: Tudományfilozófiai szöveggyűjtemény *(Áron)*
6. Fokasz Nikosz–Örkény Antal: Magyarország társadalomtörténete II. *(Új Mandátum)*
7. Szakály Sándor: Volt-e alternatíva? *(Ister)*
8. Jostein Gaarder: Vita brevis *(Park)*
9. Salman Rushdie: Kelet, Nyugat *(Európa)*
10. László János: Társas tudás, elbeszélés, identitás *(Scientia humana/Kairosz)*

mény, csupán a problémáira szeretne megnyugtató válaszo-
ni... Függetlenül mindenféle pártrendezvénytől, mert a koalíció ados
ezekkel a feleletekkel...

Magyar Hírlap
1995 június 21

BODOR PÁL

Keserű-ügy

Keserű Katalin ügy lett. Az újságíró nem döntőbíró: olykor úgy érzi, ezernapi vizsgálódás kellene egy mondatnyi igazsághoz. Annyit azonban elmoroghat: kínos a Műcsarnok igazgatónője menesztésének módja, a menesztés indoklása és nem indoklása. Kínos az egész eset. Akkor is, ha Keserű Katalin valóban nem az a könnyen oldódó, felhőtlen mosolyú, csevejes hölgy; ha kemény és gyanakvó; ha semmi készsége a bájolgáshoz, nem törekszik senkit megnyerni magának; a szakmaiság fanatikusa. Régebben azért volt persona non grata a művészeti közélet némely rétegében, mert kitartóan pörölt-szervezett oly értékekért, melyeket némelyek pejoratív zöngével söpörtek az alternatív, avantgárd vagy posztmodern dobozba – most meg, pusmogásszerűen, úgy hallik a vád: épp ezeket rekesztené ki. (No persze ezt csak azok zizeghetik, akik munkásságát nem ismerik.)

Lehet, hogy konok és fölöttébb bizalmatlan, vagy annak tűnik fel; lehet, hogy nem a „kapcsolatteremtésben" jeleskedik kitüntetetten; talán nincs lírai aurája; ám ha az ilyen szellemi méltóságú tekintélyű szakembert is ily könnyedén lehet ismét hatalmi szóval kiszórni, akkor annak (fogadkozások ide vagy oda) – bizony nagytakarítás-hangulata és -porfellege van.

Igaz, Keserű Katalin nem szocialista és nem liberális. Ám épp a szocialisták és a liberálisok kötelessége vétót emelni, ha meggyőző érvek nélkül állítanak félre egy elsőrendű szakembert. Ha vannak igazi érvek, és talán vannak, és talán valóban nem (nem csak) politikaiak – azok ne suba alatt hassanak. Hungaroton-ügyekből elegünk volt.

Lehet, hogy Fekete György utódának igaza van – akkor hát győzze meg a közvéleményt. Vagy legalább a szakmát. A szakmának azt a részét is, amely nem Keserű Katalin leváltását tűzte ki életcélul. Lehet, hogy Keserű Katalin elviselhetetlen igazgató volt: hadd halljuk. Hadd halljuk – hiszen Keserű Katalin a kinevezésekor sem egy párt kreatúrája volt.

MAGYAR HÍRLAP

POLITIKAI NAPILAP

FŐSZERKESZTŐ: VINCE MÁTYÁS

Helyettes főszerkesztő: KOCSI ILONA
Vezető lapszerkesztő: ÁCS GYÖRGY
Lapszerkesztők: NONN V. GYÖRGY, POPOVICS GIZELLA, SZENTKIRÁLYI ANDRÁS, SZLUKA MÁRTON
Rovatvezetők: DÉSI JÁNOS (belpolitika), LÉPESFALVI ZOLTÁN (sport), MÉSZÁROS SÁNDOR (Budapest/Magyarország), MÉSZÁROS TAMÁS (kultúra), SZALAY HANNA (külpolitika), SZÁLE LÁSZLÓ (publicisztika), SZIGETI TAMÁS (fotó), VITÉZ F. IBOLYA (gazdaság)
Művészeti vezető: FÁBIÁN KATALIN

KIADÓ: JÜRG MARQUARD

Kiadja a Magyar Hírlap Könyv- és Lapkiadó Rt., Jürg Marquard svájci kiadóvállalat-csoportjának tagja

VEZÉRIGAZGATÓ: KOVALCSIK JÓZSEF

Lapigazgató: L. KELEMEN GÁBOR
Hirdetési igazgató: BARÁTHNÉ GÁL MÁRIA
Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/B
Telefon: 2100-050, 113-3252, Fax: 134-0712

Terjeszti a HÍRKER Rt., az NH Rt. és alternatív terjesztők
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Előfizetési díj egy évre: 7800 Ft, fél évre: 3900 Ft, negyedévre: 1950 Ft, egy hónapra: 650 Ft.
Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál,a kézbesítőknél, és a Hírlap-előfizetési Irodánál (HELIR), közvetlenül, utalványon vagy átutalással Postabank Rt. 219-98636, 021-02809
Nyomja a Marquard Színes Nyomda Kft. Budapest. Felelős vezető: BARTHA TAMÁS igazgató
HU ISSN 0133-1906 HU ISSN 0237-3807

KESERŰ KATALIN

...ek vor a sze... ...ták föld-
cs... ...llásszerű választási győzelmében. A KDNP az elsők között vette észre, hogy az ígéretek teljesülése ellen hat a kormányprogram „liberális" gazdaságfilozófiája, amely megítélésünk szerint Magyarországon nem alkalmazható. Bírálatunk érzékenyen érintette a kisebb koalíciós partnert, a Szabad Demokraták Szövetségét, amely az őszi választási hadjáratban minden észrevételünk mögött azt a törekvést próbálta láttatni, hogy mi az ő helyüket akarjuk elfoglalni a kormánykoalícióban.

• Ön ma is az SZDSZ magatartásában látja a KDNP körül támadt zavarok okát?

Amikor az SZDSZ a KDNP állítólagos koalíciókötési szándékairól beszél, akkor mindenképpen felesleges zavart okoz. Megalapozatlan feltételezéseivel időnként ezt teszi több más politikai erő és a sajtó egy része is.

• Nem gondolja, hogy e feltételezések azért kapnak szárnyra, mert nem mindig egyértelműek a kereszténydemokrata állásfoglalások?

Egy párt más politikai erők iránt tanúsított nyitottságát nem szabad összekeverni egy aktuálpolitikai felajánlkozással. A félreértelmezések vagy felületességre, vagy politikai sandaságra vezethetők vissza. A politikai manipuláció pedig azoknak az érdekeit szolgálja, akik képtelenek belenyugodni: a KDNP egyre biztosabban járja a maga útját.

• A politikai küzdőtéren a KDNP

pességéről?

Nem hiszem, hogy az MSZP
tése most a koalíció felbont
na, de a jövő sok meglepet
hat. Eleve természetellenes
amelyet a szabaddemokr
képvisel a kormányprogran
tani lehetett arra, hogy e
összeütközések lesznek. So
hogy a koalíció nem tehet
tenie kell az állam kiadása
fogyasztását. Ma már egyr
merik, hogy ez nem így va
ellenzéki pártok gazd
mondják mindennek az el
nem független hazai és kü
berek, sőt kormányzati kör
tópolgárokkal naponta tal
lők pedig lehetetlen hely
hiszen már nem hivatkoz
joggal elégedetlenkedők el
út". Ehhez már túl sok krit
politika és a szakma oldalá
ez a fő oka a koalíciós pa
támadt feszültségnek, hisz
zem fel, hogy ne akarná
gondokon azok, akik erre
a választásokon. Akarnak
nak. Saját kormánykoalíció
vezérelve lett a legfőbb aka

• Mi a kormánykoal próbája?

Alighanem már eddig is l
szakításra, úgy tűnik azonb
egyelőre összetartják a koa

• Milyen érdekekre cé

A szabaddemokraták olyar

HUNGUEST
Hotel Maroni
Sopron, Lövér körút 74.
Ismét várjuk vendégeinket 2 ágyas, fürdőszobás szobáinkba.
◆
E hirdetés felmutatója a szállás árából 15% kedvezményben részesül 1995. március 31-ig.
◆
Telefon: (99) 312-549
Fax: (99) 341-182
MH 682

NÉMET
NYELVTANFOLYAMOK
beszédközpontú, élő, modern
OSZTRÁK
KULTURÁLIS INTÉZET
150 méterre a Parlamenttől
Telefon: 111-1873, 112-0789
Beiratkozás: január 23—27-ig 13—17 óráig
Tanfolyamkezdet: január 30.
Budapest V. ker., Garibaldi utca 1.
MH 398

Tisztelt szövetkezetiüzletrésztulajdonos!
A Dunaholding—Békéscsaba Kft. (5600 Békéscsaba, Lázár utca 1.) kijelölt felszámoló szervezet, mint a végegyházi Szabadság Mezőgazdasági Szövetkezet felszámolója értesíti Önt, hogy 1995. január 30-án (hétfőn) 10 órakor a községi művelődési házban (Végegyháza, Széchenyi utca 25—27.) tájékoztatót tart.
Tárgy:
A felszámolási eljárás állása, a tett intézkedések ismertetése.
Ajánlat földhaszonbérletre.
Dunaholding—Békéscsaba Kft.
00691 MH

CRAFT & DESIGN

KONFERENCIA

CRAFT & DESIGN

Irányok, utak a kortárs iparművészetben

KÖSZÖNTŐT MOND
Renner Zsuzsanna főigazgató, Iparművészeti Múzeum
13.00 – 13.10
Simonffy Márta elnök, MKISZ
13.10 – 13.20

NYITÓ ELŐADÁS
CRAFT és DESIGN fogalma, különbsége és egymásra hatása
Előadó: Dr. Keserü Katalin művészettörténész, egyetemi tanár
13.20 – 13.45
A MŰVÉSZET JÖVŐJE - A JÖVŐ MŰVÉSZETE
Előadó: Peter Noever főigazgató, Museum für angewandte Kunst, Wien
13.45 – 14.05

Levezető elnök: Miskei László festőművész, alelnök MKISZ
A KONFERENCIA TÉMÁI
MEGKÖZELÍTÉSEK és MEGOLDÁSOK
Előadó: Schrammel Imre Kossuth díjas kerámiaművész
14.05 – 14.45
HATÓERŐK - HATÁSOK / VISZONYOK - VISZONYULÁSOK
Előadó: Szalai András egyetemi tanár
14.45 – 15.05
CRAFT & DESIGN / avagy újraértelmezés
Előadó: Dr. Szentpétery Márton tanszékvezető egyetemi docens
15.05 – 15.25
ÖKO gondolkodás: TÁRGYTERVEZÉS
Előadó: Zalavári József egyetemi tanár
15.25 – 15.45

Levezető elnök: Urbán Ágnes főtitkár, MKISZ
IPARMŰVÉSZET, mint KOMMUNIKÁCIÓ
Előadó: Dr. Kapitány Ágnes egyetemi tanár
15.45 – 16.05

HATÁSMECHANIZMUSOK A TÁRGYKULTÚRÁBAN
Előadó: Dr. Lázár Imre pszichiáter, egyetemi tanár
16.05 – 16.25
JELEK – JELZÉSEK – ÜZENETEK
Előadó: Aczél Petra docens, egyetemi tanár
16.25 – 16.45

SZÜNET: 16.45 – 17.15

EREDETEK - INDÍTÁSOK
Előadó: Dr. Györgyi Erzsébet néprajzkutató, Kiss Áron Magyar Játéktársaság elnöke
17.15 – 17.35
IRÁNYOK, UTAK, FELVETÉSEK / a publikálás módjai és lehetőségei
Előadó: Fekete György emeritus, egyetemi tanár
17.35 – 17.55
GYŰJTÉSI METÓDUS / KAPCSOLAT a kortárs iparművészettel
Előadó: Probstner János igazgató, Nemzetközi Kerámia Stúdió Kecskemét
17.55 – 18.15
Az iparművészet, mint VIZUÁLIS ÉLMÉNY
Előadó: Horváth Hilda PhD tudományos főigazgató-helyettes, Iparművészeti Múzeum
18.15 – 18.35

ZÁRSZÓ: Simonffy Márta elnök, MKISZ

A KONFERENCIA IDŐPONTJA: 2009. január 12. (hétfő)
A KONFERENCIA HELYSZÍNE: Iparművészeti Múzeum „medence"
A KONFERENCIA KEZDÉSI IDŐPONTJA: 14.00
A KONFERENCIA BEFEJEZÉSÉNEK IDŐPONTJA: 18.40
ZÁRÓESEMÉNY: ÖLTÖZÉK-kép 18.40 – 19.15
Koccintás!

MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK ÉS IPARMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE
nka Nemzeti Kulturális Alap
OKM
HUNGART
Iparművészeti Múzeum
MAGYAR FORMATERVEZÉSI TANÁCS
MŰVÉSZETI ÉS SZABADMŰVELŐDÉSI ALAPÍTVÁNY

Késic György, maszkkészitő

Busómaszk, Fából faragott emberarc, Festett, vörös, fekete fehérrel. Ködmondarabból csuklya, "kapa-larfa". -Jan. Pann Múzz. Múz. Ltsz: 60, 273. l. -M: 320 mm. Sz: 173 mm. V: 52 mm.
Készitette: Késic György, Mohács, 1957-ben. I. tábla 5. kép VI. tábla G. kereszt metszet. 167. old.

MÁNDOKI LÁSZLÓ: Busómaszkok 159. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

Kósic György, maszkkészitő

Busómaszk. Fából faragott emberarc. Festett bordó, fekete, pirossal. "kapa-larfa" - Jan. Pann. Múz. Ltsz: 60.272.1. - M: 315 mm. Sz: 187 mm. V: 71 mm. Készitette Kósic György, 1957. - I. tábla 4. kép.; VI. tábla F. kerasztmetszet. 167. old Fekete repr.

BANDOKI LÁSZLÓ: Busómaszkok 159. old

A Janus Pannonius Múzeum Evkönyve, 1961. Pécs, 1962

Késic György, maszkkészitö

Busómaszk, Fából faragott emberarc. Festett bordó, feketé
vel, pirossal. Ködmöndarabból csuklya. -"Kapa-larfa".
Jan. Pann. Múz. Ltsz: 60.272.1. -M: 315 mm. Sz: 187 mm. V: 71 mm
Készitette: Késic György 1957-ben. -I, tábla 4. kép.;
VI. tábla F. keresztmetszet. 167. old

MÁNDOKI LÁXZLÓ: Busómaszkok 159. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

Késic György, maszkkészitő

Busómaszk. Fából faragott emberarc. Festett drapp, fekete vörös, fehér. "Kapa-larfa". Jan. Pann. Múz. Ltsz: 60.274.1. M: 475 mm. Sz: 170 mm. V: 65 mm. Készitette: Késic György 1957-ben. -167-old- I. tábla 6. kép.; VI. tábla H. kerztmetszet. Fekete repr.

MÁNDOKI LÁSZLÓ: Busómaszkok 159. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

Késic György, maszkkészitő

Busómaszk. Fából faragott emberarc. Festettdrapp, fekete vörös, fehér. Kődmöndarab csuklya. "kapa-larfa". Jan. Pann M. z. Ltsz: 60.274.1. -M: 435 mm. Sz: 170 mm. V: 65 mm. Készitette Késió György 1957-ben. -167. old. I. tábla 6. kép. VI. tábla H. keresztmetszet.

MÁNDOKI LÁSZLÓ: Busómaszkok 159. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

Késic György, maszkkészitő

Busómaszk. Fából faragott emberarc. Festett ~~ko~~ vörös fekete, fehérrel. "kapa-jarfa". Jan. Pann. Múz. Ltsz: 60.273.1 M: 320 mm. Sz: 173 mm. V: 52 mm. Készitette: Késic György 1957-ben. 167. old. I. tábla 5. kép.; VI. tábla G. keresztmetszet. Fekete repr.

MÁNDOKI LÁSZLÓ: Busómaszkok 159. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

Késkéty Csilla, [ ]

L: Bor Pál

Vadas József: Kóminókép

12

Élet és Irodalom Bp. 1986. dec. 12 XXX/50

Keskeny Lászlóné, Gilich Erzsébet

ipari munkás

46 éves

(bombatalálat)

+1945. I. 28, Szeged. 1945. V. 2.

Farkasrét

Halotti jókívánság

1984 február 2

M. D. K.

KESLER Márton aurifaber

Lása ~~Kes~~ Kheschler

Kesler Ernő

soproni ónnincs

Tőle a soproni mol-
nárcéh fedeles Ennaja
1678. ból. A soproni
városi muzeumban
lásd

Csipkés Kálmán:
Céhedényeink - Soproni
Szemle. 1941. 223, 225. l.
nöppel!

Csatkai Endre cikkét

Történetirás 1937.
I. évf. 1. sz.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

KESEKUE 2SCLT

Új Művészet
2004. Május
XV. évf. 5.

23. old.

KESERÜ ZSOLT

Új Művészet
2004. Május
XV. évf. 5.

Keserü László

A debreceni „Holló László" képzőművészeti Kör dec. 22-én a Kiskún Múzeumban tárlatot rendezett, ahol művei szerepeltek.

S.G.: A „Holló László" képzőművészeti Kör kiállításáról.

Petőfi Népe, 1972. jan. 28.

Keserű László

A kiskunfélegyházi múzeumban rendezték meg a fiatal amatőrök részére meghirdetett pályázatra beérkezett műveket, melyek a kiállításra alkalmasak voltak. A KISZ és az SZMT hirdette meg a pályázatot. A kiskunfélegyházi Keserű László műve szerepelt a tárlaton és részt vehet aug.-ban a Mártélyi képzőművészeti tábor munkájában.

K. Z.: Fiatal képzőművészek kiállítása.

Petőfi Népe, 1973. márc. 20.

Keserű László

Kerepel a félegyházi kéjzőművész
kös mentendrei kiállítása

N.N.: Félegyházi kéjzőművészek
mentendréi

Petőfi Népe 1968 XII. 13

Keserű László

Parasztfejci műve (eml.)

szerepel az alábbi

tárlaton Kiskun félegyházán

Fabi Tibor: Hollo László
Képzőművészkös 1970

Petőfi Népe 1970 VII. 26

KESERÜ KATALIN

ltúra 2001. szeptember 10., hétfő Magyar Nemzet

kultura@magyarnemzet.hu

Művészetünk értékes hagyományai

Keserü Katalin, az Ernst Múzeum igazgatója már rég koccintott ellenfeleivel

P. Szabó Ernő

Az utolsó festőfejedelemnek, *Benczúr Gyulának* és az Indiában nemzeti kincsnek számító *Amrita Sher-Gilnek* szentelt kiállításokkal kezdi az új évadot a budapesti Ernst Múzeum. Vezetője, *Keserü Katalin* művészettörténész egy esztendeje irányítja a közhasznú társasággá alakult múzeumot, új, középpontba a XX. századi magyar művészet értékes tradícióit helyező, az indulás időszakában élénk polémiát keltett programja alapján.

– Hogyan értékeli az elmúlt évet, s hogyan folytatja a munkát az új évadban?

– A folytatásra lényegesen jobb körülmények között kerül sor, mint amilyenek a korábbiak voltak. A tavalyi rekonstrukció folytatódott a nyáron az NKÖM beruházásában, visszaállították az eredetit közelítő belmagasságot – a később beépített vezetékek miatt erre sajnos éppen a legfontosabb helyen, az ablakoknál nem kerülhetett sor. Reményeink vannak az utcai ablakok cseréjére – egészen a hetvenes évekig megvoltak az eredeti nyílászárók. A másik fontos változás a teljes körű biztonsági rendszer kiépítése, amire az intézmény múzeumi jellege miatt van szükség. Állandó gyűjteményünk ugyan nincs, kiállításainkon azonban igen értékes művek szerepelnek. Ablakvédő fóliák, hőszabályozott lámpák, mechanikus védelem, monitor szolgálja a biztonságot, emellett például az Amrita Sher-Gil-kiállításon, amely kormányok közötti együttműködés eredményeként valósul meg, fegyveres őrzést is biztosít a minisztérium.

– Induláskor egyetlen telefonjuk volt. Lehet, hogy valóban intézmény lesz a múzeum?

– Eljött talán az alkalom azoknak a helyiségeknek a visszaszerzésére is, amelyeket korábban leválasztottak a múzeumról, s eladtak lakásnak. Eddig volt olyan munkatársunk, akinek nem jutott íróasztal, csak otthon dolgozhatott. Hamarosan a múzeumhoz tartozó Dorottya Galériában is sikerül kialakítani egy kis irodát a galériavezetőnek. A beruházásokat a minisztérium fedezi, de a többit nekünk kell előteremtenünk, ez állandóan visszatérő kérdés. Az állandó pályázás ugyanis nem szerencsés dolog és például a Nemzeti Kulturális Alaphoz a minisztérium által alapított kft.-ként nem is pályázhatunk.

– Nem akadályozzák a szakmai program megvalósítását pénzügyi gondok?

– Az idén nem volt ilyen természetű problémánk, már csak azért sem, mert nagyon célszerűen igyekeztünk gazdálkodni. Most mutatkoznak gondok: a Benczúr-kiállításra például nem tudtunk idehozni egy művet Kassáról, s úgy néz ki, nem lesz pénz arra sem, hogy következő nagy kiállításunkra, a Budapest nagykávéházra CD-t adjunk ki. Kétségtelen, hogy a mi kiállításaink többe kerülnek, mint a kortárs bemutatók, de ezt a háttérmunka, a tárlatot megelőző kutatás is indokolja. Úgy érzem, fontos volt például a modern magyar építészet csúcsteljesítményeit bemutató mozikiállítás, éppen most, a mozikultúra válságának az időszakában. Az A. Tóth Sándor-tárlat a 20–30-as évek művészetét idézte meg, erről nagyon kevés feldolgozás született eddig. Kétféle módon is folytatódik ez a munka: az Amrita Sher-Gil kiállításon a művésznő párizsi és budapesti kollégáinak a művei is szerepelnek a harmincas évekből, olyanok, amelyek itt is, Párizsban is most kezdenek beemelődni a művészeti köztudatba. *A. Tóth* emlékkiállítását pedig Párizsban is megrendezik, abban a városban, amely döntő módon befolyásolta a művész indulását.

– A programban talán az ígértnél is jelentősebb szerepet kaptak a kortárs művészek alkotásai. Miért?

– Mert az egyéni pályák értékein túl a magyar művészet sokszínűségét, párhuzamos törekvéseit érzékeltethettük így. *Paizs László* és *Borgó* tárlatára egy időben került sor, ahogyan a Pagony- és a Block-csoportéra is. Utóbbi kettőt elsősorban a filozofikusság, az előbbieket a szenvedélyesség kötötte össze, de érvényesültek a különbségek is. Ezeket a kiállításokat tavaly a művészeti főosztály, illetve a minisztériumi külön keret támogatásával rendeztük meg, az ideiekre pályáztunk, illetve maguk a művészek hoztak mecénásokat. Biztattak ugyan bennünket, de egy fillér támogatást sem kaptunk viszont mozikiállításunkra a fővárosi önkormányzattól.

– Politikai okokat sejt mögötte?

– Inkább gazdasági csoportérdekeket.

– Elcsitultak a politikai viharok, amelyek az Ernst Múzeum munkáját kísérték a profilváltás első hónapjaiban?

– Furcsák ezek a dolgok… Éppen most került a kezembe egy folyóiratcikk, amelyben megbántottságomat emlegeti valaki. Nos, már régen koccintottam a feljelentőimmel, elfelejtettem a dolgot. Tény azonban, hogy neveltetésem, világszemléletem alapján meghatározónak érzek olyan tradíciókat, amelyek másoknak talán túl konzervatívoknak tűnnek. Többféle szemlélet létezik, nyilvánvaló, hogy amíg én vezetek egy intézményt, a magamét igyekszem érvényesíteni.

– Hogyan jelentkeztek a millenniumi év célkitűzései a múzeum programjában?

– A mozikiállításhoz és az arisztokrata művészeket bemutató tárlathoz kaptunk támogatást a kormánybiztostól. Az utóbbinak az eddig különcségnek mondott dolgok társadalmi meghatározásában volt jelentős szerepe, persze csak megpendíthette a témát a további kutatás, a közös gondolkodás számára. Apropó, közös gondolkodás… Voltak olyan kísérő rendezvényeink, amelyek jelentős hozzájárulást jelentettek a tárlatokhoz. Például *Bencsik István* és *Jovánovics György* párhuzamos beszélgetése az előbbi művész kiállítása kapcsán, amely rengeteg érdeklődőt vonzott, azért is persze, mert mindkettejüknek számos tanítványa van. Máskor kevesebben jöttek, pedig például a Borgó-kiállításhoz kapcsolódott beszélgetés vagy a Ladányi Andrea-koreográfia szintén emlékezetes marad.

– Mi ígérkezik emlékezetesnek a 2001 szeptemberében induló kiállítási évadból?

– Alapvetően az indulás programját szeretnénk folytatni. Két olyan nagy kiállítást rendezünk, amely Budapest kultúrájához kapcsolódik. Ősszel a Budapest nagykávéház sokoldalúan mutatja be a kávéházi kultúrát, az enteriőröket, az ipartörténeti, építészeti, irodalmi vonatkozásokat. Tavasszal maga az Ernst Múzeum lesz a téma, a ház, a gyűjtemény, *Ernst Lajos* különös személyisége, életműve. A tárlatot *Róka Enikő* rendezi, aki erről a témáról írta a szakdolgozatát, s ha rendelkezésre állnak az anyagiak, a kiállítás anyagát tartalmas katalógussal is kiegészíthetjük, ami azért fontos, mert itt is úttörő jellegű kutatásokról van szó.

– Folytatódik a kortársprogram is?

– Igen, bemutatjuk a kortársak vagy a nemrégiben még közöttünk dolgozott művészek műveit is. Például *Berki Violáét*, akivel még együtt terveztük a tárlatot, vagy *Oláh Gusztávét*, az Operaház díszlettervezőjét, aki most lenne százéves. Az előbbi kiállítás kapcsán szeretnénk megemlékezni *Mészöly Miklósról, Kondor Béla* zenei felvételeiről. Egyik kiállításunk az utóbbi években egyre nagyobb hangsúlyt kapott figurális törekvéseket tekinti át a hatvanas évektől máig. Egyéni életműveket idéz, az időben távolabb megy vissza *Futásfalvi Márton Piroska, Koszta József* tárlata. Ekkor jönne a nyári szünet, de ezúttal nem jön, mert a nyári hónapokban az erdélyi művészetet szeretnénk bemutatni a művészeti központok szerint, értékközpontúan. Azután folytatódik a nagy budapesti témák sora, a műteremházakkal, amelyek száz évvel ezelőtt meghatározó módon befolyásolták a főváros kulturális életét.

A jövő évtől közbeszerzés az interneten

A digitalizált eljárás olcsóbb és átláthatóbb lesz a mostaninál

A jövő évtől digitalizált lesz a közbeszerzési eljárásrend Magyarországon. Az e-közbeszerzés lényege, hogy elektronikus piactereken keresztül folynak a Miniszterelnöki Hivatal által koordinált eljárások. Az elektronikus közbeszerzési rendszer bevezetése révén az államigazgatási folyamat olcsóbb és átláthatóbb lesz a mostaninál.

Szajlai Csaba

Kormányhatározat értelmében 2002. január 31-ig épül ki az elektronikus közbeszerzési rendszer, amely bevezetését követően a legnagyobb piac lesz hazánkban, sőt a ma is használatos vállalatközi technológia főszereplőjévé válhat. A tervek szerint az említett határidőre a hálózatnak már alkalmasnak kell lennie az ellenérték elektronikus úton való megfizetésére, hiszen a konstrukció lényege, hogy a közbeszerzési értékhatárt elérő tenderek esetén a vásárlók számára előírás lesz a rendszer használata. Mindez természetesen azt is jelenti, hogy a központosított közbeszerzés hatálya alá tartozó valamennyi árut és szolgáltatást ezen a rendszeren keresztül lehet beszerezni, illetve bármely szervezet használhatja önként az egyszerűsített elektronikus közbeszerzési eljárás szabályait. Számítások szerint az e-közbeszerzés bevezetése révén az árak 5-10 százalékkal csökkenhetnek, a tranzakciós-eljárási díjaknál pedig ennek mértéke akár 80-90 százalék is lehet.

Az e-közbeszerzés technikai jelentőségét persze valójában az adja, hogy az elektronikus közbeszerzés struktúrájában az iratokat elektronikus úton, az interneten kell megküldeni a címzetteknek, illetve közzétenni. Az így továbbított iratok hitelességét az érintettek elismerik, a rendszert működtető pedig a technikai biztonságért felel. A szerződéskötés és a fizetés is elektronikus úton történik majd.

Az elektronikus közbeszerzés informatikai rendszerét olyan szintig kell kiépíteni, hogy az alkalmas legyen a szállítók jegyzékének kialakítására és közzétételére, valamint – az informatikai termékek és szolgáltatások tekintetében – az egyszerűsített eljárások lefolytatására; azokban elektronikus iratokat és digitális aláírásokat lehessen használni. Az informatikai termékekre és szolgáltatásokra szóló központosított közbeszerzési szerződéseket úgy kell megkötni, hogy azok hatálya az elektronikus közbeszerzés rendszeréhez tartozó szervezetekre 2001. július 1-jétől ne terjedjen ki – taglalja a vonatkozó kormányhatározat.

Az elektronikus közbeszerzés koncepciójának kidolgozásában a százszázalékban állami tulajdonban lévő Magyar Posta Rt. is részt vállalt, a rendszer „megteremtésének" költségeire pedig 600 millió forint állami pénzt különítettek el.

Pénzszállításra írt ki tendert a posta

MTI

Gyorsított tárgyalásos közbeszerzési eljárást írt ki a Magyar Posta Rt. pénzszállítási tevékenység végzésére – derül ki a Közbeszerzési Értesítő legfrissebb számából. A tendergyőztessel a szerződés hatályba lépésétől 2005. december 31-ig köt szerződést a posta.

A tárgyalásos eljárást a kiíró azzal indokolta, hogy a pénzszállítási tevékenység alapját képező járatszámok, az ehhez kapcsolódó időbeli ütemezés, illetve a szolgáltatást biztosító műszaki feltételek összetettsége miatt a szolgáltatási leírás nem határozható meg előzetesen olyan részletességgel, hogy a legmegfelelőbb ajánlat kiválasztása

Dunaferr: hulladékból osztalék

A magánosított Ferromark sikere · Polgármesteri reagálás

Folytatás az 1. oldalról>

A Hexaeder–6 Kft.-t hat magánszemély hozta létre két nappal a Ferromark Kft. üzletrészének értékesítése előtt, 1996. szeptember 8-án. A cégbíróság csak 1997. január 16-án jegyezte be a céget. A Hexaeder–6 Kft. tulajdonosai között *Kovács Évát*, a Ferromark Kft. gazdasági igazgatóját, *Varga Lajost*, a DWA Hideghengermű volt igazgatóját, *Kocsa Lászlót*, a Dunaferr Rt. egykori kereskedelmi vezérigazgató-helyettesét és *Szabó Józsefet*, az Acélművek volt igazgatóját találjuk, míg a cég felügyelőbizottságában ismét felbukkan a már említett *Sárközi György*, a Dunaferr volt vezérigazgató-helyettese. Az említett cégtulajdonosok közül többen is szerepeltek a Dunaújvárosi Hírlap szombati számában. Mint arról beszámoltunk, Kálmán András és S. Ottó közös tulajdonában van a Parax nevű kft.

Az előzetes letartóztatásban lévő S. Ottó az egyik gyanúsítottja annak a több száz millió forint értékre elkövetett adócsalási ügynek, amelynek szálai a Dunaferrhez vezetnek. A Magyar Nemzet információi szerint a Kálmán András nevével fémjelzett dunaújvárosi Kálmán és Márkó Ügyvédi Iroda is érintetté válhat az ügyben, ugyanis mint megtudtuk, az iroda szerzett be céginformációt arról a külföldi társaságról, amelynek érdekeltségébe tartozik az a Baranya megyei cég, amelynek bélyegzőjét egy házgot is szerezhetett, ezáltal kisebbségi pozícióba került a cégben az állami tulajdonú Dunaferr.

A Magyar Nemzet értesülése szerint mielőtt a sikerdíjas menedzsment tagjai megjelentek volna a Ferromarkban, a cég igen szerény eredményt produkált.

1997-től kezdődően viszont impozáns eredményei voltak a társaságnak. Adózott eredménye 1997-től meghaladta a százmillió forintot. 1999-re pedig már osztalékot is fizetett. A „külső" magántulajdonosok összesen 62 milliót tehettek zsebre.

Egy magát megnevezni nem kívánó dunaferres forrásunk szerint igen egyszerű konstrukciónak köszönhető „siker". Eszerint a naújvárosi Hírlapnak elmondta: „Valóban volt egy közös vállalkozásunk ezen a néven, de miután üzleti elképzeléseink nem jöttek be, és a tevékenységet el sem kezdtük, kezdeményeztük a felszámolást, ami most folyik. Egyébként jóval azelőtt, hogy ez az ügy kipattant volna. Az üzlettársam gyermekkorom óta barátom, ezen az sem változtat, hogy most belekeveredett ebbe az ügybe – sokadmagával. És persze bizonyos köröknek így a választások előtt kapóra is jön, ha másért nem, hát azért, hogy összefüggéseket gyártsanak, sározzanak. Jövő áprilisig még néhány tucatszor leírják azt is, hogy az Acél XXI. Kft. felügyelőbizottsági elnöke

Lapszél

Színhely: Lehel-piac.

Idő: A múlt hét szerdája.

Szereplők: Krumpliárus, lézengő vásárlók, plusz a „mamika".

Krumpliárus:

— Nyolcvan forint a Gyula-krumpli kilója! Nyolcvan forint! Aki a kommunistákra szavazott, árengedményt kap! Vegyenek, vegyenek a Gyula-krumpliból! A Gyula-krumpliból!

Csend. Vásárló sehol.

Krumpliárus:

— Senki sem szavazott a kommunistákra? Senki?!

Színre lép a „mamika". Megfordul, az árusok felé tart.

Krumpliárus:

— Mamika a kommunistákra szavazott?

„Mamika" visszafordul, válasz nélkül el.

A krumpliügy már régen nem krumpliügy. Politikai szimbólum lett. Szimbóluma a kormányzati tehetetlenségnek. A létbizonytalanságnak. Előállt egy új kormányzat — azt ne mondjam: új rendszer —, mely elérte, amit hosszú idők óta egyetlen kormány sem produkált: megvehetetlenné tette a krumplit.

Nincs paprikás krumpli. Immáron kolbász nélkül sincs. Nincs krumplis tészta — más néven grenadirmars. Csak tészta van. Ha így megy tovább, majd így fogalmazhatunk: már tészta sincs.

Volt viszont mezőgazdasági importvámemelés. Dobpergés és külföldi tiltakozások közepette. Aztán volt visszavonulás, dobpergés nélkül. Mondjuk úgy: sunnyogva. Senki sem mondta, hogy bocs'; hülyék voltunk. Melléfogtunk. Tévedtünk. Nem mondtak semmit. Nem mondanak semmit, miközben a krumpliárak emelkednek. Nem mondják: ez bizony összefügg a kimúlt vámintézkedéssel. A miniszterelnök ugyan a minap — nyilván régi beidegzésként — „enyhe önkritikát" gyakorolt. Beismerte: a választási ígéretekből semmi sem valósult meg.

Kritika, önkritika évtizedekig bőven volt. Aztán lett, ami lett...

Gúny nélkül mondom: egyetlen ígéretből lett valóság; az expó felszámolásából. Utólag persze be kell látni: igazuk volt. Ők ugyanis tényleg képtelenek lettek volna a világkiállítást sikerre vinni. Immáron vitathatatlan: így valóban olcsóbb.

Igaz, a krumpli ettől nem lett olcsóbb.

Drágább lett azonban a villany, a víz, a gáz, a csatornadíj, a közlekedés, a telefon — de megállok a felsorolásban; az egész oldalt mégsem tölthetem meg egy ilyen listával.

Olcsóbb lett viszont a munkaerő ára. Kevesebbet ér az élet. A pénzromláshoz, az áremelkedésekhez képest mindenképp.

És nincs pénzügyminiszter. Pontosabban van még; amúgy fél lábbal. Csak azt nem tudni: ki lesz az utód. *Medgyessy* nem vállalja. Állítólag pártoktól, politikától független szakértőt keres a miniszterelnök e posztra. Kívánom, hogy találjon. Mindössze az a kérdés: vállalja-e a bársonyszéket egy valódi szakértő?

És nincs privatizációs főnök.

És nincs elnöke a Magyar Nemzeti Banknak.

És nincs művelődési államtitkár.

És egy kis idő, s nincs hitel, nincs befektető.

És rendületlenül jönnek elő a régi „szakemberek". Vasárnap például a magyar eladósodás atyja, bizonyos *Fekete János,* a Magyar Nemzeti Bank volt alelnöke nyilatkozott A Hétben. Az eladósodásról beszélt. Szakértett. Igaz, jobbára Mexikóról szólt. Magabiztosan jelentette ki: hozzánk nem gyűrűzhet be a mexikói adósságválság.

Csak emlékeztetőül: annak idején ők mondták azt is, hogy nem gyűrűzik be az olajválság.

Gondolom, emlékeznek még rá: begyűrűzött.

Azért sajnálom a kormányfőt. Azok hagyják cserben, s húzódnak meg a dúsan jövedelmező magánszférában, akiket — úgy 1989 körül — ő(k) tett(ek) oda, ahol ma ülnek. S most nem hajlandók kevesebbet keresni, nem hajlandók segíteni, nem hajlandók életüket, vérüket, szakértelmüket és pénztárcájukat a haza, pontosabban a kormány oltárán feláldozni. Nem csak Medgyessyre igazak *Kupa Mihály* volt pénzügyminiszter szavai: „A miniszterelnök hónapok óta öt-tíz névben gondolkodva próbálja fölkérni a csoport különböző tagjait különböző feladatokra, kevés sikerrel. Így többek között Medgyessy magatartása sem etikus, mert végül ő is ennek a koalíciónak a szárnyvonalán került vezető beosztásba. Ha valakit miniszternek hívnak, akkor ott nem lehet mérlegelni, felelősségről, jövedelmi viszonyokról, kockázatokról lamentálni, hiszen nem valamelyik párt minisztere lesz az illető, hanem az országé. Önmagát felelős személyiségnek tartó embernek olyan kihívást vállalnia kell, amilyet egy miniszterségi felkérés jelent."

Medgyessy havi 1 millió 200 ezret keres. Egy miniszter száznyolcvanezret.

Szerintem *Surányiból* sem igen lesz jegybankelnök.

Hiszen ha minden igaz: nyolcvanforintos áron számolva több százezer kiló krumplit vihetne haza évente a Lehel-piacról.

SPEIDL ZOLTÁN

Kormánypolitika, hashajtóval és rossz szemaforral

Vajon Varsóban él-e még, s ha igen, miféle képeket fest manapság *Antoni Falat* festőművész barátom, aki már a hetvenes évek eleji tárlatán olyasféle kompozíciókkal hökkentette meg a hivatalos elöljáróságokat, mint egyebek közt a kétszer hárommétéres vászonra kedvenc barnáival és mélyzöldjeivel felrakott „Lengyelország szabadsága": a kalodába fogott, naturális megjelenítésű férfialak arcán áttűnnek egymásba *Gierek* és *Brezsnyev* vonásai — a kép tetejéhez tőlük eligyekvőn pedig szabadulni-emelkedni látszik a grafikusan légies nemzet. Vágyaink és a megbilincselő realitások, társadalmi késztetéseink és politikai kül- és belhatalmi kötöttségeink, magánvalóságunk és kényszeres meghasonlottságaink diszharmonikus együttlétéről tanúskodtak a Falat-példázatok (ez is, a többi is) — s korántsem voltak „olvashatók" lengyel belügyként. Hiszen magunk is éreztünk hasonlót bőrünk minden pórusában. A keservesen mindennapos tehetetlenséget, készületlen kiszolgáltatottságunkat az anus-arcú hatalomnak, s alkalmatlan képviseleteink általi gúzsbakötöttségünket.

A lengyel és a magyar nemzeti história bukásaiban és szárnyaló emelkedéseiben nemegyszer mutatott kronologikus azonosságot vagy közelítő egybeesést, miért lenne hát különös, hogy az évszázad zárkövéhez közelítve is ezt láthatjuk. Hétfőn, február 6-án kürtölte világgá az elektronikus média *Walesa* lengyel államelnöknek a baloldali kormányhoz intézett felhívását, miszerint a kormányzati hatalom képtelen volt beváltani a nemzetnek tett ígéreteit, s az állampolgár — mint állandó sárga villogóra romlott szemafornál — hiába vár az ország helyzetének tervezett-vezetendő javulására. Felhatalmazva érzi így magát arra, üzente az államelnök, hogy bizalmatlansági szavazás próbájának vesse alá a politikai hatalomba voksolt baloldali kormányt, s ha a népakarat úgy dönt, új erőknek szavazzon bizalmat.

Ugyanezen napon a szabaddemokratákkal koalícióra lépett szocialista párt elnöke, a magyar miniszterelnök *Horn Gyula* arra, az elvszerűen bármely pillanatban üdvözlendő lépésre kényszerült, hogy a legkülönfélébb szemléletű neves közgazdasági szakemberekkel üljön egy asztalhoz — tanácsukat kérvén a kormány által előidézett válsághelyzet feloldásához. Olyan politikai erőszövetkezés elsőszámú vezetője volt ezt kénytelen megtenni, amely a tavaly kora nyári parlamenti választásokkor meghökkentően magas arányú társadalmi (szavazatokban megtestesült) támogatottsággal büszkélkedhetett, s ezt a támogatottságot az előreerőltetett önkormányzati választások alkalmával meg is őrizhette. A hatalmi helyzetükben elmorzsolódott korábbi — s immár ellenzékbe szorult — politikai pártok együttes parlamenti képviselete olyan csekélyre sikeredett, hogy a kormánykoalíció akaratát a minimális mértékben is képtelen akár módosítani is: a jelenlegi kormányzó koalíció tehát minden tekintetben szabad kezet kapott kitűzött céljainak, programjának valóra váltásához.

Tavaly ilyenkor, a választási kampány előhangjainak felharsanásakor mind az MSZP, mind az SZDSZ azt sugallta a társadalomnak, hogy ellenzéki pozíciójában volt elég alkalma megtapasztalni az addigi kormány ténykedésének balfogásait, alaposan felkészült a bel- és külviszonyok ismeretében arra, hogy az ország bajainak orvoslását „szakértő módon levezényelje", párbeszédben a közzel, egyetértően annak akaratával. Ugyanakkor már hónapok elteltével láthatóvá vált, hogy a szakértelem talán csak a hatalomba kerülésben merült ki, alapvető társadalmi, gazdasági, törvénykezési satöbbi kérdések megoldási törekvései futottak zsákutcába, vagy maradtak megoldatlanok. Végül, csaknem egy hete, a parlament nyilvánossága előtt engedte meg magának a magyar miniszterelnök azt az — önkritikánál mérhetetlenül súlyosabb, mégis visszhangtalanul maradt — minősítést, hogy a kormányzó koalíció a hatalomra kerülése óta eltelt időben nagyobb energiát fordított pártközi egyet nem értéseinek rendezésére, mint az ország gondjainak megoldására(!!).

Mindezek ismeretében egyáltalán nem tekinthető különösnek, hogy a Szonda Ipsos által közzétett közvélemény-kutatási eredmények szerint terjed a lakosság körében a politikai elbizonytalanodás, s növekszik a megkérdezettek inflációs várakozása. Hogy a politikai elbizonytalanodás megnevezés semlegesítő eufémizmus, az nyilvánvaló, hiszen a hatalomban volt pártokból kiábrándult polgárok korábbi „szeretteiktől" már a két választás alkalmával megvonták átmenetileg a bizalmat. Akik tehát most „bizonytalanodtak ki", azok kifejezetten a jelenlegi kormánypártokban csalódtak — úgy is, hogy a „népszerűségi lista" élén már csupán 21 százalék az MSZP, 11 százalék az SZDSZ támogatottsági aránya: s a január 13—26-a közötti adatfelvétel szerint a szocialisták Budapesten 14 százaléknyi szimpátiát veszítettek.

A kormányzatra már „rásült" a *tehetetlen* és *sodródó* jelző. Fennmaradása jobbára annak a kényszeres helyzetnek is köszönhető, hogy a jelenlegi ellenzéki erők nem anbicionálják a politikai helyzet élezését. A társadalom tűrőképessége azonban kritikusan fogyóban van — minden rétegét tekintve. Szebb hasonlat híján éljünk *Medgyessy Péterével,* aki szerint adott helyzetünkben úgy állunk kormányunkkal, hogy az az ígéretek kapszulájában beadta nekünk az ideologikus hashajtót, s jelen tehetetlen helyzetében arra kér, hogy őt megértően most „tartsuk vissza"...

VÉGH MIKLÓS

Keserü Katalin kálváriája

A „hihetetlen humanitás" és a „mérhetetlen butaság" nyomában

„Ez a harc lesz a végső", vélhették a kulturális kormányzat mára megmaradt vezetői, s az elmúlt nyolc hónapban ennek megfelelően is cselekedtek. Ezért aztán a parlament idei első ülésnapja sem volt mentes az újsütetű kultúrharcra való utalásoktól. *Horn* miniszterelnök lakonikusan jegyezte meg, hogy „ha már nem tudunk több pénzt adni, legalább hagyjuk őket dolgozni". *Szabó Iván,* az MDF elnöke a kulturális tárca legutóbbi bűnlajstromát sorolta hosszan, a fenyegetéstől és ultimátumtól az elmaradt törvényekig, az újra kreált művelődéspolitikai osztálytól a pénzmegvonásokig… Ezek sorában csak egy és a legutóbbi a Műcsarnok igazgatónőjének leváltása. A kulturális miniszter ugyan fogadta az ez ellen tiltakozó levelet aláíró értelmiségieket, akik közül többen nem az ellenzék oldalán állnak, s akikkel — állítólag — sikerült elhitetni, hogy *Török András* helyettes államtitkár az ügy kapcsán hihetetlen humanitással járt el… Igaz, a miniszter azt is elismerte, hogy az időzítés, a Műcsarnok megnyitóján történt botrány *mérhetetlen butaság* volt részükről…

Dr. Keserü Katalin, Munkácsy- és Ferenczy-díjas, elismert művészettörténész, az ELTE BTK művészettörténeti tanszékének tanára 1992. november 1-jétől vette át a Műcsarnok igazgatását. Az előző vezető, *Néray Katalin* 1984 óta tartó megbízatása lejárt, és az igazgatói poszt betöltésére pályázatot írtak ki, amit Keserü nyert (Néray nem pályázott, mivel felkérték a Ludwig-gyűjtemény igazgatására). A Műcsarnok kétmilliárdos rekonstrukciója ekkor még javában tartott, de az új igazgató nem a falakat, hanem az intézményt és autonómiáját szerette volna megalapozni.

Dr. Keserü Katalinnal január 30-án este, lakásán beszélgettünk.

— Én nem politizáltam, és nem politizálok, mert ami a kultúra terén folyik, az nem nevezhető politikának. Igaz, 1990-ben több kollégám lett képviselő vagy követ, de ez a helyzet most is fennáll, hiszen kapcsolataim évtizedekkel korábbról és a szakma miatt datálódnak. A gondolkodásmódom megfelelt és megfelel a nyolcvanas évek értelmiségi ellenzéke Mozgó Világ-os elképzelésének és *Konrád*nak Az autonómia megkísértésében leírt gondolatainak, azaz, hogy újra lehet indítani egy demokratikus átalakulást, mint a XIX. század elején. 1989-ben, amikor körülhatárolódtak a csoportok és pártokká alakultak, ez az elkülönülés utóbb nagyon nagy károkat okozott, amit még élesebbé tett, hogy közülük csak az egyik került hatalomra. Leszűkültek a különböző irányzatok közötti mozgások lehetőségei, s ez szintén nem volt szerencsés. Én annak a kultúrának vagyok a híve, amely alaptermészete szerint nem átpolitizált — ha csak nem célzatosan. Ilyenformán engem sosem mozgatott politikai szándék.

— Milyen feladatokkal érkezett a Műcsarnokba 1992-ben, és mennyi valósult meg ebből?

— Én — kívülről nézve — egy nagyszerű intézményt örököltem, ez az itt dolgozó száz ember szakértelméből, munkájából és az intézményben kialakuló szakmai autonómiából állt, amelynek hátterét, működésének feltételeit még meg kellett teremteni. Akkor velünk együtt az egész ország ilyen átalakuló állapotban létezett, s talán így van ez ma is, mivel ezek a folyamatok még nem oldódtak meg, sőt az apparátus akadályozza megvalósulásukat. Korábban a Műcsarnok — mint kiállítási intézmény — abszolút monopolhelyzetet élvezett. Ehhez mind az anyagi, mind a jogi feltételek biztosítva voltak. Aztán 1989-től szabad lett a programunk, de ma már — s erre nincs szabály — a minisztérium nem fedezi kiállításaink összköltségeit, s nem közvetíti felénk a külföldi kiállítókat. Tehát szakmailag és nemzetközi kapcsolataink terén önállóak lettünk úgy, hogy működési költségeinket a kulturális tárca fedezi, de kiállításaink kiadási részére nincs biztos fedezet. Gazdasági helyzetünk stabilizálását egyénileg — támogatók által — és szponzorközvetítők révén, baráti kör szervezésével, a Műcsarnokban kiállító fiatal művészek javára alapítvány létrehozásával, támogató testület felállításával kívántam elérni. Ezt a fajta munkát és működést a helyettes államtitkár — Török András — nem nézte jó szemmel, sőt a támogató testület alakuló ülését be is tiltotta.

— Az új kulturális kormányzat felállása után miről esett szó az első megbeszélésen Fodor Gáborral?

— Fodor úrral én soha életemben nem találkoztam, ennélfogva gondolom, nem nagyon érdeklődött a Műcsarnok iránt. Az 1994. szeptemberi kiállításunk megnyitására szóló felkérésemre azt üzente, hogy nem ér rá. Pedig az Ernst Múzeumban 140 képzőművész állított ki, ennélfogva megtiszteltetés lehetett volna mindkét fél számára a találkozás. Török Andrással — bár kértem időpontot a vele való beszélgetésre — csak egy másik megnyitón találkoztam, ahol éreztette velem, hogy nem a Műcsarnok élére való személy vagyok… Elég feszült helyzet volt… Azt gondoltam, hogy ennek nincs jelentősége, s majd utánanéz és látni fogja, hogy jól működik az intézmény. Aztán azonban kísérleteinket, hogy a Műcsarnokot rendezvények céljára bérbe adjuk, leállította. Ezt annak ellenére nem tartotta jónak, hogy tudnia illett volna, minden múzeum ebből él. Gondolom, egyrészt nem kívánta a függetlenségünket, másrészt annak a programnak a megvalósulását, amelyre a pénzt gyűjtöttük. Így aztán előfordulhat, hogy külföldi kiállításokat le kell mondanunk, mint tavaly. Akkor ebbe nem buktunk bele, s ezt az összes kollégámnak ezúton is köszönöm.

— Kik és miért hangolhatták ön ellen a minisztérium vezetőit?

— Pontosan nem tudom, inkább csak „körökről" beszélhetek. Az egyik ilyen a Műcsarnokon belül van, és nem felém, hanem a minisztérium képzőművészeti főosztálya felé továbbította ellenvéleményeit, feljelentésszerű iratait. A főosztályvezető, akinek ezeket jelezték, azt a fáradságot már nem vette, hogy a problémákat velem megbeszélje. Tény, hogy a Néray Katalint különösen szerető emberek nehezen viselték el és nem tolerálták jöttömet. Ők az előző igazgatónő által vezetett Műcsarnokhoz viszonyítják a mait, pedig ez már egy máshogyan működő Csarnok, egy máshogyan szerveződő világban. Nem a minisztérium által agyontámogatott előző rendszerhez kell viszonyítani, amelynek a működése ma már reprodukálhatatlan, hanem mondjuk a bécsi Kunsthalléhoz. A két helyzet közötti különbség elmondhatatlanul nagy, mind a támogatás, mind a rendszer és a program tekintetében. A Műcsarnok dolgozóinak egy másik része más véleményen van az intézmény és a politika kapcsolatáról, mint én, és az MDF-kormány idején kinevezett vezető ellen dolgoztak. Nehezen viselték el, hogy pártok nélkül is lehet remek dolgokat csinálni. Egy másik ilyen kör a minisztérium apparátusában van, ahol az előző időszak káderei ragaszkodtak birtokolt hatalmukhoz, nehezen viselték el térvesztésüket a kilencvenes években. Részükről éreztem, hogy ellene vannak minden olyan megmozdulásnak, amely a szakmai autonómia megalapozását segítené elő, mivel ez felszámolná azt a személyes függőséget, amely a Műcsarnok vezetője és közöttük fennáll. Aztán van még egy kör, amely a miniszter úr és a helyettes államtitkár úr révén került be a minisztériumba. Ezek egy olyan szűk látókörű csoportérdek érvényrejuttatását célozták meg, amely a kultúra működésével teljesen ellentétes. Feltételezem, hogy ez a csoport is el akart távolítani. Lehet, hogy egészen másról van szó, és van még egy pár kör… Az is lehet, hogy ezek az érdekek találkoztak… Itt olyan erők működnek, amelyekkel én nem számolhattam.

— Megjelent egy nyilatkozat a sajtóban, amelyben ötvenegy műcsarnoki dolgozó — az egyszerű többség — bírálja az ön vezetői képességeit...

— Hogy van az, hogy ennyi kolléga közül egy sem szólt, hogy problémája van? Miután leváltottak, az újságban teszik közzé, hogy gondjaik voltak velem, ami elég infantilis megnyilvánulás. Hogy van az, hogy ötvenegy ember aláírása van valahol, de ehhez a nevét egyikük sem adja? Nyilvánosságra hozzák, de nem vállalják a felelősséget… Mi ez az ötvenegy nem létező aláírás? A Műcsarnokban — korábban — én nem találkoztam ötvenegy emberrel, aki ilyen tudati zavarban lett volna.

— Ön mire alapozva gondolta, hogy megadják az intézmény autonómiáját?

— Láttam, hogy a világban hogyan működnek a hasonló intézmények… Ezek kapnak az önkormányzattól vagy a minisztériumtól egy stabil, az inflációt követő költségtámogatást, amely a produkciós keretet is magában foglalja. Szakmailag teljesen önállóak, függetlenek a fenntartó szervtől, a csoportok és a pártok érdekeitől. A szabaddemokrata minisztérium ezt biztos nem gondolja másként.

— Tavaly év végén revízió indult ön ellen...

— Általános vizsgálatnak indult, de szakmailag csak az általam létrehozott dolgokkal foglalkoztak. Két év alatt az általunk rendezett kilencven kiállítás közül csak a nevemmel jelzett kettővel, és ezt közölték is. Aztán azt a szervezeti és működési szabályzatot vizsgálták, amelyet egy évvel korábban a minisztérium már jóváhagyott. Az alapító okiratról viszont egyetlen megbeszélést sem kezdeményeztek, annak ellenére, hogy már korábban kidolgoztuk, és 1994 júniusában elküldtük a minisztériumnak. Mert az alapvető kérdés az, hogy mire kötelezhető a minisztérium és mire a Műcsarnok. Ez sajnos sehol sincs dokumentálva.

— Mikor gondolt arra először, hogy le akarják váltani?

— Ez meg sem fordult a fejemben, mert azt hittem, hogy jogállamban élünk, és a megbízásom öt évre szólt. A világon nincs ilyen, hogy elbocsátanak egy múzeumigazgatót, mert más kormány

jött. Annyira provinciális, olyan rendkívül kisstílű gondolkodás az, hogy más kormánynak másként kell kezelni a kultúrát. Nem szabadna, hogy ilyen személyeskedő, pártos, partikuláris, kiscsoportos érdekek érvényesüljenek, s teljes bizonytalanságba kerüljenek az intézmények. Most odajön helyettem az új igazgató, akit 1998-ban egy másik kormány fog hasonló módon eltávolítani? Ki kit űz el, mikor és miért? Ennek beláthatatlan következményei lehetnek.

— Akkor azt sem tudja, hogy kinek csináltak helyet? Ki kerül az ön helyére?

— Mindenki beszél mindenfélét, de én nem tudok semmit.

— Miért fontos a minisztérium vezetőinek az ön leváltása?

— Ez egy kis ország, és csak egy Műcsarnok van, s a többi intézményhez hasonlóan azt szerették volna elérni, hogy olyan ember álljon az élén, akiben eleve megbíznak. Ezért aztán kitaláltak egy formulát, hogy egyetlen fillér nélkül megszabadulhassanak tőlem. Először ugyanis a szakmai alkalmatlanságomra helyezték a súlyt, de akkor végkielégítést kellett volna fizetniük, most meg vezetői alkalmatlanságomról beszélnek, s más munkakörben alkalmaznának tovább. Így aztán helyettesemet — *Pilaszanovich Irént* — bízták meg a vezetéssel, és a január 20-i házfoglaló ünnepségen — amely botrányba fulladt — már ő fogadta a vendégeket.

— Mi történt a leváltása óta?

— Nincsenek jogaim, nincs munkaköri leírásom. Már nem működik az általam kialakított demokratikus struktúra. Megint a minisztérium dönt a szakmai kérdésekben, felelevenítve a diktatórikus hagyományokat. Az általános vizsgálatok eredményéről tilos beszélnem, a minisztérium viszont szabadon rágalmazhat…

— Mire számít ezután?

— Még lefoglalnak a Műcsarnok körüli gondolatok és a sorsom alakulása. Önkéntelenül tervezek, és eszembe jutnak ötletek az intézmény jövőjéről, pedig már nincs közöm hozzá.

— Van-e szívében gyűlölet?

— Nincsen. Szerintem Török András tapasztalatlan, s eddigi tevékenysége azt is mutatja, hogy nem rendelkezik a kultúra segítéséhez szükséges felelősségtudattal. Idővel biztos fog… Fodor Gáborról nincs véleményem. Mindketten egyes személyek leváltásával foglalkoznak, ahelyett, hogy megszereznék azok bizalmát, és megnyernék őket saját programuknak, ami egy politikus működésének lényege. Azt hiszem, a Műcsarnok körül kialakult helyzet eléggé felhívhatta a miniszter figyelmét arra, hogy az eszközöket illik megválogatni, s a lehetséges módszerekkel illik tisztában lenni, és arra, hogy ez nem egy házibuli, hanem egy ország kulturális élete.

TÚRISTVÁNDY T. JÁNOS

Egy bírósági ítélet üzenete

Botrány kísérte a salgótarjáni 1956-os sortűz vádlottainak ítélet-kihirdetését. Többszörösen is. A Fővárosi Bíróság tárgyalótermében lezajlott jelenetről bőségesen beszámoltak a másnapi napilapok: *Ekrám Kemál György,* a Kommunizmus Üldözötteinek Szövetségének elnöke tojást dobott a bíróság felé, népítélettel fenyegetőzve. *Toldi Ferencet,* akinek bűnösségét a bíróság kimondta, mentők vitték el a tárgyalóteremből. Az ügyészek megsértődtek, mert *dr. Strausz János* tanácsvezető bíró nyilvánosan bírálta a vád képviselőit.

A lényegről azonban kevés szó esett. Mert nemcsak a tojásdobálás példa nélkül való az utóbbi évtizedek bírósági gyakorlatában, hanem az is, hogy magyar bíróság a nemzetközi jogra alapozva hozott elmarasztaló ítéletet. Jogász körökben napokig beszédtémává vált Strausz János háromórás briliáns indokolása, történelmi és jogi okfejtése.

A bíróság *Orosz Lajost* és Toldi Ferencet emberiség ellen elkövetett bűntett miatt öt-öt év fegyházra ítélte — ez a törvényi minimum —, három vádlott ellen megszüntette az eljárást, hét vádlottat bizonyítékok hiányában mentett fel. Az ügyészség súlyosbításért, a felmentettek elítéléséért, a védelem bűncselekmény hiányának megállapításáért fellebbezett. A tiszakécskei '56-os események vádlottait a Fővárosi Bíróság katonai tanácsa felmentette, az ügyészség fellebbezése folytán az az ügy is a Legfelsőbb Bíróságon folytatódik. Az '56-os sortüzek ügyében indult és még ezután indítandó eljárások sorsát egyértelműen az határozza meg, hogyan foglal majd állást a Legfelsőbb Bíróság büntető kollégiuma.

A védtelen, fegyvertelen tömegekre leadott sortűzben nincs társtettes vagy bűnsegéd: valaki vagy az emberekre lőtt, s akkor elkövető, vagy nem, s akkor nem bűnös. A bíróság mind a felmentés, mind a bűnösség megállapításakor bizonyítéknak tekintette a korábbi dokumentumokat, a vádlottak korábbi nyilatkozatait. Ha valaki akkor, amikor erénynek számított a tömegre tüzelni, úgy nyilatkozott, hogy ő nem lőtt vagy ott sem volt, feltehetően igazat mondott. Ha más a nyugdíjemelési kérelmében ezen érdemére hivatkozott, és a pártbizottság azt megalapozottnak is találta, el kell fogadni akkori nyilatkozatát.

Emberiség elleni bűntettet nem csak háborúban lehet elkövetni, mondta ki a bíróság, és a sokat hivatkozott genfi egyezményeken kívül utalt a New York-ira is, amely békeidőben is tiltja a fegyvertelen tömeg mészárlását, még akkor is, ha az legális kormány parancsára történik. Strausz János „történelemóráján" azonban megtudhattuk: egyetlen legális hatalomnak 1956 decemberében a szovjet megszállókat lehet tekinteni, a szovjet katonai hatóságok közigazgatási értelemben is a megszálló jogait és kötelezettségeit gyakorolták. A Kádár-kormányt csak 1962-ben ismerték el.

A salgótarjáni eseményeket nem lehet kiemelni az adott történelmi szituációból, amikor a tömegbe lövetés a tüntetések feloszlatásának rendszeresen ismétlődő módszere volt. December 8-án reggel hangzott el *Marosán György* nyilatkozata: mától kezdve nem tárgyalunk, hanem lövünk. A december 4-én, a katonai tanács ülésén készült jegyzőkönyv tanúsága szerint kimondták: gyorsan és kegyetlenül le kell számolni a tömegmozgalmakkal, tudni kell, kik azok, akik hajlandók fegyvert használni olyan tömeggel szemben is, amelyben nők és gyermekek is vannak. A sortüzek tehát nem elszigetelt véletlenek, túlkapások, hanem tudatos döntés, előre megírt forgatókönyv eredményei. Amint az sem véletlen, hogy az eseményeket követő nyilatkozatok és sajtóhíradások a sok áldozatot követelő „lövöldözést" az „ellenforradalmárok" nyakába varrják. Kinek állt érdekében az események ilyen alakulása? Végső soron a Kádár-kormánynak és a Szovjetuniónak, hogy az „ellenforradalom rémtetteire" hivatkozva legitimálja magát, illetve a megszállást.

Salgótarjánban *Darázs István* karhatalmista parancsnok azt az utasítást adta december 8-án, hogy le kell zárni az utcákat. Amikor a tömeget felszólították a távozásra, a lezárás miatt az emberek nem is tudtak elmenni a helyszínről. Alig egy órával a sortűz után készen volt a szovjet parancsnokság tényeket meghamisító röplapja, plakátja és hivatalos jelentése. Nem tudni, miért vették őrizetbe azt a két embert, akiknek kiszabadításáért a tüntetés megkezdődött, s azt sem, ki telefonálta körbe a várost, ki szervezte a demonstrációt. Ezek a tények tudatos provokációra, előre megtervezett leszámolásra utalnak. A felvonuló tömeg ellen *Saljupin* alezredes adta ki a tűzparancsot. Lehetetlen, hogy a világ egyik legszervezettebb és legfegyelmezettebb hadseregének katonái parancs nélkül tüzelni kezdtek. Bizonyíthatóan magyar karhatalmisták fegyverei is eldördültek. Két sorozatot lőttek, a másodikat már a menekülőkre, az áldozatok többségét hátulról érte a golyó.

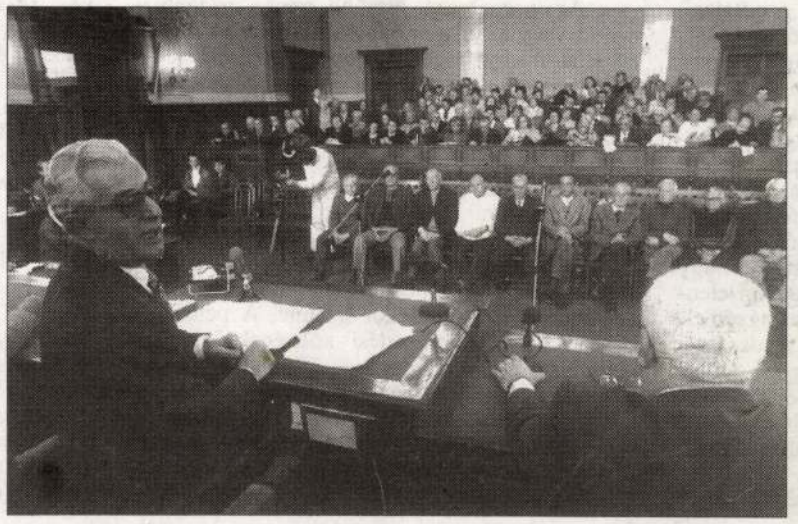

Strausz János nem hagyott kétséget afelől, hogy szerinte sem az ördögi játszma értelmi szerzői és irányítói kerültek a vádlottak padjára. A bíróság azonban csak a vádlottak felelősségét vizsgálhatja. S a tömegmészárlásért egyéni felelősséget visel mindenki, aki a védtelen emberekre irányítva fegyverét meghúzta a ravaszt. Másrészt viszont nem lehet elítélni senkit csak azért, mert jelen volt, bizonyítani kell azt is, hogy a tömegbe lőtt.

Érthető azok csalódása, akik súlyosabb ítéletre számítottak, de ebben nem a bíróság a hibás. Vajon miért nem emel vádat az ügyészség az ördögi terv értelmi szerzői és kivitelezői ellen? A történelemhamisításra, a bizonyítékok eltüntetésére volt idő, de aprólékos munkával talán fellelhetők volnának bizonyító erejű levéltári anyagok és vallomások.

Érdemes ennyi év után bűnösök után kutatni? Napjainkban is van, ahol legális kormányok, a pufajkásokéhoz hasonló „szabadcsapatok" gyilkolják a védtelen lakosságot, nőket, gyermekeket mészárolnak le. Erre semmilyen szent cél érdekében nincs mentség. Minden egyes embernek — legyen bármilyen nemzetiségű — tudnia kell, hogy előbb-utóbb az emberi igazságszolgáltatás is utoléri, ha fegyverét a fegyvertelenekre emeli, és meghúzza a ravaszt. Ez a Fővárosi Bíróság ítéletének üzenete.

ZIMBER SZILVIA

Tradíciók és segélyek nyomában

Egylet — önkéntesen és kölcsönösen

Elesett árvák segélyezésére alapította egyletét *Ács György* úr, a Magyar Királyi Államvasutak jegyvizsgálója 1875-ben. A boldog békeidők gazdagságát letörölték az esztendők a Baross téri székház homlokzatáról — a „Rudolf trónörökös egyesülete" büszke felirattal egyetemben —, helyet adva a Pizza Hut gránitburkolatának. De belül most is működik a 120 éves szervezet. *Dr. Alberti Sándor* ügyvezető elnök hosszú MÁV-os előélet után, 1991-ben, negyvenhárom évesen vette át az önsegélyező egylet vezetését, ahol tagdíjak befizetése ellenében, bizonyos események bekövetkeztekor fizettek és fizetnek ma is segélyeket a tagoknak.

— 1991-ig kizárólag a MÁV területén szerveződő, a MÁV-dolgozókat segítő tevékenység volt a célunk — említi beszélgetésünk elején az elnök. — Az 1991-es közgyűlés azonban nyitott: minden 14. életévét betöltött magyar állampolgár számára lehetővé vált a belépés. A MÁV-hoz jelenleg is él egy nagyfokú kötődés, mivel elsősorban a vasutas dolgozók és a vasutasok hozzátartozói lettek és lesznek taggá.

— Szerencsére a segélyezés soha nem volt adóköteles tevékenység... Független a nyugdíjtól és a társadalombiztosítástól. Más módon, mást akar. Az emberek önként fognak össze, hogy segítsenek a bajban, a bajbajutottakon. Önök milyen formában segélyeznek?

— Három formában... Az elsőbe a szociális és családvédelmi segélyek és szolgáltatások rendszere, a másodikba a *Rudolf Extra* segélyek és szolgáltatások, a harmadikba pedig az R—30-as balesetbiztosítás szolgáltatásai tartoznak.

— Mennyire vagyonos ez a patinás egyesület?

— 1875 után folyamatosan és fokozatosan vásároltunk bérházakat, telkeket, üdülőket. Szerencsére nem államosították ingatlanjaink nagy részét, mint a többi egyesületnek, így most sem vagyunk szegények. A forgalmunk, üzletkörünk is bővült, gazdagodott. 1990-ben új lendületet vett a biztosítási üzletágunk, mivel az Állami Biztosítóval kötött viszontbiztosítási szerződés felmondásával hozzánk került a díjtartalék fedezete. Így sikerült az önsegélyezés mellett egy önálló baleset-biztosítási formát létrehozni, amelyhez megkaptuk az Állami Vagyonügynökség engedélyét. 1991. július 1-jétől önálló szervezéses alapon indult el az „R—30" — azaz a Rudolf 30-as —, az a harmincforintos balesetbiztosítás, amely már számítógépen, kötvényen és az előírásoknak megfelelően működik. Valamikor volt az egyesületnek egy kétforintos baleset-biztosítása: ez befizetett két forint ellenében rokkantság, maradandó egészségkárosodás és halál esetén már nem tudta fedezni a tag szükségleteit. Ezért egy új baleset-biztosítási koncepciót dolgoztunk ki, amely az országban talán a legjobb feltételeket biztosítja. Ha a legszomorúbb eseményt nézzük — a halált —, akkor napi 30 forint befizetésével 240 ezer forintot fizetünk vissza a volt tagok hozzátartozóinak. Ez az összeg százszázalékos rokkantság mellett is ugyanennyi.

— Miben tartják vagyonukat?

— Egy részét készpénzben — bankokban, nagyobb részét ingatlanban. Néhány kisebb és három komolyabb üdülőnk található: Hévízen, Parádfürdőn és Hajdúszoboszlón. Pesten vendégházunk meg két nagy bérházunk is van. Utóbbiakban bérleti díjakat szedünk, bár ezek nem teljesen fedezik költségeinket.

— Mit tesznek a segélyek értékállóságának megőrzéséért?

— Minden év első negyedévében a tagsági díjak az infláció mértékével emelkednek, de ugyanakkor ugyanilyen arányban megemelkedik a segélykeret és a kifizetendő összeg is. Most a régi szerződésű tagjaink havonta maximum száz forintot fizetnek, az új, Rudolf Extra formánál négyszáz forinttól kilencszázig terjedő összeggel járulhatnak a segélyalaphoz.

— Mit tud ez a modern Rudolf Extra?

— Az említett összegtől függően az alapszolgáltatásként vállalt családalapítási, csecsemőgondozási, betegségi, temetési segély mellett mást is. Például fiatalok nyelvi táboroztatásához, családi üdültetéshez nyújt hozzájárulást. Kiegészítő szolgáltatásként lakásépítési, lakásvásárlási segély és havi járadékos nyugdíj-kiegészítő segély adására is van lehetőség. Ha valaki tíz évig havi kilencszázat fizet, úgy a jelenlegi rendszer szerint hatezret kap vissza havonta, élete végéig...

— Ön szerint jó ez a rendszer? Megéri az embereknek segélyekért kilincselniük?

— Nézze, ha száztizenkilenc évig jó volt, és most is több mint százezer tagunk van, akkor ugyebár nyugodtan mondhatom azt, hogy igen...

TÖRÖK—

Az 1993. évi XCVI. törvény — amely az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról szól — teremtette meg azt a non-profit intézménytípust, amely tagjain egymással összefogva segíthet. Az alig több mint egyéves jogszabály praeambuluma kimondja: „A szociális biztonság erősítése sürgető társadalmi érdek. A szociális biztonságot szolgáló rendszerek újjáépítése a szolidaritás, a rendszerszerűség, a kiszámíthatóság és az önkéntesség elve alapján a szociális piacgazdaság kiépítéséhez nélkülözhetetlen."

Jelenleg már több mint hetven ilyen pénztár működik szerte az országban, különféle típusra szakosodva: a kiegészítő szolgáltatást nyújtó tagdíjpénztár; a munkanélküliek, keresőképtelenek, egyéb szociálisan rászorultak támogatására alapított önsegélyző pénztár; az egészségvédő programok szervezésére, finanszírozására létrejött egészségpénztár. E három típus közül egy adott pénztár csak az egyikben tevékenykedhet. Működésüket a pénztárfelügyelet ellenőrzi.

Kerekes Katalin

Legújabb forma: a kockázatmentes nyugdíjpénztár

A Magyar Hitel Bank Rt. Szabadság téri székházában az ügyvezető igazgató — *Horváth Béláné* — tájékoztat a tízhónapos, önkéntes, kölcsönös nyugdíjpénztár eddigi működéséről. Először a pénztár keletkezésének motivációiról, az alakulás szándékairól kérdeztük.

— Tavaly március 22-én huszonhárom banki dolgozó mint alapító tag hozta létre pénztárunkat az alakuló közgyűlésen. Ma az ezeregyszáz főt számláló tagságunk nagy része harmincöt és negyvenöt év közötti... Talán azért, mert ez a korosztály már „közelebb" áll a nyugdíjbavonuláshoz, és szívesebben gondol a „gondtalan" évekre, évtizedekre. A jövőért való aggódás, gond persze mindenkiben közös. Az igény egyre fokozottabban munkál, hogy az egyén a társadalomban elfoglalt helyzetét stabilizálja, hogy önmaga és családja szociális biztonságát megteremtse. A társadalombiztosítás kötelező és alapvető szolgáltatásokra szerveződött és szerveződik, megtartva az állam közvetlen felelősségét is. Ezzel párhuzamosan egyre fokozódó vágy jelenik meg a társadalom tagjai részéről, hogy helyzetüket — figyelembevéve a gazdaság jelenlegi állapotát, jövőbeli lehetőségeit s az egyén elvárásait — a társadalombiztosítási rendszernél magasabb színtű szolgáltatással tegyék jobbá, még azon az áron is, hogy az önbiztosítás bizonyos mértékű anyagi terheit el kell hordozniuk. Az önbiztosítás egyik lehetősége a célzott előtakarékosság.

— Kik lehetnek tagok az önök pénztárában?

— Bárki nem léphet be hozzánk, csak azok a munkavállalók, akiknek erre az alapszabály lehetőséget biztosít. Az MHB Rt. nyugdíjpénztára munkahelyi szerveződésű. Az országban persze vannak területi szerveződésű pénztárak is, amelyekbe bárki bármikor beléphet. A tagnak elsősorban díjfizetési kötelezettsége van abban a tagdíjkategóriában, amelyet ő választ. A munkáltató — a törvény által előírtak szerint — minden dolgozónak egységesen megállapított hozzájárulást fizet.

— Miért éri meg belépni egy ilyen nyugdíjpénztárba?

— Az önsegélyezés olcsóbb, mint a magánbiztosítás vagy az egyéni előtakarékosság. A dolgozó által fizetett tagdíj kiegészül az említett — 1500 forintos — munkáltatói hozzájárulással. A jövedelemadó-törvény a pénztárak részére biztosított kedvezmények tekintetében pozitívan változott 1995-ben. A magánszemély a fizetendő és megállapított adójából vonhatja le a teljes tagdíj ötven százalékát, évi százezer forintig, ezáltal a havi kiszámított adóelőleg csökken. A pénztártag javára a munkáltató által tett befizetés jövedelemnek számít, ennek ellenére a munkavállalónak nem kell tb-járulékot fizetnie. A pénztár a befolyt pénzt a működési költségek levonása után elsősorban biztonságos államkötvényekbe fekteti. A pénztárból a tag részére történő kifizetések, szolgáltatások adómentességet élveznek.

— Infláció, értékállóság, kockázat és garancia. Összeegyeztethető fogalmak-e ezek a pénztár működése során?

— Ez egy kis kockázatú, hosszú távú befektetésként is felfogható, amely versenyképes az inflációval és értékálló. A számítások azt mutatják, hogy a munkavállaló által befektetett összeg több mint a duplájára kamatozik, vagy más szavakkal: a nettó befektetés kétszeres értékkel kamatozik. A törvényi előírások betartása ugyanakkor garantálja, hogy a megtakarítás jelentős része — esetleg egésze — államilag garantált értékpapírokban, kötvényekben kerüljön befektetésre.

Bölcs előrelátás, a törvény ismerete lehetővé teszi az optimális döntést, hogy érdemes-e kis létszámú munkahelyi szerveződést létrehozni, vagy eleve csatlakozni kell egy nagyobb szerveződéshez. Ez a probléma minket nem érint, hisz a bankunk több ezer főt foglalkoztató országos hálózattal rendelkezik.

— Rentábilis-e a pénztár mint üzleti vállalkozás?

— A nyugdíjpénztár nem üzleti vállalkozás... Törvény által előírt non-profit elv alapján működik, ami azt jelenti, hogy eredményét csak az alaptevékenység érdekében használhatja fel, s azt sem osztalék, sem részesedés formájában nem fizetheti ki.

— Célszerű-e viszontbiztosítást kötni?

— Most még sok mindent nem lehet tudni. Vannak és felmerülhetnek még olyan kérdések, amelyeket majd az alakuló pénztárak sokasága dönt el és old meg...

A MÚZEUMOK ÉJSZAKÁJÁN

a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága
tisztelettel meghívja Önt és kedves családját a

SZEMTŐL SZEMBEN

Önarcképek, művészportrék és kettős arcképek a XX. századi szentendrei festészetben

című kiállítás megnyitójára

Válogatás
Anna Margit, Ámos Imre, Bánáti Sverák József, Bánovszky Miklós, Barcsay Jenő, Boromisza Tibor, Czimra Gyula, Czóbel Béla, Deli Antal, Diener Dénes Rudolf, Gadányi Jenő, Gráber Margit, Heintz Henrik, Ilosvai Varga István, Jeges Ernő, Kántor Andor, Kelemen Emil, Kmetty János, Korniss Dezső, Mattioni Eszter, Miháltz Pál, Onódi Béla, Paizs Goebel Jenő, Perlrott Csaba Vilmos, Pirk János, Rozgonyi László, Vajda Lajos, Vajda Júlia és Vörös Géza műveiből.

2005. június 25. szombat 20.30 óra
Szentendrei Képtár
(2000 Szentendre, Fő tér 2-5.)

A kiállítást megnyitja:
DR. KESERŰ KATALIN
művészettörténész,
az Ernst Múzeum igazgatója

A kiállítás megnyitójára ingyenes buszjárat indul több múzeum érintésével Budapest Batthyány térről 19 órakor.
(Visszaindulás 11.20 és 02.20 órakor.)

A kiállítás megtekinthető 2005. június 25-től október 2-ig, hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig, június, július és augusztus hónapokban péntek, szombat, vasárnap meghosszabbított nyitva tartással 20 óráig.

AT THE NIGHT OF MUSEUMS

The Directorate of the Museums in Pest County requests the pleasure of your company at the opening of the exhibition

FACE TO FACE

Self-portraits, artist portraits and double portraits in the 20th century painting of Szentendre

Selection from the works of
Margit Anna, Imre Ámos, József Bánáti Sverák, Miklós Bánovszky, Jenő Barcsay, Tibor Boromisza, Gyula Czimra, Béla Czóbel, Antal Deli, Rudolf Diener Dénes, Jenő Gadányi, Margit Gráber, Henrik Heintz, István Ilosvai Varga, Ernő Jeges, Andor Kántor, Emil Kelemen, János Kmetty, Dezső Korniss, Eszter Mattioni, Pál Miháltz, Béla Onódi, Jenő Paizs Goebel, Vilmos Perlrott Csaba, János Pirk, László Rozgonyi, Lajos Vajda, Júlia Vajda and Géza Vörös.

20.30, 25 Saturday, June 2005
Szentendrei Képtár
(2000 Szentendre, Fő tér 2-5.)

Opened by:
DR. KATALIN KESERŰ
art historian,
Director of Ernst Museum

The exhibition can be visited 25 June to 2 October 2005 Tuesday to Sunday, 10 a.m. 6 p.m. In June, July and August on Friday, Saturday and Sunday extended opening time till 8 p.m.

From Budapest, Batthyány Square, a free coach starts at 7 p.m. calling at other museums as well. (Return to Budapest at 11.20 and 02.20)

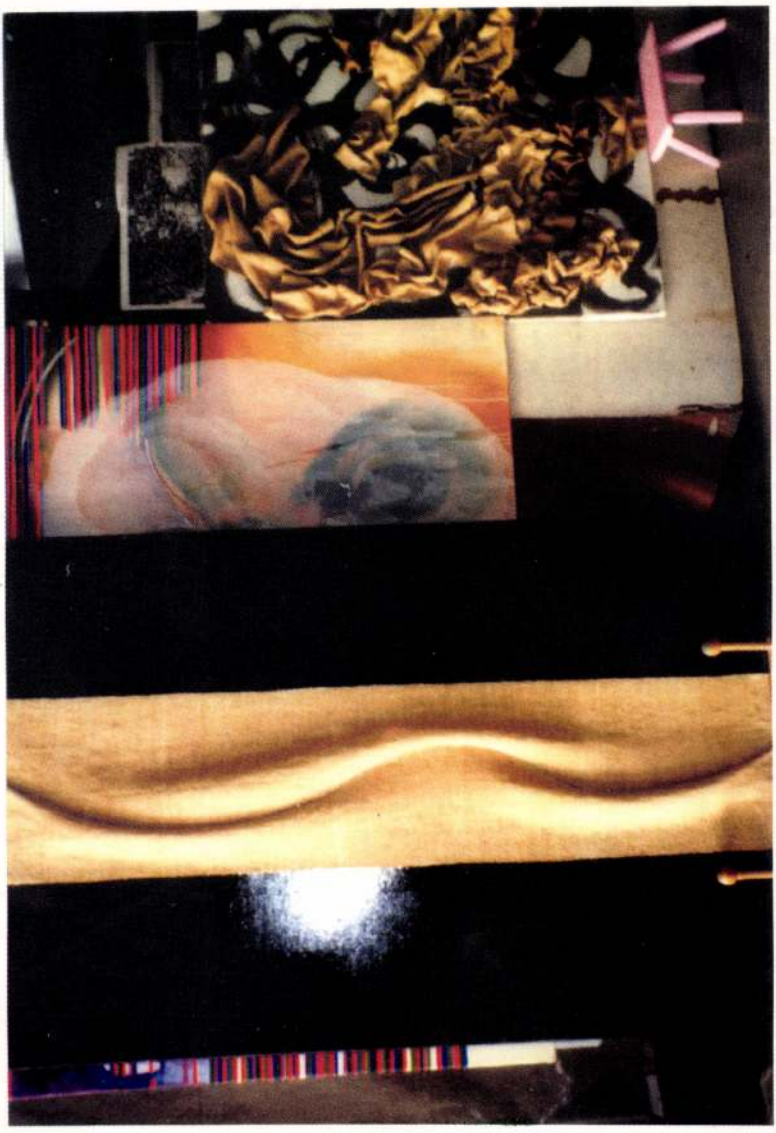

Kesenë Sloua

Budapest Galéria

A művész felvétele.

A Budapest Galéria tisztelettel meghívja Önt

KESERÜ ILONA

festőművész

kiállításának megnyitójára
1997. március 14-én (péntek) 18 órakor
a Budapest Kiállítóterembe
(Budapest V., Szabadsajtó út. 5.)

•

A kiállítás megnyitóján VIDOVSZKY LÁSZLÓ zeneműve hangzik el.

A kiállítás 1997. április 13-ig tekinthető meg hétfő kivételével naponta 10-18 óráig.

KESERŰ Katalin: Decorative arts as sources of architectural symb
olism. = The Journal of teh Decorative Society, No. 11, 1987 21
- 26. ill.

Bp.,Mücsarnok KESERŰ Katalin

P.SZABÓ Ernő: A naponta elénk kerülő uj dolgokból kell kiépiteni közös világunkat : Beszélgetés Keserü Katalinnal. = Uj Magyarország, 1992. dec.11. 10 p.

KESERŰ Katalin

Bp., Műcsarnok

P.Sz.E.: Műcsarnok - műhelygondolat /Keserű Katalin sajtótájékoztatója/. = Új Magyarország, 1992. nov.5. 10.

elmondtam, és az öreg

óval igen, nagyon nagy

agy hát Proust-ot, tehát

voltak, hogy beszélgetve,

z egy nagy élményünk vol

e, a Varázsghegyet, a Dok

elte, nagyon jónak tartott

korábban a skandinávok

indberget, Ibsent, de

nagyon nagyon nagyon ur

var mondjuk irókkal vagy

ist Milánnal jóba volt,

ónyvét, azt kicsit ugy

csról sem, a Lukácsot n

KESERŰ Katalin

Bp., Műcsarnok

(devich): Új igazgató a Műcsarnok élén. = Magyar Nemzet, 1992. nov.5. 10.

[Keserű Katalin]

nlek is meg nem, amit szügségszerűn
, ugy érzem, megmentett az absztrak
t arra, hogy .....renddel
zzel olvasod a levelem, s azt gondol
ért irok. Gondolj amit akarsz, ne
hamem ugyanugy magamnak is tarto-
utottam oda, ahol 49-ben voltun
em ..... magamnak tartozom ve
it akartam vele elmondani. Ölel
uációra , tehát mondjuk egy ily

eket, tehát ebbe a

KESERŰ Katalin

Bp.,Műcsarnok

BOJÁR Iván András: Katalinváltás a Műcsarnokban : Aki volt: Néray Katalin. Aki lesz: Keserű Katalin /interjúk/. = Magyar Narancs, 1992. november 12, 36 - 37., ill.

és ott voltunk és bekapcsol
következő mondat: "lábbal t
gyeltünk és akkor mondta a
juliusi beszéd volt, és akk
rettentően összevesztünk, a
hogy ez trockizmus és ....
mondtam én, és egy nagyon n
ezt ugy éreztem, hogy ez eg
donképpen megváltozott lény
jöttek vissza ilyenek, és a
egész szituáció.
B.L. A te szerepedet, a par
pedet eddig ismertetted, ez
N.L.: Az annyiban változott
Azt lehet mondani, tehát ig

HUMAN PROFIL
Személyzeti Tanácsadó Iroda

Országos hálózatú neves pénzintézet belvárosi fiókjába, kiemelt szakmai feladatra lehetőleg banki, pénzintézeti gyakorlatot szerzett felsőfokú szakirányú iskolai végzettségű munkatársakat keresünk

HITELÜGYI ÉS KOCKÁZATKEZELŐ FŐMUNKATÁRSI MUNKAKÖRBE.

Jelentkezését a 155-7560-as és a 202-4800-as telefonszámokon várjuk.

HA VAN EGY ÓRÁJA, LEHET EGY NOKIÁJA !

... ILLETVE:
NOKIA 2110
MOTOROLA 7200
MOTOROLA 8200
ERICSSON GH-198
ERICSSON GH-337
SIEMENS S3+

VALAMINT GSM TELEFONOK TARTOZÉKAINAK NAGY VÁLASZTÉKA, KEDVEZŐ ÁRON !

De ha nincs egy órája, akkor munkatársaink készséggel felkeresik önt és tájékoztatják a GSM telefonok által nyújtott lehetőségekről.

PANNON GSM
Az élvonal.
Hivatalos viszonteladó

MIKROPO IRODATECHNIKA
1065 Budapest, Nagymező u. 47. • Tel.: 153-0111 • Fax: 269-0151

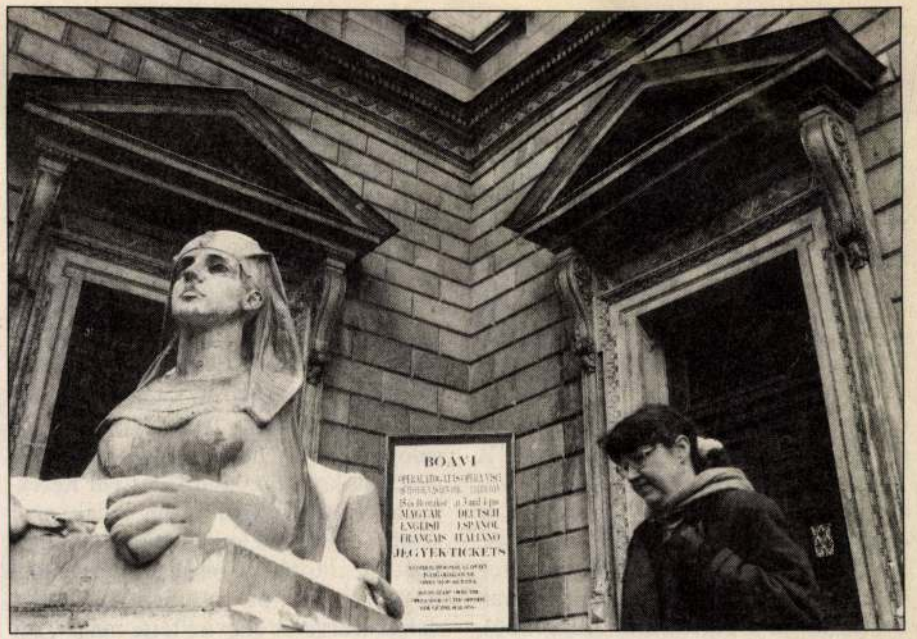

Operaházi bejárat. A kultusztárca szfinxpontjai

február 2-án zárul le, s addig a tárca „konkrétumokkal nem szolgálhat".

A helyettes államtitkár e beszélgetésen azt is elmondta, kímélendő Keserű Katalin emberi és művészettörténészi presztízsét, még január 5-én felkereste az igazgatónőt, s felajánlotta neki: egyezzenek meg, s távozzon önként. Keserű Katalin azonban nem állt kötélnek, s leváltására ezután került sor. Török András szerint egyébként a közalkalmazotti törvény nem írja elő a lépés indoklását, függetlenül attól, hogy az igazgatónő annak idején pályázaton nyerte-e el állását, avagy sem. Keserű Katalin nem volt hajlandó nyilatkozni a HVG-nek – betegségére hivatkozott –, mindössze annyit mondott: „Török Andrásnak nem állt jogában felmentenie, ráadásul érvei is látszólagosak. Gyakorlatilag nem indokolta meg a döntését."

Neves képzőművészek – névtelenséget kérve – elmondták, az MKM indokai „leplező szándékkal" születtek. Probléma szerintük „sokkal inkább a leváltott igazgatónő művészeti koncepciójával" volt. Bizonyítékul az Ernst Múzeumban és a Palme Házban 1992–1993-ban tartott kiállítások – szerintük – színvonaltalan megrendezését, s azok kritikai visszhangját hozták fel. Ráadásul Keserű Katalin épp szakmai elképzelései miatt lett a kultusztárca három évvel ezelőtti pályázatának nyertese...

Hasonló szakmai indokok miatt látja időszerűnek Török András a Nemzeti Színház igazgatócseréjét is – igaz, Ablonczy László, aki 1994 tavaszán egy MKM-pályázaton megerősíttetett direktori székében, három hónap próbaidőt kapott Fodor Gábor kultuszminisztertől, sőt a tárca vezetője a sajtóban a minap azt is kijelentette, hogy tervei vannak a Nemzeti Színház jelenlegi direktorával. Minderről azonban közelebbit Ablonczy Lászlótól sem tudtunk meg, aki azzal a hivatkozással utasította vissza lapunkat, hogy eddig sem nyilatkozott senkinek.

A Nemzetiével ellentétben a Magyar Állami Operaház főigazgatója, Ütő Endre még ebben az évben bizonyosan feláll a székéből, megbízatása ugyanis 1995 decemberében lejár. „Távozásomat véglegesnek gondolom" – nyilatkozta a HVG-nek. Tervezett döntését megerősíti „kenyéradó" miniszterének azon kijelentése, hogy szívesen látnának új vezetőt az Opera élén. Ütő Endre egyértelműen vezetői jogkörének felsőbb csorbításával, valamint a tárca nadrágszíjszorító intézkedéseivel magyarázza a kiábrándultságát. Az Operaház főigazgatója mellett tevékenykedő fő-zeneigazgató és a főrendező ugyanis 1994. január 1-jétől egyetértési joggal ruháztatott fel művészeti kérdésekben. „Így gyakorlatilag minden egyes ügyben egyezkednem kell velük, mivel nálunk a pénzügyektől kezdve a bejárati zár reparálásáig minden ügy művészeti" – mondja Ütő Endre. Az anyagiakat tekintve: a nemzet dalszínháza 1993. január 1-je óta egy fillér művészeti támogatást sem kap; a bérköltségeket (tavaly 900 millió forint) igen, a produkciós kiadásokat (tavaly 120 millió forint) viszont az idén sem állja az állami büdzsé. ●

KESERŰ KATALIN

az állami támogatásuk mellett Sebestyén Péter, aki „optimistán" úgy látja: „50 éven belül nem fogunk tudni komoly eredményeket fölmutatni".

A múlt évben megalakult Civil Kerekasztalt a Horn-kormány is tárgyalópartnerként fogadja el; képviselőiket a miniszterelnök is fogadta. A kezdeti sikeres indulást azonban némileg beárnyékolja, hogy az egyik alapító szervezet – 12 gyűjtőszervezet csatlakozott a kerekasztalhoz –, a Társadalmi Kamara néhány hete kilépett belőle. Szabó Mikós Táka-elnök szerint azért kényszerültek erre a lépésre, mert nem volt egyenjogúság a kerekasztal résztvevői között. A „bennmaradt" szervezetek vezetői közül viszont többen Szabó Miklós egyéni akciójának minősítik a Táka kilépését, emlékeztetve rá, több nagy létszámú civil szervezet korábban éppen arra hivatkozva vált ki a Társadalmi Kamarából, hogy annak vezetői nemegyszer a tagszervezetek egységes álláspontjaként tüntették föl saját véleményüket. Nevük elhallgatását kérő civil mozgalmi vezetők úgy vélekednek, a Táka most „előzni akar". Erre szerintük lehetőséget ad az általa működtetett képviselői klub, amelynek jelenleg 31 – javarészt MSZP-s – országgyűlési képviselő a tagja, és amelyet több miniszter is látogat.

Szabó Miklós nem vitatja, hogy Horn Gyula miniszterelnök külön is elismerte a Táka érdemeit, ám cáfolja, hogy a hatalom pozitívan megkülönböztetné őket. A Táka-vezető szerint a megoldás az lenne, ha a Civil Kerekasztal helyett új intézmény jönne létre a kormánnyal való, pontosan nem körvonalazott tárgyalások koordinálására. A Civil Kerekasztal résztvevői viszont úgy látják, erre semmi szükség. Életképességük mellett saját legutóbbi ülésükkel érvelnek, hogy tudniillik ott „minden nagy társadalmi szervezet képviseltette magát, sőt hárman még a Társadalmi Kamarától is jelen voltak". DOBSZAY JÁNOS

Tárcaalattiak

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium munkáltatói jogkörébe tartozó kulturális intézmények listája tárcafőosztályonként.

KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐOSZTÁLY: Képző- és Iparművészeti Lektorátus, Kiállítási Intézmények (Műcsarnok)

KÖZGAZDASÁGI ÉS ÖNKORMÁNYZATI FŐOSZTÁLY (a szakmai főosztályok egyetértésével): Könyvtárellátó Vállalat, Magyar Cirkusz és Varieté

KÖZGYŰJTEMÉNYI FŐOSZTÁLY: Helikon Kastélymúzeum, Iparművészeti Múzeum, Magyar Filmintézet, Magyar Nemzeti Galéria, Magyar Nemzeti Múzeum, Magyar Országos Levéltár, Magyar Természettudományi Múzeum, Néprajzi Múzeum, Országos Idegennyelvű Könyvtár, Országos Műszaki Múzeum, Országos Széchényi Könyvtár, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Petőfi Irodalmi Múzeum, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szépművészeti Múzeum

KÖZMŰVELŐDÉSI FŐOSZTÁLY: Magyar Művelődési Intézet

KÜLKAPCSOLATOK FŐOSZTÁLYA: Collegium Hungaricum (Bécs), Kulturális Tanácsosi Hivatal (Kairó), Magyar Akadémia (Róma), Magyar Ház (Berlin), Magyar Intézet (Párizs és Szófia), Magyar Kulturális és Tájékoztatási Központ (Stuttgart), Magyar Kulturális Központ (Pozsony és Prága), Magyar Kulturális Intézet (Bukarest és Varsó), Magyar Kulturális és Tudományos Központ (Helsinki), Magyar Kulturális, Tudományos és Tájékoztatási Központ (Moszkva), Magyar Tájékoztatási és Kulturális Központ (Delhi)

SZÍNHÁZ-, ZENE- ÉS TÁNCMŰVÉSZETI FŐOSZTÁLY: Budapesti Kamaraszínház, Budapest Táncegyüttes, Interart Fesztivál Center, Játékszín, Magyar Állami Népi Együttes, Magyar Állami Operaház, Nemzeti Filharmónia, Nemzeti Színház, Rock Színház, Táncfórum

KULTUSZAKCIÓK

Felszínjáték?

A minisztérium szakmai okokra hivatkozik, a parlamenti ellenzék viszont egyenesen a kultúrháború folytatásának, tisztogatásnak tekinti a Műcsarnok igazgatónőjének leváltásával, a Nemzeti Színház igazgatója állásának elbizonytalanításával indult, hamar botrányossá duzzadt „kultuszügyet".

Igaz ugyan, hogy a három éve felújítás miatt zárva tartó Műcsarnok múlt pénteki háznyitó ünnepségét még Keserű Katalin elképzelései szerint tartották meg, de ő ezt már nem az intézmény igazgatójaként asszisztálhatta végig. Előző nap, azaz január 19-én ugyanis a Művelődési és Közoktatási Minisztérium (MKM) hivatalosan is leváltotta posztjáról, s a helyére megbízott igazgatóként a Műcsarnok eddigi második emberét, Pilaszonovics Irént nevezte ki. (A tárca munkáltatói jogkörébe tartozó kulturális intézmények listáját lásd keretes írásunkban.)

A rövid idő alatt kisebbfajta kulturális és politikai botrányt kavaró intézkedést a végrehajtója, Török András helyettes államtitkár Keserű Katalin vezetői alkalmatlanságával magyarázta. Eszerint az 1992 novemberében pályázat útján kinevezett művészettörténész amellett, hogy „a felettes szervvel, azaz a művelődési minisztériummmal sem tartotta megfelelően a kapcsolatot", vétett a bizonylati fegyelem ellen, nem kommunikált munkatársaival, nem volt beszélő viszonyban a Műcsarnokban tevékenykedő Közművelődési és Közgyűjteményi Dolgozók Szakszervezetének megbízottjával. Mindemellett a tárca külön felszólítása ellenére sem kötött biztosítást bizonyos nagy értékű műalkotásokat tartalmazó szállítmányra (tavaly októberben ugyanis szállítás közben 7 millió forint értékű Enzo Cucchi-grafika égett el), ráadásul a Műcsarnok kollektívszerződés-tervezete sem került időben az illetékes minisztériumi asztalokra. Török András, tisztázandó a félreértéseket, e héten, hétfőn ugyan rendhagyó háttérbeszélgetésre hívta meg az érdeklődő újságírókat, ám ezen kiderült, az indokok nagy része mindössze „nem kommunikálható" személyes benyomás, illetve élmény. A már említett érvek alapja pedig egy még tavaly novemberben elkezdett, a Műcsarnok tevékenységét górcső alá vevő úgynevezett komplex vizsgálat, amely csak

Tábla a Műcsarnok II. kapujánál. Igazgatóváltás mögékerüléssel

2000 II 2

Pályáztatott kiállítások

Keserü Katalin lesz az Ernst Múzeum Kht. igazgatója

Rockenbauer Zoltán kulturális miniszter kedden döntött arról, hogy *Keserü* Katalint, az Eötvös Loránd Tudományegyetem művészettörténeti tanszékének docensét nevezi ki a közeljövőben megalakuló Ernst Múzeum Kht. igazgatójának. Keserü Katalin szakterülete a XX. század építészete, képző- és iparművészete, több mint húsz éve rendez kiállításokat. A kht.-nak a Műcsarnokról leváló Ernst Múzeum mellett része lesz a Dorottya utcai kiállítóterem is. Az igazgató a kht. megalakulásától számított 30 napon belül foglalhatja el helyét. Megbízatása öt évre szól.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma tavaly december 26-i beadási határidővel hirdetett pályázatot az igazgatói állásra. A nyertes feladata „a XX. századi és kortárs művészeti kiállítói, kiadói és közművelődési tevékenység irányítása, bel- és külföldi kapcsolatok kialakítása és fenntartása, távlati működési koncepció kidolgozása és a múzeum építészeti rekonstrukciójának koordinálása". Az állásra tízen pályáztak. A miniszter neves művészettörténészekből, festőművészekből és a társművészetek képviselőiből, valamint múzeumigazgatókból álló, 13 tagú kuratórium javaslata alapján hozta meg döntését.

Keserü Katalin 1992 őszétől 1995 januárjáig a Műcsarnok igazgatója volt, eltávolítása nagy vihart kavart. Mostani kinevezését hírül véve arról kérdeztük, milyen programmal pályázott.

Keserü Katalin: Minden tervem megvalósításához kutatások is kellenek

MAGYAR NEMZET – ARCHÍV

Az új igazgató a XX. századi és a kortárs művészet bemutatóhelyének tekinti a két kiállítóteret. Mivel az Ernst Múzeumnak ma már nincs önálló gyűjteménye, s nincs munkatársgárdája sem, miután leválik a Műcsarnokról, Keserü Katalin szorosan együtt akar működni azokkal a múzeumokkal, amelyeknek van saját gyűjteményük, és pályáztatással kívánja megoldani a kiállítások létrehozatalát. Pályázhatnának művészek és szakemberek, beleértve a friss diplomás, doktori disszertációjukat készítő pályakezdőket is, akik új tudományos eredményeiket hasznosíthatnák. A tárlatokhoz társművészeti programok is járulnak majd. Folytatni szeretné a Műcsarnokban megkezdett Közép-Európa-programját, és fontosnak tartja a távol-keleti kapcsolatokat. Kiállítássorozatot képzel el a nőművészek munkáiból, XX. századi építészetünkről (nemcsak az építészeket, hanem egyes épülettípusokat is bemutat majd), Budapest kultúrájáról a századfordulótól kezdve. Megpróbálja rekonstruálni a múzeum alapítójának, Ernst Lajosnak és másoknak a gyűjteményeit, és fontosnak tartja, hogy foglalkozzanak a környezettel kapcsolatos művészi tevékenységgel (a városrehabilitációkkal összefüggésben felmerülő problémákkal, például a városi és a természeti környezet összehangolásával). Feltárandónak tartja, mit hoztak művészek hozzánk a XX. századi „népvándorlás" során, mit vittek el tőlünk az innen távozók, és teret kíván adni a határainkon túli magyarok művészetének is.

Minden programpontjának megvalósítása kutatásokat is igényel – hangsúlyozza Keserü. De még nem látja világosan, hogyan alakítható ki olyan finanszírozási rendszer, amely alkalmas arra, hogy fedezze a kutatások, a kiállítások, a hozzájuk kapcsolódó nemzetközi konferenciák és a katalógusok kiadásának összes költségét. Meg van győződve arról, hogy színvonalas és érdekes szakmai és kulturális közélet csak mindennek az egybefogásával képzelhető el. **(ferch)**

TELEVÍZIÓ

MTV 6.00 Naprakész 9.05 A bestia 10.00 A nagyköret férje 11.10 A Guldenburgok öröksége 12.00 Déli harangszó 12.01 Hírmagazin. Híradó. Körzeti híradók. Lezáratlan akták 12.58 Hírek 13.00 Hrvatska kronika 13.30 Ecranul nostru 13.58 Hírek 14.00 Rosszcsont kalandjai 14.30 Utánam, srácok! 15.00 Hírek 15.05 Megperzselt szívek 18.58 Hírek 16.00 Einblicke 16.30 Éretlenek 16.58 Hírek 17.00 Twist Olivér 17.30 Tanúságtevők 17.50 Körzeti híradók 18.00 Híradó 18.15 Théma 18.30 Rajongó 19.00 Mindent a szerelemért 19.30 Híradó 19.50 Sporthírek 20.00 Showtár 20.30 Én, a világos meg a sötét 22.05 Híradó 22.10 Aktuális 22.35 Fogadóóra 23.05 Levelek Liv Ullmanhoz 0.50 Bank utca

MTV 6.00 Naprakész 9.05 Remekművek 10.00 Kína, kínai szemmel 10.25 Benyovszky Móric és a malgasok földje 11.00 Bűnügyi magazin 11.30 Telemázli 12.00 Déli harangszó. Specht tanár úr 12.45 Néprajzi értékeink 13.00 Hírmagazin. Híradó. Körzeti híradók. Lezáratlan akták 13.35 Aktuális 14.00 Aranyfüst 15.30 Szabad verseny 16.00 Iskola utca 17.30 Sorstársak 18.00 TS 19.40 Esti mese 20.00 Híradó. Sporthírek 20.30 Theremin 21.35 Vízi zsaruk 22.20 A serfőző 23.15 Záróra

DUNA TV 9.00 Reggeli muzsika 9.15 Radnóti Miklós: Naptár 10.25 Cherbourgi esernyők 11.50 Vers 12.00 Déli harangszó. Híradó. Lapozó 12.20 Esti kérdés 12.30 Pop-sa-rock 13.00 Amiről a kövek mesélnek 13.20 (kis)Mamaklub 13.50 Anziksz 14.05 Világhajó 14.35 Expedíció hét kontinensen át 15.05 Mesélő cégtáblák 15.35 Különóra 16.30 Hungaria Litterata 17.00 Well on the Way 17.30 Gyerekek a nagyvilágból 17.35 Mese: Doktor Hangyás 18.00 Napóra, benne: Híradó 18.55 Hej, hej, helyes beszéd! 19.00 Régiók 19.30 Esti kérdés 19.45 Eltűnt személyek irodája 20.35 Impressziók 20.45 Rendőrségi magazin 21.30 Híradó. Sportpercek 22.00 Navigátor 22.55 A teremtő kéz 23.10 In memoriam Kaposi Tamás 23.50 Sportképek extra 0.15 Híradó. Vers

tv2 6.00 Reggeli kiadás 6.30 Jó reggelt, Magyarország! 8.30 Gazdagok és szépek 8.55 Riviéra 9.25 Baba-mama magazin 9.50 Zoom 10.50 Közvetlen ajánlat 11.20 Háló-világ 11.55 Follov me 12.10 Édes hármasban 12.35 Riviéra 13.00 Kirakós játék 14.45 Gazdagok és szépek 15.10 Az akciócsoport 16.00 Sunset Beach 16.45 Samantha 17.40 Luz Maria 18.30 Tények 19.00 Szerencsekerék 19.30 Rosalinda 20.40 A vipera 21.45 Jó estét, Magyarország! 22.30 Határtalan 23.00 A szeretet próbája 0.35 Háló-világ 1.10 Vers éjfél után

RTL KLUB 6.00 Topshop 6.30 Reggel 8.55 Receptklub 9.05 Barátok közt 9.35 Az első csók 10.25 Topshop 10.55 Dallas 11.50 Delelő 12.30 Receptklub, utána: Mire gondolok? 13.00 Hírek 13.50 Klipklub 14.20 Kész átverés 14.35 Az első csók 15.25 Második csók 15.50 Celeste, utána: Mire gondolok? 16.40 A farm, ahol élünk, utána: Mire gondolok? 17.40 Titkok és szerelmek 18.30 Híradó 18.50 Fókusz 19.20 Üzenet 19.25 Barátok közt 19.50 Légimentők 20.45 Perpatvar 21.45 Pokoli szolgálat 22.35 Este 22.55 Pont hu 23.25 Jogában áll hallgatni 0.15 Antenna 0.45 Fókusz 1.10 Divatklip

TV3 5.50 Nap-kelte 9.05 Santa Barbara 10.00 Közvetlen ajánlat 13.40 Egy nő a háborúban 15.50 Jövőnéző 16.20 Cinema 16.50 Beverly Hills 17.40 Űrháború: 2063 18.30 Cheers 19.00 Hír 3 19.30 Kaliforniába jöttem 20.00 Bombasiker 21.30 Ügyvédek 22.20 Hír 3 22.50 Kisvárosi rejtélyek 23.15 Cinema

MAGYAR ATV 16.21 Vendég a Tv 11 18.00 A Magyar ATV hírműsora 18.30 Művelődési kalauz 18.40 Érdekességek a nagyvilágból 19.10 Hírek öt percben gyerekeknek 19.15 Magyar mesék 19.25 Príma torna 19.30 Popkalapács 20.05 Szoknyás Faust 22.00 A Magyar ATV hírműsora 22.30 Lapszemle 22.35 Művelődési kalauz 22.45 Kisfilmek a nagyvilágból

EUROSPORT 8.30, 17.00 Labdarúgás 12.00 Bb Világkupa 13.30 Sífutó Világkupa 15.30 Természetes pályás szánkó Világkupa 16.00 Országúti kerékpárverseny 21.00 Aerobik 22.00 Miss Fitness Universe 23.00 Mókás sportok 24.00 FIS hódeszka Világkupa

FŐVÁROSI MOZIK, FEBRUÁR 3-TÓL

A hét filmbemutatói

ZUHANÁS (Random Hearts). Színes, feliratos, amerikai film*. Átrium, Campona Ster Century, Cineplex Odeon, Cinema City, Corvin filmpalota, Duna, Hollywood Multiplex Duna Plaza, Lurdy Ház, Westend Ster Century

ROSSZFIÚK. Színes, magyar film**. Campona Ster Century, Cineplex Odeon, Corvin filmpalota, Hollywood Multiplex Duna Plaza, Lurdy Ház, Metró, Westend Ster Century, Puskin,

f11. Harcosok klubja (am.)*** n3, 5, h8, f11. 5–6-ig de. h12 is. Jeanne d'Arc – Az orléans-i szűz (am.)* f2, 5, f9. Tarzan (mb. am. rajzfilm) f3, f5, 5–6-ig de. 11 is. KicsiKém – Austin Powers 2. (am.)* f7, f9, éjjel f11. Asterix és Obelix (mb. fr.) n2, f4, h6, 8, éjjel n11. 5–6-ig de. 11 is. Amerikai pite (mb. am.)** 2, 4, 6, 8, este 10. 5–6-ig de. 12 is

CORVIN BUDAPEST FILMPALOTA

Sas Tamás: Rosszfiúk (magy.)** de. n11, 12, 2, 4, 6, 8, este 10.

is. Egy sorozatgyilkos nyara (am.)*** 7, 3–6-ig és 8–9-ig este 10 is. Stigmata (am.)** Premier előtt! 4–5-ig éjjel n12. Harcosok klubja (am.)*** n3, 5. 3–6-ig és 8–9-ig 8, éjjel h11 is. 5–6-ig de. f12 is. Star Wars I. rész – Baljós árnyak (mb. am.) du. h1, 5–6-ig de. 10 is. Hatodik érzék (am.)** n4, f6, h8, este 10. 4–5-ig éjjel n1 is. Jeanne d'Arc – Az orléans-i szűz (am.)* 2, n6, n9. 5–6-ig de. 11 is. Amerikai pite (mb. am.)** du. n1, f3, h5, 5–6-ig de. 10 is. Asterix és Obelix (mb. fr.) du. n1,

ig este f10. Harcosok klubja (am.)*** de. f12, n3, 5, 8. 4–5-ig éjjel 11 is. A Napfény íze (mb. magyar–német–kanadai–osztrák, Szabó I.)* de. 10, f2, 5, f9. 4–5-ig éjjel 12 is. Jeanne d'Arc – Az orléans-i szűz (am.)* de. 11, n3, f6, 9. 4–5-ig éjjel 12 is. Hatodik érzék (am.)** de. 11, f2, h4, 6, n9, éjjel f11. 4–5-ig éjjel h1 is. Asterix és Obelix (mb. fr.) 3–8-ig de. 10, n1, f3, h5, 7. 9-én de. 10, n1, f3. Ítéletnap (mb. am.)** 3–8-ig este n10. 4–5-ig éjjel h12 is. Háborgó mélység (am.)** de.

Gejzír-galéria: Wavr portréfotóinak kiállítása

EURÓPA

A szibériai borbély (N kov)* h5. Csodás álmo (am.)* 8. Hivatali p (am.)* 3–4-ig 3. Ryan megmentése (am.)** Agyament Harry (a Allen)** 7–9-ig 3. Mátr 4–5-ig este h10

Kamaraterem: Sze álom (am.)* f8. Good V ting (am.)* 3–4-ig n4.

Késmárky Árpád

1905/6

Ferkèpzomfoiskèvk

100. l.

zetképéről és Michelangelo Utolsó ítéletéről, Raffael Disputájáról és Athéni iskolájáról készített nagyméretű metszeteket.

GHISLANDI (ejtsd: *gi-*), *Vittore*, másképp *Fra Galgano* (a kolostor után, melyben lakott), v. *Fra Paoletto*, bergamói festő. * Bergamo 1655, † u. o. 1743. Seb. Bombelli (Udinéből) tanítványa, azután Tizianót tanulmányozta Velencében, hol 1701. működött. A XVIII. sz. elején híres arcképfestő, de azután elfeledték. Az 1911-i firenzei arcképkiállításon mintegy 24 jobbára magántulajdonban levő arcképe valóságos szenzációként hatott, finom színharmóniái és festőisége az olasz festészetnek a XVII. sz. végén és a XVIII. sz. elején egyik legjelentékenyebb arcképfestőjeként mutatták be. Azóta G. jelentősége mindjobban kidomborodott, a XVIII. sz. első felének arcképstílusára kevés mesternek volt nagyobb hatása; még az Oloszországba járó külföldiekre (Kupetzky) is hatott. Ama kiállításon szerepelt képek közül megemlíthetők: Ifjú arcképe (Bergamo, Maria Pacciani tul.), Tassi gróf arcképe (a Tassi-család tul.). Fiatal festő arcképe (Bergamo, Képt.). A bergamói Carrara-képtárban még több arcképe: Önarckép (1732). Nemes ember allonge-parókával, Idős nő, Öreg és ifjú albán férfi kettős arcképe, továbbá Festő arcképe (Brera), Pap arcképe (Milánó, Poldi-Pezzoli). Pulszky Károly zsenialitására vall, hogy másokat megelőzve a művész jelentőségének felismerésében, már 1895. két arcképét szerezte meg a Szépm. Múz.-nak: Ludovico Rotta arcképe, Fiatal festő háromszögű kalappal. Egy másolat tőle Rembrandtnak az Uffiziben levő önarcképe után Drezdában. — Irodalom: *Bernardi* V. (Bergamo, 1910).

Késmárky Árpád

rézet vett a buffalói
magyar graf. kiállításon
1914.

Birnbaum Fil.

A hoszúkás alakú egyetlen fatörzsből kifa

Ismét okleveles adatokhoz kell fordul
készítőkről valamit is akarunk szólni. Isn
regis"-t, aki I. Károlynak dolgozott, de va
tatta, mert 1348-ból is szerepel egy Pál király
Liegben dolgoznak magyar ácsok, de külf
mutatja. 1368-ban V. Orbán vissza akarja
a pápai palotát és a költségjegyzékek tanúsá
rást, Mihályt és Jánost is foglalkoztat. N
amiből arra következtethetünk, hogy kivál
kájukért honoráltak ily magasan.

A bútorokat, ácsmunkákat többnyire
tartószerepet játszó vaskapcsokon is megnyi
sen jól tanulmányozható ez a vasajtókon.
öntött ajtódíszek, kopogtatók, mint a lánd
vagy a lőcsei Szent György-kápolna kapu
díszített, művészi kiképzésű ajtó is maradt
prépostság, másik a kis rudóbányai temp

Mindkettőn a famagot teljesen bebo
ugyancsak vasból domborított gótikus betű
Egyszerűbb a félköríves lezárású leleszi aj
címerpajzs — Magyarország címerével —

amely oly szép, vad és gondtalan, mint te vagy!...

SZINI GYULA

Késmárky Árpád
Jestő, kubisztikus
vad
Raith Tivadar
Magyarok a Salon
des Artistes Indé-
pendents-ban.
Nyugat
1914. ápr. 1.

mi lesz, ha meghal? Érdemes-e dolgozni a bizonytalan jövőért? Vajon az, amiért éjt-napot összetéve izzadunk, nem fog-e egyszerre szétpattanni, mint a buborék?

— —

És Ashoka szólott:

— Nagyon elsápadt a hold és szinte kihegyesedett egyszerre az orra, mint a halállal tusakodóé. Aztán belefúj majd a világosság az éjszaka felhői közé és nyitogatja a szemét a józanság. Talán a függönyt, Ulla... a mi álmodozásunkat hosszabbítsuk meg mesterségesen.

— Jó, ugy-e, jó így pihegni a sötétben és hallgatni egymás szívének a dobogását?

— Megfeledkezni életről, halálról — merengett a nagy király — ... Megfeledkezni a szent józanságról... És csak egy pillanatnak élni, amely időtlenül, egymagában és magamagáért van... Óh, Nő! Hol is hagyogattam el az én gondtalan, isteni könnyelműségemet? Milyen józan és nevetséges vagyok most is, amikor minden vér a halántékomnak tolul!

Késmárk

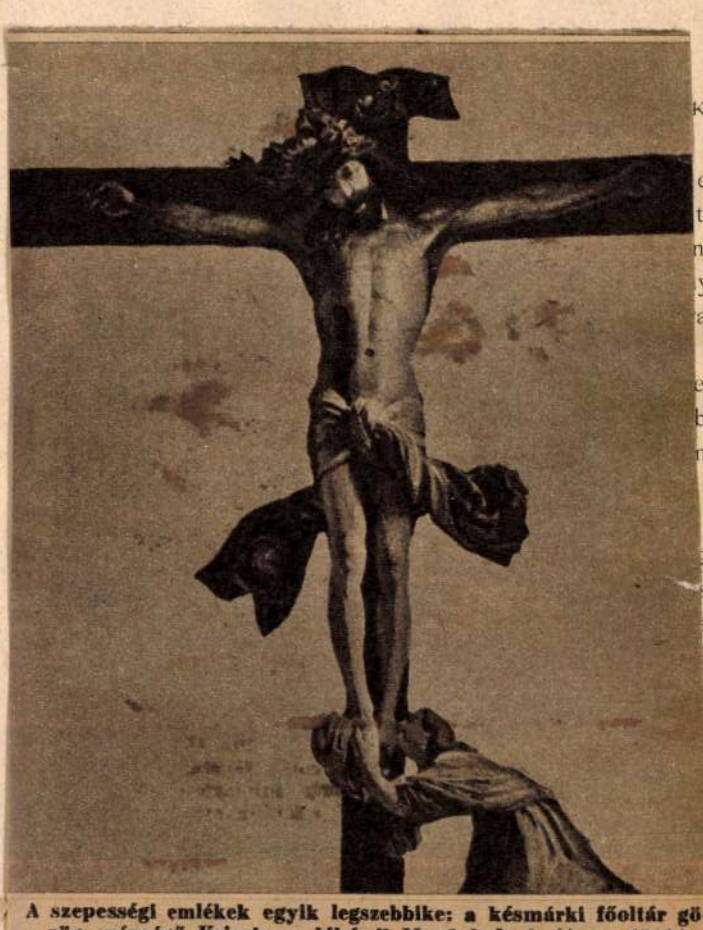

A szepességi emlékek egyik legszebbike: a késmárki főoltár gö-rög szépségű Krisztusa, lábánál Magdolnával. (Anno 1510.)

n csak három fa állványt talált, melyek
álhatatlanok voltak.
katasztrófát kikerülve alig nehány darab
dt Nürnbergben. Azt sem lehet tudni,
egyes darabok nem adattak-e el és nem
tek-e magán tulajdonba. Egy csúcsíves
egyverzet most is a város birtokában van, s
y maradt meg, hogy az ottani festészeti
émiában, e legrégibb német művészeti
ában volt.
lószínü, hogy a gyűjtemény legjelenté-
ebb részét Dietrich bécsi nagyfuvaros
magával, kinek a császári sereg számára
et szállító kocsijai Bécs és a Rajna között
oda jártak. Az okiratok azonban nem
ik, hogy valamit megvett volna. Utódai
eszélték, hogy Nürnberg város tanácsától
zer forintért régi vasat vásárolt volna.
látszik, hogy csak ugyan vásárolt régi
, melylyel vissza felé üresen menő kocsijait
akta, de azt nem a város tanácsától,
m az osztrák parancsnoktól vásárolhatta.
utóbbi években megejtett kutatások ki-
ették, hogy a később nemessé lett Dietrich

Késmárki

Szárnyasoltárképek

Késmárk, Apostolok-oltára 46 l. 1445 körül
Késmárk, Vértanú-szűzek oltára 71 l.

Genthon István
A régi magyar festő-
művészet. Vác, 1932
46. l.

Talán azonos Mátyás nógrádi

főesperessel, aki 1459 – 1460-ban esz-

tergomi kanonok.

~~Esztergom vármegye, Bp. l. n. 154 l. (csak repel)~~

~~Foster: Magyarország műemlékei. II. kötet Bp. 1906, 285 l.~~

~~Szobor: Egyházi emlékek a történeti kiállítason. Bp. 1898, 57 l.~~

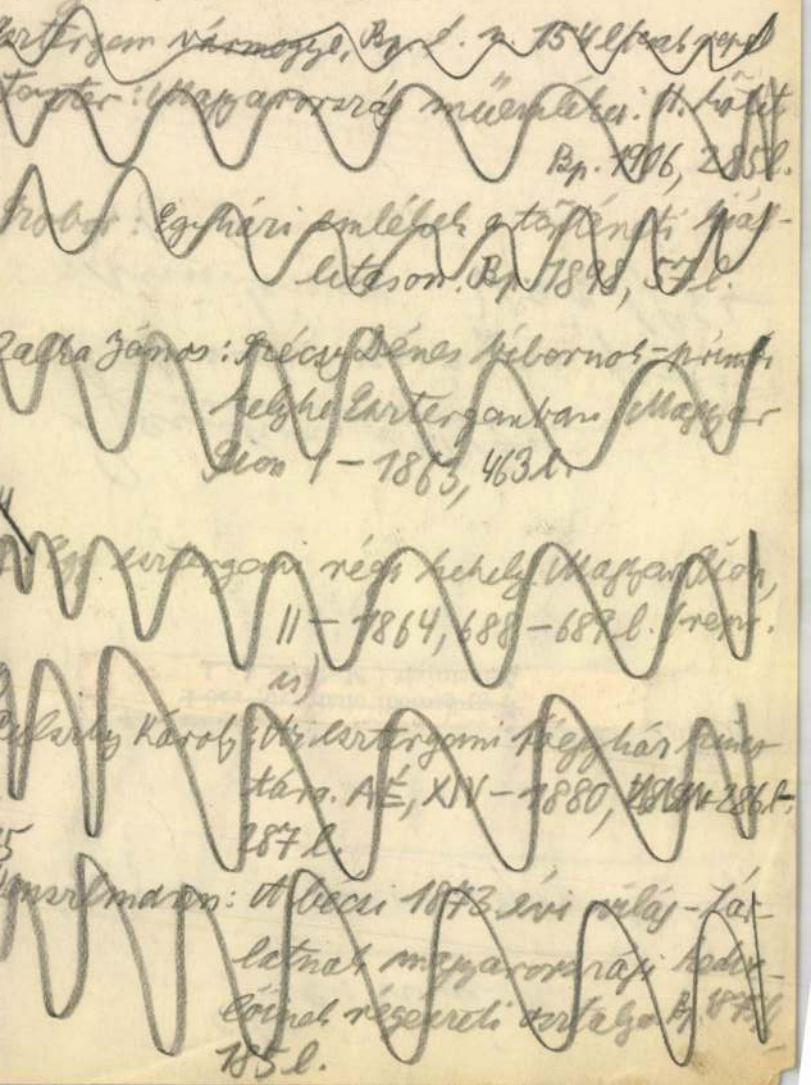

~~Zalka János: Szécsy Dénes bíbornok-primás helyhez Esztergomban. Magyar Sion I – 1863, 463 l.~~

~~Egy esztergomi régi kehely. Magyar Sion, II – 1864, 688 – 689 l. (repr. is)~~

~~Pulszky Károly: Az esztergomi fogyház kincstára. AÉ, XIV – 1880, 286 l. 287 l.~~

~~Henszlmann: A bécsi 1873 évi világ-tárlatnak magyarországi kedvelőinek régészeti osztálya. Bp. 1875 185 l.~~

Késmárk nincsiékei:

R. Kat. temploma csucsives stilu s a XV. sz. épült (bronz keresztelő-medencéje 1472-ből), sgraffitóval díszített renaissance stilu harangtornyát a XVI. sz. épitettek. A városháza 1542-ből emek tornya 1642-ből való épült. Nevezetes 1748-teljesen fából épült ev. temploma. Az uj ev. templomot Hansen terverte, benne az 1906. ide temetett Thökölz Imre mauzoleuma. A Thökölz-vár egy reste, főképp a kapolnaja épségben fennmarult.

Kés-márknak

* főoltárán szép középkor Krisztusszobor,

XVI–XVII. században felső magyarországi renaissance stilben ~~XVI. XVII. épült~~ ujjáépitett

1000. Olasz fe

A XVIII – XIX. sza

Szt. Mark

Mellig, balra fo
Talon nyitott ko
lyet bal kezével
Kálla szőke. Kön
oroszlán ~~latinok~~ lapszik
épre.

Fa, méret
Pyrker Ja

103

Késmárki harangláb

Repr.

MMÉE Közl.
1917. 104. l

lásd

Budapesti felsőépítő-
ipariskola Hünidei
felvételei. 1912-15

Üvegablak: Szent Mátyás apostol. A XIV. század stílusában XIX. századi utánzat. 46 × 25 cm.

Késmárki Thököly vár

Vas. Gyj. 1888. 396. 1

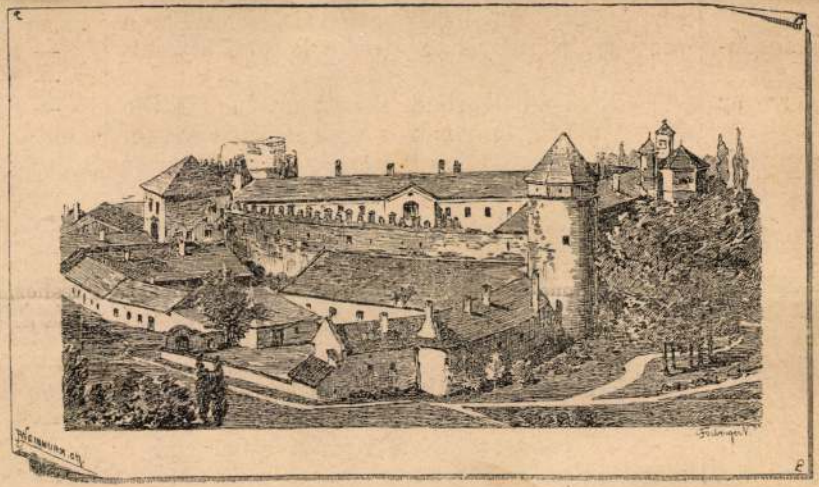

A THÖKÖLY VÁR KÉSMÁRKON.

KÉPEK THÖKÖLY IMRE ÉLETRAJZÁHOZ.

Takács Mária

Jankó János

III/4 polc
elöl

Késmárk

Thökoly-vár

1572

Renovaltak 1628

MMEEkösl

1913. 428. l.

431. l. 432, 429. l. képpel

A várban levő

Thökoly - kápolna

barokk stukkoboltozatai val 1658-ban

épült. -

Késmárk

Harangtorony

1586.

H. B monogrammal.

MMEE Kozl

1913. 447. l.

452, 453. 1

kipokkel

Késmárk

Városháza

Épult 1461.
gótikus

1541. átépítés
1642. barokk
torony
1799 leégett,
helyreállítás után
elvesztette eredeti
karakterét.

MMEE Köjl

1913. 433. l.

Késmárki ev. fatemplom

Zinberger, Stefan: Beschreibung der evang. Holzkirche und des städtischen Communal-Friedhofes in Kesmark.

8°, 4K, 20L, Kézmárk, 1892.

Késmárki ev. templom

Zimberger István: A késmárki evangélikus templomnak és a városi köztemetőnek leírása.

8°, 4K, 18L, Késmárk, 1892.

KÉSMÁRK, szepességi város a Poprád mellett, számos műemlékkel. R. k. Szt. Kereszt plébániatemploma a XV. sz.-ból háromhajós gótikus csarnoktemplom. Főoltárán a felfeszített Krisztust ábrázoló szobra középkori faragásunk kiváló emléke. Két mellékoltárán kívül a középkorból megőrizte bronz keresztkútját, bútorai egy részét, szentségházát. Tornyát a XVI. sz.-ban átalakították, 1591-ből valók oromkoronás harangtornyának szép sgraffitói. A város szélén álló várat (egykor a Thököly eké), a XVI. sz. végén kezdték felsőmagyarországi renaissance stílben újjáépíteni s sgraffitókkal díszíteni. Kápolnájának szép stukkó-mennyezete 1657-ből való. Érdekes a K.-i evangélikus templom 1748-ból; deszkafalait véges-végig festmények borítják. A XX. sz. elején restaurálták.

K. g. I. 549 l

rdultan, lecsukott szemekkel
yoldalú érmen van ábrázolva.
álla hosszú. Nyilt koronát, el-
brokátpalástot visel. Felirata
ntén : »BELA. II. HVNGARORVM.

e 6·8 cm. — Lelt. sz. 1090. — Ér-
) Emil ajándéka 1907 április 30-án
1909 november 24-iki 5395 (1950–
56 (351–910) és a 3211–910 eln. sz.
nuár 10-iki (2095–909) és az 1910
. jegyzékek alapján. — Bejelente-
908).

Késmárk vára

Varjú Magyar várak.

Memorial

Késmárk műemlékei

Kemény Lajos = Bruckner Győző: Késmárk m. kir. város műemlékei. Szászadok 1908. 927. l.

Könyvism.

ítus u.n. vártemplomnak

Késmárk műemlékei

Bruckner Győző: Késmárk szabad királyi város műemlékei.

8°, 24K, 80L, Energia, 1908.

Késmárk műemlékei

Bruckner Győző dr.

Késmark sz. kir. város műemlékei. 8 r. 80 l. 24 kép. Eperjes 1908.

E s z t e r g o m i

Esztergom ősidőktől
és müvelődési központja volt a Kárpá
déli, pannoniai partján terül el, s m
amelyen s körülötte a La Tène korban
város legkorábbi neve, amit később a
ve bolgár-szláv eredetü /Strig, Streg
politikájában és müvelődésében azonb
szerephez, amikor Géza fejedelem, ak
helyébe a ~~kirá~~ központ
intézményét óhajtja avatni, Esztergo
kelta, bolgár-török, avar eredtü népel
megtelepedésével természetesen a ma
beli községek nevei is utalnak.

A történeti, nyelvés
zolták már, hogy, miként Pannonia t

Késmárki u. n

Tót-templom

stallumna 1469.

Simon mester-

tól

Magyar Művészet

1934. 86, 87 l.

képpel

313 –

313. Le Sueur, Eustache (francia festő, 1617 – 1655) Szent Pál megtérése. Vászon, olaj, 84×98 cm.

Őszi kiállítás, 1930, Ipolyi 88. szám

Késmárki nagy templom

Stalluma 1578.

l.

Magyar Művészet

1934. 86 l.

85 l.

képpel.

562. Vernet, Horace (francia festő, 1789–1863): Hajóvontatás. Vászon, olaj; 34×46 cm.

Késmárk vára

Szepes vm. megszállt

Dienes Adorján

Regélő romok

Rozsnyó 1940.

273. l.

Késmárki ev. templom

Építő Ipar

1910. 235, 236,

237 l.

Kepekkel

Hansen Theo-

fil tervei

szerint

épült l. ott

89

angyal alakjával. Bizánc, VI század. 60.—

1498. THEODOZIUSZ CSÁSZÁR ARANYPÉNZE. Bizánc. 60.—

1499. KLEOPATRA (?) ARANYPÉNZE. Bizánc. 52.—

1500. BIZÁNCI ARANYPÉNZ, a császárnő mellképével. 52.—

1501. 173 drb EZÜSTPÉNZ, Mátyás, a Jagellók és Habsburgok idejéből. Magyar, XV—XVII. század. 40.—

1502. V. FERDINAND ARANYA. Magyar, 1848. Hibaveret. 100.—

1503. GÁRDONYI EMLÉKÉREM, öntött bronz, fehér márványlapon (Sződy). Magyar, 1829. 9.—

1504 NŐI KÉZ, ezüstözött bronz. (Állitólag a szalacskai ásatásból.) Római. 10.—

1505. FÜLES ÉREM, ezüst. I. Ferenc, I. Sándor és III. Frigyes Vilmos hármas képmásával. (I. Lang.) 1813. 8.—

1506. KIS EZÜST PLAKETT, dr. Füzeséry Zoltán képmásával. (Sződy.) Magyar, 1926. 4.—

1507. KIS FÜLES ÉREM, vert ezüst. Körmöcbányai pénzverde látogatásának emlékére. XIX. század. 3.—

Késmárk

159 **Bruckner, Carolus:** Memorabilia lycei Kesmarkiensis magistrorum discipulorumque dicta et facta. Kesmarkini, 1933. fve. n. 8°. Képes táblákkal. (VIII, 205 oldal.) 25.–

Ranschburg kat.
1944.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Késmárk

353 **Generisch, Christian:** Merkwürdigkeiten d. K. Freystadt Kesmark in Oberungarn, am Fusse d. Carpathen. 2 Teile. Caschau u. Leutschau, 1804. 2 régi fbőr-kötés. 8°. Nagyon ritka. 200.–

Ranschburg kat.
1944.

Késmárki céhek

Oklevéltára
1515 – 1757-ig.

Köztük a női céhlevelek
1) fazekasoké 1552-ből
2) asztalosoké 1606-ból
3) ötvösöké 1713-ból
a következő műben:

Brückner Győző dr:

A késmárki céhek
jog- és művelődéstörténeti jelentősége.
Miskolc, 1941.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kézsmárki ev.
fatemplom

Neméng, Dr Wilhelm:
Dreihundertjähriges
Kunstdenkmal von
Verfall bedroht.
Forum (Pozsony)
1931. 378, 379. l.
Nepékkel

Kézsmärki városháza

képe és
leírása.

Repr.

Magyarországtört
IV. 330,644. l.

1162.

PÓTLÁSOK
az LIV. katalogushoz.

Borsos József, (1821—1881).

46a OLASZ KERTÉSZLÁNY. Jelezve: Borsos 847.
Vászon, 184 × 146 cm. 3500.—
Tuloldalt illusztrálva.

46b VÁZLAT A GALAMBPOSTÁHOZ.
Karton, 17 × 14 cm. 350.—

Momdello, Luca, (1520—1570).

208a SZENT PÁL A MADONNA VÉDELMÉBE AJÁNL EGY TESTVÉRPÁRT.
Vászon, 154 × 117 cm. 800.—

Rippl Rónai József, (1861—1927).

280a HAVAS UDVAR. Jelezve.
Pasztell, 31 × 47 cm. 300.—

Székely Bertalan, (1835—1920).

312a TÁJKÉP. Karton, 33 × 43 cm. 450.—

Waldmüller, Ferdinand Georg, (1793—1865).

354a A HÁROM GRÁCIA. Jelezve: Waldmüller 1836.
Fa. 82 × 66 cm. 7000.—

Késmarki ág. ev fatemplom
1717
képe fenyképpután
Repr

Magyarmuvelöltöt
IV. 445 l.

a „fatemplom" kívül-
röt be van vakolva, és
tégla építményeket
látszik

Az Isteni Gondviselés kifürkészhetetlen

szerettünk. A seb, melyet távozása ejtett vérzik mi

Drága halottunkat az ág. hitv. ev. egyház

hétfőn délután 4 órakor a **Kerepesi-uti temető ha**

Budapest, 1944. szeptember hó 23-án.

„Boldogok akiknek szivük tiszta,

özv. Dr. Tóth Pálné sz

felesé

ifj. Dr. Tóth Pál
Előry Miklósné
szul. **Tóth Gabriella**
Dr. Kiss Imréné
szül. **Tóth Mária**
gyermekei

Dr. Kiss Imre
Előry Miklós
vejei

Gyászolják a **Tóth, Réthy, Csabacsüdy, Ki**

Községi temetkezési intézet központi irodája: IV., Kígyó-utc

Késmárki ág. ev.
fatemplom

l.
Divald Magyarország.

170. l.

Késmarki haranglub

alapraj és
metszetek

Foerk Szepesség.

40. tábla

2 oldalnézet és metszet
u.o. 41. tábla.

Sgraffitto részletek
u.o. 42. tábla

Késmárki harangtorony

harangjai

felvételi rajz

Frerk Szepesség

50. tábla

Késmárki harangtorony

Képes rep.

Lechner. Tanulmányok

MMÉKözl

1913. 452, 453 l.

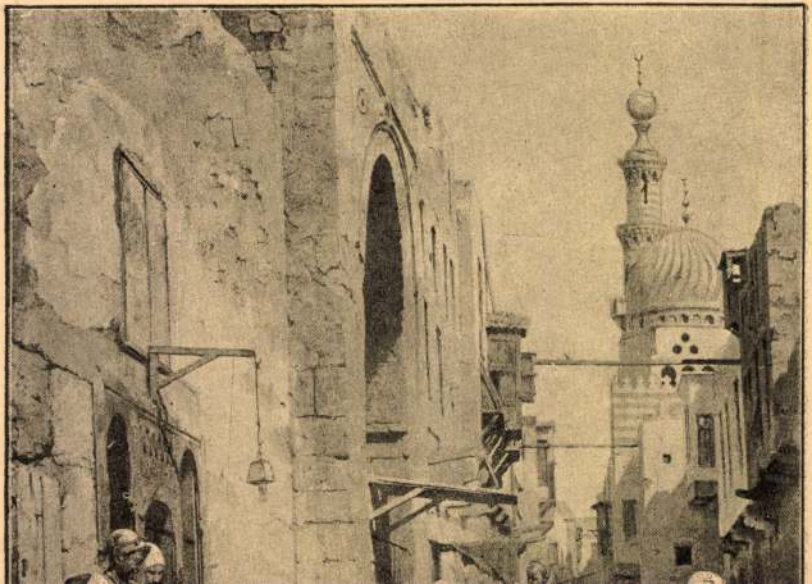

Késmárki rk. templom

tornya

kepé repr.

Lechner: Tanulmányok

MMÉEKözl

1913. 450. l.

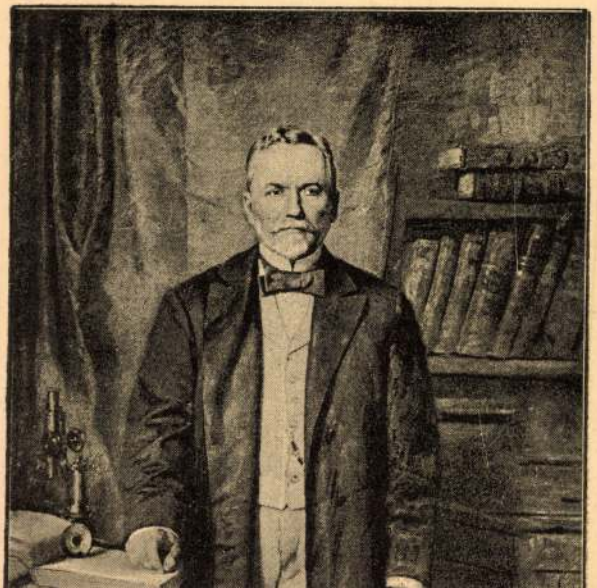

Késmárki vár

1.

Bevilser

347. és kv. ll.

Késmárki Thököly-vár

Kéjei repr.

Lechner Jenő: Tanulmányok a lengyelországi és felsőmagyarországi reneszánsz építészről.

MMÉE közl.

1913, 431, 432. l

Kézsmárki főoltár

feszülete Mária

Magdolna szobrával.

XV–XVI. sz.

Repr.

Divald Magyarmivenl.

138. l.

139. l.

T.

E u r ó p a Lapterjesztö Vállalat
vidéki osztály

B u d a p e s t.V.
Rothermere u.12.

Késmárki plébánia-
templom harang-
tornya

l.
Divald Magyarország.
197. l.
199. l. képpel

11 XII 18 - I
62

Késmárki harang-
torony

l.

Divald 1927

127. l.

128. l.

utáni Eppel

lap. 1910 apr.10.sz.- Budapest
dapest,1907,50,51,57,97,103,10
- Budapesti Hirlap.1904 máj.20
febr.23.- Buday József dr.:Bud
szobrokna és emlékműveknek tö
rása és története.Budapest, 18
gróf szobrának leirása és tört
kuresti Magyar Közlöny, 1860.7
pel/.- 1864.714,881,955,1197.1
Magyar Szemle.1899.45.sz.-Diva
gyar Encyclopaedia,V.k.- Eller
Lázár Béla dr.:Az Ernst-Muzeum
vészet.Budapest,1913.II.1.- Er
dapest,1912.-Ezredéves orzs.ki
pest tárgymutatója.Budapest,18
219.1.- Értesitője,Budapest s
1895-7.Budapest 1897.108.1.-

NYOMTATVÁNY

úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután 1/2 6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Késmárki rh. templom

falképei

Szepes vm.

Gerecze falképek

525. h.

Pinter Sándor ügyvéd VIII. 195.

Aiglon (Sassy Attila) f.
Aigner Irma, f.
Aigner Mihály, rm. 1805–.
Aigner Sándor, é. 1854.–.
Aimási Albert, áö. 1592.
~~Aixinger Viola f.~~
Aizenhut József, sz. 1775.
Ajtai Mihály, rm. 1775.
Ajtós Albert l. Dürer.
Ajtósi Antal l. Dürer.
~~Akermann Mihály ö. 1549-51.~~
Akerman Mihály l. Ackermann
Alauda Keresztély, ö. 1717.
Albajulius P. l. Gyulafehérvári.
Albercsik György, é. 1704.
Albert, sz. 1271.
Albert, ö. 1394–1399.
Albert hö. XV. sz.
Albert f. 1494.
Albert f. 1501.

72

Kézsmárki Thököly

várkastély

Forberger Vilmos

rajza

Repr.

Szilágyi: Magy. nemzet

tört. VII. 293. l.

< Késmárki fa-
templom >

Sinberger: A < >
1892

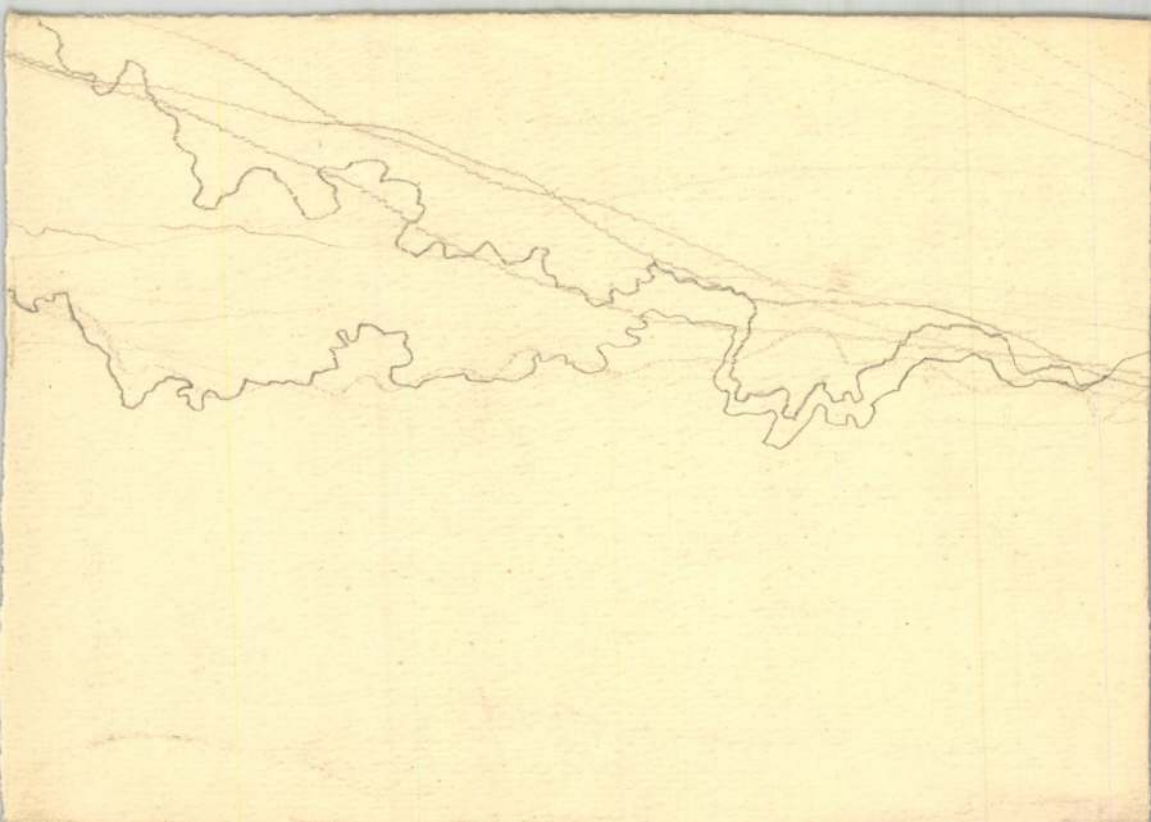

Késmárki Thököly-vár

Rohbock rajza után

[illegible] repr.

Roh Hünf. II.

226. l. után

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
5447-1909
Orig. VI/23.

I D E I G L

3000,- szóval háromezer
vári székesegyház helyr
épitésvezetőnek kezeihe
szágos bizottságától le
napon felvettem.

B u d a p e s t, 1909. juniu

Kézsmárki Thökölyvár

képe repr.

Nagy Magyképe

II. r. 232. l.

IRODALOM

— Mur. és Könyvt. Ért. II évf. 78 old. 1 ábra. (dr. Hurmuzsdy)

— Művészeti Tört. I. 530 l. (673 K.)

JEGYZET

Késmárki Thököly-
vár

kejčí repr

Angyal David

Késmárki Thököly
Mrl. 1657-1705.
I. rész Bp. 1888. 8. l
15. l. 16. l.

Számitásba kell venni azt a tényt, h
Erdély visszacsatolásával a müemléki
számban is megkétszereződött azonkiv
számu román, gotikus stilusu templom
melyek állandó restaurálást, gondozá

Nem ismerjük a jövő évi költségv
de ugyérezzük, hogy a mai nehéz, meg
problémák mellett aligha lesz mód a
forditandó kiadás lényeges felemelés
más uton keresnénk, példát rá a béke

amikor a sürgősebbnél
lási kérdések költségvetési uton meg
a törvény által elrendelt müemléki a
volt az u.n. bazilika sorjegy használ
használták fel e célra. Ma talán cél
egy-két feláras bélyegsorozat kibocs
hasznából a legsürgősebb restaurálási
munkák elvégzésére fedezetet nyerhet
szerint a posta ugy is gondol egy, a

Késmárk műemlékei

Bruckner Győző dr:
Késmárk m. kir. város
műemlékei. Eperjes
1908.
fd.

E mű keretében
a vonatkozó irodalom
jelentékeny része közöl-
ve.

T. 5329.

képen a belvárosi Plébániától
a pesti Dunasor, a melyet
és vontatók élénkitenek és a
kák kötöttek ki. A hid fe-
lzése fölül jobbra: 13.

18.4: 109.3 cm.

Kézsmárki várkastély

17. és kv. U.

Kézsmárki harangtorony

45. és köv. U.

Kézsmárki szent kereszt

temploma

46 és kv. U.

" ev. fatemplom

62. és kv. U

" új templom

73 és kv. U.

" városháza

75. és kv. U.

1. Brückner

T. 5330.

oszlopcsarnokos
nháznak Duna felé eső (hom-

r in Pesth von der Donau-Seite.

r Zeitschrift. 45/ 1848.

12.3: 19.8 cm.

900.
6.

Kézsmárk vára

(Hrad Kežmarok)

Szepes vm.

képekkel és alap-

rajzzal

Janota II

26–33. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

KOR

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Késmárki Thököly-
vár

1.

Divald 1927

127. l.

tek: A postagalamb, Viragarus
oláhleány, Parasztfiu, Magyar ur
tor, Magyar hölgy, A fürdő. E mű
Leipzig/ az emlitetteken kivül
lőkelő hölgy és Hagymaárus leá
mann és mások a művész régebbe

1860-ban: Gróf Eszte
szül. Jeszenák Gizella arcképe,
Gróf Károlyi Lajos arcképe, /e
arcképe, kőrajz, Mandello könyo
Vojnicsné arcképe, olajf., /mell
nastnak.- Dr. Csausz Márton a
kántor arcképe, kőrajz.- Gróf
Széchenyi István arcképe, nagy
Medecz József arcképe, kőrajz.
Borton József arcképe, kőrajz.
kőrajz.- Dr. Gebhardt, Ferenc a
képe, olajf., térdkép, másolat
au.- Sala Sámuelné arcképe, ol
/térdkép/.- U.a.

Késmarki Thökölyvár

kepe repr.

Magyarország műemlékei

I. (1905. 15. l.

k. Bp)

< Késmarki Thököly-vár falfestményeiről >

Bruckner Győző dr:

A < >. Arch. Ért

1908. 180-183. l.

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szállítam szer
mely a mai veszedelmes külpolitikai h
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a ké
pártjából.

Az ország sorsáért való mélysége
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább k
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a ga

Én tehát felveszem a harcot, a
ki az országot a mai szörnyű helyzetébő

kibontom a legitimizr

„Istenért, K

Késmárki Thököly-
vár

l.

Divald Magyarmuvenel
196, 197. l.

UJVIDÉK

Késmárki Thököly

várkastély sgraffitos

bástyája

Repr.

Dívald Magyarmuvcsul.

202. l.

FUSZER-, CSEMEGE-, ÁSVÁNYVIZ-
ÉS FESTÉK-KERESKEDŐK
DUNAVECSE.
Vasut és hajóállomás.

Europa

Fitz Kyr tegenkor

Budapest

V Rothermere ord. 12 III/2

Kézsmárki vár-templom

Forberger Vilmos
rajza
Repr.

Stilágyi: Magy. nemzet
tört. VII. 351 l.

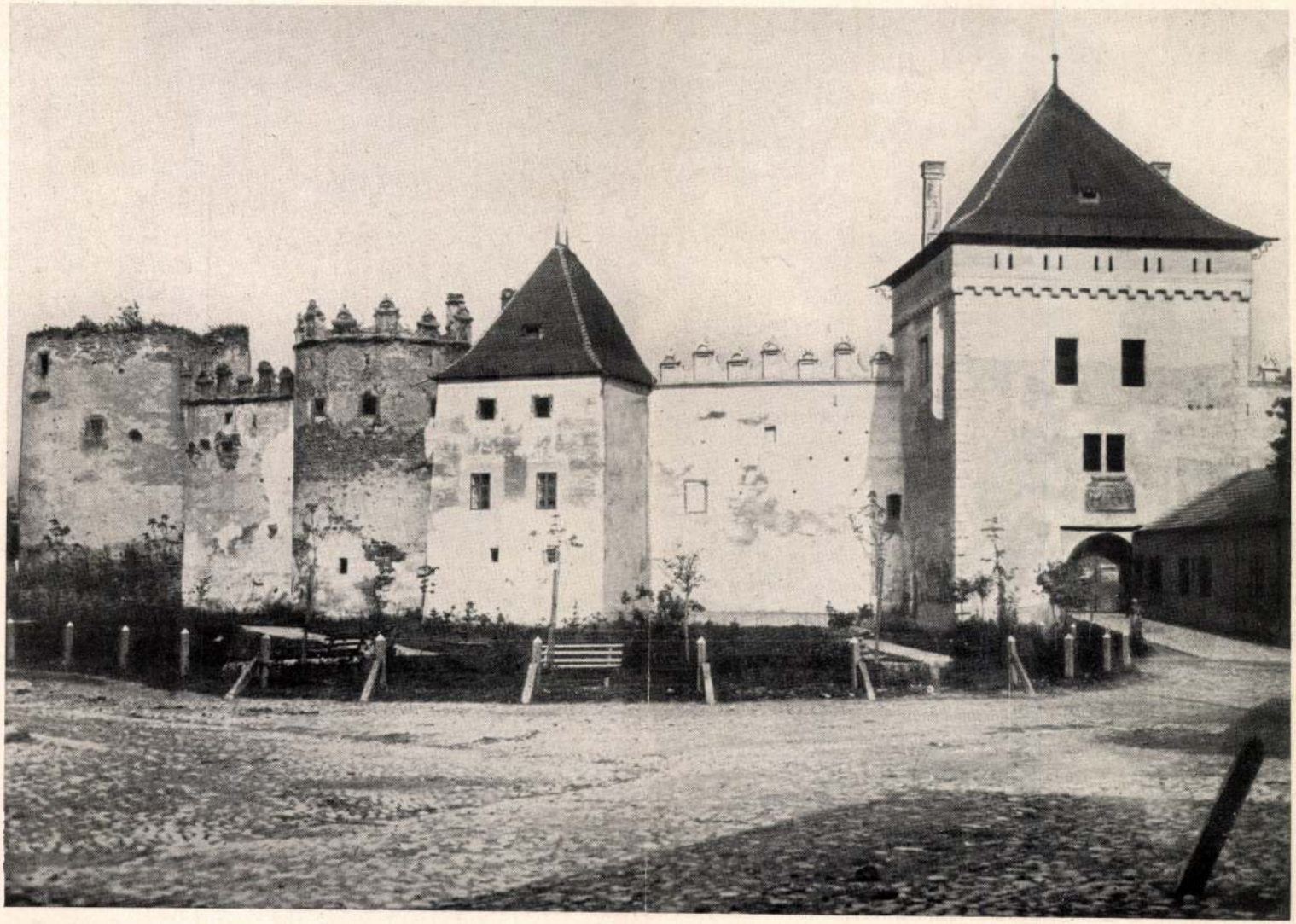

Weimar

Szepes vmegye

Késmárk vára

Varjú Magyar várak.

Késmárk szülöttei

Bruckner Győző dr. és
Bruckner Károly:
Késmárki kalauz. Késmárk, é. n. Képekkel.

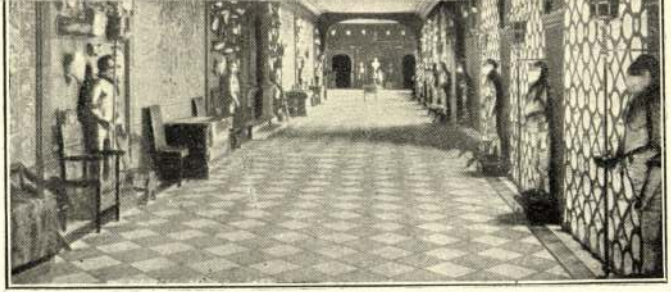

Hatfield House földszinti folyosója.

Az ely-i katedrális kórusa.

Késmárk vára

1534.

Luk. Podm

II. 493. l.

I

Késmárk vár

Szepes vm

l.

Hadtört. Közl

1914. 624. l.

volna látni, oldalán rajongó cimborájával, Báttaszéky Lajossal, az ujságirásnak ezzel a tiszteletbeli lovagjával. Krudy és Báttaszéky elmaradhatatlanok voltak mindazokról a helyekről, ahol a pesti élet fénylett és mosolygott és Isten tudja, melyik része volt a napnak vagy az éjszakának, amikor a lelketandalitó Krudy-regények és Krudy-novellák születtek. Ha pedig a fővárosi élet kifárasztotta őket, az irodalom donkihottjai vidékre tartottak, a Nyirségbe, Aradra, Nagyváradra, Szegedre és egyebüvé, uj szint, uj érdeklődést és felobbanó rajongást keltve a vidék csöndes életében.

Pihenő órákban a kártya járta, a modern kockavetés, a nagyvárosi lovagoknak ez a szórakozása. A dohányutcai Otthon Körben kezdődött a mulatság kora délután és az éjszakai órákban a Newyork-kávéházba terelődött át. Az Otthon Kör és a Newyork-kávéház szinte szervesen tartoztak egymáshoz, a Körut és a Dohány-utca sarkán pedig az azóta megszünt hires Lippert-vendéglő — ezek voltak a fiatal iró és hirlapiró számára a világ közepe.

Estefelé rendszerint feltünt a Dohány-utca tájékán a megboldogult Béldi Izor kövér alakja. Isten nyugosztalja, rettenete-

rset tud kivül-
ián regényeit.
tt, de azoknak
bor dolgot is,

nit?

ıost már kissé
ha hazamegy.
ort, a Kétlelkü
lem nem olva-
met mindenki

ɔdva Goldstein
ismerik az or-
ɔlna, akkor az
egyik-másik

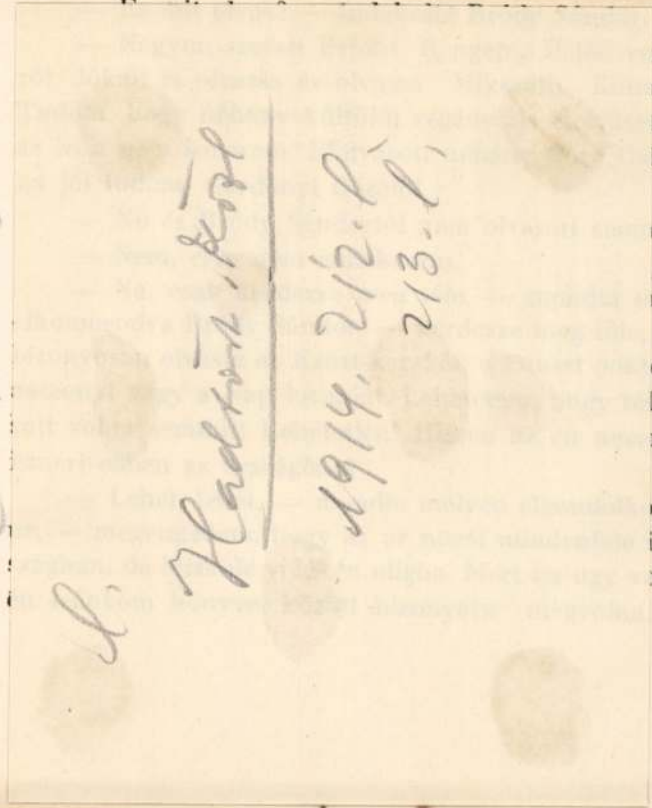

Végül az irodalomról kezdtek beszélgetni.

— Hát az én nevemet nem ismeri, Goldstein ur? — kérdezte Bródy Sándor és a szeme megvillant.

Goldstein mereven nézett Bródy Sándor szemébe és kis töprengés után megszólalt:

— Bródy, Bródy, — mormogta maga elé, majd hangosabban is megismételte, — Bródy, bizony még nem hallottam soha az ur nevét.

— Sohasem hallotta?

— Lehet, hogy már hallottam valamit egy Bródyról, ez valóban megtörténhetett már életemben, de hogy az ur nevét ismerném, ugy, ahogy mondta, Bródy Sándor, ezt nem állithatom.

— Szóval nem tudja, hogy ki vagyok? — tört ki Bródy Sándorból a megsértett hiuság és érzékenység.

— Sajnálom, de nem tudom.

— Én Bródy Sándor vagyok, az iró, — mondta hangsulyozottan Bródy Sándor.

— Az iró? Lehet. Megengedem. Sőt nagyon örvendek.

Késmárki ág. ev.
fatemplom és
felszerelése.

Div. Felsőm.
229. l.

Késmárki ág. ev.
ny. templom.
Neoromán kő-
épület.
M. O. 231. l

Zrinyi Miklós a költő

Mellig, kissé balra, dis
lontan, melyet virágok s gy
jobbjában kivont kardját
kicsiny s szakála leberet
víseli s s nagy gombú ko
női fej tünik szemünkbe.

„So sieht der brave
Graf Niclas von Se
an seinem Helden -
Zu Trutz den Turck
auch wider alle Fe
Durch Beÿstand a

sei után: „Beÿ Abraham
S. v. R."

Rézmetszet, méretei a

Lth

Késmárki Campanille

Div. Felsőm

228. l.

Késmárki egyhori
pálos templom
barok

Div Felsőm

228. l.

Késmárki rk. pléb.

templom

Div Felsöm

224 l.

...EK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
114 1946 szám.
V. 21. n.

Késmárki ev.
fatemplom

iród. Egyi repr.

Loisch (Divald
cikke) 152. l.

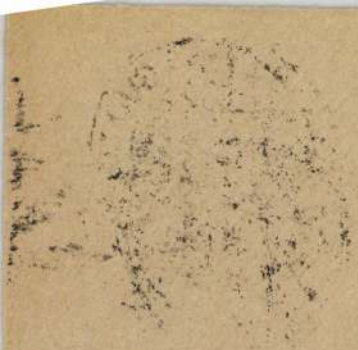

NYÉDELMI MINISZTÉRIUM
ÁLTALÁNOS
KIADÓ-
HIVATALA

Késmárki Thököly-vár

képe repr.

Loisch 18-l

UJ IDŐK

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap.
Szerkeszti HERCZEG FERENC.

Előfizetési ára negyedévre 4 korona.
Kiadóhivatal Budapest, Andrássy-ut 10.

Korvin Testvérek, Budapest.

Ezt a lapot itt kérjük kiszakitani s a rovatokat kitöltve az „Orsz. Magy. Képzőm. Társulathoz" Budapesten, Műcsarnok (Városliget) bekülden, vagy a műcsarnok pénztránál erre a célra felállitott szekrénybe dobni.

TAGBELÉPÉSI NYILATKOZAT

Alulirott az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat rendes tagjai sorába lépek s a társulati alapszabályok értelmében kötelezem magam az 1904. évtől számitott legalább három éven át, évenkint 20 koronát, Budapesten a Társulat pénztárába befizetni. Kikötöm magamnak viszont mindazokat az előnyöket és jogokat, amelyek ugyanazon alapszabályok szerint a Társulat rendes tagjait megilletik.

Hely és kelet.....

Utca.....

Foglalkozás .....

Névaláirás .....

Kézmárki templom

Madonna-szobra

L.

Gerevich emlékkönyv

37. tábla

Pozsony.

A háttérben van a vár és
kelők élénkitik, a Dunán bárka
lad Budapestnek, az előtérben
tatnak. Felirata
alól balra: POZSONY
a látkép fölött: MAGYAR ORS
FESTŐI MUT

Kny., alányomással, mér

140-95.

Késmárk

Kath. templom
torony
Felső magyarországi
renaissance stilus
ban
A templom maga gotikus,
épült 1486-ban
MMEE Kozl

1913. 446 l
450 l.
képpel

Késmárki Thököly-vár

Az Est 1938 okt. 7

Késmárk I. Szeperm.

Tököli vár

Myskovszky 1882.

1) alapvajz 4 cm = 20 m

2) északi oldal.

3) déli oldal (udvarból)

4) részletek a várkápolnából 1:10 -
vasalások term. nagy.

5). Stallum hiner. 1544 ből 22 cm = 1 m

6) részletek ugyanannak hiner. 13 cm = 61 cm

Forberger Károly. 1877.

1) Kapuhorony 7 mm = 1 m.
nézetek 8 mm = 1 m

2) ugyanaz metszetek és felvajzok

Helyreállítások Sz. Ottó 1901. = 1903

1). Kapuhorony 1:100. nézet metszetekkel

2) oromfal 1:50. belső

3) déli oldal 1:200 terv vajz. tanulmány

4) déli homlokzat 1:200.

5. torony alapvajza alsó és felső

6) Kapolnafedelek 1:100. mósolat

7) oromtarva a kincstárhoz. vázlat.

8) 5 db fejmásolat.

9) 3 db tanulmány és felvételt vajz.

34.

37.

3

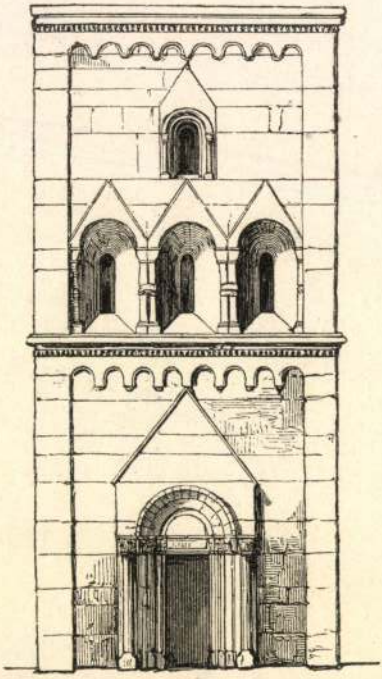

43.

44.

Késmárk II Lepesm.

v k templom Myskovszky 1867.

1) alaprajz 7 mm = 1 m

2) déli oldal 1874 ból vállal.

3) tár lotikep a horog tovoyal.

4) déli oldal 7 mm = 1 m

5) Hosszmetret "

6) Keresztmetret nyugoti oldallal. "

7) déli dischapu festett 6½ cm = 1 m

8) sekrealye ajtó 15 mm = 1 m

9). déli bejáró 11 mm 1 m

10) kentszy hóz nézet 1:10.

11) ugyanaz alaprajzok

12) Keszletek pillérláb, ak gyertyatató és falikar gyertyatató.

13.) Keszletek vállkövek ozemek festve.

14) keresztmét és masztranom 15) diszitnyék nagy mérét.
keresztkép olna 1877.

15 Stallumok 15 mm = 1 m felrajza.

34.

37.

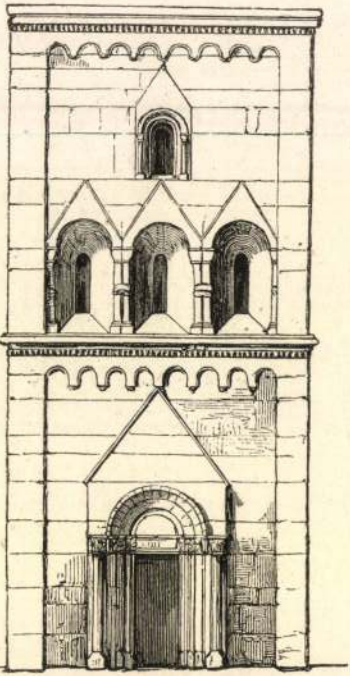

43.

44.

Késmárk III. hyperm.

ev. fatemplom

Myskovszky 1881.

1) alapraje 8 mm = 1 m

2) Keresztmetszet

3) távlati kép. északkeletről

4. déli oldal.

5 északi homlokzat.

7) belseje távlati kép.

8.) részletek. czillár ohlapdát keresztdi medenczé és czimer.

9) czillár Tóhöli czimerre 54 m = 1 m

10) Roth ácsmester felmérése alapraje és keresztmetszet 1901.

11). Sztehlo O. alapraje és fedélhez keret. 1:50. 1901.

részletek 1:20.

12) várlat és felmérési várlat.

34.

37.

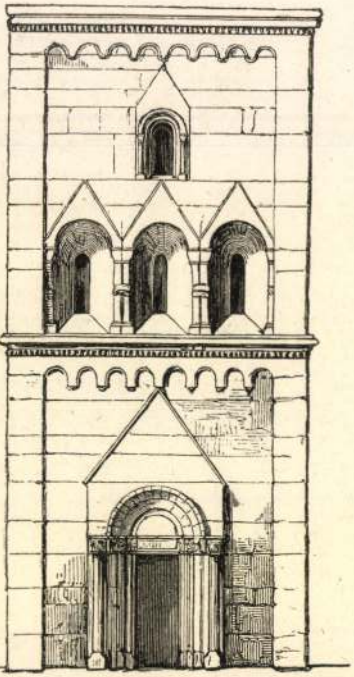

43.

44.

Kesmárk IV. Lepes. m.

ujev. templom Tököli kirkápolna. Luxk. 1908.

1) Kápolna alapraja és keresztmetszet. 1:20

2) " hosszmetszete 1:20

3). Kápolna vas ajtaja 3 példány fény másolat
nyomhozza másoló papíron eredeti

4. 2 fény nyat és egy másolat homlokzat. (1 kénes)
másoló papíron u.a.

5) Tököli emlék 1:4 hez Holló P. másoló papíron

Kitchlo O. fatemplom 1901-1902.

1) alapraja templomról 1:100 ~~ehhez~~ 3 felmérés i vázlat a
~~[illegible]~~ benyvett tól. régi eredetik másolata (Hansen)

2) felmérés i vázlat. alapraja.

3) tanulmány rajz 1:100. 1907.

4) a kápolna oromfala. és rétegtervei 2 másolat 1:20.

1906-1909 Tököli térja. Kitchl

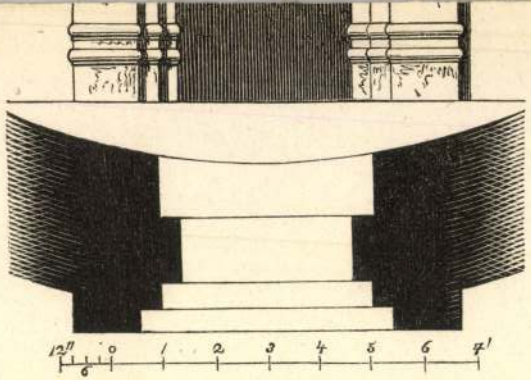

30.

0.

41.

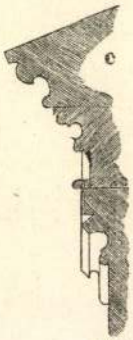

42.

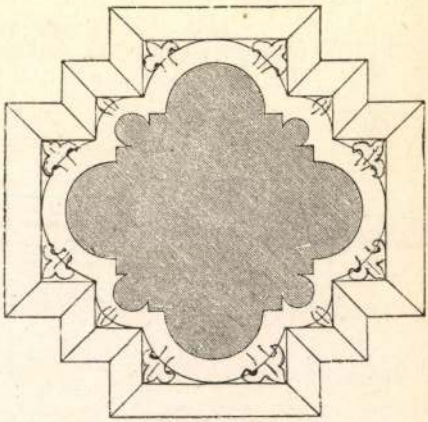

46.

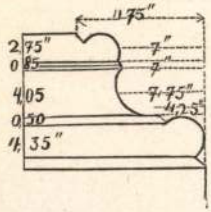

45.

Késmárk V. hepcsm

Haraytorog Török E. 1912

1) alapvájás kerentmetset 1:100

2) 1 kerentmetset és kit oldalnézet 1:100.

3) szrafilo részletek

4) Haraytorok 3 db. 7mm = 10cm és részletei 5mm = 1cm felnagyvag.

16.

17.

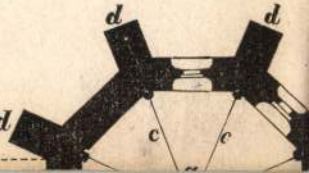

1020. DISZTÁL, hasonló

1021. DISZTÁL, Imari-p

1022. DISZTÁL, félfajan

1023. MÉLY TÁL, fajan
sel. Perzsa, XVI. s

1024. MÉLY TÁL, fajan
sel. Perzsa, XVI. s

1025. JAPÁNI HARCOS
XIX. sz.

1026. JAPÁNI FÖLDMŰ

1027. MANGAL, sárgaré

1028. NAGY FŐDELES
arany jelenettel és
(Satzuma), XIX. s

1029. VÁZA FEDŐVEL,

1030. ZSIRKŐFARAGV

1031. MÉLY TÁLKA,
diszitéssel. Perzsa,

Késmárki rk. plébá-
nia-templom

Orgonája
kéje repr-
Magyar Művelődéstör
III. 620. P.

1041. NAGY VÁZA, Szatzuma-keményedserép, oldalán szines jelenet. Japán, XIX. sz. 100.—

1042. KÉT VÁZA, porcellán, repedezett alapon szines jelenettel. Kina. 60.—

1043. KÉT VÁZA, porcellán, szines virágdisszel és jelenettel. Kina. 60.—

1044. KÉT FÖDELES VÁZA, porcellán, kobaltkék tájképpel. Kina. 100.—

1045. VÁZA, cloisoné. Japán, XIX. sz. 30.—

1046. KIS VÁZA, cloisoné, kék alapon virágdisszel. Japán, XIX. sz. 20.—

1047. KÉT KIS VÁZA, cloisoné. Japán, XIX. sz. 30.—

1048. KÉT KIS VÁZA, cloisoné, virágos disszel. Japán, XIX. sz. 30.—

1049. KOBAKALAKU KIS VÁZA (szertartási edény), türkizkék alapon rekeszzománc disszel, felhőszalagalaku füllel. Kina, XVIII. sz. 30.—

1050. DOHÁNYZÓKÉSZLET, cloisoné, egy tálca, két hamutartó és három pohár. Japán, XIX. sz. 50.—

1051. ÓRIÁS DISZTÁL, porcellán, közepén kék szinben a Ming-cimer peremén szines sugaras médaillonok. Kina. 100.—

1052. NAGY DISZTÁL, porcellán, kobaltkék diszitéssel: vázák virágokkal. Kina (Ming.), XVIII. sz. e. 70.—

1053. KÉT TÁL, Imari-porcellán, kék-vörös-aranyvirágos diszitéssel. Japán, XVIII. század. 70.—

Késmárki harang-
torony

Könyöki

456, 457. l.

AJÁN

Alólirott ..... ezennel kijelent

épitendő .....

teljesitendő .....

költségvetési kivonatban körü

által ..... kitett egységárakér

..... százalék árenged

..... fillér azaz .....

..... fillérért elvállal.....

A vállalati általános és külö

mag.....at azok határozatainak

5 %-ának megfelelő bánatpénzr

Késmárki Thököly-vár

Könyökei

456, 457 l.

Fülek

A középtérben van a vá
sátrak között katonák járkál
zik. Felirata a lebegő monda
van:

FILLECK

fölül jobbra: 106.
alól középütt: eee
a lap hátán pedig a Vierzeh

Rm., mér. a vk.

44-93-

Késmárki Thököly-vár

képe
repr.

Magyar Művelődéstört

III. k. 524. l

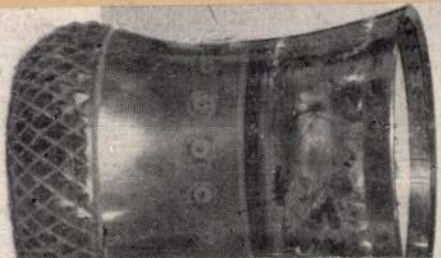

1287.

14.

814.

Késmárki plébánia-

templom a harang-
toronnyal

Fénykép után rajz.

Magyar Művelődéstört.

III. K. 525. l. 654. l.

1387.

LIV.

Késmárki Thökölvár

Képe repr.

Magyarecke

III. 287. C.

Késmárk műemlékei

Erőditmények

Városháza

Vár

Városi szálló

Házak -

Div Felsőm -

222 - 223 l -

Kósmárki ev.

Zatemplom

Nepi repr.

Magy Vereche

III. 286. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

regényt, drámát egyaránt tudott élvezni, akárki írta; elfogultság nem korlátozta. Szini bírálatait könyvalakban is kiadta *Drámai impressziók* címmel s akkor ez a munkája általános nagy figyelmet keltett és nagy megbecsülést szerzett neki. Örült a sikernek, mert érezte, hogy megérdemelte. Máskülönben inkább kerülte, mint kereste a feltünést és a szereplést, sokat írt névtelenül is, egy régebbi munkáját, egy kötet igen szép visszaemlékezést, csak kézirat gyanánt nyomtatta ki, a nyilvánosság elé nem bocsátotta. Az utazást is nagyon szerette, értette és tudta élvezni; *Mosolygó ég* és *Rajzok* című könyvei is nagyobbára úti emlékekből állanak. Ezeknél művészibb utirajzokat nagyon keveset írtak nálunk. Különösen Olaszország vonzotta bájos tájképeivel, csodás művészetével, napfényes egével.

Nem becsvágy, hanem igazi lelki kényszer tette íróvá s ezért csak akkor és arról irt, a mikor és a mire a lelke vitte. Nagyon sokat nem is bírt dolgozni, mert gyönge szervezete nem győzte a sok munkát. E mellett igen sokat olvasott. Ritka szép könyvtára volt, különösen becses hungaricumokban gazdag s agglegényi lakásában bejárta, íróasztalánál ülve, a világirodalomnak úgyszólván összes területeit. S hogy mennyire szerette iróit, mily gonddal, megértéssel és megbecsüléssel tudott foglalkozni velük, mutatják fordításai. A Kisfaludy-Társaság számára lefordította Goncourt híres regényét, a *Zemganno fivérek*-et; nagyon kevés regényt fordítottak magyarra azzal a szinte túlságos gonddal és lelkiismeretességgel, mint ezt. Másik fordítása, az angol Fielding *Jones Tamás*-a most van sajtó alatt s szintén a Kisfaludy-Társaság kiadásában fog megjelenni.

Az utóbbi években jóformán folyton betegeskedett. Érdeklődését minden iránt megőrizte mindvégig, de dolgozni már mind kevesebbet tudott. Mind kevesebbet lehetett látni szinházban, a Kisfaludy-Társaság ülésein — e társaságnak 1893 óta tagja volt — s a kik összeköttetésben voltak vele, azokat nem érte váratlanul halála híre. De a veszteség érzése ezzel nem kisebb, mert értékes embert vesztettünk el benne, a kinek értéke sokkal több volt annál, a mit elárult. A mi legbecsesebb volt benne, azt magával vitte a sírba, nem találjuk meg irodalmi munkáiban.

A mauzoleum bejárata.

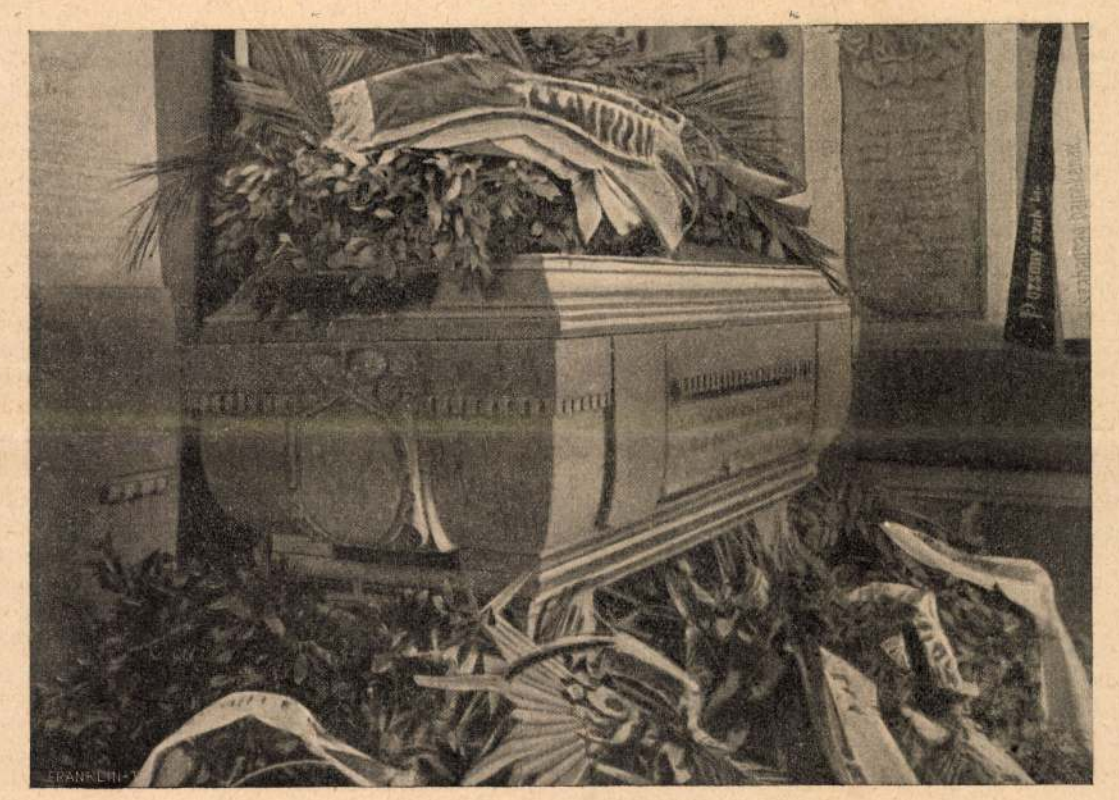

A sarkophag.

VISSZAEMLÉKEZÉSEK ITO HERCZEGRE.

I.

Nippon koronázatlan uralkodója.

A számos kiváló és hires ember közül, kikkel kelet-ázsiai utazásaim alatt találkoztam, egyik se volt ünnepeltebb és hatalma egyiknek se volt nagyobb Ito herczegénél.

Az egykori pártvezért, majd miniszterelnököt, és végül a titkos tanács elnökét méltán nevezheti a történelem nemcsak a modern Japán egyik megalkotójának, de az újjászületett nagyhatalom igazi kormányzójának.

Ito élete a mennyire változatos, épen annyira mozgalmas is volt. Mint vagyontalan szülők gyermeke, a társadalom alsó rétegéből emelkedett nemzetének élére. Az életet megismerte korán, a legsötétebb oldalairól épen olyan jól, mint később teljes fényében és ragyogásában.

A hosszadalmas és viszontagságos külföldi vándor-út, mint olyan sok nagyreményű fiatal japánra, Itóra nézve is döntő befolyással birt. És annyi csodálatos körülmény, váratlan fordulat, mely a vagyontalan, de ernyedetlen szorgalmú vándorlegény Odisseáját jellemzi, a legcsodálatosabb jelenség kétségkívül a *psychologiai momentum*. A tény, hogy miképen tudja a kis igénytelen és alapjában tájékozatlan sárga ábrázatú suhancz Európa kulturájának intézményeit felfogni és hatalmának eszközeit megérteni. De még ennél is meglepőbb, hogy a mit látott és a mi annyira eltérő volt mindattól, a mit hazájában ismerhetett, idővel mint létesítette is saját nemzete dicsőségére.

Ito alig tért vissza a felkelő nap országába, azonnal munkához is látott. A *feudális* viszonyoknak *parlamenti* kormányzásra történt átváltozásában oroszlánrésze volt. A képviseletet

Az ünneplő közönség bevonulása a templomba.

THÖKÖLY IMRE HAMVAINAK VÉGLEGES ELHELYEZÉSE A KÉSMÁRKI MAUZOLEUMBAN. — Jelfy Gyula felvételei.

a német *Reichsrath* mintájára szervezte. Kabinetet alkotott, melynek sokáig ő maga volt miniszterelnöke. Nem létezett olyan nemzeti kérdés, melynek eldöntése ne függött volna a legfelsőbb forumon ő tőle. Egy szóval Ito herczeget méltán nevezhették Japán koronázatlan uralkodójának.

II.

Ito mint politikus és diplomata.

Az angol-japán szövetség eredménye ismeretes. Hogy kinek jutott abból több előnye, ma már szinte világos. Hogy az ázsiai angol gyarmatokat elsősorban Japán fogja veszélyeztetni és egy napon esetleg Ausztráliát fogja megtámadni, kétséget nem szenvedhet.

Ito méltán lehet büszke műveire. Ha belpolitikai tevékenységének köszönhető a nemzet ujjászületése és nagyhatalommá való emelkedése, viszont ügyes külpolitikája és furfangos diplomácziájának érdeme, hogy a kis szigetvilág népe megverte a muszka Góliátot.

Hogy a sárga ellenség meggyőzte a fehér seregeket, első sorban az Ito műve. Ha keresztül nem viszi az angol-japán szövetség megkötését, ha nem biztosítja a nagy tengeri hatalom semlegességét és mindenekelőtt ha nem szerez angol piaczon pénzt a háború viselésére, Japán ma nem uralná Kelet-Ázsiát.

A végre Portsmouthban megkötött béke körül Ito herczeg érdemei nem csekélyebbek. Mai napig kevéssé ismert, hogy Japán a háború vége felé mennyire szorult helyzetben volt. A seregek teljesen ki voltak merülve, az államkincstár végképen kiürült. Oroszországnak ha csak némi tájékozása lett volna Japán szorult helyzetéről, mindössze türelemre lett volna szüksége és kitartásra, hogy elfoglalt területeit megőrizhesse.

Ha a világ el volt csodálkozva Japán enynyire mérsékelt békefeltételei felett, annak oka épen abban van, hogy a való helyzetet az ország határain kívül senki nem ismerte, az ország határain belül pedig csak nagyon kevesen.

Ito volt az, mint a nemzet valódi vezetője, ki első sorban a legyőzött Oroszország érzékenységét akarta kimélni és lehetőleg elkerülni, hogy ott a *revanche politika* éledjék fel.

Megtanulta Bismarcktól, hogy a diadal túlságos fénye, a mértéktelen harczisarcz és az időelőtti területfoglalások milyen nehéz és folytonos áldozatokba kerülnek a nemzetnek. Az Ito politikája Kelet-Ázsia lassú, de következetes meghódítására irányult. A szomszédos birodalmakat óhajtotta először nemcsak uralni, de teljesen átalakítani, mielőtt egy lépéssel ismét előrébb tört volna kitűzött czélja felé.

III.

Ito Korea diktátora.

Az 1907-ik év nyarán láttam viszont Nippon koronázatlan uralkodóját. Uralkodott a szó legszigorúbb értelmében, még pedig teljesen korlátlanul. A meghódított területek az ő hatalmas jogara alá kerültek. Koreának Ito volt akkor a minden felett rendelkező és mindenható imperátora.

Érdekes napok voltak. Minden reggel egy-egy új meglepetést hozott. Kormányválságok, ostromállapotok, zendülések, rögtönitéletek végrehajtása egymást váltották. A máskor nyugodt *Chosen* a «hajnali csend országa» folytonos lázadások és kegyetlen vérontás mezeje lett.

Nippon vaskormányzója nem szerencsés Korea újjászervezésével. Elsősorban számításon kívül látszott hagyni e nép *passzivrezisztenciájának* teljes erejét, másodszor nem állottak rendelkezésére kellő képzettségű végrehajtó közegek.

A japán adminisztrácziő úgy Koreában, mint a többi foglalt területeken, *Formosában*, *Shakalien* szigetén vagy *Mandsuria* déli részein egyaránt túlszigorú, sőt sokszor zsarnoki. Az alkalmazottak megannyi alacsony műveltségű egyének, kik hatalmokkal a legtöbb esetben visszaélnek.

Ito a helyzettel tisztában volt, de egy napról a másikra nem szervezhetett egy új megbizható, kellőleg képzett és elsősorban tapintatos hivatalnoki kart, így ő maga is minduntalan szélsőségre hagyta magát ragadni, és nem egy rendelete sértette meg a nép önérzetét, nem egy túlszigorú parancsa boszulta meg magát.

ITO HERCZEG, A MEGGYILKOLT JAPÁN ÁLLAMFÉRFI.

A legkegyetlenebb mindez eljárások között kétségkívül a szerencsétlen és annyi megpróbáltatáson átment császár detronizálása.

A detronizálás, melynek mozgalmas és kegyetlen perczei alatt magam is ottan voltam, a mennyire téves, épen annyira felesleges eljárás volt. A tehetetlen és annyi megpróbáltatáson átalment *Li-Hsi* alapjában úgy sem uralkodott. Útjában soha se lehetett az új rendszernek, mert évek óta mint fogoly élt palotájában.

IV.

A diktátor vaskeze.

A rettenetes juliusi éjet soha se fogom elfeledni. Az utczai harczok szivfacsaró jelenetei, a gárda felkonczolása, a szerencsétlen császár agóniája örökre emlékében marad mindazoknak, kik a válságos perczeknek tanui voltak.

Ito herczeg, mintha maga belátta volna tévedését. Lehetetlen, hogy ne hatottak volna reá a vérlázitó jelenetek. Az utczákon patakzó vér, a házakból kihallatszó jajveszéklés, a palotában felhalmozott hekatombák a legkegyetlenebb szivet is megindították volna.

Utóljára találkozva Ito herczeggel, nagyon nyomott hangulatban találtam. Korea kormányzása több gondot adott, mint gondolta volna. Tervei minduntalan nehézségekbe ütköztek. A felkelések országszerte szaporodtak. A gyülölet mind hevesebb kifejezéseket nyert. Míg végre maga Ito herczeg kormányzó saját élete egy pillanatra se volt biztonságban.

Ito kétségkívül nagyon okos ember volt, de számításon kívül hagyta egy egész nép hazaszeretetét. Legyenek a koreaiak bármennyire elmaradottak, bármennyire gyengék és hibásak, de szivük mélyén, mint a világ bármely más népfajának, ottan szunnyad a haza szeretete.

Koreáról irt tanulmányom, melyet bucsuzáskor átadtam a vaskormányzó Ito herczegnek, a sors különös játéka folytán e szavakkal végződött: «Politikának mint egyéneknek megvannak saját erkölcsi kötelességeik. A Nemesis mindenkor megbünteti a vétkest — csak az erényt koronázza a dicsőség.»

Gróf Vay Péter.

HÉT SZILAJ CSIKÓ.

Elbeszélés.

Irta P. Ábrahám Ernő.

Lassan-lassan sápadni, halványodni kezdtek az alkony bíboros, lilás szinei; elébb a vérvörös fogyott el, utoljára, mire az ég kékje is megszürkült, a fényes sárga sávok. Azután ráborult a pusztára a csendes nyári este. Felfeltámadó suhanásos enyhe szelek hűsítgették a rekedt meleget. Révedező ezüstös pontok rezzentek meg az égen, erőre kaptak az egyre árnyasodó sötétségben s végre ragyogott, szikrázott az egész nagy leboruló kerek ég. Még csak egy árva kis bárányfelhő se zavarta meg csillagos pompáját. Messze távolokban, mire észrevette az ember, itt is, ott is apró, barátságos pásztortüzek integettek, hivogattak. Mesemondó, álmodozó este volt ez.

— Meséljen valamit, István bátyám, — kértem az öreg számadó csikóst.

Az öreg nem sokat kérette magát. Felkönyökölt a szürére, belenézett a sötétségbe, mintha csak olvasni akart volna benne, darab ideig elgondolkozva hallgatta a közelben legelésző ménes jóizü szájropogtatását s a hallomásos, titkos éjjeli hangokat, azután beszélni kezdett. Komolyan, nagyokat gondolkozva közbe-közbe, mint a hogy fehér hajú öreg pásztoremberek szoktak.

— Hej, urfi, — kezdte, — nagy dolog-e az, ha férfi-ember sír?

— Bizony az a.

— Szégyen az urfi! Erős, kemény férfinak. Legfeljebb ha apja, anyja, vagy más közelállója meghal.

— Mire mondja ezt István bátyám?

— Hát csak egy régi lovamra, a Sármányra.

Csend lett. Gondolkozott az öreg. Azután nagyot sóhajtva kezdte megint a beszédet s lassan-lassan belemelegedett.

— Hej úrfi, sok jó lovam volt már, olyanok, mint a szellő, meg mint a villám; egyiket se sirattam el. De mikor a Sármány elpusztult, csakugy megsirattam, akar a testvéremet. Mert egy életen át is csak egyszer ha kerül az ember kezére olyan állat. Lehet már annak, úrfi, negyven esztendeje is. Még akkor a Hortobágy is füvesebb, mezősebb volt. Mert még akkoriba járhatta a Tisza, oszt térdig is megnőtt rajta a fű, mikor letakarodott a hátáról az árvíz. Azóta se igen láttam vadliliomot. Akkoriban meg tavasztájt egész táblákban nőtt. Meg a sok egyéb virág. Nádas, ruczanevelő sásliget is de sok volt akkoriba. Régen volt az, úrfi. Még akkor én is csak bojtár voltam. Jó ember volt a számadóm, csak hirtelen haragú. Sok szép ló volt a kezén. Jó menők, jó futósak. De egyik sem volt olyan, mint az öreg bús király hét hegyesi csikaja. Estendig csak megmaradtak a többivel. De alig kezdett alkonyodni, füleltek, nyugtalankodtak, ijedősen, bokrosodva horkantgattak, s hangosan nyerítgettek a messzi távolba. Pedig csikajuk se volt arra, meg oszt itt a ménesben voltak együtt a többi lóval. Mégis hazakívánkoztak a hegyesi mezőre. S hiába, hogy egyre előzgettük őket lóháton, a számadó is, én is, meg a tanyás is, estéről-estére elszaladtak. De még a ménest is megvadították, s elszalasztották. Keresztülgázolták a Hortobágyot, azután a Borosréten a Szálkahalom felé neki az Elepnek. Elől az öreg bús király hét csikaja, utánuk a ménes. Úgy vágtattak a pusztán, mint a szálló felhő. Hogy a nyomukba is alig értünk. Pedig hej, de jó lovakon hajszoltuk! Csak az Elepen csendesedtek meg egy kicsit. Ott oszt elébük kerültünk. De akárhányszor csak a Hegyesen tudtuk elfogni a ménest. Olyankor hajnalra ha visszakerültünk. Szép dolog volt az, úrfi, vágtatni a pusztákon éjjelente, s kongatni a karikással; szinte a szive is sebesebben vert az embernek. Csak fáradságos. Nappal örökösen őrizni a ménest, éjjel meg hajszolni. Hogy alig aludt az ember valamit. Legfeljebb ha lóháton. Egészség kell ahhoz, úrfi. Dehát győztük. Igy ment ez egy hónapig vagy tán még tovább is. Mig betörtük a hét csikót a többi közé. Még azután is el-elszaladtak, de már csak ritkábban. Nagyon megkedveltem a hét csikót. Azért, hogy olyan szilajok, vadok voltak. Meg hogy olyan jó futósak. Különösen az egyik sárga pej, a Sármány. Még a számadóm se bírt vele. Hiába vetette rá a pányvát, kitépte magát a kezéből, s pányvástól együtt elszaladt. A többi lóval is, ha összerugott, mindet lekapálta.

Meg-megcsillogott az öreg szeme, s érczesen, büszkén hangzott a beszédje. Mintha megint húsz esztendőre fiatalodott volna. Az egyik ló egész mellénk tévedt. Pár pillanatig ránk bámult nagy, okos szemével, azután egy-két rövid ugrással csendesen odébb vágtatott, s megint beleveszett a sötétségbe.

vetekedő sakkmesterek közül egyik sem érhette el azt a dicsőséget, hogy a verseny egyedüli győztesének vallhassa magát; a verseny végeredményeképen egy győztes helyett három lett: *Maróczy, Schlechter* és *Duras*.

Ez az eredmény annál érdekesebb, mert addig, a míg kialakult, jó ideig izgalomban tartotta a sakkozó közönséget, a mennyiben eleinte Maróczyban bizakodott mindenki, később Schlechter került az érdeklődés középpontjába, míg a verseny vége felé Maróczy kilátásai jelentékenyen emelkedtek.

Maróczy mostani szereplése mindenesetre nagyon figyelemre méltó, mert hiszen köztudomás szerint a verseny közepe táján sajnálatos balszerencse üldözte és ennek folytán már-már úgy látszott, hogy nem is emelkedhetik többé a vezető sakkmesterek közé. Az utolsó pillanatban azonban bámulatra és minden elismerésre méltó módon küzdött ellenfeleivel és ismét föl tudta magát küzdeni az első helyre. Ezt a szempontot figyelembe véve, Maróczy eredményét föltétlenül értékesebbnek kell tartani, mint a másik két sakkmesterét, mert hiszen olyan imponáló energiát és olyan felsőbbséges kvalitásokat egyikük sem mutatott be, mint a magyar mester. Ha ebből a versenyből nem került is ki egyedüli győztesként *Maróczy* Géza, de bizonyságot tett a mellett, hogy játékerejének és energiájának teljes frisseségében van és csak a versenyeken olyan nagy szerepet játszó véletlennek, illetve balszerencsének tulajdonítható, hogy a magyar mester nem lett a verseny egyedüli győztese.

Schlechter, a másik győztes, szintén nagyon érdekesen és figyelemre méltó módon küzdötte végig a sakkversenyt és ismét bizonyságot tett a mellett, hogy azon sakkmesterek közé kell számítani, a kiket mindig első sorban kell számításba venni, ha valamilyen első díjról van szó.

A PÁPA MEGÁLDJA A MAGYAR ZARÁNDOKOKAT A VATIKÁNI SAN DAMASO LOGGIÁBAN.

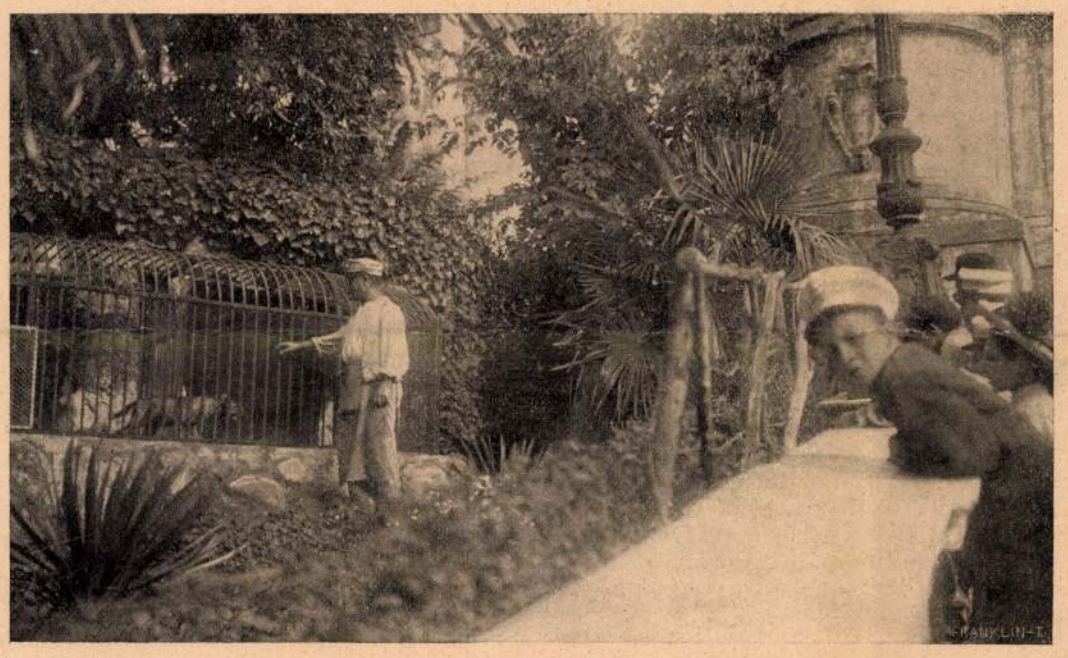

A KAPITÓLIUMI FARKAS.

Duras, a fiatal prágai mester, ezúttal a fiatal sakkmestergárda legjelentősebb tagjának bizonyúlt, mert hiszen maga mögött hagyta Rubinsteint és Tartacovert, a kik a fiatalabb generációt képviselték.

Ilyenformán ez a verseny — a melyen dr. Tarrasch, Janovszky és Bernstein kivételével résztvettek csaknem az összes számottevő sakkmesterek — felelet nélkül hagyta azt a kérdést, hogy a szereplő sakkmesterek közül melyik a legkiválóbb. Annyi azonban mégis bizonyossá vált, hogy a legnagyobb energia kifejtésére és a legcsodálatosabb eredmények elérésére *Maróczy* képes és ez annyit jelent, hogy a magyar mester most érte el pályája zenitjét.

A többi résztvevő eredménye már kevésbbé érdekes, mert hiszen azok, a kik az első díjasok után következnek, többnyire olyan mesterek, a kik más alkalmakkor is közepesebb eredményeket szoktak elérni.

Legföljebb *Rubinstein*, *Marshall* és *Teichmann* eredménye érdekesebb. Rubinsteinban ugyanis igen sokan bizakodtak a verseny elején. Ez a verseny azonban bebizonyította, hogy a fiatal orosz mester eddigi elsőrangú eredményeinek az a titka, hogy a többi mesterek nem vették eléggé komolyan. Érdekes még *Marshall* szereplése is, a ki újból beigazolta, hogy a legmegbizhatatlanabb sakkmester. *Teichmann* pedig, a ki mindvégig kifogástalanul és egyforma erővel játszott, azt bizonyította be, hogy elsőrangú sakkmester és nagyon komoly ellenfele bármelyik sakkmesternek.

Mindent figyelembe véve: ez a verseny már külső körülményeinél fogva is egyike volt a legérdekesebbeknek, a melyek az utóbbi időben lezajlottak.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Az emberiség jóltevői. Nagyon jellemző minden gondolkozó emberre: kiknek alakjai érdeklik legjobban az emberiség történetében s kiket tart az emberi erkölcs ideáljainak. Ebben mindig van valami önvallomás; az ember mindig ideáljaiban tárja fel lelkének legmélyebb rejtekeit. Ez teszi kiválóan érdekessé *Szász* Béla könyvét, mely *Az emberiség jóltevői* címmel négy essayt foglal össze. A négy nagyság, a kiket tárgyal: *Hufeland*, az orvos, *Gutenberg*, a könyvnyomtató, *Wilberforce*, a rabszolga-szabadító és *Jézus*, a vallás-alapító. Már ebben is elárulja magát az író: gondolkodása a kultura és főleg a humanizmus eszméi körül forog s a történelemben azok az események és alakok érdeklik, a melyek az ember műveltségét és emberséges érzületét vitték előbbre. Észrevehetően *Emerson* a kedves írója, vele érez legközelebbi rokonságot s az ő mintáit igyekszik követni. Nagy műveltségi anyaggal dolgozik, bő történeti és filozófiai ismeretekkel s itélete is biztos, nyugodt; minden tisztelete mellett, melylyel hőseivel szemben viselkedik, meg tudja tartani a kellő mértéket. Mind a négy essay igen derék, jóravaló munka, élvezettel és tanulsággal lehet olvasni.

MODELL-VÁSÁR.

A MAI RÓMA. — Balla Ignácznak az Uránia-szinházban előadott darabjából.

A régi Erdély. Olvasóink is ismerik *Horváth* Janka emlékezéseit a régi Erdély életére s tudják, hogy a személyes benyomások közvetlenségével, a társadalmi, politikai és kulturális állapotok összeszövődésének érdekes képeit adja. Nagyon tanulságosaknak tartjuk az ilyen reminiscentiákat, mert elevenebben, valószerűbben állítják elénk egy-egy letünt korszak levegőjét, mint akármely tudós történeti könyv s mert megláttatják velünk azt, a mi a történeti események és átalakulások mögött mint mozgató erő lappang: az embert s az emberi társadalmat. Horváth Janka most egy kötetre valót gyűjtött össze emlékeiből; van köztük néhány rajz Erdély régi történetéből, de a legtöbb a személyes élmény, a látott, megélt és kortársaktól hallott dolog. A tárgy: a régi Erdély, maga is annyira érdekes s az írónő oly egyszerű melegséggel, póz és nagyzolás nélkül tud róla beszélni, hogy könyve egyike a legvonzóbb olvasmányoknak.

A kivándorlás. Legfontosabb társadalmi problemáink egyikének, a kivándorlás kérdésének jókora irodalma van s ebben a tömegben nem egy becses, a megoldást előmozdító munka is akad, de kimerítve a tárgy még egyáltalában nincsen. Ezért érdeklődést érdemel minden újabb e körből való közlés, a mely új adatokkal vagy szempontokkal lép fel s legalább egy-két sugárral hozzájárul a kérdés pontosabb megvilágításához. Most két ily füzet jelent meg. Az egyik annak a szakértekezletnek a naplója, melyet a Magyar Társadalomtudományi Egyesületben január 24-ikén és 25-ikén tartottak s az az emlékirat, a melyet a szakértekezletről kiküldött tizes bizottság dolgozott ki. A szakértekezleten sokféle szempontból vitatták meg a kivándorlás és visszavándorlás ügyét, sok helyes eszmét vetettek fel, a melyekkel számot kell vetnie a kormányzat ama tényezőinek, a kik a kivándorlással hivatalosan foglalkoznak. A másik munka dr. *Antal* Géza, a kiváló tudományos író magvas műve az amerikai magyarság jövőjéről, nemzeti szempontból. A tudós szerző autopsiából igen alaposan ismeri az Amerikába került magyarok sorsát, életmódját, azt a változást, a melyen odakinn az újvilágban gondolkozásuk keresztül megy; ez csak annál becsesebbé teszi fejtegetéseit, melyeket ezenkívül kiváló gyakorlati érzék jellemez. A kivándorlás valódi okait igyekszik feltárni s a visszavándorlás szempontjából megvilágítani azokat a feladatokat, melyeknek első sorban való megvalósítása kellene, hogy legfőbb nemzeti munkánk legyen. Alapgondolata az, hogy a magyarságot csak Magyarországban lehet magyarnak megtartani; Amerika földjén már a második nemzedék elvész a magyarság számára. Ezért kettős a feladat: a nagyobb arányú visszavándorlás folyamatát megindítani s a kivándorolni akarókat a haza földjén megtartani. Mindkettőre nézve gyakorlati eszméi is vannak. A tartalmas tanulmány nagyon alkalmas arra, hogy a közvéleményt meggyőzze a kivándorlás problemájának rendkívüli komolyságáról és fontosságáról.

Késmárk műemlékei. Dr. *Bruckner* Győző, kinek néhány a Szepesség multjára vonatkozó czikkét lapunkból ismeri a közönség, igen tartalmas munkát adott ki Késmárk műemlékeiről s multjukról. Első sorban a város legrégibb történetére vet okleveles adatok alapján világot, aztán sorra veszi a műemlékeket: a várkastélyt, a Thökölyek egykori fészkét, képet adva nemcsak a kastélyról magáról, hanem urainak a város polgáraival való egyenetlenkedéseiről is, a műtörténeti szempontból is nevezetes harangtornyot, mely a Felvidék számos más hasonló épületének is mintájául szolgált, a Szent Keresztről elnevezett templomot, a svéd templomokra emlékeztető evangélikus fatemplomot, mely 1717-ben épült s melyre XI. Károly svéd király is gyűjtetett költséget országában, az új evangelikus templomot, a melyet Thököly Imrének benne elhelyezett sírja tesz nevezetessé s végül a hires városházát s ennek viszontagságos sorsát. A sok szeretettel és történeti érzékkel irt könyvet egy műmelléklet és 23 szövegkép teszi változatosabbá. Kiadását Késmárk város hatóságának támogatása tette lehetővé.

Nyomor és bűn a gyermekvilágban. A társadalomnak egyik legsötnyübb mélységébe vet egy-két világító sugarat az a kis könyv, melyet ily czímmel *Szántó* J. Béla és *Tábori* Kornél adtak ki. Az előbbi mint az országos gyermekvédő liga titkára, az utóbbi mint figyelmes rendőri tudósító ismerte meg a nyomorban és bűnben szenvedő nagyvárosi gyermek tipusát, életét, a veszedelmeket, melyek környezik, az eljárásokat, melyeket a rendőrség s a birróságok tanusítanak irántuk. Elmondják, gonosz anyák hogy használják ki gyermekeiket bűnös vagy jogtalan haszonszerzésre, hogy dolgoztatják lelkiismeretlen emberek a serdületlen gyermekeket, megdöbbentő adatokat olvasunk a gyermekek öngyilkosságáról, bűntetteiről, halandóságáról stb. Nagyon sötét, szomorú dolgok, — de érdekesen vannak elmondva és talán lehet valami hatásuk abban is, hogy az emberek figyelmét ráfordítsák ezekre a dolgokra is, melyekkel nem lehet eléggé foglalkozni s melyekből a mai társadalmi élet legsulyosabb problemái nőnek ki.

Barátom a huszárfőhadnagy és egyéb történetek. Ily czím alatt gyűjt össze *Zsoldos* László, kinek elbeszéléseit lapunkból is ismeri a közönség, egy kötetre való elbeszélést. Új könyvére, melyhez *Mikszáth* Kálmán írt előszót, *Linek* Lajos pedig czímképet rajzolt, előfizetést hirdet. Az előfizetési árat, 3 koronát Rákosszentmihályra kell küldeni a «Rákosvidéki nyomdavállalat» czímére lehetőleg sürgősen, mert a könyv még április folyamán meg fog jelenni.

Uj könyvek:

Az emberiség jóltevői. Négy essay. A művelt közönség részére irta *Szász* Béla. Budapest, Hornyánszky Viktor; ára 3 korona.

A régi Erdély. Irta Nagyváradi *Horváth* Janka. Budapest, Athenaeum: ára 3 korona.

Az amerikai magyarság jövője nemzeti szempontból. Irta dr. *Antal* Géza. Pápa, főiskolai nyomda; ára 50 fillér.

Amerikai kivándorlás és visszavándorlás. A Magyar Társadalomtudományi Egyesület szakértekezletén mondott beszédek és a tizes bizottság emlékirata. Budapest.

Késmárk sz. kir. város műemlékei. Irta dr. *Bruckner* Győző. Eperjes, Kósch Árpád könyvnyomtató intézete; ára 2.40 korona.

Nyomor és bün a gyermekvilágban. Irták *Szántó* J. Béla és *Tábori* Kornél. Budapest, Thália könyvnyomda; ára 1 korona.

Büntetőjogi döntvénytár. Szerkeszti dr. *Balogh* Jenő egyetemi magántanár. Kiadja a *Jogtudományi Közlöny* szerkesztősége. I. kötet. Budapest, Franklin-Társulat; ára 5 korona.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Bilkei Gorzó András, szajkófalvi görög katolikus (magyar) lelkész, czimzetes esperes, Bereg vármegye törvényhatósági bizottsági tagja 84 éves korában Bilkén. — Koksa Kálmán, volt 48-as honvéd, nyug. primási uradalmi intéző 75 éves korában Esztergomban. — Ráab Gyula Ágoston, volt polgármester 82 éves korában Mateóczon. — Löffler Vincze, nyug. kir. aljárásbiró 76 éves korában Pécsett. — Czehe Imre, volt gyujtógyári tisztviselő 86 éves korában Parajdon. — Weisz József, 78 éves korában Veszprémben. — Kail László, nyug. kir. járásbiró, 81 éves korában Lőcsén. — Bokodi Henter Antal, Szabolcs vármegye várnagya, 64 éves korában Nyiregyházán. Az elhunyt egyik tanuja és főszereplője volt a tiszaeszlári pörnek. Az egész pör tartama alatt az ő felügyeletére volt bízva Scharf Móricz. A mindig magyar ruhában járó öreg úr tipikus alakjáról sokat irt Eötvös Károly is. Henter 1865 óta megszakítás nélkül szolgálta a vármegyét. — Reigl Gyula, belügyminiszteri számvizsgáló, 57 éves korában Budapesten. — Szakáll László, 67 éves korában Budapesten. — Nagy Gyula, dr. ügyvéd, a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézetének jogtanácsosa, 45 éves korában Budapesten. — Doktorics Miklós, magyar államvasuti főellenőr, evangélikus egyházi gondnok, 54 éves korában Erzsébetfalván. — Pintér Pál, kalocsai gyógyszerész, a budapesti gyógyszerésztestület volt titkára, 57 éves korában Budapesten. — Zahorai Károly, székesfővárosi tanító, 37 éves korában Budapesten. — Balázsi Gyula királyi tanácsos, a Kuria segédhivatali főigazgatója Budapesten. — Henningt Frigyes, cs. és kir. 23. gyalogezredbeli százados 47 éves korában Budapesten. — Cserép István, főgimnáziumi tanuló, Cserép József dr. fia, 17 éves korában Budapesten.

Özv. bessenyői Szabó Ágostonné, szül. losonczi Losonczy Eleonóra, 84 éves korában Egerben. — Özv. Kelemen Jánosné, szül. Nagy Terézia földbirtokos, 79 éves korában Budapesten. — Özv. Szlavitsek Ferenczné, szül. Ádrián Petronella, 65 éves korában Darány községben. — Todeszky Mária Erzsébet, ujpesti állami tanitónő, 39 éves korában Budapesten. — Özv. Kollár Istvánné, Kollár István volt zsáskói kántortanitó felesége, 84 éves korában. Az elhunyt a szabadságharcz után sok bujdosó honvédnek adott menedéket. — Özv. ófalvi Kosztka Vilmosné, szül. cserneki és tarkeöi Desseffy Etelka 72 éves korában Sóváron. — Özv. Rotter Jánosné, szül. Polster Mária 83 éves korában Zalaegerszegen. — Fáy Gusztávné, szül. Fáy Zsuzsánna, néhai Fáy Gusztáv operaszerzőnek, Fáy András fiának özvegye Budapesten. — Özv. Rádly Vilmosné, Conlegner Johanna Csejtén.

EGYVELEG.

* **Payta tartományban.** (Peruban) az eső minden hetedik évben szokott esni, de viszont esténként a tenger felől oly sűrű vízpárával telt ködök vonulnak a vidékre, hogy a növényzet a tenyésztésére szükséges nedvességet megkaphatja.

A fogak szépségét és egészségét megóvja a *Brázay*-féle *Kalogén* sósborszesz fogkrém, mely fertőtleniti és szagtalanitja is a szájüreget, erősiti és edzi a foghust. E kiváló tulajdonságainál fogva a *Kalogén* a mindennapi szájmosásnál és fogtisztitásnál nélkülözhetetlen és pótolhatatlan mindenkire nézve.

Az «Anker» élet- és járadékbiztositó-társaság Bécsben április 10-én tartotta negyvenkilenczedik rendes közgyülését. Az 1907. évben 7672 szerződést létesitettek 55.042,894 korona tőkére és 130,412 korona járadékra. Az év végén érvényben volt 86,461 biztositás 538.188,577 korona tőkére és 732,051 korona járadékra. A haláleseti, vegyes- és meghatározott lejárattal kötött biztosítások állománya az 1906-hoz 32.978,598 korona összegben szaporodott. Az 1907-ben a bevétel 27.347,229 korona volt, a kiadás 11.214,791 korona, tartalékba helyeztek 15.088,463 koronát. Biztositottaknak kifüzettek 18.238,984 koronát. Az értékpapirosok árfolyamveszteségét (340,468 korona) folyó számadásból irták le úgy, hogy az 559,041 koronára rugó árfolyamkülönbözeti alap érintetlen maradt. A halálesetre nyereményosztalékkal biztositottak az «A» osztalékterv szerint az évi dij 25, illetve 20 százalékát, a «B» osztalékterv (emelkedő osztalék) szerint pedig a biztositás tartama arányában az évi dijnak 9 százaléktól 31·72 százalékig terjedő összegét kapták, összesen 952,115 koronát. A vagyon 174.091,290 korona. A tőkék bécsi és budapesti ingatlanokban, pupilláris értékpapirosokban és jelzálogkölcsönökben vannak elhelyezve. Az 1.075,160 korona tiszta nyereségből a Lit. B. nyereségtartalék további dijazására 100,000 koronát forditottak, a biztositottak nyereményosztalék-kiegészitési alapja javára 220,000 koronát utaltak át és a fönnálló ingatlan-tartalékot 60,000 koronával dotálták. Ezenkivül 100,000 koronát fordit a társaság egy *jótékonyczélu tartalék* javára. Az 1907. évi szelvényt a társaság bécsi és budapesti pénztárainál április 10-től kezdve 200 koronával váltják be. A társaság vagyonából 27 millió korona Magyarországon van elhelyezve. A magyarországi biztositási állomány 25,844 kötvénynyel biztositott 110½ millió koronára rug.

Szerkesztői üzenetek.

Emberek. A tanár úr. Figyelemre méltó dolog mind a kettő, különösen az előbbi. Jobban vannak azonban konczipiálva, mint megirva, mind a kettőben akad zökkenő, egy-két laposabb sor, egy-két félresikló kifejezés.

Dalok. I.—III. Sokkal több köze van hozzájuk az irodalmi ambicziónak s az okoskodásnak, mint a költői megindulásnak. Épen az a könnyed és mégis mély lendület hiányzik belőlük, a mi a dalt dallá teszi.

Szonettek. A szonetthez egyebek közt teljes formai készség is kellene; ezekben pedig egyebek között az sincs meg.

Két szonett. Inkább szólamokat látunk benne a modern szocziális költészet kellékes tárából, mint igazi, tartalomban, formában összeforrott költészetet.

Az arany. A hosszas pihenő után, sajnos, nem lettek jobbak a költeményei, mint eddig voltak.

SAKKJÁTÉK.

2855. sz. feladvány Schuster Zsigmondtól, Budapesten.

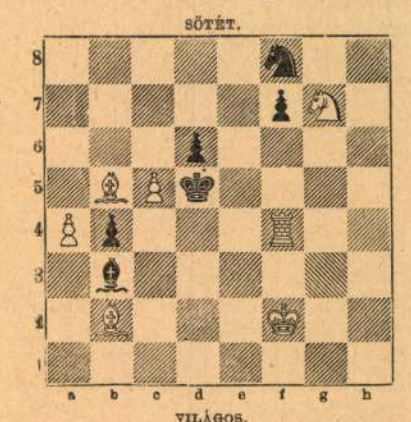

Világos indúl és a harmadik lépésre mattot ad.

A 2558. sz. feladvány megfejtése Ehrenstein Mórtól.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a.*	*Sötét.*
1. Vg6—e6	__ Fd5×e6(a,b)	1. __	__	__ Hc5×e6
2. Hf7—e5 † matt.		2. Hf7—d6 † matt.		

b.

1. __ __ __ Kc4—d4
2. Bh5—h4 † matt.

KÉPTALÁNY.

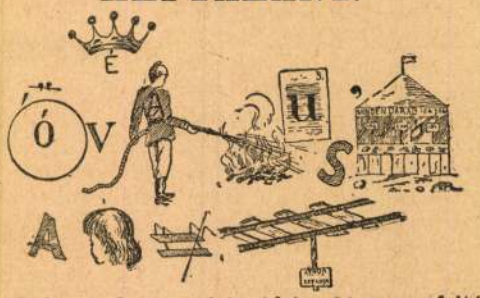

A 13-ik számban megjelent képtalány megfejtése: *Fásult szív nem érezhet boldogságot.*

Felelős szerkesztő: Hoitsy Pál.
Szerkesztőségi iroda: **Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5.**
Kiadóhivatal: **Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.**

adhatom négyszáz aranyon alul. Beláthatja kegyelmed.

Klebe úr nem látott be semmit. Méltóságteljesen vonogatta a vállát.

— Hiszen én végre se bánom. Nem az én pénzemből megy. Én csak azért faragnék le az összegből, hogy foganatja legyen a működésemnek. Mert ha már a történelemre dolgozom, nem szeretném, hogy szétmenjen az alku egy pár ostoba arany miatt. Hiszen nekem semmi hasznom belőle. Nekem csak az öntudat kell, hogy ha egyszer az öreg Klebe behúnyja a szemét, azt mondják az emberek a temetésén: «Derék ficzkó volt, ő húzta ki Lőcse városát a kátyuból, hanem azt nem mindenki tudja.» Talán a templomfal mellé is temetnek (kevélyen csillogtak a szemei), meglehet, oda dugnak, de bizony vékony haszon az is. Én csak azért mondom, mert négyszáz aranyat nem tudom hol vesz a magisztrátus olyat, a miről ne kelljen nyilvánosan beszámolni. A város tyúkja jó tojó, az igaz, de a mi sok, az mégis horrendum sok. Hanem hát elmondom a birónak s lesz, a mi lesz.

Hosszan tárgyaltak még azután, leülvén a kenderáztatók mellett egy sziklára. Bibók e közben nagy hibát követett el, némi apró baráti kölcsön iránt terjesztvén ki csápjait Klebe felé. Három tallért kért addig is, míg az ügy lebonyolódik, elmesélvén, mikép lopták el az erszényét tegnap a bliniczai korcsmában, a hol egy jó ebéd után állítólag elszundikált.

— Micsoda? — pattant fel Klebe úr megbotránkozva, szörnyű haraggal. — Kegyelmednek egy futó denárja sincs s mégsem enged a négyszáz aranyból? Hát van ehhez fogható könnyelműség a világon? Ember, ember, éhen akarsz elpusztulni csupa pénzéhségből! Hallatlan szemtelenség, egy poltura nélkül itt állni és ilyen hangon követelni egy garmada aranyat. Úgy? Jó tudni, hogy egy grislije sincs. Hisz ez akkor más. Hát enged száz aranyat, vagy nem enged?

— Lehetetlen, mondtam már az okokat.

— Akkor nem kapja a három tallért se, Isten áldja meg . . .

— Engedek, — hörögte Bibók.

— Most már bízom az üzletben, — dörzsölte Klebe a kezeit megelégedetten.

(Elhitette magával, hogy most újból száz aranyat mentett meg a városnak. Ennyivel is érdemesebb megint a székestemplom falába temettetni.)

Most már gyorsan megegyeztek a többi pontokra. Klebe megigérte, hogy még ma este bármily későn közli a bíróval megérkezését s döntő választ kér holnapra.

— Miképen tudhatom meg az eredményt? — kérdé Bibók.

— Hova menjek megmondani?

— Én itt a kerti vendéglőbe vagyok szállva, még pedig Tropszky név alatt. Az emeleten van egy kis szobám. El ne felejtse Klebe bácsi, Tropszky Antal.

Elválván egymástól, Bibókot igen boszantotta a száz arany. Épen a szegény kis pesztonka részét gereblyézte el az öreg Klebe. A vendéglőbe érve, felment a szobájába, nem mert a sokadalomba elvegyülni. Kárász uramat megkérte, hogy miután a feje fáj, küldjön fel neki valami könnyű, betegnek való maradékokat.

Hát a kis pesztonka vitt fel neki később egy malaczfejet, egy tányér ludaskását és egy butykos kancsóban bort (a többi edény, úgymond, mind odalent van igénybe véve).

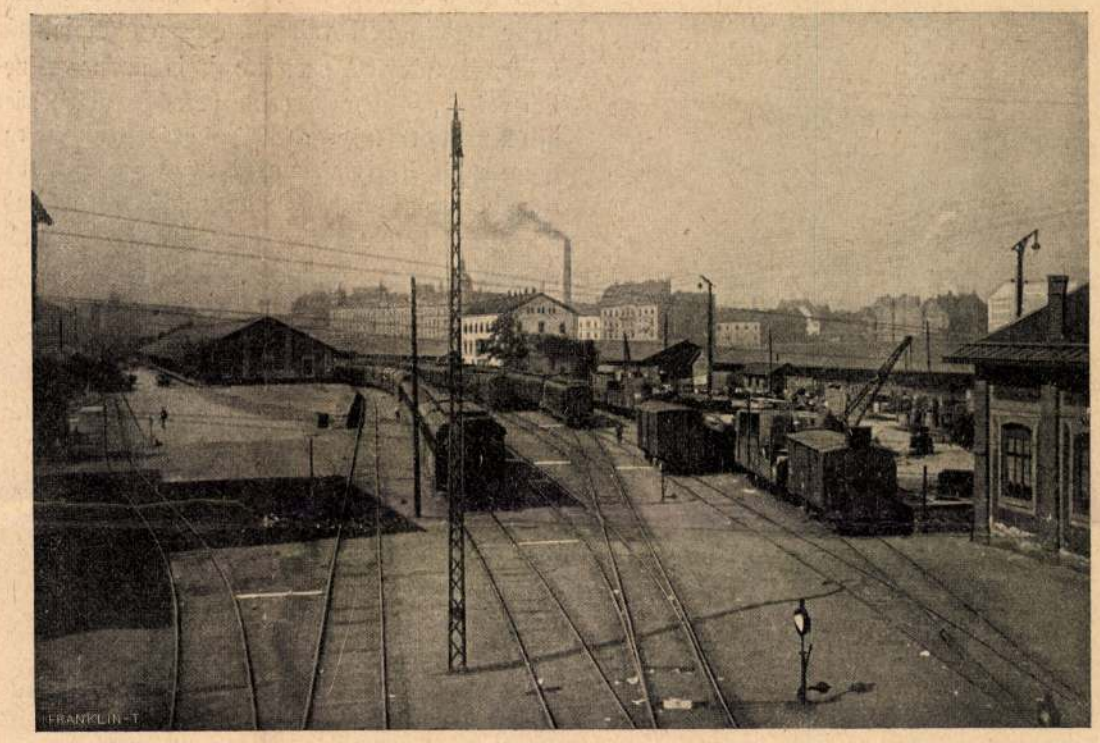

A NYUGATI PÁLYAUDVAR EGYIK RAKODÓJA.

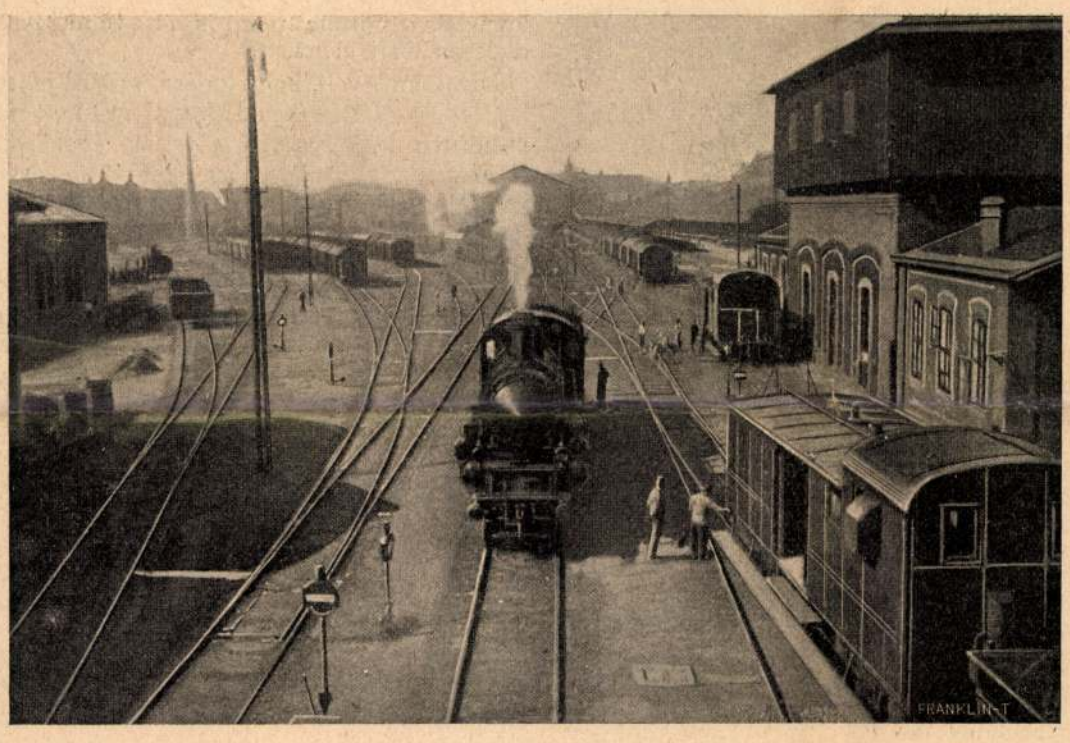

TOLATÁS A NYUGATI PÁLYAUDVARON.

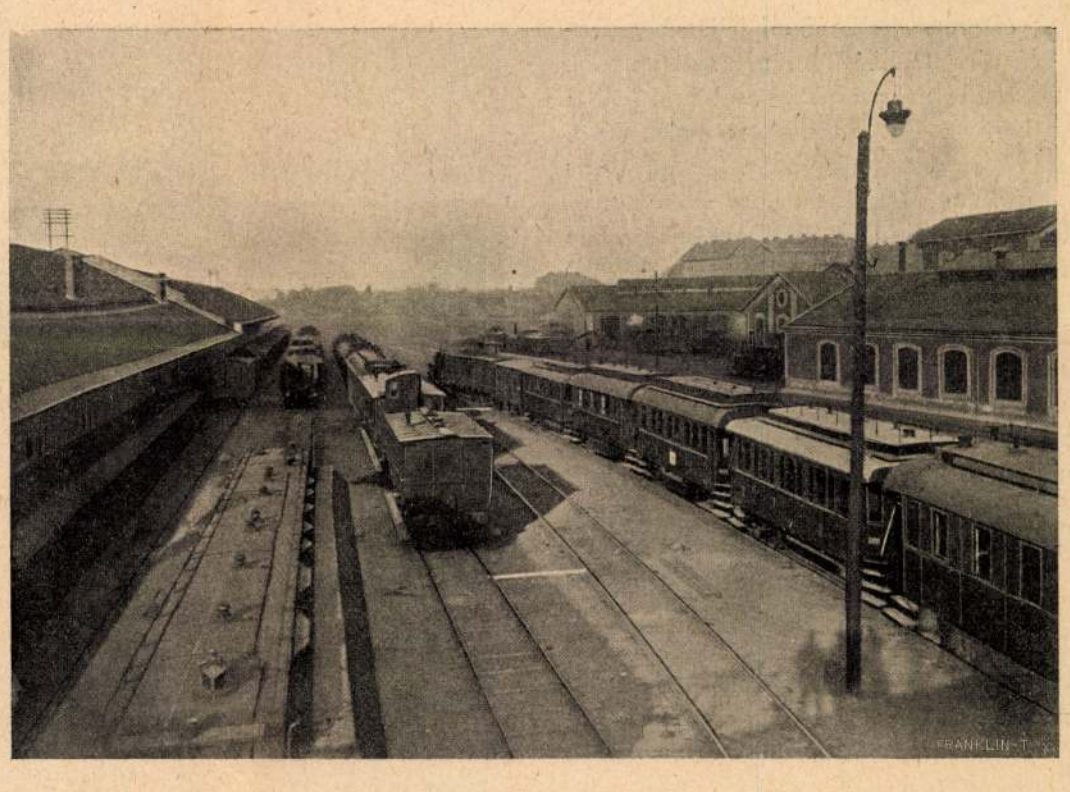

PIHENŐ KOCSIK.

KÉPEK A NYUGATI PÁLYAUDVARRÓL. — Balogh Rudolf felvételei.

SZÜRY DÉNES. (1849—1909.)

Bibók igen nyájas volt a leánykához, megkérdezte, hogy hivják.

— Engem Milinek neveznek.

— No hát gyere ide, kis Mili. Mit, te félsz tőlem? Ejnye, túrom megtúrom, bizony mindjárt beléd harapok, ham, megeszlek.

Nagy vörös tenyerét a selymes lenhajára tette s egypárszor végighúzta rajta . . . valami különös édes érzés volt.

— Beh jó fogása van a hajadnak, Milike. Vannak-e testvéreid?

— Egy.

— Hol van?

— Ott van Görgőn.

— Ő is szolgál?

— Nem, ő nem szolgál, csak én szolgálok. Egy jó úr magához vette s ott úgy kényeztetik, mint akár egy kisasszonyt. Azt mondják, hogy annak az úrnak is van valahol egy leánya, a ki majd egyszer hazakerül s akkor ott találja a komornáját, a kit előre kineveltek a számára.

— Hogy hivják a testvéredet?

— Vandának.

— Van olyan csinos, mint te?

— Csinosabbnak kell lenni, mert az az úr megnézett mindkettőnket, aztán őt választotta. Ha én lennék a csinosabb, engem választott volna.

— És hogy hivják azt az urat?

— Görgey Pálnak.

Bibók elkomorodott, valami lelkiismeretfurdalás-félét érzett. Elmúló tünet volt az nála, mint más embernél a csuklás, csak inni kellett rá egy kortyot. No, azt meg is cselekedte a butykosból, de azért dohogott magában. Mégis szörnyűség, hogy engedtem, hogy száz aranyat engedtem. Egy ilyen jó embert adjak én oda háromszáz aranyért? Soha! Inkább dögölj meg éhen, Bibók Zsigmond! (Haját felborzolva, fel s alá kezdett futkosni a szobában, mint egy haragvó vadkan. Mili ijedten osont ki a szobából.) De hát mikor fel akar akasztatni. Mindegy, mégsem kellett volna odaengednem a kis pesztonka részét.

Egész éjfélig kerülte az álmosság, az utolsó vendégek már tiz órakor elmentek, mert a zárórán otthon kell lenni. Bibók nehéz lépteit még mindig hallani lehetett odafönt.

Másnap mindjárt délután Klebe úr kereste fel. Még az ebédnél találta s suttogva beszélgettek a vadgesztenye alatti kis asztalnál. Kárász uram észrevette, hogy dolguk van együtt, hát nem ült oda.

— Széna-e vagy szalma?

— Hát még semmi se. Gosznovitzer uramnak tetszik a dolog. Ma délelőtt magához hivott egy pár jelentősebb szenátort magántanácskozásra s előadta a tervet. Gosznovitzer érzi, hogy tennie kell valamit, erősen nyomja már a közvélemény. A szenátorok is azon a nézeten voltak, — persze eskü pecsétje alatt, zárt ajtók mögött folyt a tanácskozás, csak én tudom, a kit behivtak maguk közé s odaültettek a zöld asztalhoz, — azon a nézeten voltak, hogy meg kell venni az okmányt. Az egy Fabriczius ellenezte, végképen ellenezte.

— Ostoba tacskó!

— Ha valaki megbuktatja a tervet, akkor Fabriczius az. Azt mondja, hogy ez a mód nem méltó Lőcséhez. Lőcse boszút áll, ha áll, a saját erejével . . .

— Marha.

— De nem mint árulkodó, mint denunciáns. A ki el nem pusztul, azt mondja, a megalázásban, elpusztul, ha méltóságának palástját leveti, a szemétben.

— Nem tudták kidobni?

— De 'iszen szépen érvelt. Igaz, Gosznovitzer se hagyta magát. Sok esze van annak az embernek. Azt állította, hogy ez talán áll a magánszemélyre nézve, mert az vérből és húsból van s a vér forr s a hús átmelegszik tőle, az inak megfeszülnek, de egy város házakból áll és mindenféle más javakból, melyeket generációk gyűjtöttek s egyetlen nemzedéknek egy rosz pillanatban fogamzott dölyfös gondolatért koczkáztatni nem szabad. Megengedi, úgymond, hogy a boszú kielégítése most közszükséglet, sőt ezt maga is látja, de úgy gondolja, hogy a hatóságnak az a czélja, az ilyen közszükségleteket minél olcsóbb módon, minél kevesebb koczkázattal kielégíteni. Ha intrikával lehet, az intrika is jó. Mert a dicsőség szép dolog ugyan, de a város sorsa nem azért van a tanács kezébe letéve, hogy a tanács felbokrétázza magát olyan virtus-cselekedetekkel, melyek szépen hangzanak, mint a harangok diadalmi zúgása, de később kisüljön, hogy biz' az temetési harangszó és hogy . . . valami gyönyörűen fejezte ki magát... megálljunk csak...

— Ejh, hagyja a pokolba a kifejezéseit, — vágott közbe Bibók türelmetlenül, — mit bánom én . . . Mondja meg már egyszer, mit végeztek?

— Azt, hogy ma este tiz óra után ide jön maga a biró kegyelmedhez, fölkeresi a szobájában és ha alkalmasnak találja az iratot, kifizeti érte a háromszáz aranyat. (Folyt. köv.)

SZÜRY DÉNES.

1849—1909.

Egy igazi finom, művelt magyar emberrel, csiszolt, minden szép dolgot nemesen élvezni tudó lélekkel, nagy tudású és erős judiciumú agyvelővel van kevesebb, mióta Szüry Dénes meghalt. Nekünk pedig egy régi, kedves munkatársunkkal, a ki újabban betegeskedése miatt mind kevesebbet írt ugyan lapunkba, régebben azonban nagy tudással, a drámai művészet és a szini irodalom mély megértésével írt szini birálataival s sok egyéb czikkével sok ideig egyik oszlopa volt a «Vasárnapi Ujság»-nak.

Szüry Dénes abból a fajtából való volt, a mely a kulturának legszebb virága mindenütt. Született amateur, a kinek élete középpontjában áll a szép dolgok élvezete, a művészet, az irodalom, a szinház, az élet többi dolgai csak másodrendű járulékai ennek az egynek. Élvezni mindent, a mi szép, nem a szórakozás olcsó örömével, hanem mély penetratióval, egész lényében átlelkesülve, minden szellemi erőt erre használva fel. A szépet keresni mindenütt és mindenben, ennek a vágynak föláldozni az élet kényelmét, a világi karriert, mellékesnek tekinteni minden egyebet. Ez volt Szüry Dénes egyéniségének lényege. Még a külseje is mintha ezt a lelki diszpozicziót akarta volna jelképezni. Kicsiny, vézna, gyönge szervezetü ember volt, csak okosságtól és jóságtól sugárzó arcza volt jelentékeny egész fizikumában; mintha nem is élt volna fizikai, csak szellemi életet.

Hivatalnok volt, nagy tudása, szilárd jelleme, kötelességtudása révén szép pályát futott meg: miniszteri tanácsos volt a vallás- és közoktatási miniszteriumban, az elnöki ügyosztály vezetője gróf Csáky Albin miniszterségе alatt. A hivatalos életben is megőrizte lényének eszthetikai jellemét, előkelő udvariassága, méltányossága, igazságszeretete tették munkásságát rokonszenvessé. Gróf Csáky miniszterrel annyira azonosította magát, hogy lemondása után maga is nyugalomba vonult s azóta teljesen tanulmányainak s az irodalomnak élt, közben sokat betegeskedve, de mindig dolgozva. Legtöbbet a «Vasárnapi Ujság»-ba dolgozott: a kilenczvenes években ő irta lapunk szini kritikáit, a melyek akkor az elsők közé tartoztak a maguk genre-ában. A darabnak és a színész játékának mély megértése, mondani valóinak világos és eleven kifejtése, szellemes, finom stil tették ezeket a kis essayket jelentékenyné s szereztek nekik nagy tekintélyt. Az együtt-dolgozás révén szives, benső viszony fejlődött ki közte s lapunk szerkesztősége között s ennek révén volt alkalmunk megismerkedni az ő nemes, gazdag, előkelő gondolkodásával, szeretetével az irodalom iránt, itéletének méltányosságával. Mindent, a mi szép volt, verset,

A KÉSMÁRKI RÉGI EVANGELIKUS FATEMPLOM.